TECHE
UDINE

MANOSCRITTI

FONDO PRINCIPALE

Manoscritto n. P_MSS_1210_II

Nel Fondo Principale sono confluiti la maggior parte dei lasciti manoscritti pervenuti alla Biblioteca Civica «Vincenzo Joppi» nel corso del tempo: si tratta perciò di un fondo composito nel quale è possibile trovare manoscritti di argomento liturgico, scientifico, giuridico, botanico e altro.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine
https://www.techeudine.it/fondo-principale
https://www.sbhu.it/

Celotti
Pereg. Nicolò

Opera
Vol. II.

1210

ti
icolò
a
II.

L.

Nova
Libri Psalmorum
methodus et interpretatio
ex translatione Septuaginta
et
ex Hebraica veritate.

In intellectu sacrę Scripturę respui non debet quidquid sanę fidei non resistit. Sicut enim ex uno auro alii murenulas, alii annulos, alii dextralia ad ornamentum faciunt: ita ex una Scripturę scientia expositores quique per innumeros intellectus quasi varia ornamenta componunt: quę tamen omnia ad decorem cęlestis sponsę proficiunt. S. Gregorius l. 11. epp. cap. 101. ad Domitianum Metropolitanum.

Iam vero aliud quoque genus Cappadoces primi invenerunt id quod Nablium appellatur, quemadmodum Assyrii quoque dichordon. Clemens Alexandr. Stromat. l. 1. p. 64. d.
Et Olympus Mysius in musica harmoniam Lydiam artificiose invenit: et qui vocantur Troglodytę sambucam instrumentum invenere musicum. Aiunt autem obliquam quoque fistulam Satyrum invenisse Phrygem, κρούματα autem seu modos Olympum similiter Phrygem, quemadmodum Phrygiam harmoniam, et mixophrygiam, et mixolydiam Marsyam qui erat ejusdem regionis cum iis, qui ante dicti sunt et Doricam Thamyrim Thracem excogitasse. ibid.
Siculi quoque qui sunt in Italia primi invenere Phormingem, quę non multum differt a citharis: et invenere crepitacula, quę dicuntur Crotala. ib.
Exemplum musicę simul psallens, et prophetans ponatur David, Deum concinne, et numerose laudans. Dorię autem harmonię maxime convenit genus ἐναρμόνιον, idest concinnum, et Phrygię διάτονον, quod est vehemens, aut acutum, ut ait Aristoxenus. Barbari itaque psalterii harmonia modorum ostendens honestatem, et gravitatem cum sit antiquissima maxime fuit exemplo Terpandro ad Doricam harmoniam Jovem laudanti hoc modo. Jupiter, omnium principium, dux omnium, hoc hymnorum principium ad te mitto, Jupiter. Clemens Alexandr. l. 6. p. 675. [illegible]

Dono Pagani 17/4 82

Pręfatio.

Pręstantia libri Psalmorum

1. Inter volumina divinarum Scripturarum ea ratio,
et conditio est libri Psalmorum, ut par in illo sit
summa pręstantia, et mira ad intelligendum obscuri:
tas, atque difficultas. Χαλεπὰ τὰ καλὰ: difficilia
quę pulchra. Pręstantię quidem hic liber ab ipso
Domino habet testimonium: quandoquidem cum de
Scripturis sanctis loqueretur, quę de ipso erant, et
quę sui prophetiam sacramenti continent, ita librum
Psalmorum excipit, tamquam prę̨ libris omnibus
Prophetarum pręcipuum, atque eminentem. Inquit
enim Lucę cap. 24. v. 44. <u>Hęc sunt verba, quę
loquutus sum ad vos: quoniam necesse est impleri
omnia, quę scripta sunt in Lege Moysi, et Pro:
phetis, et Psalmis de me</u>. Verissime ille auctor,
cuius ille prologus ante commentarium S. Augus:
tini: "Psalmorum liber quęcumque utilia sunt, ex
"omnibus continet. Quid est, quod non discatur in
"Psalmis? Non omnis magnitudo virtutis, non nor:
"ma justitię, non pudicitię decor, non prudentię
"consummatio, non patientię regula, non omne quid:
"quid potest dici bonum? Procedit ex ipsis Dei
"scientia perfecta, pręnunciatio Christi in carne
"venturi, et communis resurrectionis spes, suppliciorum
"metus, glorię pollicitatio, mysteriorum revelatio: o:
"mnia prorsus in his, velut magno quodam, et
"communi thesauro recondita, atque referta sunt
"bona." An desideras in litteris suavitatem, ele:
gantiam, morum disciplinam, descriptionem, tempe:
rationem affectuum humanorum ad regulam pieta:
tis? Iure merito ad Paulinum Hieronymus epist.
apud Manutium 103. "David Simonides noster,
"Pindarus, et Alcęus: Flaccus quoque, Catullus,
"atque Serenus, Christum lyra personat: et in
"decachordo Psalterio ab inferis excitat resurgen:
"tem." Doctor maximus contulit David unum cum
poetis tam multis pręclari nominis, ut intelligas
omnium lepores, et flores, quantum ad eloquentiam
pertinat, ita uni inesse, ut ille unus alios omnes
longo intervallo post se relinquat.

De Vulgata translatione.

2. Verum latent nos thesauri tanti divinę elo:
quentię, si sola, quę usu tenimus, legamus Lati:
na Vulgatę editionis exemplaria. Cum enim sint
illa sive ex Luciani, ut quidam, sive ut alii com:
muniter etiam recentiores affirmant, quos ipse sequor,

ex interpretatione Septuaginta deducta; cumque Græcum
illud opus sit ipsum translatio, et non primigenia
soboles auctoris: necesse est, ut Psalmi per hunc
modum per manus interpretum descendentes eo evase:
rint obscuriores, quo per alteros ex alteris ad nos per:
venerunt. Sic enim si rarum aliquod, exiguumque
velum expandis ante solem, non continuo fugas
penitus iubar diurnum: sed si rarissima operculum al:
terum post alterum opponas, confestim ab oculis
et solem, et diem penitus abstinebis. Ita scriptorum
translationes nitidissimæ sint licet, atque clarissimæ,
tamen quò longius a suis fontibus elongantur,
necesse est una post alteram contra ingenium scri:
ptoris principis novas tenebras offundat.

difficultatis Psalmorum ex ipso genere operis.

3\. At tria sunt, quæ ad acquirendam Psalmorum intel:
ligentiam inferunt, atque augent difficultatem. Una
enim difficultatis causa oboritur ab ipso genere operis,
altera est a Græcis interpretibus, tertia a Latino. Psalmi
enim genere suo carmina sunt lyrici operis: quæ sci:
licet insistunt certo fere argumento, cujus occasione
conscripta sunt, sed speciem rei factæ, quam supponunt,
non describunt. Intelligunt, quæ vis sit scriptorum
hujusmodi, qui præsentes sunt ætate, loco, persona:
qui ipsis oculis edocti scribendi causas, applicant rebus,
quas usu callent, vim pariter, rationem, sententiamque
poematum. Verum et intervallo longissimi temporis
nostra ætas ab ætate distat, qua Psalmi scripti sunt;
et perpauci sunt illi Psalmi, in quorum titulis designa:
tur causa historica, propter quam autumemus scriptos
fuisse; et illa ipsa causa, quæ fuisse traditur scribendi
Psalmos, prout apponitur in Titulis, non semper proba:
tur idonea, convenienterque assignata; quia non con:
sentit cum materia Psalmi cui apponitur, ut inferius de:

Vide Calmetum Dissertat. de titulis Psalmorum.

clarabitur. Fit igitur ut propter ipsum genus operis non
possint Psalmi non esse obscurissimi.

difficultas versionis Septuaginta

4\. Alteram difficultatem ad Psalmorum intelligentiam facit
stilus Septuaginta Interpretum. Audi S. Hieronymum ep.
139. ad Cyprianum: In cunctis pene locis hanc habent
Septuaginta consuetudinem, ut quod apud Hebræos in
futurum ponitur, hoc illi quasi jam factum, et præter:
itum referant. Non est dubium, quin temporum in
oratione variatio aliorum pro aliis faciat magnas
tenebras, et sermonem apprime obscuret. Mitigan:
dus tamen in Septuaginta Interpretes viros doctos
et suarum litterarum egregie consultos tantæ rigor

censuræ. Si enim absolute hoc fecerint, necesse est, universas Hebraicas Scripturas vitiaverint, quia interpretati fuerint. Sunt enim in Græco sermone tempora quædam verborum, quæ aorista vocant, hoc est indeterminata. Hæc frequentius usurpantur cum significatione præteriti. Eadem tamen, quia tempus non determinant, invenies etiam pro præsentibus, et pro futuris usurpari. Hæc Septuaginta adhibent sæpissime pro Hebraicis futuris. Eadem rursus Vulgatus Latinus cum vertit, designat præterita. Non est ergo, quod proprie ac merito dicas, quod Septuaginta Interpretes præterita pro futuris usurpaverint. Sed verborum non definientes tempora fecerunt nobis Latinis admodum ambiguam orationem; ut segniter admodum expiscari possimus, quænam sit in textu germana sententia litteralis, cum minime cognoscamus, sub quonam tempore sit oratio suscipienda. difficilius vertimus Latine.

5. Tertiam difficultatem intulit necessario Interpres Latinus. Hic enim non de fonte Hebraico, sed de translatione Septuaginta suam versionem ad nos derivavit. ~~Itaque~~ Quod ergo ægre intellexit, quonam modo satis dilucide interpretaretur? Sunt autem et in Græco idiomate, et in Hebraico innumera vocabula variæ ambiguæque significationis. Innumera in Græcis aliter, atque aliter possunt explicari propter adjunctas præpositiones, quarum in modum incredibilem anceps et varia notatio est; propter etiam ancipitem analogiam, et propter varias origines, ac themata, unde vocabula emanant. Oportebat, idoneus Interpres in hisce ambactibus eligeret semitam; oportebat intelligeret in subjecta oratione, quam rationem ex multis unam singula vocabula peculiariter valerent. At quomodo id sufficienter præstaret, qui argumentum Psalmi litterale non continuo haberet exploratum? qui non posset investigare occasionem historicam, quæ argumentum fecisset, cur Psalmus scriberetur? Atqui licet intelligere ipsos non raro latuisse Septuaginta Interpretes de germano, ac proprio Psalmorum nonnullorum argumento. Id enim cum eliciter exemplo multarum interpretationum, quæ in cursu operis poterunt observari cum nostris comparatæ; tum ex minus idoneis titulis, et cum Psalmi materia minime congruentibus, cui apponuntur; sive Septuaginta ipsi fecerunt titulos Psalmorum Hebraicos (non fecerunt autem) sive solummodo sunt auctores earum additionum, quæ Græce leguntur in titulis præter ea quæ habentur in Hebraicis, sive, quod prius, quod idem verius est, nihil ipsi addiderunt, neque apposuerunt Psalmorum titulis. Talis qui solos sequitur cæcus a cæcis rogat se doceri de via. Ergo Latinus Interpres solos Septuaginta secutus non habuit satis, ut posset intelligenter nos Latinos docere de Psalmis. Porro

in versione Septuaginta ipse interpretandi modus argumento est, Græcos illos Psalmographos hic illic dubitavisse de subiecto. Id enim elicitur ex eodem genere constructionum quod pro determinato sequuti sunt: quod plane vitassent, vel certe magna ex parte fugissent exceptis locis illis, ubi nitor, et elegantia sermonis postulasset, nisi dubitavissent, quæ verbi nota magis definita orationem connotaret. Præter hæc in ipsa vi singillatim vocabulorum id perplexitatis perpessi sunt identidem, quod sermo Hebraicus natura sua ingerit omnibus. Docet enim S. Hieronymus l. 1. contra Rufinum: Nisi prolixum esset, jam ostenderem quanta silva sit apud Hebræos ambiguorum nominum, atque verborum. Quæ res diversæ interpretationi materiam præbuit, dum unusquisque inter dubia, quod sibi convenientius videtur, hoc transfert. Vides, quid efficere potuerit Latinus interpres, cum in elucubrando Psalterio Latinis hominibus non alia ope diluendo ore uteretur, quam textu Septuaginta Interpretum. His ergo de causis Psalterium Latinum evasit obscurissimum.

De instituto nostri operis.

6\. Hanc difficultatem relevare de libro eximio conati sunt omnes et vetustiores viri, et recentiores qui, et quotquot quæ vel ediderunt novas translationes, vel commentarios varii exempli, ac modi in Psalmos elaboraverunt. Liceat ergo etiam mihi nisi assequi eorum virtutem, saltem diligentiam, studiumque imitari. In quo existimo, me operæ facturum pretium, si primum omnium methodum, et viam patefaciam, qua in hoc meo studio mihi incedendum propono. Inverto enim totum veterem Psalterii ordinem, et Psalmos cunctos ad novam continuationem, seriemque revoco, ac reduco.

Divisio nova Psalterii

7\. Psalterium in ~~duas~~ tres divido partes. Prima complectitur illos, qui ad Davidem Regem pertinent. ~~Præmitto illum omnibus, etiamsi non Davidicum, qui etiam in Vulgata editione~~ Novum mirabaris, legitur primus: est enim quasi præfatio quædam libri totius, nam videtur quasi facem quamdam præferre Psalterio toti, et ostendere quis libri totius finis sit: scilicet doctrina justi juxta legem divinam sub conditionibus vel summorum præmiorum, vel æternæ calamitatis, prout quisque vel in lege Domini fuerit versatus, vel illam neglexerit. Cæteri omnes enim hujus partis probantur habere Davidem auctorem, si unum illum excipias qui vulgo est nonagesimus: quia non a Davide, sed ad Davidem

Novum mirabaris, quod alterum asseram Davidem, tibi ignorandum multorum scriptorem Psalmorum. Huius psalmi secundam imbuunt partem numero duo de quinquaginta, cum Psalmi regis octo supra sexaginta a me recenseantur. ~~Inter in utraque harum singulis hisce duabus partibus duorum pars Urbis~~ quæ tamen ~~in~~ hisce duabus primis voluminibus ordinem unus inditur Psalmus alieni scriptoris; propterea quod in prima parte qui vulgo 90, mihi autem 47. etsi non S. Regis Davidis lucubratio est, ad illum tamen et propter illum compositus fuit; similiter in secunda parte vulgo 126. inter cantica graduum inscribitur Salomoni habet reciprocum sequentem, quo David illo afferendo Salomoni illi quicunque fuit, respondet. Fuit hic David Levita genere de filiis Core qui ~~cecinit~~ cepit florere Vitreis cum deportaretur in Assyrios, et ~~tandem~~ superstes erat usque ad reditum de captivitate. Quam id vere asseratur apparebit identidem ex iis quæ præmittentur de istius historia in præfationibus singulis primum Psalmorum

scriptus est, ut explanabitur suo loco. Secunda pars illos complectitur, quorum varii habentur, vel putantur auctores: at de his in peculiari præfatione secundi voluminis. Davidicos distribuo, pedetentim, et colloco eo gradu, quem videtur tempus exposcere, quo autumo, scriptos fuisse. Sunt nonnulli, quorum scriptionis tempus latet magis. Illi ubicunque occurrerint reddetur ratio loci in singulis, quo fuerint amandati. Nam quo etiam tempore arbitrandum conjiciam, debere scriptos videri, ejus rei ratio assignabitur in præfationibus peculiaribus singulorum.

Reliqui Psalmi legentur in tertia parte, sunt variorum auctorum.

De numero Psalmorum Davidicorum.

5\. Davidi in titulis editionis Vulgatæ Latinæ Psalmi attribuuntur octoginta quinque. Tres item per eidem vindicandi, licet non adscripto ejus nomine: scilicet secundus, nonagesimus primus, et alter de centesimo indicio argumenti. At de numero illorum, qui Davidem præscribunt, tres esse Davidi [illegible] rendo [illegible] ratio probat præter vim materiæ subjectæ illis, quia alios etiam præscribunt auctores inferioris [illegible]. Ii sunt 64. 70. 136. Nam sexagesimus quartus et Davidi, et Jeremiæ, et Ezechieli datur, septuagesimus Davidi, itemque filiis Jonadab, et prioribus captivis; centesimus trigesimus sextus Davidi, et Jeremiæ. Porro Davidis non probabitur [illegible] 13. 14. quia indicatur auctorem in captivitate degentem, quæ res tanto post Davidem contigit tempore. Propter eandem rationem adimo eidem etiam 22. 23. 24. 25. Psalmum trigesimum octavum Davidi adjudico, etiamsi cum Davide præscribitur Idithum. Non placet Davidi vertere 42. De uno post sexagesimum idem dico quod de 38. Psalmus 66. cum sequentibus ad 70 non videtur Regis auctoris. Existimaverim octogesimum quintum potius quam Davidis, esse illius auctoris, cujus præcedens est propter conjunctionem, et affinitatem sententiarum. Abnuo esse Davidis 102. et 103. et arbitror eidem pauperi assignandos, qui vindicat sibi primum supra centesimum. Non pertinent ad Davidem in canticis graduum 130. Idem dicimus de reliquis post hos ad libri finem a ps. 137. ad 144. Utcumque aliqua etiam in titulis pertinens ad Davidem ingeratur historia. Titulorum auctores ignorantur; de horum auctorum gravitate dicatur inferius. Itaque reliquum est ut existimemus, Davidem scripsisse, vel [illegible] Psalmorum numerum non ampliorem quam [illegible] supra sexaginta

Alii horum habent Regem auctorem, alii Ecritam, ad utrumque autem nonnulli etiam præterea pertinent, qui nomen auctoris in titulis non præferebant. Ubi attribuantur, satis ratio reddetur in præfationibus singulorum.

Alterius de Psalmus 104. 105. 106. quorum primo citantur totam illam partem, quæ tributos [illegible] Paral. cap. 16. primo quindam versiculi [illegible] quorum quæ subsequuntur additamenta sunt alterius auctoris; idcirco etiam abjeciamus in Psalmos variorum.

[illegible] ante [illegible] duos ultimos septuaginta tres [illegible] comparatos [illegible] methodo; nam prima [illegible] de vulgari ad novam [illegible] altera, de nova nostra refert ad methodum [illegible]

Circa dei Salmi 14. 15. 16. è di fede che il secondo di questi sia di David, e ne persi. testimonj degli atti appostolici act. cap. 2. v. 31. et cap. 13. v. 35. Sembrano [illegible] nella introduzione [illegible] per certo niente hanno che opporre [illegible] queste persone.

Præfatio.

Hos sub duplici serie recensebo: nam et sub metho:
do vulgata, et sub nova. Utramque itaque habe
ste invicem comparatas

Comparatio methodi vulgatæ invicem, et novæ
Psalmorum Davidis Regis

9. Præmittitur primus Psalmus in totius Psalterii
præfationem, et quasi proœmium

2. est Dav. — 10	20 — 33	39 — 50	63 — 47
3 — 13	21 — 29	40 — 54	71 — 61
4. — 14	25 — 2	50 — 28	90 — 40
5. — 15	27 — 3	51 — 43	91 — 58
6. — 25	28 — 16	52 — 44	92 — 19
7 — 41	29 — 31	53 — 51	93 — 55
8 — 1	30 — 4	54 — 37	94 — 18
9 — 27	31 — 30	55 — 45	95 — 20
10 Hebr. 26	32 — 32	56 — 52	96 — 21
10 — 34	33 — 8	57 — 46	97 — 22
11 — 42	34 — 5	58 — 49	98 — 23
12 — 48	35 — 6	59 — 53	99 — 24
13 — 11	36 — 7	60 — 56	100 — 59 · 104 105 103
15 — 12	37 — 35	61 — 57	107 — 60
19 — 17	38 — 36	62 — 38	108 — 39
			109 — 9

Comparatio methodi novæ invicem
et vulgatæ
Psalmorum Davidis Regis

Psalmus libri totius primus, et proœmium

1. David — 8	16 — 28	31 — 29	46 — 57
2 — 26	17 — 19	32 — 32	47 — 63
3 — 27	18 — 94	33 — 20	48 — 12
4 — 30	19 — 92	34 — 10	49 — 58
5 — 34	20 — 95	35 — 37	50 — 39
6 — 35	21 — 96	36 — 38	51 — 50
7 — 36	22 — 97	37 — 54	52 — 56
8 — 33	23 — 98	38 — 62	53 — 59
9 — 109	24 — 99	39 — 108	54 — 1
10 — 2	25 — 6	40 — 90	55 — 93
11 — 17	26 — 10. Hebr.	41 — 7	56 — 60
12 — 18	27 — 9	42 — 11	57 — 61
13 — 3	28 — 50	43 — 51	58 — 91
14 — 4	29 — 21	44 — 52	59 — 100
15 — 5	30 — 31	45 — 55	60 — 107
			61 — 71.

Psalmi reliqui probantur varios habere auctores
Horum seriem texemus in præfatione altera
[illegible]
[illegible] nostræ methodi rationem.
Rem enim expediam quam fieri poterit brevissime

Præfatio.

10. At methodi, quam in Davidicis ordinavi, ratio omnis
pati debet juxta chronologiam sacræ historiæ. Itaque
Primus Davidicus juxta præscriptum a me distinctionem
est vulgo octavus. Tum primum cantatus est, cum Da:
vid percussisset Goliath Gethæum 1. Reg. cap. 17.
2.us habetur vulgo 26. Videtur id habere argumenti cum
Da[illegible] venit ad Ahimelech sacerdotem in Nobe, et expavit
Doeg Idumæum. 1. Reg. cap. 21.
3.us est vulgo 27. Pro se fert fugientem a facie Saul. 1. Reg.
[illegible] 22.
4.um qui vulgo 30. videtur S. David cecinisse cum varie a
Saule exagitatus, illius inconstantiam quereretur.
5.us scriptus fuit (qui jam 34) cum Saul post reconciliatio:
nem datam Davidi in spelunca Engaddi 1. Reg. cap.
24. iterum eum quæreret in deserto Ziph. Ib. cap. 26.
6. vulgo 35. est in idem argumentum.
7. jam 36. Circa idem temporis David hortatur sese
patientiam de Saule.
8. Jam 38. agit gratias Domino jam liberatus de peric[illegible]
Saulis. Hunc igitur cecinit cum jam luxisset Saulem
et Jonathamis filium ejus 2. Reg. cap. 1. — 8.
9. jam 109. scriptus videtur, cum David pararet ca:
pere arcem Sion 2. Reg. cap. 5. v. 6.
10. jam 2. refertur ad idem sacræ historiæ caput v. 7. eo
argumento: Cepit autem David arcem Sion: hæc est
civitas David.
11.° qui vulgo 17. vv. 10. ad 15. describitur sonitus
gradientis in cacumine pyrorum legendus 2. Reg.
cap. 5. vv. 23. 24.
12. jam 18. est in gratiarum actionem pro illa victoria. — 8
Perplures subsequuntur, quorum historia legenda est
2. Reg. cap. 6. Nam Psalmus
13. jam tertius est cum reduceret Arcam Dei a domo Abinadab
14. jam 8. est in eam rem.
15. jam 3. est in illud vv. 9. 10. Et extimuit David
Dominum in die illa: et noluit divertere ad se Arcam
Domini in civitatem David: sed divertit eam in domum
Obededom Gethæi.
16. jam 24. est reducentis Arcam in Sion.
17. jam 19. cantatus primo est, cum collocasset Arcam
Dei in Sion.
Cujus occasione solemnitatis alii ~~quidam~~ certi quidam
habentur cantici. Nam Psalmus
18. jam 94. videtur inchoatio quædam ejus solemnitatis.
At illa solemnitas optime producta est. Idcirco
Psalmus
19. jam 92 inscribitur in die ante sab[illegible] intelli:
ge in parasceve, sive præparatione [illegible] nitatis.

Prefatio.

20. jam 95 Rex sanctus in tanto sacro comme[illegible] vere [illegible] Domini majestatem.

21. ~~est in eadem solemnitate~~ jam 96. est in eadem [illegible] is.

22. jam [illegible] amplificat laudes [illegible] eam [illegible] expetit.

23. jam 97. provocat confidenter inimicos: quia Domino regnante, nemo amplius viro fideli nocere possit.

24. jam 99. est [illegible] ejus solemnitatis, in [illegible] populi [illegible].

25 vulgo est 6. Scriptus videtur in novo terrore imminentis belli qualem supponere est contigisse ante [illegible] 2. Reg. cap. 8. narrantur. Pertinent eodem Psalmi etiam

26 qui vulgo 10. secundum Hebræos. et

27. qui vulgo 9. Est hic cantatus in publica lætitia cum post celebres victorias laudato cap. 2. l. 2. Reg. descriptas Regnavit [illegible] super omnem Israel [illegible] ibidem [illegible] v. 15.

Subiecto post hos Davidis pœnitentiam tribus Psalmis descriptam. Vide 2. Reg. cap. 12.

28. est vulgo 50. Exorat Dei misericordiam de peccato.

29 jam 21. Petit a Deo gratiam et auxilium in tribulationibus post jam propinquum peccatum.

30. jam 31. Commendat salutares fructus pœnitentiæ.

31. jam 29 itemque [illegible] utrobique [illegible] ejusdem, videntur per id [illegible] compositi, [illegible] peccatum inciperet David iterum [illegible] gratia, et misericordia.

32. jam 20 Scriptus est, cum, ut legimus 1. Paralip. cap. [illegible] Tulit David [illegible] Melchom de capite ejus. et invenit in ea auri pondo talentum, et pretiosissimas gemmas: fecitque sibi inde diadema. Quod factum fuisse in historia Regum recensetur post sermonem de Uria etheo: idest postquam David peccavisset, et pœnitentiam jam fecisset. 2. Reg. cap. 12. v. 30

Post hæc subsequitur Absalom historia. Hæc porro [illegible] Psalmos longe plurimos.

33 [illegible] 30.

35 [illegible]

[illegible] vulgo 56 [illegible]

[illegible] 54.

[illegible] vulgo 62 exhibet Davidem metuentem de Absalom, [illegible] adeo universa [illegible] quod 2. Reg. legimus cap. 15

39. jam 108. est contra Semei. 2. Reg. cap. 16. v. 5

40. jam 90. non Davidis, sed ad Davidem est.

41. jam 7. cum permultis sequentibus est contra consiliarios Absalom, et præcipue contra Achitophel. Huc [illegible] pertineat [illegible]

Huc refer tres continenter in vulgata [illegible] numero 104 105. 106

[illegible] questo volume, e accrescono di [illegible] la stante numerazione

42. vulgo 11.
43. vulgo 21 quidquid in titulo præscribatur fiat.
44. vulgo 52.
45. vulgo 55. quamvis hic etiam alia de causa tituletur.
46. vulgo 57.
47. vulgo 63.
48. vulgo 12.
49. vulgo 54. qui quidem videtur in id argumenti procedi cum Absalom ipsam Jerusalem ingrederetur, David fugiente
50. vulgo 109. expectat victoriam de Absalom. et ipsum propter historiam ad 2. Reg. cap. 18.
51. jam 20. est pariter ad successum belli ejusdem impetrandum.
52. jam 56. ominatur proximam illam victoriam.
53. jam 89. Sanctus Propheta ostendit, ac profitetur, se non frustra in Deum sperasse exemplo priorum victoriarum. et optat servatum iri populum post victoriam de Absalom. Propterea cecinit Joab buccina, et retinuit populum ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. 2. Reg. cap. 18. v. 16.
54. jam 40. Agit gratias victor de Absalom. 2. Reg. cap. 19.
55. jam 90. Plaudit sibi de informatis consiliis Achitophel.
56. jam 60. Gratulatur finem factum bellorum. Nihil enim in genere post Absalonem debellatum a David gestum legimus in sacra historia.
57. jam 51. commemorat varia infidelium, et fallacium amicorum, quos in præcedenti bello sortitus fuerat: et proponit, se deinceps fore subiectum Deo suo, quo quid talis periculi sibi amplius non contingat.
58. jam 91. ominatur sibi felicem, et tranquillam senectutem jam defuncto præteritis bellis.
59. jam 100. David de suis moribus, et consuetudinibus.
60. jam 107. Gratias agit Domino de victoriis, quas olim reportaverat.
61. jam 71. est in inauguratione Salomonis in Regem: ultimus Psalmorum David. 3. Reg. cap. 1.

Quæ notanda Psalmi singuli insequantur explicandi

11. Porro ad Psalmorum singulorum explanationem quinque res præcipue a me præstabuntur. Prima est peculiaris in singulorum præfatio. Conferatur in hac Psalmi vis, atque argumentum cum certo loco sacræ historiæ, cujus occasione videbitur scriptus fuisse. Ut enim jam supra declaravi, in lyricis carminibus vix esse intelligendi ratio ulla potest, nisi historia innotuerit, quæ fecit causam, cur lucubrarentur. Utar enim verbis Lactantii divin. institutionum l. 4. cap. 5. Siquis collectis, perspectisque temporibus (Prophetarum), fundamentum doctrinæ salubriter jecerit, et veritatem penitus comprehendet, et errorem cognita veritate deponet

Præfatio

12. Post præfationem ~~[illegible]~~ [vero] interpretationem Vulgatam. Quantumvis enim obscura illa sit, tamen obtinet apud nos in Ecclesia et primam, et supremam auctoritatem. Enimvero de illa Sacrosancta Synodus Tridentina statuit, et declarat (sess. 4. in decr. de usu sacr. litt.) ut hæc ipsa vetus, et vulgata editio [quæ] longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, et expositionibus pro [au]thentica habeatur: et ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat. Post hanc subjungo duas novas interpretationes Latinas. alteram ex Græca translatione Septuaginta, alteram ex Hebraica, ut loquuntur, veritate.

13. Ultimo loco accedit Psalmi sensus spiritalis. Hic non explano rationes multas, quibus littera Psalmi ad spiritalem sententiam possit referri; sed fere de uno, et solo Christi sacramento Psalmos singulos interpretor: quippe intelligentia Scripturarum veterum primaria, et præcipua de Christo est. Etenim ut monet S. Gregorius hom. in Evang. 25. Testamentum vetus hoc faciendum denunciat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat: quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt dum vultus in propitiatorium vertunt. Id præcipue in Psalmis attendendum, ubi David, et alii Prophetæ ita sentiunt, loquuntur, atque agunt, ut juxta dictum S. Augustini l. 4. contra Faustum cap. 12. Illorum hominum non tantum lingua, [sed] et vita prophetia fuerit.

De scopo novarum Interpretationum

14. At novas Interpretationes Psalmorum, ac translationes tum de veteri Septuaginta Interpretum, tum de autographo Hebraico molitus, absit, ut ea mente id faciam, quod illos majorum labores in hanc rationem vel posthabendos judicem, vel reprehendam, Vulgatam præsertim editionem usu tanto sæculorum, ac decreto Ecclesiæ consecratam. Sed quia Græca, et Hebraica non omnes legunt, Latina vero ab illis derivata, plus æquo, ut vidimus, obscura sunt censui laborem ~~[illegible]~~ impendere, ut liber nobilissimus totius scripturæ veteris Testamenti per me etiam, licet infimum, ac miserrimum in hisce studiis, aliquid majoris perspicuitatis acquireret. Itaque pius Lector habeat semper præ oculis Vulgatam editionem: ubi latuerit intellectio, experiatur, an

Præfatio.

per operam nostram valeat obtinere. At, inquies, lectio Vulgata ex Græca Septuaginta Interpretum derivata est. quid necesse est moliri novam ex illa? At non deest interpretatio D. Hieronymi ex Hebraica veritate, non aliorum aliæ permultæ. Adsunt: sed liceat vel addere aliquid, vel repetere ex illis argumentis, quibus iam supra hasce criminationes refellebam præoccupabam.

Utilitas novandæ interpretationis.

15. Nam veteres Interpretes adhibuerunt Psalmis translatis nes pure grammaticas. Fit ideirco autem sic transferendo, seu Græca transferas, seu Hebraica, ut offendas continuo in vocabula longe variæ, ac multiplicis significationis. Transfer enim ex regulis pure grammaticis. Non poteris habere sufficientem delectum in designanda significatione verborum. Non est hui operis inspicere vim sententiæ, quæ conflatur ex omnibus, sub verbis latentem, sed satis est, si verba singula vertas juxta quod valere in lexicis reperiuntur, servatis legibus syntaxis, seu concordantiæ et constructionis verborum. Qui non excedit hanc diligentiam morem in interpretando, artem habet obscurandi magis, quam interpretandi sermonem: tamen ipse etiam tueri suum studium potest, quia sine his primis, ac rudibus institutis ad illam intelligentiam pervenire non licet, quæ solis illis concessa est, qui valent ex amplioribus facultatibus rimari mentem scriptorum. Quæram v. g. quid ex Græco valeat vox dæmonium? (atris pueris cum audiunt, horreat communiter nostri generis teterrimum hostem. Tamen aliquando artificem significat, alicubi pro artificio, et egregia specie operis elaboratissimi, aliquando per metalepsin pro idolo usurpatur, quia artis opus est. Vides in interpretando diversitatem. Necesse est igitur, quicumque viri doctissimi, ac consultissimi hactenus in hoc stadio laboraverunt, non totum perfecerint, si solam operam grammaticam in Psalmis explanandis præstiterunt: quippe his finibus inclusi ambiguitatem vocabulorum non potuerunt neque cognoscere, neque superare. Ego duas curas propterea adjunxi, alteram historicam, alteram rhetoricam. Per primam contendo ut conferam Psalmos singulos cum ~~Davidicis~~ quibusdam gestis in libris Regum, vel Paralipomenon descriptis; atque intuear, quænam sit species facti in illis, quæ cum argumento Psalmi concurrat. Hæc diligentia vel etiam sola facit, ut de subjecta Psalmi sententia vix ulla remanere amplius possit obscuritas. Rhetoricæ autem animadversiones id moliuntur, ut sit delectus in vocabulorum acceptionibus, et in figuris, amplificationibusque [illegible] retineatur. Itaque per hanc diligentiam quæ vocabula varie possunt accipi, ita explicantur in locis singulis, prout et subjecta historia postulat, et exigit tota constructio [illegible] poematis, ~~[illegible]~~ nihil admodum dependet de vi, et ~~[illegible]~~ charactere dictionis ~~[illegible]~~ Intelligis per solum hunc modum nostræ diligentiæ

Prefazio.

ad [illegible] [illegible], ac planissimam [illegible]
† [illegible] posse pervenire. Reperies nostras interpretationes, in multis a veteribus longissime diversas: veteres volo teneas, nostras pato ne rejicias. Quid enim aliud [illegible] prestat in lucu[bra]tionibus commentariis, quam ut ob oculos tibi subiiciat innumeras singularum fere vocum translationes, ut ex tam multis illam seligas, quae tibi magis arrideat, si tamen noveris de tam [illegible], quam potius eligas? Lauda veteres, ego tibi unam deligo de multis, nostra ne respice. Nam ut monet S. Augustinus lib. Confess. cap. 31. "Ita cum alius dixerit: Hoc sensit (auctor) "quod ego; et alius: Imo illud, quod ego, religiosius me "arbitror dicere: Cur non utrumque potius, si utrumque "verum est? Et si quid tertium, et si quid quartum, et "si quid omnino aliud verum quispiam in his verbis videat, "cur non illa omnia vidisse (auctor) credatur, per quem "Deus unus sacras litteras vera, et diversa visuris "multorum sensibus temperavit?" Graeca varie significant, Hebraica multo magis; cum multi multas afferant, quid est, quod verum pariter sectantes solus ego interpretationem prohibeam eligere.

De diversitate [illegible] translationum ab [illegible]

[illegible] que quel testo di S. Gregorio, che [illegible] Grandespigo

De nova translatione ex Septuaginta
16 [illegible] necesse est, unum moneam, quod in vertendis Septuaginta [illegible] curavi. [illegible] ut pure, et [illegible] sunt grammatici, ita etiam ambigui in interpretando. Proinde ut dicebam superius, germanum sensum in Psalmis latentem non semper assequuntur. Tamen quia per anfractus incedunt, et ambigua frequentant, simul evenit, ut et ipsi a mente auctoris non multum forte elongentur, et utique permultum a mente auctoris legentem avertant. Sane Latini Interpretes, qui legeant Septuaginta, aegrius percipiunt [illegible] sit sententia auctoris in Psalmo; quoniam [illegible] perplexitas detinuit ipsos magistros, ut explicarent, quid pressius sequerentur. Conor ego persentire in illorum ambiguis, quid opinarentur; tamen non [illegible] potius attendo, quam illud etiam quod sectari [illegible] [illegible] hoc etiam in illorum dictione implicatur [illegible] ratio vocabulorum patitur, quae [illegible] persenserunt, ita explico, ut [illegible] exprimam [illegible] postulat [illegible] illis contexta, quam quod illi trepide persentirent. Ita profiteor me Psalmos explicare prout a Septuaginta sunt translati, non Septuaginta ipsos Psalmorum translatores

Praefatio.

De nova translatione Hebraica.

17. Non ita, ubi transfero Hebraicum. Quid enim in textu autographo, nisi et unice, et continuo mentem scriptoris inspicias? Nam ut S. Augustinus l. 12. Confess. cap. 18. Omnes qui legimus, nitimur hoc indagare, atque comprehendere, quod ille voluit, quem legimus, atque veridicum credimus. His ego rationum adminiculis defenderim meum studium apud doctos, et bonos, et simul erga veteres Interpretes divinorum librorum probaverim meam observantiam, atque reverentiam.

De Titulis Psalmorum.

18. Restat de adjunctis et primo de titulis Psalmorum disputandum. Alii enim Psalmorum nullo titulo inscribuntur, alii nihil habent amplius, quam viri nomen, cui veluti auctori Psalmus tributus videatur; alii amplioribus notis ornantur. Varietatis hujus dispositionem, quamvis latebrosam, non tamen inanem Dominus inspiravit, inquit S. Augustinus l. 17. de civit. Dei cap. 14. Pie ille, pureque; sed non apparet titulos illos prefixos Psalmis fuisse vel ab eorum auctoribus, vel ab aliis Prophetis quibuslibet divinitus inspiratis. Quam non semel ~~saepe~~ erratur in illis circa ~~nomina auctorum~~ varia quae praefigunt, quam non semel circa res alias, quas congerunt, vel circa historias, quibus applicant Psalmos, et quas citant non est quod nunc ostendam: ~~id enim ostendetur in praefationibus peculiaribus~~ De his necesse est seque Psalmorum singulorum. ~~Hinc est ut [illegible]~~ [illegible]

Vide exempla [illegible] 141 [illegible] 143 [illegible] singulorum [illegible] Vide [illegible] Titulis Psalmorum

Traditio Psalm. non sit sunt per ordinem, sed ut unusquisque inventus est. Id autem Psalmis accidit, eo quod liber ~~quam videtur hic [illegible]~~ dispersus tempore Esdrae, non totus simul liber, sed dispersus

" penes [illegible] captivitate Babylonica postea autem inventus sit et fuerint compositus, ita ut prerunt inventi, non ~~[illegible] vel potius [illegible] tamen [illegible]~~

" utpote vel unus, vel duo vel tres cum ~~[illegible]~~ Psalmi. ~~[illegible] prope in Psalmos [illegible]~~ ~~est ita hac, ne laborare post [illegible]~~

" aure [illegible] ab initio dicti sunt. Et hinc factum est ~~[illegible]~~ ~~Falsum est ut multae inscriptiones~~

" ut multae inscriptiones eorum, qui Psalmos composuerunt falsae sint. ~~loquitur de inscriptionibus hoc est de titulis~~ ~~[illegible]~~

" falsae sint. Inscriptiones hic, quas S. Doctor agnoscit qui praefixi sunt ~~Psalmis, tamen eorum nomina quae~~ ~~[illegible]~~ examinant in praesenti auctores sunt ~~mollioribus~~, ne dicam, indicibus, quippe falsae, sunt Psalmorum tituli, vel [illegible] que ~~in [illegible] semper [illegible]~~ examinant, et ~~[illegible] etiam [illegible]~~ verum ~~potius [illegible]~~ quam intelligunt. pars. Sunto igitur Psalmorum tituli tanti vel veritatis vel tam gravis auctoritatis, quanti, pro valore cum

19. ~~Sed~~ At opponunt mihi ~~[illegible] nomina quae [illegible]~~ per Psalmos singulos fuerint examinati; habeantur latet ~~nomen~~, decretum Concilii Tridentini sess. 4. autem tanquam scholia, et scriptura pure humana, non in ~~decreto~~ de canonicis Scripturis; inquit enim: vero auctoritatis Canonicae, neque tanquam fons S. quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis Prophetarum, vel scriptura divinitus inspirata.

Tituli non sunt partes scripturae divinae

partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt et in veteri Vulgata editione habentur, pro sacris et Canonicis non susceperit, et sciens et prudens contempserit, anathema sit. Ajunt, atqui tituli sunt partes Psalmorum. Nego. Atqui legi consueverunt in Ecclesia Catholica. Audivi nunquam. Atque habentur in editione Vulgata. Respondeo: non ut partes Psalmorum, neque ut verba Prophetarum

Praefatio.

Atqui editio Vulgata est in Ecclesia Catholica authenticae auctoritatis. Bene, inquam, dicunt: editio Vulgata est authenticae auctoritatis. Aliud enim est hoc dicere de editione, aliud de rebus editis. Nam editionis [illegible] debemus habere, quam decet, [illegible] auctoritatis ab Ecclesia editae, quia illi editioni nec licet ~~[illegible]~~ [illegible], nec adimere, nec immutare privata [illegible] ut aliter in illa legamus, quam quod Ecclesia nobis ~~[illegible]~~ proponit legendum. Sed si v. g. diabolus [illegible] ad quispiam loquendum coram [illegible] in tentatione, quia hoc descriptum est apud S. Matthaeum cap. 4. non idcirco velit quispiam ~~[illegible]~~ sequi diaboli doctrinam, aut verbum tamquam authenticae et canonicae auctoritatis. Durum, ~~et~~ vehemens, sed consentaneum attuli exemplum ~~sed~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ~~durum exemplum magno impetu~~ [illegible] explicatur decretum Concil. Trident. de Scriptt. [illegible]

2º Itaque decretum sacrosanctae Synodi libentissime deosculor; [illegible] enim, non obest assertioni. Porro ~~[illegible]~~ recipit variis modis responsionem. Illa prima respondendi ratio, quandoquidem praecipit sancta Synodus pro sacris et Canonicis habendos libros divinos *cum omnibus*, inquit, *suis partibus integros*, non cum omnibus suis titulis. Partes intelligo capita et sententias, quibus libri constant, de quorum multis olim dubitatum est. De quibus identidem dubitatum sit, videre licet l. primum controversiarum eminentissimi Bellarmini *de Verbo Dei*. Quid intelligere debeas, *partes librorum* cum dicis, vide [illegible] *diatribam circa Tridentini decretum de vulgata* [illegible] editione. Tituli non sunt partes Psalmorum. Si essent, nunquam in Ecclesia Psalmi sine titulis legerentur, cum tamen [illegible] [illegible] Cardinalis Thomasius [illegible] in *Psalterium juxta duplicem editionem, quam Romanam et Gallicam vocant*, [illegible]
„[illegible] meminerit oportet priscae consuetudinis, qua inter
„Missarum solemnia post lectiones veteris, vel novi
[illegible] ante lectionem vero Evangelii [illegible]
„[illegible] debatur: propterea
„[illegible] ad [illegible] responsorius. Qui
„sane mos per totum occidentem ad sextum usque
„saeculum perduravit: quem et in Romana ~~[illegible]~~
„item Ecclesia fuisse constat ex sermone l. S. Leonis
„Papae. Respondebatur autem Psalmus (ut loquitur
„S. Ambrosius) hoc ritu. Lector stans in ambonis gra-
„du Psalmi titulo praemisso mox Psalmum ipsum prae-
„cinebat [illegible]
„[illegible] respondebat.„ Ex hac summi viri
doctrina licet animadvertere, quamdiu cessaverit in
Ecclesia usus legendi Titulos prae Psalmis. Causam

rei tantæ cupio me doceri. Cum vero de prudentis:
simo Ecclesiæ consilio in relinquenda veteri consuetudi:
ne sit nefas dubitare; sane Ecclesia iudicavit præ:
termittendos, quia minus sufficientes, quippe qui non ubi:
que præmittantur; quia plerumque nec necessarios, nec
multum utiles; quia persæpe difficiles supra quam spes
sit consequendæ intelligentiæ; quia nonnumquam a veritate
sacræ historiæ quam insinuant recedentes. De titulis Psalmorum incertæ opiniones

20. Altera respondendi ratio ~~petitur~~ potest ab Auctore Titulorum, de
quo quæri ~~multos~~ apud multos, ac dubitari comperio,
nec item memini quidpiam ab ullo hactenus definitum.
Vides, qua methodo ex Hebraicis libris habeatur
Psalterium ordinatum. Plane enim Psalmus septua:
gesimus primus fuit omnium Davidis Regis novissimus, ta:
men in serie Vulgata ~~tredecim saltem juxta~~ alii quidam usque ad 109 ~~juxta~~
~~nostram descriptionem~~ recensentur post illum quos ... Actor et inscribitur David Rex, et est
~~non auctor~~ David aut Dav. eadem perfectio et absolutio
est huiusce methodi, quæ etiam descriptionis Titulo:
rum. Auctor illorum non constat; constat de men:
dis. Adde quod Græci interpretes nonnulla in illis
correxerunt, permulta iis addiderunt, dubio utrum
facturi, si eorum auctoritatem agnovissent tamquam
propheticam, et divinam. Sunt quædam notæ in
Græco Psalterio infra Psalmos positæ, quæ ab He:
braicis exorbitant. Nam sæpe sæpius Δόξα
subiungitur, vicies κάθισμα adiecta numeri nota
XX. His ego verbo parem fere dignitatem in Græcis, ac
titulis in Hebraicis, vatus non esse cur admodum
doleas, si hæc omnia ~~sola~~ nescias, neque cur admodum ... [illegible]
glorieris, si sola doceas. De ~~...~~ ... [illegible]

21. Videndum insuper, quo pretio hi Tituli apud veteres habiti ~~fuerint~~. Nam præter apertum ... hac
habiti fuerint. Antiquus ille pater, cuius fertur loco pro: de re sententiam, quæ supra recitata est licet idem
logi fragmentum in Commentario S. Augustini, asserit: cognoscere ~~e~~ multis argumentis ex ... quæ de hisce
Non omnes Psalmi a Davide editi sunt. David ergo solos Titulis antiqui Patres docuerunt
novem Psalmos ore proprio cecinit. Quantis fecit hic au: ...
ctor Titulos Psalmorum, qui cum tam multos nomina:
ta iis videret auctores, tamen non alios nomina David
adscivit. At S. Augustinus, utcumque tantæ vir modestiæ,
ut nihil in horum antiquitate velit reprehendere, atque
ut apparet ex loco superius citato de Civit. Dei l. 17. cap.
14. conetur sibi met persuadere hos ipsos Titulos fuisse
divinitus inspiratos, tamen si firmiter ita censeret, ~~non~~ et citra formidinem, ...
eam sententiam ibidem de auctoribus Psalmorum pro:
poneret, quæ vi ac rationi horum Titulorum penitus
contradicit. Cum enim in hisce Titulis præscripta
virorum nomina non aliam ob causam videantur
prænotari, nisi ut auctores Psalmorum commemoren:
tur; et sane in permultis hoc vere fit; idque argu:

mento præclaro est ad subiecti Psalmi intelligentiam, conjecerit ex Titulo, quem arbitrens fuisse Psalmi auctorem: tamen adversus hanc doctrinam Titulorum ille sic asserit: mihi autem credibilius videntur existimare, qui omnes illos centum quinquaginta Psalmos ejus (h. e. Davidis) [illegible] tribuunt. Et S. Hieronymus ad Sophronium epist. 104. Psalmos [illegible] eorum testamur auctorum qui ponuntur in Titulis, scilicet Asaph, et Idithum etc. [illegible] facilè quam invenerit, qua veritas Titulorum magna ex parte defendi possit, si Psalmos demus illis auctoribus, quos in Titulis prælegimus. [illegible] alia multa adversentur, quæ [illegible] in præfationibus [illegible] hæc [illegible] exemplis [illegible]. Nam Psalmus 64. inscribitur In finem Psalmus David, canticum Jeremiæ, et Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire. Ps. 70 inscribitur: Psalmus David, Filiorum Jonadab, et priorum captivorum. Psalmus 136. tribuitur pariter David, et Jeremiæ. Excogita [illegible] et [illegible] propter ætates intermedias vatos prophetas tam longe [illegible] eosdem Psalmos et Davidi, et Jeremiæ et Ezechieli, et priorum captivis. Hæc de Titulis ideo uberius, quia præoccupanda fuerant [illegible], quam facerent identidem Præfationes Psalmis singulis præfixæ, quotiescumque occurrerent ut quid[que] in illis deberemus [illegible] observare. Non [enim] illos expungo; nam non illis deest quandoque sua utilitas, [illegible], et quanta ex illis emergat, est in singulis continuo examinandum. Non enim opus sunt [illegible] Prophetarum. Sunt enim [illegible] scriptoris non gravioris ea præstantia qua stat humana auctoritate, quippe qui vario tempore, ordine, manu varius ipse [atque] alius quispiam [illegible], et Psalterium ad eum modum ederetur, quo in præsens [habemus].

Si omnes Davidis, ergo illi tituli errant, qui dant alios Psalmos, quam David.

Sed quia tituli [sunt] qui taliter etiam atque aliter varia intermiscent, quæ se produnt falsa, cum argumento adversentur qui Psalmo subiicitur, caute admodum animadvertere oportet quid de singulis titulis, et de singulis in versibus [illegible] debeas.

De libro Psalmorum.

22. De libro autem ipso Psalmorum sic S. Hieronymus docet Sophronium [illegible] plusquam semel epist. 134. „Scio quosdam putare Psalterium in quinque libros „esse divisum, ut ubicumque apud Septuaginta Interpretes „scriptum est γένοιτο γένοιτο, idest fiat, fiat, finis libro „rum sit, pro [illegible] in Hebræo legitur Amen, Amen. Nos „autem Hebræorum auctoritatem sequuti, et maxime „Apostolorum, qui semper in novo Testamento Psalmorum librum nominant, unum asserimus Psalmorum „volumen. Nam et Titulus ipse Hebraicus Sepher Tehillim, „quod interpretatur volumen hymnorum, Apostolicam au„ctoritatem sequens, non plures libros, sed unum volu„men ostendit„.

De vocibus in nullis occurrentibus in Psalterio quæ pariunt difficultatem [illegible] dissertationem [illegible] investigat [illegible] harum vocum, quarum una in titulis, et [illegible] rum occurrit frequens, Lamnatzeach altera in mediis fere psalmis Sela. Ego vero illas vero explico, prout radice et vi vocum considerare [illegible] occurrunt. [illegible] bent ad calcem [illegible] Δόξα, vices [illegible] aliquanto pro Sela stat, [illegible] quam Hebraica sit [illegible] in textu [illegible] Calmetus [illegible] liturgiis Græcorum [illegible] in fine Psalm.

De psalmo, et psalterio

R. B. Bellarminus in prefatione Commentarii in l. Psal:
morum: " Venio ad voces Psalmi, et Psalterii. Psalte:
" rium ~~apud nostros lib.~~ apud nostros librum Psal
" morum significat. Sed in Scripturis sanctis Psal
" terium est instrumentum musicum, quod Hebraice
" dicitur ~~mizmor~~ Nebel. Psalmus Hebraice mizmor
" significat cantum sive sonum: deducitur enim a
" verbo zamar, quod et canere, et citharam, si:
" ve Psalterium pulsare significat: eodem prorsus
" modo, quo ψάλλω apud Grecos. De significatio:
" ne Psallendi manibus, videlicet pulsando instru:
" mentum, habemus illud 1. Reg. cap. 16. v. 16.
" Querent hominem scientem psallere cithara: ut
" quando arripuerit te spiritus domini malus, psallat
" manu sua, et levius feras. Atque hoc idem habe:
" tur [illegible] [cap.] 18. v. 10. et alibi. De significatione psal:
" lendi voce, videlicet canendo, habemus illud in
" Ps. 32. v. 3. Bene psallite ei in vociferatione:
" et apud Apostolum 1. ad Corinth. cap. 14. v. 15.
" Psallam spiritu, psallam et mente: idest psallam
" spiritu [illegible] canendo voce corporali laudes Dei: et
" psallam spiritu cordis desiderando, et amando glori
" am ejusdem Dei. Hoc autem interest S. Hilario,
" et S. Joanne Chrysostomo auctoribus in prologo
" Psalmorum inter Psalmum, et Canticum, et Psal.
" mum Cantici, et Canticum Psalmi: quod Psalmus
" est sonus organi solius sine ulla voce hominis can:
" tantis. Canticum est vox cantantis hominis absque
" organi modulatione. Psalmus Cantici dicitur, cum
" Cantico precinente Psalmi sonus ~~et~~ obsequitur:
" Canticum Psalmi cum sonitu precunte emula
" vox canentis auditur. "

1. [illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]

1. [illegible]

No. .

Libri Psalmorum

Methodus et interpretatio

Psalmus proœmialis.

~~Juxta editionem~~ Vulgatam

1. ~~Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, et in via peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentiæ non sedit~~

~~ [illegible] ~~

~~Conjectura est~~ Opinantur nonnulli hujus Psalmi auctorem fuisse Esdram: quippe scriptus videtur ad imitationem earum sententiarum, quas Jeremias antea scripserit cap. 17. vv. 7. 8. Sic enim Jeremias: Benedictus vir, qui confidit in domino: et erit dominus fiducia ejus. Et erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: et non timebit cum venerit æstus. Et erit folium ejus viride: et in tempore siccitatis non erit solicitum: nec aliquando desinet facere fructum. Esdras igitur, vel quicunque alius collegit Psalmos in unum post Babylonicam captivitatem hunc Psalmum præmisit de suo suo quasi congruentem in totius libri proœmium.

[illegible] Nihil est [illegible] [illegible] [illegible] semper fuerit, nos [illegible] [illegible] tamen Psalterio universo, quia ut Cal. [illegible] considerat, continet epitomen quandam totius doctrinæ præterea, imo et officiorum omnium institutionemque viri boni, ~~et viri, et~~ boni viri: addo, et optimi Regis.

Edit. Vulgata.

1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum: et in via peccatorum non stetit: et in cathedra pestilentiæ non sedit:
2. Sed in lege domini voluntas ejus: et in lege ejus meditabitur die ac nocte.
3. Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum; quod fructum suum dabit in tempore suo.
4. Et folium ejus non defluet: et omnia, quæcumque ~~agit~~ faciet, prosperabuntur.
5. Non sic impii, non sic: sed tamquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.
6. Ideo non resurgent impii in judicio: neque peccatores in concilio justorum.
7. Quoniam novit Dominus viam ~~[illegible]~~ justorum: et iter impiorum peribit

Ex Græca Septuaginta.

In [illegible] præscripti, quæ sequitur et in totum Psalmorum librum, et in Psalmum primum ita est:

~~Psalterium~~ Psalterium.

Psalmus Davidi inscriptus apud Hebræos
David prophetæ, et Regis melos.

1. Beatus vir, qui non graditur in ~~voluntate~~ imperio impiorum: et in itinere erronum non steterit: et super cathedram pestium non sederit.

Psalmus proœmialis
ex Versione Septuaginta }

~~Prima~~ Pars prima.

2. Sed in lege Domini finis (a) ipsius: et in lege ipsius meditabitur die et nocte.
3. Nam erit ut lignum plantatum secus intercursus aquarum: quod fructum suum dabit in tempore suo.
4. Et germen illius non diruetur: et omnia quæcunque fecerit, bene progredientur.
5. Non sic impii, non sic: sed sit quasi lanugo, quam ejicit ventus a prospectu terræ.
6. Ob hoc non superstabunt impii in ~~discrimine~~ (3) judicio: neque errones (4) in ~~voluntate probatorum~~ imperio magistratuum.
7. Quia novit Dominus iter ~~probatorum~~ magistratuum, et iter impiorum abolebitur.

1. Impræscriptus. h. e. non præscriptus, non instigatus ullo [illegible]
2. Finis h. e. studium, conatus, contemplatio, deliberatio, consilium, voluntas
3. Non superstabunt impii in discrimine. Non stabilientur impii in gradu ex [illegible], et in prosperitate ad differentiam illorum, qui probati fuerint.
4. Erronum nomen apte denotat peccatores, quia aberrant a lege dei, quia nulla regula rationis continentur, quia nullam habent agendi constantiam. Illi ergo non obtinebunt, quod voluerint, velut qui boni, ac pii fuerint probati.

Ex Hebraica veritate.

1. Beatitudines viri, qui non perrexerit in instituto impiorum: et in ritu erronum non persistent: et in consessu pestilentium non sederit.
2. Quippe imo in doctrina Domini oblectatio illius: et in doctrina ejus commentetur die, ac nocte.
3. Nam fuerit velut arbor plantata super rivos aquarum: quæ propagines suas dabit in hora sua, ut progressus ejus non defluat, et omne, quod operabitur, prosperetur
4. Non sic impii: quippe imo, veluti quisquilia quam contempserit ~~ventus~~ sibi ventus.
5. Propterea quod non persistent impii in præsulatu aut errones in gradu judicantium.
6. Quia patefaciet Dominus ritum ~~justorum~~ judicum: et ritus impiorum [illegible].

[illegible] spiritalis David [illegible] [illegible] quod in consilio, et in [illegible]
Justitia, doctrina, sapientia juxta varias interpretationes varie in hoc Psalmo laudantur; divina lex generatim regula morum humanorum et officiorum est [illegible] improbantur, sed et [illegible] et [illegible] Psalmum [illegible]
hanc meditatur quicumque cupit se esse felicem, si præcipue locum principem teneat in republica [illegible] Audivi autem ego [illegible]
lex enim, juxta sic dicit Prov. cap. 8 v. 19 Melior est: fructus meus auro, et lapide pretioso: et genimina mea argento electo. [illegible] peccatorum [illegible] cathedram [illegible]

Atque infra ibidem vv. 34. 35. 36. Beatus homo qui audit me, et qui vigilat ad fores meas quotidie, et observat ad postes ostii mei. Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a domino. Qui autem in me peccaverit, lædet animam suam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem.

Psalmus David I.
vulgo VIII.

Psalmus hic est primus ex omnibus, quos ~~extant~~ de cantatis a S. Davide. In Latinis vulgatis inscribitur: In finem pro torcularibus. Intellige in finem, quasi diceret propter successum. Hebraice Lamnatzeah explicare licet, propter victoriam. Torquent interpretes quid sit pro torcularibus. ὑπὲρ τῶν ληνῶν. Hebraice est Haghittith. Zanolinus, quo magistro utor de lexico, huic voci docet duplicem subesse significationem: quarum una appellativa est, et significat torcular; altera propria, et denotat urbem Palestinæ, inquit, a qua David Psalmum inscripsit. Urbis illius mentionem citat ex 1. Samuelis cap. 17. v. 4. ubi sic scriptum est: Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum nomine Goliath de Geth. Ex quo innotescit, hunc Psalmum a Davide cantatum fuisse propter victoriam, quam de Goliath Gethæo retulisset.

Confirmant penitus hanc assertionem sententiæ penitus, quibus Psalmus totus constat. Totus est enim ad celebrandum Dei nomen: quippe exhibet Davidem dicentem ad Philisthæum l. c. v. 45. Tu venis ad me cum gladio, et hasta, et clypeo. ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie. V. 13. Elevata est, inquit, magnificentia tua super cælos, sive intelliges per novam illam victoriam Deum glorificatum fuisse ad eum modum in terris, quo victor ipse Deus de diabolo triumphavit in cælis; sive potius hyperbole non minus elegans, quam vera est, qua vult famam de parta victoria et per terræ angulos transire omnes, et ad cælestem usque Dei thronum, cui refert acceptam, pervenire. V. 4. Ex ore, inquit, infantium, et lactentium perfecisti laudem etc. alludens ad illud in laudata Reg. historia cap. 18. vv. 6. 7. Porro cum reverteretur percusso Philisthæo David, egressæ sunt mulieres de universis urbibus Israel cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis in tympanis lætitiæ, et in sistris: Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: Percussit Saul mille, et David

V. ——————

decem millia. Potest hic locus aliter etiam intelligi, quod sub. et David se ipsum dicat infantem, et lactentem qui Psalmum Domino cantaret, et dux præluderet pueris ad cantandum ipse etiam puer, nam minimus natu cecinit hunc Psalmum ante omnes qui subsequuntur. V. 5. Quoniam videbo cælos tuos etc. comparatio quædam verum est atque dicit propter præsens Dei donum acceptæ victoriæ se cum mente sustolli ad eum contemplandum, qui ma: gis quam in terra effulget, lucidior in cælis. V. 7. Homi: nem, inquit, minuisti paulo minus ab Angelis: vel quemadmodum [illegible] Michaeli Archangelo ut deturbaret Ange: lum de cælo (Apocal. cap. 12 vv. 7. 8.) ita, inquit, mihi ut [illegible] veterum [illegible] gigantem, et Hebraicum Elohim non Angelos proprie, sed viros fortes, ac præstantes signi: ficat. Propterea vis sententiæ esse potest: Dedisti nomen mihi non infra nomen quorumque virorum fortium. Cætera pertinent ad commemoranda vetera, et perpetua beneficia generi nostro tibi a Deo liberalissime præstita. Fortasse cum dicit vv. 8. et 9. Omnia subjecisti sub pe: dibus ejus, oves et boves universas, etc. recenset præmia a se reportata propter illam victoriam. Nam conditum, prædictumque fuerat in sacra historia cap. 17. v. 25. Virum qui percusserit eum (Goliath) dita: bit rex magnis divitiis.

Editio vulgata.

1. In finem pro torcularibus
Psalmus David
2. Domine, Dominus noster: quam admirabile est nomen
tuum in universa terra!
3. Quoniam elevata est magnificentia tua super cælos
4. Ex ore infantium, et lactentium perfecisti laudem
propter inimicos tuos: ut destruas inimicum, et ultorem
5. Quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorum
lunam, et stellas, quæ tu fundasti.
6. Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius homi:
nis, quoniam visitas eum?
7. Minuisti eum paulo minus ab Angelis: gloria, et hono
re coronasti eum: et constituisti eum super opera
manuum tuarum.
8. Omnia subjecisti sub pedibus ejus: oves, et boves
universas: insuper et pecora campi.
9. Volucres cæli, et pisces maris qui perambulant
semitas maris.
10. Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen
tuum in universa terra!

Psalmi. David.

Ps. 8 vulgo 8 ex Greca Septuag.

Ex Greca Septuaginta.

Propter finem: super torcularibus:

Psalmus Davidi.

1. Domine, Dominus noster: quam mirabile nomen tuum in omni terra!
2. Cum efferatur magnificentia tua superne celorum.
3. Ex ore infantium(1) et lactantium componis laudem causa inimicorum tuorum: destruendo odientem, et exlegem ~~satellitem~~ (2).
4. Ideo aspiciam celos opus digitorum tuorum: lunam, et stellas, que tu disponis
5. Quid est homo, ut recorderis illius? vel filius hominis (3) ut respicias illum?
6. Minuis illum modice pre Angelis: gloria, et honore decoras illum: et constituis illum super opera manuum tuarum.
7. Omnia subordinasti subter pedes illius: oves, et boves universas: etiam autem et possessiones ~~[illegible]~~ fundi.
8. Volatilia celi, et pisces liquentis: transeuntia tritas liquidorum.
9. Domine, Dominus noster: quam mirabile nomen tuum in ~~universa~~ omni terra. Δόξα. κάθισμα. (4.)

---

1. Ex ore infantium, et lactantium. h.e. parvulorum naturum, et imbecillium feminarum, a quibus ipsi infantes primum docentur fan
2. ~~Satellitem~~ ἐκδικητήν, exlegem ~~etiam~~ vertunt quia Goliath et carnifex Philistinus, et de populo degente extra Dei legem.
3. Filius hominis. vulgo questo garzoncello. loquitur de se ipso
4. Δόξα, κάθισμα. Redundant in Greco ab Hebraica veritate. Post καθισμα deinceps apponitur semper nota numerationis. Ita ut omnia καθισματα concluduntur [illegible] cum numero κ. nobis vigesimo. Indicium est, eam vocem interjisse methodo veteri cuipiam, cujus ratio me latet. Vide Calmetum

Pars prima

Ex Hebraica veritate.

1 Propter victoriam super Haghitith (1)
Psalmus David.

2. Domine, here noster, quam eximia celebritas tua
in omni terra (2) quippe amplificat magnificentiam tuam
super cælos.

3. Ex ore parvulorum (3) et lactentium fundas fortitudinem
~~in protectionem tuam~~ contra fortitudinem hostium
tuorum. ad evertendum odientem, et satellitem (4)

4. Ideo contemplabor cælos tuos machinam digitorum
tuorum: lunam, et stellas, quæ ordinavisti.

5. Quid miser, ut recorderis illum? et filius Adam (5) ut
respicias illum?

6. Nam minues illum paulo ab Eloim. et majestate et
dignitate coronabis illum (6)

7. Preficies illum super opera manuum tuarum: omnia
comprendens (7) sub pedibus illius

8. Projicies et duces universos eorum (8): et etiam pecora
campestria:

9. Volatile cælorum, et pisces maris peregre itineribus
aquarum.

10 Domine, here noster, quam eximia celebritas tua in
omni terra!

---

1 Haghitith Zanolinus in Lexico Hebraico Patavii edito
ann. 1732. pag. 85. de quo libro hic auctor infra
semper citabitur, nisi aliud exprimatur. Existimant
occasione ~~Geth~~ Goliæ, qui erat ex Geth, a Davide victi
Psalmum hunc fuisse decantatum. גִּתִּית .

2. Domine, qui dominaris nobis, quanta cum laude efferes
celebritatem nominis tui per omnem terram: quippe
splendor magnificentiæ tuæ amplior est ambitu ipso
cælorum.

3 Pro parvulorum Hebraicum עוֹלְלִים Holalim
verti potest contemptibilium, intellige vulgarium
de populo.

4 Ut evertas odientem et satellitem. h. e. et principem,
inimicum, et militem.

5. Filius Adam. h. e. homo communis generis. Animadver
tere est, cum in Hebraicis dicitur Adam, nec determi
natur homo ille primus, esse perquam notam commu
nis generis.

6. Nam minues illum paulo ab Eloim. h. e. a fortibus,
et magnis viris, qui nominantur. Loquitur sanctus
vates de se ipso, presagiens futurum, quod postmodo

de illo futurum ita Deus contestatur 2. Reg. cap. 7. v. 9.
Fui tecum in omnibus, ubicumque ambulasti, et interfeci
universos inimicos tuos a facie tua. Fecique tibi nomen
grande juxta nomen magnorum, qui sunt in terra.
7. Omnia comprandens h. e. parans in escam, et prandium.
8. Proficiens cum cum bovibus ducibus universe gregum
et armentorum pecora campestria omne genus sub illi:
us ditionem.

Sensus spiritalis.

Tribus modis aliqua propheta de Christo esto Primo per verba
proprie ac naturaliter significantia futurum: quale illud Genes.
cap. 49. v. 10. Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de
femore ejus, donec veniat qui mittendus est: et ipse erit
expectatio Gentium. [illegible] enim olim [illegible] expectatio Gentium
[illegible] [illegible] [illegible], atque [illegible], [illegible] non erat, quam
Christus Dominus. Secundo modo per allegoriam [illegible] [illegible] ex
humana quapiam historia descripta in sacris litteris, [illegible] per
similitudinem transfertur ad Christianum sacramentum. In hanc
rationem dicit Apostolus ad Galatas cap. 4. vv. 24. 26. Sunt per
allegoriam dicta duo testamenta unum quidem in monte Sina
in servitutem generans, quae est Agar; illa autem [illegible] [illegible]
Jerusalem, libera est, quae est mater nostra. Tertio per vera
rum hyperbolen, sive energiam, cum videlicet de subjecto
illo, quod litterali subest argumento quidpiam dicitur, quod
excellentius [illegible] et Christi mysterio congruentius. [illegible]
plerumque ab Apostolis, et Evangelistis per [illegible] [illegible]
tutta littera ad Christum traducta. Tale illud apud S. Mat:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocavi filium meum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] desumptum est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
fuerat divinitus adscitus. Sed vide quanto congruentius [illegible]
Dei appellatur Jesus noster, quam ille populus. Hoc [illegible]
modo innumera in Psalmis de Christo prophetantur. Nunc
[illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] [illegible], quid intelligam, [illegible]
cumque in sequentibus erit asserere aliquid Christo conve
nire per [illegible] rerum, sive verborum. Quod igitur per:
[illegible] [illegible] spiritalem [illegible] [illegible],

Jesus Christus professus est [illegible] [illegible] [illegible] noster [illegible] [illegible]
Joannis cap. 17. v. 4. suum opus extitisse, ut clarificaret
hominibus nomen Patris sui: Ego te clarificavi super terram.
opus consummavi, quod dedisti mihi. Hinc est, ut cum
Propheta incipiat ab exaggeratione laudis, seu nominis divi:
ni, [illegible] ipso sensu litterali per energiam rerum, atque [illegible]
borum repraesentet, atque exhibeat loquentem ipsum Dominum

nostrum Jesum Christum; id porrò toto deinceps [illegible] Psalmo
facit continenter
Unde v. 4 Ex ore infantium et lactentium etc. ipse Dominus
noster de se ipso praecantatum fuisse interpretatur est
Matth. cap. 20 [21] v. 16
Illa porro v. 6. et infra leguntur sic animadversa et
explicata in [illegible] ad Hebraeos cap. 2. incipiendo
v. 5. Non enim Angelis subiecit [illegible] orbem terrae futurum
de quo loquimur v. 6. Testatus est autem in quodam loco
quis dicens Quid est homo quod memor es ejus? aut
filius hominis, quoniam visitas eum? v. 7 Minuisti eum
paulo minus ab Angelis: gloria, et honore coronasti eum
et constituisti eum super opera manuum tuarum. v. 8
Omnia subiecisti sub pedibus ejus. In eo enim, quod
omnia ei subjecit, nihil dimisit non subiectum ei

Psalmus David LI.
vulgo XXVI.

Hic Psalmus hebraice inscribitur Davidi [illegible] additur:
Psalmus David, priusquam liniretur. [illegible]
quomodo [illegible] intelligas Non enim sermo est de illa uncti
one, qua illum privatim inter fratres suos [illegible]
servat Samuel 1. Reg. cap. 16. verum de illa [illegible]
[illegible] cum [illegible] Juda, et
[illegible] cap. [illegible] in Hebron) David, ut regnaret super
[illegible] ibi in Hebron [illegible] vero hic Psalmus id argumento
[illegible] cum David venit ad Achimelech
[illegible]
in Nobe, [illegible] Doeg Idumaeum [illegible]
legitur 1. Reg. cap. 21. Tribus primis versiculis suam
exhibet fiduciam in Deum: tribus sequentibus confirmat
fidem ex loci circumstantia, quia versabatur in Dei
tabernaculo [illegible]
mino. V. 11. consulit Domin[illegible] V. 14 [illegible] quod
sibi responsum fuerit per sacerdotem ex verbis Domini:
Expecta, inquit, Dominum viriliter age: confortetur cor
[illegible], et sustine Dominum. Testis ille iniquus qui
[illegible] in David est Doeg nimirum, qui 1. Reg.
cap. [illegible] v. 9 post haec Respondens inter servos Saul:
[illegible] Isai in Nobe apud Achimelech
[illegible] mentitur ille autem in
[illegible] sententia non quia falso loqueretur, sed quia
[illegible] verba concinnaret in perniciem sancti Prophetae

Ps. dav. ... vulg. no / Edit. Vulg.

Editio Vulgata.

1. Psalmus David, priusquam liniretur.
Dominus illuminatio mea, et salus mea: quem timebo?
Dominus protector vitę meę: a quo trepidabo?
2. Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas
Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt, et ceciderunt
3. Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.
Si exurgat adversum me prœlium, in hoc ego sperabo
4. Unam petii a Domino, hanc requiram: ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitę meę.
Ut videam voluptatem Domini: et visitem templum ejus
5. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.
6. In petra exaltavit me: et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos
Circuivi, et immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis: cantabo, et psalmum dicam Domino.
7. Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: miserere mei, et exaudi me.
8. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram
9. Ne avertas faciem tuam a me: ne declines in ira a servo tuo.
Adjutor meus esto: ne derelinquas me: neque despicias me, Deus salutaris meus.
10. Quoniam pater meus, et mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.
11. Legem pone mihi, Domine, in via tua: et dirige me in semitam rectam propter inimicos meos
12. Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.
13. Credo videre bona Domini in terra viventium
14. Expecta Dominum, viriliter age: confortetur cor tuum, et sustine Dominum

Ex Græca Septuaginta

Psalmus David, antequam liniretur.

1. Dominus illuminatio mea, et salvator meus, quemnam timebo?
2. Dominus protector vitę meę: a quonam metuam?
3. In eo, propinquare (1) super me malignantes, ut edere carnes meas:
4. Illi comprimentes me, et inimici mei, ipsi infirmabuntur, et ceciderunt
5. Si ergo instruatur contra me exercitus, non timebit audacia mea (2).
6. Si superstet super me prœlium, in hac ego spero.
7. Unam petiverim a Domino, hanc contendam: ut cohabitarem ego in habitaculo Domini omnes dies vitę meę.
8. Ut spectem ego jucundationem Domini, et contempler templum sanctum ipsius

Ps. David. vulgo 26.
ex Graec. Septuag. Pars prima

9. Quoniam absconderet me in umbraculo suo in die malorum meorum: obumbraret me in abscondibulo umbraculi sui.
10. In petra exaltaret me: et nunc ecce exaltaret caput meum super inimicos meos.
11. Circumirem, et incenderem in umbraculo illius incensum laudis, et ululationis: canerem, et psallerem Domino.
12. Inaudi, Domine, vocem meam, qua exclamo: miserere mei, et inaudi me.
13. Tibi fatur cor meum (Dominum perquiram) exquivit te intuitus meus (4) obtutum tuum, Domine, perquiram.
14. Ne diverteris intuitum tuum de me: et ne declinaveris in concitatione (5) de puero tuo.
15. Advocatus meus esto: ne ad-corvos dimittas me: et non derelinquas me, o Deus salvator meus.
16. Quia pater meus, et mater mea dereliquerunt me (6) sed Dominus assumpsit me.
17. Dispone me, Domine, in via tua: et dirige me in trita expedita, occasione inimicorum meorum.
18. Ne tradideris me in conspirationes comprimentium me: quia insurrexerunt mihi testes ~~iniqui~~ injuriosi: et comminiscitur ~~improbitas~~ [illegible] sibi.
19. Confido videre deductiones (7) Domini in terra viventium.
20. Permane Dominum, viriliter-age: et roboratur cor tuum, et permane Dominum. Δόξα.

---

1. In eo propinquare. Hellenismus frequens. h. e. dum propinquant.
2. Non timebit audacia mea καρδία [illegible] Non timebit audacia [illegible] quia in genere feminino [illegible] dacia potius quam [illegible] ne subsequitur in hac in sequenti sententia [illegible] et retinendum in eodem relativum ad eandem [illegible] genere ad vitandam amphiboliam, quæ fieret si diceremus. Si insurrexit super me prælium, in hoc ego sperabo. Quid enim illud, in hoc?
3. Incensum laudis, et ululationis. h. e. incensum, sive hos[tias] [illegible] laudes, et vociferationes Psalmorum.
4. [illegible] προθυμος. In laude est cura, et [illegible] est providentia.
5. In concitatione. Subintellige, inimicorum meorum ἐν ὀργῇ dum concitatur Saul, vel alius quilibet inimicus.
6. Pater meus, et mater mea dereliquerunt me. Erat enim David extra curam parentum, eo quo sub Saule merebatur. Vel intellige, illius pericula ejus generis [illegible]

Ps. Dav. a. vulg. 26.
ex ~~Hebr.~~ Septuag

fuisse, cum Saul illum insectaretur, in quibus opem a parentibus sperare non posset, nec illi valerent ei auxiliari

1. [illegible] ἀγαθὰ ab ἄγω. idem quod supra via, directio, trita expedita.

Ex Hebraea veritate.

Davidis.

1. Dominus lux mea, et salus mea(e): de quo timebo? Dominus assertor vitæ meæ: de quo trepidabo?
2. In belligerando contra me sodalitia ob vorandam carnem meam: pressores mei, et insectatores mei mihi turbide impegerint, et corruerint.
3. Ergo castrametatur contra me castrametatio; non timebit cor meum: ergo surgito contra me debellatio, ex hac ego securus.
4. Unam petiverim a Domino; cupide vindicabo: quiever(im) in cella Domini omnes dies vitæ meæ: propter spectandum in pulchritudine Domini, et propter ma(tu)tinandum in templo ejus
5. Quippe servaret me inumbraculo in die periculosa: absconderet me in abscondibulo tabernaculi sui: angustia tolleret me.
6. Etenim opportune exaltabit principatum meum supra inimicum meum: circuiverim, et mactabo ~~in tabern~~
7. ~~Circuiverim, et mactabo~~ in tabernaculo ejus hostiam pascuæ: cantabo, et psallam ad Dominum.
8. Audi, Domine (clamore meo vocantem) et miserere mei, et exaudi me.
9. Ad te ~~sermone~~ rationabiliter ~~cordis~~ ausus mei suspexerunt obtutibus obtutus tuos, Domine, suspiciam
9. Non abscondes obtutus tuos a me: non derelinques ulterius famulum tuum: Adjutorium meum esto non relinquas me, et non destitues me fortis meus, salvator meus.
10. Nam pater meus, et mater mea destituerunt me, ut Dominus colligeret me.
11. Doce me, Domine, viam tuam, et ostende mihi in progressu, quas complexus ad cavendum conspiratorem meam
12. Non trades me in conspirationem prementis me nam surgunt in me vigiles falsitatis, ut loquatur iniquitas (a)
13. Sed certificor ad videndum de bono Domini in terra revalescentium.
14. Confide dei Domini fortitudini, et roborabit cor tuum: et confide Deo domino.

Ps. David a vulgata ab. [illegible] Hebr. veritate.

Pars prima

1 Et salus mea. Salus salvator, salvare salutaris,
ubicunque occurret deinceps, semper ab Hebraico
ישע unde JESUS, nomen Salvatoris nostri. Quod enim latine salutare, hoc Hebraia [illegible] [illegible] hominis [illegible]
2. Surgunt in me vigiles falsitatis, ut loquatur iniqui-
tas, vel indemnitas. Surgunt in me exploratores
mei parati ad mentiendum in perniciem [illegible]
et ad dicendum fas, nefas

Sensus Spiritalis.

Psalmus hic in spiritu litterę de Christo est
Vocat Dominum lumen suum, et salutem suam, vel ita
loquens Filius Dei ad Patrem, vel natura servi assum-
pta ad Deum, qui eam assumpserat.
Inimici Christi sunt illi, ex quibus ipse passus est.
Quiescere petit in Domini regno. Hęc sunt vota illius apud
S. Joannem cap. 16. v. 5. Vado ad eum, qui misit me.
v. 5. Servabit me, inquit, in umbraculo in die periculorum,
vel ut vulgo legitur, in die malorum. Periculum est
tentatio. Juxta hęc legimus ad Hebręos cap. 4. v. 15.
Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmita-
tibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine
absque peccato. Hic etiam in passione utebatur occulto
solatio [illegible] [illegible]; unde inquit Joann. cap. 16
v. 32. Venit hora, ut dispergamini unusquisque in
propria, et me solum relinquatis: et non sum solus,
quia Pater mecum est
angustia crucis, vel de petra Calvarię, ut placet Vulgato
interpreti, exaltatus immolat jugiter hostiam agni
lectissimi, qui ipse est, Deo Patri inter laudes divinę
majestatis pro nobis interpellans [illegible] [illegible]bili-
bus, et misericordiam implorans: dirigens oculos nostros,
qui summ corpus illius in mysterio Ecclesię per fidem,
ut ne derelinquamur ab auxilio opportuno. Non enim
spem habemus in vana nostra conversatione paternę
traditionis carnalium parentum, sed speramus in Domino
Ipse etiam dicebat passionis suę tempore: Pater meus, et
[illegible] [illegible], intelligens, [illegible]
[illegible] adesset, quam in terris vocaverat Judicium, qui
[illegible] sanctissima [illegible]
[illegible]

[illegible] Ps [illegible]
[illegible] spiritales

Doce, inquit, et ostende mihi in progressu quis sit ini- [illegible]
micus [illegible] post resurrectionem [illegible] de cetero non
trepidat inimicum.
Confide, inquit, ad extremum, Dei Domini fortitudini et
[illegible] Dominum, nobis relinquens praeclarum fidei
exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Propterea
Petrus 1. [illegible] In hoc vocati estis, quia et
Christus passus est pro vobis, vobis relinquens ex-
emplum, ut sequamini vestigia ejus.

[illegible]

[illegible]

Doeg eumdem Idumaeum videtur etiam in praesenti
Psalmo David intelligere, de quo in superiori [illegible]
batur, cum de illis queritur, qui loquuntur pa[cem]
cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum
v. 3. Hunc enim extimuit, cum venit in Nobe ad
Achimelech 1. Reg. cap. 21. Sed tamen apparet [illegible]
Doeg nihil molestiae perpetrasse in David. Loque-
batur igitur pacem cum proximo suo. Verum cum
rediret ad Saul sequenti cap. 22. v. 9. Vidi, inquit,
filium Isai in Nobe etc. unde illa mala subsequun-
[illegible]
mala sunt, quae utcumque Doeg apud Achimelech
[illegible] loquebatur vir impius in cor-
[illegible] proponens extrudere de corde, cum ad Saul
[illegible]nisset. Vides igitur Psalmi hujus materiam cum
[illegible] proxima conjunctam. Haec itaque
continuationis ratio est.
[illegible] Bellarmin[us] [illegible] probat, hunc Psalmum a David
[illegible] Saulis persequutionem, propter
[illegible] loquitur, inquit, appellat se Regem:
David autem eo tempore nondum Rex erat. Tamen
animadvertimus dicere auctorem v. 9. Protector [illegible]
[illegible]
enim Reges omnes Christi essent, non tamen omnes
[illegible]
ipso Christus, quia illum Samuel jam unxerat 1. Reg.
cap. 16. v. 13. in medio fratrum ejus, etiamsi Regnum

[illegible]

9 [illegible]

[illegible]

[illegible] vedde

[illegible]

[illegible] in te tollere me manus meas

[illegible] ad templum sanctum tuum:

3 [illegible] me cum peccatoribus: et cum [illegible]

[illegible] iniquitatem ne cooboleveris me

7. [illegible] pacem cum propinquo ipsorum: [illegible] cum propinquo [illegible]

menta autem in cordibus ipsorum.

5 [illegible] iuxta opera ipsorum: et [illegible]

[illegible] praeparamentum ipsorum.

[illegible] ipsorum da ipsis: redde

revicissitudinem ipsorum ipsis.

Quia non considerant in opera Domini, et in [illegible]

[illegible] eius: destrues illos, et non aedificabis illos item

[illegible] dictus Dominus: quia inaudivit vocem [illegible]

[illegible] meae.

Psalmi [illegible]

[illegible] Davidis [illegible] 27
Ex [illegible] 29.

9\. Dominus exauditor meus, et protector meus: in
ipso speravit cor meum, et ~~impetraverim~~ exauditus
10\. Et revixerit caro mea: et ex fine meo (1) prædicabo
illum
11\. Dominus constantia populi sui: et protector salu
[illegible] Christi sui est.
12\. Salva populum tuum: et benedic [illegible] nem tuam
et pasce illos, et erige illos usque in sæculum [illegible].

1\. Ex fine meo. h. e. propter successum rei impetratæ,
quam concupiveram

Ex Hebraica veritate.
Davidis.

1 [illegible] clamavi, firmitas mea: ne obsur
descas post me: nec sileas post me: nam assimilor
cum adeuntibus fossam.
2\. Audi vocem miseriæ meæ, dum oro coram te: dum
effero ego manus coram oraculo sancto tuo.
3\. Ne contrahas me cum damnatis, et cum operariis vani
tatis, loquentibus integritatem cum sodali suo, et simul
tatem (1) in corde suo.
4 Da illis juxta opera illorum: et secundum sodalitia
[illegible] illorum [illegible] manuum illorum [illegible]
illis: redde remunerationem illorum illis.
5 Dum non intelligent inter mercedes Domini, et ad factum
manuum illius, destruentis illos, et non ædificaturi illos
6 Benedictus Dominus, cum audiverit vocem miseriæ meæ
7\. Dominus fulcimentum meum, et protector meus: in illo
confidit [illegible], et [illegible]: et [illegible]
cor meum: et in cantico meo celebrabo illum
8\. Dominus fulcimentum populi sui: et arx salvat [illegible]
uncti sui est.
9 Salva plebem tuam: et benedic possessionem tuam:
et pasce illos: et deduc in æternitatem usque olim Usque in tempus [illegible] futurum [illegible]

1 Simultatem nimirum odium ex æmulatione.
[illegible] et non ædificaturi. Hebraice destruentis,
et ædificantis [illegible] tertiæ personæ, futuri tempo
ris et hæc, et similia his in [illegible] recipit [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] nego [illegible]
[illegible] Spirit[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

In hoc Psalmo exhibetur Christus Dominus incipiens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et pavere in horto Geth[semani] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] quidem [illegible] [illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] componas cum [illegible] [illegible], et judices cum [illegible] bis, est quasi [illegible] [illegible] in me calicem imminentis passionis: dolens potissimum qui peccatum non fecit, et cujus in ore dolus inventus non est, quod cum iniquis, et latronibus foret in proximo reputandus.

v. 7. [illegible] [illegible] secundum opera eorum, inquit: juxta quod apud S. Lucam cap. 20. v. 15. [illegible] [illegible] impiis Judæis in pœnam ejus facinoris, quod illum ipsum fuerant occisuri ejectum extra vineam suam: Veniet, et perdet colonos [illegible] istos, et dabit vineam aliis.

V. 8. Dum non intelligunt inter mercedem Domini. [illegible] et in Evangelistis sæpissime recantata: et tandem a Domino etiam complorata apud S. Lucam eundem cap. 19. Nam cum appropinquaret jam ad descensum montis Oliveti videns civitatem flevit super illam dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis: quia venient dies in te, et ad terram prosternent te, et filios tuos: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.

V. [illegible] Benedicit Patri propter spem suæ resurrectionis, in qua et ipse erat rediturus ad hilaritatem cordis, et Patrem habiturus assertorem, et propugnatorem salutarium operum, quæ ille fecisset in gratiam populi sui.

In ultimo promittit benedictionem novæ Ecclesiæ: et continuationem sub se divino pastore usque in finem seculorum.

Psalmus David XXXI

vulgo XXX.

Hic Psalmus in Latinis inscribitur: In finem: Psalmus David pro extasi. Illud: pro extasi non habetur in titulo Hebraico, nec satis constanter in Græcis omnibus exemplaribus. Nam, ut monet Bellarminus, in quibusdam solum exemplaribus illam se invenisse Theodoretus testatur. S. quoque Hieronymus eam non habet, neque in versione sua ex Hebræo, neque in commentario, ubi exponit versionem Septuaginta Interpretum. Qui vero illam particulam addidit, eam accepit ex versiculo 23. huius Psalmi: Ego autem dixi in excessu mentis meæ. Hucusque eminentissimus Cardinalis. Vis autem huius argumenti egregia est ad Psalmi intelligentiam. Nam pro in finem Hebraicum vertendum propter victoriam, vel propter successum; idcirco autem, quia victoria, et successus de Saule Davidi erat in optatis hunc Psalmum scribenti. Hinc etiam concludit v. 25. Viriliter agite: et confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. Eundem sensum recipere potest illud Græcorum: εἰς τὸ τέλος, in finem, hoc est, in voti assequutionem. Quid autem illud: pro extasi? Auctor ipse eius rei causam manifestat v. 23 inquiens: Ego dixi in excessu mentis meæ: projectus sum a facie oculorum tuorum. Nimirum tam perplexis utebatur ille rebus, ut diceret attonitus: projectus sum a facie oculorum tuorum. Tunc vero quin abjiceret spem in Deo suo animum acrius confirmabat, ut declarat in sequentibus: ubi magno animo sibi ominatur victoriam, et finem exitumque de tribulatione. Fuit forte hic Psalmus sæpius a Davide cantatus; sed nihil vetat affirmare tunc id primum factum, et potissimum, cum varie exagitaretur a Saule: quarum rerum historia latissime descripta est usque ad finem libri Regum primi.

Versio Vulgata

1. In finem: Psalmus David: pro extasi.
2. In te Domine, speravi, non confundar in æternum in justitia tua libera me
3. Inclina ad me aurem tuam: accelera ut eruas me Esto mihi in Deum protectorem, et in domum refugii, ut salvum me facias.
4. Quoniam fortitudo mea, et refugium meum es tu: et propter nomen tuum deduces me, et enutries me
5. Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi quoniam tu es protector meus

[illegible] + sutyo [illegible]

[illegible] Vulg. [illegible]) [illegible] animam.

6 In manus [illegible] commendo spiritum meum, red-
emisti me, Domine, Deus veritatis.

7. Odisti observantes vanitates supervacue

8. Ego autem in Domino speravi. Exultabo, et
lætabor in misericordia tua
Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti
de necessitatibus animam meam

9. Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti
in loco spatioso pedes meos.

10. Miserere mei, Domine, quoniam tribulor: contur-
batus est in ira oculus meus: anima mea, et
venter meus.

11. Quoniam defecit in dolore vita mea: et anni mei
in gemitibus
Infirmata est in paupertate virtus mea: et ossa
mea conturbata sunt

12. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium
et vicinis meis valde, et timor notis meis

13. Qui videbant me, foras fugerunt a me: oblivioni
datus sum, tamquam mortuus a corde
Factus sum tamquam vas perditum:

14. Quoniam audivi vituperationem multorum com-
morantium in circuitu:
[illegible] convenirent simul adversum me: accipere
animam meam consiliati sunt.

15. Ego autem in te speravi, Domine: dixi.

16. Deus meus es tu: in manibus tuis sortes meæ
Eripe [illegible] manu inimicorum meorum, et a
persequentibus me

17. Illustra faciem tuam super servum tuum:
salvum me fac in misericordia tua

18. Domine, non confundar, quoniam invocavi te.
Erubescant impii, et deducantur in infernum. Muta
fiant labia dolosa

19. [illegible] loquuntur adversus justum iniquitatem: in
superbia, et abusione

20. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine,
quam abscondisti timentibus te!
Perfecisti eis, qui sperant in te: in conspectu filio-
rum hominum.

21. Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a contur-
batione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione
linguarum.

22. Benedictus Dominus, quoniam mirificavit miseri-
cordiam suam mihi in civitate munita.

23. Ego autem dixi in excessu mentis meæ: projectus sum
a facie oculorum tuorum
Ideo exaudisti vocem orationis meæ, dum clama-
rem ad te.

24. Diligite Dominum omnes sancti ejus, quoniam
veritatem requiret Dominus: et retribuet
abundanter facientibus superbiam

25. Viriliter agite, et confortetur cor vestrum
omnes, qui speratis in Domino

Ex Græca Septuaginta

In finem. Psalmus David destitutionis

1. Super te, Domine, spero: non depuduerim in sæculum:
in ostensione tui erue me, et extrahe me.
2. Inclina prope me aurem tuam: propera extrahendo me
3. Efficitor mihi in Deum proclypeatorem: et in domum
refugii salvando me
4. Quia contentio mea (1); et refugium meum es tu: et
propter nomen tuum diriges me, et commorabis me.
5. Educes me ex decipulo hoc, quod absconderunt mihi:
quia tu es proclypeator meus.
6. Ad manus tuas apponam spiritum meum: redimes
me, Domine, o Deus evidentiæ (2)
7 Con... nes studentes temeritatibus inanitate (3):
ego vero super Domino spero.
8. Renovabor, et lætificabor super misericordia tua.
9. Quia aspicies super humiliationem meam: salvabis
ex angustiis pavorem meum (4).
10. Etenim non conclusisti me in manibus inimicorum:
statuas in opportuno pedes meos.
11. Miserere mei, Domine, quia premor: turbatur
ob periculum oculus meus, animus meus, et venter
meus.
12. Itaque deficit in dolore vita mea: et anni mei
in gemitibus.
13. Infirmatur in formidine vis mea: et ossa mea qua:
tiuntur.
14. Apud omnes inimicos meos evado asini-specimen:
et terraneis meis valde, et [illegible] notis meis.
15 Qui mirabantur me, proc[illegible] fugiunt a me: vememo:
ratus sum tamquam mortuus a corde
16 Factus sum quasi vas destructum itaque audio con.
temptum multitudinis incolentis circulo.
17. Dum congregantur illi simul contra me: tollere
vitam meam meditantur.
18. Ego autem super te, Domine, spero: inquam, tu es
Deus meus: in manibus tuis sortes meæ (5).
19. Erue me ex manu inimicorum meorum: et ex
persequentibus me
20 Declara providentiam tuam super servum tuum:
salva me in misericordia tua
21 Domine, non depuduerim, quia invocavi te.
22. Pudeant impii: et deducantur in destructione[illegible]
23. Ineloquacia (6) fiant labia dolosa: lo[illegible]
contra probum injuriam in superbia, et contu
melia.
24. Quam multiplicem copiam auxilii tui, Domine (7)
quam abscondis timentibus te!
25. Perficies sperantibus super te in coram filiis
hominum.

Pars prima

[illegible] 4. [illegible]

[illegible] providentia [illegible]

[illegible] a contradictione [illegible]

22. Benedictus Dominus, quia mirificavit misericor: [illegible] in urbe circumseptâ!

23. Ego enim dixi in destitutione meaque: abreptus sum a providentia oculorum tuorum.

[illegible] exaudis vocem necessitatis meae: in eo quod clamavi ego ante te.

24. Magnificate Dominum omnes pii ejus: quia [illegible] explorabit Dominus: nam retribuit supreme [illegible] facientibus (??) superbiam.

[illegible] estote, et roboretur cor vestrum: omnes [illegible] super [illegible]

1 Contentio mea [illegible] ratio mea, locus, [illegible] meus. in ipso enim vivimus, et [illegible] movemur, et sumus. Actor. cap. 17. v. 26

[illegible] per evidentiam, evidenti mira: [illegible] gratiq[ue] [illegible] inani evenire [illegible]

3. [illegible] meum pro, animam meam: quia vel ani: [illegible] est nomen venti tremescentis; vel quia [illegible] vox ψυχὴ frigus significat, quod pavorem, [illegible] humanae comitari solet.

[illegible] meae. Successus. κλῆρος enim, quia κλάει τὰς [illegible], frangit lites, deducitur a [illegible]

[illegible] potentia loquendi.

7 [illegible] χρηστότατος. nam χράω commodo,

et [illegible]

8 [illegible] ob defensionem, et custodiam

9. [illegible] propter [illegible] enim in [illegible] nonnunquam [illegible] in pavore [illegible]

10. [illegible] retribuit [illegible] servo. [illegible] ὑπερηφανίαν: nam retri: [illegible] ipse, amplifice, superbe agunt [illegible] apparet [illegible]

Ex Hebraica veritate

1. Ad impetratorem Psalmus David.

2. De te, Domine, confido: non pudebo in aeternum: in vera-
citate tua (1) libera me. [1] ut.v.
3. Verge ad me aurem tuam: accelera deservare me: exis-
tens mihi in fundamentum protectionis, in castrum funda-
mentorum ad salvandum me.
4. Quippe arx mea, et fundamentum meum tu: et in patro-
cinio gloriae tuae deduces me, et reduces me.
5. Emerges me de sagena, quam absiderunt mihi: quia tu
protector meus.
6. De manu tua requiram animam meam (2): libera eam
formator meus, Domine Deus fortitudinis.
7. Odivi observantes vanitates mendacii (3): verum ego
in Domino connitor.
8. Exultabo, et gratulabor in gratia tua: qui respicis
humilitatem meam videns angustias spiritus mei.
9. Non enim detraxisti me in manum inimici: confirmans
in latitudine pedem meum.
10. Miserere mei, Domine, quia angustia mihi: tabescit in
moerore oculus meus, spiritus meus, et pectus meum.
11. Quoniam consumuntur in luctu vires meae, et dies
mei in suspirio: corruit in omen meum conatus meus,
et crementa mea tabescunt
12. Ante omnem impugnatorem meum sum opprobrium
et coram vicino meo ostentum: et horror coram noto
meo: aspectu longius amovente suos a me
13. Obliteratus sum (4) velut mortuus a corde: sum velut
vas contritum.
14. Itaque audio contumelias augentium formidinem in
circuitu. in congregandis illis pariter contra me(?)sed ob-
tundendum cadaver meum moliuntur
15. Verum ego super te connitor, Domine. Dico, Deus me-
us es tu.
16. In manu tua opportunitas mea: prospera me de manu
inimici mei et de persequutore meo.
17. Declara providentiam tuam super servum tuum: salva
me in gratia tua.
18. Domine, non confundar, quia invoco te: confundentur
impii, obmutescant in sepulchro
19. Compescantur labia fallacis loquentia contra justum
vafritiem cum tumore, et contemptu.
20. Quam multiplex opitulatio tua, quam reservas timen-
tibus te: operaris ob sperantes in te palam filiis Adam.
21. Abscondes illos in absondito providentiae tuae a superbiis
hominis: asservabis eos sub tegmine a certamine lin-
guarum.
22. Benedictus Dominus, cum mirificaverit gratiam suam
mihi in urbe fundamenti

[illegible] Pars prima

22. Etenim ego dixi in trepidatione mea: excisus sum de [illegible] oculis tuis: [illegible] audiebas clamorem postulationis meæ, cum vociferabar ante te

23. Diligite Dominum omnes [illegible] fideles observantem Dominum et complentem ad excellentiam [illegible] superbiam

[illegible] invalescite, et confirmetur cor vestrum, omnes qui speratis ante Dominum

[illegible]

In veracitate tua. h. e. juxta veracitatem tuam

Vanitates mendacii: oracula idoli vanissima

De manu tua requiram animam meam: libera eam formator meus, Deus certitudinis. De potestate, et [illegible] virtutis tuæ continente universa ego repetam vitam, et salutem meam: libera illam, qui per illam me esse cum hac forma fecisti, Domine.

Deus inquo spes mea certa, et fiducia est

Vanitates mendacii: oracula idoli vanissima

Obliteratus sum h. e. [illegible] deletus.

In congregandis illis h. e. dum congregantur illi.

Sensus spiritalis

[illegible] ad passionem imminentem animum præparando [illegible] est. Alia enim quænam oratio ejus ad Patrem [illegible]

V. 4. In [illegible] inquit, gloriæ tuæ deduces me, et [illegible] me: h. e. mortificabis, et vivificabis in ostensione virtutis tuæ: quippe et moriens, et resurgens ostendebat, quia Pater cum illo erat

V. 6. Orat Patrem, ut emat per mortem ab illo animam, quam de ipso fonte vitæ, qui Pater est, reparaturus erat in resurrectione.

S. Lucas cap. 23. v. 46. testatur Dominum in hac oratione ad Patrem emisisse spiritum: sed Evangelista verba ipsa Domini non expressit, quia hunc [illegible] juxta Septuaginta. Hinc est [illegible] intelligunt, quonam modo postquam [illegible] in Psalmo dixisset: in manus tuas [illegible], in eadem persona possit

oratio continuari dicentis: Redemisti me Domine, Deus veritatis. Certe, inquit Bellarminus, verba illa: Redemisti me, Domine, Deus veritatis, non recte tribuuntur [illegible], cum sit ipse Redemptor, non redemptus. Ergo probabilior illa ex Hebraica veritate interpretatio, cum dicitur: De manu tua requiram [illegible] eam: libera eam formator meus, [illegible], Deus aeternitatis. Congruit enim tota haec oratio, ut usurparetur in cruce a Domino: inquit enim: Jam de comprehensione virtutis tuae reparationis [illegible] hanc animam meam: dissolve illam nunc de carcere corporis o Domine, o Pater formator meae humanitatis, Deus meus, exauditor fidelis.

V. 13. Oblivioni datus sum, vel oblitteratus sum, tamquam mortuus a corde, h. e. a cogitatione. Exprimitur illa vox Apostoli Philipp. cap. 2. v. 7. Exinanivit semetipsum.

V. 23. Projectus sum a facie oculorum tuorum. Intelligendum quasi ironice, et in contrariam verbis rationem. Est enim quasi diceret: In tota trepidatione mea videor sane quidem projectus ab oculis providentiae tuae: non sum tamen: siquidem: Ego sciebam, quia semper me audis: sed propter populum, qui circumstat, dixi, ut credant. Joann. cap. 11. v. 42.

Ideo concludit: Diligite Dominum omnes sancti ejus: viriliter agite, et confortetur cor vestrum omnes qui speratis in Domino, et ante illum expectatis.

Pars prima

Psalmus David v.

[illegible] XXXIV.

Bellarminus praefatione in hunc Psalmum, Ut Theodoretus, inquit, Euthymius, et alii volunt, orat David pro liberatione sua contra Saul regem, aliosque persequutores suos. Mihi vero praeterea scriptus videtur, cum Saul post reconciliationem David datam in spelunca Engaddi 1. Reg. cap. 24. ubi v. 18. et infra dixit ad David: Justior tu es, quam ego: tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicasti mihi, quae feceris mihi bona, etc.: tamen post haec iterum quaereret illum in deserto Ziph cap. 26. Cujus rei argumento est magna excandescentia, qua David irascitur, posteaquam [illegible] de retribuentibus sibi mala. Confer enim haec de Psalmo v. 12. Retribuebant mihi mala pro bonis [illegible] v. 14. Quasi proximum, et quasi fratrem nostrum sic complacebam: quasi lugens, et contristatus sic humiliabar: apparet nimirum illa David, de quo sic scriptum est 1. Reg. cap. 24. v. 9. 10. 11. Surrexit David, et egressus de spelunca clamavit post tergum Saul, dixitque: Domine, mi Rex. Et respexit Saul post se: et inclinans se David pronus in terram adoravit dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium: David quaerit malum adversum te? Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca, et cogitavi, ut occiderem te: sed pepercit tibi oculus meus: dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum: quia Christus Domini est. Tamen in Psalmo v. 11. Surgentes testes iniqui, quae ignorabam, interrogabant me. Sic 1. Reg. cap. 26. v. 1. Et venerunt Ziphaei ad Saul in Gabaa dicentes: Ecce David absconditus est in colle Hachila etc. v. 2. Et surrexit David, ut quaereret David in deserto Ziph. [illegible] et sacrae historiae, et sententia [illegible] Psalmi insinuat quandonam, et quanam occasione hunc arbitremur scriptum fuisse

[illegible] vulgo [illegible]

Editio Vulgata.

1. Ipsi David.

Judica Domine, nocentes me: impugna impugnantes me.
2. Apprehende arma, et scutum: et exurge in adjutorium mihi.
3. Effunde frameam, et conclude adversus eos, qui persequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua ego sum.
4. Confundantur, et revereantur quærentes animam meam.
Avertantur retrorsum, et confundantur cogitantes mihi mala.
5. Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: et Angelus Domini coarctans eos.
6. Fiat via illorum tenebræ, et lubricum: et Angelus Domini persequens eos.
7. Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: supervacue exprobraverunt animam meam.
8. Veniat illi laqueus, quem ignorat: et captio, quam abscondit, apprehendat eum: et in laqueum cadat in ipsum.
9. Anima autem mea exultabit in Domino: et delectabitur super salutari suo.
10. Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum ejus: egenum, et pauperem a diripientibus eum.
11. Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me.
12. Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ.
13. Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio:
Humiliabam in jejunio animam meam: et oratio mea in sinu meo convertetur.
14. Quasi proximum, et quasi fratrem nostrum sic complacebam: quasi lugens, et contristatus sic humiliabar.
15. Et adversum me lætati sunt, et convenerunt: congregata sunt super me flagella, et ignoravi.
16. Dissipati sunt, nec compuncti: tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis.
17. Domine, quando respicies? restitue animam meam a malignitate eorum: a leonibus unicam meam.
18. Confitebor tibi in Ecclesia magna: in populo gravi laudabo te.
19. Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi inique: qui oderunt me gratis, et annuunt oculis
20. Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: et in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant.
21. Et dilataverunt super me os suum: dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.
22. Vidisti, Domine: ne sileas: ne discedas a me.

[illegible] 37. [illegible]

23. Exurge et intende judicio meo: Deus meus,
et Dominus meus in causam meam.
24. Judica me secundum justitiam tuam, Domine
Deus meus, et non supergaudeant mihi.
25. Non dicant in cordibus suis: Euge, euge, animæ
nostræ: nec dicant: Devoravimus eum.
26. Erubescant, et revereantur simul qui gra-
tulantur malis meis.
Induantur confusione, et reverentia, qui ma-
loquuntur super me.
27. Exultent, et lætentur qui volunt justitiam meam:
et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui volunt
pacem servi ejus.
28. Et lingua mea meditabitur justitiam tuam:
tota die laudem tuam.

Ex Græca Septuaginta.
Psalmus Davidi.

1. Judica, Domine, injuriantes me: debella debellantes me.
2. Apprehende armaturam, et scutum: et exurge in exauditionem
mei.
3. Exhibe ensem, et conclude ex adverso persequentium me:
dic animæ meæ: salutatio tua ego sum.
4. Pudefiant, et percellantur inquirentes animam meam:
Revertantur in extremo, et pudefiant qui meditantur
mihi ruinosa.
5. Fiant quasi quisquilia apud prospectum venti: et
Angelus Domini comprimens ipsos.
6. Fiat gressus ipsorum tenebra, et lapsus: et Angelus Do-
mini persequens ipsos.
7. Quia immerito condunt mihi perniciem laquei sui:
frustra vituperant vitam meam.
8. Veniat illi laqueus, quam non scit: et venabulum, quod
absconderunt, comprehendat illum: nam laqueum incidet in ipsum.
9. At anima mea exultabitur in Domino: jucundabitur
super salutari ipsius.
10. Omnes vires meæ dicunt: Domine quis par tibi?
Eruens trepidum ex manu fortiorum illo: et trepidum
et inopem a diripientibus illum.
11. Assurgentes mihi testes injusti, quæ non novi accusant.
12. Rependunt mihi gravamina pro beneficiis: et demoli-
tionem vitæ meæ. (1). vitæ meæ. dandi ~~[illegible]~~
13. Ego autem in eo illos conturbare prope me, induor
sacco:
Et humilio in jejunio vitam meam: et attendo mea
ad me [illegible] meam (1) [illegible]
14. Ut propinquo, ut fratri nostro [illegible] gratificabar [illegible],
et torpens sic humiliabar.
15. Et contra me commenti sunt, et congregati sunt,
congregatæ sunt super me plagæ, quia non cavi.

Ps. Davi. 34. vulg 34.
Ex Græca Septuag.

19. Discissi sunt (4) et non compuncti sunt: tentaverunt me,
subsannaverunt me subsannatione: striderunt super me
dentibus suis.
20. Domine, quando adspexeris? Restitue vitam meam a
perditione illorum: a leonibus unigenam meam (5).
21. Concelebrabo te in evocatione multa (6): in populo
ingenti laudabo te.
22. Ne supergaudeant mihi dissidentes mihi injuste: odi-
entes me immerito, et conniventes obtutibus.
23. Quoniam mihi quidem pacifica loquebantur (7): ut
eorum concitatione dolos machinarentur.
24. Et dilatant contra me os suum: fantur: euge, euge.
viderunt oculi nostri.
25. Vides, Domine, ne conticescas: Domine ne absistas
a me.
26. Exurge, Domine, et attende discrimini meo: o Deus
meus, et Dominus meus in judicium meum.
27. Distingue me, Domine, per exemplum tui: Domine, Deus
meus: et non gaudeant super me.
28. Ne dicant in præcordiis suis (8): Euge euge, vitæ
nostræ: neque dixerint: deglutivimus eum.
29. Erubescant, et percellantur simul, qui gaudent super
ruinis meis
30. Induantur pudorem, et percussionem, qui magnifice
sermocinantur contra me
31. ~~Laud~~ Exultent, et jucundentur, qui intuentur exem-
plum meum: et dicant omnimode: Magnificatur Do-
minus, intuentes pacem servi sui.
32. Itaque lingua mea postulabit exemplum tuum
tota die laudabilitatem tuam.

1. Vitæ meæ. David canit. h. e. pro eo, quod gessi fortiter
et innocenter in vita mea
2. Ad meditatum meum. Κόλπος, sinus vulgo vertitur. In
presenti est finis præmeditando susceptus, qui tandem ac-
curando, et sedulo agendo obtinetur
3. Ut propinquo et fratri nostro [illegible], ita [illegible]
[illegible] i. e. fratri nostro, inquit, hoc e. fratri communi.
Talis est enim Rex ~~[illegible]~~, cui ab omnibus gratum fiat,
tanquam principi; sed tamen inter homines paris generis.
4. Discissi sunt, et non compuncti sunt. h. e. fecerunt haben-
officiorum, et non redibunt ad morem.
5. Unigenam meam. Vitam, vel animam intellige. Omnis homo
unius vitæ est: una amissa totum deperditum.
6. In evocatione multa. Ecclesia græce, evocatio latine est.
ita dicitur, quia ex multis constat in unum evocatis, et
electis.
7. Mihi, inquit, Saul seorsim, et secreto pacifice loquebatur;
cum autem venit in aulam contra me concitatam, quærit me
fraudulenter impetere

Ps. David. V. ulgo 34. }
Ex Græca Septuag. }   Vers. prima.

8. In *fervoribus suis.* καρδία a τὸ κέαρ *cor*; idque a καίω uro; idcirco verti potest *fervor.*

Ex Hebraica veritate.

Reprehende Domine, reprehensorem meum: impugna impugnatorem meum.
2. Invadere scuto, et desili: et surge in tutelam meam
3. [illegible] et stringe ante scutum persequentes me: [illegible] animæ meæ: Salvator tuus ego.
4. Erubescant et embescant impetitores vitæ meæ: [illegible] tur retro, et ignominabuntur, machinatores mei [illegible]
5. Erunt velut quisquilia ad aspectum venti: et artif[illegible] Domini compulsio illius (1).
6. Erit avessus illorum obtenebratio, et adulatio: et artificium [illegible]

[illegible] minantur ob vitam meam (2)
8. Veniet illi fallacia non agnoscibilis: et rete illius quale ab[illegible] in fallaciam cadentes in ipsam (3)

[illegible]

Psalm [illegible]

21. Et dilatabunt contra me ora eorum dicentes [illegible]
evoke spectaculum oculorum nostrorum
[illegible] [illegible], Domine, non equuleas: Dure mi, non absistas a me.
23. Expergiscere, et indignare ob ultionem meam: Deus meus
[illegible], et Domine meus, ob litem meam
[illegible]. [illegible] me secundum fidelitatem tuam, Domine [illegible]
meus: et non adulentur mihi
25. Non dicant in cordibus suis: Evehit spiritum nostrum.
non dicant: Absorbuimus eum.
26. Obsolescent et embescent similiter gratulabundi per
[illegible] [illegible] torpedine, et pudore turnificantes
contra [illegible]
[illegible]. [illegible], et gratulabuntur fautores federis mei, et dicent
[illegible]: Magnificetur Dominus, favens incolumitati
[illegible] sui
28. Et lingua mea garriet judicium tuum: tota die
laudem tuam.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Intellige, [illegible].
Immerito ignominiatur ob vitam meam. Immerito
contra vitam meam committunt, quod futurum ipsis igno-
miniæ sit.
8. In ipsam. In redundat.
[illegible]. Quæ non novi postulent me. Ironia est cum gravitate

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] Judaici generis, et excidium
[illegible].
[illegible] [illegible] veniet illi laqueus [illegible] [illegible] etc. Hæc quadrant
Caiphæ, de quo Joannis cap. 11. Caiphas dixit: Vos nescitis
quidquam, nec cogitatis, quia expedit vobis, ut unus homo
moriatur pro populo, et non tota gens pereat. Hoc autem
a semetipso non dixit, sed prophetavit. Videlicet dum
fertur odio in Dominum, amore impio suæ gentis, gentem
ipsam totam perdidit, et litteram antiqui sacerdotis abolevit
v. 9. Anima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]
tione illius. Hæc dicit Dominus, quia teste Apostolo ad Heb.
cap. 12. v. 2. proposito sibi gaudio sustinuit [illegible] [illegible]
ne contempta, atque in dextera sedis Dei sedet
v. 14 [illegible] proximum, et quasi fratri [illegible] [illegible] [illegible]. Intellige
Judam proditorem, quem amicum appellavit apud Matth. cap.
26. v. 50. neque in ipso ultimo osculo proditionis. Ibidemque
[illegible] [illegible] [illegible] humilior, quia in [illegible] silvestri
[illegible] humana vita [illegible] emisit [illegible] [illegible]
[illegible].
V. 19. Qui adversantur mihi, quique oderunt me gratis. [illegible]
Ibi, v. 21. Evoke, evoke: videamt oculi nostri. v. 25. sunt Jud[illegible]: 15. v. 25. Ut adimpleatur sermo, qui in lege [illegible]
orum, qui præterevuntes ante [illegible] blasphemabant eum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] me [illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] temetipsum [illegible]

[illegible] prophetia [illegible] nos autem [illegible] lætamur [illegible] enter [illegible] cum [illegible] recitatur verum Christi et [illegible]

[illegible] David VI
vulg. XXXVI.

[illegible] hunc [illegible] in [illegible] iisdem circumstantiis cantatum, quas [illegible] fecisse causam superiori. Titulus illi est: In finem: servo Domini, ipsi David. In finem, inquit, hoc est in omen speratæ libertatis, et victoriæ de inimicis reportandæ. Servo Domini, adjungitur. Hebraica lekebed Jehovah ledavid. Verti potest: Inter sacrificia [illegible] Inter [illegible] temporis cum David sacrificaret Dom[ino] [illegible] hunc Psalmum cecinisse, cum [illegible] inter [illegible] oraculum, vel signum a Domino in spem rerum meliorum succedentium, quam illæ essent, [illegible] quas clamabat ad Dominum. Porro spei novæ, quam [illegible] argumenta [illegible] nit ab errore impiorum, qui in semetipsis confidunt, nec Deum considerant. Hoc expedit quinque primis versiculis. Alterum constituit in justitia, et providentia generali Dei, qua tamquam abysso multa creaturas suas universas enutrit, ac salvat homines, et jumenta. Id præstat usque ad v. 9. Tertium est in certa fiducia, qua animatur ad bene sperandum. Inquit enim v. 10. Quoniam apud te est fons vitæ: et in lumine tuo videbimus lumen. Quartum est ipsa oratio, qua tribus novissimis versiculis implorat opem divinam. Hujus fiduciæ causam videtur fuisse omen quoddam divi[num] [illegible] per modum oraculi, vel aliter [illegible] [illegible] propheta fidelis acceperit.

[illegible]

1 In finem: servo Domini ipsi David.
2 [illegible] ut delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos ejus.
3 [illegible] egit in conspectu ejus: ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4 Verba oris ejus iniquitas, et dolus: noluit intelligere, ut bene ageret.
5 Iniquitatem [illegible] est in cubili suo: astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odivit.
6 [illegible] et veritas [illegible]
[illegible]

Psalmi David.

Ps. david 6. vulg. 35. Edit. Vulgata.

7. Justitia tua sicut montes Dei: judicia tua abyssus multa.
8. Homines, et jumenta salvabis, Domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.
Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt
9. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: et torrente volu:
ptatis tuæ potabis eos.
10. Quoniam apud te est fons vitæ: et in lumine tuo vide:
bimus lumen.
11. Prætende misericordiam tuam scientibus te: et justi:
tiam tuam his, qui recto sunt corde.
12. Non veniat mihi pes superbiæ: et manus peccatoris non
moveat me.
13. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulsi sunt,
nec potuerunt stare.

Ex Græca Septuaginta.

1. ~~[illegible]~~ In finem: puero Domini Davidi.
Claret exlex, ut erret in se ipso (1): non est tim[or]
Dei ante oculos ejus.
Dum dissimulat (2) in oculo ejus: ut convincat injusti:
tiam illius, et condemnet.
3. Verba oris illius injuria, et astutia: non vult commit:
tere ut benefaciat.
4. Injuriæ studet super cubili suo: jngest omni cepto
non agendo: minam autem non dedignatur. (3).
5. Domine, in cælo ~~misericordia~~ sublimitas tua: evidentia tua ut
non lucentium. (4).
6. Demonstratio tui ut ~~[illegible]~~ finitiones Dei (5) discrimina tua
profunditas multiplex.
7. Homines ut empta salvavis, Domine: dum multipli[cas] comple:
mens, [illegible] ~~misericordiam~~ a bl mitatem [illegible] Deus. [illegible]
8. Ergo filii hominum in tegmine alarum tuarum spera:
bunt (7).
9. Inebriabuntur a pote domus tuæ: et torrente fontis tu[i]
potabis illos.
10. Quoniam apud te scatebra vitæ: in lumine tuo videbi:
mus lumen.
[illegible] misericordiam tuam [illegible] te: et demon:
strationem tuam recte incedentibus corde.
12. Ne occurrat mihi pes superbiæ: et manus peccatoris
non exagitet me
13. Illic cadunt omnes operantes injustitiam: extrudun:
tur: et non jam valent stare. Δόξα

Homines ut [illegible] salvare [illegible]
et beneficiis tibi quæsitos [illegible]
[illegible] illos

[illegible] nobis [illegible]
[illegible] libertatem, ut agnoscamus

1. Claret etc. Insignitur impius in hoc sæculo ornamentis,
et præclaris honoribus, ut peccet in perniciem sui.
2. [illegible]
[illegible] i. e. Non existimat indignum
[illegible] atque [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] Pars pri[ma]

[illegible]entia tua ut non [illegible] providen-
[illegible] occulte, [illegible] ipse [illegible].
4 [illegible] tua ut culmina [illegible],
quam ut nos strati humi suspicere possimus.
5 Dum multiplicaverit misericordiam tuam Deus, h.e.
cum impleverit in multis, quos praeelegisti salvarios.
In tegmine [illegible] sperabunt. Sperat [illegible]
te. [illegible] illis misericordiam, sicut in [illegible]
[illegible] illos.

Ex Hebraica veritate.

1. ~~Ad [illegible]~~ In omen (?) inter sacrificium Domini: Davides.
2. Confirmatur praevaricator, ut contemnatur juxta conje-
cturam ~~[illegible]~~ cordis mei: non veretur deum coram
oculis suis
3. Quia delinit Deus [illegible] illum in oculis ejus, ut examinet
pravitatem illius ante damnandum.
4. Verba oris ejus violentia, et jactantia: desiit ut intel[ligat]
[illegible] faciendum ()
[illegible] machinabitur super [illegible]
[illegible] non [illegible]
6. Domine, de caelo ~~misericordia~~ [gratia] tua. [illegible] donec
nubes.
7. Veritas tua ut montes firma: judiciorum [illegible]
[a]bysso multiplici Adam (?) ut pecus salvabis Domine. Genus humanum veluti [illegible] tuum custodi[s] in salutem, Domine
[illegible] apprehen(s) ~~misericordiam~~ gratiam [illegible], Deus
[illegible] filii Adam sub protectione alarum tuarum
[illegible]
9. [illegible] et torrente volupta-
tum tuarum impinguabis eos
10. Quoniam penes te scaturigo vitarum: in lumine tuo
videbimus ~~[illegible]~~.
11. Protende ~~misericordiam~~ gratiam tuam super expetentes te: et
fidelitatem tuam super rectificantes corde
12. Non occurrat mihi luctator superbiae: et manu[s]
impiorum [illegible]
13. Illic [illegible] opera[illegible] [illegible]: vacillant, et
non persistunt [illegible]

1. Desiit ut intelligeret et [illegible] loquitur [illegible].
2. [illegible] genus humanum. Ut [illegible] h. e.
velut pastor gregem, ita tu hominum genus agendo, et
[illegible], itemque pestilentes resistendo, et
innocuos defendendo.
3. Appretias misericordiam tuam. h. e. quantopere [illegible] esse
in pretio hominibus misericordiam tuam, ut filii A
sub tegmine alarum tuarum fiducia exerceantur.
5. Ubi corruunt operantes violentiam. Pendet sententia
a v. praecedenti. Quaeso ne unquam occurrat mihi, ut
luctari debeam cum superbo; et pugnare cum manu
impiorum fugante me. Tamen fit, ut ibi soleant corrue-
re violenti, ubi violentiam exercent: ut in ipsa exercen-
da violentia trepident, et vacillent, nec possint diutius
subsistere.

[illegible] Spiritus S.

Mirificus est hic Psalmus etiam in ipsa littera prop[ter]
vim sublimem verum praestantissimam.
Laudatur divina providentia in eo, quod peccatores
tolerat occulto judicio ad poenam reservandos,
Justus consolatur se ipsum multifariam:
Primo quidem, quia Deus potest etiam in hoc saeculo
multifariam consolari, et salvare.
Secundo vero propter spem vitae futuri saeculi, quae [illegible]
[illegible]

Pars [illegible]

Psalmus [illegible] V.I

vulgo XXXVI

Psalmus qui sequitur, etiam [illegible] method[o] legendus post duos præcedentes. Nihil enim habet, cur non existi=memus circa idem temporis a Davide scriptum fuisse, cum in ærumna illa, quam faciebat ei Saul, se se ad patientiam hortaretur. In hunc Psalmum ita præfatur Bellarminus:

„Continet hic Psalmus pharmacum saluberrimum ad curan=„dos animos pusillorum, qui facile scandalizantur, cum „vident in hoc mundo impios prosperari, et inde dubitare „incipiunt de providentia Dei, et animari ad imitanda „opera impiorum. Non est in hoc psalmo continuata „quædam oratio; sed collectio quædam sententiarum, „quasi aphorismorum: et ideo, ut facilius memoriæ cus=„todiretur, per alphabetum digestus est: ita ut primus „quasi aphorismus continens duos versiculos [illegible] a „prima littera, secundus a secunda, et sic de aliis. „Quas litteras not[illegible] et apparent [illegible] sen=„tiarum."

At Cassiodorus in hunc Psalmum: Est alphabeti Hebræi ordine digestus: minus habens litteram sextamdecimam: littera hæc Aijn. Hæc cur desit, Bellarminus reddit ra=[illegible] et [illegible]. Invenit enim ad illa[illegible] suo loco [illegible] verba: Injusti punientur etc. ut in Vulgata: „Hoc loco „desunt in Hebræo duæ primæ dictiones: videlicet injusti „[illegible] aperuimus leguntur in textu Græco: et „hinc factum est, ut non appareat littera Aijn initio „horum duorum versiculorum, [illegible] „[illegible] Alphabeti postulabat. Sed vox Injusti, quæ est „[illegible], apud Hebræos esset Avilim, quæ „incipit per Aijn [illegible] ad Hebræum textum „[illegible] Alphabeti.

Psalm. David vulg. 36
[illegible]

Editio Vulgata.

1. Psalmus ipsi David.
Noli æmulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem.
2. Quoniam tamquam fœnum velociter arescent: et quemadmodum olera herbarum cito decident.
3. Spera in Domino, et fac bonitatem: et inhabita terram, et pasceris in divitiis ejus.
4. Delectare in Domino: et dabit tibi petitiones cordis tui.
5. Revela Domino viam tuam, et spera in eo: et ipse faciet.
6. Et educet quasi lumen justitiam tuam, et judicium tuum tamquam meridiem: subditus esto Domino, et ora eum.
7. Noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua: in homine faciente injustitias.
8. Desine ab ira, et derelinque furorem: noli æmulari, ut maligneris.
9. Quoniam qui malignantur, exterminabuntur: sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram.
10. Et adhuc pusillum, et non erit peccator: et quæres locum ejus, et non invenies.
11. Mansueti autem hereditabunt terram: et delectabuntur in multitudine pacis.
12. Observabit peccator justum: et stridebit super eum dentibus suis.
13. Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit quod veniet dies ejus.
14. Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum:
Ut dejiciant pauperem, et inopem: ut trucident rectos corde.
15. Gladius eorum intret in corda ipsorum: et arcus eorum confringatur.
16. Melius est modicum justo super divitias peccatorum multas.
17. Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem justos Dominus.
18. Novit Dominus dies immaculatorum: et hereditas eorum in æternum erit.
19. Non confundentur in tempore malo: et in diebus famis saturabuntur: quia peccatores peribunt.
20. Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint, et exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient.
21. Mutuabitur peccator, et non solvet: justus autem miseretur, et tribuet.
22. Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt.
23. A Domino gressus hominis dirigentur: et viam ejus volet.
24. Cum ceciderit, non collidetur: quia Dominus supponit manum suam.

[illegible]

Pars prima

25. Junior fui, etenim senui: et non vidi justum dere:
lictum, [illegible] ejus quærens panem.
26. Tota die miseretur, et commodat: et semen illius
in benedictione erit.
27. Declina a malo, et fac bonum: et inhabita in
sæculum sæculi.
28 Quia Dominus amat judicium, et non dere:lin:
quet sanctos suos: in æternum conservabuntur
[illegible] punientur: et semen impiorum peribit.
29 Justi autem hæreditabunt terram: et inhabitabunt
in sæculum sæculi super eam.
30. Os justi meditabitur sapientiam: et lingua ejus
loquetur judicium.
31. Lex Dei ejus in corde ipsius: et non supplantabuntur
gressus ejus.
32. Considerat peccator justum, et quærit mortificare
eum.
33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus
ejus: nec damnabit eum, cum judicabitur illi.
34 Expecta Dominum, et custodi viam ejus: et exal:
tabit te, ut hæreditate capias terram: cum peri:
erint peccatores, videbis.
35. Vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut
cedros Libani.
36 Et transivi, et ecce non erat: et quæsivi eum, et
non est inventus locus ejus.
37. Custodi innocentiam, et vide æquitatem: quoniam
sunt reliquiæ homini pacifico.
38 Injusti autem disperibunt simul: reliquiæ impio:
rum interibunt.
39 Salus autem justorum a Domino: et protector
eorum in tempore tribulationis.
40. Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos: et
eruet eos a peccatoribus, et salvabit eos, quia
speraverunt in eo.

[illegible]

Psalmus Davidi.

[illegible] qui [illegible] facientes
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] terram et [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]

[illegible] Domino et [illegible] illi [illegible]

8. Quiesce ab concitatione, et derelinque fervorem: ne efferviscas [illegible] usque noce[illegible]

[illegible] conterentur: et [illegible]

10. Ecce etiam pusillum, et non jam superverit peccator: [illegible]

11. Verum faciles(n) obtinebunt terram: et [illegible]

[illegible]

[illegible] et fremet super ill[illegible]

[illegible] autem [illegible], quia [illegible] [illegible] illius

[illegible]

15. Ut desiciant trepidum, et inopem: ut mactent [illegible]

16. [illegible] ipsorum ineat in corda ipsorum: et [illegible]

[illegible] pusillum justo super opulentiam peccat[illegible]

[illegible] peccatorum conterentur: [illegible]

19. [illegible] itinera inculpatorum: et potestas [illegible]

[illegible] et in [illegible]

[illegible]

[illegible] igitur inimici [illegible]

[illegible]

[illegible] et: et justus mise[illegible]

[illegible]

[illegible]

25. Cum exciderit, non capite impinget: qui[illegible]

26. Junior fui, etenim senesco: et non vidi [illegible]

27. Tota die miseretur, et mutuat(t) [illegible] semen [illegible], [illegible] ad bonam rationem erit

28. [illegible] et [illegible]

[illegible] seculum [illegible].

29. [illegible] Dominus promovet præstantiam (r): et non [illegible] suos: in seculum custodientur

[illegible] et [illegible]

[illegible] Justi ergo obtinebunt terram: et in [illegible] super eam.

[illegible] justi [illegible] sapientiam: et lingua illius [illegible]

[illegible]

Obtegere. Tectum cole, habe tabernaculum, domum habita, incole. Sic infra … n. 39.

2. Faciles. Benigni, et mites principes judicabunt terram.

3. Deliciabuntur pro plenitudine foederis Quia cumulate praestabunt, quae detinent populos foederatos vinculo pacis.

4. Mutuat, pro dat mutuum.

5. Et sparsio ipsius ad bonam rationem erit. Et quod spargit in eleemosinas illi, erit in laudem, benedictionem, et utilitatem ~~propaga~~ propagabitur illi ad laudem, et ad omnes res secundas.

. Obtegere in saeculum saeculi. Et consule loco tuo per singula tempora

7 Cornu eius promovet praestantiam. h. e. excellentiam virtutum, et promeritorum.

8 [illegible] … discretionem. Intellige sententias perspicuas omni labe separatas, et plenas judicii, ac rationis

9. E contrario. ἐξ τὸ αὐτό. Contra hoc ipsum, quod de … justa, et justo dictum est

Ps. David 7. vulgo 36.
Ex Hebr. veritate.

Ex Hebraica veritate.

David

Aleph.

1. Non armaberis pro violentis: non invidebis pro operantibus nequitiam
2. Quia velut fœnum celeriter consumentur, et velut viror herbæ veterascent.

Beth.

3. Spera in Domino, et fac bene: cole terram, et deduc proventum illius.
4. Igitur delectare super Domino: et dabit tibi optata cordis tui.

Ghimel.

5. Exulta ante Dominum incessu tuo: et spera ante illum: nam ipse faciet.
6. Nam deducet velut auroram justitiam tuam: et probationes tuas velut meridiem.

Daleth.

7. Quiesce coram Domino, et trepida illi: non armaberis Non cum prosperante gressum suum: cum viro faciente cogitata.

He.

8. Recede ab ira, et remitte fervorem: non armaberis omnino ad ruinam.
9. Quia ruinosi exscindentur: et expectantes Dominum ipsi obtinebunt terram

Vau.

10. Nam deinceps pusillum, et nihil maligni: et investigaveris super exaltatione illius: et nihil illius.
11. Mansueti autem obtinebunt terram ut delicientur super amplitudine sospitatis.

Zain

12. Considerat malignus de justo: et stridet super eum dentibus suis.
13. Patronus meus irridebit eum: quia videt, quia veniet dies ejus.

Cheth.

14. Gladium evaginaverunt maligni et intenderunt: [illegible] suum ad scindendum miserum, et inopem (1) ad mactandum planos gradu (2).
15. Gladius eorum intrabit in cor eorum: et arcus eorum effringetur.

Teth.

16. Bonum modicum justo præ opulentia malignorum inclytorum.
17. Quia conatus malignorum effringentur: et confirmat justos Dominus.

[illegible] in [illegible] vent

Pars prima

Jod

18. Novit Dominus dies [illegible] illos (3): et heredi-
tas illorum in [quorum] erit.

19. Non tabescent in hora mala: et in diebus penuriæ
saturabuntur.

Caph.

20. Quia maligni peribunt: et inimici Domini prope
gloriam, prope exaltationem evanescunt: in fumum
evanescunt.

Lamed.

21. Mutuatur malignus et non solvet: et justus largitur
et donat.

22. Sic sedatores illius retinebunt terram (4) et impreca-
tores illius exscindentur.

Mem.

23. A Domino gressus valescentis stabiliuntur: et viam
illius delectabit (5).

24. Cum vacillaverit, non sternetur: quia Dominus appo-
suit manum suam.

Nun.

25. Puer fui, porro senesco: et non vidi justum dereli-
ctum, et semen illius postulans panem.

26. Tota die largitur, et mutuat (6) et sparsio ejus
ad laudem.

Samech

27. Declina a malo, et fac bonum: et permane ~~æter-
nitatem~~ in seculum (7).

28. Quia Dominus amat experimentum, et non dereli-
nquet pios suos: in ~~æternitatem~~ seculum custodiuntur

Ajin desiderantur cum vi
[illegible] verborum:
Injusti punientur
Et semen malignorum ejicitur

29. Justi obtinebunt terram et incolent usque ad sum-
mum [illegible]

Pe

30. Os [illegible] commentabitur sapientiam: et lingua ejus
loquetur rationem.

31. Lex Dei sui in corde illius, ne labitur gressibus suis.

Tsade.

32. Speculatur malignus in justum: et student, ut
turbet illum.

33. Dominus non derelinquet illum in manu illius:
et non puniet illum in judicando illo (8)

Ps. Dav. 7 vulg. 36
ex Heb. vert.

Coph.

34\. Confide in Domino, et serva religionem ejus: et exaltabit te ut obtineas terram: in excidio mali:gnorum videbis.

Res.

35\. Video malignum superbientem (9) et minitan:tem, ut cedrum frondosam:

36\. Et transibit, et ecce nihil illius: et scrutabor illum, et non reperitur.

Scin

37\. Serva integritatem, et tuere rectitudinem: propter novissimam hominis retributionem.

38 Verum impii perdentur pariter: novissimum ma:lignorum mutatur.

Thau

39 Salus autem justorum a Domino protectore illorum in hora stabilitionis.

40\. Et opitulabitur eis Dominus, et eripiet eos: eripiet eos de impiis: et salvabit eos, quia fidunt in eo.

1\. Inopis quasi sine ope dicitur, qui destitutus humanis auxiliis.

2 Plani gradu sunt humiliores expositi ictibus, et con:tumeliis improborum.

3\. Novit Dominus dies perfectorum illos. h. e. perfici:entium dies, qui non otiose, vel inique terunt dies, sed justis operibus impendunt.

4\. Retinebunt, et hereditabunt terram: et ipsi enim tene:bunt et ad posteros hereditario jure transmittent.

5\. Delectabit: Delectabilem prestabit.

6\. Mutuat. Dat mutuum.

7\. Permane eternitatem. Expecta retributionem eternam.

8\. Et non puniet illum in judicando illo. Non permittet illum in pena contabescere, dum judicat pro illo.

9 Video malignum superbientem, etc. Loquitur de Saule.

§ Ps. dav. 7 vulgo 36)
Sensus spirit.

Pars prima

Sensus spiritali.

.4 Exhibet hic Psalmus sub persona prophet Christum
Dominum præcepta vitæ, et salutis æternæ tradentem
19. Quod enim incipit: Noli æmulari in malignantibus
respondet illi præcepto ad Rom. cap. 12 v. 21. Noli
vinci a malo. sed vince in bono malum, quod S.
.o Paulus concludit tanquam consectaneum illius
doctrinæ, quam Christus Dominus tradidit in monte
lectissimis discipulis apud S. Matthæum capp. 5. 6. 7.
cujus exemplum ad hæc ipsa fere verba habes cap.
21 5. v. 39. Ego autem dico vobis: Non resistere malo
22 Plane illud v. 11. Mansueti hæreditabunt terram, a
Domino repetitur Matth. cap. 5. v. 4. in hunc
modum: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt
23 terram.
Sunt nonnulla, quæ de Domino scripta prophetice
24 videantur. Insidiæ scilicet Judæorum contra Domi:
num describuntur universim, ubi peccator dicitur
observare justum, et stridere in eum dentibus
suis, et cætera in eam rationem,
25 Ita v. 24. Justus qui cadit, et non collidit, sive
qui vacillat, et non sternitur, videri potest idem
6 Christus Dominus mortuus olim quidem pro pecca:
tis nostris, nunc autem iterum vivens Deo.
2. V. 37. In eo, quod esse dicuntur reliquiæ homini
pacifico, vel etiam clarius et apertius juxta no:
vam translationem invitatur justus ad servan
2 dum integritatem, et tuendam rectitudinem
propter novissimam hominis retributionem, pnis
justorum promittitur eleganter in æternæ vitæ
sospitate. Hanc quam dilucide vv. ipsis 27. 28.
Declina a malo, et fac bonum: et mane ætern (olim)
nitatem: Quia Dominus amat experimentum.
et non derelinquet pios suos: in æternitatem (hic etiam ...)
custodiuntur

exponitur Pater meus Rex, conjiceare ... ... hujus Psalmi ab ipso David ... quem ad Psalmum compositum.
Videtur appellare Saulem, videtur congruenter Patrem meum vocem ille solus, quem movit causa requisitæ salutis, ut etiam Psalmi
... Decore autem fuerint, ut ea potius appellatione, quam proprio nomine Saulem appellari, ut quantum honoris mortuo
Sauli continuaret impendere, hic qui illius mortem gravissime tulerat, non videretur expresse ejus nomine de illo loqui. Debuit
enim Saulem mortuum, lætatus est se de persecutione liberatum, honoravit et Saulem et persequutorem memoriam conservans regis sui, et
in suo populo patris communis

Psalmus David VIII.

vulgo XXXIII.

Psalmus in Vulgata editione trigesimus tertius sub:
nectitur a me post descriptos tam in hac methodo octavus.
Magnam facit titulus difficultatem. Sic enim inscri:
bitur: Davidi, cum immutavit vultum suum coram
Achimelech: et dimisit eum, et abiit. Hunc Achimelech
interpretantur Achis Regem. et historiam, [illegible]
supponunt, quae 1. Regum descripta est cap. 21. circa
finem. Amplificat difficultatem ~~[illegible]~~ quia Ahimelech nomen
etiam Sacerdotis in Nobe, de quo, et Davide alia item
narratur historia eodem capite principio. Pro Achime:
lech scribendum Abimelech, contendit Bellarminus
quia Abimelech erat nomen commune regibus Phi: listhaeorum. Abimelech in [illegible] legitur. Abimelech in Hebraeis.
~~[illegible]~~. Putat sic doctissimus melius, et facilius id
nominis accommodari posse ei Regi, ad quem venit
David in Geth 1. Reg. cap. 21. v. 10. Quidquid de hoc alii sentiant undatter ego faciam novum
de his videatur, ego sentio non multum esse decertan: aggrediens rationem tituli hujus explicandi
dum pro hoc titulo explicando. Esto in illorum exemplum. Fingat enim utram velis ex illis historiam fecisse
primus, quos minus recte consentire cum Psalmi argu: huis psalmi argumentum et occasionem, neutram
mento jam supra monui in praefatione huius operis tamen consentire cum Psalmi argumento. Quaero
generali. Quaero te, quid est in hoc Psalmo, quod Da: te quid etc.
videm ostendat in terram alienigenarum transeuntem
vel inde redeuntem? quid quod illum exhibeat fu:
rorem simulantem, vultum immutantem, collabentem
inter manus servorum Achis? Nullus est penitus ex
omnibus Psalmis, cui titulus hujusmodi non posset congrue:
re, si apte huic congruit. Non de illa modo tribulatione
vel potius periculo liberatus, qua defunctus est apud A:
his Regem Propheta sanctus confitetur Domino in hoc Psalmo; nec de etiam de excursu [illegible] Doeg
Psalmo, sed de omnibus, quas ad eam diem pertulisset. Idumaei apud Achimelech [illegible], sed e omn
Atque post Achim et Doeg passus est Davidi Saul multo infestior [illegible] quomodo liberatus gratias agit, [illegible]
[illegible] Agit autem gratias Deo, qui ex omnibus [illegible].
inquit, tribulationibus meis eripuit me Dominus. Hunc
igitur cecinit, postquam flere jam desierat Saulem, et
Jonatham filium ejus jam mortuos 2. Reg. cap. 1.
Horum, et sui quam fecisset Deus differentiam, attingit
vv. 20. 21. 22. sic inquiens: Multae tribulationes Jus:
torum: et de omnibus his liberabit eos Dominus. Cus:
todit Dominus omnia ossa eorum: unum ex his non
conteretur. Mors peccatorum pessima: et qui oderunt
justum delinquent. Hunc itaque habemus Psalmum
quem S. David in re sanctissime cantaverit.

[illegible] titul. Hebraicum sic explicari potest Davidi etc. Intelligo Achim [illegible]
[illegible] Saulem. Vox enim idem ac si Latine diceretur Pater meus Rex. [illegible] semper etiam post
quam a vivis discessisset honore regio, amore Patris observatum constat passim ex sacra historia. Tamen dum
[illegible] vixeret, David nunquam desiit fugere, exagitari, vagari. Sensus est igitur [illegible] jam [illegible]
ille historiae, cum David extimescens coram rege Gethaeo immutavit os suum [illegible] parere [illegible]
[illegible] quasi diceretur: Psalmus Davidis, quem cecinit, postquam Deus [illegible] variare speciem [illegible]
[illegible] Saulem Regem suum ac Patrem suum, [illegible] ille [illegible]

Exponitur Pater meus Rex, consueverat [illegible] Psalmi [illegible] appellare Saulem [illegible] Patrem meum Regem, ille solus, quem David [illegible] [illegible]

Editio Vulgata.

1. Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, et dimisit eum, et abiit. 1. Reg. cap. 21.

2. Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo.

3. In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti et laetentur.

4. Magnificate Dominum mecum, et exaltemus nomen ejus in idipsum.

5. Exquisivi Dominum, et exaudivit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.

6. Accedite ad eum, et illuminamini: et facies vestrae non confundentur.

7. Iste pauper clamavit: et Dominus exaudivit eum: et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.

8. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum: et eripiet eos.

9. Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus: beatus vir, qui sperat in eo.

10. Timete Dominum omnes sancti ejus: quoniam non est inopia timentibus eum.

11. Divites eguerunt, et esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.

12. Venite filii, audite me: timorem Domini docebo vos.

13. Quis est homo, qui vult vitam: diligit dies videre bonos?

14. Prohibe linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum.

15. Diverte a malo, et fac bonum: inquire pacem, et persequere eam.

16. Oculi Domini super justos: et aures ejus in preces eorum.

17. Vultus autem Domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum.

18. Clamaverunt justi, et Dominus exaudivit eos: et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.

19. Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde: et humiles spiritu salvabit.

20. Multae tribulationes justorum: et de omnibus his liberabit eos Dominus.

21. Custodit Dominus omnia ossa eorum: unum ex his non conteretur.

22. Mors peccatorum pessima: et qui oderunt justum delinquent.

23. Redimet Dominus animas servorum suorum: et non delinquent omnes, qui sperant in eo.

Ex graeca [illegible]

Psalmus Davidi: cum mutavit aspectum suum
[illegible]te Abimelech: et absolvit eu[illegible]

1. Confitebor Domino in omni tempore: per omne laus
illius in ore [illegible].
2. In Domino gloriabitur anima mea: audiunto timidi, et
[illegible]
3. Magnificate Dominum meum: et exaltemus nomen
illius [illegible]
4. [illegible] et ex[illegible]
[illegible] meis eruit me
5. Advenite coram illo, et apparete: et ora vestra non
e[illegible]bescant.
6. [illegible] trepidans exclamavit: et Dominus exaudivit ipsum:
et ex omnibus tribulationibus ipsius salvavit ipsum.
7. Circuibit Angelus Domini circulo verentium ipsum:
et eruet ipsos.
8. Gustate, et aspicite, quoniam ~~bonus~~ charus [illegible] beatus
vir, qui sperat super ipsum
9. Veremini Dominum omnes alumni ipsius: quia non est
[illegible] verentibus ipsum.
10. Divites trepidabunt, et esurient: verum exquiren-
tes Dominum non minuentur omni proventu
11. Accedite pueri, audite me: reverentiam Domini do-
cebo vos.
12. Quis est homo consulens vitae, desiderans dies vide-
re prosperos?
13. Cessa linguam tuam a repentino: et labia tua ne
loquantur dolum.
14. Declina a periculo, et operare faciendum: [illegible]
re amicitiam, et sectare ip[illegible]
15. Oculi Domini super probatos: et aures ejus ad
[illegible] illorum
16. Obtutus autem Domini super facientes mala [illegible]
deperdat de terra memoriale illorum.
17. Reclamant justi, et Dominus exaudit illos: et ex
omnibus tribulationibus illorum eruit illos
18. Prope Dominus [illegible] corde: et humiles anim[illegible]
19. [illegible] tribulationes [illegible]
eruet illos Dominus
20. [illegible] Dominus omnia ossa illorum: unum ex ips[illegible]
non conteretur.
21. Mors peccatorum misera: et qui negligunt pro-
batum invidebunt.
22. Liberabit Dominus animas servorum suorum: et
[illegible] ingredient [illegible] sperantes in illum. Beza. [illegible]
invidebunt

[illegible]

[illegible] evagaretur

Laudabo [illegible] in omni tempore, semper [illegible]

[illegible]

[illegible]

6 [illegible] et ex omnibus [illegible]

7 [illegible]

8 [illegible] et de omni[illegible]

[illegible] clamore [illegible] circulo [illegible] ubi vallantur justi [illegible]

[illegible] Angelum Dominus circulo [illegible] timoratos suos, ut eripiat eos.

10 Experimini et videte, quia beneficus Dominus: feliciter quisque confugiet ad [illegible]

11 [illegible] Dominum [illegible] illum (b) quia nihil — qui omen spei vestrę [illegible]

[illegible]

[illegible] bono.

[illegible] Domini docebo vos.

[illegible] dies ad videndum [illegible]

[illegible]

17 [illegible] et [illegible]

18 [illegible]

[illegible] et contemplatores [illegible]

[illegible] sperantes [illegible]

Ps. Dav. 8. vulgo 39.
Sensus spiritualis.

Sensus spiritualis

Ille Dominus, qui apud S. Joannem cap. 11. vers. 41. 42. dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me: Ego autem sciebam, quia semper me audis. sed propter populum, qui circumstat, dixi: ut credant, quia tu me misisti: ille in hoc [illegible] per Prophetam suum docet nos spem omnem et timorem nostrum in Domino collocare: ut ~~ipse~~ sicut ipse semper exauditus est pro sua reverentia. Hebr. cap. [illegible] ita et nos venientes ad illum, et audientes, [illegible] habeamus [illegible], et videamus dies bonos.

[illegible] [illegible], inquit [illegible] esse, [illegible] ut propterea [illegible] illis non confringatur. Hoc S. Joannes ad litteram impletum fuisse confirmat in passione Domini: cum venissent milites ad Jesum (atque) ut viderunt eum jam mortuum non fregerunt ejus crura, ut Scriptura altera etiam huic similis impleretur, quam citat Evangelista ex Exodi cap. 12. v. 46. Os non comminuetis ex eo.

Psalmus David IX.
vulgo CIX.

Quatuor [illegible] subsequuntur, qui qua occasione scripti fuerint [illegible], videtur arguendum ex l. 2. historiæ Regum cap. 5. Sunt illi 2. 17. 18. 109. Sed ut recto ordine legantur, juxta quod scriptos fuisse autumo, in his primum locum vindicat 109. alterum 2. tertium 17. quartum 18. Ratio hujus methodi apparebit ex præfationibus singulorum. Nunc quod pertinet ad primum, qui scilicet vulgo numeratur [illegible] 109 [illegible] David pararet [illegible] arcem Sion. Hac de re ita in sacra historia l. 2. Reg. cap. 5. v. 3. et infra: Venerunt seniores Israel in Hebron et percussit cum eis Rex David fœdus in Hebron coram Domino [illegible] David in Regem super Israel [illegible] [illegible] triginta annorum erat David, cum [illegible] cœpisset Et abiit Rex, et omnes viri, qui erant cum eo, in Jerusalem ad Jebusæum habitatorem terræ [illegible] cepit David arcem Sion: hæc est civitas David. Ajo itaque: Psalmus 109. a Davide scriptus est cum David pararet [illegible] arcem Sion.

[illegible] q. v[illegible] 10[illegible].
Prefatio [illegible]

Pars prima.

Apparet e[illegible] Psalm[illegible] at [illegible] sententiis [illegible] a Deo [illegible] auxilium [illegible] [illegible] promittitur [illegible], [illegible] Reges. V. 4 [illegible] et David [illegible] successor Melchisedech [illegible] Gen. cap. 14 v. 18 [illegible] Melchisedech Rex Salem proferens panem, et vinum [illegible] enim Sacerdos Dei Altissimi; benedixit ei (Abraham) etc. V. 7. de torrente, inquit, in via bibet: propterea exaltabit caput: prætendens, quid sibi esset reliquum [illegible] Jerusalem [illegible]: videlicet non amplius, quam [illegible] torrentis Cedron proximi, vel alterius cuiuspiam, ultra quem hostes fuerant conclusi: [illegible] ex [illegible], et se [illegible] [illegible].

Opponunt autem, multa esse in hoc Psalmo, propter quæ non videatur de se David scripsisse. Primo enim obji[illegible]: [illegible] Matth. [illegible] 44. 45. [illegible] eos Jesus [illegible] [illegible] Christo? [illegible] David [illegible]: quomodo ergo David in Spiritu vocat eum Do[illegible] [illegible] Dominus [illegible] etc. V. [illegible] [illegible] de quo [illegible] Psalmo, [illegible] David [illegible] spiritu [illegible] Dominus [illegible] Psalmi [illegible] debites. [illegible] [illegible] Psalmum de se ipsum scripsisse [illegible] [illegible] autem de Christo. Hoc est enim, quod [illegible] David in spiritu vocat eum Dominum [illegible] [illegible] literal. [illegible] Nunc [illegible] literales [illegible] [illegible] [illegible] filis, et vana, ut videtur a Titelmano, sed [illegible] et probabilis est, quia ille hunc Psalmum de [illegible] scripserit, non velut a se [illegible] de [illegible] alias, atq[illegible] [illegible] [illegible] natulo. Talis est Psalmus in Vulgata 19. et alii nec pauci. Nam et 94. [illegible] 19 [illegible] 19

Objiciunt etiam illud v. 4. Tu es sacerdos in æternum, etc. Davidem enim norunt Regem, non vero Sacerdotem [illegible] satis puto [illegible] solvendam, si [illegible] [illegible] in eam sententiam, quæ etiam de filiis illius scriptum est 2. Reg [illegible] autem David erant Sacerdotes. [illegible]

cerdos David ideo dictus, quia Rex erat, et bellator bellorum Domini. Praeterea Hebraeum [illegible] non de solis Sacerdotibus usurpatum invenimus, sed et principibus etiam aliter atque aliter, ut Zanolinus ostendit in Lexico. Sicut autem quandoque dicuntur sanctificati Domini etiam profani Gentiles, cum pugnaverant immissi a Domino: v.g. Jeremiae cap. 22. v. 7 Et sanctificabo super te interficientem virum et arma ejus. sic etiam Sacerdotes iidem sunt generatim, ac praeparati a Domino ad sacrum Dei cultum praestandum. Adde sub energia litterae id significari, quod in Christo nostro multo excellentius, quam in David [illegible] invenitur. Nam Christus Dominus multo amplior rex, quam David, et multo etiam congruentius sacerdos, atque utique secundum ordinem Melchisedech, ut intelligit, atque explicat [illegible] Apostolo ad Hebraeos cap. 5. v. 10.

At cur, inquies, etiam David ad litteram secundum ordinem Melchisedech? Quia videlicet ibidem praenunciabatur regnaturus, ubi olim etiam Melchisedech regnaverat, ut dictum Genes. cap. 14. Cur item, in aeternum? Promissiones rerum felicium addita spe aeternitatis Davidi factae in Scripturis leguntur innumerae: quod tu in aliis interpretandis [illegible], idem etiam in praesenti exemplo dediscas.

Editio Vulgata.

1. Psalmus David
Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis:
Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.
2. Virgam virtutis tuae emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.
3. Tecum principium in die virtutis tuae: in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.
4. Juravit Dominus, et non paenitebit eum: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.
5. Dominus a dextris tuis: confregit in die irae suae reges.
6. Judicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.
7. De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

[illegible] p. 10.

Pars prima.

[illegible] septuaginta.

[illegible]

[illegible] a dextris meis:
[illegible] ponam hostes tuos [illegible]
[illegible]
[illegible] potestatis mittet tibi Dominus ex Sion [illegible]
[illegible]
3. [illegible] in [illegible]
[illegible] ex [illegible] ante luciferum
genui te. (2)
4. [illegible] Dominus, et non [illegible]
in eternum juxta ordinem Melchisedech. (3).
Dominus a dextris tuis conteret in die [illegible]
[illegible] conteret
[illegible]
[illegible]
6. [illegible]

[illegible] per
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
regni, qua die [illegible]
[illegible]: quæ splendorem suum [illegible]
[illegible] semine nascituris: quippe [illegible] splendore
[illegible] ego Dominus [illegible] ante auroram, etc:
[illegible] cursum in prædestinatione mea genui te.
3. ~~Juxta ordinem Melchisede~~ [illegible]
[illegible] in regem continuaturus in [illegible] regum
[illegible] in Sion, ~~[illegible]~~ quæ principium sumpsit
[illegible]
[illegible] exaltabit caput. Post hoc [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible] Dominus [illegible]
ponam inimicos tuos scabellum [illegible] tuis.
Virgam sceptri tui [illegible] Dominus de Sion [illegible]
[illegible]
[illegible] tibi [illegible] in die [illegible] in ornatu
[illegible] solemnitatis: ~~propter [illegible]~~ [illegible]
[illegible] te vos germinat tibi.
5. Juravimus Domino, et non pœnitebit: tu princeps in ~~semper~~ olim
[illegible]

5. Dominus a dextris tuis confregit in die
furoris sui reges.
6. Disceptabit cum barbaris accumulans cadav[illegible]
frangeat caput super terram ~~multam~~ [illegible]
7. De torrente in itu aquabitur post hæc exaltabit caput

1. Dixit Dominus hero meo. Dominum transfero quoties in Hebræo occurrit [illegible] tetragrammaton Jehovah quod Hebræi habent ineffabile, semper de Deo in: [illegible] Adonai, quod etiam Bellarmino auctore de hominibus dicitur. Propterea sententia hujus textus est: Respondit Deus Davidi Domino meo.
4. Secundum verba juris regii id verti potest, quod alii passim vertunt: secundum ordinem Melchisedech. Non est quod illos reprehendamus, sed novam interpretationem non dissimulamus, quam Hebraica veritas non refugit.
5. Herus meus v. 5. Hebraice Adonai Deus est.

Sensus Spiritalis.

Psalmus hic in eam rationem convenit Christi [illegible] laudibus, in quam ipse met Dominus prima et suprema veritas de se interpretatur, videlicet in spiritu et non in littera. Sic enim ille apud S. Matthæum cap. 22. v. 43. [illegible] in spiritu [illegible]
dicens: Dixit Dominus [illegible] Tota [illegible]
allegoriam dicta, ut inquit Apostolus ad Galatas cap.
[illegible] Septuaginta explicatur in Epistol.
[illegible] inquam [illegible]
[illegible] descenderunt frequentissimi ego
[illegible]
propterea ex umbra [illegible]
Hebraica huius Psalmi genitur sensum de Christo allegoricum, aure [illegible] fore ut subjectam, opinor posse dea [illegible]
1. Dixit principium quod est, et ex quo omnia, ad Dominum meum: Tecum ego sum, et tu in me, dum ponam inimicos tuos scabellum sub pedibus tuis.
2. In Sion parentes virga propter zelum domus meæ divina virtute profanatores sanctuarii mei (Joann. cap. [illegible] v. 15) et inde incipes [illegible] tanquam [illegible]
inimicos tuos

[illegible]) Pars [illegible]

[illegible] pro [illegible] illo [illegible], et [illegible] [illegible] genus [illegible] [illegible] fuerit [illegible], [illegible] ligno [illegible] [illegible], et [illegible] autem [illegible] omnes [illegible] doctrinam, salutem, et veritatem [illegible].

4 [illegible] Dominum, qui est, qui erat, qui venit: et non [illegible] [illegible] Evangelium tuum. [illegible] principio, antequam invocarent Judæi olim populum [illegible] in Regnum [illegible] sicut Prophetæ prædixerunt.

5. Dominus meus, Pater idem tuus operatur tecum, ut omne regnum subjiciat sub manu tua.

6 [illegible] erit potestas in summos reges, et perdendi animas, et corpora in gehennam.

7 [illegible] acquiras hoc regnum, et donec a mortuis resurrexeris, multa in mortali sæculo patieris: sudabis et algebis, esuries, et sities: dolebis et morieris; tum [illegible] tempus tibi erit mortalis, post [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] explic[illegible] [illegible] [illegible] prophetia [illegible] Christi Regno, et de [illegible] [illegible]

[illegible]

Psalmus II

Psalmus præcedens scriptus probabatur, cum David pararet potiri arce Sion; præsens videtur scriptus post illam jam captam. Ecce tibi testimonium Sancti Regis jam ovantis, et exultantis pro recenti victoria v. 6. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus. Illa v. 7. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu: ego hodie genui te, de Davide explicata valent, veluti diceret: Dominus dixit ad me: Protector tuus ego sum: ego creavi te hodie regem meum, h. e. populi mei. Quæ explicatio probatur ex eo, quod sequitur v. 7. Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ, videlicet dato omine victoriarum Davidi, quæ descriptæ sunt 2. Reg. præsertim cap. 8. de quibus concluditur v. 15 Et regnavit David super omnem Israel faciebat quoque David judicium, et justitiam omni populo suo. Ubi nota cum Bellarmino: Hic Psalmus caret titulo, sed Davidi tribuitur ab Apostolis, Act. cap. 4. v. 25. ~~et ad Hebr. cap. 1. v. 5.~~ De Davide autem sermo in

Ps. David 10 [illegible] 2.
8 [illegible]

illo ad litteram; de Christo vero in spiritu litterae et per allegoriam, veluti dixi de praecedenti. Multa tamen in illo etiam de Christo ad litteram propter verborum energiam. Talia enim illa v. 7. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Illa item. Dabo tibi gentes haereditatem tuam et possessionem tuam terminos terrae. Enimvero sub hisce oraculis Ecclesia jure merito intelligit et verbi divini generationem describi, et regnum Christi per orbem universum dilatatum. Neque est quod hujusmodi intelligentiam horreat Calmetus, tamquam quae vim prophetiae enervet, quae de Christo est in hoc Psalmo. Nam Ecclesia jam inde ex Domino apostolis et prophetis, et surgat prophetiae per allegoriam dictae de Christo [illegible] [illegible] accipimus. Cum porro aliquid reperimus de Christo allegorice, et non item litteraliter prophetatum, non est quod horreat quispiam si allegorice, et non litteraliter dicamus prophetatum, quin imo violentiam facit sacris scripturis qui aliter illam explicat, quam significat; non enim ubi legimus sacrae litterae nomine ipsi vel apostoli, vel prophetae, sed tantum interpretes

Editio Vulgata.

1. Quare fremuerunt gentes: et pop. l. meditati sunt inania?
2. Astiterunt reges terrae, et principes convenerunt in unum: adversus Dominum, et adversus Christum ejus.
3. Dirumpamus vincula eorum: et projiciamus a nobis jugum ipsorum.
4. Qui habitat in caelis irridebit eos: et Dominus subsannabit eos.
5. Tunc loquetur ad eos in ira sua: et in furore suo conturbabit eos.
6. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super ~~montem~~ Sion montem sanctum ejus: praedicans praeceptum ejus.
7. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu: ego hodie genui te.
8. Postula a me, et dabo tibi gentes haereditatem tuam: et possessionem tuam terminos terrae.
9. Reges eos in virga ferrea: et tamquam vas figuli confringes eos.
10. Et nunc Reges intelligite: erudimini, qui judicatis terram.
11. Servite Domino in timore: et exultate ei cum tremore.
12. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus: et pereatis de via justa.
13. Cum exarserit in brevi ira ejus: beati omnes, qui confidunt in eo.

Ex Graeca Septuaginta.

Psalmus Davidi.

1. Ad quid fremuerunt gentes, et populi cunuverunt vana?
2. Institerunt Reges terrae, et principes congregati sunt ob ipsum contra Dominum, et contra Christum illius.
3. Dirumperemus (1) vincula illorum: et abjiceremus a nobis jugum ipsorum.
4. Qui habitat in caelis deridebit illos: et Dominus denasabit (2) illos.
5. Olim loquetur (3) pro illis in sublimitate sua: et in fervore suo percellet illos.
6. Ego vero constitutus sum Rex ab illo super Sion montem sanctum illius praedicans praeordinationem Domini (4)
7. Dominus dixit ~~[illegible]~~ ante me: Filius meus es tu: ego diu (5) genui te.

[illegible] David [illegible] (Ex [illegible]

Pars prima.

8. Postula ex me: et dabo tibi [illegible] [illegible] tuum. et [illegible] tuam terminos terræ.
9. Pasces illos in virga stridula: et ut vasa figuli conteres illos.
10. Ergo nunc Reges considerate: discite omnes dividentes (6) terram.
11. Servite Domino cum metu: et obtemperate ei cum tremore.
12. Accipite disciplinam, ne quando excitetur Dominus: et aboleamini ex gradu gloriæ.
13. Donec accendatur in celeritate furor illius: beati omnes qui [illegible] int super illo. (7.)

1. Irrumperemus. subintellige, ut. Ratio est quæsitæ rei supra v. 1.
2. Denasabit: [illegible]; h. e. indignabitur, contemnet.
3. [illegible] loquetur. h. e. aliquando jam fiet, ut loquatur.
4. Prædicans. h. e. quare prædicato
5. Ego diu genui te. h. e. semper. Quod de Davide vere [illegible] propter [illegible] ationem, seu prædestinationem [illegible] de Christo propter æternam generationem personalem.
6. Discite dividentes terram. h. e. divisim incolentes hic illic terras.
7. Donec accendatur etc. Beati omnes qui sperant in Domino, dum nondum ille suo judicio damnaverit, nam postquam ille [illegible] non est sententiæ mutatio.

[illegible] veritate

[illegible]

1 [illegible] Domino [illegible] timore: et accedite cum tre:
more
.2. Osculamini filium, ne irascatur(?) et pereatis dein-
ceps: quia exardescente in brevi indignatione illius,
Beati soli miserati ab illo.

---

1. Et: Ego ordinavi Regem meum etc. Subintelligitur, sequitur
mira transitio de sermone Prophetæ [illegible] verba ipsius
Domini: iterumque mira reditio Prophetæ [illegible] verba sua
verna sequentia. Audiendus in hujusmodi [illegible]
Ezechielem homil. 7. in Commentario propheticum est, nunc
ista, nunc illa conspicere: et ab aliis in aliud subito
verba divivare. Quisquis in Prophetis usum lectio-
nis habet, quam crebro ista faciant, non ignorat.
2 [illegible] inquit Oraculum divi:
num quo fuerat Rex pronunciatus, quodque venar:
rat in sequentibus usque ad v. 10.
3. Osculamini filium. Ad litteram: Adorate Regem
[illegible] redundantia ejus
temporis. Sed energia litteræ, sive spiritum [illegible]
trahit ad Christum, de cujus ira illa est memorabilis
[illegible] Matth. cap. [illegible] v. 44. Qui ceciderit
super lapidem istum, confringetur: super quem vero
ceciderit conteret eum.

Sensus [illegible]

1. [illegible] prophetia hujus Psalmi
impleri cœpta est, cum exeuntes Pharisæi cum Hero
[illegible] adversus eum, quomodo
eum perderent. Marci cap. 3. v. 6. Qua de re vide
si possunt in eum locum nostri Commentarii.
Jam tum Dominus ordinatus fuerat Rex super Sion
montem sanctum [illegible] Joanni cap. 2 v. 13.
Ascendit Jesus Jerosolymam (v. 14) et vendentes, et
nummularios (v. 15) ejecit omnes de templo [illegible]
[illegible] v. 15. Auferte ista hinc
et nolite facere domum Patris mei domum negotia:
tionis.
Ille autem ea die audivit a Patre: Ego hodie genui te.
(nam et gignere, et jubere, et ordinare pariter significat
Hebraicum) quæ dies æternitas ipsa est: semper enim
Pater gignit filium, quia semper illum respicit,
seque in illo generationis modo divino, et relatione
æterna.

[illegible] Pars [illegible]ma

[illegible] adorate. [illegible] enim [illegible]

[illegible]

[illegible] respondet [illegible] sententiis [illegible]

[illegible] in manu [illegible] credit in filium [illegible]

[illegible]

[illegible] XI[illegible]

vulg. XVII.

Psalmus hic copioso titulo [illegible] Domini David: qui locutus est [illegible] canticii hujus in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, et de manu [illegible], et dixit. Pro eripuit, eripuisset legas, et apertior erit sententia. Sententia est hunc Psalmum esse gratiarum actionem, quam David persolvit Domino propter victorias, quas ille retulit non modo de [illegible], sed etiam de aliis suis inimicis. Propterea progressu eodem titulo paucis immutatis hic Psalmus legitur 2. Regum cap. 22. quasi absolutio quaedam, et conclusio rerum [illegible] a Davide bene gestarum. Inquies: ergo perperam hic subnectitur, quo loco tanti pars reliqua est de Davidicis gestis, vix modo vix [illegible] principia regnorum illius. Nimirum Psalmus hic saepius ab illo cantatus est, primo tunc [illegible] que [illegible]

[illegible]

potius, quam per singula verba collectus. Potuit igitur juxta varios collectores aliquantulum hic illic variari. [illegible] hujus diversitatis etiam causa potuit, quia saepius a suo auctore repetitur, prout [illegible] majorem illi vim spiritus inderent, et nova rerum occasio [illegible] vel aliud videretur exigere; ita etiam sanctus vates hic illic in nova verba descenderet. Quidquid de hoc sit, nam in omni historia plerumque facta constant, [illegible] patent, ita hic [illegible] legendus prostat in [illegible]

Editio Vulgata.

1. In finem: puero Domini David: qui locutus
est Domino verba cantici hujus, in die, qua
eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum
eius, et de manu Saul, et dixit:

(2. Reg. cap. 22. v. 2.)

2. Diligam te, Domine, fortitudo mea:
3. Dominus firmamentum meum, et refugium meum et
liberator meus:
Deus meus, adjutor meus: et sperabo in eum:
Protector meus, et cornu salutis meae, et susceptor meus.
4. Laudans invocabo Dominum: et ab inimicis meis salvus
ero.
5. Circumdederunt me dolores mortis: et torrentes iniqui
tatis conturbaverunt me.
6. Dolores inferni circumdederunt me: praeoccupaverunt
me laquei mortis.
7. In tribulatione mea invocavi Dominum: et ad Deum
meum clamavi:
Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et cla
mor meus in conspectu ejus introivit in aures ejus.
8. Commota est, et contremuit terra: fundamenta monti
um conturbata sunt, et commota sunt: quoniam
iratus est eis.
9. Ascendit fumus in ira ejus: et ignis a facie ejus ex
arsit: carbones succensi sunt ab eo.
10. Inclinavit caelos, et descendit: et caligo sub pedi
bus ejus.
11. Et ascendit super Cherubim, et volavit: volavit
super pennas ventorum.
12. Et posuit tenebras latibulum suum: in circuitu
ejus tabernaculum ejus: tenebrosa aqua in nubibus
aeris.
13. Prae fulgore in conspectu ejus nubes transierunt,
grando, et carbones ignis.
14. Et intonuit de caelo Dominus: et Altissimus dedit
vocem suam: grando, et carbones ignis.
15. Et misit sagittas suas, et dissipavit eos: fulgura multi
plicavit, et conturbavit eos.

[illegible]
[illegible]

15. Et apparuerunt [illegible] aquarum [illegible]:
fundamenta orbis terrarum.
16. ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus
irae tuae.
17. Misit de summo, et accepit me: et assumpsit me
de aquis multis.
18. Eripuit me de inimicis meis fortissimis, et ab his
qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.
19. Praevenerunt me in die afflictionis meae, et factus
est Dominus protector meus.
20. Et eduxit me in latitudinem: salvum me fecit,
quoniam voluit me.
21. Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam:
et secundum puritatem manuum mearum retribuet
mihi.
22. Quia custodivi vias Domini: nec impie gessi a Deo
meo.
23. Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo: et
justitias ejus non repuli a me.
24. Et ero immaculatus cum eo: et observabo me ab
iniquitate mea.
25. Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam:
et secundum puritatem manuum mearum in conspe-
ctu oculorum ejus.
26. [illegible] sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocens
eris:
27. et cum electo electus eris: et cum perverso perver-
teris.
28. Quoniam tu populum humilem salvum facies:
et oculos superborum humiliabis.
29. Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine:
Deus meus illumina tenebras meas.
30. Quoniam in te eripiar a tentatione: et in Deo meo
transgrediar murum.
31. Deus meus, impolluta via ejus: eloquia Domini
igne examinata: protector est omnium sperantium
in se.
32. Quoniam quis Deus praeter Dominum? aut quis
Deus praeter Deum nostrum?
33. Deus qui praecinxit me virtute: et posuit immacu-
latam viam meam.
34. Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum, et
super excelsa statuens me.
35. Qui docet manus meas ad praelium: et posuisti
ut arcum aereum brachia mea.
36. Et dedisti mihi protectionem salutis tuae: et dexte-
ra tua suscepit me:
[illegible] Disciplina tua correxit me in finem: et discipli-
na tua ipsa me docebit.
37. Dilatasti gressus meos subtus me: et non sunt
infirmata vestigia mea.

38. Persequar inimicos meos, et comprehendam illos: et non
convertar, donec deficiant.
39. Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes
meos.
40. Et præcinxisti me virtute ad bellum: et supplantasti
insurgentes in me subtus me.
41. Et inimicos meos dedisti mihi dorsum: et odientes me
disperdidisti.
42. Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret: ad Dominum
nec exaudivit eos.
43. Et comminuam eos ut pulverem ante faciem venti: ut
lutum platearum delebo eos.
44. Eripies me de contradictionibus populi: constitues me
in caput gentium.
45. Populus, quem non cognovi, servivit mihi: in auditu
auris obedivit mihi.
46. Filii alieni mentiti sunt mihi: filii alieni inveterati
sunt: et claudicaverunt a semitis suis.
47. Vivit Dominus, et benedictus Deus meus: et exaltetur
Deus salutis meæ.
48. Deus qui das vindictas mihi: et subdis populos sub
me: liberator meus de inimicis meis iracundis
49. Et ab insurgentibus in me exaltabis me: a viro ini-
quo eripies me.
50. Propterea confitebor tibi in nationibus Domine et
nomini tuo psalmum dicam.
51. Magnificans salutes regis eius: et faciens miseri-
cordiam Christo suo David, et semini ejus usque
in seculum.

Ex Græca Septuaginta.

In finem: pueri Domini David: quæ loquebatur Domino
sententias odes hujus, in die, qua eruebat illum Domi-
nus ex manu omnium inimicorum suorum: et de manu
Saul. nam dicebat

1. Magnificabo te, Domine, virtus mea Dominus stabilimentum
meum, et refugium meum, et liberator meus
2. Deus meus, exauditor meus: ergo sperabo super illum.
3. Protector meus, et temperamentum salvationis meæ,
et susceptor meus.
4. Laudans appellabo Dominum: et ex inimicis meis salvabor
5. Circumdabant me dolores mortis: et torrentes injustitiæ in-
terbabant me
6. Dolores inferni [illegible] circumcingebant me præven[illegible]
me strangula mortis.
7. Ergo in eo tribulari me appellavi Dominum: et ad Deum
meum [illegible]
A[illegible] ex te[illegible] [illegible] vocem meam, [illegible]
[illegible] ad aures illius

[illegible] rubigo 17 [illegible]
[illegible] operis [illegible]

9 Nam fluctuavit, et contremuit quasi terra, et [illegible] fundamenta [illegible] commovebantur, et fluctuabant: quia [illegible]

10 Ascendebat fumus in concitatione illius nam ignis ante prospectum (?) illius inflammabitur fulgura accendebantur ab illo.

11. Et curvavit cælos, et descendit: et nubes sub pedibus ejus.

12. Et nitebatur super Cherubim, et expandebatur [illegible] [illegible] super alas ventorum.

13. Et ponebat caliginem absconditulum suum: circuli ejus umbraculum ejus: tenebrosa pluvia in nubibus exhalationum.

14 A coruscatione coram illo nubes dividebantur grando, et fulgetra ignis.

15 Et intonabat ex cælo Dominus: et Altissimus dabat vocem [illegible].

16. Emittebat jacula, et dissipavit illos. et fulgura [illegible] [illegible] et percellebat illos.

17. Ut viderentur scaturigines pluviarum: et revelarentur [illegible] fundamenta habitabilis, [illegible]

18. Propter animadversionem tuam, Domine: propter inspirationem spiritus concitationis tuæ.

19. Emisit ex alto, et suscepit me: excepit me ex pluviis [illegible]

20. [illegible] [illegible] hostibus meis potentibus: et ex contemnentibus me. quia [illegible] sunt contra me.

21 Accurrerunt super me in die [illegible] meæ: et evasit Dominus confirmatio mea

22 Nam eduxit me in latitudinem: eruet me, quia voluit me.

23 Itaque retribuet mihi Dominus secundum [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] retribuet mihi.

24 [illegible] [illegible] tempore [illegible] et non omitto [illegible] [illegible] mea

25. Quia omnes distinctiones illius intuitu meis: et sententias illius non abstineo a me

26. Et ero impregnabilis circa hoc: et cavebo ab injustitia mea.

27. Et retribuet mihi Dominus secundum probationem meam: et secundum munditiem manuum mearum intuitu oculorum ipsius

28. Cum pio pius eris: et cum viro insonte insons eris.

29. Et cum electo electus eris: et cum eversore perverses

30 Itaque tu populum humilem salvabis: et [illegible] superborum humiliabis.

31 Itaque tu illustrabis candelabrum meum: Domine Deus meus, illustrabis [illegible] meam

32 [illegible] in te [illegible] a periculo: et in Deo meo ascen[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] vis illius [illegible] Domini [illegible] [illegible] est omnium sperantium [illegible]

34. Itaque quis Deus præter Dominum? vel quis verus pus(s) Deo nostro?

35. Deus præcingens me potestatem: etiam posuit irreprehensibilem viam meam.

36. Coaptans pedes meos, quasi cervi: et super excelsa statuens me.

37. Docens manus meas ad bellum: nam ponis arcum æreum brachia mea.

38. Et dedisti mihi protectionem salvationis: et dextera tua suscepit me.

39. Et eruditio tua erexit me ad finem: et eruditio tua ipsa me docebit

40. Ampliavisti ascensiones meas subter me: et non languerunt vestigia mea.

41. Persequar hostes meos, et apprehendam illos: et non revertar, usque dum desinant

42. Tribulabo illos, ut non jam valeant stare: cadent subter pedes meos.

43. Nam præcingis me virtute ad bellum: supplantas omnes insurgentes in me infra me.

44. Et hostes meos das mihi tergum: et contemnentes me depopularis.

45. Clamabant, et non erat salvans: ad Dominum, et non exaudiebat illos.

46. Igitur extenuabo illos, quasi pulverem juxta prospectum venti: ut lutum platearum levigabo illos.

47. Eruis me de disputatione populi: constitues me in caput gentium.

48. Populus, quem non noveram, servit mihi: ad auditum auris obedit mihi.

49. Filii alieni adulantur mihi filii alieni obsolescunt nam deciderunt (b) a viis suis.

50. Vivat Dominus, et benedictus Deus meus: et exaltetur Deus salvationis meæ.

51. Deus dans judicia mihi, et subordinans populos sub me. liberator meus ex hostibus meis furibundis.

52. Ab insurgentibus in me exaltabis me: a viro injurioso eruis me.

53. Propter hoc compredicabo te in gentibus, Domine et nomini tuo, psallam.

54. [illegible] et faciens misericordiam Christo suo David: et semini illius usque [illegible]

1. Dolores defectionis. id est, destructionis, dissolutionis, qualis corruptio est quæ contingit in morte, cum corpus physicum resolvitur.

a. Ante prospectum. h.e. quantum ille prospiciebat, quocunque [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] quasi flumina.

b. Plus Deo nostro. amplius, præter, excepto Deo nostro

c. [illegible] debellati transferuntur a victoribus in novas terras [illegible]

[illegible] 215 psalm.

Ex Hebraeo veritate

1 Propter [illegible] in die [illegible] illum [illegible] et de [illegible] Saul et dixit

[illegible]

[illegible] occupaverint me catenae mortis.

7. In clamore meo appellabo Dominum: et ad Deum meum vociferabor: auditurum de templo suo vocem meam: et vociferatio mea intuitu ipsius veniet in aures ejus.

8. Et movebatur, et contremiscebat terra [illegible]: et vertices montium turbabantur, et concutiebantur propter iram illius.

[illegible]

[illegible] nudabant [illegible] orbis ab increpatione tua Domine, ab anhelitu spiritus faciei tuae.

17. Emittebat de excelso: accepturus me: extracturus me de aquis crebrescentibus.

18. Eripiebat me de hostium vi: et ab odientibus: quia praevaluerant super me.

19. Praevenientes me ad diem perditionis meae: at erat Dominus in fulcimentum mihi.

20. Et producebat me in latitudinem: liberabat me quia complacebat in me.

21. Rependebat mihi Dominus juxta integritatem meam: juxta operas manuum mearum disponebat mihi.

22. Quia custodio instituta Domini: et non sceleraverim a Deo meo.

23. Quia omnia præcepta illius ad coram me: et præ-
scripta illius non occludo a me.
24. Et ero inculpatus apud illum: et observabo protecto-
rem meum.
25. Nam disposuit D[illegible] [illegible] secundum integritatem
meam: secundum operam manuum mearum ad coram
oculis ejus.
26. Cum bono benefaciebas: cum viro perfecto perficiebas:
27. Juxta virum emendabas (...): et juxta pravum
pervertebas.
28. Quippe tu a cedentem miserum salvabas: et ocu-
lorum exaltationes humiliabas.
29. Quippe tu illustrabas lucernam meam, Domine: Deus
meus irradiabas obscuritatem meam.
30. Quippe in te præcurrebam vallum: et in Deo meo trans-
iliebam oppidum.
31. Deus: virtutes religio ejus: eloquia Domini e[illegible]mina-
tum: doctor ipse, et omnes fideles in ipsum.
32. Quippe quis Deus præterquam Dominus? at quis
[illegible] abjectionis meæ Deus noster?
33. Deus [illegible] me [illegible] et ornabat virtuti-
bus religionem meam:
34. Expediendo pedites meos veluti cervarum: ut super
excelsa [illegible]bilitet me.
35. Acuendo manus meas ad dimicandum: ut remitteret
arcum æreum lacertis meis.
36. Nam dabas mihi doctrinam salutis tuæ: et dextera
tua sustentabat me: et clementia tua amplificabat me.
37. Amplificabas gressus meos infra me: ut non vacil-
larent plantæ meæ.
38. Persequebar hostes meos, et comprehendebam illos:
et non revertebar dum complerem illos
39. Vulnerabam illos, ut non complerent surgere: sepa-
rabantur subtus pedes [illegible]
40. Nam illustrabas me strenuitate ad dimicandum [illegible]
vabas insurgentes mihi subter me.
41. Nam hostes meos das mihi dorsum: ut contemnentes
me exscindam illos.
42. Vociferabantur, et nullus salvator: ad Dominum
et non respondebat illis.
43. Ut contunderem illos veluti pulverem ad prospectum
venti: ut lutum compitorum exinanirem illos
44. Eripiebas me de contentionibus turbæ: ordinabas
me in caput gentium: multitudine vix sociabili
servient mihi.
45. Ad audientiam auris obedient me: filii peregrinatio-
nis expallescant ad me.
46. Filii peregrinationis expedabunt, et vacillabunt [illegible]
[illegible] suis.
47. [illegible] Dominus: et benedictum ~~refugium~~ ~~oppid~~ stabilimentum meum: et
exaltetur Deus meus, salvator meus.

[illegible] prima

ex Hebr. veritate.)

[illegible] mihi: nam [illegible]
[illegible] sub me.

[illegible] ab hostium meorum [illegible]
ab insurgentibus attolles me: a quolibet violento
proteges me.

50\. Propterea confitebor te in barbaris, Domine: et [illegible]
gloriam [illegible] cantabo.

51\. Magnificat salutationes regis [illegible] nam [illegible]
[illegible] uncto suo David et semini ejus usque [illegible]
[illegible]

Sensus spiritalis

[illegible] exhibetur [illegible] frequentissima.

[illegible] Evangelistas ad [illegible]
[illegible] termines [illegible]
[illegible] sepulchri salvaverunt me [illegible]
[illegible], et tertia die resurrecturum.
[illegible] templo [illegible]
[illegible] templum [illegible] erat [illegible] suum: itaque
[illegible] existente aderat [illegible]
[illegible]

V. 8. Praedicitur terraemotus, qui factus [illegible]
deinceps describitur ira Dei, qua Jerosolyma subversa est.

V. 33. Christum illustratum, et praecinctum virtute novi:
mus, cum data est illi omnis potestas in caelo, et in
terra.

[illegible] suos [illegible] servos: nam emi:
sit Apostolos [illegible]
[illegible] per [illegible]
[illegible]

[illegible]

Psalmi David.

Psalmus [illegible] XIII

[illegible] XVIII.

Psalmus [illegible] Psalmus, qui [illegible] legitur decimus octavus, in hac etiam nostra [illegible] continuatur [illegible] duas rationes: primo autem, quia nihil [illegible] apparet, ut illius locum, atque ordinem moveamus: deinde vero [illegible] insinuatur [illegible], quarsonam existimemus hunc etiam scriptum fuisse. In precedenti siquidem sanctus David explanavit modum, quo Deo auctore de periculis inimicorum fuerat ereptus: nunc autem jucundissime sibi gratulatur de successu [illegible] [illegible] propterea stilo hilari est [illegible] denique composit[illegible] cujus summam, et argumentum legis precipue vv. 10. 11. 12. Est enim quasi diceret v. 10 Prestat, et confert timere Dominum: quia verificantur promissiones ejus. v. 11. Jucundiores autem fructus [illegible] experimur, quam ex copia omni vel pretiosissimarum vel dulcissimarum rerum. v. 12. Ego propterea judicia Domini custodio: quia Deus me lucultentissime muneratur. Adde, quod vis tota rerum, et moles sententiarum, que hoc Psalmo saltem usque ad versum septimum producuntur conjecturam facit, esse hunc Psalmum laudemque gratiarumque actionem pro divino patrocinio Davidi prestito cum eodem illo sono gradientis in cacumine [illegible] [illegible] Psalmo [illegible] in illius prefatione declaratum est. Quid enim v. 2. Celi enarrant etc. videlicet: De celis testatam [illegible] [illegible] gloriam, et presentiam: et operam illius presentem annunciari nobis per procellas, et imbres ex firmamento demissos. v. 3. Etenim et die, et nocte Deus adest suis protectione perpetua. v. 4. Itaque prodigium, quod nuper factum est ad nos salvandos, audietur illud evidem et cantabitur omnibus linguis: et in [illegible] nationibus. v. 5. In omnes terrarum regiones, et [illegible] nos omnes orbis terre excurrente fama predicabitur. [illegible] Deus in sole videtur potest habere thronum: inde vero exilit, ut aiens et egreditur ad opera identidem sue providentie. v. 7. Inde porro excurrit et procedit a fine attingens usque ad finem: et disponens omnia: adeo, ut nihil sit, quod fugere oculos possit illius presentie, et majestatis

[illegible] Vulgata [illegible]

[illegible]

[illegible] Vu[illegible]

1. In finem. Psalmus David.

2. Cœli enarrant gloriam Dei: et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

3. Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam

4. Non sunt loquelæ, neque sermones: quorum non audiantur voces eorum.

5. In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.

6. In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo:

Exsultavit ut gigas ad currendam viam: a summo cœlo egressio ejus.

7. Et occursus ejus usque ad summum ejus: nec est qui se abscondat a calore ejus.

8. Lex Domini immaculata, convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.

9. Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10. Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi: judicia Domini vera, justificata in semetipsa.

11. Desiderabilia super aurum, et lapidem pretiosum [illegible]: et dulciora super mel, et favum.

12. Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

13. [illegible] intelligit? ab occultis meis munda me: et ab alienis parce servo tuo.

14. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: et emundabor a delicto maximo.

15. Et erunt ut complaceant eloquia oris mei: et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Domine, adjutor meus, et redemptor meus.

[illegible]

1. In finem: Psalmus David.

[illegible] manuum illius re[illegible]

2. [illegible] gloriam [illegible]

3. Dies diei eructat [illegible]

[illegible]

4. Non sunt lo[illegible]

[illegible]

5. [illegible]

[illegible]

6. [illegible] tabernaculum suum [illegible]

[illegible] procedens [illegible]

[illegible] ut gigas [illegible]

[illegible]

7. Et processus illius usque extremitatem cœli [illegible] non est qui abscondetur (6.) fervore illius
8. Ordinatio [illegible] irreprehensibilis, convertens animas (7): confessio Domini probatissima sapientiam infantes (8.)
9. Exempla Domini expedita, commonentia cor: definitio Domini [illegible] splendens, illuminans oculos.
10. Timor Domini castus, permanens in seculum seculi: leges Domini perspicuæ demonstratæ per idem (9.)
11. Appretiabiles super aurum, et lapidem æstimabilem multiplicem (10.) et [illegible] super mel, et favum.
12. Ideo enim servus tuus custodit eas: in custodiendis illis retributio multiplex.
13. Transgressiones quis committet? (11.) ex occultabilibus meis emunda me: et ab pœnitendis (12.) parce servo tuo.
14. Si non mea indominentur, tunc irreprehensibilis ero et emundabor a peccato magno. (13.)
15. Ideo erunt ad considerationem verba oris mei: et meditatio cordis mei intuitu tui universe, [illegible] exauditor meus, et redemptor meus. 14.

---

1. Reiterat. Iterum atque iterum continua volubilitate [illegible] ostendit, et quasi renovat
2. Dies diei etc. Dies parit aliam diem: et nox una alteri inducit novum alterius exemplum
3. Non sunt loquelæ, etc. Quicumque loquitur, et qui[illegible]cumque vaticinatur, ac sermocinatur, quo[illegible] sermone sit, et quantumvis barbarus, ac vecors, non potest, quin animadvertat voces cœlorum.
4. Novilucus sponsus est studiosus apparendi [illegible] novo ornatu. [illegible]
5. Agitabitur. Agitari solet, nec desinit.
6. Qui abscondetur. Qui abscondi possit.
7. Convertens animas. Pertrahens mentes in admirationem sui.
8. Confessio Domini certis probationibus [illegible] per fidem asserendo, ut [illegible] loquantur sapientiam ipsi infantes.
9. [illegible] per idem. h. e. Probantes se per se
10. Multiplicem ajo varium, et omnis generis
11. Committet. Inducatur, ut velit committere.
12. A pœnitendis. ἀπὸ ἀλλοτρίων. ab iis quæ alio facere, atque immutare conveniat: id quod pœnitentia [illegible]
13. Si pravæ appetitiones innatæ mihi non indominentur in me, etc.
14. Ideo [illegible] verba [illegible], et [illegible] cum corde meo Deum præsentem, qui me [illegible] indicat.

Ps. 19. [illegible] 14
[illegible]

Pars pri[illegible]

[illegible]

1. [illegible] [illegible] [illegible]
2 [illegible] [illegible] [illegible]nem
manuum illius [illegible]
3. [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]
[illegible]
4. [illegible] verbum, et non [illegible] absque audiendo con[illegible]
centum illorum (a).
5 5. In omnem terram emergit linea eorum: et in extre:
[illegible] habitabilis collocationes eorum. soli posuit
6. tabernaculum in eis. (b)
6. Et ipse velut sponsus exit de adyto suo, exultavus,
[illegible] ad currendam viam.
[illegible] extremo celorum egressio [illegible] et [illegible] usque
[illegible] illorum. ut ~~nemo latentem~~ nihil lateat ab
efficacia illius
8 8. Doctrina Domini perfecta, [illegible] mentis: assertio:
[illegible] probabilitas, sapientia parvulorum [illegible]
[illegible] [illegible] plana, [illegible]
[illegible]
Religio [illegible] sincera ~~permanens~~ perennans [illegible]
[illegible] regulae [illegible]
[illegible]
[illegible] multiplici. et
dulces [illegible]
11. Itaque servus tuus eruditur in illis: in observancis
illis consequentia multiplex.
[illegible] quis sentiet? ab occultis emunda me.
14. [illegible] retrahe servum tuum: ne
[illegible] in me aliquando vires illorum: et
[illegible] praevaricatione [illegible]
15 [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] exhibeant gloriam magnificam [illegible]
firmamentum [illegible]
Dies singuli, et noctes singulae [illegible]
[illegible] succedenna tempore
[illegible] cogitatur, vel dicitur, quo
[illegible] subeuntes notans agendi [illegible]
[illegible] terram [illegible] [illegible] eorum: ea
[illegible] dominantur lineae de supernis
[illegible] [illegible] abiles. sol autem in [illegible]
[illegible] virtute praecipuus
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] quinque Cælorum nationes [illegible] intelligunt, de quibus apud S. Joannem Christus dominus loquitur, Apostolos ~~sanctos~~ non esse illos de hoc mundo cap. 17. v. 14.

[illegible] Igitur [illegible] Psalmi commendatur præstantia ministerii, quo Sancti Apostoli dignati sunt, et successores prædicationis eorum. Soli Dominus posuit tabernaculum in Cælis, unde ipse [illegible] egreditur extrema mundi attingens, ut mo: [illegible] tum ~~intelligas~~ similitudines, [illegible] piam intelligas, quo nihil latet a zelo illius. Alluditur ad eam divinæ prædicationis œconomiam, qua Regnum [illegible] Regna Cælorum [illegible]

Cæterá fere sunt [illegible]. [illegible] ideo eorum [illegible] satis aperta est. In illud v. 8. Lex Domini immaculata [illegible] subnecto [illegible] illud [illegible] l. 3. [illegible] minime immaculata [illegible] ut non cognoscat eum [illegible] positive novum, ab illo [illegible] idem esse. [illegible] qualis prius fuerit, effectum, videas.

Ps[illegible] XIII

[illegible] LII

Subsequuntur ~~quinque~~ tres Psalmi, qui unam pariter mihi videntur historicam occasionem habuisse, cur scriberentur, suntque illi in Vulgatis exemplaribus III. IV. V. ~~XXVIII. XXX. hoc enim ordine in hac methodo alter ab altero locantur.~~ Horum primus, vulgo idem III. sic inscribitur Psalmus David: cum fugeret a facie Absalom filii sui. Citatur ideo proxima locus ex sacra historia ex 2. Reg. cap. 15. Sed nihil est cum in hoc Psalmo, tum in duobus sequentibus, qui uno constant compacti argumento, quod præferat sanctum Regem potius a facie Absalonis fugientem, quam in alia qualibet opportunitate ad Dominum clamantem. Temporis conjecturam, quod horum primo [illegible] reor, inde arripio, quod inquit v. 6: Ego dormivi, et soporatus sum: et exsurrexi: quia Dominus suscepit me. Valet enim, ut intelligamus, postquam David quievisset a bellis illis multiplicibus, quæ primo cum Saul toleravisset, iterum autem [illegible] 2 Reg. cap. 5. [illegible] variis, tunc se concitavisse fretum Domini [illegible] id operis, post quod in posterum haud amplius timeret millia populi circumdantis. Id futurum erat [illegible] 2 Regum cap. 6. v. 2. Surrexit David, et abiit [illegible] et universus populus, ut adducerent arcam Dei. Hoc ipsum est illud, quod petit in præsenti Psalmo v. 7. inquiens Exurge Domine: salvum me fac Deus meus, et cuius postulationis sequenti versiculo eam reddit rationem: Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa, alteramque rationem

subiungit sequenti versiculo a subsequuturo jam tempore, scilicet, ut collocata arca fœderis certiori loco in Sion, esset sibi, et populo monimentum salutare divinæ benedictionis, inquit enim: Domini est salus, et super populum tuum
2 benedictio tua. Igitur ex primis quinque Psalmis, quos ad hoc fasciculum refero, hic vulgo tertius in his primus, mihi videtur tunc scriptus fuisse, cum David reduceret arcam de domo Abinadab, alter ille, qui vulgo quartus, in eadem [illegible] tertius in his vulgo quintus, in terrore illo, cum juxta sacram historiam [illegible] extimuit David Dominum in die illa, et noluit deducere ad se arcam Domini in civitatem David sed divertit eam in domum Obededom Gethæi quartus vulgo 24 est reducentis arcam Dei in Sion [illegible] vulgo 23 cum primo cantatus, cum David jam in Sion arcam Dei collocasset. Sunto igitur hi quinque Psalmi quasi breviarium quoddam sacrorum hymnorum, qui occasione Arcæ fœderis in Sion collocandæ cantati sunt. Nam in novissima parte hujus historiæ [illegible] cum pristinæ [illegible] in illa parte Arca Dei fuit in Sion tandem collocata, alii permulti sunt ab illo composita, sed de his inferius

Occurrit in textu Græco bis in hoc Psalmo, interdum etiam non infrequens, vox, quæ interpretibus varium facit negotium, Diapsalma; διάψαλμα pro qua Hebraice סלה Selah. Inquirunt quid sibi velit, vel diapsalma quid sit. Nam in textu Septuaginta hæc vox semper a periodo, et a Psalmi sententia separatur, absolutaque [illegible]. De hac vide S. Hieronymum epist. ad Marcellam [illegible] Illud non prætermittendum, Selah ter in hoc Psalmo reperiri in Hebraico, videlicet etiam novissime in fine Psalmi pro qua Septuaginta ultimo loco Δόξα posuerunt. Putant esse notam [illegible] cantus modulationis. Placeat sibi quisque in sensu suo. Ego quoties occurrit in Græco, eamdem rescribo in mea versione Latina, quia vox est a Septuaginta non involuta in Psalmi vel [illegible] vel argumentum; secus faciam in translatione ex Hebraico exemplari, quæ ut dicunt ex Hebraici veritate. Quia enim in Hebraico non separatur a versu [illegible] est ubicumque occurrit qui versiculi pars, idcirco varie illam interpretor, prout oratio subjecta exigit, et [illegible] thematis, seu radicis de quo sumpta est. Salah enim verbum sternere, conculcare, abjicere interpretatur, [illegible] separare, æstimare, conferre, exaltare, elevare commovere. Varie igitur accipi potest. Alii vertunt in sæculum, alii semper, alii amen, vel ita est. Vide de illa Zanolinum in [illegible]

[illegible] Nam [illegible] Obededom Gethæi Arca Domini dedicata fuit, iterumque post tres menses de domo Obededom in civitatem [illegible] ibidem [illegible] sacra [illegible] translatione

Ps. Dav. 13. vulgo 3
Edit. Vulgata.

Editio Vulgata.

1. Psalmus David: cum fugeret a facie Absalom filii sui.
2. Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me. multi insurgunt adversum me.
3. Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo ejus.
4. Tu autem, Domine, susceptor meus es: gloria mea, et exaltans caput meum.
5. Voce mea ad Dominum clamavi: et exaudivit me de monte sancto suo.
6. Ego dormivi, et soporatus sum: et exurrexi, quia Dominus suscepit me.
7. Non timebo millia populi circumdantis me: exurge, Domine, salvum me fac, Deus meus.
8. Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum contrivisti
9. Domini est salus: et super populum tuum benedictio tua.

Ex Græca Septuaginta.

Psalmus Davidi: cum aufugeret ab aspectu Absalomi filii sui

1. Domine cur multiplicantur tribulantes me? multi insurgunt in me.
2. Multi dicunt pavori meo (1): Non est salvatio illi in Deo ipsius. Diapsalma.
3. Tu vero, Domine, susceptor meus es gloria mea, et exaltans (2) caput meum
4. Voce mea ad Dominum clamaverim: et exaudivent me ex templo sancto suo. [Diapsalma]
5. Ego autem decubuerim, et dormiverim: exurrexerim, quia Dominus suscipiet me.
6. Non ~~paveto~~ metuam a myriadibus populi circulo consistentibus in me: exurge, Domine, salva me, Deus meus.
7. Quippe tu percutiés omnes odientes me temere; dentes peccatorum conteris.
8. Domini salvatio. et super populum tuum benedictio tua. Δόξα.

Pavori; ψυχῇ. Græcum ψύχω refrigerare est. ψυχὴν animam dicunt. licet eo vocabulo pavorem præcipue appellare, quia illa animi passio est, qua friget animus, ac torpet

Exaltas caput meum. h.e. coronas. Tu mihi quodcumque hoc regni, tu sceptra, coronam tu mihi concilias.

Psalmus David 13. vulgo 3. o. Hebr. verit.

Pars prima

Ex Hebraica veritate.

1. Psalmus David in fuga illius ex imminente Absalone filio ejus

Domine, cur increbuerunt impugnatores mei? multi [illegible] surgentibus contra me.

3. Multis obloquentibus in vitam meam: Nulla salvatio illi a fortium commotione.

4. At tu Domine, auctor gloriæ meæ: amplificator meus, et exaltator capitis mei.

5. Voce mea ad Dominum clamabo: et respondebit mihi de celsitudine sacrarii sui eminente.

6. Ego decubui, et redormibo: surrexi ut Dominus stabiliret me.

7. Non trepidabo a multitudinum turba, quæ circulo debacchantur contra me

8. Surge, Domine, salva me, Deus meus: quippe refellis omnes odientes me ad vitam (1): dentes malignantium illidis.

9. Domini salvatio (2): super populum tuum benedictio tua semper

---

1. Ad vitam pro, ad necem.
2. Domini salvatio Domini opus salvare est.

Sensus spiritalis

Multa eandem obloquuti sunt contra Christi [illegible] et quidem per contumeliam dixerunt: Si Filius Dei est, liberet eum; quia verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est.

[illegible] hoc [illegible] homo [illegible] factus obediens usque ad mortem crucis, Pater [illegible] premus factus est auctor gloriæ illius, et exaltans caput ejus.

Dominus Jesus Christus obdormivit in morte, et mansit in sepulchro, et resurrexit per gloriam Patris, ut mors [illegible] ultra non dominetur

[illegible] Judæis profligatis, et in dispersionem gentium [illegible], gloriamur nos in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc [illegible] [illegible]

Psalmi David.

Psalmus David XIV.

vulgo LV.

Psalmus qui subinde describitur, est in hac nostra nume:
ratione Decimus quartus, in Vulgata quartus. Argu:
mentum mihi videtur habere a casu Oza. Propterea
congruenter post illum subjungitur, qui ultimo lege:
batur. Oza enim percussus est a Domino, et mortuus
est, cum deferrent arcam Dei de domo Abinadab,
qui erat in Gabaa: Oza autem, et Ahio filii Abina:
dab minabant plaustrum (2. Reg. cap. 6. v. 3.) At
cur Psalmus praecedens ea occasione scriptus videatur
cum David reduceret Arcam Dei de domo Abinadab,
dictum est in illius praefatione. His ita praemissis, eva:
dit Psalmi totius longe clarissima intelligentia. Titu:
lus est: In finem; quod vertere licet, si attendas
Hebraicum, Propter victoriam: In carminibus Psal:
mus David. Propter victoriam porro inscribitur, quia
scriptus est, et cantatus ea occasione, cum Arca Dei
[illegible] triumphali celebritate hinc illuc deferretur.
Caetera verba non indigent graviori animadversione.
~~Spectat autem [illegible]~~ Vis Psalmi sic habet:
David v. 2. perterritus casu Oza, ante arcam Dei de:
mortui, confitetur se semper habere consuevisse Do:
mini timorem ob oculos; indeque factum fuisse, ut
Dominum [illegible] haberet protectorem, et consola:
torem justitiae, non interemptorem. Post haec v. 3.
illos improbat, qui eamdem pietatem adhuc vel
nesciunt, vel negligunt, sine qua omnia hominum
consilia vana sint, et fallacia. V. 4. contestatur ite:
rum se apud Dominum gratiam mirifice invenisse,
quia animo pio illi viveret intentus; unde et omina:
tur, omnia in posterum sibi feliciter successura.
V. 5. hortatur ad illam saluberrimam curam, ut
caveamus in factis singulis, ne peccemus; sed exi:
mineemus singula prudenter in corde, [illegible]
aggrediamur facienda. Oza enim si sic fecisset, qui
exemplo terribili erat sub oculis, mortuus non fuisset.
Curam hanc et sollicitudinem Propheta sanctus prae:
[illegible] exigit in ministris rerum sanctarum [illegible], ne
[illegible] cum divinis dant operam, aut [illegible]
ficant, ita incuriosi, et negligentes appareant, ut
videantur novissime omnium cogitare illum, cui de:
bent sacrificando gratias agere, quia ostendit nobis
bona. Deinceps affirmat Dei considerationem suae
menti praesentis, ~~sicut~~ ita usque ad extremam vitae

ex ~~Hebr~~ [illegible]

Pars prima

[illegible] per [illegible]

[illegible] perpetuas [illegible]

[illegible]

In finem in carminibus [illegible]

[illegible] mean [illegible]

[illegible], usquequo gravi corde ut quid [illegible]

vanitatem [illegible]

[illegible]

4 [illegible]

[illegible] dormiam, et requiescam

[illegible] singulariter in spe constituisti

[illegible]

Ex graeca Septuaginta

In finem [illegible] David

[illegible]

[illegible] in tribulatione [illegible] me.

[illegible]

2 [illegible]

3 [illegible]

[illegible]

[illegible] dormiam, et [illegible]

[illegible] in spe [illegible]

[illegible]

[illegible]

in pace, et tranquillitate dormiendo securus, unica spe innitens, [illegible]

[illegible]

1. Propter victoriam in citharis Psalmus Davi.
2. In clamoribus meis exaudit mihi Deus meus integrita tem meam: in tribulatione dilatas mihi benef[illegible] [illegible] orationis meæ.
[illegible] Ad omnino [illegible] vanitatem [illegible] indicabitis me [illegible] exaltationem.
4. Nam agnoscite, quantum mirificat Dominus [illegible] suum: Dominus exaudiet in clamoribus [illegible] eum (1).
5. Contremiscite, et non peccabitis: considerate in cordi[illegible] vestris per [illegible] stra et resipiscite facile
6. Sacrificate sacrificium ~~perfectionis~~ integritatis, et confidite super Domino.
7. Multis arguentibus: quis videbit nobis bonum? stilla super nos aurora luminis tui, Domine.
8. Das alacritatem in cor meum, dum opportune frumento ipsorum, et musto ipsorum repleantur.
9. Cum pace [illegible] et obdormibo: cum tu Domine [illegible] ad confidentiam collocas me.

(1) La traduzione [illegible] vorio [illegible] perchè in quel luogo il [illegible] senza inchiostro, e non mi lascia vedere tutte le parole

Sensus Spiritualis

[illegible] dilatasti mihi, [illegible] Jesus Christus Deo Patri, quia [illegible] regnum æternum

Ps. [illegible] 15. vulgo 5.

Pars prima.

Psalmus [illegible]

[illegible]

Est hic Psalmus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scriptum est [illegible] [illegible] [illegible] indignatione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in civitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obedeon [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit vicinitas, quam hic [illegible] [illegible] [illegible] precedenti continuatur in Vulgatis editionibus, que [illegible] temere abrumpenda est, nisi ratio gravis in causa [illegible] postulet. [illegible] [illegible] recenter [illegible] a nobis id postulet. [illegible] raro enim in Psalmos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sententiis [illegible] [illegible] historia [illegible] [illegible] [illegible] alterius ad alterum comparatis. Gravior autem [illegible] [illegible] in casu [illegible] [illegible] hunc Psalmum [illegible] [illegible] scriptum fuisse, quæ [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] totus constat. Est enim v. 2. et 3. quasi Propheta di[illegible] [illegible] [illegible] Domine, [illegible] ad te clamor meus: quia [illegible] Rex meus, et Deus meus. v. 4. 5. Præveniam so[illegible] [illegible] [illegible] ut orem ad te. [illegible] cavebo, ne in te orando, et colen[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quoniam non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in consideratione, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maligni. [illegible] [illegible] religionis [illegible], ita non perma[illegible] nent ante oculos tuos, velut nobis [illegible] hodie [illegible] [illegible] ante oculos est. v. 7. [illegible] omnes perperam agentes, et stulte, ac [illegible] sapienter cogitantes, maxime vero [illegible] sanguinum, et dolosum [illegible] [illegible] v. 8. Propterea ego [illegible] [illegible] [illegible] introducere te [illegible] [illegible], et [illegible] orare ad templum sanctum [illegible] in [illegible] [illegible] v. 9. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] viam meam. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] v. 10. 11. Nam inimici nostri [illegible] [illegible] sunt; [illegible] [illegible] [illegible] a cogitationibus suis [illegible] a te repulsi propter multitudinem impietatum earum quoniam irritant te, Domine. v. 12. 13. Si feceris, [illegible] lætabimur in te omnes, qui speramus in te et exul[illegible] [illegible] in æternum, quoniam determinato loco arca [illegible] tuæ [illegible], tu habitabis in nobis. [illegible] in nomine tuo de benedictione tua, scuto protectionis tuæ coronati a te."

Ps. David 13. vulg. Probat

Hic Psalmus latine inscribitur: In finem: pro ea, quæ hæ
reditatem consequitur. [illegible] intelligo [illegible] τέλος
ὑπὲρ τῆς κληρονομούσης, Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ: In finem,
super ea, quæ sortem tribuit: Psalmus Davidi. Eam intel
ligo, quæ sortem tribueret, Arcam Domini, super quam
erat oraculum, unde sortes verissimas, h. e. respon
consultationum certissimarum fidelibus suis Dominus por-
rendebat. Eadem vis in Hebræo. Propter victoriam: coram
sortibus: Psalmus David. Propter victoriam, inquit, hoc est
occasione triumphalis celebritatis, qua arca deducebatur. Co
ram sortibus h. e. cum David viso casu Ozæ extimuit, et
mutavit consilium deducendæ Arcæ Domini in civitatem suam:
et interim divertit eam in domum Obededom Gethæi, donec da-
rus exploraret Dei voluntatem, an dignaretur determinare
locum arcæ in Sion in civitate David. Verbum Hebraicum
quod coram sortibus interpretor, el Nehiloth, præterea
Janotinus perquam probabiliter etiam [illegible] intur de
musico instrumento, sive lyra id extiterit, sive aliud
quodlibet bombo resonans; nahil enim Rabbinis bombus.

Editio Vulgata.

1. In finem. pro ea, quæ hereditatem consequitur:
Psalmus David.
2. Verba mea, auribus percipe, Domine: intellige clamorem
meum.
[illegible] voci orationis meæ: Rex meus, et Deus meus.
4. Quoniam ad te orabo: Domine: [illegible]
vocem meam.
5. Mane astabo tibi, et videbo: quoniam non Deus volens
iniquitatem tu es.
6. Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt
injusti ante oculos [illegible].
7. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui
loquuntur mendacium.
Virum sanguinum, et dolosum abominabitur [illegible].
8. Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum
tuum in timore tuo.
9. Domine, deduc me in justitia tua: propter inimicos meos
dirige in conspectu tuo viam meam.
10. Quoniam non est in ore eorum veritas: cor [illegible] vanum
est.
11. Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose
agebant: judica illos Deus.
Decidant a cogitationibus suis: secundum multitudinem impieta-
tum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.
12. Et lætentur omnes, qui sperant in te: in æternum exultabunt,
et habitabis in eis.
13. Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum: quo-
niam tu benedices justo.
Domine ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos

[illegible] Davi[illegible] vulgo [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] pluagenta

Propter eventum super ea [illegible] [illegible] tibi [illegible]
Psalmus Davidi

1 Verba mea inaudi, [illegible] considera [illegible] [illegible]
2. Attende voci angustiæ meæ, [illegible] [illegible], et Deus meus
3 [illegible] coram te supplicabo, Domine. propere exaudiveris
vocem meam
4. Propere apparebo tibi, et [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible]
Deus tolerans injustitiam tu es.
5 Non [illegible] tibi exasperans: neque permanebunt
exleges [illegible] coram oculis tuis.
6. Contemnis omnes operantes injustitiam: abolebis omnes lo:
quentes insipientiam.
7. Virum sanguinum, et dolosum pedet Dominus.
8. Ego autem in plenitudine misericordiæ tuæ ingrediar
in domum tuam: procumbam ante templum sanctum
tuum in timore tuo.
9. Domine, dirige me in iudicio tuo propter hostes meos
dirige intuitu tuo gressum meum.
10. Quia non est in ore eorum ~~[illegible] [illegible]~~ ratio: cor illo
rum temerarium.
11. Sepulchrum apertum loquela illorum: linguis suis
mallant: extermina illos Deus.
12. [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ facinoribus suis secundum multiplicitatem
[illegible] ipsorum exagita ipsos: quia exasperant te,
Domine.
13. [illegible] omnes sperantes super te: in æternum
~~[illegible], et [illegible] [illegible]~~ prolongabuntur, et
[illegible]
[illegible] in te omnes amplificantes [illegible] nomen tuum
quia tu benedices sapientem
14 Domine, ut armatura benevolentiæ coronas [illegible]

Ex Hebraica veritate

Propter victoriam: coram sortibus (1)
Psalmus David
[illegible] [illegible] ausculta, Domine: considera fabulationem
[illegible]
[illegible] [illegible] Rex meus, et
Deus meus [illegible] apud te [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] te non [illegible]
[illegible]
[illegible]
Non assistent superbi ad coram oculis tuis: spernent
omnes operantes iniquitatem
[illegible] loquentes vanitatem: virum scelerum, et
[illegible]
5 At ego in amplitudine gratiæ tuæ ingrediar domum tuam
[illegible]
[illegible]

Psal. 5

Domine deduc me in fidelitate tua: propter speculan-
tes me dirige ad conspectum meum viam tuam
10. Quia nulla in ore eorum [illegible]: cor eorum [illegible]
[illegible] patens guttur eorum [illegible] ipsorum
[illegible]
11. Damna illos Deus, soluturos pro impotentiis suis re-
[illegible] multitudinem prævaricationum illorum
[illegible] illos: quia exasperant contra te.
[illegible] omnes sperantes in te in ~~[illegible]~~ olim
[illegible] et proteges super eos: et exultabunt
super te plaudentes gloriæ tuæ.
15. Quia tu benedices iusto: Domine, ut scuto benevo-
lentiæ coronabis nos.
[illegible] Vers. aliter, super lyris [illegible].

Sensus spiritalis

[illegible] non in eam sententiam de Christo intelli-
gas [illegible] sonat: sed si quid loquitur
[illegible] humanitatis, quasi [illegible] vellet voluntate
[illegible] Matth. cap. 26. v. 39 [illegible]
[illegible] a me calix iste: verumtamen
[illegible] sicut tu.

V. 20. plus minus attingitur a Domino in reprehensionem
[illegible] sepulchra [illegible]
[illegible] vobis Scribæ et
[illegible] Deal-
batis, quæ a foris [illegible] speciosa: in-
tus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni
spurcitia.

V. 15. S. Gregorius in Job l. 35. cap. 19. Scuto nos
Dominus coronare perhibetur, quia quos protegens
adiuvat, remunerans coronat.

Psalmus [illegible] XXVIII

[illegible] XXIX

Psalmus hic non alio titulo insignitur in Heb[illegible]
Psalmus [illegible] additur [illegible] in
Exitu Tabernaculi in Vulgatis Latinis: In consummatione
Tabernaculi. Confirmat uterque titulus occasionem [illegible]
conjicio fuisse, ut hic Psalmus scriberetur. Arbi[illegible]
esse hunc Psalmum Davidis arcam [illegible] Obededom Gethæi in Sion: quæ res describitur in sacra histo[ria] [illegible] cap. [illegible] et [illegible]
[illegible] exitu Tabernaculi. [illegible]
[illegible] naculum, et pariter Arca fœderis exiret [illegible] similiter
[illegible], et referretur in Sion. [illegible]
[illegible] translationes [illegible]
Tabernaculi, [illegible] Arcæ [illegible] consummationem [illegible] sancta
ibi tandem [illegible]

At Arca fœderis, et Tabernaculum [illegible] apud se consisteret. [illegible]
Psalmus dividitur in tres [illegible]
[illegible] confirmandas,
[illegible]
sancto quia. Secunda incipit a v. 3. et [illegible] amplifi-
cat virtutem vocis Domini. In tertia incipiendo a v. 9. expo-
nit, et quis finis existeret Psalmi hujus cantandi; inquit
enim. et in Templo [illegible] gloriam [illegible]
accurasset translationem Arcæ Domini cum tanta [illegible]
nam v. 10. adjungit: et sedebit Dominus Rex in æternum:
et qua spe id operis suscepisset, ut scilicet de Sion v. 11.
[illegible] populo suo daret: Dominus benedicet
populo suo in pace.

[illegible] consummarent [illegible]
[illegible]
[illegible] Pro te [illegible]
[illegible] cap. 7 [illegible]
[illegible] tabernaculum [illegible] quod
[illegible] septies tabernaculum cum [illegible]
[illegible] Festum Tabernaculorum [illegible] translatio [illegible]
[illegible] Arcæ fœderis, id indicabitur infra [illegible]
Psalmis pluribus iterum, [illegible]

[illegible]

1. Psalmus David: in consummatione
Tabernaculi.
Afferte Domino filii Dei: afferte Domino filios [illegible]
2. Afferte Domino gloriam, et honorem: afferte Domino
gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio
sancto ejus.
3. Vox Domini super aquas: Deus majestatis intonuit
Dominus super aquas multas.
4. Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia
5. Vox Domini confringentis cedros: et confringet Dominus
cedros Libani
6. Et comminuet eas tamquam vitulum Libani: et dilec-
tus quemadmodum filius unicornium

7 Vox Domini intercidentis flammam ignis.
8 Vox Domini concutientis desertum: et commovebit Dominus desertum Cades.
9 Vox Domini praeparantis cervos, et revelabit condensa: et in templo ejus omnes dicent gloriam.
10 Dominus diluvium inhabitare facit: et sedebit Dominus Rex in aeternum.
11 Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

[illegible]

Psalmus [illegible]

[illegible]

Vox Domini [illegible]

[illegible]

 [illegible] ex [illegible]

7. Vox Domini excindit flam[illegible]
8 Vox Domini stabitiet [illegible]
sanctuarium
9 Vox Domini resonabit buccinis: et excibit silvas: et [illegible] [illegible] [illegible] dicent gloriam.
10 [illegible] ninus ad gubernaculum [illegible] et perennabit Dominus Rex in sæculum [illegible]
11 Dominus virtutem populo suo dabit Dominus benedicet populum suum ex pacto.

Sensus spiritalis.

Hi. Psalmus [illegible] est [illegible] Christi. Hæc est enim sub spiritu hujus litteræ [illegible] sacrificio

1. Dominus est ad litteram ipsum Dei [illegible], per quem [illegible] facta sunt, et sine quo factum est nihil. Joann [illegible]

2. Illum habemus fœdera ad Deum [illegible] [illegible] Ecclesiam hanc nostram in terris [illegible] usque a [illegible] nost [illegible] [illegible] speramus [illegible] ab illo nobis inventa redemptione, et pretio [illegible]

Psalmus David XVII
vulgo XIX.

Hi. [illegible] hunc primo videtur cantare, cum David precaret collocaret [illegible] Arcam Dei in Sion. Ratio ejus rei petitur a tota parte [illegible] tertia Psalmi. Excitat enim ad spem fideles [illegible] a Domino exaudiantur, et prin[illegible] de Sion. Porro similis est oratio hujus Psalmi [illegible] [illegible] conversis verbis [illegible] [illegible] atione Templi 3. Reg. cap. 8. Sicut [illegible] ione Templi decuit apprecari felicia populo, et designare illi locum orationis, et sacrificii, in quo Deum esset [illegible] [illegible] Arca Domini collocata in Sion [illegible] [illegible] Jacob: Dominus de Sion [illegible] hæc [illegible] ratio est, propter quam hic Psalmus [illegible] [illegible] post [illegible] ~~fuisse~~, cum Arca Dei de domo Obededom in Sion [illegible].

[illegible] 17 [illegible] 30 [illegible]
[illegible]

Pars prima

[illegible] ... David

1 In finem. Psalmus David [illegible]

2 [illegible] in die tribulationis [illegible]
[illegible] de sancto et de [illegible]
[illegible] sacrificii tui et holocaustum [illegible]
[illegible]
[illegible] cor tuum, et omne consilium [illegible]
[illegible]
6 [illegible] salutari tuo et in nomine [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in potentatibus [illegible]
[illegible]
[illegible] et hi in equis nos autem [illegible] nomine [illegible]
[illegible] Dei [illegible]
[illegible] sunt [illegible] nos autem surreximus [illegible]
[illegible]
10 [illegible] fac [illegible] et exaudi nos in die qua [illegible]
[illegible]

[illegible]

Propter finem. Psalmus David.

[illegible] te Dominus in die tribulationis [illegible]
[illegible]
[illegible]

3. Animadvertat omne sacrificium tuum et holocaustum
tuum pingue fiat. Diapsalma.

4. Det tibi Dominus secundum cor tuum: et omnem consilium
tuum impleat.

[illegible] coram salutari tuo [illegible] in nomine [illegible]
glorabimur
[illegible] Dominus [illegible]
[illegible] Dominus Christum suum
[illegible]
[illegible]
[illegible] et hi in equis nos autem [illegible]
[illegible] orationes
[illegible]
[illegible]
[illegible] salvum fac regem [illegible] exaudi nos in die qua
[illegible]

[illegible]

[illegible] Psalmus [illegible]

[illegible] Domin[illegible] [illegible] Deus [illegible]

[illegible] auxilium tibi de sancto: et [illegible]

4 [illegible] omnem oblationem tuam: et victimam tuam impinguabit excellen[illegible].

5. Dabit tibi secundum cor tuum: et omne votum tuum impletit.

6. Plaudemus coram [illegible] ante [illegible] nostri [illegible] exultabimus: impleturus [illegible] ones tuas.

7. Inde sentio, quia salvat Dominus unctum suum: exauditurus illum de caelorum sanctuario suo in potentia salvantis dexterae suae.

8. Hi in curru, et hi in equis: et nos in [illegible] Domini Dei nostri confitebimur.

9. Ipsi procideruntt, et corruerunt: et nos surreximus, et erecti [illegible]

10. Domine, salva Regem: exauditurus [illegible] de orationis nostrae.

Sensus spiritalis

[illegible] mplum Dei vivens Jesus Christus Dominus noster [illegible] nam Joannis cap. 2. v. 19. Respondit Jesus: Solvite [illegible]plum hoc, et in tribus diebus excitabo illud. v. 21. Ille autem dicebat de Templo corporis sui. Idem locus est nostrae orationis, in quo adoramus in spiritu, et veritate, sicut Pater quaerit. Inque illo speramus verissime, nos omnia impetraturos; ipse enim de se inquit Joannis cap. [illegible] [illegible] quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vide aliam [illegible] [illegible] ex [illegible]

[illegible]

[illegible] Deus [illegible]

[illegible]

[illegible] sit omne sacrificium tui [illegible], et [illegible], quae [illegible] convertat

[illegible] in [illegible] conversat

[illegible]

[illegible] omne consilium tuum compleat: [illegible] quia [illegible] ex parte in [illegible]

[illegible] in salutem [illegible] mors nihil [illegible]: ita enim [illegible]

[illegible] magnificabit [illegible]

[illegible]

[illegible] Nunc cognovi [illegible]. Per Prophetam [illegible]

Exaudiet [illegible] de caelo sancto [illegible] pro [illegible]

In pot. sal. d. e. Potentiae nostrae sunt salus [illegible], [illegible] tribulatione [illegible]

Hi in curribus et hi in equis: hi solubili [illegible] temporalium bonorum [illegible], et in superbi[illegible]

Nos autem spem figentes in aeternis, neque [illegible] quaerentes in nomine Dei nostri [illegible]

[illegible] temporalium rerum cupiditate [illegible]

Pars prima.

Psalmus David XVIII.

vulgo XCIV.

Subjungo septem Psalmos uno quasi filo [illegible] dentibus conjungendos, propterea [illegible] historiam videlicet collocationem [illegible] Arcæ Domini in Sion. Nam [illegible] occasio extiterat [illegible] res [illegible] volentis [illegible] David [illegible] [illegible] sui carne Oze illum [illegible] Aminadab in [illegible] Obededom, duo novissimi videlicet 16, et 17. [illegible] esset eadem [illegible] Obededom in civitatem [illegible] [illegible]. Hi septem, qui subsequuntur, pertinent ad eandem solemnitatem, [illegible] amplificant, describunt, et ob oculos subjiciunt. Primus ex his [illegible] est quasi [illegible] quædam invitatio ad [illegible] [illegible] qui vulgo [illegible] [illegible] die ante sabbatum, ut possit intelligi compositus [illegible] in parasceve, seu præparatione solemnitatis, ubi [illegible] in hoc numero ille recensebitur, qui vulgo 99. [illegible] inscribitur In confessione, [illegible] atque [illegible] festa ultima diei solemnitatis magnificentissimæ, cum populus in suas quisque domos dimitterentur. Ex his [illegible] Psalmis [illegible] circumstantia cognoscitur [illegible] discere ex aliis [illegible] scilicet nota tem: [illegible] Quod enim in præfatione [illegible] clarius est subsequen: [illegible] nimirum Arcæ Domini translationem [illegible] factam fuisse mense [illegible] sive Tabernaculorum [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ad Psalmum, [illegible]
maxima ille ex parte et legitur, et explicatur in epistola ad Hebraeos capp. 3. et 4., et quidem cap. 4. v. 7. Davidi etiam asseritur, ut intelligamus quamvis Hebraice sit sine titulo, [illegible] Apostolorum [illegible], utrum illius habe[illegible] sit auctor. Canit quotidie [illegible] a [illegible] hora matutina, et ut [illegible] Romanum, ubi aliquantulum a vulgata versione [illegible]

Editio Vulgata.

Laus Cantici ipsi David.

1. Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro.
2. Praeoccupemus faciem ejus in confessione: et in psalmis jubilemus ei.
3. Quoniam Deus magnus Dominus, et rex magnus super omnes deos.
4. Quia in manu ejus sunt omnes fines terrae: et altitudines montium ipsius sunt.
5. Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud: et siccam manus ejus formaverunt.
6. Venite, adoremus, et procidamus: et ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
7. Quia ipse est Dominus Deus noster: et nos populus pascuae ejus, et oves manus ejus.
8. Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.
9. Sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto: ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, et viderunt opera mea.
10. Quadraginta annis offensus fui generationi illi, et dixi: Semper hi errant corde.
11. Et isti non cognoverunt vias meas, ut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

Ex Graeca Septuaginta.

Laus cantici ipsi Davidi: inscripta apud Hebraeos.

1. Accedite, solemnizemus Domino: cantillemus Deo salvatori nostro
2. Accaleremus [illegible] conspectum illius in collaudatione: et in Psalmis cantillemus ei
Quia Deus magnus Dominus: et rex magnus super omnem terram.
? Quia in continenti illius ultima terrae: et cacumina montium ipsius sunt
5 Quia ipsius est mare, et ipse fecit illud: et siccam manus illius formaverunt
6 Venite, procumbamus, et procidamus ei: et lugeamus ante Dominum factorem nostrum.
Quia ipse est Deus noster, et nos populus sortis ejus: et pecora continentiae ipsius
8 Hodie si vocem ipsius audieritis: ne durate corda vestra
9. Velut in exacerbatione per diem peregrinationis in [illegible]
10 Ubi peregrinati sunt mihi patres vestri: probaverunt me, et spectaverunt opera mea.

[illegible]

semper fabricatur [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ferermur Domino [illegible] ad [illegible] (2)

[illegible] nostri

[illegible] [illegible] illius cum magnificentia in

[illegible] clamemus [illegible]

3 [illegible] magnus Dominus, et rex magnus super

[illegible]

4 [illegible] in [illegible] illius [illegible] et [illegible]

[illegible]

5 [illegible] mare: et ipse fabricatus est illud: et aridam

[illegible] illius formaverunt

[illegible] et [illegible] salutemus in

[illegible] nostri

[illegible] et nos populus familiæ illius,

et grex potestatis illius: hodie jam in clamorem illius

resonate (3)

[illegible] durate cor vestrum sicut in altercatione: velut

die defectionis in deserto

9. Quippe relinquebant me patres vestri: tentabant

[illegible]

10 quadraginta annis litigabam in peregrinatione et

[illegible] populus errantium corde isti: et isti non

intelligebant gressus meos

11 quam juravi in indignatione mea: ne intrarent

in [illegible] meam

[illegible]

[illegible] [illegible]

Pf. [illegible] vulgo 9[illegible]
[illegible] spiritalis

[S]ensus spiritalis

Hic Psalmus refert [illegible] quo dei exasperantem veterem Synagogam, advocare ad personandas Dei laudes novam Ecclesiam de monte seu petra nostri Salvatoris: Petra (enim) est Christus 1 [Corinth.] cap. 10 v. 4

Sic porro hic Psalmus ab Apostolo ad moralem [fructum] traducitur in epistola ad Hebræos cap. [3] v.

13. Adhortamini vos met ipsos per singulos dies [illegible]
[illegible], ut non [illegible] quis ex vobis fallacia
[illegible]
14. [illegible] Christi [illegible] sumus: si tamen initium
substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus
15. [Dum] dicitur, Hodie si vocem ejus audieritis, nolite ob
durare corda vestra, quemadmodum in illa [exacerbatione].
16. [illegible] exacerbaverunt. sed non uni
[illegible] sunt ex Ægypto per [Moysen]
17. [Quibus] autem [infensus] [illegible] annis? Nonne
[illegible] [illegible] prostrati sunt
in [deserto]
18. Quibus autem juravit, non introire in requiem ipsius
nisi illis, qui increduli fuerunt?
19. Et videmus quia non potuerunt introire propter incre
[dulitatem].

Vide eundem Apostolum etiam capite [illegible]

[Psalmus] [illegible] XIX

vulgo XCII.

Hic etiam Psalmus Hebraice sine titulo est; habet titulum Græce, et Latine. Latine ex Græco sic inscribitur: Laus [cantici] ipsi David: in die ante sabbatum: quando fundata est terra. Prima pars hujus tituli explicari du pliciter potest: vel quod Psalmus hic habeat Davidem auctorem, vel quod in eo Davidis ~~magnificentia~~ humilitas prædica tur. Quidquid enim in eo dicitur de Domino regnante, induente decorem, induente fortitudinem, et præcingente se, sive armante, vel convincante in ornamentis, ~~[illegible]~~ idcirco refertur ad Deum, quia Deo ipsi sanctus David ita regnum dicaverat, ut non nisi ex Dei nomine illud teneret; itaque vir litteræ postulat, ut illud ~~idem de Davide~~ etiam intelligamus ~~qui Dei vicarius~~ apud illum populum [illegible] [illegible] sanctus David [illegible] ~~ipso regia ma~~ jestate apud illum populum effulgebat; induebatur [illegible] ~~regnum~~ gladio, et præcinctus. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vemur ante arcam [illegible] [illegible] [illegible] debet se omni majestate [illegible] [illegible] et honore.

[S]ecunda pars circa illa verba: in die ante sabbatum, si gnificat hunc Psalmum et factum, et cantatum fuisse de [parasceve] proximæ solemnitatis, hæc enim prosabbatum est. Quænam hæc fuerit, dixi in præfatione Psalmi superioris.

erat [illegible] incenda instante [illegible], seu [illegible] Tabernaculorum. Propterea in Psalmo mentio est de [illegible] ornamentis, de indumentis decoris, fortitudinis, seu armorum, et circumstantiarum; intellige illius paramenta [illegible].

Sunt reliqua verba tertiæ partis in hoc titulo, latine sic. Quando fundata est terra. Intelligo, quando determinata est terra, in qua Dei Arca constitueretur, propterea que ad quam deinceps populus ter in anno deberet convenire propter solemnitates Azymorum, et Pentecostes, et Tabernaculorum. Nam Deuteronomii cap. 16. v. 16. scriptum fuerat: Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum in conspectu Domini in loco, quem elegerit in solemnitate azymorum, in solemnitate hebdomadarum et in solemnitate Tabernaculorum. ~~Est igitur quando~~ ~~fu~~ Est igitur, Quando fundata est terra, idem ac si diceret, quando locus electus est a Domino, in quem populus determinate conveniret singulis annis ob vices solemnitatis. Ex quo intelligimus, hanc Arcæ Dei stab[illegible] in loco sancto et habuisse proprias suas solemnitatis rationes, et simul contraxisse Scenopegiæ solemnia, et determinationem loci stabili, quo populus propter annuas religiones deberet in posterum convenire. [illegible]

[illegible] Elevaverunt, inquit, flumina vocem, elevaverunt flumina fluctus suos a vocibus aquarum multarum [illegible] testimonia tua credibilia facta sunt nimis, quia scilicet antiquum esset in ea gente signa divini favoris de cœlo, et præcipue per pluviam postulare. Ad hoc genus videntur alludere in Evangelio Pharisæi, cum insistunt, ut Dominus præberet sui si[illegible] [illegible] et Sadducæi tentantes rogaverunt eum, ut signum de cœlo ostenderet eis. Quamvis enim signa Domini multa essent [illegible], quam si pluviam [illegible] quod provocate precibus [illegible] [illegible] profitebantur, se fidem ei debere, donec [illegible] in illa gente prodigio per eum patraretur. Quod enim pluvia pro conditione illius terræ quæ facile exarescebat, esset argumentum divinæ benignitatis et populum, atque favoris, sic testatur Deuteronomium cap. 11. v. 10. et infra ex verbis Moysis: Terra ad quam ingredimini possidendam montuosa est, et campestris, de cœlo expectans pluvias. Si ergo obedieritis mandatis meis, ut diligatis Dominum Deum vestrum, et serviatis ei, dabo pluviam terræ vestræ temporaneam, et serotinam. [illegible] alia quædam in hanc rationem observare, ubi [illegible] in sequentes Psalmos perfacturus

Editio Vulgata.

Laus cantici ipsi David. in die ante sabbatum: quando fundata est terra.

[illegible] regnavit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, et præcinxit se

Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.

2. Parata sedes tua ex tunc: a sæculo tu es.

3. Elevaverunt flumina, Domine: elevaverunt flumina vocem suam.

4. Elevaverunt flumina fluctus suos: a vocibus aquarum multarum.

Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis Dominus

5. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.

Ex Græca Septuaginta.

Ob diem prosabbati, postquam habitata fuerat [illegible] David.

1. [illegible] minus regnavit (a): majestatem [illegible] utus est: indutus est Dominus potestatem: et præcinctus est.

2. Etenim solidavit habitabilem: qualis non contremiscet.

3. Paratus thronus tuus a tunc: a sæculo tu es

4. Extulerunt flumina Domine: extulerunt flumina sonos suos

5. Tollent [illegible] suas a sonitibus pluviarum multarum.

[illegible] mirabilis in altis Dominus.

7. Testimonia [illegible] verificata sunt penitus: Domum tuam decet [illegible] Domine, in longitudinem dierum (3)

1. Domina Quando habitata fuerat terra. i.e. cum terra [illegible] jam fuisset, in qua Dei Arca habitaret, atque jam ibi tanquam in domicilio proprio collocata fuisset [illegible] jam in sede propria collocata est, unde regnat [illegible]

2. [illegible] συνοχῆ [illegible] assiduum in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] Hebraica veritate

1. Dominus regnavit: pulchritudine [illegible] Dominus [illegible]: cum etiam solidaverit [illegible] ne commoveatur

2. Solidatus thronus tuus ex [illegible] æterno tu.

3. [illegible] tulerunt flumina Domine: extulerunt flumina strepitum suum; extollant flumina confractiones suas.

4. A strepitibus aquarum affluentium grandes inundationes maris: grandis super altitudinem Dominus

5. Testimonia tua verificata sunt penitus: Dom. [illegible] Domine in prolongationem dierum

[illegible]
[illegible] in carne [illegible] mortale [illegible]
[illegible]
[illegible] cap. [illegible]
[illegible]
[illegible]
Christus dominus [illegible], [illegible] cap. 2. v. [illegible]
Transierunt flumina, domine, [illegible] : et absor[illegible]
est ipsa mors in victoria tua. 1. Cor. cap. 15. v. [illegible]
autem oportuit, te intrare in gloriam tuam. Luce cap. 24. v. 26.
[illegible] ille incipiens a Moyse, et omnibus Prophetis [illegible]
interpretari [illegible] in omnibus Scripturis, quæ de [illegible]
[illegible] cap. 24. v. 27.
[illegible]
Unde et Ecclesia nova [illegible] sicut ille nos docuit [illegible] orant Patrem [illegible]
in spiritu et veritate. Joann. cap. 4. [illegible] amplectendi per fidem [illegible] credibiliaque [illegible]
[illegible] et testimonia illius quanto animo [illegible] proferimus [illegible] primam sapientiam. [illegible] contra Arianos [illegible] fides nunquam [illegible] aliunde [illegible] nascitur, si modo absque contentionis [illegible]
[illegible]

[illegible] XX

[illegible] XIV.

[illegible] Asaph [illegible]
[illegible] Arca Domini [illegible]
[illegible] Israel [illegible]
[illegible]
[illegible] refert [illegible]
[illegible] non sine ostentis, atque prodigiis. Horum quasi ex[illegible] [illegible] habebis in Psal[illegible]
[illegible]
[illegible]
post [illegible] intelligo [illegible]
quæ Arca Domini [illegible] postquam [illegible]
[illegible] in captivitatem adduxisset illas gentes [illegible]
victoriam reportasse fertur 2. Regum cap. [illegible]
[illegible] captivitas hæc intelligenda sit, non quam ille sub[illegible]
[illegible] unquam captivus servivit, sed quam fecen[illegible]

[illegible] ethnicis [illegible]
gentibus [illegible] in [illegible] inimicos Messiæ. Habet propterea hic Psalmus et stilum, et argumentum [illegible] triumphantis de inimicis, et ad templum Domini venientis ad gratias Deo agendas, et ad commendationem regni Domini optime constituti, non sine pompa solemnitatis regiique apparatu, cum ramis, et frondibus, ut in illa gente mos inveteraverat, puta palmarum, et olivarum.

Editio Vulgata.

Canticum ipsi David:
Quando domus ædificabatur post captivitatem.

1. Cantate Domino canticum novum (1): cantate Domino omnis terra.
2. Cantate Domino, et benedicite nomini ejus: annunciate de die in diem salutare ejus.
3. Annunciate inter gentes ~~[illegible]~~ gloriam ejus: in omnibus populis mirabilia ejus.
4. Quoniam magnus Dominus, et laudabilis nimis: terribilis est super omnes Deos.
5. Quoniam omnes Dii gentium dæmonia: Dominus autem cælos fecit.
6. Confessio, et pulchritudo in conspectu ejus: sanctimonia, et magnificentia in sanctificatione ejus.
7. Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino gloriam, et honorem: afferte Domino gloriam nomini ejus.
8. Tollite hostias, et introite in atria ejus: adorate Dominum in atrio sancto ejus.
9. Commoveatur a facie ejus universa terra: dicite in gentibus, quia Dominus regnavit (2)
10. Etenim correxit orbem terræ, qui non commovebitur: judicabit populos in æquitate.
11. Lætentur cæli, et exultet terra: commoveatur mare, et plenitudo ejus: gaudebunt campi, et omnia, quæ in eis sunt.
12. Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum a facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram.
13. Judicabit orbem terræ in æquitate: et populos in veritate sua.

---

1. Canticum novum dicit propter loci circumstantiam, qui nuper electus fuerat, in quo cultus religionis in illo populo renovaretur, atque instauraretur, Arca Domini ibi jam tum recenter collocata.
2. Veteres legisse videntur: Quia Dominus regnavit a ligno. Illud a ligno desideratur tamen in Græcis, et in Hebraicis. Tempore Tertulliani ea lectio erat Latinis vulgo in usu, atque in [illegible] oculis. Propterea sic ille redarguit Judæos l. adversus Judæos cap. 9. Age nunc, si legisti penes Prophetam in Psalmis: Deus regnavit a ligno: expecto quid intelligas: ne forte lignarium aliquem Regem significari putetis, et non Christum, qui exinde a passione Christi superata morte regnavit. Hanc lectionem conservat adhuc Ecclesia, et commemorat in Paschali officio, carens

[illegible] Quando [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] inter [illegible]
[illegible] Psalmus [illegible]
[illegible]
De captivitate [illegible]

Id porro tam prope verum accedit, quam quod unum ex omnibus opinionibus quæ allatæ sunt verissimum [illegible] Sunt enim in Psalmo signa plurima, ex quibus [illegible] cantatum eum fuisse in Scenopegia [illegible]. Quod cum fuerit demonstratum, illud etiam necessario liquebit, Arcam nimirum Federis deductam in civitatem David de domo Obededom, juxta festum Tabernaculorum, quippe hic Psalmus cantatus est cum constitueret David coram Arca Domini [illegible] ch. 1. Paral. cap. 16. atque propterea supra in præfatione ps. 17. juxta hanc [illegible] qui vulgo 94.

Adde insuper congruentiam cum [illegible] quæ dicta sunt in [illegible] Scenopegia in materia Psalmi. [illegible]

Psalm. [illegible] 20 [illegible] 95

[illegible] Pars prima.

[illegible] in rationibus [illegible] quia Dominus [illegible] regnavit a ligno.
Tamen existimaverim posse [illegible] veritatem et Hebraici
codicis, et Græci, prout nunc se habent, tamquam mi-
nime corrupti, et sinceri penitus sint, utcumque in illis
τὸ a ligno non appareat. Nam putaverim, Ecclesiam
[illegible] non citare verbaliter Psalmi locum, [illegible]
[illegible]: Dominus regnavit a ligno: sed [illegible]
nismo quocam argum[illegible] Psalmi totius voluisse [illegible]
bus quasi verbis restringere. Quid enim in toto Psalmi
argumento, nisi Regnum Domini a ligno? quasi dicas:
Psalmus cantatus, cum Domini regnum celebraretur
[illegible] palmationibus, et frondibus [illegible] prophetiæ eo
effluxit, ut [illegible] figura prænunciaretur [illegible]
Salvator, qui de ligno [illegible] erat in regnum [illegible]
ven[illegible], ut in ligno [illegible], ac [illegible] litteral-
ter se potestatibus tenebrarum triumpharet.

Ex Græca Septuaginta.

Laus cantici Davidi: cum domus ædificaretur
post captivationem: inprescripta
apud Hebræos.

1. Cantate [illegible] canticum novum: cantate Domino omnis
[illegible]
[illegible]
ex die [illegible]
3. Publicate in gentibus gloriam illius: in omnibus populis
mirabilia illius.
Quia magnus Dominus, et laudabilis nimis: reverendus
[illegible] super omnes Deos.
[illegible]
[illegible] laudatio, et contemplatio(?) [illegible]
excellentia in sanctificatione illius.
7. Afferte Domino patriæ gentium: afferte Domino decorem, et
pretium(a) afferte Domino decorem nomini ejus.
8. Eligite hostias, et inite in aulas illius: [illegible] adosculamini
Domino in aula sancta illius.
[illegible] Trepidate a prospectu illius omnis terra: asserite in gen-
tibus, [illegible] Dominus regnavit [illegible]
[illegible] enim [illegible] habitabilem, qualis non trepidabit [illegible]
judicabit populos in progressu (b).
11. Hilarentur cæli, et innovetur terra: fluito mare, et pleni-
tudo illius: gratulabuntur campi, et omnia in illis
[illegible] et omnia ligna [illegible] a prospectu Domini
[illegible] venit judicare terram.
[illegible]
[illegible] Judicabit habitabilem in [illegible] populos
[illegible] Deus colitur, obsequio et
[illegible]
majestati [illegible]
[illegible]
ta, ut agnum [illegible]
ἅγιος, ἢ [illegible] ab eodem sunt themate fere synonima.
(a) Decorem et pretium. Vulgo, il bello e il prez[zo]

9 [illegible]
de [illegible]
3 [illegible]

[illegible]

1 [illegible]
[illegible] salutate [illegible]
non [illegible]
[illegible]
mirabilia illius
4. Quia magnificus Dominus, et gloriosus multum: venerandus
solus super omnes deos.
5. Quia omnes Dii [illegible] Dominus coelos
fecit.
6. Laus, et elegantia ad præsentiam illius: palmes, et fortitudo
in solemnitatem illius
7 [illegible] populorum [illegible]
[illegible]
8 [illegible] Domino [illegible] honorem (?) nominis illius [illegible]
[illegible]
9. Exultamini [illegible]
ius: in conspectu illius omnis terra.
10. Dicite in gentibus: Dominus regnat: immo appendit orbem
ne moveatur: judicaturus populos ex rectitudine:
11. Plaudant cœli, et gaudeant terra: concrepet mare, et
plenitudo illius:
12 [illegible]
[illegible]
13 [illegible]
[illegible]
[illegible]

14 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] in hoc Psalmo precipue notandus cum frondibus, et [illegible] arborum quę celebritas precipua in festo Tabernaculorum [illegible] [illegible] exceptus est inter ramos palmarum, et olivarum [illegible]

[illegible] vero in hoc Psalmo, quam multa de Domino regnante dicantur, cum ad [illegible] in litteram expectaretur ad Templum sive Tabernaculum accessurus David Rex. Etenim quia regnum illud attributum erat Domino, Rex Christi Domini vices gerebat, proindeque coram Rege tanquam coram presentis numinis divini imagine colludebant.

Sic in energia ipsorum verborum Filium Dei incarnatum venturum litteralissime personabant

---

Psalmus David XXI.

vulgo XCVI.

Psalmus hic etiam Hebraice caret titulo. Latine inscribitur. Huic David: quando terra ejus restituta est. Grece est καθίσταται. Quod verbum, inquit Bellarminus, est: non proprie restituta, sed constituta fuit. Vis Greci vocabuli est, cum terra illi subordinata est, regnumque confirmatum; id quod contigit, cum Arcam Domini jam in Sion collocasset, et ob memoriam facti, regni sui tempus, regiminisque, et administrationis ejus [illegible] [illegible] Psalmus [illegible] [illegible] [illegible] instituisset ex illo numerare [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Editio Vulgata.

Huic David,

Quando terra ejus restituta est

1. Dominus regnavit exultet terra: lętentur insulę multę
2. Nubes, et caligo in circuitu ejus: justitia, et judicium correctio sedis ejus.
3. Ignis ante ipsum precedet: et inflammabit in circuitu inimicos ejus.
4. Illuxerunt fulgura ejus orbi terrę: vidit, et commota est terra
5. Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.
6. Annunciaverunt cęli justitiam ejus: et viderunt omnes populi gloriam ejus
7. Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, et qui gloriantur in simulacris suis.
Adorate eum omnes Angeli ejus: [illegible] et lętata est [illegible]
8. et exultaverunt filię Judę propter judicia tua, Domine

Ps. Dav. 97. vulgo 96
Editio Vulg.

9. Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram:
nimis exaltatus es super omnes deos.
10. Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Domi-
nus animas sanctorum suorum: de manu peccatoris
liberabit eos.
11. Lux orta est justo: et rectis corde lętitia.
12. Lętamini justi in Domino: et confitemini memorię
sanctificationis ejus.

Ex Gręca Septuaginta.

Psalmus Davidi: cum terra illi restitueretur:
impręscriptus apud Hebręos.

1. Dominus regnavit (a): innovetur terra: lętificentur insulę
multę.
2. Nubes, et tenebra circulo illius: disciplina, et judicium
directio throni illius.
3. Ignis in facie ipsius pręibit: et uret circulo inimicos illius.
4. Apparuerunt coruscationes illius habitabili: aspexit, et
contremuit terra.
5. Montes quasi cera liquescunt a prospectu Domini. a pro-
spectu Domini omnis terrę.
6. Renunciant cęli (a) disciplinam illius: et aspiciunt omnes
populi gloriam illius.
7 Pudefiant omnes prosculantes sculptilibus: ingloriantes
in idolis suis.
8. Prosculamini ei omnes assertores illius: audierit, et lęta-
bitur Sion.
9. Et innovabuntur filię Judę propter judicia tua, Domine.
10. Quia tu Dominus altissimus super omnem terram: longe
superexcellis super omnes deos.
11. Qui promeremini Dominum, nos fugite contumelias: custodit
Dominus vitas piorum suorum: ex manu peccatoris eruet
illos.
12. Lux oboritur justis: et bene incedentibus corde lętitia.
13. Lętamini justi in Domino: et compredicate monimentum
solemnitatis illius. Δόξα

1. Dominus regnavit. h. e. capessivit regnum.
2. Renunciant cęli. Prędicant suę ordinationi, se obtempera-
re legi Dei, quasi ex more constantissime, [illegible] [illegible]

Psalm [illegible] olim 97
Ex [illegible] veritate.

Pars prima

Ex Hebraica veritate

1. Dominus regnat: lętetur terra: gratulentur voces concentuum.
2. Nubes, et tenebra(1) circuitibus illius: sinceritas, et ordo moles throni illius.
3. Ignis in coram illo incedet · et comburet circulo captivos illius.
4. Emicante fulgura illius orbi: videat, ut tremefiat terra
5. Montana sicut cera, liquescite de coram Domino: de coram hero omnis terra.
6. Monstrate cęli sinceritatem (2) illius: et videte omnes populi majestatem illius.
7. Pudete omnes servientes sculpturę: inanientes pro idolis. adorate ante illum omnes optimates(3).
8. Audit, ut gratuletur Sion: et lętentur filię Juda propter ordinationes tuas, Domine.
9. Quia tu, Domine, excelsus super omnem terram quantum excelsus super omnes optimates.
10. Amatores Domini, odite equitiam: intuetur suspiria piorum suorum: de manu malignorum erepturus illos.
11. Aurora oritur sinceri(4): et rectorum corde gratulatio.
12. [illegible] [illegible] et conclamate in memoriale solemnitatis illius.

---

1. Nubes et tenebra circuitibus illius. Quia nubes, et caligines pertinent ad regiones aeris inferiores; at in firmamento siderum talia non habent locum
2. [illegible] [illegible] serenitatem, sudum
3. Optimates. Eloim, principes.
4. Aurora oritur sinceri, h.e. cęli, vel throni Dei regnantis
5. Gratulamini sinceri h.e. mundi corde

Sensus spiritualis

Domini regnum lętitia, et gratulatio est sanctorum
Christus est Dominus, et Rex noster: quale regnum illius? plane celeste. Propterea thronus illius in celesti serenitate, et in mira dispositione, atque ordine celorum.
In extremo throni Dei sunt tenebrę exteriores, et ignis ęternus, quo puniuntur damnati.
Ex sereno loco majestatis Domini emicant coruscationes, quę [illegible] terram [illegible] [illegible] celi [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] hominum [illegible] [illegible] [illegible] summę majestatis
[illegible] qui adorant sculptilia, cum posthabeant [illegible] [illegible] qui adorant Angelos [illegible] [illegible] Et cum introducit [illegible] [illegible] [illegible]
Hic Dominus est lętitia [illegible] etiam nostrę [illegible] Angelis, quanto [illegible] [illegible] nomen [illegible] [illegible]
Quę res argumento est, ut nos invicem adhortemur ad justitiam, et ad misericordiam, et ad pietatem
In matutinis meditantes gloriam Dei, et solemnes ei laudes persolventes

Psalmus David XXII

vulgo XCVII

Hic Psalmus eodem argumento est cum praecedentibus. Sanctus Propheta exaltat laudes auxilii divini, quam: tumcumque ad eam diem fuerat expertus. Demandat Levitis asinetis haec laudes, et gratiarum actiones divini Numinis celebrandas omnibus viribus, et vasis musicae facultatis. Testes invocat omnes terminos terrae quidem ditionis, quam peragraverat cursu victori: suum, si litteralem sensum inspicias, ad confitenda miracula divini salutaris; si autem exergiam lit terrae prophetiae, invocat omnes terminos totius orbis terrarum testes ad confitendam Dei nostri virtutem salvationis. Hoc etiam psalmo in 7 & 8 provocare videtur aquarum imbre de caelo, quibus moveretur mare [illegible] terra item alluvetur, flumina augerentur, montes [illegible] in [illegible] progrena [illegible] suum [illegible] a Samuel [illegible] propheta [illegible]

Editio Vulgata.

Psalmus ipsi David.

1. Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit:
Salvavit sibi dextera ejus: et brachium sanctum ejus.

2. Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

3. Recordatus est misericordiae suae, et veritatis suae domui Israel.

4. Viderunt omnes termini terrae salutare Dei nostri

5. Jubilate Deo omnis terra: cantate, et exultate, et psallite.

6. Psallite Domino in cithara: in cithara, et voce psalmi in tubis ductilibus, et voce tubae corneae.

7. Jubilate in conspectu regis Domini: moveatur mare, et plenitudo ejus: orbis terrarum, et qui habitant in eo

8. Flumina plaudent manu. simul montes exultabunt a conspectu Domini: quoniam venit judicare terram

9. Judicabit orbem terrarum in justitia: et populos in aequitate.

Ex versione Septuaginta.

Psalmus Davidi.

1. Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit Dominus.

2. Salvavit illum (sibi) dextera illius: et brachium agile illius

3. Notificavit Dominus salvationem suam (a): in coram gentibus retexit exemplificationem sui.

4. Recordatus est misericordiae suae Jacobo. et promissionis suae Israeli.

5. Viderunt omnia ultima terrae salvationem Dei nostri.

6. Resonate Domino omnis terra: cantate, et exilite, et psallite.

7. Psallite Domino in cithara. in cithara, et voce psalmi. in buccinis proceris, et voce buccinae corneae (b)

Ps David in vulgo 97
(ex Graec Septuag)

Pars prima.

8. [illegible] mare [illegible] Domine. commoveatur mare, et ple:
nitudo illius: habitabilis, et omnes inhabitantes in illa.
9. Flumina crepitabunt funditus propter hoc: montes tur
gescent a prospectu Domini: nam venit: nam accedit
judicare terram.
10. Judicabit habitabilem in probatione: et populos in
regula.

---

1. Salvavit illum, intellige David, brachium illius, [illegible]
Domini
2. Salvationem suam. h.e. quam ipse fecit
3. In [illegible] et cornutis. h.e. in tubis longis, et
formosis

Ex Hebraica veritate

1. Psalmum cantate Domino cantionis novae. quia mira:
bilia fecit: salvans se dextera sua, et filium sanctum
suum (1).
2. Notificavit Dominus salvatorem suam in oculis gentium
, texit virtutem suam.
3. Commemoravit ~~pietatem~~ sham suam, et promissionem suam
Domui Israel: viderunt omnes fines terrae salvatio:
nem Dei nostri
4. Clangite ante Dominum omnis terra: jubilate, et
cantillate, et psallite.
5. Psallite ante Dominum cum cithara; cum cithara,
et voce psalmo
6. Cum tubis, et voce cornutae: clangite in coram rege
Domini.
7. Tonet mare, et universitas illius: orbis, et incolae in
illo.
8. Undae colludant flexiliter invicem: montes resonanto
9. In coram Domino, quia venit ad judicandam terram: judi
cabit orbem in justitia, et populos ex regulis.

~~Sensus spiritualis~~

---

1. David se appellat filium Dei in eam rationem, qua Psal:
mo 2. in vulgata methodo v. 7. dicit: Dominus dixit
ad me: Filius meus es tu

Sensus spiritualis.

Dominus apparens in carne orbem terrarum univer:
sum allexit ad cognitionem sui ex miraculis, quo
rum fama, et exempla vulgata jam sunt ad omnia
ultima terrae.

In hoc Deus Pater dicitur salvasse se ipsum dextera sua,
et filium suum verbo effectivo conjugationis Hiphil
quod significat: salvatorem fecit se ipsum per dex
teram suam, et Filium sanctum suum: quia o[illegible]
ad extra, ut vocant Theologi, cujusmodi sunt [illegible]
nostri generis, sunt communia omnibus personis [illegible]
et individuae Trinitatis.

Ps. Davi. an. vulgo 97
Sens. Spirit.

Psalmi David.

Prophet[a] ...ictat ad Psalmos, et citharas, quia hisce admi:
...dis populi ...... ad colendam pietatem, et
veniunt quasi attracti miraculo ad Ecclesiam
Dominus tota hac ætate judicat nos in justitia, et ex regu:
lis: quia Evangelium Christi Domini plenum est omnibus
regulis ædificantibus justitiam.

Psalmus David XX...

... XCV ...

Quæ dicenda erant in præfationem propter hunc Psalmum,
constant satis ex iis, quæ dicta sunt circa superiores.

Editio Vulgata.

Psalmus ipsi David.

1. Dominus regnavit, irascantur populi: qui sedet super
Cherubim, moveatur terra
2. Dominus in Sion magnus: et excelsus super omnes
populos.
3. Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, et
sanctum est: et honor Regis judicium diligit.
4. Tu parasti directiones: judicium, et justitiam in Iacob tu
fecisti.
5 Exaltate Dominum Deum nostrum: et adorate scabellum
pedum ejus, quoniam sanctum est.
6. Moyses, et Aaron in sacerdotibus ejus: et Samuel inter
eos, qui invocant nomen ejus.
7. Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos: in colu:
mna nubis loquebatur ad eos:
Custodiebant testimonia ejus: et præceptum quod dedit illis.
8. Domine Deus noster, tu exaudiebas eos: Deus tu propitius
fuisti eis; et ulciscens in omnes adinventiones eorum.
9. Exaltate Dominum Deum nostrum: et adorate in monte
sancto ejus: quoniam sanctus Dominus Deus noster.

Ex Græca Septuaginta

Psalmus Davidi

1. Dominus regnavit, excitentur populi: ille sedens super
Cherubim; ~~contremiscat~~ refluat terra (1).
2. Dominus in Sion magnus: et excelsus est super o
mnes populos.
3. Conprædicent nomen tuum magnum, quia terribile,
et sanctum est: et decus Regis judicationem exigit.
4 Tu paristi regulas. judicationem et censuram in Jacob
tu formavisti.
5. Exaltate Dominum Deum nostrum: et proscultamini
suppedaneum pedum illius, quia sanctus est.
6. Moyses, et Aaron in sacerdotibus illius: et Samuel
inter invocantes nomen illius

[illegible] David[illegible] ... Pars prima
[illegible] ... vapulag[illegible]

7. Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat illos in
stilo (3) nebulæ loquebatur pro illis
8. Quia custodiebant assertiones illius. et precepta illius,
quæ dederat illis.
9. Dominus Deus noster: tu exaudiebas illos Deus: tu
propitius eras illis: et [illegible] super omnia studia
illorum.
10. Exaltate Dominum Deum nostrum: et prosternimini
ad montem sanctum illius: quia sanctus Dominus
Deus noster (4).

1. Refluat terra. h. e. Refluenti hominum copia et
frequentia veniant in Sion populi assidue ad illum
adorandum, nunquam cessantes.
2. Decus Regis indicationem exigit. h. e. [illegible] gloria
Regis inde capit normam judicandi.
3. In stilo nebulæ. h. e. In caracteribus designatis in
nube: juxta quod exodi cap. 20. v. 18. Cunctus
populus [illegible]bat voces.
4. Montem sanctum dicit, quia sanctus Dominus, qui
montem sanctificat.

Ex Hebraica veritate.

1. Dominus regnat; contremiscant populi: insidet nu-
bibus; vacillet terra.
2. Dominus in Sion gloriosus: et excelsus solus super
omnes populos.
3. Confiteantur gloriam tuam magnam, et venerabilem
sanctitatem solius.
4. Cum fortis Rex jurisdictionem affectet, tu jussis
ti regulas: jurisdictionem, et legem in Jacob tu
fecisti.
5. Exaltate Dominum deum nostrum: et adorate
ante subsellium pedum illius: sanctus solus
6. Moses et Aaron in sacerdotibus illius, et Sa-
muel in declamatoribus gloriæ illius declama
bant ante Dominum, ut solus exaudiret illos
7. De columna nubis loquaretur pro illis: custodie
bant protestationes illius, et scriptum datum
illis (1)
8. Domine Deus noster tu respondebas illis [illegible]
tus: ductor eras illis: et corrector super studii
illorum
9. Exaltate dominum Deum nostrum: et adorate
coram monte sancto illius: quia sanctus Domi-
nus Deus noster.

1. scriptum datum illis h. e. scriptum duarum
legatarum lapidearum tabularum

Ps. David 98. vulgo 98. Sensus spir.

Sensus Spiritalis.

Dominus regnavit, insidet nubibus, contremiscant populi, horreat terra: est hæc [illegible] sanctorum Apostolorum prima, et summa prædicatio per orbem universum evangelizantium, quia appropinquasset Regnum Cœlorum, quia Jesus Christus Filius Dei in gloria esset Dei Patris; docentium populos omnes, ut timerent illum, et tremerent ad judicia ejus.

Hic Dominus ille est, qui olim colebatur in Sion: non enim est alius, atque alius Deus veteris, et novi Testamenti; sed unus, atque idem et Deus, et Dominus.

Ad hujus confessionem juxta votum Psalmistæ sancti videmus hodie omnes populos accessisse, et ipsi sumus ex hisce populis, confitentes ~~et~~ nomen illius magnum, et venerantes gloriam, et sanctitatem.

Moses, et Aaron erant ritu veteri in sacerdotibus illius: Samuel in confessoribus gloriæ Dei: orabant Deum: exaudiebantur de propitiatorio, ubi Dominus insidebat majestas. Exodi cap. 25. v. 22. ~~majestas~~: sed quia sic Deus illis præordinaverat, et sanxerat pro conditione illius temporis. Pro conditione illius temporis Deus ex propitiatorio loquebatur illis, Dux, et auctor agendi erat illis, et corrector voluntatum, atque studiorum.

Adorabant itaque patres illi nostri coram monte Sion, quia sanctus Deus noster illic incolebat. Nunc autem quia visibiliter ascendit in cœlum, quia in ampliori regno nubium, et stellarum ille regnat, quam in nubecula circumscripta duobus Cherubim aureis, nos populi de omni terra manus puras, et castas sustollimus ad Cœlum dicentes in spiritu, et veritate: Pater noster, qui es in cœlis: sanctificetur nomen tuum sicut in cœlo, et in terra, sic enim ille docuit nos orare. Matth. cap. 6. vv. 9. 10

Pars prima

Psalmus David. XXIV.

vulgo IC.

Hic Psalmus Latine prescribitur: Psalmus in confessione
Hebraice est: Mizmor Lethodah, quod valet [illegible]
Totus Psalmus alloquitur collectam multitudinem novis-
simo die festo post peractam Scenopegiam; et mandat,
ut Deum memoria teneant, qui dimittendi erant in
[illegible] suas, cujus misericordia, et
veritas est in æternum. [illegible] hic Psalmus ultimus [illegible] solemnitatis ejus [illegible] quæ
[illegible] occasione solemnitatis [illegible] quatuor [illegible]
[illegible] autoribus semper scripti a filiis Core, ut proponant in [illegible]
[illegible] amandamus illos in tertiam [illegible]
[illegible] Vulgata — legentur incipiendo a numero secundo.

1. Psalmus in confessione.

1. [illegible] Deo omnis terra servite Domino in lætitia
2. Introite in conspectu ejus, in exultatione
3. Scitote, quoniam Dominus ipse est Deus. ipse fecit
nos: et non ipsi nos.
4. Populus ejus, et oves pascuæ ejus: introite portas ejus
in confessione. atria ejus in hymnis. confitemini ill[i]
5. Laudate nomen ejus, quoniam suavis est Dominus:
in æternum misericordia ejus: et usque in generatio-
nem, et generationem veritas ejus.

Ex Græca Septuaginta
Psalmus Davidi ad concionem.

1. Consonate Domino, omnis terra: servite Domino in magna-
nimitate.
2. Inite [illegible] illius in multitudine. agnoscite, quia
Dominus ipse est Deus noster: ipse fecit nos, et non ipsi
3. Nos autem populus illius, et pecudes copiæ illius: inite in
portas illius in convocationem: in aulas illius in hymnis:
conclamate ei.
4. Laudate nomen illius, [illegible] exoravit Dominus. in ævum
~~misericordia~~ celsitudo illius: et usque ætatem, atque ætatem evi-
dentia illius.

[illegible] in vocum concordi cantatione.

Ex Hebraica veritate
Psalmus ad [illegible]

Clangite Domino omnis terra
2. Famulamini Domino in [illegible] in
[illegible] conclamatione
3. [illegible], quia Dominus est Deus: est opifex noster, et non
nos: populus illius, et grex pascuæ ejus.
4. Inite augusta illius cum cætu atria illius cum laude: ovate
ei: benedicite nomen ejus.
5. Quippe beneficus Dominus in ~~[illegible]~~ [illegible] pietas illius: et de
ætate in ætatem ~~providentia~~ constantia illius

Psalmi David

{Ps. Dav. est. vulg. q. [illegible]

Sensus Spiritalis.

Dominus Jesus Christus Deus noster est. Hunc idoneo colimus, eique rite deservimus, si uno cœtu Ecclesiæ Catholicæ unimur, atque conjungimur. Quippe nos docet Apostolus ad Ephes. cap. 4. vv. 3. 4. 5. 6. ut simus solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, et unus spiritus: sicut, inquit, vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus, et pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis.

V. 3. Scitote quoniam Dominus ipse est Deus. Hoc est quia qui natura est omne ens, ille est qui nos habet in potestate. Contra id indicat quod tradit Tertullianus l. contra Hermogenem cap. 3. Deus substantiæ ipsius est. Nam quod vertimus Dominum hebraice est nomen illud tetragrammaton Jehova quod Hebrei habent ineffabile. Philo l. 3. de vita Mosis ~~exprimitur quatuor litteris~~ [illegible] [illegible] quam gestabat Aaron aurea lamina inscriptum [illegible] litteris, per quas fatis nomen [illegible] [illegible]. Clemens Alexandrinus Stromat. l. 5. Jehova exponitur q. [illegible] qui est futurus. Et recte nam est ex elementis verbi substantivi addita Jod nota futuri. Transferunt Græci Dominus, quia Dominus Græce κύριον quod a κυρῶ, vel κυριεύω, quod æque et sum et dominor Latini transferunt. At Deus El, Elohim Hebraice fortitudinem imperiumque significat, diciturque de magnis, qui præcellunt loco potestate.

Psalmus David XXV.
vulgo VI.

Psalmus ille, qui vulgo sextus numeratur, primus ex illis septem [illegible], qui dicuntur pœnitentiales. Ratio est, [illegible] scriptus a Davide sit postquam de Uria Hethæo peccavisset [illegible] [illegible] exhibet gementem, et lacrymantem, quales necesse est nos esse, et videri cum pœnitendo exercemur misericordiam a Deo implorantes in auxilio opportuno [illegible] [illegible] tres Psalmos proxime describo, quos refero ad unum atque idem sacræ historiæ caput: hunc scilicet, qui vulgo [illegible], illum subinde qui in Vulgata editione inscribitur decimus secundum Hebræos, neque tamen in eadem Vulgata [illegible] [illegible] numeratur, tertium vero, qui vulgo nonus. Arbitror enim et hunc quem nunc propono, et decimum secundum Hebræos cantatos fuisse in terrore quodam imminentis belli, qualem supponere est ante illa bella ingruisse, quæ describuntur 2. Reg. cap. 8. Nonus vulgo pertinet ad plausum consularem; cum post celebres victorias ibidem [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] exponimus v. 15.

[illegible]scribitur in Latinis hic Psalmus: In finem: in ~~hymnis~~ carminibus pro octava: Psalmus David. In finem, intellige, ut succederet et bene verteret, est enim ad impetrandam victoriæ gratiam Psalmus accinendum, atque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nibus Hebr. [illegible] [illegible] quod valet In [illegible] [illegible] enim pulsatio fidium aliter cithara est. Pro octava, vel super octavam quid sit, dubitat Bellarminus. Vult enim videri esse genus citharæ habentis octo chordas, vel aliquid simile: Nam, inquit, in priori libro Paralip. cap. 15. ubi de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter alia ponitur (v. 21.) cithara super octavam. Melius meo judicio Zanolinus in lexico ad verbum נצח Nitzeach vult octavam esse totam vim harmoniæ constantem vario genere instrumentorum [illegible], [illegible], et cymbalis [illegible] [illegible] [illegible], vulgo [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] in mediis vocibus, qui [illegible] Zanolinu[s] a voce שְׁמִינִית

[illegible], citans ille hunc textum, [illegible] musicum ex octo chordis [illegible] in [illegible] aliis canoris ac dissonis ita [illegible] instrumenti.

[illegible]

[illegible] in carminibus: Psalmus David: pro octava.

Domine, ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me.

[illegible], Domine quoniam infirmus sum: sana me Domine: quoniam conturbata sunt ossa mea.

4. Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine, usque [illegible]

5. Convertere Domine, et eripe animam meam: salvum me [illegible] propter misericordiam tuam.

[illegible] morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

Laboravi in gemitu meo: lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrymis meis stratum meum rigabo.

Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

[illegible] a me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

10. Exaudivit Dominus deprecationem meam: Dominus orationem meam suscepit.

Erubescant, et conturbentur vehementer omnes inimici mei: [illegible] et [illegible] valde velociter.

[illegible] Septuaginta

Propter finem in hymnis super octava: Psalmus David.

Domine, ne succensione tua argueris me: nec vero indignatione [illegible]

2. Miserere mei, Domine, quia infirmus sum: medicare me, Domine, quia pulsantur ossa mea.

Et animus meus pulsatur valide: sed tu, Domine, usque quando?

Adverte Domine, et [illegible] vitam meam: salva me propter [illegible]

[illegible] commemorator tui: in dissolutione (a) [illegible] te?

[illegible] mea: lavabo per singulam noctem [illegible] [illegible] rigabo

[illegible]

Recedite a me omnes operantes injustitiam: quia exaudivit [illegible]

[illegible] [illegible] meam excepit.

10. Dedecorentur, et verberentur valide omnes odientes me: vertantur et confundantur valide in brevi. Δόξα

1 [illegible]

2 [illegible]

Ex Hebraica veritate

1. Propter victoriam: in citharis super octava:
Psalmus David.

2 Domine, ne in indignatione tua succenseas mihi: neque
in furore tuo percellas me.
3. Miserere mei, Domine, quia imbecillus ego: instaura me
Domine, quia torpescunt vires meæ.
4. Et spiritus meus torpescit vehementer: [illegible], [illegible],
usque quando me?
5. Adverte, Domine, relaxa spiritum meum: salva me per
protectionem misericordiæ tuæ.
6. Quia nemo in morte memor tui: in sepulchro quis cele:
brabit te?
7. Delassor in singultu meo: natatorius per omnem noctem
fluctu meo: in lacrimis meis cubile meum dilutum.
8. Tabescit pro excandescentia oculus meus: [illegible]
in omnibus comprimentibus me.
9. Recedite a me omnes operarii contumeliæ: quia audit
Dominus clamorem deplorationis meæ.
10. Audit Dominus supplicationem meam: Dominus orationem
meam excepit.
11. Obsolescant, et torpescant vehementer omnes inimici mei:
retrocedent, obsolescant contritione.

Sensus spiritalis.

Exhibetur hoc Psalmo Christus Dominus fere in Gethsemani. Nam
illic cœpit contristari, et mœstus esse. Matth. cap. 26. v. 37
V. 4. Anima mea turbata est valde Sic apud S. Joannem
cap. 12. v. 27. Nunc anima mea turbata est. Et quid
dicam? Pater salvifica me ex hac hora. Sed propterea
veni in horam hanc.
V [illegible], inquit, inter omnes inimicos meos; quod
est, quasi [illegible] nomine meæ inter ini-
micos meos. Cui respondet illa Christi Domini sententia
Tristis est anima mea usque ad mortem. Matth. cap. 26
v. 38. h. e. In doloribus est [illegible], donec
moriar
Reliqua in Psalmo eum decent, qui triumphavit per crucem

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] X secundum Hebræos

[illegible] apud Hebræos decimus numeratur, in Græca
Septuaginta Interpretum translatione, et inde consequenter
in nostra vulgata nono numero, et proprio caret: uno autem
contextu conglutinatur cum nono. Rei huius, quænam sit causa,
minime apertum est. Forte quia Psalmus decimus secundum
Hebræos titulo caret, periisse potest illius numerus (nota levis-
sima) in antiquis exemplaribus, unde quæ hodie habentur, ea-
dem effluxerunt. Fortasse Septuaginta Interpretes non ipsi
apposuerunt ullos numeros, quibus Psalmi definirentur, [illegible]
[illegible] ratio numerorum recentius aliquid est, quam [illegible]
Adde quod veteres non deducebant ad finem [illegible]
volumine continuarent; id quod nunc etiam factitatum [illegible]
mus in libris Hebraicis. Hinc duo Psalmi non invicem dis-
tincti ulla clara lacuna, non alter ab altero insigni titulo
separati, non designati exigua illa nota, quæ numerum
colligit et poterint videri pro uno, et cœperint haberi
unus.
Vis tamen sententiarum, et ratio argumenti sole clarius probat,
duos esse Psalmos habendos plane diversos. Nonus enim gratias
agit, et hilaritatem, ac lætitiam spirat: Quoniam, inquit v. 5.
fecisti judicium meum, et causam meam. v. 6. Increpasti gen-
tes, [illegible] impius. v. 7. Inimici defecerunt frameæ in finem
[illegible] v. [illegible] Periit memoria eorum cum sonitu: cum Psalmus decimus
[illegible]
[illegible] longe despicis in opportunitatibus, in tribula-
[illegible]
[illegible]
[illegible] equar, operæ pretium est ut hunc [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
nata est etiam Psalmi præcedentis.

Psalmus [illegible]

Ut quid, Domine, recessisti longe? despicis in opportunitatibus,
[illegible]
2. Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur
[illegible]
[illegible]
[illegible] secundum multitudinem iræ
suæ non quæret.
5. Non est Deus in conspectu eius: inquinatæ sunt viæ [illegible]
in omni tempore.
Auferuntur judicia tua a facie eius: omnium [illegible]
[illegible]
[illegible] corde suo: non movebor a generatione in gene-
[illegible]

D. [illegible] David

Psalm. David [illegible]

7. [illegible] maledictione os plenum est, et amaritudine, et dolo [illegible]

8. [illegible] cum divitibus in occultis, ut interficiat in[illegible]

9. [illegible] in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi [illegible] in spelunca sua.

Insidiatur, ut rapiat pauperem: rapere pauperem, dum attrahit eum.

10. In laqueo suo humiliabit eum: inclinabit se, et cadet: cum dominatus fuerit pauperum.

11. Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus: avertit faciem suam, ne videat in finem.

12. Exurge, Domine Deus: exaltetur manus tua: ne oblivi[illegible] pauperum.

13. Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in corde suo: Non requiret.

14. Vides quoniam tu laborem, et dolorem consideras: ut tradas eos in manus [illegible]

[illegible] adjutor

15. Contere brachium peccatoris, et maligni: quaeretur peccatum illius, et non invenietur.

16. Dominus regnabit in aeternum, et in saeculum saeculi: peribitis gentes de terra illius

17. Desiderium pauperum exaudivit Dominus, praeparationem cordis eorum audivit auris tua

18. Judicare pupillo, et humili [illegible] non apponat ultra magnificare se homo super terram

Ex Greca Septuaginta

1. Quare, Domine, obstiteris longe: despexeris in opportunitatibus, in tribulationibus

2. In eo superbire contemptorem, [illegible] trepidus [illegible] comprehenduntur in concertationibus, quas [illegible] (1)

3. Dum collaudatur peccator in furoribus animae [illegible]: et exlex prosperatur (2):

4. [illegible] peccator secundum plenum irae illius non examinabit (3).

5. Non est Deus in intuitu illius: polluuntur gressus illius in omni curriculo.

6. Sustolluntur judicia tua a prospectu illius: omnibus inimicis suis indominabitur (4).

7. Dixerit enim in corde suo: Nequaquam fluctuabo. de anno in annum absque [illegible]

8. Cujus elatione os ipsius redundat et amaritudine, et dolo a lingua ipsius percussio, et contumelia.

9. Insidiat in consessu cum divitibus: in latebris, ut occidat inculpabilem.

10. Oculi illius in [illegible] aspiciunt: insidiatur in latebra, ut leo in mandra sua.

11. Insidiatur ut praedetur trepidum: praedetur trepidum, in captivando illo.

12. In laqueo suo humiliabit se: curvabitur, et cadet: in eo ipsum [illegible]

[illegible]

Ex Græca Septuag.

Pars [illegible]

13. Dixerit enim in corde suo: Oblitus est Deus: avertit providentiam suam ut ne attenderet ad ultimum.
14. Exurge, Domine Deus meus: extollatur manus tua: ne obliviscaris egenorum tuorum ad ultimum.
15. Propter quid irritaverit impius Deum? dicit enim in corde suo: Non examinabit (6).
16. Attendis: quia tu ærumnam, et furorem consideras (7): ut tradas illum in manus tuas.
17. Tibi derelictus est trepidus: orphano tu fuisti [illegible]
18. Contere brachium peccatoris, et tribulantis: [illegible] peccatum illius, et non succedet.
19. Dominus rex in sæculum, et in sæculum sæculi: ab[illegible] minor gentes ex terra illius.
20. [illegible] egenorum exaudivisti, [illegible]: contentioni cordis eorum adhibe aurem tuam.
21. Judicando orphano, et humili: ut ne proponat etiam supergloriari homo super terram.

1. Quibus vicissitudinant. Dum impius superbit in paupertate, pauper fulgore impii trepidat, et confunditur; uterque tandem sortitur quod vicissim meditabatur. Nam impius evadit contemptibilis, pauper invenit Dominum consolatorem.
2. Prosperatur, pro [illegible] ei succedit, sicut desiderabat εὐλογεῖται.
3. Secundum plenum est. Verba sunt peccatoris: ut patet infra ex v. 15.
4. Dominabitur in inimicos suos. Dictum ironice, quasi per lusum obsequendo voluntati tyranni.
5. De anno est. γενεᾷ annus explicatur, quia fere id temporis, quo homo generatur, et nascitur.
6. Examinare est judicio contendere, et tandem condemnare vulgo, far processo.
7. Considerat ærumnam miseri, et furorem maligni.

Ex Hebraica veritat.

1. Ob quid, Domine, perennabis a longe: latitabis ad opportunitates circa angustiam?
2. In tumore maligni ardebit miser: apprehendi de mo liminibus quæ cogitaverunt (1)
3. Quia superbit malignus super conatibus animositatis suæ: et iniquus multiplicat contumeliam Domino.
4. Scelestus secundum excessum iræ illius non examinabit (2): nullus deorum omnino in moliminibus illius.
5. [illegible] gressus illius in omni opportunitate. in ex: tollendo judicia tua [illegible] conspectu illius, quilibet impugnantium illum [illegible]sufflabit in [illegible]
6. Dixerit in corde [illegible] Non [illegible] ad tempus, et tempus [illegible] non cum [illegible]
7. Execratione os illius redundat, et amaritudinibus, et fraude: sub lingua illius [illegible], et [illegible]
8. Sedet in insidiis castrorum, in [illegible] [illegible] [illegible] absconduntur

{Ps. Dav. ab. vulgata Hebr.
Ex Hebr. versi

9 Insidiabitur in latibulo, velut leo in spelunca sua: insidiabitur, ut rapinam rapiat: rapiet inopem in attrahendo illo in rete suum.

10. Et contritum prosternat, et periclitantem: cum violet (4) ille miserabiles.

11. Dixerit in corde suo: Obliviscitur Deus: occultit providentiam suam, ne videat diutius.

12. Exurge Domine Deus: extollatur manus tua: ne obliviscaris inopum.

13. Propter quid irritat impius Deum, dicens in corde suo: Non examinabit.

14. Intueris: quippe tu fatigationem, et exacerbationem (?) inspectabis: ut vendices subter manum tuam opera tua (?) tutaturam misero: orphano tu es auxilio.

15. Illide virtutem maligni, et noxii: interroga malitiam illius, nec sustineas.

16. Dominus regnat: quum, et ultra deperite gentes de terra illius.

17. Desiderium inopum respondet Dominus: rationem cordis eorum attendet auris tua.

18. Ad judicandum orphano, et attrito, ne pergat deinceps ad deterendum impotens super terram.

---

1. Apprehenduntur ambo malignus et miser ~~[illegible]~~ juxta cogitata
2. Secundum excessum iræ illius. h. e. usque ad summum gradum, ad quem se extendit ira Dei
3. In extollendo judicia tua a conspectu illius: Dum aufert judicia tua, Domine, a consideratione sua
4. Cum violet. h. e. cum violare instruerit, et consueverit

Sensus spiritualis.

Prædicitur hoc Psalmo Christi Regnum v. 16. inquit enim: Dominus regnabit in æternum, et in sæculum sæculi. Subjungit: [illegible] gentes de terra illius, quia in cælum illud novum, et in terram novam, quæ in Apocalypsi prædicitur cap. 21. v. 1. soli electi intrabunt; non ille mundus, de quo Dominus profitetur Joannis cap. 17. v. 9. Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt

Pars prima.

Psalmus David XXVII.

Ψ vulgo IX.

Hic Psalmus mihi videtur scriptus fuisse, ut sanctus Rex David Deo [illegible] ageret, ac lætaretur in publica lætitia propter celebres victorias descriptas 2. Regum [illegible] ibidem memoriæ mandatur v. 15. quod Regnavit David super omnem Israel. Psalmus hic habet [illegible] ad intelligendum difficilem. Quid enim illud sibi vult? In finem: pro occultis filii. Det gram[matici] veniam, ut Græcum sic interpreter: Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ: propter successum: super sepulchris adolescentiæ. Hebraice est: Lamnatzecha agal mod Leben: [illegible] in morte filii. Hanc esse germanam hujus tituli [illegible] quos legimus in Psalmo [illegible] Rex [illegible] gratula[illegible] Deum enim est [illegible] se fuisse, ut [illegible] omnem illorum sobolem ac successionem [illegible] inter [illegible] ac [illegible] penitus [illegible] nomina. Hoc porro est [illegible] et vitas, et sobolem, et nomina. [illegible] enim: [illegible] in Psalmo [illegible] inimici defecerunt frameæ [illegible], et perit impius [illegible] in finem: et civitates eorum destruxisti. Periit memoria eorum cum sonitu

Editio Vulgata.

1. In finem: pro occultis filii: Psalmus David
2. Confitebor tibi, Domine in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3. Lætabor, et exultabo in te: psallam nomini tuo Altissime.
4. In convertendo inimicum meum retrorsum: infirmabuntur [illegible] a facie tua.
5. Quoniam fecisti judicium meum [illegible]
[illegible] Deus [illegible]
6. Increpasti gentes, et periit impius [illegible]
[illegible] deleti [illegible]
7. [illegible] frameæ in finem et civitates eorum destruxisti.
8. Periit memoria eorum cum sonitu [illegible]
[illegible]
9. [illegible] populi in [illegible]
[illegible]

Ps. David [illegible]

Et factus est Dominus refugium pauperi: adjutor in
opportunitatibus, in tribulatione.
11. Et sperent in te, qui noverunt nomen tuum: quoniam
non dereliquisti quærentes te, Domine.
12. [illegible]
gentes studia [illegible]
13. Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est
non est oblitus clamorem pauperum.
14. Miserere mei, Domine: vide humilitatem meam de
inimicis meis.
15. Qui exaltas me de portis mortis: ut annunciem
omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion
16. Exultabo in salutari tuo: infixæ sunt gentes in inter-
itu, quem fecerunt
17. Laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est
pes eorum
17. Cognoscetur Dominus [illegible]
nuum suarum comprehensus est peccator.
18. Convertantur peccatores in infernum: omnes gentes,
quæ obliviscuntur [illegible]
19. Quoniam non in finem oblivio erit pauperis: patientia
pauperum non peribit [illegible]
20. Exurge, Domine, non confortetur homo: judicentur gentes
in conspectu tuo
21. Constitue Domine, legislatorem super eos: ut sciant
gentes, quoniam homines sunt

Ex Græca Septuaginta.

Propter arcanum: super sepulchris adolescentis
[illegible] David

1. Comprædicabo te, Domine, in toto corde meo: enarrabo
omnia miracula tua
2. Exhilarabor, et deliciabor in te: psallam nomini tuo
Altissime.
3. In eo averti hostem meum in ea pone (1)
[illegible], et abolebuntur a [illegible]
4. Cum feceris rationem meam et ultionem meam (2), sedes
super thronum, ut faceres judicationem.
5. Increpaveris gentes, et periit impius: nomen illorum
deleverit in sæculum et in sæculum sæculi
[illegible] reliquerunt [illegible]
destruxeris.
7. Periit memoria illorum cum echo: ergo Dominus in æter-
num manet:
8. Æternavit in judicio thronum suum (4): sic ipse [illegible]
bit habitabilem juxta exemplum: [illegible] populo in
subito
9. [illegible]
tunitatibus, in tribulationibus
10. Ergo sperent super te qui sciunt nomen tuum: quia non
[illegible] non [illegible] te, Domine.

[illegible] Septuag [illegible] para

12. Psallite Domino habitanti in Sion: renunciate in gentibus operas illius.

[illegible] in [illegible] illorum [illegible]

[illegible] non oblitus est clamorem inopum

13. [illegible] mei, Domine; aspice humiliationem meam ex inimicis meis.

[illegible] me ex [illegible] mortis, [illegible] quidem annuntio

omnes [illegible] in [illegible] filiae Sion.

[illegible] super [illegible] tuo: impegerunt gentes

in pernicie, quam fecerant.

16. In laqueo ipso, quem absconderant comprehensus est

pes illorum.

17. Intelligitur Dominus, iudicia cum facit: in gestibus

[illegible] impeditur peccator. [illegible]

[illegible]

18. [illegible]

obliviscentes Deum.

19. [illegible] non ad ultimum demorabitur trepidus: per

severantia inopum non abolebitur [illegible]

20. Assurge, Domine, non roboretur superbus[5] iudicentur

gentes in [illegible] tui [illegible].

21. Superpone, Domine, ~~legislatorem~~ legislatorem super eos:

[illegible] quod homines sunt. Diapsalma.

[illegible] in lucem erit

1. Quotiescumque [illegible] infirmantur, et aboleantur [illegible]

[illegible]

tui.

2. Cum feceris eis h.e. Sic enim fecisti eis.

3. Ad succursum. h.e. [illegible] quod factum est [illegible]

[illegible] extat inimicus [illegible]

4. Aeternas. Aroimabas pro [illegible], verbum pro

participio, [illegible]

5. [illegible] vulgo vertitur homo, sed ex

[illegible] originis, ut passim explicat [illegible] in [illegible]

[illegible]

[illegible] vertitur, quia ambulat clausis oculis.

Psalmi David.

Psalmi Davi. ex Hebr. verit.

Ex Hebraica veritate

Propter victoriam: super morte gnati.

2. Gratulabor (1) Domine, in toto corde meo: recensebo
omnia miracula tua.
3. Laudam, et exultabo in te: psallam gloriam tuam, Al
tissime.
4. Cum converterit hostes meos retrorsum: offensuros, et
perituros de coram te.
5. Quippe definivisti litem meam et causam meam: sedisti
super thronum judicans veracitatem.
6 [illegible]
oblitteravisti in seculum, et ultra.
7. Hostem consumpserunt gladii propter triumphum et urbes
illorum destruxisti, pereunte prole illorum [illegible]
8. Deus Dominus in seculum sedet: stabiliens ad judicandum
thronum suum.
9. Et ipse judicabit orbem ad normam: arbitrabitur populis
ex rationibus.
10. Et erit Dominus exaltatio contrito: exaltatio ad opportuni
tates in dolore.
11. Et sperabunt in te digeentes nomen tuum: quia non re
linques accurrentes te, Domine.
12. Psallite Domino incidenti Sion: annunciate in pop
ulos illius.
13. Quia ulcisci cædes illorum recordatur: non obliviscatur
ejulatum orantium.
14. Miserere mei, Domine, attende orationem meam de con
temptoribus meis: ut exaltes me de pavoribus mortis.
15. Quandoquidem modulabor omnes hymnos tuos in porti
bus filiæ Sion: lætaturus in salvatione tua.
16. Mersæ sunt gentes in peremptione: fecerunt in rete, quod
absconderant, capi pedem illorum.
17 Innotescit Dominus ex judicato effectu: in opere manu
um suarum irretitus est malignus fato sempiterno (2).
18 [illegible]
santes Deum.
19. Quoniam non ad victoriam (3) [illegible] inops: exspe
ctatio afflictorum desinet jam tandem.
20. Assurge, Domine, ne valeat mortalis: judicentur barbari
coram providente.
21. Pone Domine, correctorem super illos: sciant gentes morta
lis fabulæ mutationem.

1. Gratulari, idest gratias agere.
2. Fatum intellige Dei voluntatem, vel sententiam. Selah
placet D. Hieronymo verti semper, adjective est sempiternum
3. [illegible] h. e. usque dum mali vincant, et
[illegible]

[illegible]

[illegible] ut inquit Apostolus ad Coloss. cap. 1. v. 19 omnem plenitudinem inhabitare.

Desinivit ille [illegible] super thronum cœlestem, cum resur[illegible] [illegible] ad dexteram Patris.

[illegible] prædicatur hoc [illegible] Evangelium [illegible] ubique terrarum annunciatur [illegible] humana [illegible]

Ex illo tempore [illegible] per illum speramus resurrectionem mortuorum [illegible]

v. 12. Innotescit Dominus [illegible] quandoquidem Matthæi cap. 27. v. 54. legimus effectis, quandoquidem Matthæi cap. 27. v. 54. legimus Centurio, et qui cum ipso erant, custodientes Jesum [illegible] terræmotu, et his, quæ fiebant, timuerunt valde, di-centes: Vere Filius Dei erat iste. In opere crucis [illegible] [illegible] illum tollere de mundo voluit, et idem debellatus est, et [illegible] mors

---

Psalmus [illegible] XXVIII

vulgo L.

Subsequuntur Davidis tres Psalmi pœnitentiales. Sunt hi vulgo quinquagesimus, tum vigesimus primus, et [illegible] [illegible] Quinquagesimus in Vulgatis bibliis inscribitur Latino titulo: In finem: Psalmus David, cum venit [illegible] Nathan propheta, quando intravit ad Bethsabee [illegible] historia [illegible] ut compositus fuerit Psalmus [illegible] Ad hunc Titulum [illegible] Reg. cap. 12. [illegible] Bethsabee, ut [illegible] Davide [illegible] titulus [illegible] Davids et Bethsabea, quando venit [illegible] Nathan. Itaque quod dicitur in titulo, intelligitur [illegible] et sensus est, Psal[illegible] [illegible] scriptum esse, quando [illegible] intraverit David ad alienam conjugem [illegible] nomine Bethsabeam [illegible] temporis, quo Nathan convenit Davidem, difficultas, quam faciunt verba Latinæ inscriptionis oritur non aliunde, quam ex ipso Latino Interprete. Potuisset evitari, si Græca [illegible] conversus fuisset. In finem: Psalmus David, cum ingressus fuisset ad ipsum Nathan propheta, quoniam ingressus [illegible] ad Bethsabee uxorem Uriæ. Ea enim Græca [illegible] extat

[illegible] grammatice [illegible] alibi [illegible] explicavi [illegible] ob proportionem. Psalmus David, inuente ad eum Nathan propheta [illegible] intravit ad Bethsabee. Hic titulus Hebraice [illegible] omnino: ut sensus sit, Davidem cantavisse hunc Psalmum eo fine, ut propitiationem peccati sui a Domino impetraret

Editio Vulgata.

1. In finem: Psalmus David
2. Cum venit ad eum Nathan propheta
quando intravit ad Bethsabee.
3. Miserere mei, Deus secundum magnam misericordiam
tuam:
Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele
iniquitatem meam
4. Amplius lava me ab iniquitate mea: et a peccato meo
munda me
5. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: et peccatum
meum contra me est semper
6. Tibi soli peccavi, et malum coram te feci ut justificeris in sermonibus tuis, et vincas, cum judicaris.
7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis
concepit me mater mea
8. Ecce enim veritatem dilexisti: incerta, et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.
9. Asperges me hyssopo, et mundabor: lavabis me, et super
nivem dealbabor.
10. Auditui meo dabis gaudium, et laetitiam: et exultabunt
ossa humiliata
11. Averte faciem tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates
meas dele.
12. Cor mundum crea in me, Deus: et spiritum rectum innova in visceribus meis
13. Ne projicias me a facie tua: et spiritum sanctum tuum
ne auferas a me.
14. Redde mihi laetitiam salutaris tui et spiritu principali
confirma me
15. Docebo iniquos [illegible] ad te convertentur
16. [illegible] salutis meae et exultabit lingua mea justitiam tuam.
17. Domine, labia mea aperies: et os meum annunciabit laudem tuam
18. Quoniam si voluisses, sacrificium dedissem utique: holocaustis non delectaberis
19. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum, et humiliatum, Deus, non despicies.
20. Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion
ut [illegible]
21. [illegible] acceptabis sacrificium justitiae, oblationes, et holocausta: [illegible] tunc imponent super altare tuum vitulos.

[illegible] peccavi, quia cum Rex esset, et superiorem non haberet [illegible] puniri [illegible] Deo noverat se reservatum, a quo posset puniri [illegible] ut cum Reges judicent inferiores de populo, Reges in ipsos judicium sit Dei.

[illegible] *prima*

[illegible] Septuaginta

[illegible]

[illegible] Quoniam [illegible]

[illegible] in conspectu tuo feci ut [illegible]

[illegible] et vincas cum [illegible]

[illegible]

Ne abjicias me a facie tua et spiritum [illegible]

[illegible]

4. Spiritum benignum, bene ingenium, boni ingenii, [illegible] facilemque ad bene agendum.
5. Spiritum facilem ἅγιον, vertunt Sanctum. [illegible]
paratum ad Dei obsequium.
Spiritum Ducilem intellige, qualem supra benignum, at [illegible] transtuleram. Sunt haec enim synonima in [illegible]
7. Exleges hoc loco sunt imperiti legis, [illegible] minus solliciti officiorum ad pietatem pertinentium.
8. Bellum [illegible] pro sanguis sumpta causa pro effectu
9. Renunciabit. h.e. Aeternum praedicabit, veluti consueveram, priusquam peccarem.
10. Adjuva etc. Haec dicit, quia cum Arca Domini [illegible] venisset in Sion, et aedificata fuisset Jerusalem, etiam Templum fuerat ibidem magnifice extruendum, in quo sacrificia ad Dei gloriam offerrentur.

Ex Hebraica veritate.

1. Ad propitiationem. Psalmus David
2. Ubi venit ad eum Nathan propheta, [illegible] ingressus esset ad Bethsabee
3. Miserere mei, Deus secundum clementiam tuam: secundum vim viscerum tuorum abole praevaricationem meam.
4. Penitus elue me ab pravitate mea: et a peccato meo munda me.
5. Quoniam praevaricationem meam ego accusabo: nam peccatum meum contra me perpetim.
6. In te, in unum te peccavi, et perniciem in oculis tuis feci, ut judices ex verbo tuo, clarissimus in exemplificando te.
7. Ecce in coitu pollutus sum: ut in peccato incubaret mihi [illegible] mea.
Ecce confessione delectaris: intima, et occulta sapientiae docebis me
9. [illegible] me ab hyssopo, et mundabor: expiabis [illegible] et super nivem candidabor.
10. [illegible] mihi gratia, et hilaritate exultabunt ossa contritionis (1).
11. Absconde faciem tuam a peccatis meis: et omnes pravitates meas abole.
12. Cor mundum crea mihi Deus: et spiritum aequitatis fin gito in intimis meis.
13. Ne abjeceris me de facie tua: et spiritum promptum [illegible] ne auferas a me.
14. Restitue mihi gratiam salvationis tuae: ut spiritu spontaneo stabilias me (2.)
15. Docebo deficientes vias tuas: et peccatores ad te converbentur.
16. Prospera me de bellis (3) Deus [illegible], salvator meus cantillabit lingua mea gubernationem tuam.
17. Here mi, labia mea aperies: ob os meum renunciabit hymnum [illegible]

Quia non voles mactationem: at dabo: holocausto non delectaberis.

19\. Mactatio [illegible] Deo spiritus contritus: cor contritum, et effractum, Deus, non despicies

20\. Adjuva cum favore tuo Sion: ædificatorum muros Jerusalem.

21\. Tunc delectaberis mactationibus justitiæ, victima, et holocausto: tunc adferent super altare tuum vitulos.

1\. Ossa contritionis. Ossa hominis [illegible]

2\. Spiritus spontaneus est spiritus liberalis, principalis [illegible] viro [illegible] liberalitatis [illegible] Bellig[illegible] enim id [illegible] cum [illegible] Ammonitis. 2. Reg. cap. 11

Sensus spiritalis.

Spiritus hujus Psalmi nemini, ut puto, obscurus, vel impervius est. Ipsa enim ejus littera tota est spiritalis. Aptissimus est omnibus ad profitendam pœnitentiam peccatorum, et ad exposcendam divinam misericordiam.

Attende in illo præcipue sinceritatem, et integritatem, quam hodie etiam Confessio sacramentalis essentialiter requirit pulcherrimo exemplo pientissimi regis de [illegible] vv. 5. 6. 7. 8. iuxta nostram ex Hebraica veritate [illegible]

[illegible] 8. [illegible] olim vocanda [illegible] inferna, et [illegible] Apostolo in [illegible] Galatæ cap. [illegible] [illegible] Spiritum [illegible] instituta [illegible] transferenda.

Psalmus [illegible] XXIX.

[illegible] XXI

[illegible]

[illegible] tanquam vermem [illegible] opprobrium [illegible]

[illegible]

{J. Dav. ag. vulgo [illegible]
[illegible]

Porro inscribitur Psalmus obscuro satis in Latino titulo. In finem pro susceptione matutina: Psalmus David. [illegible] titulus facilioris sententiæ est, si placeat, quod ego explicaverim: Ob necessum: h. e. ut deinceps bene verteret auctoris pro protectione solita: h. e. orat, ut apud Dominum solitam protectionem, defensionem, vel susceptionem [illegible] niat etiam post peccatum, qua fruebatur, priusquam peccaret: Psalmus David. Hanc autem esse veram interpretationem, illa præcipue verba confirmant, quæ paulo ante [illegible] Psalmi recitabantur. Petit [illegible] auxilium Dei et protectionem, ut [illegible] a Domino [illegible]; utcumque præ pativibus [illegible] comparandum, quam sicut [illegible] vermem sordidissimum inter pientissimis, et sanctis viris, utcumque ore publico jactaretur tamquam indignus Dei misericordia. ~~Hebraicus titulus dupliciter~~
Hebraicus titulus dupliciter verti potest: Propter victoriam h. e. ad impetrationem victoriæ, sive, Postulato victoriæ [illegible] David sollicitudine victoriæ cum bel[illegible] gereret contra filios Ammon; ut enim [illegible] [illegible] ex sacra historia [illegible] Reg. capp. 11 12. [illegible] Hæc ajaccd hasciachar: Super cerva [illegible] Ita etiam Zanolinus explicat in Lexico Psalmus [illegible]. Quod si Zanolini doctrinam, aliorumque doctorum [illegible] sequimur, par est existimare, Ajeleth instrumentum [illegible] musicum fuisse (puta lituum, vel cornu [illegible] cujus usus haberetur in pervigilio, ad eum [illegible] quo nunc ad annunciandam novam diem utimur [illegible] altera magis [illegible] pariter recipiunt, estque a verbis: Super fortitudine obscura: Videlicet ad impe[illegible] Psalmus David ab illo cantatus cum de [illegible] et incertum, obnumque habent, quare [illegible] lebat confirmare animum, cum ad bella [illegible] enim tota virtus illius esset in eo, quod [illegible] Domino; nunc metuebat, ut Dei auxilio frueretur, quoniam propter peccatum de Uria Hethæo perpetratum se cognosceret Dei protectione indignum. Titulus Hebraicus ita explicatus non discrepat admodum ab ea sententia.

[illegible] etiam [illegible] ... Iecant autem complures [illegible] ... an ~~Hebræ~~ Judæi sacrum suum textum [illegible] verint v. 16. Statio dubitandi est, nam ex Septuaginta [illegible] bemus: Foderunt manus meas, et pedes meos, quibus verbis eleganter æque ac præclare crucifixio Christi Domini describitur, et tamquam ob oculos [illegible] [illegible] nunc legitur, ~~[illegible]~~ in eo ambitu verborum [illegible] numerque [illegible] manus meas, et pedes meos. Utrumne igitur impii

[illegible]

[illegible]

Psalmus [illegible]

[illegible] quare me dereliquisti?

[illegible]

5. In te speraverunt patres nostri: speraverunt, et [illegible]
verasti eos.
6. Ad te clamaverunt, et salvi facti sunt: in te [illegible]
[illegible]
7. Ego autem sum vermis, et non homo: opprobrium
[illegible]
[illegible] videntes me deriserunt me: lo[illegible]
labiis, et moverunt caput.
9. Speravit in Domino, eripiat eum: salvum faciat eum
[illegible]
[illegible] es qui ext[illegible]
[illegible] ex utero. De ventre matris me[illegible]
Deus meus es tu.
12. Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est
qui adjuvet.
13. Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obs[ede]
derunt me.
14. Aperuerunt super me os suum: sicut leo rapiens
et rugiens.
15. Sicut aqua effusus sum: et dispersa sunt omnia
ossa mea.
Factum est cor meum tamquam cera liquescens in
medio ventris mei.

16. Aruit tamquam testa virtus mea: et lingua mea
adhæsit faucibus meis: et [illegible] pulverem mortis dedu
xisti me.
17. Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium
malignantium obsedit me.
18. Foderunt manus meas, et pedes meos: dinumeraverunt
omnia ossa mea.
19. Ipsi vero consideraverunt, et inspexerunt me [illegible]
runt sibi vestimenta mea: et super vestem meam
miserunt sortem.
20. Tu autem Domine, ne elongaveris auxilium tuum a
me: ad defensionem meam conspice.
21. Erue a framea, Deus, animam meam: et de manu
canis unicam meam.
22. Salva me ex ore leonis: et a cornibus unicornium
humilitatem [illegible].
23. Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ
laudabo te.
24. Qui timetis Dominum, laudate eum: universum se:
men Jacob glorificate eum
25. Timeat eum omne semen Israel: quoniam non spre:
vit, neque despexit deprecationem pauperis:
Nec avertit faciem suam a me: et cum clamarem ad
eum, exaudivit me.
26. Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea
reddam in conspectu timentium eum.
27. Edent pauperes, et saturabuntur et laudabunt Domi
num qui requirunt eum: vivent corda eorum in sæcu:
lum sæculi.
28. Reminiscentur, et convertentur ad Dominum universi
fines terræ:
Et adorabunt in conspectu ejus universæ familiæ gentium
29. Quoniam Domini est regnum: et ipse dominabitur
gentium.
30. Manducaverunt, et adoraverunt omnes pingues terræ:
in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt
in terram
31. Et anima mea illi vivet [illegible] meum serviet ipsi.
32. Annunciabitur Domino generatio ventura: et annunci:
abunt cœli justitiam eius populo, qui nascetur, quem
fecit Dominus

[illegible]

[illegible] Psalmus [illegible]

1 Deus, Deus meus, attende mihi: ut quid [illegible] ens
[illegible] a salvatione mea rationes offensionum
[illegible].
2 Deus meus [illegible] et non [illegible] audies et nocte,
et non [illegible] mihi.
[illegible] vero in sancto habitas, laus israel.
4 [illegible] speraverunt, et eru
[illegible] illos.
5 [illegible] te clamabant, et salvabantur: super te sperabant
[illegible] confundebantur.
[illegible] autem sum vermis et non homo, [illegible]
[illegible] populi
7 Omnes qui spectant me, [illegible] me [illegible] in
[illegible] moventes caput
[illegible] super Dominum [illegible] illum: salvato illum,
quia [illegible] illum (n.)
9. Quia tu es, qui extraxisti me de ventre: spes mea al
[illegible] matris meae: super te superjectus sum ex
matrice.
10 De ventre matris meae Deus meus es tu: ne abristas
a me.
11. Quia tribulatio prope: quia non est responsor mi[illegible]
12 [illegible] obsederunt me.
[illegible] contra me os suum, velut leo rapiens,
et rugiens.
14. Quasi aqua effusus sum: et dispe[illegible]
mea.
15. Evasit cor meum, quasi cera liquescens in medio pecto
ris mei.
16. Arescit velut ostrea, fibra mea: et lingua mea glu
tinata est gutturi meo: et in pulverem mortis [illegible]
[illegible]
17. Quia incircuitant me canes multi: congregatio exa
[illegible] obsederunt [illegible]
18. Foderunt manus meas, et pedes meos: enumeraverunt
omnia ossa mea.
[illegible] autem [illegible] erunt, et super [illegible]
[illegible] (s) sibi ipsis: et [illegible]
[illegible] ecerunt sortem (t)
20 Tu autem [illegible] ne elonges [illegible]
ad susceptionem mei attende
21. Erue ab ense vitam meam: et de manu canis unigenam
meam (.)
22. Salva me ex ore leonis: et a cornibus unicornium
[illegible] meam (.)

23. Amplificabo nomen tuum fratribus meis. in medio
Ecclesiæ cantabo.
24. Qui timetis Dominum laudate illum: universum semen
Jacob profitemini illum.
25. Timeat autem ab illo universum semen Israel: quia
non annihilavit (7), neque indignatus est supplicationi
trepidi.
26. Neque avertit providentiam suam a me: et [illegible]
mo ego, ad illum, exaudit me.
27. Abs te laus mea in Ecclesia magna (8): confitebor
tibi: oblationes meas reddam intuitu timentium ipsum.
28. Vorantur inopes, ergo implebuntur (9): et laudabunt
Dominum qui exquirunt eum: vivificabuntur cord
eorum ad sæculum sæculi.
29. Memorabuntur (10), et convertentur ad Dominum uni-
versa itinera terræ.
30. Et procident [illegible] conspectu ipsius omnes patriæ
gentium.
31. Quia Domini regnum: et ipse potitur gentium.
32. Comedent, et adorabunt omnes sitibundi terræ:
intuitu ipsius procident omnes descendentes ad terram.
33. Et anima mea ipsi vivet: et semen meum serviet ipsi.
34. Approperabit Domino ~~[illegible]~~ generatio veniens: et
renunciabunt gloriam illius populo nascituro (11), quem
destinavit Dominus.

---

1. Ad despicientiam mihi. h. e. ut vel minimum respicias inanis
2. Quia determinat illum. h. e. assignat eum ad hæc effectu.
3. Induvia intellige partes singulares toto de vestitu.
4. Indumentum est genus totum omnium vestium.
5. Unigena dicitur anima, quia in singulis hominibus una est
6. Conculcationem suam vult salvari, qui se vult post conculcatum salvari.
7. Annihilare hoc loco est relinquere sine effectu.
8. A[illegible] peccatum meum Nathano propheta fidem faciente a. R. [illegible] cap. 12. v. 13. iterum in publico cœtu Israel laudabis me et ego gratias agam tibi, et reddam vota mea tibi in publico conspectu admirantium dignationem Dei.
9. Vorantur, ergo etc. Hæc spes (inquit S. David) non est mea solius, sed omnium calamitosorum, ut si exquirant Dominum, vivifica[illegible] [illegible] tempore
10. Memorabuntur etc. Testes invocat posteros omnes ex omnibus gentibus, et invitat ad novam Christi Ecclesiam
11. [illegible] procedent Domino, et docebunt [illegible] Domino ipsi posteros suos, idque per ætates singulas in finem sæculorum

[illegible] Pars [illegible]

[illegible] Propter victoriam [illegible]

Psalmus [illegible] [illegible] relinquisti me? procul

1\. [illegible]

[illegible]

[illegible] te confidebant patres nostri: confidebant, et [illegible]

[illegible]

[illegible] Quid [illegible] de utero [illegible]

[illegible] proxima [illegible]

[illegible] et [illegible] omnia ossa mea [illegible]

[illegible] dinumerabo omnia ossa mea [illegible]

Diviserunt sibi vestimenta [illegible]

[illegible] vitam meam de [illegible]

[illegible] glorificate eum [illegible] omne semen [illegible]

[illegible]

[illegible] vulgo
[illegible] vertunt

[illegible] rememorabuntur, et ad[illegible] ad Dominum omnes fines
[illegible] et [illegible] ad conspectum [illegible]
[illegible] gentium.
29 Quoniam ad Dominum regnum, et imper[illegible] gentium.
30 Edent, et convivabuntur omnes deliciosi terræ ad conspectum
[illegible] omnes [illegible] humi: nam anima illius
sibi vivit.
31 Posteritas serviet illi: haec mea in seculum
32 [illegible]ient, et congregabuntur [illegible] illius in populum na-
scentem quem prædestinavit

---

1 Adam. h. e. generis humani

Sensus spiritalis.

Habet hic Psalmus cum plerisque aliis Scripturis eam differentiam
[illegible] cum [illegible] plura ita ad Christum Dominum per
allegoriam referuntur, ut a subiecto litter[illegible] transferantur
[illegible] ad Christum; econtra in hoc Psalmo pleraque sint
[illegible] ta, ut de Dom[illegible] [illegible]
ut de Davide, qui de se dicebat, non modo typ[illegible]
etiam penitus metaphorice scripta reperiantur. Tale illud
v. 17. Foderunt manus meas, et pedes meos; de Domino cruci-
fixo proprium est; de Davide non aliter explicari posse video,
nisi si per metaphoram intelligas querentem, quod inimici im-
pedirent illum ab opere manuum, ut se defenderet, et mo[tum]
[illegible] tollerent fugæ, ut se in tuta reciperet.
[illegible] similiter eodem v. Dinumeraverunt omnia ossa mea, litte-
r[illegible] de Christo impletum est, testante S. Joanne cap. 19.
vv. 32. 33. 36. 37. Venerunt ergo milites ad Jesum: et
[illegible] mortuum, non fregerunt ejus crura:
ut Scriptura impleretur (Exod. cap. 12. v. 46.) Os non commi-
nuetis ex eo: Et iterum alia Scriptura dicit (Zachar. cap.
12. v. 10.) Videbunt in quem transfixerunt. Hoc aliter de
Davide explicari non potest, quam quod inimici illius [illegible]
Davide [illegible] omnes illius et vires bellicas, et opes, ut eum
[illegible] devincerent ac prædarentur.
[illegible] item est [illegible] v. 19 [illegible] sibi vestimenta mea: et
[illegible] vestem meam miserunt sortem: Vestimenta enim, et
[illegible] pertinet, illa appellat et opes, et divi-
[illegible] regiam potestatem, et imperium
[illegible]
[illegible] intr[illegible]
[illegible] in cruce penderet, ex hoc Psalmo illa
[illegible] Deus meus, ad quid dereliquisti
[illegible]
[illegible] Matth. cap. 27. v. 46. professus se omnem Patris complevisse,
[illegible] aliud aliquid esse reliquum, quod ad illum implendum
desideraretur.
[illegible] quomodo Christo illa conveniant v. 2. Longe a salute
[illegible] delictorum meorum [illegible] rationes
[illegible] non nove-
[illegible] peccatum fecit, ut nos efficeremur
[illegible] peccatum, [illegible]
[illegible] Dei in ipso: Sed aliter hebraicum verti potest

[illegible] Pars prima

[illegible] constat [illegible]

[illegible]

Psalmus [illegible]

[illegible] vulgo [illegible] argumentum [illegible]

[illegible] per [illegible] intellectum [illegible]

[illegible] quoniam blasphemare [illegible]

[illegible] Dominus [illegible]

autem [illegible] Deum [illegible] et [illegible]

[illegible]

Nec [illegible] consideranda [illegible]

[illegible] mentem ad consideranda [illegible]

[illegible] quam ille [illegible]

[illegible] post quam [illegible]

Psalmi David.

Editio Vulgata.

[illegible] David, [illegible]

1 Beati, quorum remissæ sunt iniquitates: et quorum
tecta sunt peccata.
Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum: nec est
in spiritu ejus dolus.
[illegible] inveteraverunt ossa mea, dum clamarem
tota die.
4. Quoniam die, ac nocte gravata est super me manus tua:
conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.
5. Delictum meum cognitum tibi feci: et injustitiam meam
non abscondi:
Dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: et
tu remisisti [illegible] peccati mei
[illegible] omnis sanctus in tempore opportuno
[illegible] in diluvio aquarum multarum ad eum non
approximabunt
7. Tu es refugium meum a tribulatione, [illegible]
[illegible] exultatio mea erue me a circumdantibus me
intellectum tibi [illegible], et instruam te in via hac [illegible]
[illegible] firmabo super te oculos meos
9. Nolite fieri sicut equus, et mulus, quibus non est intel-
lectus:
In camo, et freno maxillas eorum constringe, qui non ap-
proximant [illegible]
10. Multa flagella peccatoris: sperantem [illegible]
misericordia circumdabit.
11. Lætamini in Domino, et exultate justi: et gloriamini
omnes recti corde

[illegible] Septuaginta

Psalmus Davidi [illegible]

1. Beati quorum tacentur injustitiæ: et quorum obteguntur
peccata.
2. Beatus vir, cui nequaquam judicaverit Dominus peccatum.
neque est in ore illius dolus.
3. Quod taceam, inveteraverunt ossa mea, ab eo, clamare me
tota die (1).
4. Quia die ac nocte gravabatur super me manus tua: conver-
tebar ad querimoniam in eo infigi mihi spinam. diapsalma.
5. Injustitiam meam patefeci, et peccatum meum non abscondi.
6. Dixi: Accusabo contra me injustitiam meam Domino: et tu
remisisti dedecus cordis mei (2) diapsalma.
7. [illegible] celebrabit coram te omnis [illegible]
apposito.
8. At in illuvie pluviarum multarum ad illum non pro-
pinquabunt.
9. Tu meum es refugium a tribulatione cohibente me
exultatio mea libera me a circulantibus me. di[illegible]
10. Commonebo te, et committam te in itinere hoc, quo gra-
dieris: stabiliam super te obtutus meos.
11. Ne efficiamini ut equus, et mulus, quibus non est consi-
deratio.
12. In camo, et freno maxillas illorum constrinxeris (3), non
accedentium ad te.
13. Multa flagella peccatoris: at sperantem super Dominum
misericordia circumdabit.
14. Considerate (1) de Domino, et excitamini prudentes: et glori-
[illegible] δόξα. Κάθισμα δ

[illegible] Pars [illegible]

[illegible] ratione [illegible]

quam no[illegible] erat [illegible]

[illegible]

[illegible] Accusato [illegible]

[illegible] peccatum [illegible]

[illegible] ἄγιον ἅγιο [illegible]

[illegible] possibil[illegible]

[illegible]

In Hebraica veritate

[illegible]

[illegible] compun[illegible]

[illegible]

[illegible] ἀκούω [illegible]

[illegible]

Sensus litteralis — Psalmus David — [illegible]
Sensus spiritualis

Vocat hic Psalmus necessitatem, ut quisque post peccatum convertatur ad Dominum per humilem peccati sui confessionem et detestationem: ut possit gratiam, et misericordiam invenire in tempore opportuno.

Audi Tertullianum l. de pœnitentia cap. 9. „Tantum relevat confessio delictorum, quantum dissimulatio exaggerat. Confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ. Huius igitur pœnitentiæ secundæ, et unius quanto in arcto negotium est, tanto operosior probatio est, ut non sola conscientia præferatur, sed aliquo etiam actu administretur. Is actus, qui magis græco vocabulo exprimitur, et frequentatur, exomologesis est, qua delictum Domino nostrum confitemur, non quidem ut ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur. Itaque exomologesis prosternendi et humilificandi hominis disciplina est, conversationem iniungens misericordiæ illicem; de ipso quoque habitu, atque victu mandat, sacco et cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus deiicere, illa, quæ peccavit, tristi tractatione mutare. Ceterum, pastum, et potum pura nosse, non ventris scilicet sed animæ causa: plerumque vero ieiuniis preces alere, ingemiscere, lacrimari, et mugire dies, noctesque ad Dominum Deum tuum, presbyteris advolvi, et caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ iniungere. Hæc omnia exomologesis, ut pœnitentiam commendet, ut de [illegible] periculi timore Dominum honoret, ut in peccatorem ipsa pronuntians pro Dei indignatione fungatur, et temporali afflictione æterna supplicia non dicam frustretur, sed expungat. Cum igitur ~~hominem~~ provolvit hominem, magis relevat; cum squalidum facit, magis mundatum reddit: cum accusat, excusat: cum condemnat, absolvit.”

[illegible]

Pars prima.

Psalmus David XXXI
vulgo XXIX.

Psalmi hujus argumentum prox[illegible] argumenti precedentis. In hoc etiam sanctus vates commendat [illegible] pœnitentiæ. Non dubi[illegible] hunc etiam scriptum [illegible] intellexit filium suum adulterinum ex Bethsabee [illegible] fuisse. Tunc surrexit de terra, et lotus unctusque est cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini, et adoravit: et venit in domum suam, petivitque, ut ponerent ei panem, et comedit. 2. Reg. cap. 12. v. 20. Propterea in Psalmo: Avertisti inquit faciem tuam a me, et factus sum conturbatus. Hæc cum argueretur a Nathan propheta. Tunc id consilii cepit, quod describit vv. 9. 10. Ad te, Domine clamabo et ad Deum meum deprecabor. [illegible] sanguine meo (deprecabatur), dum descendo in corruptionem? Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit [illegible]

Nathan respondit in Regum historia [illegible] Dominus transtulit peccatum tuum: non morieris. Hoc est, quod David dicit in psalmo v. 11. Audivit Dominus, et misertus est mei: Dominus factus est adjutor meus. Post hæc surrexit de terra etc. v. 20. [illegible] iam supra recitatum est. Hoc est, quod inquit in Psalmo vv. 12. 13. Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, et circumdedisti me [illegible] et non compungar: Domine, Deus meus, in æternum confitebor tibi.

Inscribitur Psalmus vulg[illegible] [illegible] vatione, idque multo melius, nam [illegible] argumento[illegible] τοῦ ἐγκαινισμοῦ. Idem [illegible] [illegible] chad. quod est nova res cujuscumque [illegible] sive usus. [illegible] David, cum mutata veste [illegible] [illegible] et [illegible]

Psalmi David. {Ps. David 131. vulgo 29 in editio vulgata.

Editio Vulgata.

1. Psalmus cantici in dedicatione domus David
Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me.
3. Domine Deus meus clamavi ad te: et sanasti me.
4 Domine, eduxisti ab inferno animam meam: salvasti me a descendentibus in lacum.
5. Psallite Domino, sancti ejus: et confitemini memoriæ sanctitatis ejus.
6 Quoniam ira in indignatione ejus: et vita in voluntate ejus.
Ad vesperum demorabitur fletus: et ad matutinum lætitia.
7. Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
8. Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.
Avertisti faciem tuam a me: et factus sum conturbatus
9. Ad te Domine clamabo: et ad Deum meum deprecabor
10. Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis: aut annunciabit veritatem tuam?
11. Audivit Dominus, et misertus est mei: Dominus factus est adjutor meus.
12. Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia.
13. Ut cantet tibi gloria mea, et non compungar: Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

Ex Græca Septuaginta.

Psalmus laudis innovatione domus David.
1 Exaltabo te, Domine, quia suscepisti me: et non lætificavisti inimicos meos [illegible]
[illegible] Domine Deus meus, clamavi ad te: et curavisti me
3. Domine, reduxisti ex [illegible] animam meam: [illegible] me a descendentibus in sepulcrum
4. Psallite Domino, pii ejus: et celebrate memoriam beneficii ejus.
5 [illegible] turbatio in animadversione illius: et vita in effectu illius.
6. Vespere demorabitur singultus: et ad mane exultatio
7. Ego vero dicebam in ~~confidentia mea~~ audacia mea: nequaquam percellebor in ævum.
8. Domine, in effectu tuo exhibuisti [illegible]
9. Averteras autem providentiam tuam et factus [illegible]
10. Coram te, Domine, [illegible] et coram Deo meo [illegible]
11 Quæ utilitas in sanguine meo, in [illegible] in interitum?
12. Num commendicabit te pulvis: vel annunciabit gloriam tuam?
13. Audivit Dominus, et misertus est mei: Dominus factus est exauditor meus.
14 Vertisti plagam meam in [illegible] scidisti saccum meum: [illegible] me lætitia
[illegible] quidem psallat tibi exemplum meum, et nequaquam compescar: Domine, Deus meus, in ævum celebrabo te

Δόξα.

[illegible]

enim, quid consilii ceperit in favore suo, et quae [illegible]ne.

Ex Hebraica Veritate.

1. Canticum exornativum innovationis domus David.
2. Exaltabo te, Domine, quoniam liberavisti me: et non laetificasti inimicos meos ob me.
3. Domine, virtus mea, clamavi ad te, ut sanares me.
4. Domine extulisti de sepulchro vitam meam: vivificasti me inter [illegible] sepulchrum.
5. Psallite Domino officiosi ejus: et obstrepite ad memoriam solemnitatis ejus.
6. [illegible] in vespere hospitabitur fletus, et [illegible] primum ovatio.
7. [illegible] in temeritate mea, non perditabor in [illegible].
8. [illegible] audaciae meae [illegible] gratiam tuam. [illegible]
9. [illegible] clamabam: et ad Dominum supplicabam. [illegible]
10. Quod emolumentum [illegible] in corruptionem? celebrabit te pulvis? praedicabit opus tuum?
11. Audivit Dominus, et misertus est mei: Dominus extitit adjutor meus.
12. Convertisti lamentationem meam ad partum mihi: relaxasti saccum meum, ut illustrares me gloriose.
13. Propterea psallet tibi multitudo: et nunquam [illegible] Domine, Deus meus, in aeternum praedicabo te.

[illegible] alis

Christi Domini Humanitas gratias agit patern[illegible], extracta de sepulcro [illegible]

[illegible]

[illegible] de Christo [illegible]

[illegible] regno Dei, et [illegible]

Psalmus David.

Psalmus David XXXIII

vulgo XXXII.

[illegible]

[illegible] inquit, rectum est verbum [illegible]
enim nihil tale in semetipso fuerat [illegible]
[illegible] Qui facit misericordiam [illegible]
in misericordia praedicat; cujus exemplo [illegible]
universa [illegible]. Sed non terram solo [illegible]
[illegible] misericordiae [illegible], et
[illegible] qui sunt ubicumque [illegible]
[illegible] verbo virtutis ejus, ante quem consilium homi-
num renuatur; [illegible]
no ipso omnia attingit. [illegible]
ut facere populos, [illegible]
[illegible] et promovent
[illegible] eorum, [illegible] omnia opera eorum [illegible]
His praemissis [illegible]
[illegible] rebus suis, et optatis, et votis. Profitetur enim,
[illegible]
sperare salutem neque per virtutem copiosi exercitus,
neque per proprias vires, neque per equorum vim, [illegible]
quorum, sed tantummodo quia oculi Domini [illegible]
timentes eum, et quia animam apponeret ad [illegible]
[illegible] Dominum, quoniam adjutor, et protector no-
ster est. Concludit implorando divinam misericordiam,
velut in illa sperabat

Editio Vulgata

1. Exultate justi in Domino: rectos decet collaudatio.
2. Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem
chordarum psallite illi.
[illegible] novum: bene psallite ei in voci-
feratione
4 [illegible] est verbum [illegible]
[illegible]
[illegible] est terra.
[illegible] Domini caeli firmati sunt: et spiritu oris ejus
omnis virtus eorum.
[illegible] maris: ponens in thesauris
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] hereditatem sibi.

[illegible] omnes filios hominum.

[illegible] praeparato habitaculo suo respexit [illegible]

[illegible]

[illegible] finxit singillatim corda eorum, qui intelligit omnia

[illegible]

Non salvatur rex per multam virtutem: et giga[illegible]

[illegible] liberabitur in multitudine virtutis [illegible]

[illegible] equus ad salutem: in abundantia autem

virtutis [illegible] salvabitur.

[illegible] super metuentes eum: et in eis,

qui sperant [illegible] misericordia eius.

[illegible] animas eorum: et alat eos in

[illegible]

Anima nostra sustinet Dominum: quoniam adiu

tor, et protector noster est.

[illegible] in eo laetabitur cor nostrum: et in nomine sancto

eius speravimus.

22. Fiat misericordia [illegible]

[illegible]

[illegible] quadragesima

[illegible] Davidi inscriptus apud Hebraeos

Commemoratio [illegible] in Domino [illegible]

2 [illegible] Domino in citharis: in psalterio decachor

[illegible] psallite illi.

3 cantate illi canticum novum: canite psallite illi in

[illegible]

[illegible] Domini et omnia [illegible] in

[illegible]

[illegible] et delectum Dominus: miseri

cordia Domini plena terra.

[illegible] Domini [illegible]

[illegible]

[illegible] in [illegible]

7. [illegible]

[illegible]

[illegible] Dominum omnis terra [illegible]

[illegible] inhabitantes habitationem

9 [illegible]

10 [illegible]

[illegible]

[illegible]

11. [illegible]

[illegible]

12. Beata [illegible] Deus illius populus

[illegible]

[illegible] hominum

13. [illegible] habitaculo [illegible]

[illegible]

15. Quippe finxit per singula corda illorum: quippe [illegible]
in omnia opera illorum.
16. Non salvatur Rex per multam potestatem: et gigas non
salvabitur in pleno roboris sui
17. Fallax equus ad salvationem: nam in pleno potestatis
suæ non salvabitur
18. Ecce oculi Domini super verentes ipsum: sperantes super
misericordia illius.
19. Eruere ex morte vitam illorum: et enutrire ipsos in fama.
20. Ergo vita nostra submanet Domino: quoniam exauditor,
et procuperator noster est.
21. Quare in ipso delectabitur cor nostrum: etenim in nomine
sancto illius speramus.
22. Fiat, Domine, misericordia tua super nos, quemadmodum
speramus in te

1. Logos Græcum nullo synonimo satis commodo reddi Lati:
ne potest. Terentius in Phormione act. 3. sc. 2. v. 8.
Latinum fecit post Plautum ante Ciceronem et alios.

Ex Hebraica veritate.

1. Iubilate fideles in Domino: sapientum decorus hymnus.
2. Resonate Domino in cithara: in nablio decachordo psallite illi.
3. Cantillate illi canticum evirescens (1): promeremini illum
modulationis cum clangore
4. [illegible] sapiens verbum Domini et omne opus ejus cum
stabilitate.
5. Amat sapientiam, et probitatem: gratia Domini redundat
terra.
6. In Verbo Domini cœli facti sunt: et in spiritu oris ejus omnis
militia eorum
7. Congerit velut utrem aquas maris: præstans in repositoriis
profunda.
8. Vereantur Dominum omnis terra: propter illum hospi:
tentur omnes habitantes orbem (2).
9. [illegible] ipse dixit, et ortit: ipse jubet, et extabit.
10. Dominus irritat deliberationes nationum: infringit ratio:
cinia populorum.
11. Deliberatio Domini in æternum persistet: ratiocinia men:
tis ejus in ætatem, et ætatem.
12. Beata natio, cujus Dominus Deus ejus: populus electus
in possessionem illi.
13. De cœlis respicit Dominus intuetur omnes filios Adam
14. De solio quietis suæ agnoscit omnes habitantes terram
15. Fingit sigillatim cor eorum: intelligens omnes machi:
nationes illorum.
16. Nullus Rex salvatur per copiam exercitus: heros non e:
ruet in præstantia virtutis.
17. Fallax equitatus ad salvandum: et in copia exercitus sui
non liberabitur.
18. Ecce oculus Domini ad reverentes illum: ad expectantes
gratiam illius
19. [illegible] vitam illorum: et ut nutriat
illos in fama.
20. Anima nostra [illegible] Domino: adjutor noster, et auctor
noster ipse [illegible]

21. Quare in illo lætificabitur cor nostrum: quare in nomi:
ne sancto ejus [illegible].
22. Fiat gratia tua, Domine, super nos: quemadmodum
speravimus in te.

---

1. Evirescens. h. e. plenum vigoris, velut ephebus in
adolescentia.
2. Vereantur [illegible] i. e. [illegible]
[illegible] dominum omnis terra: propter illum nunc
randum peregrinentur adveniæ ex [illegible]

[illegible]

[illegible] omnium
V. 6. [illegible] S. Augustinus in hunc
locum Verbum [illegible] est et spiritus oris ejus
Spiritus [illegible]
V. 11. Consilium Domini in æternum manet. S. Augustinus:
Unde consilium Domini manet in æternum, nisi de
nobis quos ante [illegible], et prædestinavit
V. 15. Qui finxit singillatim [illegible] S. Augustinus:
„ Finxit singillatim: [illegible] non
„ tamen non dirimant unitatem. Quomodo [illegible]
„ bra formata sunt: omnia singillatim habent opera sua
„ et tamen in unitate corporis vivunt: manus facit
„ quod oculus non facit, auris id valet, quod nec o:
„ culus, nec manus valet, omnia tamen unitatem ope:
„ rantur: et manus, et oculus, et auris diversa faciunt,
„ nec sibi adversantur: sic et in Christi corpore sin:
„ guli homines tamquam membra singula donis suis
„ gaudent: quia ille qui elegit populum in hæreditatem
„ [illegible] singillatim [illegible] Numquid enim
„ omnes Apostoli? Numquid omnes Prophetæ? Numqu
„ [illegible] Doctores? Numquid omnes dona habent sani:
[illegible] loquuntur? Numquid
[illegible] Alii quidem per spiritum da:
„ tur sermo [illegible], alii sermo scientiæ; alii fides
[illegible] eumdem [illegible] alteri dona curationum
[illegible]

Psalmus David XXXIII.

vulgo XX.

Subsequitur explicandus ille nunc Psalmus, qui vigesimus in editione Vulgata. Quo tempore David peccavit, bellum illi erat cum Ammonitis. Peccavit, pœnituit. Quis tandem suæ pœnitentiæ fructus evaserit, et quam lætus, ac felix, docemur Psalmo præsenti. Inquit enim Rex sanctus tunc tandem hoc cantico gratias Deo lætissimus agens vv. 2. 3. Domine, in virtute tua lætabitur Rex: desiderium cordis ejus tribuisti ei: et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum. Verum ad peculiarem historiæ intelligentiam cujus occasione [illegible] Psalmum [illegible], adnotanda præcipue sunt verba versiculi quarti: inquit enim: Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. Quid enim? Scriptus est Psalmus, cum tulit David coronam Melchom de capite ejus. et invenit in ea auri po[ndo] talentum, et pretiosissimas gemmas: fecitque sibi inde diadema, ut scriptum est 1. Paral. cap. 20. v. 2. Hoc factum statim post sermonem de Urea Hethæo, ut constat ~~ubi illud comparando ad historiam~~ l. 2. Reg. cap. 12. v. 30. Videmus hinc egregiæ pœnitentiæ [illegible] egregios fructus, [illegible]que salutares. Nam qui Dei majestatem, justitiam, [illegible] gravissime læserat peccando, ita conciliavit pœnitendo, ut insignem victoriam, et opulentissimam gloriæ coronam reportarit.

[illegible]

[illegible] Psalm[illegible]

[illegible]

3 [illegible] tribuisti ei et voluntate labiorum

ejus non fraudasti eum.

4. Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis

posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso

5. Vitam petiit a te et tribuisti ei longitudinem dierum

[illegible], et [illegible] seculum seculi.

[illegible] gloriam et

magna est gloria ejus in [illegible]

magnum decorem impones super eum.

7. Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi:

lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8. Quoniam Rex sperat in Domino: et in misericordia [illegible]

non commovebitur.

9. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua

inveniat omnes, qui te oderunt.

10. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui.

Dominus in ira sua conturbabit eos: et devorabit eos ignis.

11. Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis

hominum.

12. Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia,

[illegible] non potuerunt stabilire.

[illegible] in [illegible] nos.

[illegible]

14. [illegible] paravit vultum eorum.

[illegible] in virtute tua: cantabimus, et [illegible] virtutes tuas.

[illegible]

[illegible] in potestate tua [illegible] vehementer.

2. [illegible] cordis eius dedisti [illegible] et voto labiorum [illegible] psalma.

3. [illegible] in benedictionibus [illegible]: posuisti super caput illius coronam ex lapide pretios.

4. Vitam rogabat te: et dedisti illi longitudinem dierum in aetatem aetatis [illegible].

5. Magnum exemplum illius in salutari tuo: exemplum, et excellentiam impones in ipso

6. Cum dederis illi benedictionem (3) in aetatem aetatis: [illegible] illum in gratia cum [illegible] tuo.

7. Quia Rex sperat super Domino: et in misericordia Altissimi nequaquam [illegible]

[illegible] omnibus hostibus [illegible] tera tua invenerit omnes contemnentes te.

9. [illegible]

10. [illegible] de terra [illegible]

[illegible]

14. [illegible] Domine, in potestate tua [illegible]

[illegible]

Ex Hebraica veritate

1. Propter victoriam: Psalmus David
2. Domine, in confortatione tua gloriabitur (1) Rex: et in
salvatione tua, quam prædicabit vehementer.
3. Votum cordis ejus donasti ei: et postulatione labiorum
ejus non prohibuisti propitius (2).
4. [illegible] ante illum in deliciis benignitatis: pones
in capite ejus coronam obrizi.
5. Vitam [illegible] donavisti illi prorogationem
dierum olim, et ultra.
6. Magna majestas ejus de salvatione tua (4): magnificentiam, et decus comparabis super eum.
7. Cum impones illi benedictiones in quum: lætificabis
illum in gloria ex attentione tua.
8. [illegible] in Dominos et pro gratia [illegible]
mi non morietur (5).
9. Inveniet manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua
inveniet contemptores tuos.
10. Pones eos ut fornacem ignis ad horam visitationis
tuæ: Domino in ira [illegible] vorante illos et comedent
te [illegible] ignes des: et semen illorum
11. Sobolem [illegible]
a filiis Adam.
12. Quia vergunt contra te perniciem: [illegible]
facinus non prævalituri.
13. Quia pones illos tumulum: copias tuas disponens
contra faciem illorum.
14. Exaltare Domine, in fortitudine tua: cantabimus, et
psallemus victorias tuas.

1. Gloriabitur est, glorietur ops
2. Propitius. Remittens illi peccatum
3. Vitas intellige Vitæ mores, et spatia.
4. Magna majestas etc. Crevit David gloria salvati-
[illegible] ex inimicis post peccatum, [illegible] debatur
probro, quod occasione [illegible] [illegible]
auxilium; veluti lugebat in Psalmo præcedenti.
5. Non morietur, inquit, sub hostibus. Id patet ex [illegible]
centibus, nam mortem, h. e. cædem inimicis infe-
[illegible]

[illegible] prima.

[illegible]

[illegible] clare [illegible] Christo [illegible]

[illegible] in [illegible] est, et [illegible] apud S. Joannem cap. [illegible] Pater, [illegible] ego tibi, quoniam au[illegible] [illegible] autem sciebam, quia semper me audis.

Quid autem illud v. 4. Prævenis illum in benedictioni[bus] [illegible] sive in [illegible] bonitatis; [illegible] ad Coloss. cap. 1. v. 19. In ipso complacuit omnem plenitudinem [illegible]

[illegible] de lapide pretioso [illegible] vel de [illegible] quia iam clarificatus e[st] apud Patrem claritate quam habuit priusquam [illegible]

[illegible] Joann. cap. [illegible] Dei Filius [illegible] v. [illegible] rogare a Patre, quia [illegible] de Patre procedens [illegible] eundem modum dicit apud S. Joannem cap. 7. v. 16. Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me.

[illegible] Joann. [illegible] in gloria, in una [illegible] æternitate [illegible] regnum [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

Psalmus [illegible] X XIV.

[illegible] X

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Obs[illegible]
[illegible]
[illegible]
in pauperem respiciunt. v. [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ejus. [illegible]
[illegible] de sacra historia loc. cit. v. 13. Venit nuncius ad Da-
vid dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absa-
lom. v. 14. Et ait David servis suis, qui erant cum eo
in Jerusalem: Surgite fugiamus. v. 16. Egressus est ergo
rex, et universa domus ejus pedibus suis v. [illegible] Venit
autem et Sadoc sacerdos, et universi levitæ cum eo
portantes Arcam fœderis Dei v. 25. Et dixit Rex ad [illegible]
Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam
in oculis Domini, reducet me, et ostendet mihi eam et
[illegible] suam. v. 26. Si autem d[illegible]
Non places: præsto sum: faciat [illegible]
v. 28. Ecce ego abscondar in campestribus deserti, do-
[illegible] sermo a vobis indicans mihi

Editio Vulgata.

In finem: Psalmus David.

In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: Trans-
migra in montem sicut passer?
3 Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt
sagittas suas in pharetra: ut sagittent in obscuro recto
corde.
4. [illegible] [illegible] destruxerunt: justus autem quid
fecit? [illegible]
5. Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes ejus:
Oculi ejus in pauperem respiciunt: palpebræ ejus inter-
rogant filios hominum.
6. Dominus interrogat justum, et impium: qui autem diligit
iniquitatem, odit animam suam.
7. Pluet super peccatores laqueos: ignis, et sulphur, et
spiritus procellarum: pars calicis eorum.
8 Quoniam justus Dominus, et justitias dilexit: æquitatem
[illegible]

[illegible] Pars prima

[illegible]

[illegible] 1.

1. [illegible] suadetis ut[illegible] neq: [illegible]
[illegible]
2. [illegible] intendunt arcum: paraverunt
[illegible] desagittent in improviso
[illegible] (2).
3. [illegible] destruent: porro [illegible]
[illegible]
4. [illegible] Dominus in cælo
thronus illius.
5. Oculi ejus [illegible] aspiciunt: supercilia illi-
us examinant filios hominum.
6. [illegible] examinat justum, et impium: verum [illegible]
[illegible] animam ipsius [illegible]
7. [illegible] ignis, et sulphur, et
spiritus dilacerationis pars poculi ipsorum.
8. Quoniam justus Dominus, et justitias [illegible],
successus novit providentia ejus.

[illegible] ex urbe. [illegible]
[illegible], urus.
2. Ut sagittent etc. Jacula enim contra fortes, [illegible]
[illegible] humana [illegible] nec cavet, nec [illegible]
[illegible] quid faciet? Quid prosit aut sibi,
3. [illegible]
[illegible]

[illegible]

Psalmi · David. (Ps. David 37. vulgo 10 sensus)

Sensus spiritualis.

[illegible] in Domino, de nulla re [illegible]
[illegible] humanae prudentiae acquiescat cons.
[illegible] [illegible] tamen Deo primas semper
se vertit; et a Deo sperat, non ab humanis auxiliis
salutem.
Certus est enim de divina providentia semper observan:
te cum bonos, tum malos.
Quod si iniqui aliquandiu etiam in hoc seculo prosperari
videantur; tamen gehenna illos ad ultimum expectat.
Hunc enim finem facit tandem Dei justitia; de [illegible]
[illegible] successus omnes, [illegible].

Psalmus David XXXI
vulgo XXXVI.

[illegible] Bellarminus praefatione in hunc Psalmum. [illegible]
probabile, inquit, est, compositam fuisse hanc orationem
eo tempore, quo David fugit de Hierusalem ob per-
secutionem Absalonis. Inscribitur Psalmus latine,
et graece: Psalmus David in rememorationem de sabbato
hebraice non [illegible] Psalmus David ad memo-
[illegible] sabbato [illegible] hebraico textu desideratur.
Si quid [illegible] ex illa voce se posse decerpere
[illegible], legat alios interpretes ego [illegible].
[illegible] existimo, idcirco Psalmum
[illegible] memoriam, vel quia bellum cum Ab-
salone gestum [illegible] in animo Davidis periculum vitae
longe ante [illegible] anteriora commemorationes
[illegible]; nam in ceteris ille animo forti, et magna-
nimo se gessit; in hoc vero se se penitus abjecit, idque
eo usque, ut urbem [illegible] dereliquerit, et
solatia spei humanae penitus abjiceret. Vel quia
Dominum hoc Psalmo ad memoriam sui contendens
[illegible] carne sua infixas
[illegible] derelictionem iterum apud Deum
[illegible] propter quam Psalmo vulgo [illegible] [illegible] dicebat [illegible] est. ad rememorationem de sabbato, id est ut
[illegible] Quare me dereliquisti? longe a salute mea
verba delictorum meorum. Clamabo per diem et non
exaudies: et nocte et non requies mihi [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] Putruerunt [illegible], et
corruptae sunt cicatrices meae a facie insipientiae meae:
quasi diceret: Recruduerunt mala mea, et iterum [illegible]
[illegible]
[illegible] propter [illegible]
[illegible] Deum ad memoriam sui revocaret, qui sabbato [illegible] quiescere, cessare ab officio [illegible] regem per id temporis videbatur. Ideo [illegible]
neglegat, quasi eum videatur oblitus. Hinc illa: Ne derelinquas
me, Domine, Deus meus, ne discesseris a me. Intende
in adjutorium meum, Domine, Deus salutis meae.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [D]omine, ne in furore [tu]o arguas me, neque in
[i]ra tua corripias [me].
3. Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi et [illegible].
[illegible] super me manum tuam.
4. [illegible] est sanitas in carne mea a facie [illegible]:
non est pax ossibus meis a facie peccatorum me:
[or]um.
5. [illegible] iniquitates meae supergressae sunt
[illegible]: et sicut onus grave gravatae
sunt super me.
6. [illegible] et corruptae sunt cicatrices meae a
facie insipientiae [meae].
7. [Mis]er factus sum, et curvatus sum usque in fi[n]em, tota die contristatus ingrediebar.
8. Quoniam lumbi mei impleti sunt [illegible]:
et non est sanitas in carne mea.
9. Afflictus sum, et humiliatus sum nimis: rugiebam a
ge[mitu] cordis mei.
10. Domine, ante te omne desiderium meum: et ge[m]i:
tus meus a te non est absconditus.
11. [illegible] turbatum est: dereliquit me virtus
mea: et lumen oculorum meorum et ipsum non est
[mecum].
12. [illegible] me et proximi mei adversum me appropin
quaverunt, et steterunt.
13. Et qui juxta me erant, de longe steterunt: et
vim faciebant, qui quaerebant animam meam:
Et qui inquirebant mala mihi loquuti sunt vanitates.
et dolos tota die meditabantur.
14. [Eg]o autem tanquam surdus non audiebam: et
sicut mutus non aperiens os suum.
15. Et factus sum sicut homo non audiens: et non
habens in ore suo redargutiones.
16. Quoniam in te Domine, speravi: tu exaudies me,
[illegible] nimis
[illegible] dum fluctuarentur superga[illegible] pedes mei super
[illegible] et dum commoventur
[illegible] locuti sunt.
18. [Qu]oniam ego in flagella paratus sum: et dol
[illegible]
19. [illegible] annuntiabo: et cogi
tabo pro peccato meo.
20. [illegible] sunt
[illegible] sunt [illegible]
[illegible]

21. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.
22. Ne derelinquas me, Domine, Deus meus [illegible]
23. Intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meae.

[illegible]

Psalmus [illegible] Davidi: in rememorationem de sabbato

1. [illegible] indignatione tua arguas me: nec vero excellentia tua contempseris me.
2. Quia jacula tua infixa sunt mihi: et confirmasti super me manum tuam.
3. Non est sanitas in carne mea [illegible] connexio in ossibus meis a [illegible]
4. [illegible] neque [illegible] caput meum [illegible] gravata sunt [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible] repleti sunt illecebris [illegible] et non est sanitas [illegible]
8. [illegible] humiliatus sum usque [illegible]
9. [illegible] te te omnis animadversio mea: et suspirium meum a te non absconditur.
10. Cor meum turbatum est: dereliquit me [illegible] mea: et lumen oculorum meorum et ipsum non est [illegible]
11. Amici mei, et proximi mei ex adverso contra me accesserunt et steterunt.
12. Et illi proxime me a longinquo stant: et impetum [illegible] exquirentes [illegible]
13. [illegible] exquirentes [illegible] et [illegible]
14. [illegible] non audio, et velut [illegible] non aperiens os suum.
15. [illegible] velut homo non [illegible] et non habens in ore suo argumenta.
16. [illegible] in te, Domine, [illegible] tu exaudies me, Domine Deus meus.
17. Quia [illegible] hostes mei [illegible]
18. [illegible] ego [illegible] paratus [illegible] oculos meos [illegible]

[illegible] ... pars ... prima

[illegible]

[illegible] peccatis [illegible]

[illegible], et [illegible]

[illegible] insertore.

21. Retribuentes mihi mala pro bonis [illegible] mihi: quoniam persevero beneficentiam.

22. Ne derelinquas me, Domine Deus meus: ne absistas a me.

23. Attende ad clamorem meum, auctor salvationis [illegible]

[illegible] circumdederunt mala [illegible]

[illegible] normam, [illegible] primo [illegible], cum [illegible] illam notam dementiam meam

Ex Hebraica veritate.

1. Psalmus David. ad admonitionem.

2. Domine ne in indignatione tua argueris me: et fervore tuo castigave [illegible]

3. Quoniam sagittæ tuæ descenderunt in me: cum descenderit super me manus tua.

4. Nulla vis in fragilitate mea ab aspectu contemptionis tuæ: nulla integritas in ossibus meis ab aspectu sordium mearum.

5. Quoniam scelera mea transcendunt caput meum: velut onus validum [illegible] super me.

6. Putrescunt, emarcescunt tumores mei ab exemplo [illegible]

[illegible] quemadmodum tota di[illegible]

[illegible]

8. [illegible] nulla vis [illegible]

9. [illegible] cordis mei.

10. [illegible] mi, coram te omne desiderium meum: et [illegible] meus abs te non tacet

11. [illegible] meum agitatum est: deseruit me vis mea. et lumen oculorum meorum etiam ipsum [illegible]

12. Amici mei, et contubernales mei ex adverso [illegible] [illegible] at proximi mei de longe [illegible]

13. [illegible] vitiis [illegible] quæ [illegible] tota die [illegible]

14. [illegible] et velut [illegible]

15. Et ero velut vir qui non audit: et nihil in ore illius argumentorum.

16. Quia ad te, Domine, expecto: tu respondebis, here mi, fortis meus.

17. Quia dico, Nequaquam glориabuntur de me, ad mortem obtrectatores mei: super me magnificaverunt.

18. Quia ego ad plagam pulsandus: et supplicium meum coram me perpetuo.

19. Quia pravitatem meam predicabo: confitens sordem meam

20. At inimici mei viventes convalescunt: et augentur contemnentes me [illegible].

21. At rependentes perniciem pro beneficio adversantur mihi pro consectatione mea benignitatis

22. Non derelinquas me, Domine, fortis meus: non [illegible]

23. Esto ad auxilium meum, here mi, salus mea

Sensus spiritualis.

Energia stili hoc Psalmo est argumento, illum etiam litteraliter explicari de Christo debere.

Christi Domini humanitas petit principio, ut si possibile est, calix passionis transeat ab ea.

Terror enim universus subsequuturæ diei vehementer sollicitabat animam, et faciebat tædere, pavere, et mæstam esse

Peccata Christi non sua ipsius sunt, sed nostra, pro eo quod tradidit in mortem animam suam, et cum sceleratis reputatus est. et ipse peccata multorum tulit, Isaiæ cap. [illegible] v. [illegible]

Amicus illius, postmodum adversarius, Judas Iscariotes, hic quæsivit opportunitatem, ut eum traderet Judæis.

Cætera sunt fere illis similia, quæ supra [illegible] 30 vulgo [illegible]

In illud v. 15. Et factus sum sicut homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones, subiungit in Explanatione [illegible] suam [illegible] [illegible] "sicut homo non "audiens erat, cui nihil ad obiecta respondenti Pilatus dicebat "(Matth. cap. 27. v. 13.) Non audis quanta adversum te dicunt "testimonia? Qui cogitationes iniquorum noverat, blasphe"mantium voces non audiebat. Nulla enim [illegible] "eum movere poterat, qui [illegible] "ignorat: et qui potuit [illegible] respondere, [illegible] "[illegible] (Isai. "cap. 53. v. 7.) Tamquam ovis [illegible] "sicut agnus coram tondente se sine voce: sic non aperuit "os suum. Redargutiones enim in ore suo Christus non habebat "qui unde eos reprehenderet, nihil in cordibus, nihil in actibus "eorum laudabile videbat. In ore redargutiones non habebat "qui unde eos reprehenderet, in promptu habebat: et in ore "suo habebat, unde posset eos redarguere, ex quo nullus "unquam potuit mendacium audire."

Pars prima.

Psalmus David XXXVI.

Vulgo XXXVII.

[illegible] hoc Ps[illegible] genus illud admirabile belli, [illegible]
[illegible] David [illegible]
Iugulabat ille scelestus contra patrem et audacia sua, et [illegible] aliis auctorum impiorum. Sanctus David filia[illegible] ratum debellaturus, omnesque hostes constantes imp[illegible]tissimos, constituit defendere se obtegendo se se suo spi[illegible]silentio. renuit uti machina omni bellica, et in[illegible]
[illegible] inqui[illegible]
v. 2. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. v. 5. Loquutus sum in lingua mea Notum fac mihi, Domine finem meum. v. 8. Et nunc [illegible] expectatio mea? nonne Dominus? Et substantia [illegible] apud te est. v. 14. Remitte mihi, inquit, ut refrigerer, priusquam abeam; et amplius non ero. [illegible]
verba illum exhibent [illegible]
[illegible] obnoxium, qualis [illegible]
[illegible] Si invenero gratiam in oculis Domini, [illegible]
[illegible], et ostendet mihi eam [illegible] tabernaculum [illegible]
[illegible]
[illegible] sum: faciat quod bonum est coram se.
Titulus Psalmi latine sic habet: In finem: ipsi Idithun: Canticum David. Graecum malim vertere: [illegible] Canticum David. [illegible]
[illegible] Quaerunt [illegible] Idithun: [illegible] in hoc titulo. [illegible]
[illegible] aut quoniam [illegible] prosequeretur, urgeret, ac [illegible] musico [illegible] Hebraicum Lamnatzeah.
[illegible] subindeque orationis ali[illegible]
[illegible] habemus in Elisaeo. [illegible] significat. Exemplum [illegible] Dixit enim Elisaeus: Nunc add[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] per eum manus Domini [illegible] Similiter Idithum praecinente psalterio [illegible] David dixit verba psalmi [illegible] Paralipomenon ad modum canta[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ps. Dav. 38. vulgo 37
Editio Vulg.

Editio Vulgata

1. In finem: ipsi Idithun. Canticum David.
2. Dixi: Custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me.
3. Obmutui et humiliatus sum, et silui a bonis: et dolor meus
renovatus est.
4. Concaluit cor meum intra me: et in meditatione mea exar-
descet ignis.
5. Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi, Domine,
finem meum;
6. Et numerum dierum meorum quis est: ut sciam quid desit
mihi.
6. Ecce mensurabiles posuisti dies meos: et substantia mea
tamquam nihilum ante te.
Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens.
7. Verumtamen in imagine pertransit homo: sed et frustra
conturbatur.
Thesaurizat, et ignorat, cui congregabit ea.
8. Et nunc, quæ est expectatio mea? nonne Dominus? et
substantia mea apud te est.
9. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium
insipienti dedisti me.
10. Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti
amove a me plagas tuas
11. A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus:
propter iniquitatem corripuisti hominem
12. Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus: [illegible]
verumtamen vane conturbatur omnis homo
13. Exaudi orationem meam, Domine, et deprecationem
meam: auribus percipe lacrimas meas.
Ne sileas, quoniam advena ego sum apud te, et pe-
regrinus, sicut omnes patres mei
14. Remitte mihi, ut refrigerer, prius quam abeam:
et amplius non ero.

Ex Græca Septuaginta

~~Ad finem Idithuno: canticum David~~
Ad ~~finem~~ impletionem Idithuno: ode Davidi
1. Dixi: Custodiam gressus meos, ut ne offendam ego
in lingua mea.
Posui ori meo custodiam, dum consistit offensor ad-
versum me.
3. Obsurdui et humiliatus [illegible], et silui ex agendis, et ægri-
tudo mea recrudu[illegible]
4. Æstuat cor meum [illegible] et in sollicitudine [illegible]
[illegible] ignis.
5. Edixi in lingua mea: notifica mihi, Domine, ultimum
meum.
6. Et numerum dierum meorum, quis est: ut novim quid
expectem ego.
7. Ecce palmos posuisti dies meos (4): et subsistentia mea
[illegible]

[illegible] in mea [illegible]

8. Ergo universum vanitas omnis homo vivens. Diapsalma
9. Tamen in similitudine progreditur homo (?); tamen ergo gratis turbatur.
10. Thesaurizat, et ignorat cuinam congeret illa.
11. Ergo nunc quænam expectatio mea? nonne Dominus. ergo subsistentia mea juxta te est. Diapsalma
12. Ab omnibus iniquitatibus meis eruo me: [illegible] contemnenti dedisti.
13. Obsurdesco, et non aperiam os meum, quia tu fecisti. absiste a me plagas tuas.
14. [illegible] manus tuæ ego [illegible] in [illegible] tionibus super injustitia erudis hominem
15. Itaque liquasti sicut araneam vitam meam (7) ergo vane [illegible] homo. Diapsalma.
16. Exaudi orationem meam, Domine: et supplicationem meam. auscultā [illegible] meas
17. Ne conticeas, quia inquilinus ego sum apud [illegible] et compopularis velut omnes patres mei.
18. Permitte mihi, ut respirem, antequam [illegible] abeam et etiam nequaquam superero.

1. Ode David. [illegible] Vente.
2. [illegible] aquæ [illegible] potuissem. [illegible] restitit.
3. Exuretur igne. h. e. [illegible] ignes
4. Palmus est mensura brevis, [illegible] hic ponitur [illegible] imagine [illegible]
5. Tamen in similitudine [illegible] homo: ergo [illegible]
6. In vesanį [illegible] Castigando [illegible] hominem, ut [illegible] erudis illum [illegible]
7. [illegible]

[illegible] Psalmus David
1. Ad sollicitationem [illegible]
2. Statui: Observabo modos meos, ne aberrem in lingua mea [illegible] ori meo clausuram, [illegible] contra me
3. [illegible] et [illegible] perturbatur.
4. Æstuat cor meum in pectore meo: in sermone meo [illegible] ignis. [illegible] in lingua mea.
5. Doce me, Domine, ultimum meum, et mensuram dierum meorum quæ sit: intelligam, quid desit, ego

6. Ecce palmos (a) attribuisti dies meos: et tempus meum velut nihil coram te: siquidem omnino vanitas omnis Adami: acervatim mutabilitas.
7. Siquidem cum umbra transibit quilibet: siquidem vane tumultuans coacervabit, et non sciet, cui congerat ea.
8. Ergo nunc quidnam expecto, here mi? spes mea ad te est.
9. Ab omni praevaricatione mea erige me: convicio nebulonis ne impleveris me.
10. Obmutui: non aperiam os meum: quia tu facis
1. Obliga super me plagam tuam: a violentia manus tuae ego langueo.
12. In redargutionibus pro tempore erudis quemlibet, et absumitur sicut aranea desiderium illius: siquidem vane omnis homo mutatur.
13. Responde sanctitati meae, Domine, et angustiae meae: audi lacrimam meam: ne obsurdescas, quia miles ego apud te: inquilinus, sicut omnes patres mei.
Abstine a me, et recreabor: priusquam abeam, et non sim.

---

1. ... ceat pro, peccare potest, vel, periculum est, ne peccet.
2. Palmus mensura quatuor digitorum, index brevitatis vitae.

Sermo spiritalis.

Docet hic Psalmus coercere linguam, praesertim in iracundia.
Versiculi quarti sententiae apponi potest illud S. Jacobi cap. 3. v. 5. Lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat: ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit.
Exaggeratur v. 6. vitae brevitas, vanitas, corruptio, similiter septimo.
Deinceps docet spem in Domino collocandam, et ab ipso manu accipienda esse quaecumque eveniant.

[illegible] LIV.

[illegible] Psalmus vulgo quartus a quinquagesimo [illegible] si plus, conjectura [illegible] stat apertissimis singulis enim [illegible] Timor et tremor venerunt super me. v. 7. [illegible] Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, et volabo, et requiescam? v. 8. Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine etc. Quibus illa [illegible] [illegible] cap. 15. v. 13. Venit [illegible] David dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalom. v. 14. Et ait David servis suis: Surgite fugiamus. v. 16. Egressus est ergo Rex etc. Illa vero in Psalmo v. 10. Præcipita Domine [illegible] dicta sunt contra Achitophel, et reliquos [illegible] nis consiliarios. De Achitophel in [illegible] 16. v. 23. Consilium autem Achitophel, quod dabat [illegible] quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel [illegible] cum [illegible] David et cum esset cum Absalom. Inde constat [illegible] [illegible] Achitophel [illegible] v. 13. et in [illegible]: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset, absc[ondissem me] [illegible] eo: Tu vero homo unanimis, dux meus, et notus meus: Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus [illegible] [illegible] super illos etc. quæ omnia [illegible] [illegible] [illegible] cap. 15. v. 9. Achitophel [illegible] ipsa [illegible] ib. cap. 17. [illegible]

[illegible] Latine inscribitur: In finem, in carminibus [illegible] David. Græce Asaph, sed non desunt [illegible] [illegible] Græca etiam Davidi illum tribuunt. Hebraice [illegible] lamnatzeach binghinoth maschil le David [illegible] et nunc pro Psalmi argumento sic vertere: Ad [illegible] [illegible] in citharis intelligentiæ David. David scilicet [illegible] in citharis [illegible] divinam exauditionem, quam impetrare contendebat [illegible] incipit Exaudi, Deus, orationem meam. Intelligens dicitur David in citharis, quia musices, et poeticæ peritissimus. Vel etiam est sensus: Davidis psalmus in citharis ad impetrandam intelligentiam. [illegible] [illegible] v. 5. et infra: Cor meum conturbatum est in me: et contexerunt me tenebræ: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ et volabo, et requiescam? Ecce elongavi fugiens et mansi in solitudine

[illegible] 54.

[illegible]

Editio Vulgata.

1. In finem, in carminibus: intellectus David.
2. Exaudi, Deus, orationem meam, et ne despexeris depre:
cationem meam: intende mihi, et exaudi me.
3. Contristatus sum in exercitatione mea: et conturbatus sum
a voce inimici, et a tribulatione peccatoris
4. Quoniam declinaverunt in me iniquitates: et in ira
molesti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum est in me: et formido mortis
cecidit super me.
6 Timor, et tremor venerunt super me: et contexerunt
me tenebrae
7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et
volabo, et requiescam.
8 Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine.
9. Expectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimi:
tate spiritus, et tempestate.
10 Praecipita, Domine, divide linguas eorum: quoniam
vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate.
11. Die, ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniqui:
tas. et labor in medio ejus, et injustitia
Et non defecit de plateis ejus usura, et dolus.
13. Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinu:
issem utique:
Et si is, qui oderat me super me magna locutus fuisset
absconditissem me forsitan ab eo.
14. Tu vero homo unanimis, dux meus, et notus meus
15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei
ambulavimus cum consensu.
16 Veniat mors super illos: et descendant in infernum
viventes.
Quoniam nequitiae in tabernaculis eorum, in medio eorum
17. Ego autem ad Deum clamavi: et Dominus salvabit me.
18. Vespere, et mane, et meridie narrabo, et annunciabo:
et exaudiet vocem meam.
19. Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant
mihi: quoniam inter multos erant mecum.
20. Exaudiet Deus: et humiliabit illos: qui est ante secula.
21. Non enim est illis commutatio: et non timuerunt Deum:
extendit manum in retribuendo.
Contaminaverunt testamentum ejus: Divisi sunt ab ira
vultus ejus: et appropinquavit cor illius.
Molliti sunt sermones ejus super oleum: et ipsi sunt
jacula.
23. Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enu:
triet: non dabit in aeternum fluctuationem justo.
24. Tu vero, Deus, deduces eos in puteum interitus.
Viri sanguinum, et dolosi non dimidiabunt dies suos:
Ego autem sperabo in te, Domine

Ps. David 57. vulgo 54 · [illegible] · prima
ε Græca Septuag

[illegible]

In finem in hymnis [~~infirmantem~~] imperantem Ps pho.

1. Exaudi, Deus, orationem meam, et ne [illegible] deprecationem meam: attende mihi, et exaudi me.
[illegible] in fabula mea, et turbor a rumore inimici, et a tribulatione peccatoris (1)
[illegible] declinant super me injustitiam (2) et in ira [illegible]
[illegible] meum turbatur in me: et deliquium mortis cadit super me.
5. Timor, et tremor venit super me: et operit me tenebra
6. Ergo dixi: Quis dabit mihi alas, quasi columbæ: et volabo, et requiescam?
7. Ecce elongavi fugiens: et stabulor in deserto. diapsalma.
8. Expecto Deum salvantem me a pusillanimitate, et a procella.
9. Confunde, Domine, et contradivide linguas illorum. quoniam scio inordinationem, et contradictionem in multitudine (3)
[illegible] Die, et nocte circumdabit illam super muros ejus et injuria, et percussio in medio illius, et indemnitas
1. Et non defecit ex plateis illius fœnus, et dolus
12. Quia si inimicus spernaret me, sustinerem quidem: [illegible] super me exaggeraret, abs [illegible]
derer quidem ab illo.
14. Tu autem homo unanimis, auctor meus, et doctor meus:
15. Qui ad ipsum (5) suaviabaris mihi dapes: in domo Dei versabamur in concor[dia]
[illegible]
[illegible] familiari [illegible]
17 [illegible]
[illegible]
18. Ego ante Deum [illegible]
19 Vespere et mane et meridie deprecabor, et [illegible] et exaudiet vocem meam
20. Absolvet in pace animam meam a propinquis meis quoniam in multis erant mecum (6)
21. Exaudiet Deus, et humiliabit illos, qui principatur ante sæcula. [illegible] diapsalma.
[illegible] est ipsis resipiscentia: quia non timent [illegible] extendat manum suam in retribuendo [illegible]
[illegible] Profanavit dispositionem illius. dispertientur a terrore providentiæ illius: et trepidabunt corda illorum.
22. Mollescunt sermones ipsorum super oleum: et ipsa sunt jacula.
[illegible] Projice super Dominum dubitationem tuam et ipse te nutriet: non dabit in æternum fluctuationem justo.
26. Tu vero, Deus, subjices illos in puteum interitus.
27. Viri sanguinum, et doli nequaquam dimidiabunt [illegible] Domine, sperabo super te
[illegible]

[illegible]

1 [illegible] injustitiam meam.
2 [illegible] improperant mihi injustitiam meam.
3 [illegible] posuit turbas, et seditiones in civitate multi[illegible]
[illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
[illegible] Quippe [illegible] modo mihi sunt
[illegible] jam pridem erant [illegible], et [illegible]

[illegible]
1. Ad [illegible] intelligentes [illegible]
[illegible]
Attende mihi, et [illegible]
et conturbatione
4. A strepitu inimici, ab [illegible]
vertant super me [illegible]: et in furore [illegible]
5. Mens mea [illegible] in occursibus: nam formidines mor-
tis ceciderunt super me
6 Pavor, et tremor imminet in me (1) [illegible] terroribus.
7. Quare dico: Quis dabit mihi pennam, [illegible]
[illegible]
[illegible] elongabo fugiens, pernoctaturus in solitudine humiliter
9 [illegible] de tempestate.
10 [illegible] linguas illorum, ut videam se-
[illegible] in civitate
11 [illegible]
et [illegible] in vanitate [illegible]
12 [illegible] vanitate illius: et non recedat de platea illius
fallacia, et [illegible]
13 [illegible] nam inimicus [illegible]
neglector meus super me superbit: at dissimulabo ab illo
14. At tu miserrime, videlicet necessarius meus, assuetus meus,
et conscius meus (2):
15. Cum [illegible] dulces [illegible] in domum Dei gradere-
mur socialiter.
16. Esto mors super tales: deducantur infernum viventes
quoniam [illegible] in collusione illorum, in intima illorum
17 Ego ad Deum appellabo. et Dominus salvabit me.
18. Vespere, et mane, et meridianis orabo: et clamabo: et
exaudiet vocem meam
19. Vindica perfecte vitam meam de vicino mihi quoniam [illegible]
[illegible] sunt adversarii mihi.
20. Exaudiet Deus, et rependet illis, et conteret verticem illorum
[illegible]: quorum nulla conversiones ad se: et non
aspicient Deum.
21. Extendet manum suam in retributionibus suis, vulneras
lancea sua
[illegible]
illius: mollierunt verba illius prae unguento: et ipsa jacula.
23. Projicito super [illegible] tuam, et ipse [illegible]
[illegible] non dabitur in [illegible] justo fideli.
24 [illegible] illos ad foveam [illegible]
[illegible] odium, et fallaciae non dimidiabunt dies suos:
Ego vero [illegible]

[illegible]

... [illegible] ... est, imminet ...

[illegible]

... Psalm [illegible]

David [illegible], et sui mysterii prophetam [illegible]
[illegible] complevisse, [illegible] venit in Gethsemani,
[illegible] in montem Olivarum. 2. Reg. cap. 15 v. 30. [illegible]
v. 34.
vv. 9. 10. 11. [illegible], et turbæ, quæ in [illegible] con-
citatæ sunt, ut Dominus traderetur ad crucifigendum.
vv. 12. 13. 14. 15. David de Achitophel queritur, Dominus de Juda
proditore.
v. 17. Vespere, et mane, et meridie describitur tempus Dominicæ
[illegible], qua Deum Patrem exoravit pro nostra salute.
v. 19 [illegible], quid post passionem Domini futurum erat de
miserrima natione Judæorum: scilicet ut Deus illos puniret
de Jesu suo interempto: futurumque, ut in ipsa ultione, et
perditione totius gentis non resipiscerent, et non agnoscerent
[illegible] a quo punirentur, et Deum fuisse, cui violentas
[illegible]
In sequentibus minitatur v. 20. ultimam pœnam impœnitentiæ;
[illegible] et [illegible] ad persuasionem, et [illegible]
[illegible] misericordiæ [illegible]
[illegible] iores identidem evasuros.
Duobus vv. novissimis sanctus Propheta se sequestrat ab impiis:
[illegible] quidquid scelesta natio foret contra Dominum machi-
[illegible], ille spem suam, et fidem in Domino constituit.

Psalmus David

Psalmus David XXXVIII

vulgo LXII

Inscribitur vulgo hic Psalmus David, cum esset in deserto Idumeæ. Reclamant passim interpretes. Etenim, ut inquit [illegible] Non legitur David latuisse unquam in [illegible] deserto Judeæ. Græca melius, quæ in deserto [illegible] exemplaria non desint, ubi [illegible] hebraica veritas [illegible] Psalmus David: cum esset in deserto Judeæ.

Nova difficultas occurrit in titulo ratione loci. [illegible] sacra historia Vulgata biblia præseferunt, videlicet 1. Reg. cap. [illegible] fuisse hunc Psalmum a Davide scriptum, cum Saulem effugeret, quod tamen improbatur. Nam David Saulis ætate nullo modo potitus est regia appellatione, utcumque a Domino per Samuelem inunctus fuisset in Regem futurum. Ipse tamen in Psalmo v. 12. appellat se Regem, inquiens: Rex vero lætabitur in Deo. Ex quo conjicitur, ut intelligamus, hunc Psalmum a Davide scriptum fuisse, [illegible] Absalonem: quæ historia diserte descripta est 2. Reg. cap. 15.

Editio Vulgata.

1 Psalmus David. [illegible] in deserto

[illegible]

In terra deserta, et invia, et inaquosa, sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, et gloriam tuam.

4. Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.

5. Sic benedicam te in vita mea: et in nomine tuo levabo manus meas.

6. Sicut adipe, et pinguedine repleatur anima mea: et labiis exultationis laudabit os meum.

7. Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis [illegible] tabor in te:

8. Quia fuisti adjutor meus:

9. Et in velamento alarum tuarum exultabo: adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.

10. Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam: introibunt in inferiora terræ:

11. Tradentur in manus gladii: partes vulpium erunt.

12. Rex vero lætabitur in Deo: laudabuntur omnes, qui jurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua

[illegible]

[illegible]

[illegible] Psalmus [illegible] cum esset ipse in deserto [illegible].

1. Deus o Deus meus [illegible] te mane [illegible]
[illegible] te anima mea [illegible] tibi caro mea.
in terra deserta et [illegible], sicut in
[illegible] et contemplandum [illegible] tuam
et gloriam tuam.
[illegible] [illegible] tua super vitas labia
mea [illegible]
[illegible] [illegible] te in [illegible] mea in nomine tuo [illegible]
manus meas.
6. Quasi ex adipe, et pinguedine impleatur anima
mea: dum labiis modulationis laudabit os meum.
7. Si memorabam te super strato meo: in matutinis [illegible]
deo ad te:
8. Quia fies exauditor meus: et in tegmine ala[illegible]
tuarum [illegible]
[illegible] [illegible] dextera tua.
[illegible] [illegible] frustra requirunt vitam meam: ingredi-
antur in infima terræ.
Tradentur ad copias gladii: partes vulpium erunt.
10. Verum Rex lætabitur super Deo: laudabitur omnis
[illegible] [illegible]
[illegible]

[1] Matutino. Verbum est; valet, Matutinum ago.

Ex Hebraica veritate.

1. Psalmus David, cum esset ille in sol[illegible]
Judææ.
Deus, fortis meus tu. matutinabo tibi: anhelat ad te
anima mea: concupiscit ad te infirmitas mea: in terra
sicca, et arenti, destituta aquis.
2. [illegible] in sancto contemplabar te: ut conspicarer
virtutem tuam, et majestatem tuam.
4. Quoniam efficax gratia tua super vites [illegible] labia mea
laudabunt te.
5. Proterea benedicam te ex vi mea: in gloriam [illegible]
[illegible] palmas meas.
6. Veluti lacte, et delicio saturabitur appetitus meus: cum
labiis cantillationum ovabit os meum.
7. Siquidem memorabam te super strato meo: in periculis
meditabor de te.
8. Quia es auxilium meum, ut in tegumento vestium tua:
[illegible]
9. [illegible] et anima mea prope te; [illegible] capessat dextera tua.
10. [illegible] in casum requirunt vitam meam [illegible] ineant
[illegible].

11. Diverteantur ad plagas gladii: esca [illegible]
12. Rex vero glorietur in Deo: clarescet omnis [illegible]
(a) ab eo: cum occludetur [illegible]

[illegible] gratia tua super vitas [illegible] est [illegible]
cordia, et gratia tua, quam [illegible]
[illegible]

[illegible] Spiritalis.

[illegible] apud [illegible] desertum [illegible]
[illegible] pernoctans in deserto [illegible]
hoc Psalmo illius praevenit exemplum [illegible]
dem ritum faciens in deserto Judaeae matutinandi [illegible]
in oratione.

V. 4. describitur fructus quidam admirabilis orationis, qui valde animadvertatur oportet, videlicet oportere nos multo magis inniti cum ea in misericordia altissimi conciliata per orationem, [illegible] naturae [illegible] viribus, facultatibus.

Praeterea docemur v. 6. delectari nos debere in officio orationis [illegible], quam in omni voluptate, ac dulcedine [illegible]

V. 9. Haeret anima mea post te. Hoc praecipue de Christo Domino explicandum, cujus sacratissima humanitas cum divina natura unione hypostatica [illegible] est.

[illegible] molimina impiorum: et confortandur justi ad sperandum in Domino

Psalmus David XXXIX.

vulgo CVIII.

1. [S]emei, an de Achitophel litteram hujus Psalmi intelli[gi] [illegible], non multum pugnabo. Contra primum potius dictum fuisse, nonnulla insinuant. Nam Achitophel contra David pugnabat arte, et consiliis, ut patet cum ex Regum historia [illegible] ex permultis Psalmis, in quibus de illo querela est. At Semei obruit Davidem conviciis apertis, probris, ac [illegible] contumeliarum 2. Reg. cap. 16. Porro de utroque certe queritur Propheta, cum orat v. 2. Deus laudem meam [ne] tacueris: quia os peccatoris, et os dolosi super me apertum est. Verius dixeris, de utroque esse querelam videlicet Semei peccator, quia contumeliosus aperte; Achi[tophel] dolosus [illegible]

[illegible] Pars [illegible]

[illegible] Vulgata.

[illegible]

[illegible] laudem meam [illegible] quia os [illegible]
et os [illegible]
[illegible] adversum me lingua [illegible]: et sermo-
nibus odii circumdederunt me: et expugnaverunt
me gratis.
[illegible] detrahebant mihi: ego
autem orabam.
5. Et posuerunt [illegible] mala pro bonis: et odium
[illegible] mea.
6. Constitue super eum peccatorem: et diabolus stet
a dextris ejus.
7. Cum judicatur, exeat condemnatus: et oratio ejus fiat
in peccatum.
8. Fiant dies ejus pauci: et episcopatum ejus [illegible]
alter.
9. Fiant [illegible] et uxor ejus vidua.
[illegible] transferantur [illegible] et [illegible]
ejiciantur de habitationibus suis.
[illegible] omnem substantiam ejus: et
diripiant alieni labores ejus.
[illegible] qui misereatur pupillis
ejus.
[illegible] generatione una
[illegible]
14. In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in consp[illegible]
[illegible] non deleatur.
[illegible]
15. Fiant contra Dominum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] persequutus est hominem inopem, et mendicum [illegible]
compunctum corde mortificare.
[illegible] maledictionem, et veniet ei: et [illegible]
benedictionem, et elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem sicut vestimentum: et intravit
sicut aqua in interiora ejus: et sicut oleum in ossi-
bus ejus.
[illegible] vestimentum quo operitur: et sicut [illegible]
[illegible]
[illegible] qui detrahunt mihi apud [illegible]
[illegible] adversus animam meam.
[illegible] Domine, Domine, fac mecum propter nomen
tuum: quia suavis est misericordia tua.
22. Libera me, quia egenus, et pauper [illegible]
meum conturbatum [illegible]
23. Sicut umbra cum declinat, ablatus sum: et excussus
sum sicut locustæ.
24. Genua mea infirmata sunt a jejunio: et caro mea
immutata est [illegible]
25. Et ego factus sum opprobrium illis: viderunt me,
et moverunt capita sua.

26. Adiuva me Domine Deus meus: salvum me fac secundum misericordiam tuam.
27. Et sciant, quia manus tua haec: et tu Domine, fecisti eam.
28. Maledicent illi, et tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur: servus autem tuus laetabitur.
29. Induantur qui detrahunt mihi, pudore: et operiantur [illegible]
30. [illegible] nimis in ore meo: et in medio multorum [illegible] eum.
31. [illegible] paupe[r]is: ut [illegible] persequentibus animam meam.

Ex [illegible] Septuaginta.

Ad finem: Psalmus David.

1. [illegible] quia os [illegible] et os dolosi super me apertum est.
2. Oblaterant contra me lingua dolosa: et dictionibus iniquitatis circumdant me, et debellant me immerito.
3. Pro alliciendo me, perturbant [illegible] me: ego autem benefaciebam
4. Et opponunt mihi detrimenta pro benefactis: et iniquitatem pro [illegible] mea.
[illegible] super illum peccatorem: et perturbator stet ex dextris illius.
6. In eo iudicari ill[illegible] exeat condemnatus: et officiositas illius fiat in peccatum [illegible].
7. Evadant dies illius pauci: et administrationem (3) illius sumat [illegible].
Evadant filii illius obscuri: et mulier [illegible].
9. [illegible] filii illius, et emendicent: ejiciantur ex loco [illegible] (4)
10. Examinet fenerator [illegible] et diripiant alieni labores illius
11. Non adsit illi susceptor: neque [illegible] misericordia [illegible] illius
12. Evadant nati illius in deperditionem: in [illegible] abstergatur nomen illius.
13. Rememoretur iniustitia patrum illius [illegible] et peccatum (5) matris illius non abstergatur.
14. Constituantur ante Dominum omnino (6): et [illegible] ex terra monumentum illo[rum].
15. Pro quibus non meminit (7) facere misericordiam [illegible] inopem, et trementem et [illegible] corde mortificare.
Itaque attrahit imprec[illegible] et [illegible] non promeretur benedictionem: et elongabitur [illegible]
17. Et induitur imprecationem ut vestimentum: et init quasi pluvia in intima illius: et quasi oleum in ossibus illius.
18. Evadat illi ut vestimentum, quod circummittitur et quasi cingulum, quo per totum [illegible]

[illegible] } Pars prima.

[illegible] Dominum.

[illegible]

[illegible] Domine, fac mecum propter [illegible]

[illegible] quia [illegible] misericordia tua

1. [illegible] quia trepidus, et inops sum ego: et cor meum

perturbatum est [illegible]

[illegible] umbra, dum declinat illa, [illegible]

muscæ.

23. Genua mea ægrotant ob inediam: et caro mea abstinet ab [illegible]

24 Ergo ego evasi opprobrium illis: aspicientes [illegible]

capitibus suis.

[illegible] Domine Deus meus: et salva me secundum [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible]: insurg[illegible] contra

me pudefiant: sed servus tuus [illegible]

[illegible] contra me immo etiam [illegible]:

[illegible]

[illegible] in ore meo et in medio

[illegible]

[illegible] ex [illegible]

[illegible]

[illegible]

Ex Hebraica veritate.

[illegible] succederet David. Psalmus.

Deus meus, hymno meo ne obsurdescas:

2 [illegible] os [illegible] [illegible] ne [illegible]

[illegible]

3. Et dicteriis [illegible] me [illegible]

[illegible]

4 Pro colendo me ad [illegible] et [illegible] orat [illegible]

5. Et reponent contra me [illegible] et con-
tumeliam pro cultu meo (1).

6. Praefice super talem punitorem: et adversarius consis-
tat supra vires ejus

7 [illegible] punitor: et oratio illius
sit in offen[illegible].

8 [illegible] : praefecturam illius [illegible]
[illegible]

9 [illegible] uxor illius vidua.

10 At [illegible] filii illius, et mendicent:
[illegible] desolationibus suis.

11 [illegible] in omni [illegible] et [illegible]
[illegible]

12 Non sit illi prolongator benignus, et [illegible]
[illegible] illius.

13. Sit posteritas illius in admirationem: in aetate
succedente deleatur nomen illorum.

14 [illegible] patrum illius coram Domi-
[illegible] illius non [illegible]

15 [illegible] Domino [illegible]
[illegible] illorum.

16 [illegible] fuit [illegible]
tem: ut persequeretur quemlibet mansuetum, et
[illegible] opem, et trepidum corde sustolleret

17. Et coleret contumeliam, ut adveniret ei et non [illegible]
de benedictione, ut elongetur ab illo

18 [illegible]
at sicut eluvio in intimum illius [illegible]
in ossa ejus.

19. Sit illi sicut vestimentum obvelaturum, et in zona
continuo praecingendam.

20 [illegible] apud Dominum: et obla-
terantium perniciem in vitam me[illegible]

21. At tu Domine, Deus mi, fac mecum secundum [illegible]
[illegible] quia idonea gratia tua liberare me

22 Quia inops, et miser ego: et cor meum [illegible]
[illegible]

23. Sicut umbra in declinationibus suis [illegible]: excut[illegible]
sicut locusta

24. Vires meae languent prae jejunio: et caro mea [illegible]
[illegible]

25 [illegible] me [illegible]
[illegible]

26 [illegible] meus [illegible]

[illegible]

[illegible] 104 [illegible] prima

[illegible]

[illegible] assertum [illegible]

[illegible] petri.

[illegible]

[illegible]

[illegible] eadem [illegible]

[illegible] in evangelio [illegible] cap. [illegible] 5 [illegible]

[illegible] et [illegible] aperire [illegible]

[illegible] nostre [illegible]

[illegible]

[illegible] haberet [illegible] et [illegible]

[illegible]

[illegible] et respiciens retro, [illegible] est [illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible]

Psalm. [illegible]

[illegible] X1.

[illegible] X C

Psalmus hic non est auctore Davide. Ob id merito in Hebr[illegible] [illegible] caret. Videtur cantatus [illegible] [illegible] ipse tamen cum ex Domini oraculo. Existimaverim illius auctores extitisse Sadoc, et Abiathar sacerdotes, vel certe eorum alterutrum, cum Rex [illegible] consilium deliteret in campestribus deserti 2. Reg. cap. 15. v. 28. Probant enim universe consilium illius latitandi, donec Deus faceret [illegible] naret [illegible] inanter, et [illegible] liberationem malorum, et reliquum vitæ agendæ ad finem feliciter.

Editio Vulg[illegible]

[illegible]

4. Scapulis suis obumbrabit tibi: et sub pennis ejus sper[illegible]
5. Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis [illegible] nocturno [illegible] volante in die [illegible]

[illegible] non appropinquabit [illegible] consideralis: et retributionem peccatorum [illegible]

[illegible] tuum.
10. Non accedet ad te malum: et flagellum non appropinquabit [illegible]

[illegible] Angelis suis mandavit de te: ut custodiant te [illegible]

[illegible] tollent te, ne forte [illegible] pedem tuum.

Super aspidem, et basiliscum ambulabis: et conculcabis [illegible]

[illegible]

[illegible] apud Hebr[illegible]

[illegible]

2 [illegible]

[illegible]

5. [illegible]

[illegible] sente

[illegible]

[illegible] non accidit

[illegible]

[illegible]

[illegible] personalit[illegible]

[illegible]

[illegible] vernaculi [illegible]

[illegible] liberab [illegible]

[illegible]

[illegible] omnibus [illegible]

[illegible] ornaltare ubi eum tegat omnip[illegible]

Inaugurari est more avis [illegible]

Quoniam tu, Domine, etc. Hæc loquitur ipse Propheta, qui [illegible] pra: vel salutem suam cum salute Davidis conjungens [illegible] [illegible]mque ducens suam, quam præcinit Davidis. vel Davide[illegible] docens orare, et illi quasi in os verba indens [illegible] Propheta, tamquam Dei oraculum.

[illegible]

Ipse [illegible] Salvator noster docuit [illegible] exemplo [illegible]

[illegible] super pinnaculum templi [illegible]

[illegible] providentia [illegible]

[illegible]

[illegible] Dominum [illegible]

[illegible] repente [illegible] super [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] X.L

[illegible] V.1

[illegible] ... sed ille Chus [illegible] ...

[illegible] ... dixit contra David [illegible] ... intelligendum esse de Saule ... nigredinem morum ... vocatur Chus, idest Æthiops ... et erat de tribu Beniamin, seu quod est idem filius Iemini ... patet ex 1. Reg. ... sed [illegible]

[illegible] ... persequutionem Absalonis ... reddidit ... Egredere vir sanguinum ... Semei ... Saul ... quemam ...

[illegible] ... potest ... non potest ... hunc ...

[illegible] ... Chus enim ... Hebraice ...

[illegible]

[illegible]

3 [illegible]uando rapiat ut leo animam meam: dum non est qu[illegible]

[illegible]

[illegible] in terra vitam meam: et gloriam meam in [illegible]

[illegible]

[illegible] in praecepto quod mandasti

[illegible] populorum circumdabit te

9. Et propter hanc in altum regredere [illegible]

[illegible]

[illegible] tetendit, et paravit illum.

[illegible] mortis: sagittas suas [illegible]

[illegible]

[illegible] sermonibus

[illegible]

[illegible] et antea 7 [illegible]

1 [illegible]

[illegible] salva [illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible] per quamcunque [illegible]

13 [illegible] jaculum suum extendit [illegible] et illum

14 Et [illegible]

15 [illegible] concipit argentatem et parit in unum

16 Foveam [illegible]

17 [illegible]

18 [illegible] secundum evidentiam illius: et psal lam nomini Domini [illegible]

[illegible]

[illegible] tandem vel solam pro multo.

3. Secundum probationem meam. [illegible]

[illegible] quam adhuc probas

[illegible] determinate, vel

[illegible]

[illegible] quam [illegible]

[illegible] gemini filii Gemini-

[illegible] confusio: salva me de omn[illegible]

[illegible] et prospera me.

[illegible]

[illegible] nomine mea [illegible] et [illegible]: et alt.

[illegible] ad excensi[illegible]

[illegible]

[illegible] at super [illegible]

[illegible] judicabit populos: decerne mihi [illegible]

[illegible] meam circa me.

[illegible] scelestorum, ut confirmes [illegible] et renes, Deus fidelis.

11. Auctoritas mea in Deo salvante sapientes sen[illegible]

[illegible] perpetuo seu mean [illegible]

[illegible] (4): arcum suum intendit, et [illegible] illos
15. At [illegible] et arma mortis [illegible] in insectatores adhibebit.
15. Ecce contristabit violentiam: itaque genera molestiam, et pariet [illegible]
16. Fovea [illegible] fodit ut deprideat eam: et cadet [illegible] [illegible] auctor.
17. Convertet injuria ipsius in capite ejus: et super verticem illius seditio ipsius dominabitur.
18. Predicabo Dominum secundum veracitatem illius: et psallam gloriam Domini altissimi

1. Si rependi etc. Dicit se noluisse unquam nocere inimicis ut ipse sine summa justitia evaderet [illegible] et consuleret fugæ suæ illos frustrando. Tale est, [illegible] olim occisit Saulem cum nactus illum esset in spelunca Engaddi 1. Reg. [illegible]
2. Super hanc in altitudine emina. h. e. In hac [illegible].
3. [illegible] decernat: nisi sententiam mutabit.
4. Acuet. Acutum exhibebit

Sensus spiritualis.

V. 4. Domine Deus meus, si mereo istud: si est iniquitas in manibus meis. Ita Dominus apud S. Joannem cap. 8. v. 46. juxta vulgarem latinitatem: Quis ex vobis arguet me de [illegible]
5. [illegible] retribuentibus mihi [illegible]
[illegible] cap. [illegible]. Peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Qui cum malediceretur non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste.
Cetera describit Dominum adventantem in judicio supremo.
V. 7. Exurge in furore [illegible] Tac inimicos meos eosdemque tuos [illegible] regni tui; h. e. extermina illos extrahis [illegible] amanda illos in tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dentium.
V. 8. Et synagoga populorum circumdabit te. Id est ex omnibus multitudo illa magna, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis, quam vidit S. Joannes in Apocalypsi cap. 7. v. 9. stantium ante thronum et in conspectu agni, cum amicti essent stolis albis, et palmæ in manibus eorum.
V. 10. Judica me Domine secundum justitiam meam. Petit propheta se judicari cum electis Dei.
V. 11 [illegible] Consummabitur prævaricatio, et [illegible] peccatum. Et diriges justum. Et adducetur justitia sempiterna, et implebitur visio, et prophetia.
V. 14. Sagittas suas ardentibus effecit. Puniet enim impios amandatis in ignem sempiternum.

Psalmus David XLII

vulg. XI

Psalmus vulgo undecimus manifeste præsefert eo argumento se scriptum fuisse, ut querela esset de Achitophel, aliisque Absalonis consiliariis. Propterea in v. 4. dicitur: Disperdat Dominus universa labia dolosa, et linguam magniloquam. Qui dixerunt: linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt. quis noster Dominus est. Videt hic describi illum Achitophel, de quo 2. Reg. cap. 16 v. 23. Consilium Achitophel, quod dabat in [illegible], quasi si quis consuleret Deum. Id enim exag[illegible] solo [illegible] in sacra historia non de sententia sacri scriptoris, sed ex [illegible] opinione, qui [illegible] consiliario præbebant, et ex vana ipsius Achitophelis de se impiaque arrogantia.

Inscribitur Psalmus: In finem: pro octava: Psalmus David. Græcum verte: Super octava. Quid ejus rei sit, vide [illegible] in nostra methodo Ps. [illegible] juxta veterem Ps. 6.

[illegible] Vulgata

1. In finem pro octava: Psalmus David.
2. Salvum me fac Domine, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum.
3. Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa in corde et corde locuti sunt.
4. Disperdat [illegible] universa labia dolosa, et linguam magniloquam.
5. [illegible] dixerunt: linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt: quis noster Dominus est?
6. Propter miseriam inopum, et gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.
7. Eloquia Domini eloquia casta argentum igne examinatum probatum terræ purgatum septuplum.
8. Tu, Domine, servabis nos et custodies nos a generatione hac in æternum.
9. In circuitu impii ambulant secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

Ps. David 11 vulgo 11
Ex Græca Septuag.

Ex Græca Septuaginta.

Ob votum: super octava: Psalmus David

1. Salva me, Domine, quia deest pius: quia neglignuntur veritates a filiis hominum.
Irrationabilia loquitur quilibet ad vicinum suum: labia dolosa in corde, et in corde dictitant rursus.
3. Consumat Dominus omnia labia dolosa, et linguam magniflluam:
4. Dicentes, linguam nostram magnificamus: pronunciata nostra de nobis sunt: quis noster auctor est?
5. Propter lucidipatientiam trepidorum, et angustiam inopum, nunc adstabo, dicit Dominus.
6. Ponar in salutari: continuabo in illo.
7. Verba Domini verba pura: argentulum incensum, distinctum terra, purgatum septemplicitur.
8. Tu Domine custodies nos, et conservabis nos ab ætate hac, et in æternum.
9. Circuiti impudentes ambulant secundum altitudinem tuam multifariam-intuens filios hominum.

Ex Hebraica veritate.

1. Ad impetrationem: super octichordo: Psalmus David.

2. Salva, Domine, quoniam deficit officiosus (1): quoniam emigrant fidelitates (2) a filiis Adam.
3. Mendacium dictitant quisque adversus necessarium suum: labio discrepantiarum de sententia in sententiam dictitant
4. Excindat Dominus omnia labia discrepantiarum: linguam dictitantem grandia
5. Quippe ajunt: Per linguam nostram prævalebimus labia nostra ex nobis: quis auctor super nos?
6. Propter populationem egenorum, propter singultum miserorum, jam assurgam, dictitat Dominus ponam cum salute suspirantem ~~ob~~ id sibi.
7. Verba Domini, verba nitentia: nummisma depuratum in conflatorio a scoria, in liquatorio septemplicitur
8. Tu, Domine, observabis illos: defendes nos ab ætate hac ad ~~æternitatem~~ olim.
9. Circumeundo perfidiosi incedant: vinea epulorum propter filios Adam (3)

---

1. Deficit officiosus. Qui colebat officium apud me, velut olim Achitophel, jam deserit officium, et me contemnit
2. Fidelitates. h.e. Rationes hominis constanter fidelis.
3. Perfidiosi vinea epularum. Qui prædari scilicet miseros volunt, ipsi nobis præda erunt.

[illegible]

Deserverunt [illegible], ac fideles Dominum, teste S. Joanne cap. 1 v. 11 [illegible] In propria venit et sui eum non receperunt.

Irrationabilia, et vana loquebantur Judaei unusquisque ad proximum suum, cum autore eodem S. Joanne cap. 7. v. 12. murmur multum erat in turba (de Domino): quidam enim dicebant: quia bonus est: alii autem dicebant Non: sed seducit turbas.

Dicebant Pharisaei: Linguam nostram magnificabimus: labia nostra a nobis sunt; quotiescumque consilium faciebant contra Dominum, ut eum caperent in sermone. Matth cap. 22. v. 15.

Dicebant item: Quis noster Dominus est, cum sub illa parabola Luca cap. 19. v. 14. dicerent: Nolumus hunc regnare super nos.

Post id temporis Dominus consummavit opus salutis nostrae: quia pueri communicaverunt carni, et sanguini: et ipse similiter participavit eisdem, ut per mortem destrueret eum, qui habebat imperium mortis, idest Diabolum: et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti; ut dicitur ad Hebr. cap. 2. vv. 14. 15.

Circumeunt nunc impii Judaei ambulant in omnes terras vagi, de patrio solo deportati

Psalmus David XLIII.
vulgo LI.

Hic Psalmus hoc titulo in Vulgatis prænotatur vv. 1. 2. In finem: intellectus David: cum venit Doeg Idumaeus et nunciavit Sauli: Venit David in domum Achimelech. In Graecis pro Achimelech est Abimelech. ~~[illegible]~~. Citatur infra titulum locus sacrae historiae 1. Reg. cap [illegible] ubi [illegible] Respondens autem Doeg Idumaeus, [illegible], et erat primus inter servos Saul, [illegible] in Nobe apud Achimelech filium Achitob [illegible]. ~~[illegible]~~ [illegible] Ego tamen [illegible] atque [illegible], hunc Psalmum a David scriptum nequaquam ea occasione cum a Doeg Idumaeo deferretur apud Saulem, sed utique contra Achitophel, quo tempore cum Absalone negotium esset.

Rationem sic asserendi faciunt sententiae passim toto Psalmo occurrentes. Nam de Doeg quidem novimus, illum [illegible] Saulem magno loco stetisse, et illum tenorem [illegible] Davidi, et enim de Davide apud Saulem nunciasse,

{ Ps. david. [illegible] vulgo 51
} Præfat.

ubi degeret, ut haberet Saul ejus [illegible] facul-
tatem: sed illum gloriantem de malitia, potentem in
iniquitate, et prævalentem in vanitate sua non reperio.
Quantus enim cumque Doeg apud Saulem haberetur,
tamen potentissimus pastorum. 1. Reg. cap. 21 v. 7 Non
cadit in id genus tota die injustitiam cogitare lingua,
non sicut novacula acuta facere dolum, non dili-
gere iniquitatem magis, quam loqui æquitatem. hoc
est, id facere ex artificiosæ, institutis facultatis sapientiæ. Non
ille, qui Deum non poneret adjutorem suum: quip-
pe [illegible] sicut in Psalmo præcedenti legimus v. 5.
linguam nostram magnificabimus: labia nostra a
nobis sunt. quis noster Dominus est? Qui ergo ver-
[illegible] hoc [illegible], non Doeg habendus, sed A-
chitophel. ~~Haec item animadvertere, nihil est in te~~

Editio Vulgata.

1 In finem. intellectus David.
2. Cum venit Doeg Idumæus, et nunciavit
Sauli: Venit David in domum Achimelech.
3. Quid gloriaris in malitia: qui potens es in iniquitate.
4. Tota die injustitiam cogitavit lingua tua: sicut
novacula acuta fecisti dolum.
5. dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem
magis, quam loqui æquitatem.
6. dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.
7. Propterea Deus destruet te in finem: evellet te, et
emigrabit te de tabernaculo tuo: et radicem tuam
de terra viventium.
8. Videbunt justi, et timebunt: et super eum ridebunt,
et dicent.
9. Ecce homo, qui non posuit, Deum adjutorem suum.
Sed speravit in multitudine divitiarum suarum: et
prævaluit in vanitate sua.
10. Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei, spe-
ravi in misericordia Dei, in æternum, et in sæculum sæculi.
11. Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti: et expectabo no-
men tuum: quoniam bonum est in conspectu sanctorum
tuorum

Ps. [illegible] vn. 90 [illegible]
Ex Græca Septuag. — Pars [illegible]

Ex Græca Septuaginta

In modum considerationis Davidi: in eo venisse Doeg Idumæum, et annunciasse Sauli, et dixisse illi Venit David in domum Abimelech

[illegible] gloriaris [illegible]
2. Iniuriæ studet lingua tua: sicut novacula acuta facis dolum (1).
3. Delectaris nequitia super officiositate: improbitate pro [illegible] loquendo rationem. Diapsalma
4. Affectas omnia verba ambiguitatis lingua dolosa. [illegible]
[illegible] Deus redigat te ad finem evellat te, et destituat te de umbraculo tuo (3): et radicem tuam de terra viventium Diapsalma
5 [illegible] videbunt rationabiles, et exhorrebunt: et super illum ri-debunt, et dicitabunt: Ecce homo qui non posuit Deum auxiliatorem suum
7. Sed sperabat super copia divitiæ suæ: et invalescebat in vanitate sua.
8. Ego autem velut oliva fructuosa in domo Dei, spero super misericordia Dei in decursum, et in decursum decursus (4)
9. Concelebrabo te in seculum, cum feceris: et immorabor nomini tuo: quia aptatum ante pios tuos

---

1. Sicut novacula etc. Nocas dolo tam levi ac facili, quam est [illegible] ac [illegible] detrimento sicut novacula acuta ad recidendum, et radendum.
2. Lingua dolosa [illegible] quem Grammatici appellant instrumenti casum.
3. De umbraculo tuo. h.e. de loco, quem inhabitas
4. In decursum etc. h.e. omni succedente tempore. εἰς τὸν αἰῶνα, vid. sequenti v. in seculum.

Ex Hebraica veritate

[illegible]
[illegible] annunciet Sauli,
et [illegible] Abimelech
[illegible]
[illegible] semper.
[illegible]
[illegible] gloriam [illegible]

11. Concinam te in [illegible], cum feceris: et expectabo gloriam tuam quoniam benigna [illegible] coram gratiosis tuis

---

1. Ad successum etc. Ut bene succederet [illegible] cinatione.
[illegible] Ex[illegible] inquit, humanitatis, et bonitatis officiis illustrans o Achitophel, vitam tuam novis exemplis per singulos dies: cur modo, et quorsum superbis in nequitia?
[illegible] Non posuit Deum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Achitophel, qui [illegible] consilia Deo æquiparabat.
[illegible]

Vis moralis hujus Psalmi concordat cum illa Domini apud Jeremiam doctrina [illegible] [illegible] Dominus: Non glorietur sapiens in sapientia [illegible] non glorietur fortis in fortitudine sua et non glorietur dives in divitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur [illegible] [illegible] [illegible] quia ego sum Dominus, [illegible] [illegible] et justitiam in terra. Hæc enim placent mihi, ait Dominus.

Psalmus David XLIV.

vulgo LII

Psalmus, quem hoc loco exhibeo legendum, in vulgata methodo quinquagesimus secundus numeratur. Ille autem de verbo ad verbum fere est idem et qui in vulgatis decimus tertius, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] parte hujus [illegible] [illegible]. Differentia est inter utrumque [illegible]. Prima est, nam in Psalmo decimo tertio inter numerum tertium, et quartum vulgatæ editionis tres versiculi sine ulla nota numeri [illegible] [illegible], qui in præsenti penitus desiderantur. De [illegible] ratio inferius reddetur. Altera differentia est, nam in eo [illegible] explicandum paro, diversus est penitus v. 6. quam in illo. In illo enim sic legimus: Quoniam Dominus in generatione justa est: consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes ejus est. In [illegible] ad hunc modum: Quoniam Deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quoniam Deus sprevit eos. Dices. at quam magna illa differentia? Ajo, imo maxima. Propterea enim hunc Psalmum Davidi adjudico, et tribuo, illum abdico.
Hunc ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] modo, quia Davidi inscribitur in titulo, [illegible] [illegible] legimus, verum præterea, quia nihil est in Psalmi sententiis quod a Davide dictum pro ratione sui temporis non conveniat

[illegible] Pars [illegible]

[illegible]

[illegible] Deum a Re-
rann faucbat, qua [illegible] notat insipientiæ v. 1. Dixit
cap. 16. v. 23. illumque notat insipientiæ v. 1. Dixit
insipiens in corde suo: Non est Deus. Mox enarrat quanto
multorum detrimento hæc labes illius successerit: nam
propterea v. 4. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti
[illegible] dixit quid sibi deberet Achitophel
de suis machinationibus [illegible] expectare. Cum enim esset
ille assentator, et corruptor Absalonis vaferrimus, et
[illegible] quasi divina quædam oraculaven:
[illegible]
Dominus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent
quoniam Deus sprevit eos. Neque obstat rationi [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] tabitur Israel. Vox enim captivitatis [illegible]
hyperbolice usurpatur, quandoquidem David [illegible]
passus est captivitatem; et significat illam Davidis e
migrationem a Jerusalem quæ l. 2. Reg. cap. 15. [illegible]
[illegible] ~~et venit Rex~~ [illegible]
quousque venit Rex [illegible]
cap. 16 v. 5. Intellige enimvero eam esse Psalmistæ sen-
tentiam: Dominus dabit ex Sion salutare Israel cum
converterit nos in Jerusalem de hac deserti solitudine in
qua tenemur quasi captivi, et in qua obsidemur extra
urbem nostram: tunc exultabit omnis de gente [illegible]
filius Israel. Nihil est ergo in hoc Psalmo, quod cum
Davidis historia non reperiatur consentire. Est illa, quæ
Davidi asserenda [illegible]
[illegible] illo, quem Vulgatus habet decimum
[illegible]
tertium. Et præcipue [illegible] Quod
quæ est v. 6. Enimvero cum legas in Ps. [illegible]
Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent
quoniam Deus sprevit eos; quæ verba cur ad historiam
[illegible] declaratum est; in Psalmo 13. [illegible]
[illegible] quoniam Dominus in [illegible]
[illegible]
est: consilium [illegible] indicant dolentem [illegible]
[illegible]
patria [illegible] communibus suæ gentis, sive generatio-
[illegible]
nis hos [illegible]
[illegible] Dominus averteret cap[illegible]
veri nominis plebis suæ [illegible]
[illegible] esset. Nam ubi dicit [illegible]
[illegible] Dominus [illegible]
nus in generatione justa [illegible]
generationem justam, quæ [illegible]
et Israel, [illegible] auctor proxime explicat v.
[illegible] autem contraponit generationem

[illegible]

nunc, etiam violentiæ illorum, qui [illegible] ... erant, manifestat dubio omni procul se [illegible] alia natione, sub qua generatio sua justorum verè captivitati subiecta detineretur; quippe de qua sperat, se liberatum iri v. 7. Ergo Psalmus undecimus tertius non habet auctorem Davidem, sed virum quempiam de captivitate.

Quod autem ad tres illos versiculos pertinet, qui in Vulgatis latinis interpolantur inter numerum tertium, et quartum Psalmi [illegible] [illegible] [illegible] Bellarminus [illegible] mentario in Ps. eundem v. 7. " Hi tres versiculi non sunt in Hebræo, neque in translatione Septuaginta Interpre-
" tum, ut S. Hieronymus testatur tum in [~~the~~] præfat. l.
" 16. in Isaiam, tum in comment. hujus loci. Immo
" nec habentur in editione latina Ps. [illegible] qui est omnino
" idem cum hoc 13. Sed quia beatus Paulus ad Rom.
" cap. 3. ex diversis locis Scripturæ, videlicet ps. [illegible]
" 139. ps. 9. Isaiæ cap. 59. et ps. 35. hos omnes vers.
" culos simul citavit, postquam allegaverat duos
" versiculos proxime explicatos, [illegible]
" veterum, hos omnes versiculos ad hunc Psalmum per-
[illegible] dixe: ideo [illegible] ex Apostolo huc
" transtulerunt." Ista [illegible] [illegible]
[illegible] ob oculos desideres, de quo nunc sermo proced[illegible],
[illegible] tres illos versiculos ~~Sepulchrum pat~~
" Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose
" agebant: venenum asp[id]um sub labiis eorum.
" Quorum os maledictione, et amaritudine plenum est
" veloces pedes eorum ad effundendum sangui[nem]
" Contritio, et infelicitas in viis eorum: et [illegible]
" non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum
[illegible] de singulos in suis fontibus, si lubet, atque etiam apud Apostolum

Cur autem tanta non modo stili, sed etiam verborum pene [illegible] et omnium penitus sententiarum non modo similitudo, sed etiam vis eadem, si duo sunt Psalmi, iique tam diversis auctoribus? Hoc videlicet, quia auctor Psalmi 13. sciebat [illegible] Ps. quinquagesimum secundum, qui erat [illegible] et quia videbat mutato v. 6. quam facile posset ad rationem convertere suam, idcirco et reposuit sibi, et suum fecit, et Davidem ad unguem imitatus, ut vide[illegible] [illegible] iterum recantavit. Tandiu enim sacris vatibus placebat quod etiam apud recentiores usitatissimum est, ut veteres [auc]tores traducerent ad suum argumentum, [illegible] quasi ipsi illos totos imbiberent. Ad hunc modum et Theocritus, et [illegible] et Homerus, et Ennius ex maximis partibus in uno [illegible] [illegible] verbo ad verbum reg[illegible]

N[illegible] [illegible] de Psalm[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pro Maeleth: intelligentiæ David. Græce etiam Super Maeleth. Quare Bellarminus putat, Maeleth

[illegible] Pars [illegible]

[illegible] propter [illegible] non vel [illegible] vox [illegible]

[illegible] ad usum instrumenti musici. [illegible]

[illegible] traditum non [illegible]

[illegible] David

[illegible]

1. [illegible] non est Deus

2. Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in iniquitatibus [illegible] qui faciat bonum

3. Deus de cælo prospexit super filios hominum ut videat si est intelligens aut requirens Deum

4. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum: non est usque ad unum.

5. [illegible] omnes, qui operantur iniquitatem: qui devorant plebem meam [illegible]

6. [illegible] non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent [illegible] sunt quoniam Deus sprevit eos.

7. Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum converterit Deus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, et lætabitur Israel.

[illegible]

In exemplum super Maleleth considerationis Davidis

1. Dixit impius in corde suo. Non est Deus

2. Corruperunt et sorduerunt in iniquitatibus: non est faciens agendum.

3. Deus ex cælo inclinat super filios hominum, ut videat, an est considerans, vel exquirens Deum

4. Omnes declinaverunt: socialiter inquinati: non est efficiens agendum: non est usque unum

5. An non cognoscent [illegible] operantes iniquitatem, devorantes populum meum in esca panis. (1)

6. Dominum non callent: illic pavent pavorem, ubi non est pavor: [illegible] dispergit robora assentatorum: turpescant: quia Deus enihilat illos.

7. 8. Quis dabit ex Sion salutare Israel... [illegible] Deus [illegible] exercitum populi sui, exultabit Jacob et lætabitur Israel.

---

1. Ergone despiciant omnes operantes iniquitatem: intenti ad devorandum populum meum, velut escam panis?

2. Dominum etc. h.e. Utique hoc est: non cognoscent officium sed dispereant, quia Dominum non attendunt [illegible] em. Hinc trepidabunt, et convenient etiam in plano, et sine periculo.

3. Exercitum vero, quod veteres captivitatem [illegible]: non [illegible] cuspis, [illegible] capio: Exercitus est delectus hominum [illegible] arma capientium. Cum reducet Deus exercitum victorem etc.

Psalmus [illegible]

Ex hebraica veritate

[illegible] sollicitudinis [illegible]

1. [illegible] in corde suo: Nullus Deus [illegible]

2. Et corrupti sunt dedecore: nullus facit bene.

Deus de coelis prospexit super filios Adam, ob videndum an sit sapiens studiosus Dei.

4. Omnes illi retrorsum singillatim putrent: nullus facit bene: nullus vel unus.

5. An non probabunt operarii violentiae? Devoratores plebis meae devorant cadaver: Deum non nominant.

6. Ubi pavent pavorem, non est pavor, quia Deus dissipat vires obsidentis te inverecunde: quia Deus flocci pendit illos.

7. Quis dabit de Sion salutare Israeli cum reduxerit Deus reductiones populi sui, exultabit Jacob, triumphabit Israel.

---

1. Ut succederet. h. e. eveniret feliciter

2. Tabuerunt, inquit stultus, Dii, et sorduerunt probis quicumque habiti olim Dii sunt. Nemo est, cujus acta sincera possint merito laudari. Hoc ille diceret sapienter de Diis gentium, sed ideo stultus, quia Deos gentium contemnens, negavit simul illum etiam Deum, qui unus optimus, et maximus. Propterea dum de divinitate in utramque partem a vanissimis philosophis agitur problema, aliis Deorum mul[illegible] [illegible] universe [illegible] negantibus illa Deus, qui unus, et verus est, prospiciens super filios hominum nullius [illegible] dei, ac reperit pietatem, nullius [illegible] cultum ac reli[illegible]

[illegible]

[illegible] evangelistis [illegible] feraque hypo[illegible] adulabantur, quam [illegible] [illegible] Dominus reprehendit apud S. Joannem cap. 8. v. 19 quippe qui, cum eum non agnoscerent, neque etiam [illegible] patrem suum propterea valerent agnoscere. Respondit enim illis: Neque me scitis, neque Patrem meum si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis.

In hos videtur tendere prophetia huius Psalmi: quippe in illos [illegible]

[illegible]

[illegible] est [illegible]

Pars prima

Psalmus David XLV.

vulgo L.V.

Psalmus vulgo inscribitur [illegible] pro [illegible] [illegible] David [illegible] [illegible] [illegible] Allo, lyt. m [illegible] [illegible] [illegible] terme [illegible] [illegible] Ela locus citatur sacræ historiæ 1. Reg. cap. 21. v. [illegible] et totam legere illam historiam incipiendo a v. 10. Surrexit itaque David, et fugit in die illa a facie Saul: et venit ad Achis regem Geth: v. 11. Dixeruntque servi Achis ad eum, cum vidissent David: Numquid non iste est David rex terræ? Nonne huic cantabant per choros [illegible] Percussit Saul mille, et David decem millia? [illegible] Posuit autem David sermones istos in corde suo: v. 13. et extimuit valde a facie Achis regis Geth v. 13. et [illegible] [illegible] [illegible] et collabebatur inter [illegible] [illegible] et impingebat in ostia portæ defluebantque salivæ [illegible] [illegible] [illegible] ad servos suos: vidistis [illegible] [illegible] [illegible] eum ad me? v. 15. An desunt nobis furiosi, quod [illegible] istum, ut fureret me præsente? Hiccine [illegible] domum meam? Cap. 22. v. 1. Abiit ergo David inde: et fugit in speluncam Odollam.

Consentaneum est verum rationi, ut quæcunque tituli [illegible] [illegible] carminis argumentum, constent eadem [illegible] sententiarum, atque sunt carmina, sitque inter illas et carmina ratio aliqua manifesta, propter quam sibi mutuo respondeant. Hic tamen nulla est in titulo huius Psalmi [illegible] Psalmo de populo elongato a sanctis [illegible] de David [illegible] a Gethæis: nihil de eodem fugiente [illegible] de Gethæis: nulla de tituli [illegible] [illegible] [illegible] sive ut [illegible] est, εις στηλογραφίαν, hoc est [illegible] licet alii etiam vertentes in columnæ inscriptionem. Hebræorum [illegible] [illegible] obmutescendi: repellendibus [illegible] Haupt. [illegible] [illegible] quidem magis consonum [illegible] [illegible] supra descripta est, [illegible] Nam [illegible] [illegible] ait ille [illegible] populus elongatus a sanctis, [illegible] [illegible] vel columnæ inscriptionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principio queritur, se toto [illegible] tempore [illegible] ab inimicis sustinuisse. Inquit [illegible] mei Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me. Conculcaverunt me inimici tota die. Hoc argumento est, hanc tri[illegible] quam deprecatur fuisse illi aliquam [illegible]

Alludit Psalmi [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] inquit, hoc est: In [illegible] [illegible], ut [illegible] præcederet. Pro populo elongato a sanctis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Israel [illegible] enim Israel [illegible] sanctorum, in titul [illegible] intelligi [illegible] placet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] juxta [illegible] [illegible] in corpore Psalmi. [illegible]

[illegible] die Deum [illegible] [illegible]
verba [illegible] sed [illegible], et in [illegible] [illegible]
annis [illegible] in tribulatione [illegible] [illegible]
cumque die invocavero te, ecce cognovi, quoniam Deus
meus es. quibus verbis significat, se continere spem in Deo
suo, quia multis experimentis olim cognoverit, se cum
successu spem in Domino collocavisse. Ergo hic Psalmus
cantatus est a David in ultimis periculis. Non temere igitur
conjectura est, illum ab eo cantatum, [illegible] [illegible]
fieret ab Absalone.

Editio Vulgata.

1. In finem: pro populo, qui a sanctis longe
factus est: David in tituli inscriptionem:
[illegible] tenuerunt eum Allophyli in Geth.
2 Miserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo:
tota die impugnans tribulavit me.
3. Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi
bellantes adversum me.
4. Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo
5 In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi: non time-
bo, quid faciat mihi caro
6 Tota die verba mea execrabantur: adversum me omnes
cogitationes eorum in malum:
7 Inhabitabunt, et abscondent: ipsi calcaneum meum obser-
vabunt
8 Sicut sustinuerunt animam meam, pro nihilo salvos facies
illos. in ira populos confringes
9. Deus vitam meam annunciavi tibi: posuisti lacrymas meas
in conspectu tuo.
10 Sicut et in promissione tua: tunc convertentur inimici
mei retrorsum:
In quacumque die invocavero te: ecce cognovi, quoniam
Deus meus es.
11. In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem.
12 In Deo speravi: non timebo quid faciat mihi homo
In me sunt Deus vota tua, quae reddam, laudationes
tibi.
13 Quoniam eripuisti animam meam de morte, et pedes
meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine
viventium.

Ps. Dav. 55. vulg. [illegible] ex græca vers. [illegible] Pars prima

Ex Græca Septuaginta.

Pro victoria [illegible] a sanctis elongato [illegible] in titulum [illegible] cum tenuissent eum Allophili in Geth.

[illegible] Deus [illegible] conculcavit me homo: tota die bellans [illegible]

[illegible] omnia ~~[illegible]~~ mea tem:

[illegible] quia multi [illegible] nobis de [illegible]

3. Mea tempora (b) non timebo: ego enim sperabo in te.

4. In Deo concinnabo hymnos meos: super Deum speravi: non timebo quid faciat mihi caro.

5. Totum meum tempus [illegible] meas vituperant; contra me omnes cogitationes eorum in malum.

6. Cohabitabunt, et abs[illegible] [illegible] meum cus[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

7. [illegible] vitam meam [illegible] meas ob oculos tuos

9. Sicut etiam in [illegible] in [illegible] ea [illegible]

10. In [illegible] te, [illegible] meis et [illegible] cantabo de Domino [illegible] [illegible] non timebo [illegible] mihi homo.

12. In me Deus [illegible] laudationis.

13. Cum eruerit [illegible] ex morte oculos meos a lacrymis, et pedes meos a lapsu: gratulabor in oculis [illegible]

[illegible] homo; cum [illegible] [illegible] exercitus [illegible]

(a). Omne ~~[illegible]~~ [illegible] tempus vero [illegible] quasi sit ab [illegible] nostrum, et ῥέω fluo, cum fluere proprium apprime temporis sit.

(b). Mea tempora. Dies, eventus temporis.

(c). Pro nihilo. h. e. sine ullo labore, vel difficultate.

Ex Hebraica veritate

1. Propter [illegible] [illegible] [illegible]
repellentibus David de ornamentis:
cum detinuissent ostentum illius Philisthiim de Geth.
2. [illegible] [illegible] quia absorbet me afflictator: tota
die vorans compressit me.
3. Absorbuerunt hostes mei omne tempus: quia frequentes
devoratores mei ab olim
4. Deinceps timeam? ego in te sperato.
5. In Deo amplificabo eloquium meum in Deo spero: non
timebo quid paret caro mihi.
6. Totam diem verba mea reprehendunt: contra me omnes
deliberationes illorum in perniciem
7. Conveniant, insidientur illi vestigiis meis: observent quaerentes
[illegible] vitam meam
8. Pro nihilo effugium illorum (1) in superatio populos
exterret Deus.
9. Deturbationem meam (2) numera [illegible] [illegible]
meam (3) in utre tuo: [illegible] [illegible] [illegible].
10. Tunc revertentur inimici mei retrorsum: qua die invocaverim
iam scio, quia Deus meus.
11. In Deo amplificabo eloquium, de Domino amplificabo eloquium.
12. In Deo spero: non timebo quid paret [illegible] [illegible].
13. Pro me, Deus, vota mea tibi: solvam gratias tibi
14. Quia eripuisti vitam meam de morte extra: pedes meos
de lapsu: ut incedam in conspectu Dei [illegible] [illegible]

1. Pro nihilo etc. Facile est evadere ab illis [illegible]
2. Deturbatio est consilium, quod ceperat [illegible] fugiendi ab
Absalone. Deportatio, etc. [illegible] verti potest
3. Pone lacrimam meam in utre meo est. [illegible]
lacrimarum mearum
4. Adam dicitur pro genere hominum.

[illegible] spiritalis.

Versu 10. In quacumque die, inquit, invocavero te, ecce
[illegible] quoniam Deus meus est. Iam scio [illegible]
Hanc certam scientiam divinae exauditionis professus
Dominus ante Lazari sepulchrum Ioann. cap. 11. vv. 41
42. dicens: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me
[illegible] Ego autem sciebam, quia semper me audis.

Pars prima

Psalmus David XLVI.

Psalmus hic etiam contra obtrectatores Davidis apud Absa-
lonem manifestat se scriptum fuisse ex conjectura
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] columna scriptionem, Hebraice:
[illegible] edavid michtham.
[illegible] Quod bene verat [illegible] Davi[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Jehovah [illegible] auctore
[illegible]
[illegible]
[illegible] vel aliud
[illegible]
[illegible]
[illegible] sequantur [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible] sint peccantes [illegible] erraverint ab
[illegible]
[illegible]

[illegible]

Ex Græca Sent[illegible]

16 Finem ne corrumpas: David in columnæ inscriptionem

[illegible] e probabiliter [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] in corde [illegible] machinamini in terra [illegible]

tiam manus vestræ complic[illegible]

5 Abalienati sunt peccatores a vulva: errant a ventre: dixe-
tant fallacia (m)

4. Furor illis ad similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ,
et obturantis aures suas

[illegible] quæ non exaudiet vocem incantantium, et venefici
venenanda a sapiente.

6. Deus conteret dentes eorum in ore eorum: molas leonum
[illegible]

7. Annihilabuntur [illegible] pertransiens: intendet a[illegible]
suum, usque dum elanguescant (o)

8. Quasi cera liquescens auf[illegible]
illos: et non vident solem

9. Antequam committant spinæ vestræ aculeum, ut [illegible]
sicut in exterminatione [illegible] nos

10 [illegible]bitur justus cum viderit judicationem: manus suas la-
vabit in sanguine ~~[illegible]~~ peccatoris.

11. Et asseret homo; si utique est fructus justo: ergo est Deus
discernens illos in terra. Δόξα.

---

1. Se pretendete d'avere giuste ragioni del vostro parlare
mostratele con evidenza, venendo alla corte, o grand'uom.
Dititant. h.e. armarunt dicere

[illegible]

Ex Hebraica veritate

1. Ad sollicitatorem: Ne perdas: David [illegible]
2. Si revera profecto probabile loque[illegible]
[illegible] filii Adam.
3 Tamen de corde dedecora cum machinantur, in terra violen-
tiam manus vestræ perpendunt (1).
4 Vagant scelesti de vulva: delirant de incunabulis [illegible]
[illegible]
[illegible]
descendit occludentis aurem suam:
6. Ut non audiat susurrum ~~incantantium gregem~~ incan[illegible]
[illegible] per artem
7 [illegible]
[illegible] Dominus.
8. Rejiciuntur velut aquæ: pertransibunt similiter: intendet te-
lum suum, quamdiu existent.
9. Sicut cera deficiens recedet labente igne: non viderunt
solem (n).
10. Antequam sentiant spinæ vestræ rhamnum (o): sicut vivi-
scent, sicut efferverscant terrebit nos
11 [illegible] viderit ultionem: pedes suos lavabit
[illegible]
[illegible] utique fructificat probo utique est
[illegible] judicium in terra (p)

[illegible] et Hebr [illegible] pars [illegible]

In terra [illegible]

[illegible]

3 [illegible]

[illegible] enim dominus [illegible]

[illegible] terra [illegible]

Sextus [illegible]

[illegible]

[illegible] omnes nostros [illegible]

[illegible] non audientes verbum [illegible]

[illegible] et non [illegible]

[illegible]

[illegible] Job [illegible]

[illegible] non [illegible]

[illegible] corde et corpore [illegible] corde, et corpore puritatem [illegible]

[illegible]

10 [illegible]

[illegible]

Psalmus David XLVI

vulgo LXIII.

Hunc etiam Psalmum contra obtrectatores suos apud Arabonem cecinit David, quorum princeps Achitophel. Id patet ex vi ipsa argumenti.

[illegible]

1. In finem: Psalmus David.

2 Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam.

3. Protexisti me a conventu malignantium [illegible] opevantium iniquitatem

4. Quia exacuerunt ut gladium linguas suas [illegible] arcum rem amaram [illegible] ut sagittent in occultis immaculatum

5. Subito sagittabunt eum, et non timebunt [illegible] firmaverunt sibi sermonem nequam.

6 Narraverunt ut absconderent [illegible] dixerunt. Quis videbit eos?

7. Scrutati sunt iniquitates defecerunt [illegible] scrutantes scrutinio

8. Accedet homo ad cor altum et exaltabitur Deus

9 Sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum: et infirmatae sunt contra eos linguae eorum

10. Conturbati sunt omnes qui videbant eos: et timuit omnis homo. Et annuntiaverunt opera Dei: et facta ejus intellexerunt

11. Laetabitur justus in Domino et sperabit in eo: et laudabuntur omnes recti corde

Ex Graeca Septuaginta.

In finem: Psalmus Davidi

1. Exaudi, Deus, vocem meam, in eo, supplicare me ante te: a terrore [illegible] eripe vitam meam

2. Tege me a conversione malignantium: a multitudine [illegible] operantium injuriam.

3. Quippe qui acuerunt, ut ensem, linguas suas: intendunt arcus [illegible] in occulto immaculatum

4. Ex improviso sagittabunt illum, et non verebuntur: sanxerunt sibi ipsis legem malignam.

5. Definierunt, ut absconderent laqueum: ajunt quis videbit nos? (1).

6. Student injustitiam, consummantur studentes studia.

7. Ingredietur homo, et cor superbiens, et exaltabitur Deus

8. Jaculum infantium efficiuntur ictus eorum: et [illegible] cum ipsis linguae ipsorum

9. Admirentur omnes spectantes ipsos: et terreatur omnis homo

10. Et annuncient opera Dei: et artes illius conjiciant

11. Contemplabitur sapiens in Domino, et sperabit apud illum: et plaudent omnes recti corde. (2) Δόξα. Κάθισμα [illegible].

[illegible] ad personam [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] occultare

[illegible] rebus, dicentes: Quis videbit ea [illegible]

[illegible] consumment investigationem post inven[illegible]

[illegible]tionem: et [illegible] dilatatur.

[illegible] exilit [illegible] corum.

[illegible]

[illegible] factum Dei,

[illegible]

[illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible]

[illegible]

Psalm[illegible] [illegible]

Psalmus David XLi[illegible]

[illegible] XII

Hic Psalmus ~~[illegible]~~ videtur in illud argumentum
precedere, cum Absalom Jerusalem ingrederetur, David fugi-
ente. ~~[illegible]~~ Dolet se diu nimis a Domino oblitum,
defatigatum, relictum incertum sui. Ergo hæc decent[illegible]
post ali[illegible] multa de summo, et novissimo bello, eodemque
[illegible] [illegible]lorissimo querente Queritur [illegible]
meus exaltetur super ipsum Ho[illegible] [illegible], neque
alius quispiam, sed faciebat Absalom, cum cepisset Je-
salem. Unum sancto Regi erat tum reliquum, si ipse
moreretur. Hoc deprecatur a Domino atque ^erat^ ut exultet
[illegible] [illegible], et psallit nomini Domini Altissimo

[illegible] [illegible]

In finem Psalmus David
Usquequo Domine, oblivi[illegible] usquequo [illegible]
[illegible] a me?
[illegible] Quandiu ponam consilia [illegible] meas dolorem
corde meo per diem?
3 Usquequo exaltabitur inimicus meus super me
4. Respice, et exaudi me, Domine Deus meus.
5. Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte
nequando dicat inimicus meus: Prævalui adversus eum
qui tribulant me, exultabunt si motus fuero ego autem in
misericordia [illegible] speravi
Exultabit cor meum in salutari tuo cantabo Domino, qui bona
tribuit mihi: et psallam nomini Domini altissimi.

Ex Græca Septuaginta

In finem: Psalmus Davidi
1 Usquequando, Domine, oblitus eris me[illegible] [illegible] usque
quando avertis providentiam tuam a me?
2. Usque quonam ponam sollicitudines in anima mea? ærumnas in corde meo die, et nocte
3. Usque quando exaltabitur inimicus meus super me? Respice, exaudi me, Domine, Deus meus.
Illumina oculos meos ne quando dormiam in mortem: ne
quando dixerit inimicus meus: valui pro illo
5. Tribulantes me superbient, si effusus ero: ego vero super
misericordia tua spero
6. Superbiet cor meum pro salutari tuo cantabo Domino
benefactori meo: et psallam nomini [illegible] altissimi

Ex Hebraica veritate

1. Ut succederet: Psalmus David.
2 Usquequo Domine, oblivisceris me[illegible] et diu usquequo absconder
[illegible]
Usquequo ponam fortitudines in animo meo: tristitiam in corde
meo [illegible]: usquequo extollatur inimicus meus super me
3. Respice, exaudi me, Domine, Deus meus: illustra oculos meos ne
dormiam [illegible]aliter
Ne dicat inimicus meus [illegible] illi: venatores mei exultabunt,
[illegible]

[illegible] per vulg.
in Hebr. [illegible] Pars prima

8. At ego in gratia tua [illegible] [illegible] salutatione tua: cantabo Domino, quia retribuet pro me

[illegible]

[illegible] Dei sapientia, et rectus [illegible] omnis intentionis animae.

[illegible] exaltabitur inimicus meus super me [illegible] Diabolus, et Ange[illegible]

[illegible] et gallan[illegible]

Cantabo [illegible] non ad humanum [illegible]

[illegible] immineri [illegible] volens [illegible]

Psalmus David [illegible]

in Heb. [illegible]

Hic etiam Psalmus id temporis scriptus videtur, cum Ab[salom] Ierusalem ingrederetur, David fugiente. Nam quod [di]xit v. 4. Ecce ceperunt animam meam, animam suam videtur dicere ipsam Ierusalem, vel quia diligeret eam urbem quasi animam suam; vel quia illa esset ubi [illegible] animam, vitam [illegible] agere [illegible] vel quia caput, et principem regni sui. Quod autem di[xit] [illegible] Domi[ne]: sine iniquitate cucurri, et direxi: mirari hoc necesse non est, etiamsi ante adulter, et homicida [illegible] [illegible]isset. tum quod audierat per prophetam peccatum [illegible] translatum 2. Reg. cap. 12. v. 13. [illegible]

[illegible] Abs[alom] [illegible]

[illegible]

eos: ad nihilum deduces (homines, inquit, tanta labe [illegible] os, sicut cæteras inimicorum [illegible] enter. V. 12. pollicetur sibi fretus divino auxilio de illi victoriam, ubi inquit: Deus [illegible] eos sed victoriam desiderat minime esse cruentam, ita ut qui de prælio evasissent, omnes servarentur. Propterea inquit Ne occidas eos: nequando obliviscantur populi mei [illegible] ge illos in virtute tua: et depone eos, protector meus Domine. Quod et reipsa comprobatum est, nam 2. Regum cap. 18. v. 16 legimus: Cecinit autem Joab buccina et retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. V. 13. petit puniri delictum oris eorum, et sermonem labiorum ipsorum [illegible] comprehendi [illegible] in superbia sua. Et v. 14. Scient quia Dominaretur Deus Jacob, et finium terræ omnia patet scripta esse contra Achitophel in eam rationem quæ in Psalmis superioribus et sæpius, et [illegible] erata est. His ergo argumentis conjicio hunc Psalmum ea occasione scriptum fuisse, cum Absalom urbem [illegible] salem ingrederetur Davide fugiente.

At in titulo sic: In finem: ne disperdas: David in tituli inscriptionem: quando misit Saul, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret. Locus hic sacræ historiæ citatur de 1. Reg. cap. 19. v. 11. Verum vidimus hactenus materiam Psalmi penitus convenire cum historia ejus belli, quod cum Absalone negotium [illegible] Nunc videndum, an non similiter res quadret cum ira Saulis. Porro non [illegible] delictum oris et sermo labiorum [illegible] hominum contemnentium [illegible] et finium terræ invaluit, quantum [illegible] rum Regum ostendit, solo sub Achito[illegible] care Absalonem, sicut exempl[illegible] rum Psalmorum, qui supra explicati sunt. Id porro præcipuum est, ex quo cognoscimus quid sit in cujusque Psalmi argumento peculiare, quo historia connotatur, cujus occasione appareat Psalmum scriptum fuisse. Nihil ergo multum obstat contra id quod asserebatur.

Illa in titulo: In finem, sæpius in superioribus explicavi [illegible] Sequitur: Ne disperdas: Al thascheded. Ne perdas, superius explicavi Ps. 46. vulgo 57. Verum ibi sermo erat [illegible] In hoc psalmo sermo est ad [illegible] verbum necesse est. Ne [illegible] rationem recipit. Rogat [illegible] ipsos inimicos suos juxta [illegible]tam sententiam v. 11: Deus ostendit mihi super inimicos meos: ne occidas eos, nequando etc. Rogat item, ne permitteret, ut ipse sub inimicis caderet in mortem, hue enim totus Psalmus respicit. Illa In tituli inscriptionem, Michtham [illegible] sculpt, et chol, vel cithara transtuli eodem ps. 46.

In finem Ne disperdas David [illegible]
[illegible] Saul et custodivit [illegible]
[illegible] eum [illegible]
[illegible] meis Deus meus et ab insurgentibus
in me libera me
[illegible] et de [illegible]
[illegible] salva me
[illegible] in me fortes
[illegible]
[illegible] Deus
[illegible]
[illegible] omnes [illegible]
[illegible]
[illegible] ad vesperam et famem patientur ut
canes [illegible]
[illegible]
[illegible] eos omnes
[illegible] quia Deus susceptor
meus es
[illegible]
Deus ostendet mihi [illegible]
ne occidas [illegible]
[illegible]
[illegible] ipso [illegible]
comprehendantur [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Deus dominabitur Jacob, et finium terræ
[illegible] et famem patientur, ut
canes et circuibunt civitatem
[illegible] vero [illegible]
[illegible]
[illegible]
mane misericordiam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Psalm [illegible]

[illegible] Dei [illegible]
Ob finem [illegible] [illegible] David [illegible]

[illegible] misit Saul, et custodivit domum illi[illegible]
ut occideret [illegible].

[illegible] ex inimicis meis o Deus: et ab insurgentibus in
me libera me.
[illegible] iniquitatem: et [illegible]
num salva me.
4. Quia ecce venantur animam meam: incumbunt super me
venantes.
4 Neque [illegible] mea neque offensio mea, Domine: sine
injustitia cucurri, et incessi.
5. Excitare in obviam mihi: et vide: nam tu, Domine, Deus
potestatum, Deus Israel.
6. Attende ut superspicias omnes gentes: ne miserearis omnes
machinantes injustitiam. diapsalma.
7. Advertent ad vesperam, et esurient, ut canis: et cir-
cuibunt civitatem.
8. Ecce ipsi pronunciabunt in ore suo, et gladius in labiis eorum
[illegible]
Ergo [illegible], Domine, deridebis eos: ad nihilum [illegible] omnes [illegible]
10 [illegible] meam ad te custodiam: quia tu Deus pro-
tector meus es.
11 Deus meus: misericordia ipsius (2) precedet me.
12. Deus meus exemplificabit mihi in inimicis meis: ne occidas
illos, nequando obliviscantur legis tuæ (3).
13. Disperge illos in potestate tua: et subjice illos, o protector
meus, Domine.
14. Offensio oris eorum sermo labiorum suorum: ergo [illegible]
dantur in gloriatione sua.
15 [illegible] [illegible], et de fallacia accusabuntur in definitione (4)
in [illegible] [illegible], et nequaquam [illegible] principabuntur
16 [illegible] Jacob, et finium terræ [illegible]
17. Advertent ad vesperam: et esurient, ut canis: et circuibunt
civitatem.
18. Ipsi dispergentur, ut manducent: si autem non saturati [illegible]
etiam murmurabunt.
19. Ego autem cantabo [illegible] [illegible] Deum
misericordiam tuam.
20. Quia factus protector meus, et refugium meum in die tribula-
tionis meæ.
21 [illegible]
meus es, Deus meus, misericordia [illegible]

1. Annihilabis. Nihili æstimabis.
2. Misericordia ipsius: Misericordia tua.
3. Deus meus exaudiet preclaro exemplo orationem hanc meam
de inimicis meis. Ne occidas illos, quia sunt de populo tuo: ne
consequatur, ut extincto populo tuo oblivioni detur lex tua; quam
ille [illegible] partem suam singulariter colit.
4 In definitione [illegible] nos [illegible]
[illegible]

[illegible] Pars [illegible]

[illegible] Hebraea [illegible]

[illegible] de [illegible] est [illegible]

[illegible]

Prospera mihi de [illegible] meus [illegible] Deus meus [illegible]

me extollens me

Prospera mihi de [illegible] calamitatis et desolationis [illegible]

[illegible] irrumpent contra me

[illegible] sine peccato meo [illegible]

Absque [illegible] contendant [illegible]

[illegible] Deus [illegible] ad [illegible]

[illegible] omnes gentes: non miseraturus omnes

rebelles [illegible] et [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Domine Deus [illegible] eos subsannabis omnes gentes.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible] illos [illegible]

illos in virtute [illegible] et humilia illos [illegible]

[illegible]

Peccatum oris illorum sermo labiorum suorum [illegible]

[illegible] et de [illegible] et de delectione [illegible]

[illegible]

[illegible] Deus [illegible] Jacob [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Psalm [illegible]

Sensus spiritalis

Illa v. 3. Neque iniquitas mea [illegible] quare de Davide
mea, sine iniquitate [illegible]
explicari idcirco possint, quia nihil offensionis in eos perpe-
trasset, qui eundem bello persequebantur: tamen pro plena
significatione illorum verborum, manifestum est, de solo Domino
Jesu Christo debere intelligi, qui solus fuit, in quem nec labes
peccati, nec suspicio cadere posset.

v. 7. Convertentur ad vesperam et famem patientur ut canes
et circuibunt civitatem. De [illegible] huius novissima, [illegible]
prophetia est: qui vero resipiscentes suspirant ad Jerusalem
et non obtinent. Illi tamquam canes ad vomitum suum
ita revertuntur ad memoriam urbis antiquae, et inanissi-
marum traditionum patrum suorum, sordescentes [illegible]
omnes nationes [illegible], propterea quod Dei filium inter-
emerunt.

v. 12. [illegible] inquit Dominus de populo Judaico vetera
scentes Deus ostendet mihi super inimicos meos: ne occ[illegible]
das eos: ne quando obliviscantur populi mei: [illegible]
disperge in virtute tua, et humilia. Quia populus [illegible]
ius exemplo maximo est veritatis fidei [illegible], et [illegible]
[illegible] hoc oraculum [illegible] est [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ut v. 14 [illegible]
[illegible] terrae in sempiternum.
[illegible]

Psalmus [illegible] L
vulgo XXXIX.

Hic Psalmus praeferre videtur [illegible] de Absalom
iam expectantem; [illegible] pertinere propter histo-
riam [illegible] quae sequuntur [illegible] Reg. capp. 17. 18. [illegible]
rationem ad illa quae [illegible] surrexit David, [illegible]
in eum locum cap. 17 [illegible]) et
populus qui cum eo erat, [illegible] lucesceret: et ne unus quidem
transierunt Jordanem, [illegible]
residuus fuit, qui non transiret fluvium, alluditur in Psalmo
v. 3. Exaudivit, inquit, ~~supplicationem meam~~ Exaudivit [illegible]
supplicationem meam: et eduxit me de lacu miseriae, et de coeno
[illegible] et oblationem noluisti
[illegible] v. 7 [illegible]
corpus autem aptasti mihi [illegible]
peccato non postulasti [illegible]
in deserto fuerat [illegible]
[illegible] autem ad [illegible]
[illegible] afflictationis [illegible]

[illegible] 38 [illegible]

[illegible]

4. [illegible] et immisit in os [illegible] carmen novum [illegible]

[illegible] videbunt multi, et [illegible] et sperabunt in Domino.

5. Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus et non respexit in vanitates et insanias falsas.

6. [illegible] Deus meus, mirabilia [illegible] [illegible] super numerum.

7. Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi.

8. Holocaustum, et pro peccato non postulasti [illegible]

9. In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem [illegible] legem tuam in medio cordis mei.

10. Annunciavi justitiam tuam in ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo: Domine, tu scisti.

11. Justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam, et salutare tuum dixi.

Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam a concilio multo.

12. Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua, et veritas tua semper susceperunt me.

13. Quoniam circumdederunt me mala, [illegible] numerus: comprehenderunt me iniquitates [illegible] et non potui ut viderem.

Multiplicatae [illegible] super capillos capitis mei et cor meum dereliquit me.

[illegible] Domine, [illegible] ad adjuvandum me respice.

[illegible] animam meam, ut auferant eam.

[illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] salutare tuum

[illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible]

Psalmus David

Psalmus David LIV. vulgo XL.

Psalmus hic mihi videtur scriptus ea occasione fuisse, cum David Deo gratias ageret victor de Absalom. Inscribitur: In finem. intelligere utique nunc potes: propter victoriam. Vis argumenti toto Psalmo est, quae sequitur. Primo enarrat, quibus studiis Deum sibi propitium conciliaverit. Duo fuerant: misericordia in pauperes: Beatus, qui intelligit super egenum, et pauperem; et imploratio divinae misericordiae per orationem, et confessionem sinceram peccatorum suorum. Inquit enim v. 5. Ego dixi: Domine, miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi. Secundo loco describit odium, quo fuerat apud partes Absalonis v. 6. Inimici mei dixerunt mala mihi: quando morietur, et peribit nomen ejus? In suis inimicis quaeritur praecipue de Achitophel v. 7. Hic erat auctor vani consilii contra David, hic de corde congregatoris iniquitatis in perniciem [illegible], hic ingrediebatur et egrediebatur, ut verba impietatis suae in plures disseminaret post hunc auctorem diversum optimum Regem insurrexerant omnes facti inimici in illius perniciem. Porro hic Achitophel princeps fuerat ante id temporis in consiliariis David, homo illi Regi necessarius, homo conjunctissimus, qui edebat ex illius mensa; idem novissime magnificator supplantationis in perniciem sui Regis beneficentissimi. Hic est, de quo supra Ps. 47. vulgo 54 vv. 13. 14. 15. dicit: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset; abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero, homo unanimis, dux meus, et notus meus: Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus cum consensu. Post haec quasi praemissa pro ipso Psalmi argumento, concludit in eam rationem, quam ipsa res facta occasio fecerat, et in qua nititur tota vis Psalmi. Victoria fuerat haec parta de Absalom; post quam nihil amplius sibi metuebat de furore belli[illegible]. Propterea v. 13. inquit: Me autem propter innocentiam suscepisti: et confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.

Ps. [illegible] Pars prima

Editio Vulgata

In finem [illegible] David.

2. Beatus, qui intelligit super egenum, et pauperem: in
die mala liberabit eum Dominus.
3. Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum
faciat eum in terra: et non tradat eum in animam
inimicorum ejus.
4. Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus:
universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.
5. Ego dixi: Domine, miserere mei: sana animam meam,
quia peccavi tibi.
6. Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, et
peribit nomen ejus?
7. Et si ingrediebatur ut videret, vana loquebatur: cor
ejus congregavit iniquitatem sibi.
8. Egrediebatur foras: et loquebatur in idipsum.
[illegible] me susurrabant omnes inimici mei: ad-
versum me cogitabant mala mihi.
9. Verbum iniquum constituerunt adversum me: Numquid
qui dormit, non adjiciet, ut resurgat?
10. Etenim homo pacis meæ in quo speravi: qui edebat
panes meos, magnificavit super me supplantationem.
11. Tu autem, Domine, miserere mei, et resuscita me: et
retribuam eis.
12. In hoc cognovi, quoniam voluisti me: quoniam
non gaudebit inimicus meus super me.
13. Me autem propter innocentiam suscepisti: et con-
firmasti me in conspectu tuo in æternum.
14. Benedictus Dominus Deus Israel a sæculo, et
usque in sæculum: fiat, fiat.

Ex Græca Septuaginta

Propter successum. Psalmus David.

2. Beatus qui intelligerat super [illegible]dum, et inopem: in
die laboriosa eruet illum Dominus.
3. Dominus [illegible] [illegible] [illegible], et vivificet
illum, et beatificet illum in terra, [illegible] [illegible]
[illegible] in manus inimicorum [illegible].
4. Dominus exaudiat illum super lecto [illegible], totum
stratum illius versasti in infirmitate illius [illegible]
5. Ego dixi: Domine, miserere mei [illegible] [illegible]
meæ, quia peccavi tibi.
6. Inimici mei dictitabant mala mihi: Quando emorie-
tur, et abolebitur nomen illius.
7. Et si adveniebat causa videndi, vana loquebatur cor ejus.
congregabat injuriam sibimetipsi (a).
Exibat extra, et dictitabat super hoc ipsum:
8. Contra me murmurabant omnes inimici mei: contra
me studebant mala mihi.

Ps. David 54. vulgo 40.
Ex Graeca Sept.

9. Sententiam injuriosam componebant contra me: An dor-
mitabundus num proponet, ut resurgat (3)
10. Etenim homo necessitudinis meæ, super quem spera-
bam: qui edebat panes meos, magnificabat contra me
concalcationem.
11. Tu autem Domine (4), miserere mei: et restitue me: et
reddam illis.
12. In hoc (5.) novam, quia favebas mihi: quia nequaquam
lætaretur inimicus meus propter me.
13. Me autem propter innocentiam suscepisti (6): et
stabilis me intuitu tui in æuum.
14. Benedictus Dominus Deus Israel a [?] quo, et in æuum:
fiat, fiat.

1. Versant ἐστρέφετο pro στρέφω, ε epitatico.
2. Quod si Achitophel conveniebat, et visitabat me, loque-
batur aliud in lingua sua ab eo, quod habebat in corde suo.
3. Conjecturam de hac presumebant, quia quasi obdormiebam
vir meæ salutis curam gerens in tanta illorum insolentia,
nunquam futurum, ut proponerem resistere illorum
audaciæ.
4. Tu autem Domine etc. Subintellige, Orabam, vel, dice-
bam. Repetitio, seu adjunctio quædam est verisimilis.
5. In hoc. h. e. Toto hoc tempore preterito.
6. Propter innocentiam etc. Quia abstinebam nocere meis
offensoribus.

Ex Hebraica veritate.

1. Propter victoriam: Psalmus David.
2. Beatus sollicitus pro [?] pauperem: in die perdita liberabit
eum dominus.
3. Dominus custodiet illum, et vivificabit illum: beatificabitur in
terra: et non dabit illum in conspirationem inimicorum ejus
4. Dominus confortabit illum super lectum languoris: totum cubi-
libus versasti in ægritudine illius
5. Ego dicebam: Domine miserere mei: restaura vitam meam
[illegible]
6. Inimici mei dicent ruinam mihi: equando morietur, et
peribit nomen illius?
7. Dolose accedebat ad explorandum vanitatem loquebatur
corde illius accumulaturo robur illi, egresso ad extra loquebatur
8. In [illegible] contra me mussitarent omnes con[illegible] inimici mei contra
me meditarentur perniciem mihi.
9. Sententiam Belial (1) arctaret in eo: et qui dormit num perget
ad surgendum?
10. E[illegible] vir necessarius meus, et innitebar in illo: edens panes
meos magnificavit contra me conculcationem.
11. At tu Domine, miserere mei: et resuscita me, et rependam illis
12. Itaque novam, quia volebas pro me: ut ne ovaret inimicus meus
[illegible]
[illegible] integritatem sustentavisti in me: ut glorificares a
in conspectu [illegible] in sæculum.
14. Benedictus Dominus Deus Israel: ab sæculo, et usque in sæculum
Amen, amen.

[illegible] Belial [illegible]

[illegible] Joannem [illegible] eque [illegible] Apostolus [illegible] ego [illegible] quos [illegible] Regem: sed ut amplectatur [illegible] panem [illegible] contra me calcaneum suum. Itaque [illegible] hec diximus [illegible] Salvatore nostro. [illegible] diximus in [illegible] Psalmo 40. vulgo 34. Nam [illegible] eadem [illegible] ut reliqua [illegible] sententias [illegible] posse facili manu ad Christi sacramenta accommodari

Psalmus [illegible] LV.

vulgo XCIII.

[illegible] Psalmus nulla [illegible] praescriptione [illegible] hebraice. [illegible] graece, et [illegible] et Davidi tribuitur, et Quarta sabbati [illegible] definitur. Quarta sabbati explicari potest quarta requies. Primo enim David turbatus est exagitatione Saulis; tum secundis bellis potitus est antequam deduceret arcam in Sion, eaque describuntur 2. Regum cap. 5. Tertia illius bella, et victoriae enarrantur 2. Regum cap. 8. atque [illegible]mantur toto decimo secundo. Quartus debellatus est [illegible] [illegible] quarta eaque novissima tranquillitas, quae illi de bellis superatis [illegible] [illegible] aeternam Domini. S. David in hoc videtur sibi plaudere de [illegible] consiliis Achitophelis. Praecipuum caput [illegible] tum narrat injusta [illegible] malorum; [illegible] negligentiam non sapientiam [illegible]videntiam; quarto beatificat hominem docibilem Dei, et sperantem in [illegible] confirmat doctrinam exemplo [illegible], [illegible] sepulchrum, nisi dominus eum adjuvisset [illegible]

[illegible]

Psalmus ipsi David [illegible]

1 Deus ultionum Dominus: Deus ultionum libere egit.
2 Exaltare qui judicas terram: redde retributionem superbis.
3 Usquequo peccatores, Domine: usquequo peccatores gloriabuntur
4 Effabuntur, et loquentur iniquitatem: loquentur omnes, qui
operantur injustitiam.
5 Populum tuum, Domine, humiliaverunt: et hereditatem tuam
vexaverunt.
6 Viduam, et advenam [illegible] et pupillos [illegible]
7 Et dixerunt: Non videbit Dominus: nec intelliget Deus Jacob
8 Intelligite insipientes in populo: et stulti [illegible]
9 Qui plantavit aurem [illegible] aut qui finxit oculum non
considerat?
10 Qui [illegible] gentes, non arguet? qui docet hominem scientiam?
11 [illegible]
12 Beatus homo, quem tu erudieris, Domine [illegible] lege tua
docueris eum.
13 Ut mitiges ei a diebus malis: donec fodiatur peccatori fovea
14 Quia non repellet [illegible]
non derelinquet.
15 Quoadusque justitia convertatur in judicium: et qui juxta illam
omnes, qui recto sunt corde.
16 Quis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit
mecum adversus operantes iniquitatem?
17 Nisi quia Dominus adjuvit me: paulo minus habitasset in
inferno anima mea.
18 Si dicebam: Motus est pes meus: misericordia tua, [illegible]
adjuvabat me.
19 Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conso-
lationes tuæ lætificaverunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis laborem in
præcepto?
21 [illegible] in animam justi et sanguinem innocentem conde-
mnabunt.
22 [illegible] mihi Dominus in refugium: et Deus meus in
adjutorium spei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum: et in malitia eorum dis-
perdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.

Ex Græca septuaginta

Psalmus Davidi quarta sabbati

1 Deus ultionum Dominus: Deus ultionum [illegible] liberat (?)
2 Exaltare o judicator terræ: retribue retri[illegible] superbis
3 Usquequando peccatores, Domine: usquequando peccatores
gloriabuntur?
4 Intonabunt, et loquentur iniquitatem [illegible]
injustitiam?
5 Populum tuum, Domine, humiliaverunt: et sortitionem tuam
vexaverunt.
6 Viduam [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] aurem, nonne audiet? vel formator oculi non [illegible]
10 [illegible] gentium non reprehendet? ille docens hominem [illegible]
11 [illegible] cogitationes hominum, quod sunt vana.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] expectationis [illegible]

[illegible]

De Chaux [illegible]

facinus [illegible] in [illegible]

[illegible]

[illegible] LX

[illegible]

[illegible]

3 [illegible] finibus terre ad te clamavi [illegible]

[illegible]

4 [illegible] duxisti me, quia factus es spes mea [illegible]

[illegible] inimici.

5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in secula: protegar in

[illegible] alarum tuarum.

6 Quoniam tu Deus meus, exaudisti orationem meam: [illegible]

[illegible] tem timentibus [illegible]

7 [illegible]

[illegible] generationis, et generationis

[illegible] in eternum in conspectu Dei: misericordiam, et

[illegible] quis requiret

[illegible] in seculum seculi: ut

[illegible]

LX Greca Septuaginta

[illegible]

Ex Hebraica veritate.

[illegible] victoriam: super citharis David

2. Exaudi, Deus, laudem meam: attende devotionem meam [illegible]

[illegible] ad te clamarem (a): in deliquio cordis mei

de angustia exaltandi meum (b) eripuisti me

4. Quippe fuisti audacia mea: turris fortitudinis de coram inimico

5. Hospitabor (c) in tabernaculo tuo [illegible] audebo in latebr[is]

[illegible] semper (

6. Quia tu Deus, exaudisti vota mea: dedisti possessionem vere-

rentibus gloriam tuam

7. Dies super dies Regis apponas: annos illius juxta ætatem, et ætatem

8. Veterascet ~~[illegible]~~ olim ad coram Deo: gratiam, et doctrinam eterim

servabit illius

9. Propterea psallam gloriæ tuæ adusque (b): ob [illegible] votorum

meorum [illegible]

[illegible]

[illegible]

2. Ab extremo [illegible] [illegible]

[illegible] terræ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

5. Vestimento [illegible]

7. Atque, incessanter perpetuo [illegible] semper

Sensus spiritalis

[illegible] nostri mœrentem, et paventem in Gethsemani, cum excessurus esset de hac vita mortali in terris, tamen clamantem ad Patrem magno animo, et perfecto: Non sicut ego volo, sed sicut tu. Matth. cap. 26. v. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] exaltaveritis Filium hominis, [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

in crucem tollendus: quare cap. 12. v. 32 [illegible] de se se: Et ego si exaltatus fuero a terra [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] idem [illegible] annos æternos, misericordiis pariter, et omni

[illegible]

LVII.

LXI

[illegible] contra [illegible] quamdiu [illegible]

[illegible] pontem [illegible] fortitudinem [illegible]

[illegible] reddet unicuique iuxta opera [illegible]

[illegible] rationem [illegible]

[illegible] plauserit sono, et [illegible] cithare. et ea re audus David [illegible] in hoc Psalmo [illegible] David [illegible]

[illegible]

In finem: super Idithun (1): Psalmus David.

1 Nonne Deo subordinabitur vita mea? ab ipso enim salutare meum.

Etenim ipse Deus meus, et salvator meus: susceptor meus,

ut ne tremidem amplius

[illegible] contra hominem? [illegible]

[illegible]: ut muro declinato, et maceriæ dejectæ.

[illegible] pretium (2) meum decreverunt depellere: currebam in siti: ore suo benedicebant, et corde suo execrabantur. Diapsalma.

6 Ergo Deo subordinatur vita mea: quia apud ipsum patientia mea.

[illegible] ipse Deus meus, et salvator meus: susceptor meus, ut ne destituar (3).

7 In Deo salutare meum, et gloria mea: Deus exauditionis meæ: ita spes mea in Deo.

9. Sperate in illo omnis congregatio populorum: effundite in habitu illius corda vestra: quia Deus exauditor noster. Diapsalma.

Ergo temerarii filii hominum: fallaces filii hominum in collationibus (4): ut injurient ipsi ex temeritate ob id (5).

10. Ne sperate in injuria: et pro rapina ne desiderate: opulentia si fluat, ne apponite cor.

11. Semel loquutus est Deus: duo hæc audivi; quia imperium [illegible]

[illegible] tu reddes cuique secundum [illegible] opera sua.

[illegible] h. e. super cithara Idithum

[illegible] statem meam decreverunt deturbare de suo loco

3 Ne destituar [illegible]

4. In collationibus. In argumentis, quibus unum ex aliis

5. Ob id. Per tutto questo dictum ironice. h. e. sine causa

x Hebraica veritate

1. Propter impetrationem: juxta [illegible]

Psalmus David.

An non Deo quiescat voluntas mea? ab illo salvatio mea

3. Nonne ipse stabilimentum meum, et salvatio [illegible] mea, ne occumbam amplius?

4 [illegible] contra hominem? [illegible] omnes vos, velut muro declinato, [illegible]

5. Nonne desolationem illius volebant dissipare, [illegible] mendaciter in coram illo benedictum, et in conventu ipsorum blasphematum semper?

6 An [illegible] Deo quiescat voluntas mea? quippe ab illo ordinatio mea.

[illegible] ipse stabilimentum meum, et salvatio mea: [illegible] mea, ne occumbam?

8. In Deo salvatore meo, et gloria mea [illegible] fortitudinis meæ: refugium meum ad Deum

9. Confidite in illo ab omni occursu turbæ: effundite ad coram illo cor vestrum: Deus refugium nobis semper

[illegible] Dav. [illegible]
[illegible] veritate)

[illegible]
[illegible] ob [illegible] illius propter [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] affluet, non apparet [illegible]
[illegible] quaerere [illegible] opera [illegible]
virtus Dei.
13. Ergo tua, Jehova mi, gratia: cum tu persolves homini
juxta factum illius

Sensus spiritalis.

Bonus in hoc Psalmo iterum atque iterum Deus appel-
latur, in quo uno liceat, et conservat spem nostram
collocare. Quemcumque enim salvatorem legis,
[illegible] intellige Deum salvatorem Deum Jesum esse
[illegible]
[illegible] bonorum, et ultor, ac punitor malorum unus
est, qui reddit unicuique secundum opera sua.
[illegible] Non movebor amplius Hebraice [illegible] Emoth. vert.
[illegible] Ne moriar. David figurat in hac sententia
Christum Dominum resurgentem [illegible]
[illegible] humanam, de quo S. Paulus ad Roman. cap.
[illegible] resurgens a mortuis, iam non moritur
[illegible] dominabitur

Psalmus [illegible] LVIII.
vulgo XCI.

[illegible] David ominatur sibi mox tran-
quillam, et quietam senectutem [illegible]
[illegible] omnibus. Propterea inscribitur. Psal.
[illegible]
[illegible] tandem [illegible]
erem finita jam tandem [illegible]
sa dura bellorum sabbatum illi, hoc est requi-
[illegible] erit.

[illegible]

ex veteri methodo ad novam.

1	[illegible] — 19	30 — 5	51 — 51	63 — 55	104 — [illegible]
[illegible] — 11	[illegible] — 20	31 — 37	52 — 52	71 — 68	105 — [illegible]
[illegible] — 11	[illegible] — 21	32 — 39	53 — 58	90 — 47	106 — [illegible]
[illegible] — 5		[illegible] — 3	54 — 43	91 — 65	107 — [illegible]
[illegible]	[illegible] — 12	34 — 6	55 — 53	92 — 18	108 — [illegible]
[illegible] — 34	[illegible] — 13	35 — 7	56 — 59	93 — 62	109 — 10
[illegible]	[illegible] — 23	36 — 8	57 — 54	94 — 17	
[illegible] — 1	[illegible] — 40	37 — 42	58 — 56	95 — 27	
[illegible] — 174	[illegible] — 36	38 — 43	59 — 60	96 — 29	
10. Hebr. 33	26 — 3	39 — 57	[illegible] — 63	97 — 2	
[illegible] — 41	27 — 1	40 — 01	61 — 64	98 — 30	
11. — 49	28 — 22	50. — 35	62 — 45	99 — 31	
12. 50	29 — 38			100 — 68	

[illegible] in Psalmum XIV

[illegible] XIV

Bellarminus praefatione in hunc Psalmum: In hoc Psalmo describitur via ad vitam aeternam. Intellexit nimirum doctissimus Cardinalis hoc Psalmo viam quamdam [illegible] ad certum quemdam terminum. Terminus ille Dei tabernaculum fuit, ut literaliter legimus v. 1. et Dei monte, scilicet Sion, quo ibat Rex sanctus, ut Arcam Domini cum Tabernaculo ejusdem collocaret; allegorice vitam aeternam, et coelestis [illegible] nemo non intell. Ex quo fit compertum cur debeat hic Psalmus subnecti post illos, quos proxime praecedere statuimus. Videlicet postquam omnia preparata fuerant, ut Arca Domini deferretur in [illegible] David de domo Obededom, cum jam arrepturus [illegible] in preparatione animi esse deberet, qui coram Deo vellet se praesentare in loco sancto assistere. Utilissimus est Psalmus, ut intelligas oportere conscientiam emundari debere ante orationem, ubi [illegible] sacris. Videtur Sanctus David [illegible] pro concione habuisse [illegible] [illegible] quibus erant Judaei [illegible] Deo assisterent [illegible]

Ex Graeca septuaginta

[illegible] Psalmus David

1 Domine quis [illegible] in tabernaculo
quis tabernabitur in templo sancto tuo?
2 Incedens inculpabilis, et operans [illegible]
3 Loquitur [illegible] in corde suo. qui non fallit in lingua [illegible]
4. Et non facit propinquo suo detrimentum: et contumeliam non accepit [illegible] contra proximos [illegible]
5. Effugitur coram illo ob oculum ejusius exasperator: — Effugit conspectum mali;
et metuentes Dominum glorificabit.
6 Iurans propinquo suo, et non deficiens: argentum — Argentum, pecuniam argenteam
[illegible] suum non dat pro foenore: et dona pro — Neque [illegible]
[illegible] [illegible] non capit.
7. [illegible] non fluctuabit in aeternum. — Nunquam erit ut qui [illegible] operatur de se [illegible]

[illegible] [illegible], quis habitabit in tabernaculo tuo: [illegible] Quid [illegible] erit ut ad eum [illegible]
quis commorabitur in [illegible]
Incedens immaculate: et operans justitiam, et [illegible] [illegible].
[illegible] constitutus de sententia sua.
5 Non [illegible] de lingua sua non [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]

propinquum [illegible]
[illegible] in oculis illius improbus [illegible]
Domini [illegible] et jurat [illegible], ut non [illegible]
[illegible] suam non [illegible] pro usura: et largitionem Propter divitendos [illegible] [illegible] [illegible]
propter [illegible] non [illegible]: [illegible]
constanter non mutaturus in [illegible]

Sensus Spiritalis
Mons Sion, et Dei tabernaculum est locus et regnum
coelestis beatitudinis. Nam S. Joannes capite 14. in Apoc. vis
[illegible] in Sion collocat Dei [illegible], et [illegible]
habentium nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in
frontibus suis et cap. 21. in eandem [illegible]
[illegible] tabernaculum [illegible]
[illegible]
[illegible] fidem [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
lege: et [illegible] Deus, et [illegible]

Psalmus 20
vulgo 15.

Hunc Psalmum S. David (videtur cecinisse) cum adstaret
coram Arca Domini, eo ipso dum attolleretur cum Tabernaculo
[illegible] in montem Sion. Tum ille [illegible], ut decebat
[illegible] Dominum, [illegible], in hoc Psalmo [illegible]
est. Primo orat v. pro salute sua, [illegible]
pro Domino [illegible], non ideo [illegible] putaret, Dominum
[illegible] indigere mortalium, sed v. [illegible]
[illegible] [illegible], qui post varia tempora
[illegible], tandem in hanc [illegible], ut
[illegible] Arcam divini foederis certo loco stabilirent. Horum frequentiam
[illegible] de innocentia, [illegible],
ut sanguinarii et peccatores abstinerent, id quod facit
Psalmo praecedenti. V. 5. gloriatur in Domino, quippe qui
omnium bonorum sit [illegible] vel maximum, qui
[illegible]
servat [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible], et v. 10. vaticinatur suae carnis futuram
resurrectionem.
[illegible] autem inscribitur [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] instrumenti David [illegible]

Columnæ [illegible] Davidis

1 Custodi me Domine, quia super te confido [illegible] Do-
mino: Dominus meus es tu, quia officiorum me-
[illegible] opus usum habes.
2 Agentibus in terra ipsius [illegible]
[illegible] adsunt.
[illegible] atque sunt infirmitates illorum [illegible] illorum de
4. Nequaquam congregaverim congregationes illorum de
sanguinibus neque [illegible] nomina illorum
per labia mea.
5 Dominus definitio sortis meæ, et poculi mei [illegible]
qui [illegible] sortem meam mihi
[illegible] ceciderunt mihi in continentissimis etenim sors
mea continentissima mihi est.
[illegible] Dominum commonitorem meum: etiam autem
[illegible] erudient me cogitationes meæ.
[illegible] Dominum intuitu mei universe: quia ex
dextris meis est, ut ne fluctuem.
[illegible] lætatur cor meum: et clamat lingua mea:
[illegible] mea operietur sub spe,
[illegible] dissolutio:
[illegible] neque [illegible] videre interitum:
[illegible]
11 Notificas mihi vias vitæ [illegible] me animositate
[illegible] in concupiscentia tua
[illegible]

Ex Hebraica Veritate

1. In autem [illegible]
Custodi me Deus, quia confido in te:
2. Dico ante Dominum: herus meus tu: bonum meum non
[illegible] te.
[illegible] qui in terra ipsius, et fortibus omnis
oblectatio mea in his.
4 multiplicabunt [illegible] rapuerunt nos
congregarem congregationes horum [illegible]
referrem nomina illorum per labia mea.
5. Dominus summa possessionis meæ, et mensura mea: tu
[illegible] nominis mihi.
6. Funiculi [illegible] mihi [illegible] deficiunt mihi de caros:
[illegible] quam [illegible] apud me!
7. Benedicam Dominum, qui jussit me: [illegible]
corripiunt me curæ meæ.
8. Propono Dominum in coram me jugiter: quia a
dextris mihi, ne vacillem.
9. Propterea lætatur cor meum [illegible] gloria mea
etiam caro mea collocabitur ad spem
10. Quia non derelinques cadaver meum [illegible]
non dabis pios tuos ad videndam perditionem
11. Ostendes mihi progressum vitarum: septuplex
lætitia [illegible] in [illegible] concertationes in dextera
tua triumphi.

[illegible]

Quamdiu versantur [illegible]
fica complevit [illegible] quæcumque voluit circa illos

Innumerabiles adsunt, neque enim singulorum hic ve-
feram vel origines, vel nomina

Tu es qui quantulacumque sors mea est, eam facis
et conciliaris eam mihi.
Inter latissimos terminos.
[illegible] sors mea latissima extenditur

[illegible] Deum cogito, lætari solet cor meum
sepelietur cum spe.
Corpus meum [illegible]

[illegible]
Vias [illegible], vel [illegible]
Ubi [illegible] nobis erit locus summæ beatitudinis

In his, qui congregati hic adsunt, Domine, coram te
Ad [illegible] in [illegible]
[illegible] Domine [illegible]
illorum linguam [illegible] emendavisset [illegible]
neque [illegible] illos, quos nominarem per labia mea
Non sunt satis mihi [illegible]
[illegible] quam [illegible] dedisti mihi!

[illegible] ... sentdomus, quos [illegible] ... Deus

[illegible]

futurus, [illegible] in [illegible] ... [illegible]

[illegible] ut [illegible] ... [illegible]

Propalam illa v. ... [illegible] bonorum [illegible] ... Deo.

... quo enim alio est salus [illegible] ... nisi in uno Deo.

... [illegible] qualis est [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... terra Dei,

[illegible] ... et ne [illegible] ... [illegible]

per [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... Domine [illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

... in hoc [illegible] ... [illegible]

... et [illegible] semper ... gratiam [illegible]

in [illegible]

Petrus in [illegible] ... [illegible]

[illegible]

Item S. Paulus [illegible]

—

[illegible] ... [illegible]

... mea [illegible] ... [illegible]

... [illegible] prophetæ ... [illegible]

[illegible] ... [illegible]

... [illegible] et [illegible] ...

Dicit quasi partem materiam Psalmi: Primo petit Dei exauditionem et auxilium: exaudi: perfice [illegible] v. 10. et subsequentibus ... [illegible] sub [illegible] et inimicis ... [illegible] fuerit. V. 12. ad finem confirmat spem suam in Deo ... [illegible] ut [illegible] hostibus suis semper major ... [illegible] in conspectu Dei, et salvaret, [illegible]

... [illegible] collocas [illegible]

gloria Dei.

Oratio David.

1. Exaudi Domine, gloriationem meam: attende supplicationem ... [illegible] veritas [illegible]

... orationem meam ... judicium meum eveniat: oculi tui [illegible]

... [illegible] ... probasti cor meum, et visitasti nocte: tentasti me, et non

[illegible]

... [illegible] ... loquatur os meum opera [illegible]

... [illegible] non [illegible] verborum tuorum ego [illegible] custodivi vias duras.

... veritatis verborum tuorum ... [illegible]

... progressiones meas in [illegible] tuis, ut ne fluctuent progressiones meæ.

... exaudis me o Deus: inclina aurem tuam mihi, et exaudi sermones meos.

... misericordias tuas [illegible] super te.

... misericordias tuas ... custodi me Domine [illegible] pupillam oculi: in tegmine alarum tuarum tege me a [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ... et [illegible] ... [illegible]

Custodi me ut pupillam filiam oculi: sub tegmine vestimentorum tuorum absconde me.
A conspectu impiorum qui evastant me: inimici mei ad vitam impugnabunt me contra me.
[illegible] collegerunt os eorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] in terram.
Assimilant nos ut leonem desiderantem ad praedam, et velut leunculum manentem in latibulis.
[illegible] Domine, antevenis spectaculum hoc, everte illud: eripe cadaver meum ab impio gladio tuo
[illegible] mortuis manu tua, Domine, eum mortuis a saeculo abscinde illos de vita illorum: et latibulum tuum
[illegible] ventrem eorum [illegible] filiis [illegible] [illegible]
Ego in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] en persona Domini tribuendi [illegible] [illegible], inquit S. Augustinus.
V. [illegible] inquit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dei vivi columna et firmamentum veritatis 1 Timoth. cap. 3. v. 15.
[illegible] De vultu tuo [illegible] judicium meum prodeat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Matth. [illegible]
[illegible] Perfice [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] solent ab [illegible], [illegible]
[illegible] hanc illius orationem exaudivit Dominus, cum Petro, et in illo successoribus eius
[illegible] apud S. Lucam cap. 22. v. 32. Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua
Illud [illegible] a [illegible] apud S. Matthaeum [illegible]
[illegible] a portae inferi non praevalebunt adversus eam.
Cetera in [illegible] [illegible] [illegible] ab ecclesia [illegible], [illegible] tandem
[illegible] [illegible] [illegible], quod sane [illegible] [illegible] ut [illegible] ecclesiae
[illegible] [illegible] conspectui Dei [illegible] [illegible] in perfectam gloriam aeternam.

Psalmus 104. vulgo 104.

Ex hoc Psalmo primi quindecim versiculi leguntur 1. Paralipomenon cap. 16. Praecedit [illegible] v. 1
Attulerunt igitur arcam Dei et constituerunt eam in medio tabernaculi quod tetenderat ei David, et obtulerunt
holocausta et [illegible] pacifica coram Deo. Post haec posuit David v. 4. [illegible] de Levitis coram arca Domini, qui
ministrarent, et recordarentur operum eius, et glorificarent atque laudarent Dominum Deum Israel. Tandem v. 7. David
praecepit [illegible] quasi [illegible] [illegible], quod ipse incipit v. 8. Confitemini etc. [illegible] dubitare non licet neque de auctore
huius psalmi, neque de occasione, qua fuit cantatus. Dubitant de reliqua parte, post quindecim [illegible] [illegible]
tum de duobus Psalmis sequentibus vulgo 105. 106. an et eiusdem sint auctoris, et eiusdem temporis [illegible]
[illegible] ex [illegible] Ps. 105. v. 47. [illegible] vulgo [illegible] legimus: Salvos nos fac Domine Deus noster, et congrega nos
[illegible], ut confiteamur nomini sancto tuo, et gloriemur in gloria tua. Haec enim videtur [illegible]
[illegible] posterioris temporis videlicet [illegible] apud [illegible]: certe enim [illegible] David [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]. Nam quod [illegible] persona [illegible] David [illegible]
eadem [illegible] est temporis [illegible] in modo indicativo. [illegible] convenit eadem [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: salvavit nos Dominus Deus noster, et congregavit nos de [illegible]
ut confiteremur nomini sancto tuo, et gloriaremur in laude tua. Quod enim haec [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] etiam in aliis Psalmis nonnullis; qua de re vide [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible]

Sensus Spiritalis.

Traditur [illegible] [illegible] methodus facile pulcherrima pastoribus fidelis populi, qua debeant apud illum verbum
Dei [illegible], [illegible] regulae huius officii sunt quae sequuntur. Primo [illegible] vehementer [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], confirmando
mementote. [illegible] ut [illegible] quid [illegible] [illegible], nempe [illegible] v. 8 [illegible] quod
mandavit in mille generationes. Est hoc regnum Christi quod continuatur [illegible] hoc saeculo in quo [illegible]
[illegible] succedunt in annos et annos; et quod tandem complebitur in caelo ultra omnes generationes in aeternum
[illegible]. Tertia regula ut instruat exemplis sanctarum scripturarum. [illegible] [illegible] Psalmus [illegible]
[illegible] est. Atque porro [illegible] ducti v. [illegible] ex Hebraeo juxta nostram translationem. [illegible]
S. Paulus [illegible] eandem commendavit Timotheo 2. cap. 4. v. 2. Praedica verbum

[illegible] 25 [illegible]

[illegible] cap. 10 vv. 134. 135. 136 quasi summa [illegible] Psalmi [illegible], ut [illegible] hunc Psalmum [illegible] regis facti [illegible] et [illegible] occasione [illegible], quam diximus praecedentem. Si quis habet latina editio, quod huic [illegible] videtur [illegible], nostris [illegible] dividuntur [illegible] de voce alleluia, quae [illegible] occurrit sive in principio sive in fine Psalmorum, sive utrobique, sive illam vocem populi [illegible] respondentis ad singulos versiculos cum [illegible], aut [illegible]

[illegible] spiritus

S. Augustinus. Video istos duos Psalmos centesimum quartum, et centesimum quintum ita inter se conjunctos, ut in uno commendetur populus Dei in electis ejus de quibus nulla querela sit. In isto autem qui sequitur, eos commemorat [illegible] populo [illegible], quae cum Deus corripit, tamen etiam amat [illegible] ut epulemur, et poenitentiam agamus. Nam [illegible] patrata [illegible], et [illegible] quae emendationi dominus [illegible] cui dignatur [illegible] dissimulatione non decipit. Hic sane totum collimat Psalmi argumentum. Nam [illegible] colligit ex omni antiquiori historia exempla eorum in quos propter peccata, ad eum diem divina [illegible] v. 47. Concludit Salvos nos fac Domine Deus [illegible] Hic sane vis est maxime [illegible], ut propterea [illegible] v. 2. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?

Psalmus 105 [illegible] 106.

[illegible] Psalmus [illegible] eorundem praecedentium, et quidem illorum quasi epilogus. Incipit propterea cum illorum principio: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus [illegible] illam sententiam: Confiteantur Domino misericordiae ejus: et mirabilia ejus [illegible] enarrationes divinarum misericordiarum [illegible] omnibus enarravit. Concludit v. 43. Quis sapiens et custodiet haec: et intelliget misericordias Domini [illegible] et brevis repetitio non sine commendatione, et [illegible] praecedenti vv. 2. 3. Quis loquetur potentias Domini [illegible] judicium: et faciunt justitiam in omni tempore. Ex quibus omnibus manifeste constat hunc Psalmum et ab eodem fuisse auctore, et eadem occasione scriptum fuisse, qua duo praecedentes: etiamsi alii aliter de hoc [illegible]. Nam, quod in libro Judith cap. 13. Judith ait v. 21. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus: et v. 26. Et dixit omnis populus fiat, fiat [illegible] libro Judith [illegible] applicata fuisse [illegible] Psalmo sententias [illegible] convenienter, quas habebant fideles [illegible] frequentes.

[illegible] Psalmum ita [illegible] a praecedentibus, ut illis duobus absolvat librum quartum [illegible]

[illegible] voluit.

Sensus spiritualis.

[illegible] in hoc Psalmo quid Deus possit circa te cum omnia possit, non quid a Deo exspectes, possit ipse [illegible] vel vera ac pia [illegible] exempla [illegible]

[illegible]

[illegible] et aperta terra et [illegible] devoravit [illegible]

[illegible] Arca foederis Domini a sancto Rege David [illegible] est in [illegible]. Cecinit ille ea de causa Psalmos [illegible] quos in prima parte [illegible]

[illegible] Hebraice quod [illegible]

[illegible]

Tertiæ partis Psalmus [illegible] vulgo 45

Adiuvant hanc nostram ~~sententiam~~ assertionem sequentes Psalmi, quibus [illegible] Propheta [illegible] sunt [illegible] tribulationes, quia v. 1. Deus adest refugium et virtus v. 5. et 6. in medio civitatis [illegible] [illegible] et [illegible] lætificans [illegible] impetu fluminis [illegible] [illegible] mirabiliter [illegible] dies, [illegible] ab Hebræis, de quo [illegible] [illegible] parte in [illegible] Christi [illegible]

[illegible]

[illegible]

Neque Ecclesiæ Christi [illegible] mirabiliter hoc Psalmus sub energia, seu vim divinus sublimem verborum, docenti. Est [illegible] Omnes gentes plaudite [illegible] populis [illegible] [illegible] postquam [illegible] [illegible] per fidem [illegible] [illegible] [illegible] et justificans eum qui est ex fide Jesu Christi. An Judæorum Deus [illegible] et gentium. [illegible] unus est Deus, qui justificat circumcisionem ex fide, et præputium per fidem. Roman. cap. [illegible]

Iamus hic Deus noster subjecit populos nobis, idest ecclesiæ [illegible], de qua [illegible] nos. S. August. Videtis sic exaltari in nomine Christi Ecclesiam Christi.

V. 5. Decorem Jacob dilexit. Videlicet [illegible] est populo gentium, reprobato populo Judæorum, ~~tanquam~~ iuxta illam Apostoli orationem ad Rom. cap. 9. Israelitarum [illegible] est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa: quorum patres, et ex quibus est Christus [illegible] [illegible] Deus benedictus in sæcula. Amen. [illegible] [illegible] Jacob dilexi, Esau autem odio habui [illegible] novissimis temporibus major serviet minori [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] olim [illegible] [illegible] ex parte [illegible] in Israel, donec plenitudo gentium intraret.

quia (Rom. cap. 11. v. 25.) [illegible]

V. 8. Rex omnis terræ Deus. S. Aug. subdit: Ille enim Deus noster in Judæa rex omnis terræ Deus est [illegible] Ipse Deus tuus qui eruit te [illegible] omnibus agnoscitur, quia impletum est, quod dixit Isaias (cap. 54. v. [illegible]) [illegible] Deus vocabitur. Psallite intelligenter. Docet nos, et admonet nos ut psallamus [illegible] [illegible] lumen cordis. [illegible] [illegible] Hæc est [illegible] sacrosanctæ Eucharistiæ [illegible]

Regnavit Deus super gentes, Deus sedet super [illegible] sanctam suam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]. Propter hoc omnia [illegible] [illegible] ad consummationem sæculi.

[illegible] [illegible] [illegible] Dei nostri, et [illegible]

[illegible] [illegible] et. Omnes Reges terræ [illegible] [illegible] Deo est.

[illegible] tertiæ Partis.

[illegible] [illegible] sunt: duo præcipue ~~recensentur~~ [illegible] observantur: quorum alter [illegible] [illegible] principem ad canticum

Asaph [illegible] fratrum magni viri in [illegible] 1. Paralip. cap. [illegible] [illegible] sub Rege floruit, [illegible] extat [illegible] [illegible] floruit sub Ezechia. ~~Quem~~ fuisse scriptorem [illegible] ~~Asaphum~~ [illegible] [illegible] tendum Domino Asaph et fratres eius [illegible] [illegible], et principes Levitarum, ut laudarent Dominum ~~[illegible]~~ ut affirmemus. Nam 2. Paralip. cap. 29 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Asaph videntis. Sermones [illegible] [illegible] [illegible] Asaph [illegible] [illegible] [illegible] Asaph [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible] omni dubio removeatur. Fit igitur [illegible] [illegible] [illegible] Psalmos Asapho inscriptos, [illegible] propheta [illegible] [illegible]

Illud [illegible], quia in illis res cantantur quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem, quia in illis res cantantur quæ legitur 4. Reg. capp. 18. et 19. et 2. Paral. cap. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] numero 99. [illegible] [illegible]

At Psalmos Asaphi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vulgo 49. [illegible] [illegible] [illegible] ab Assyriis [illegible] Assyriis, et [illegible] [illegible] [illegible] quibus in Psalmo mentio [illegible]. Psalmos reliquos [illegible] et historias per gradus suos singulos ob oculos descripsimus.

Psalmus 118

Hic Psalmus omnium longissimus [illegible] Hortatorius est, inquit Bellarminus ad vitam secundum [illegible] artificio: siquidem primi [illegible] frequentius [illegible] et sic deinceps. ita ut octies [illegible] a prima litera [illegible] a secunda, et sic deinceps [illegible] alphabetum [illegible] ad memoriam adjuvandam. [illegible] doctissimus [illegible]
Quæritur de hujus auctore. [illegible] illum ætate admodum juvenili. Quid enim v. [illegible] inquit ipse [illegible] Cum autem appareat illum Psalmum in captivitate scriptum fuisse [illegible] peccatorum circumplexi sunt me [illegible] hinc ille Danieli adscribit propter [illegible] namque v. 61. Aperte [illegible] Dan. cap. [illegible] Augustinus adscribit. Daniel enim de filiis Israel pueris [illegible] in Psalmo [illegible] principes, et [illegible] duplex primo enim [illegible] veteri [illegible] secundo [illegible] propriam [illegible]
[illegible] Daniel [illegible] hujus auctor psalmi esse [illegible] oportet [illegible]
Illud objicitur [illegible] illum scripsisse [illegible] Psalmum hunc scriptum [illegible] 16 [illegible] hunc ab illo Psalmum hunc [illegible] hunc numerum attingeret in captivitate [illegible] annos [illegible] septuaginta [illegible]
Atqui [illegible] illud animadvertatur, quandonam, et quæ [illegible] hic Psalmus [illegible] illum scriptum, [illegible] et quonam [illegible] illum [illegible] Ajo itaque [illegible] illum scriptum [illegible] scriptum fuisse [illegible] et quonam [illegible] de captivis in patriam, hoc est in extremis captivitatis [illegible] enim illa v. 1. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini [illegible] frequentissime [illegible] et incedant in terram [illegible] Nam Beati, inquit [illegible] exirent de Egypto, non erat [illegible] sicut olim cum exirent de Egypto [illegible] divinitus puniti sunt, qui doluerunt se ex Egypto [illegible] et divina dignatio [illegible] quod ex illo [illegible] intelligentiam [illegible] ex Calmeti observationibus. Nam [illegible] David [illegible] hujus Psalmi. Quid [illegible] et primæ illi objectioni ex Calmeti [illegible] septuaginta [illegible] potuisse esse auctor hujus Psalmi [illegible] respondeo auctorem [illegible] Adolescentulus sum ego, et contemptus [illegible] illud enim v. 141. [illegible] sed per comparationem et metaphoram [illegible] contemnor [illegible] contemnant, agitare se dicant velut puerum, ea enim in eo [illegible] Nam quod [illegible] castigare videtur [illegible] multa [illegible] V. 25. [illegible] affectum [illegible] longi temporis vim in captivitate [illegible] a seculo [illegible] Illud [illegible] secundum in illa peradum dicit: Memor fui judiciorum [illegible] a seculo [illegible]
[illegible] in verbum [illegible] quod [illegible] Illud enim indicat longo tempore [illegible] ego autem [illegible] præcepit enim custodiam in mandatis Dei [illegible] servaret [illegible] illum [illegible] servatum [illegible] elapsi temporis [illegible] concludere [illegible] peccatores [illegible] mihi videtur [illegible] Hoc enim est [illegible] psalmis omnibus [illegible] hujus Psalmi [illegible]

Quæ cum ita sint, manifestum est [illegible] Danielem ipsum [illegible] longævum [illegible] [illegible] Psalmi hujus scriptorem [illegible] tempore captivitatis, [illegible] scripserit, at quod Daniel illum non scripserit, ea ratio [illegible], quod auctor hujus Psalmi omni hac oratione exhibet [illegible] festinantem in patriam; [illegible] enim amplissime [illegible] mandatum [illegible] facientem [illegible] porro relaxatio de servitute [illegible] a Cyro anno 1. quo regnavit [illegible] tamen tertio jam anno post ageret Babylone ut ipse de se scribit Daniel cap. 10. v. 1 [illegible] videret visiones [illegible]
+ [illegible] Psalmi non [illegible] Daniel [illegible] ut ille David [illegible] omnes Psalmi hujus [illegible] nam in omnibus illis idem [illegible] [illegible] voluntas [illegible] in [illegible] Deo
videbimus a Deo misericorditer exauditam.
[illegible] excedat Psalmus longitudine, in eo explicando [illegible] me [illegible] operis [illegible] [illegible] singula [illegible] sigillatim [illegible] singulos versiones proprias [illegible] investigando [illegible] spiritum literæ, ostendendo [illegible] laverit intelligentia litteralis. Sic [illegible] ad gradum [illegible] studiosus animus requiescet, et in se relaxabit

a. ~~Augustini opera selecta~~ p. 6[illegible]
11. [illegible] p. 6[illegible]
1[illegible]. [illegible] p. [illegible]
1[illegible]. Notizie istoriche delle Chiese fiorentine divise ne' suoi quartieri. Opera di Giuseppe Richa etc. p. 6[illegible]
14. Drammaturgia di Leone Allacci continuata fino all'anno 1755. Del Sig. Girolamo Zanetti Veneziano. p. 6[illegible]
[illegible]. Della vita del ven. ab. [illegible] p. 6[illegible]
1[illegible]. Risposta [illegible] lettera del Sig. Giuseppe [illegible] p. 6[illegible]
1[illegible]. [illegible] del Sig. Ab. Cesare Marini [illegible] sopra il [illegible]
~~[illegible]~~ ~~L'autore~~ vero non è il Marini, ma ~~[illegible]~~ [illegible] Serra
1[illegible]. Grammatica della lingua [illegible] di Giuseppe Antonio Cornaro. p. 6[illegible]

+ 12. Primo tomo delle opere di S. Leone. p. 11. vedi n. 6. p. [illegible] e p. 49 vedi t. 4.
Il Petrarca col comento del Castelvetro p. 17.
14. [illegible] della filosofia di Orazio Arrighi Landini p. 19
19. [illegible] sull'istoria naturale [illegible] e particolare [illegible] p. 20
[illegible] della comunità di [illegible] [illegible]
[illegible] p. 29
[illegible] Trattato delle [illegible], e delle [illegible] [illegible] p. 31 del sig. Bartolomeo Malpighi p. 35.
19. Secondo tomo del teatro comico del [illegible] p. [illegible] vedi [illegible]
+ * Dissertazione sopra Rufino del P. Bernardo de Rubeis p. 38.
3. Dissertazione de [illegible] del P. Bernardo de Rubeis p. 38
Mercurio [illegible] p. [illegible]
10. Delle Petrificazioni [illegible] del Sig. Antonio Vallisneri p. 29
9. Disputatio de [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] auct. Antonio Zaccaria p. 76
13. Annales Camaldulenses O. S. Benedicti etc. p. 29
14. Sextus Aurelius Propertius [illegible] Antonio Vulpio illustratus p. [illegible]
9. Della statica degli animali, e de' vegetabili opera del Sig. Hales [illegible] italiana dalla Sig.ra [illegible] Ardinghelli di Napoli p. 60
[illegible] S. Gregorio Nazianzeno p. 61. vedi t. [illegible] p. 33
12. Saggio d'un nuovo metodo per apprendere la lingua latina a uso delle scuole de' Seminarii [illegible] p. 17
12. Ragionamento delle origini della lingua Napoletana di Giacomo Castelli p. 40.
* Orazione per i funerali del Card. Angelo Maria Querini detta in Venezia da Giuseppe Magen p. 80
* Orazione per i funerali del Car. Q. detta in Brescia [illegible] di Brescia [illegible] p. 80
* Orazione pel Card. Q. detta nella Cattedrale di [illegible] dall'Ab. Giovan [illegible] p. 63.
11. Trattato di [illegible] tomo secondo p. 70.
7. I frutti della grazia divina, cioè considerazioni sopra la gravità de' peccati mortali [illegible] [illegible] p. [illegible]
1[illegible] [illegible] tom. 19. p. 40.

()

* Card. Madruzzo Vescovo di Trento varie opere. p. 9.
13. Victrum [illegible] adolescenti [illegible] Germaniam, et Galliam peragrare constituerit. [illegible] [illegible] p. 13
9. Nupera perfecta Androgyneae structurae observatio Francisci Pauli Bezinelli p. 26.
* Elogio del Sig. Filippo Argelati p. 11.
* Dissertazione per S. Eusanio Prete di Mons. Giuseppe Coppola Vescovo di Castellamare p. 18.
+ 15 Dissertazione sopra la città di Aquila del Sig. Carlo Franchi. p. 28. vedi t. 1.
— * De Actis S. Nicolai magni etc. p. 30. vedi t. 4.
10. Relazione delle missioni del Paraguai tradotte dall'Italiano di [illegible] [illegible] e lingua de' Palmireni p. 33.
* Elogio di D. Gianfrancesco Piven. p. 40
15. De Imperatorum Constantinopolitanorum seu inferioris aevi, vel imperii uti vocant numismatibus Dissertatio Caroli Du Fresne D. Du Cange. p. 28.
= 12. S. Leonis Magni opera. editio novissima Romana. p. 44 vedi t. 4
13. [illegible] de episcopis Eugubinis, de civitate, et Ecclesia Eugubina dissert. p. 52.
12. Varia ex Bibliotheca Vaticana ad Italicam, Graecam, et Orientalem literaturam spectantia p. 59
10. Lettere sopra la [illegible] del [illegible] p. [illegible]

1. De nuditate protoplastorum et de serpente tentatore dissert. sig. Bonaventurae Guedi Bresciani p. 15
10. ... volumen ... Bombelli ~~p.~~
... commercio p. 18.
1. ... della profezia ... del mondo in ser ... e di ...
... della seconda epistola di S. Pietro ... sulle idee, che
... di ... delle circostanze, e delle conseguenze ... di Ad...
3. ... 4. ... in Constantinopoli.
2. ... seconda dissert. di M. Sherlock ... tradotta dall'inglese dal
Abramo Le Moine. p. 75.
12 Nuova raccolta di varie ... Orazioni p. 75.
7. Lo spirito del Cristianesimo ovvero la ... del Cristiano con Gesù Cristo ... del P. Francesco
Nepveu della comp. di Gesù p. 17
... Vita ... p. 79.
... di ... di Romualdo ... intorno a varie controversie teologiche p. 79.
13. Risposta del ... di Domenico ... sopra il ...
... p. 79.
13. ~~Lettera~~ al Sig. ... il trattato ... per l'incorporazione ...
... impressione p. 80
7 ... varie ... Ghirardelli ... p. 80
13. Tomo 13 dell'istoria generale de' viaggi p. 80
14 Le muse ... del S. Mattia Domenico ... p. ...
~~13. Una pietra p.~~

4

... Una pietra p. 8.
5. ... liturgie di tutta la ... raccolte dall'Ab. Luigi ~~Giuseppe~~ Luigi Assemani vol. 7. pp. 6. 90.
13 ~~De ... Dignitatis in Polonia ... accademica p.~~
4 Poesie di Alessandro Marchetti. p. 17.
13. ... del ... Zenobio p. 17 che contiene ... di 100 ...
Vetomagio ~~p. 17.~~
13. Ristampa ~~delle~~ accademia degli Erranti ~~già ...~~ p. 1.
13. Controversia sopra di alcuni ... p. ...
13. Scriptores historiae Romanae omnes. p. 59.
13. ... di Pietro Aretino p. 79
... ~~Discorso~~ sopra le disposizioni che si devono in chi voglia con profitto attendere alla filosofia sperimentale
del Sig. Ab. ... Nollet p. 3.
15. Una medaglia p. 58. ~~un sigillo p. 62~~
1. ~~...~~ ... Durante ... Bresciano p. 73.
13. ~~Teologia pagana~~, ovvero sentimenti de' filosofi, e de' popoli pagani ... sopra Dio, l'anima
~~e suoi doveri dell'uomo di ... p. 61.~~
13. Abbreviamento cronologico della storia, e del Diritto pubblico di Lamagna p. 63.
13. ... de Chronologia annalium ... cum epochis historiae ... sacrae et profanae ...
... Memorie istoriche militari, e politiche dell'Europa ... a Carlo quinto p. 63.
... ~~Vita del P. ... Bertolini p. 64.~~
7. Trattato ~~della~~ confessione generale del P. D. Agostino Calmet. p. 64.
10. ... di Giovanni ... Antonio ... padre, e figlio 64
14 ... tragedia del Sig. Filippo Rosa Morando p. 64. 4 ... p. 45.
* Storia della principessa ... regina del Messico p. 44

11. ~~Medicina dello~~ Spirito del ~~Sig. Antonio Le Cerne~~ p. 36.
11 [illegible] del Sig. Giraldo Gigenta p. 37
11. Delle febbri maligne p. [illegible]
9. Traduzione [illegible] delle Lettere, e dialoghi e sopra i colori del Zaffiro, e della Turchina del Sig. [illegible] Inglese p. 38.
10 Instituzione dell'Accademia Cretense p. 37.
15. Una [illegible] p. 42.
10 Miscellaneorum ex [illegible] libri Bibliotheca [illegible] p. 44
10 Vita e [illegible] di Alessandro Marchetti di Pistoia p. 45
10. Saggi di osservazioni dell'[illegible] p. 49.
10 Elogio del P. Giuseppe Mario Quadrio [illegible] p. 50.
0 [illegible] della musica antica, e moderna ragionamento quarto di Francesco Provedi [illegible] p. 56
+ 6. Dello spirito delle [illegible] p. 59 [illegible]
10. [illegible] ad Joannem [illegible] ~~Campanum~~ p. 60.
14 De Larvis scenicis, et figuris comicis Romanorum [illegible] p. [illegible]
9 De sanitate mentis et corporis [illegible] Psycologicophysica Petri Ubaldini florentini p. [illegible]
3. [illegible] de divino officio, de disciplina arcani, de liturgiis, de codice sedium p. 63
10. Osservazioni [illegible] del Sig. Ab. Andrea [illegible] p. [illegible]
7. L'uomo in viaggio per l'eternità del S. D. Antonio [illegible] p. 63.
6 Il parossismo [illegible] p. 62.
14. I giuochi olimpici celebrati [illegible] in morte degli Arcadi illustri defunti p. 63
18. ~~Le Virtù~~ Teologiche, e Cardinali Canti otto ~~di Sig.~~ Vine. p. 64.
14. ~~Della~~ Donna. Canzoni p. 64.
6 Statuto del Consolato della nobile arte della seta [illegible] p. 64.
13. De re Historia Ecclesiastica del P. Aga [illegible] tomo XIII della sua edizione ~~[illegible]~~ p. 7.
14 L'uomo [illegible] altre Commedie p. 7

B

altri osservazioni del Sig. Marchese Maffei.

1. De' dittici ~~Quiriniani~~ p. 3. 0
10 Fascetto di problemi matematiche del Sig. Ab. Margagastra p. 0
13. ~~Storia di~~ Alesa antica città di Sicilia. [illegible] del Principe di [illegible] Castelli [illegible] Gabriello Lancillotto
13. Delle Sicilie [illegible] tomi due de' Sigg. Franc. Ma. Emanuelli, e [illegible] di Villabianca
15. ~~Un vaso~~ antico p. 15.
14. ~~[illegible] del P. Bernardo da Gaziano Cappucc~~ [illegible]
14. Elogio del ~~Sig. Marchese Scipione~~ Maffei p. 16 p. 49 [illegible] p. [illegible]
[illegible] Nicolai Gio. [illegible] p. 4 vedi qui mese 6. p. 30. p. 4.
10. Trigonometriae planae, et ~~solidae~~ sphaericae [illegible] p. 19.
+ [illegible] descriptio [illegible] generis planarum rarissimae et speciosissimae [illegible] ~~Brunsvigia~~ [illegible] p. 22.
+ 9. Osservazioni di Teofilo Bruno sopra la censura fatta dal P. T. a due dissertazioni di Andrea Bina Benedettino ~~dove spiega~~ i fenomeni dell'elettricismo, e le cagioni del terremoto. p. 31. p. 4 p. 33. 35. m. 4. p. 26 33.
10. Una iscrizione p. 46. altra p. 50
9. Della [illegible] de' corpi trattato del P. Claudio Fromond monaco Camald. p. 57.
13. della Storia Calabrese del Sig. Angelo Zavarrone di cui vedi t. 13 m. 6. p. 33. qui m. 6. p. 6.
13. Joannis Alberti Fabricii Supplementis ~~Bibliotheca~~ Latina ~~media~~, et infimae ~~aetatis~~ [illegible] p. 7.
15. L'origine Apostolica della Chiesa Milanese. opera del Sig. Dr. Niccolò Sormani p. 76
11. Dissertatio [illegible] epidemicas febres etc. Josephi [illegible] p. 77.
11. ~~Bartolomei Castelli Lexicon Medicum Graeco-Latinum etc.~~ [illegible]

l.

15. ~~Ditico quirinnao. p. 6.~~
14. La poetica di Orazio in versi sciolti fatti Italiani dal Sig. Ab. Anton Francesco Gorbin. p. 15
[illegible]. Quarto tomo della [illegible] del Sig. Can. Francesco Maria Prabli p. 11. [illegible] nel t. 3 m. 5. p. [illegible] ed anche nel t. 4 m. 5. p. 88.
0. Sulpitii Severi opera omnia p. 18.
15. Una [illegible] p. [illegible]
6. Joseph. [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] p. 14
[illegible] p. 16.
[illegible] Elogio del Sig. Giovanni Giacomo [illegible] ambidue di Genova. p. 18
14. Il Parnaso Francese del Sig. [illegible] du Tillet. p. 50.
15. ~~[illegible] di Poeti [illegible] p. 5[illegible]~~
10. Dissertazione [illegible] alle [illegible] de Palmieri p. [illegible] e p. [illegible].
15. [illegible] de [illegible] Benedetti etc. p. [illegible]
15. Antichità [illegible] p. 5[illegible]
10. Alcuni ~~manoscritti~~ antichi p. 4[illegible] ~~[illegible] p. 9. e p. [illegible] p. 60~~
15. Una [illegible] p. 55.
* Elogio del Sig. Domenico Vandelli. p. 58.
5. [illegible] alla vera chiesa di seni[illegible] proposta principalmente à [illegible] di Fozio [illegible]
~~[illegible] Legati di Gesuita. p. 59.~~
* De vita et rebus gestis [illegible] ord. Praed. Cardinalis libri tres auct. F. Daniele [illegible] p. [illegible]
[illegible] Plinii [illegible] [illegible]
14. Il [illegible] da [illegible] antidoto a preservarsi e la solitudine della villa oltre [illegible] p. 6.
2. ~~[illegible]~~ [illegible] e [illegible] ~~[illegible]~~ significamente con una tessitura Tale della [illegible] ~~[illegible]~~ di un solo opera di M. [illegible] p. [illegible]
1. [illegible]zione [illegible] il [illegible] ritenere, [illegible], rendere ec. [illegible] delle [illegible] sin [illegible] ~~[illegible]~~ del [illegible] da [illegible]
7. Della illibata divozione de' fedeli. trattato dell' Ab. D. Costantino Gaudio. p. 62. Libro di stile frivolo contro la regolata divozione de' Cristiani di Lamindo Pritanio
14. Libro senza frontespizio in materia di commedie antiche e moderne p. [illegible]
4. ~~[illegible]~~ predicabile, e [illegible] ~~[illegible]~~ del [illegible], ovvero [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
6. Varie opere [illegible] morale, dell' [illegible], e del commercio p. 4.
~~0. Quinto tomo delle opere di [illegible] p. 6[illegible]~~
11. ~~Tomo secondo del dizionario medico. p. 6[illegible]~~
* Elogio dell' Emin. Angiolo [illegible] Quirini [illegible] p. [illegible] ~~[illegible]~~
10. Di alcuni [illegible] del Co. [illegible], e del Ferraro p. 3[illegible]
1. ~~[illegible]~~ collegiate [illegible] tomo XVII. p. 1[illegible] vedi [illegible]
10. [illegible] Farnesianum Tabulae ab Annibale Carraccio depictae, et a Carolo Cesio [illegible] atque a [illegible] Philarchaeo explicationibus illustratae. p. 16.
1. ~~La Ensipide~~, ~~ovvero~~ il ~~Paradiso~~ [illegible]. L'autore [illegible] molto la storia del popolo di [illegible] se questo non è fatica dello stesso autore, può [illegible] del medesimo [illegible] autore di quella storia. p. 19.
3. [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] nelle quistioni [illegible] opera di un ~~[illegible]~~ p. 19.
13. Del ~~nuovo~~ giornale letterario di ~~[illegible]~~ Francesco, [illegible] p. [illegible]
8. ~~Testamento politico del Cardinal Giulio Alberoni p. [illegible]~~
8. Sistema politico del secolo p. 29.

[illegible] Trattato di [illegible] di [illegible] Paolo [illegible] p. 20
11. [illegible] Elementi di Euclide [illegible] p. [illegible]
10 [illegible] della corografia e topografia [illegible] della Toscana. Opera del [illegible] Giovanni Targioni Tozzetti p. 2.
10 [illegible] poesia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p. 36
14 [illegible] p. [illegible]
10. [illegible] p. 37

Giornale de' Letterati [illegible] — Porzio [illegible] autore p. 3.
1
14. Alcune opere di Ovidio [illegible] del sig. [illegible] Filippo Angelati
15. Estratto della dissert. del sig. [illegible] [illegible] ([illegible]) [illegible]
maini, se Greca, o particolare, e propria. p. 17.
11. Storia di [illegible] figliuolo di Enrico I. Duca di Baviera p. 28.
10. Istituzione di una cattedra di commercio, e meccanica [illegible] di [illegible]
15. Notizie istoriche delle chiese fiorentine particolarmente del quartiere di S. Croce [illegible] dal [illegible]
14. Tomo vigesimo delle [illegible] di [illegible] [illegible] in [illegible] del P. M. [illegible] Carmelitano p. [illegible]
[illegible] Intorno alle antiche origini delle usanze de' nostri giorni: opera del [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] del Sig. [illegible] [illegible] p. 35.
14 Elogio del P. Fortunato da Brescia p. 41.
[illegible] Istituzioni della filosofia [illegible] stese dal sig. Filippo [illegible] p. 44.
[illegible] [illegible] [illegible] p. 49.
10. Nuovo trattato di [illegible] p. 52.
11. [illegible] del Sig. Co. Canonico Giuseppe Maria [illegible] p. 55.
[illegible] De existentia et [illegible] [illegible] Francesco [illegible] p. 60
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Tommaso [illegible], e [illegible] P. Amb. [illegible] [illegible]
14. Documenti [illegible] [illegible] [illegible] tratti in versi [illegible] del [illegible] p. 63
14 Poesie di [illegible] p. [illegible]
14 [illegible] [illegible] Aureliano [illegible] p. 67
16 Poetica del B. Bernardino [illegible] da Feltre p. 69.
7.
14. Lettere sopra la nuova commedia. p. 7[illegible].

11 Iatrice Chimicae [illegible] Goff. Kleins p. 62.

9 [illegible] [illegible] regenerationis supplementum [illegible] per [illegible] sequens p.

8. [illegible] XIV [illegible] Boncompagni Archiepiscopatus [illegible] quam Ceati habuit Paulus Antonius Balboni p. 65.

[illegible] Tacti [illegible] ord. [illegible]

[illegible] sinceris ex Urbano cod. e exemplis Historia critica [illegible] autore [illegible] [illegible] Eccl. Episcopo [illegible]

7 Principj fisici tratti dagli Elementi di fisica Neutoniana del Sig. de [illegible] p. [illegible]

14 [illegible] [illegible] p. [illegible]

[illegible] [illegible] una [illegible] [illegible] p. 64

17 [illegible] e [illegible] di Alessandro [illegible] p. 64

13. Storia del califf. degli Arabi [illegible] il governo de' calif. dell'Ab. di Marigny p. 64. [illegible] p. 58

13. [illegible] giornale de' Viaggi [illegible]

15 Apologia del Sig. Lo [illegible] [illegible] della sua apologia per l'Orato [illegible] p. [illegible]

[illegible] Elogio [illegible] canonico [illegible] p. [illegible]

[illegible] Lettere del Sig. [illegible] di cose naturali [illegible] p. 66.

[illegible] Una carta [illegible] p. [illegible]

[illegible] Difesa [illegible] del saggio di moral filosofia del Sig. de Maupertuis contro [illegible] [illegible] del Sig. [illegible] p. [illegible] p. 79. m. [illegible] p. [illegible]

13. [illegible] della congregazion dell'oratorio [illegible] p. [illegible]

11. Materia medica, Pharmacologia, etc. del Sig. [illegible] p. 46.

10 Istituzione dell'Accademia [illegible] di Lucca p. 47.

[illegible] [illegible] fatta al S. [illegible] p. 48.

[illegible] Raccolta di novelle Italiane del Sig. Girolamo Zanetti p. 49. [illegible]

12 [illegible] p. [illegible]

4. [illegible] probabilistiche p. 57

11. Monita, et praecepta medica Richardi Mead. p. [illegible]

13 Historia Apostolica [illegible] Sandini p. [illegible]

[illegible] Opera S. Caroli [illegible] p. [illegible]

12. [illegible] Antonio [illegible] [illegible] p. [illegible]

10. Josephi [illegible] Geometricae Institutiones p. 64.

9. Le lodi della Fava.

5

9. Le lodi della Fava. p. 12

9. Dei [illegible] di [illegible] p. [illegible]

12. [illegible] [illegible] p. 17.

15. Iscrizioni antiche p. 150

[illegible] [illegible] del Marchese [illegible] Francesco Antonio Chiomio

13. Ritrattazione d'un professore di Torino d'un suo libro de Regimine Ecclesiae p. [illegible]

9 Meditatione de [illegible] [illegible] et tractatus Physicomathematicus de equilibrio [illegible]

[illegible] Ioannes [illegible] p. 58.

14 Il Teatro [illegible] del Sig. Destouches [illegible] tradotto [illegible]

12. [illegible] p. 49. in antico dialetto Genovese.

11 Circa l'indole venefica del rame scritta dal Sig. Ignazio Vari di cui [illegible] p. 35.

13. [illegible] e d'altri servi secondo l'uso de' Longobardi Ragionamento di Mons. Giusto Fontanini ristampato con [illegible] critica del [illegible] p. 62.

14 Vincentii Bellini [illegible] de [illegible] Italiae medii [illegible] p. 64.

5. [illegible] lettere di Eusebio Erariste p. 53.

[illegible] [illegible] tradotto dal Sig. [illegible]

4 Termino [illegible] [illegible] principj dimostrativi della fede [illegible] p. [illegible]

14. [illegible] [illegible] commune liber. p. 78.

9 Christiano Gottlieb Ludwig Physiologia. [illegible]

10. [illegible] [illegible] scritto [illegible] p. 79.

3 [illegible] nella materia [illegible] [illegible] p. [illegible]

15 Thesaurus [illegible] antiquorum [illegible] p. 2

1 Due [illegible] parafrasi della Cantica di Salomone [illegible] p. 3

Oratio [illegible] p. 11.

[illegible] p. 9

[illegible] vedi [illegible]

14 Giovanni [illegible] Gerusalemme. tragedia [illegible]

Ferrarese p. 11

15 Carta antica in materia di Necrologia p. 11.

1 [illegible] del tomo primo di questi [illegible] p. 5

[illegible] della morale filosofia [illegible] p. 132 [illegible]

perfetta p. 134.

1 ~~Due lettere di [illegible] Barbaro p. 33. [illegible]~~

[illegible] p. 48

15 [illegible] di [illegible] Italiane di [illegible] Antonio p. 43

2. Ragionamento sopra la vocazione allo stato Ecclesiastico [illegible] p. [illegible]

13. Sopra la questione, se a' tempi de' Romani [illegible]

fosse [illegible] al presente, [illegible] p. [illegible]

[illegible] Apparato [illegible] p. 10. [illegible]

[illegible] p. [illegible]

[illegible] per Italiam [illegible] ad 1780 p. [illegible]

10 [illegible] nuovissima edizione [illegible] p. [illegible]

12 [illegible] p. [illegible]

13. [illegible] p. [illegible]

11. [illegible] p. 83

7. [illegible] p. [illegible]

17 [illegible] p. 22

[illegible] Vita del P. [illegible]

[illegible] Fiorentino p. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] p. 11

15 Medaglie Spagnuole del Sig. Velasquez p. [illegible]

1 Secondo [illegible] p. 11

14 Saggio di Commedia filosofica di [illegible] p. 17

[illegible] Memoria di [illegible] p. 20.

7. Poesie Toscane e [illegible] del Sig. [illegible] p. [illegible]

11. [illegible] p. 24.

11. Carta vecchia p. 25.

15. Tomo [illegible] dell'Istoria letteraria d'Italia [illegible] p. 46.

[illegible] Della nuova edizione delle opere di [illegible] p. 19

11. Lettera di Gemino [illegible] ad [illegible] p. [illegible]

[illegible] Due [illegible] p. [illegible]

4. [illegible] in [illegible] Ecclesiastica [illegible]

Opus [illegible] auctore [illegible] p. 59.

15 Carmina ex antiquis lapidibus illustrata a Dominico Mar. Bonada. t. p. 3. di questo libro anche t. [illegible] p. 4 [illegible]
14. Aristophanis Nubes cum scholiis antiquis etc. t. p. 11 e traduzione di questa comm. in versi volgari del Sig. [illegible] Terrucci p. 49
15 Conferma della bolla di [illegible] pubblicata nell' Ughelli a favore del capitolo di Verona t. p. [illegible]
11 [illegible] p. 47. [illegible] p. 48
1 [illegible] p. 19 qui [illegible] p. 41.
2 Vita e martirio di Bartolommeo Ferracino Bassanese, colla storia [illegible] ristampata [illegible] p. [illegible]
2 Controversia per le reliquie [illegible] nella cattedrale di [illegible]
[illegible] p. [illegible]
[illegible] Fortunato di Brescia min. Rif. p. 41.
[illegible] t. p. 47. [illegible] t. p. 15.
Dissertazione [illegible] de' simboli Apostolico, Niceno, Costantinopolitano, e Atanasiano del Sig. Giovanni [illegible]
[illegible] volgarizzato dal Sig. Ab. Melchiorre Cesarotti t. p. 49
11 Dell' [illegible] moderni ed [illegible] della terra del Sig. Federigo [illegible] p. 51
Annali dell' Impero dopo Carlomagno [illegible] del Sig. Voltaire t. p. 51
[illegible] edizione di [illegible] t. p. 55 [illegible]
15 [illegible] p. 58
[illegible] et Collegii Novem congregationum Venetiarum documenta, et privilegia studio Flaminii Cornelii Senatoris Veneti collecta t. p. [illegible]
10 Della [illegible] opera del Sig. Giuseppe Tartini t. p. 63.
14. Carte antiche appartenente a' Sigg. Visconti. t. p. 63.
13 [illegible] Byzantinæ [illegible] t. p. 69
15. [illegible] in materia di medaglie. t. p. 74.
16. Stephani Mariæ Fabbrucci opusculum XI. ab anno [illegible] 1474 usque ad nostrum Academicum annum [illegible] p. 74
2. [illegible] opera omnia t. p. 74
1 [illegible] Theologiæ moralis medulla [illegible] ad mentem P.P. Salmaticensium a [illegible] Carmelitano [illegible] exposita t. p. 7[illegible]
3. Jurisprudentia canonico-civilis. P. Francisci Schmier ord. S. Benedicti. p. 75.
2. [illegible] Liturgicus Ecclesiæ universæ opera Josephi Aloysii Assemani [illegible] t. p. 76.
4. [illegible] opera omnia. p. 79
11 Traité des Maladies de l'Urètre par monsieur [illegible] p. 80
7 I prodigi della grazia espressi nella conversione d'alcuni grandi peccatori morti in veri penitenti. p. 7[illegible]
10. [illegible] Romanzo del Sig. Ab. Chiari
10 Raccolta di lettere di più autori sulla pittura, scultura, architettura p. 80.
12. [illegible] e delle istituzione delle zecche d'Italia: dissertazione del Co. Gianrinaldo Carli [illegible] p. [illegible]

: Elogio di [illegible] Gazzetta Pittore p. 6
+ Elogio di Mons. Celestino Galiani p. 6
10 Appiani Buonafede di Appiano Buonafede Ritratti poetici, storici, e critici di vari uomini di lettere p. 6
10 Lettera di Teotimo a Filario sopra cui le leggi contro il P. [illegible] nel supplemento [illegible]
Vol. 18 della storia letteraria p. [illegible] e contro il nuovo [illegible] p. 10
10 Miscellanea Letteraria, opuscolo vario in continuazione della [illegible] del Gori p. 10
11 Satire del [illegible] [illegible] p. [illegible]
: [illegible] poetiche [illegible] [illegible] [illegible] p. 16.
10 De Episcopatu [illegible] dissertatio Jo. [illegible] [illegible] p. [illegible]
10 Memorie [illegible] di Rovereto [illegible] [illegible] Tartarotti p. [illegible]
10 Dei Servi presso i Veneziani p. [illegible]
10 Deliciae Eruditorum colligente Joanne Lamio p. 92 vari opuscoli
11 Elogi del Sig. Gian Everardo Merkenio, e del Sig. Cristiano Wolf p. 11
: Lettere del [illegible] nella materie [illegible] p. 73.
: Raccolta di cose chirurgiche tratte da mss. Greci della Laurenziana di Firenze dal S. Dr Antonio Cocchi p. 73
11 Raccolta di alcuni opuscoli sopra l'[illegible] nella medicina del [illegible] nella medicina del Sig.
Giovanni [illegible] p. 76.
Sopra il libro ~~del Sig. Dr~~ Zeviani: ~~nuovo [illegible]~~ prognostica nelle ~~malattie~~ p. 79.
10 Estratto del primo tomo del P. F. Giovanni degli Agostini, sopra gli scrittori Veneziani p. [illegible]
10 Dissertazione del Sig. Giulio Pontedera sull'argomento, qual fosse il sistema dell'anno [illegible] [illegible]
la qual sostenevasi da Dionigi Alicarnasseo essere stato diverso da quello de' Greci p. [illegible] e altri
vari in materia di erudizione istorica.
10 ~~L'architettura~~ del P. Carlo Fedeli [illegible] p. 65.
Tre tomi nuovi e postumi di Mons. Bossuet di varie materie Teologiche p. 66.
10 Del Fiume Rubicone opera del P. Serra p. 68.
15 Scriptores rerum Hungaricarum veteres ad nostra usque tempora continuati studio Joannis Georg.
Schwandtner p. 17.
14 Raccolta di tutti gli antichi poeti latini volgarizzati p. 77
4 Ad Principem bibliothecam canonicam juridicomoralem Lucii Ferraris supplementum p. 79.
4 Theologia Moralis concinnata a P. Alphonso de Ligorio per appendices in medullam P. Hermanni
Busembaum p. 79.
7 De bono senectutis auct. card. Paleotto p. 79.
4 Istruzione pratica sopra la fedele amministrazione del Sacramento della Penitenza a tenore del Rituale
Romano di Mons. Niccolò [illegible] Vescovo di Narni p. 79
15 Eccellenze di Maria Vergine spiegate in Sonetti p. 80
: Compendio della vita di S. Stanislao Vescovo di Cracovia scritta dall'ab. Giustiniano Orsini p. 80
13 Diario sacro antico e moderno delle Chiese di Lucca del P. Gabriello Gianmari p. 80
4 Esame delle osservazioni critiche (apologetiche) del P. Fortunato da Brescia [illegible] sopra certe
articolo delle novelle di Firenze [illegible] p. 80
14 Poesie facete del Sig. Lucio Francesco Bisantini p. 80

9 Ser. ... corrente ... 1706 cominciarono fra Bassano e Castelfranco p. 6.
x Elogio del P. Paolino di S. Giuseppe Generale de' Chierici Reg. delle Scuole pie p. 25
12 Tomo 49 della raccolta Calogerana ... opuscoli p. 40
13 Io. Laurentii Botti ... Vol. a p. 47, del primo vedi nel ... p. 52
x Vita di ... Girolamo scritta dal P. Sebastiano ... p. 49.
x Notizia di Giovanni ... Vescovo ... p. 55.
5 Augustini Valerii opuscula duo: Episcopus, et Cardinalis
14 Rime di Pietro Bembo p. 59.
14 ... ingenui ... pertinentes additis etc. p. ...
14 Rime di M. Giovanni ... p. ...
11 Tractatus medico-practicus de lue Aphrodisiaca etc. p. 60
14 Andreae Naugerii Patritii Veneti opera omnia p. 60
7 Quaresimale del P. ... della Comp. di Gesù p. 60.
10 ... Elementa Matheseos ... p. ...
12 Ordinazione di sermoni per tutte le domeniche dell'anno del Sig. Ab. de Bortolli p. 63
10 Raccolta di Rime ... p. 67 p. 62
13 ~~Il Cristiano cattolico istruito nei Sacramenti ecc. p. 64~~
13 Principj di Religione ... preservativo contro l'incredulità p. 64
x Vita del P. Leonardo di Porto Maurizio Missionario Apostolico de' Min. Riformati p. 67
7 ~~Trattato della divozione dello Spirito Santo~~ p. 17
~~Osservazioni sopra alcuni ...~~
10 ~~Alcune osservazioni naturali~~ p. 15.
11 Io. Friderici Cartheuser Medicinae materiae fundamenta p. 5
9 Fisica generale del P. ... trattata a metodo di matematica ... Teatro ... di Matem. e Fisica p. 20 ~~... anche ...~~ nel n. 4 p. 30
5 Lettera sopra il privilegio attribuito a Bartolo Vescovo di Verona a favore de' canonici de la ~~medesima città~~ p. 10 vedi 7. ...
7 Polemiche del P. Sanseverino ... p. 18. altre luoghe ... p. 32
1 Dimostrazione Evangelica di Mons. Huezio p. 16.
. Programma ut in veram electricitatis causam inquiratur, eaque qua conditur theoria p. 17.
13 Istoria dello studio di Napoli di Gian Giuseppe ... p. 20.
6 Tre dissertazioni contra Mons. Falcone ... gli atti di S. Niccolò Magno Vescovo di Mira, ed altre opere supposititie p. 24.
12 ~~Andreae ... Oratio altera~~ p. 25
. Elogio del Sig. Co. Iacopo Riccati p. 25.
x Animadversiones Apologeticae in vitam quam ... Ven. Rob. Card. Bellarm. p. 46 di questa vita nel ... p. 37
12 Dyptica commentaria ... del Gori, cioè a dire che ... leggende p. 47
11 ... anatomico-pratiche di un raro, e stravagante morbo cutaneo curato in Napoli da Carlo Curzio p. 89.
10 De Scriptoribus congregationis Clericorum Regularium Matris Dei auctore Friderico Sarteschi ... p. 55.
13 Constantini Porphyrogeneti Imperat. Constantin. libri duo de ceremoniis aulae Byzantinae ... e n. 6 p. 13
9 Museum Tessinianum opera Caroli Gustavi Tessin collectum. Raccolta di belle cose per la storia naturale p. 6
11 De humore ... Commentatio Christiani Gottlieb p. 63.
9 Caroli Friderici Hindertmark de Mercurio vivo p. 63.
5 ... quibus ... inquisitionum ... illud tribunal ... brevi methodo ... p. 63.
12 Dell'eloquenza in generale, e di quella del pulpito in particolare dialoghi tre di Mons. Francesco de Sales p. 63.
11 Componimenti ... di Luigi Bevroni ... p. 64
9 Osservazioni ... all'uso dell'elettricità celeste, e sopra l'origine de' fiume Timavo del Sig. ... medico di Udine p. 64 ~~Altra opera ...~~ vedi p. 6 p. 133
11 ~~Saggi, ed osservazioni di medicina della Società di Edimburgo~~ p. 7.
12 Risposte universali alle opposizioni fatte alle opere del Sig. March. Maffei p. 64.
19 ... Verona ... x.

* Memorie dell' Ab. di Montgaon. p. 62.
[illegible] p. 63
14 Il mondo della guerra Roma Enrico Conte Sfondo. p. 63.
10 Istoria Generale de' Viaggi Tomo 14. p. 64.
[illegible] Elogio di Giovanni Grimaldi p. 65

B 42

9 Giudizio sopra il libro delle forze vive de' Corpi del Zanotti pp. 88 [illegible] segue p. 78 79.
10 De lingua Illyricae vetustate, et amplitudine [illegible] p. [illegible]
10 Elementorum universae Matheseos auctore P. Rogerio Josepho Boscovich S. J. tomi tres. p. 72
14 Commedie di [illegible] satiriche, e capricci [illegible] p. 70.
5 Varie opere circa la Controversia del Clero, e de' pp. [illegible] al negarsi i Sacramenti a certe persone da alcuni Vescovi p. 73.
10 [illegible] p. 73
4 Vita Benedicti Jacobini A Ludovico Muratorio [illegible] descripta [illegible] reddita. p. 75.
5 Tomo quinto de principj dimostrabili della fede ecc. p. [illegible] p. 75
4 Istorietta di Federico III Imperatore cavata da un manoscr. di Padova p. 59.
18 Tesoro numario d'Andrea Morel. p. 61
10 Censura [illegible] Gianelli p. 65 66
4 Patrum Ecclesiae de paucitate adultorum fidelium salvandorum [illegible] mira consensio asserta, et demonstrata [illegible] opera Petri Francisci Foggini Florentini p. 71.
10 Fondazione dell' Accademia [illegible] p. 14 vedi p. 6 pag 77.
10 Ubaldi [illegible] Cler. Reg. [illegible] p. 77.
Institutiones Physicae auct. [illegible] Joannes [illegible] p. 79
9 De corporibus [illegible] Augustino Scyllo [illegible] p. 79
9 De somno, de medicamentis somniferis, et de [illegible] p. 79
11 [illegible] colle notizie ecc. p. 79.
10 [illegible] Santa Teresa ecc. p. 80
5 Guida [illegible] per [illegible] ecc. p. 80.
6 Risposta al Quesito fatto nella [illegible] p. 80.
10 [illegible] di Bologna p. 80
3 Biblioteca ad uso de' Chierici e Sacerdoti p. 80

4

* Elogio del P. D. Alessandro Coltina p. [illegible]
13 [illegible] del P. Fulgenzio [illegible] in quest' argomento [illegible] historiam [illegible] p. 1
1 Notizie di Andrea Giuliani gentiluomo [illegible] p. 2
11 Nuovo fonte di cavar pronostici nelle malattie [illegible] p. 4
11 Censura del libro d'Ignazio Vaj sopra la [illegible] p. 17.
11 Gli augurj delle nuove [illegible] per le nozze del Sig. Francesco [illegible] colla Sig.ra [illegible] [illegible] p. 20.
4 F. Jo. Bernardi [illegible] de Rubeis de Theophylacti gestis, scriptis, doctrina [illegible] dissert. p. 21.
* Elogio del Co. Francesco [illegible] p. 26.
10 Giudizio sopra il libro del [illegible] p. 30
15 Carmina et antiquis lapidibus illustrata opera del [illegible] 32
17 [illegible] p. 3
14 Rime del Sr. Pietro Vettori. 32.
14 Rime di [illegible] p. 37.
14 Drammi del Metastasio [illegible] in Tedesco

3 Aloysii Antonii Verneji Apparatus ad Philosophiam, et Theologiam ad usum Lusitanorum Adolescentium t. p. 58.
Vedi m. 3 p. 10
Aloysii Antonii Vernei de [illegible] forza etc. t. 5. p. 54.
4 Catroveniz del Concilio, e dell' Eremite con varj Gesuiti p. 57.
10 Libro critico in materie grammaticale di Girolamo Gagomatino Gesuita p. 60.
7 Dictionarium carmini consecratis Io. Pontus. p. 63.
1 x Vita di [illegible] scritta da Sebastiano Bartolozzi 63.
10 Osservazioni sopra il [illegible] p. 63.
1 Affetti sopra l'infanzia di Gesù Cristo del P. Gio. Elia Aurillon de' minimi 63.
x Saggio apologetico dissert. sopra il [illegible] di S. Romolo primo vescovo di Fiesole di [illegible] attollini ecc p. 63.
10 [illegible] del P. D. Gio. [illegible] della [illegible] p. 64.
10 Osservazioni critiche di Giovanni Andrea [illegible] Anniversario di [illegible] intorno la polizia della Chiesa di questi primi tempi fino al presente ne quattro tomi della storia civile del Regno di Napoli scritta da Pietro Giannone avvocato Napoletano ecc. p. 64. di questa storia m. 4. p. 14.
1 Allevo [illegible] del P. Maestro Pontalti Carmelitano p. 64

R [illegible]

6 Censura dell' opera del P. [illegible] di cui nel t. 2. m. 2. p. 63. qui m. 2. p. 13.
6 Censura dello spirito delle Leggi di cui nel t. 2. m. 1 p. 61. qui m. 2. p. 17.
10 Dell' origine del dialetto Veneziano p. 17
1 Del congresso notturno delle Lammie [illegible] di Girolamo Tartarotti. s'aggiungono due dissertazioni sopra l'arte magica. Arte magica dileguata lettera del Sig. Marchese Maffei al P. Innocente Ansaldi. e [illegible] di questo argomento p. 23 Vedi in quest argomento t. 2. m. 5. p. 64.
1 Angeli Mariae Bandini collectio veterum monumentorum e prosecuzione di quest opera [illegible] p. 29. di quest' opera [illegible] il t. 2. m. 6. p. 8
13 Giornata letteraria Francese scritta a Parigi p. 132.
13 Angeli Zavaroni bibliotheca [illegible] p. 153.
1 Storia de' Regj studj di Napoli del Sig. Origlia. p. 155.
1 [illegible] T. 1. vedi nel primo t. di queste mem. m. 1. p. 21. qui p. 139.
1 De vita et scriptis Io. Bap. Doni patritii Florentini Veteris musicae, ac totius eruditionis summi instauratoris. accedit ejusdem commercium epistolicum. p. 44.
1 De Francisco Marcello comment. Francisci Bandini p. 44.
1 Degli antichi Obelischi di Roma p. 45. e del trasporto di essi.
1 Tesoro di [illegible], e [illegible] del Sig. Edoardo Makerman p. 47.
Della calamita artificiale p. 57 vedi m. 3. p. 3.
9
10 Apologia per la vita di S. Carlo Borromeo scritta dal Dr. Baldassare Oltrocchi p. 60 menzione si fa di quest opera nel t. 2. m. 3. p. 63.
Iacobi Facciolati Oratio pro funere Aloysii Pisani Ducis Venetiarum p. 60.
9 Della [illegible] degli umori del corpo umano, lettera di Gaspare [illegible] Marinelli p. 60.
10 Decamerone di m. Giovanni Boccaccio di tutte le cose al buon costume nocive con somma diligenza purgato e alla sua vera lezione ridotto. p. 62.
1 [illegible] del Sig. Giovambattista [illegible] Patrizio Genovese p. 63.
14 Il Gonzalao, ovvero il governatore della isola natante comm. a [illegible] del Sig. Girolamo Gigli p. 63.
14 Il Tesoro de' gradi opera del Principe di Conti [illegible] di Bortoli p. 63.
4 Risposta Apologetica per il libro de [illegible] ad un Giornalista Fiorentino, e all' autore della Storia Letteraria [illegible] difende la sua opera de etc. p. 63
14 [illegible] ed altri Poemi componimenti ne' quali si spiegano varie delle più [illegible] della moderna fisica del P. [illegible] delle scuole [illegible] p. 63.
1 Ragionamento preliminare alla lingua Greca di Gennaro Sisti p. 63.
1 Esposizione del salmo miserere del P. Giovanni Elia d' Aurillon de' Minimi p. 63.
10 Osservazioni circa il buon gusto di predicare di Michele Belloni p. 63.

15 Scriptores Rerum Marchiq. Brandenburgensium p. 79

12 Synops. Actorum Attici pag. una vestit contra Leoninum Oratio. pag 79

De appendicibus Ho... med. Jo Morsaun... p. 79.

De fontibus, et ... Dissertatio hydrologica auct. Alexandro Mane Eland. 79.

Collectanea Monum. VII Domini... p. 79

Joannis Stephani Pütter ... et ... Achenwall elementa juris natur. p. 79

De re diplomatica Impp. et Regg. Germanorum auctore Jo Heumanno p. 79

Acta societatis Jab. Jenensis p. 79.

Clementi artis Obstetriciq p. 79

Christ. Wilhelm Franc. Walchi historia Patriarcharum ... p. 79

Johan. Neuner de successione ... epistola ... p. 79

13 Brevianum ... Othomar illustrium Pontificum Romanorum gesta, ... complectens etc. p. 80

5 Acta ... vita S. P. Petri ... collecta ... p. 80

4 S. Caroli Borromaei Opusculum de choro ... spectaculis etc. p. 80

[. 2.]

12 Car. Innocentis Ansaldi Oratio in dedicatione publicae Bibliothecae Ferrarien. p. 1

10 Catalogo de manuscritti del già Canon. Salvino Salvini p. 10 m. n. p. 10. m. n. p. 130.

10 De Codice Evangeliorum Forojuliensi dissertatio Laurentii a Turre Utinensis p. 13.

1 Thesaurus antiquitatum sacrarum ... clarissimorum virorum opuscula, in quibus veterum Hebraeorum mores, leges, instituta etc. illustrantur T. XX. auct. Blasio Ugolino p. 15. ... p. 35

11 Traduzione di lettera del sig. Rousseau al sig. ... il giovane sopra ... della Religione ... del Sig. Co. Giorgio di Polcenigo p. 17.

Rime eroiche e sacre del Sig. Co. Ab. Federigo Altan p. 18.

11 Peutingeriana tabula itineraria exscripta a Francisco Christophoro de Scheyb p. 19

10 Riflessione de costumi difesa dalla critica di ... da un grossolano gesuita. p. 20

7 Varii problemi delle accademie di Francia. p. 21

12 Delle macchine elettriche sperimenti del sig. Franklin di Filadelfia. p. 100.

9 Circa l'opere di Mons. Fureth de ... p. 27. di esse anche ... dei tom. precedenti

14 Due dissertazioni sopra il fine primario del matrimonio. la prima del Can. ... che sostiene la generazione, la seconda del Co. Diego Rubin, che sostiene l'unione degli animi, e la reciproca fede dei conjugati. p. 30

8 Il giovane cittadino opera del Sig. Ab. Jacopo Facciolati. p. 30

10 Opere di Enea Silvio Piccolomini poi Pio II. p. 34

De anno mortis Christi dissertatio Francisci Blanchini p. 37 altri opuscoli di questo ... p. 6.

1 Poesie scelte filosofiche, ed eroiche di vari autori p. 39.

14 Elogio del P. Gaetano da Bergamo capp. p. 40.

* Trattato d'istoria naturale in ... di piante varie, e crostacei del sig. Co. Giuseppe Zinanni p. 33.

9
10 Lettera di un Cocchiere ad un suo figlio in cui gli da alcuni avvertimenti per esercitare con lode la propria arte p. 46.

11 Osservazioni medico-chirurgiche del D. Stefano Gasparetti di Feltre p. 47

Storia di Paolo IV scritta da Carlo Caraffa ... da ... dal P. D. Bartolomeo Carrara Bergamasco Chierico Reg. p. 49.

15 Iscrizione pittorica del D. ... Mauro Sarti, che rappresenta l'antico sito di Eugubio ... p. 51.

[illegible] del P. [illegible] et Padre [illegible] et alii [illegible] p. 59

[illegible] Cardinali [illegible] quae ipse met scripsit [illegible] p. 57

[illegible] Principum Longobardorum [illegible] Camillo Peregrino, aucta per Franciscum Mariam Pratillum p. 56

Istoria della città di Capua dalla prima sua fondazione sino all' anno 1750 opera di Francesco Granata

[illegible] della metrop. di Capua. Di quest' opera parlasi nel 1. tomo di queste mem. G. p. 50

Elogio del P. Pompeo [illegible] delle [illegible] p. 5[illegible]

11 Andreae [illegible] Canonici Concordiensis in Seminario, et collegio [illegible] p. [illegible]

[illegible] p. 57

1. Disputationes ad [illegible] spectantes de [illegible] auctore Antonio [illegible] p. 53

[illegible] Sancti Bonaventurae opera p. 49.

[illegible] moralium supplementum p. 49.

[illegible] sacerdote di Girolamo Vida [illegible]

[illegible] Panegirici, ed altri sacri ragionamenti del P. Serafino Petrobelli [illegible] Cappuccino p. 60

[illegible] Dissertazione del sig. Cav. Commendatore Vettori p.

[illegible] p. 61

[illegible] Satire del Menzini, e del Marchetti p. 61.

Dissertazione intorno la generazione degli animali, e de vegetabili con riflessioni sopra [illegible]

[illegible] il Sistema del Vallisnieri e del P. Giacinto [illegible] la creazione del mondo.

Lettere [illegible] di Giuseppe [illegible] p.

[illegible] della vita di S. [illegible] p. 62

[illegible] nella Cristiana [illegible] p. [illegible]

Lettere del P. Sandoni, ed altra del sig. Ab. Giovannini all' autore del modo di filosofare introdotto dal Galileo [illegible] di Platone, e di Aristotele del quale parlasi nel t. 1. p. 4. p. 92.

[illegible] di Baldassarre Olivieri [illegible] risposta al Novellista di Firenze contro la medesima [illegible]

[illegible] p. 62. opere del Maffei [illegible] p. 63

De teatri antichi e moderni [illegible] p. [illegible]

[illegible] del demonio [illegible] dove anche si dimostra l'impossibilità di [illegible]

[illegible] opera [illegible] Baron [illegible] di Cavalcabo p. [illegible]

[illegible] progresso della Scoltura, e delle stampe. p. 63

[illegible] medesimo [illegible] p. 63.

[illegible] Discorso di Atenagora filosofo Cristiano sulla resurrezione de' morti [illegible] p. 64.

Dissertazione rapporto al premio proposto per l'Accademia Reale delle Scienze e belle lettere [illegible]

[illegible] p. 6[illegible]

Lettere di Myladi da Corte a Myladi campestre p. 64

13 [illegible] p. [illegible]

13 Gli scrittori d'Italia del sig. Co. Giammaria Mazzuchelli [illegible]

[illegible] di Cranisto [illegible] p. 4

13 [illegible] intorno la vita e le opere degli scrittori Veneziani [illegible] Agostini

De [illegible] dell' osservanza p. 11

13 Descrizione della Patria del Friuli p. 5[illegible]

15 [illegible] intorno ad un papiro antico del sig. [illegible]

[illegible] Co. Giuseppe [illegible] p. 5[illegible]

[illegible] d'Ormonde [illegible] p. 34.

[illegible] del sig. [illegible] p. [illegible]

Ricerche intorno all' origine della lingua [illegible] p. 59

[illegible] Sarti [illegible] De veteri casula dyptycha dissertatio p. 59

[illegible] del P. M. Casimiro [illegible] p. 61

Vita di [illegible] scritta dal P. M. Casimiro [illegible] p. 61

[illegible] naturale della Carolina, della Florida, e dell' altre isole di Bahama [illegible] p. [illegible]

10 Josephi [illegible] musicis p. 71 [illegible] p. 65

Tomo de' supplementi alla raccolta de concilij [illegible] del P. Mansi p. 78

10 [illegible] Carrari p. 77.

n. 55 [illegible] Benedetto XIV [illegible] ~~dottissimo~~ ~~opera~~ celebrissima, [illegible] p. 16

1a Philip. [illegible] Pontif[illegible] [illegible] d'[illegible] [illegible] Secousse [illegible] p. 18.

1a Histoire des [illegible] par [illegible] p. 19

1a ~~Anecdotes Litteraires p. 19.~~

1a ~~Principes pour lire les Orateurs p. 19.~~

1a [illegible] de [illegible] par [illegible] p. 19.

1a Dell' origine, e [illegible] della [illegible] Pontificia, ove si [illegible] l'antichissimo temporale ~~Dominio~~, [illegible] della Santa Sede ne' proprj stati p. 19

n. Delle [illegible] antiche [illegible] [illegible] [illegible] mattoni: raccolta di pur operette p. 19

* ~~Storia di [illegible] di [illegible] p. 19~~

1a ~~La patria del [illegible]~~, e illustrata ~~colle storie e monumenti~~ di Udine [illegible] p. 19

1a. ~~La chiesa [illegible] colle notizie, spiegazioni ec. p. 20~~

[illegible] penitenza esposta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Angelo [illegible] p.

1a Rettorica del P. Serra Cappucino p. 15. p. 25.

* Nota [illegible] di Girolamo ~~[illegible] p. 17~~

n. ~~Traduzione di varie opere di Santi Padri [illegible] nella [illegible] volgar favella p.~~

1a ~~Censura del micromegas del Sig. Voltaire~~, p. [illegible] Su questo si p. [illegible] p. 5. pag. [illegible]

1a [illegible] Istoria degli Eresiarchi del P. D. Basilio Maria Travaso [illegible] p. [illegible] ~~Vita~~ di Simo [illegible] p. [illegible] Menandro p. [illegible] di Cerinto p. [illegible] Ebione p. [illegible]

11 Risposta del Jacopo Odoardi [illegible] Feltre al Dr Angelo [illegible] contro le [illegible] nel vite [illegible] del [illegible] Dr. Giuseppe Antonio [illegible] p. [illegible]

14 [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ p. [illegible]

* ~~[illegible]~~

14 [illegible] del [illegible] per la sua [illegible] S. Prospero [illegible] l'autore della storia [illegible] p. [illegible] p. [illegible]

n. ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ De Rubeis p. 19

n. [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ Vocis [illegible] ad ~~symbolum~~ [illegible] p. 56.

n. Doctrina et disciplina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] seriem temporum digesta et exposita studio et opera P. Eudoxii Du Mesnil S. B. p. [illegible]

11 Hermanni Boerhaave methodus studii medici p. 62.

11 ~~Dissertatio de [illegible] ad baptismum et [illegible]~~ [illegible] ~~p. 6~~

* De [illegible] in sacris veterum Christianorum usu dissertatio [illegible] Georgii [illegible] p. [illegible]

1a ~~Lettre de M. [illegible]~~ devant Directeur de la [illegible] de Brunswick p. 63

1a Esame ~~di alcune notizie~~ Letterarie ch'escono in Italia p. 63

4. Lettere [illegible] e responsive [illegible] l'autore delle ~~lettere~~ critiche [illegible] [illegible] intitolato Lo specchio [illegible] il qual [illegible] [illegible] le conversazioni moderne [illegible] p. 64

1a ~~Opere rettoriche del P. M. Giuseppe M. [illegible] p. 64.~~

1a Alcune [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ Iudex constituendus sit: qualiter Romanus fieri debeat, p. [illegible]

. Istoria de tre [illegible] del Signor Cary p. 64.

. Illyrici sacri tomus primus auctore Daniele Farlato S. J. p. 73.

1a. Biblioteca della Eloquenza Italiana di Mons. Giusto Fontanini colle annotazioni del Sig. Apostolo Zeno p. 77.

n. ~~Elogio del P. [illegible]~~ [illegible] p. 77.

n. Dialoghi tre in [illegible] delle [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ di Giovanni ~~[illegible]~~ Canonico di ~~[illegible]~~ colle ~~prefazioni~~ [illegible] [illegible] questo libro vedi [illegible] nel tom. 3 [illegible] [illegible]

15 De' dittici degli antichi profani, e sacri libri tre coll' appendice d'alcuni Necrologj, e calendarj opera del Sig. Donati p. 80.

15 ~~De~~ Episcopis [illegible] opus P. [illegible] p. [illegible]

. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Signor [illegible] [illegible] [illegible].

Vita del B. Giuseppe da Copertino p. 64. dal Padre Antonio ...
10 Osservazioni spettanti al buon gusto di predicare 64.
10 Discorsi di architettura del Sehal ... Nelli con due ragionamenti sopra le cupole di ... Cecchini. p. 6
8 L'uomo di governo ... ragionamenti due di Nicolò Donati ... di questo libro parlasi p. a pag. 21
1 Rime di Paolo Rolli. 64
11 Prose e rime pastorali per le feste celebrate nel Bosco ... in onore di Partenide cioè per imitazione dell'Arcadia del Sannazaro in lode di nostra Signora p. 64
Saggio di poesie delle filosofiche ... di diversi p. 64
17 Trattati dell'abbidienza di ... del Dispregio del mondo ... di Lorenzo Giustiniani volgarizzati dal P. D. Niccolò Antonio Giustiniani Cassinese p. 5.
12 S. Gregorio M. Pontifex ... commentari ... Benedictus ... p.
1 Fra Federigo da Venezia ... l'Apocalisse. Nicolò Malermi ... volgarizzò ... Biblioteca dei libri della letteratura Veneziana del ... di Marco Foscarini ... p. 55.
9 Della vera ... indole del ... Ignazio Ven... p. 40.
15 Vera funzione ... p. 40
1 g Giudizio sopra le opere del Zanotti ... del Riccati intorno alle forze vive ... p. 49.
1 Orazione del Sig. Girolamo Ferri in morte del P. M. D. Orazio Maria Onestini di Ravenna generale ... Camaldolese. p. 42.
10 Lettera del Sig. Giovanni Galvi sopra i plagi del Sig. Colin de Maclaurin Matematico p. 47.
10 Delle osservazioni fatte intorno al passaggio di Mercurio sul sole al maggio del 1753. ... astronomiche di ...
13 Memorie di varia erudizione della società Colombaria Fiorentina vol. 2 p. 79
5 De privilegiis et exemptione capituli Cathedralis Veronensis dissertatio ... p. ...
S. Gregorii Nazianzeni opera p. 64.
Epistola di Messer Lapo da Castiglionchio celebre Giureconsulto colla vita del medesimo composta dall'Ab. Lorenzo Mehus ed altre lettere di Bernardo suo figliolo, e di Francesco di Alberto suo Nipote ... p. 64.
1 Cause ... agitate dall'Emo Sig. Cardinale Giamb. de Luca, ed esaminate dal P. ... p. 5
10 Tomo duodecimo dell'Istoria de Viaggi p. 84.
Dissertazione sopra il Deposito di Gastone della Torre Patriarca d'Aquileia del Sig. Co. Canon. Francesco Florio p. 10
15 Discorso ... sopra della Via Cassia tra Chiusi e Firenze altra de ... di ... del D. Gio. Targioni Tozzetti p. 12.
15 Osservazioni del ... sopra una gemma antica ... p. 15
9 Dissertazione del Sig. Giovanni di Saint Laurent della caprificazione e ... modo di coltivare i fichi p. 15
15 Dissertazione del Sig. Domenico Maria Manni delle Pile dell'acqua santa di Firenze de secoli bassi.
Memorie della vita del Canonico Salvino Salvini scritte per la società Colombaria Fiorentina da ... Simone Berazzi. p. 15
9 Lettere del Sig. D. Raimondo di Sangro principe di S. Severo di Napoli sopra alcune scoperte Chimiche delle quali anche parlasi nel primo tomo di queste mem. al n. 5 p. 20.
13 Casti Ansaldi Innocentii Ansaldi Ord. Praedicat. de ... et publico apud Ethnicos ... adversus recentiores dissertatio p. ... p. 33.
10 Abecedario Pittorico del P. Orlandi ...
10 Epistolarum Reginaldi Poli Card. p. 4. p. 38
2 Elogio del P. Annibale Marchesi ... autore di varie tragedie, di altri poemi e dissertazioni.
1 Philosophia peripatetica adversus veteres, et recentiores propugnata ... Joannis Duns Scoti studio F. Josephi Antonii Ferrari Ord. Min. Conventu. p. 47.
10 De Calendariis etc. ... Hagiologia ... auctore Friderico Althano Forojul. p. 48. ...
10 De Calendariis etc. ... corporis S. Benedicti in Galliam p. 49.
1 Dissertatio Justi Fontanini de ... Historiarum volumen ... exponuntur, ...
15 ... Christianae ... p. 50.
8 Lettere Inglesi di diverse ... di materie serie p. 63
12 Varie ... di scelte materie del P. Antonio Maria Lupi Gesuita ... tutt'anno ...
10 ... delle ... 1750.
8 ... pro ordine S. Francisci Capuccinorum p. 75.
10 De ... auct. P. Boscovich. p. 75.

mo [illegible] t.

[illegible] p. 9
~~Lettere~~ [illegible] comm. di Cuesta Cranste e del P. [illegible]
Dissertazione intorno all' [illegible] delle [illegible]
Hieronymi Romani Forojuliensis [illegible] p. 11. [illegible]
[illegible] per dissipare [illegible] da [illegible], e massime [illegible] che per le [illegible] tendono a stabilire il libertinaggio sopra le [illegible] della [illegible]
[illegible] del Berichev [illegible] delle [illegible] p. 19
[illegible] Rosecarale di un Accademico [illegible]
[illegible] della Chiesa volgarizzate da un accademico [illegible]
1752 Ermenchilde [illegible] Ifigenia [illegible] del P. D. Francesco Ringhieri monaco Olivetano p. 27
[illegible] de' [illegible] di Cavalcabò intorno alle cerimonie e complimenti degl' antichi [illegible]
[illegible] de petizione Consulatus traduzione del Sig. [illegible] p. 26
[illegible] sopra il libro Index [illegible]
[illegible] del quale [illegible]
[illegible] lingua [illegible] Joannis [illegible] p. 31
Elogio del Sig. Ab. D. Camillo Oliva. p. 35.
Dissertazione del Sig. Ab. Marazzi sopra [illegible] di S. Matteo circa il Divorzio p. 47 con [illegible]
critica in dissertationem [illegible] Matthaei [illegible] quocumque [illegible]
del Sig. Ab. D. Camillo Oliva. p. 54.
Avvertenze [illegible]
~~Il progresso di [illegible]~~
Del dispimento [illegible] del Greco [illegible] dell' Ab. Teodoro Villa [illegible]
[illegible] di alcune altre traduzioni dal Greco del [illegible] p. 43 [illegible] p. 59.
Elogio del P. Pompeo Alessandro Berti Ch. Reg. ~~della Madre di Dio~~ p. [illegible]
Biblioteca degli Scrittori e [illegible] del P. Pomp. Alessandro Berti p. [illegible]
[illegible] forte, le forze, e le [illegible] delle leggi del [illegible]
Chronologia Romanorum Pontificum [illegible] p. 74. [illegible]
Anno 1751 [illegible] del [illegible] Benevento [illegible]
Pauli M. [illegible]
Dissertazione del P. [illegible] contro il libro del P. Vincenzo [illegible] nell' altro Tomo [illegible] della materia
Della [illegible] p. [illegible] p. 74 [illegible] p. 80
Apparatus brevis ad Theologiam et jus Canonicum complectens [illegible] Historico-Chronologicum [illegible]
et Scriptorum Ecclesiasticorum nec non Haereticorum, et compendiosam [illegible] p. [illegible]
[illegible] universalis [illegible]
[illegible] Bastia [illegible]
[illegible] p. 88
De [illegible] argenti [illegible] p. [illegible]
De causis vero corruptae eloquentiae apud veteres [illegible]
[illegible] Disquisitio. p. 91
Dello Spirito delle leggi con la critica e difesa del libro [illegible] Hanway [illegible]
Storia del commercio degl' Inglesi [illegible] Militare etc. p. [illegible]
Istoria di l'Histoire de Polybe, avec un Corps de Science Militaire [illegible] Antonio Bianchi [illegible] ~~[illegible]~~
Il Tempio, ~~ovvero~~ il Salomone di Salomone [illegible] p. 102.
Vita del Venerabile P. Giuseppe [illegible] p. [illegible]
[illegible] P. Torsielli Gesuita p. [illegible]
Memorie di una Dama ritirata dal mondo
Commedie rappresentate dal Sig. Ab. [illegible]
Massime di Mons. Bossuet sopra la Commedia
Riflessioni Cristiane sopra i Teatri [illegible] del P. Giovan [illegible] della Compagnia [illegible]
Traduzione della [illegible] Riflessioni [illegible] del P. Alessandro [illegible] della compagnia
della madre di Dio [illegible]
Trattato intorno la commedia e altri spettacoli [illegible] tradizione della Chiesa [illegible] francese [illegible]
Armando di Borbone p. 63.

... gio del P. di vena Mannozzi Vicentino Prete morto in Roma. Fra l'altre scrisse Thesaurum Parochiarum ... vite, ac monumenta ... qui sanctitate etc. Calegiam illustrarunt.

13 Istoria di S. Maria del Rosario del P. Ab. ~~Costantino~~ Frombelli p. ...

11 Una iscrizione p. ~~53. altre poche~~

10 Josephi Alexandri Furietti de musivis ad SS. Patrem Benedictum XIV p. 63.

4 Atalia tragedia del Racine volgarizzata dal sig. Ab. Antonio Conti p. 63.

11 ... in prete ... ~~resca~~ fra diverse altre misure di ~~Jacopo Fedreghini~~ ...

4 Poesie del sig. Orazio Arrighi Landini p. 64

... di ... e soliloqui intessuti di varj sentimenti della sacra Scrittura opera di ~~Giovanni di ...~~

... da Calatora ... p. 65.

10 Trattato ... di matematica ecc. p. 64. Mese 6

14 Il ab. ... per facilitare ... delle bombe ecc. ... Ab. Gaetano Marzagaglia ...

11 Rimario, o sia raccolta di rime sdrucciole del sig. Angelo Rimani di ... e ~~Pellegrino~~ ...

... mantovano p. ...

... ~~Bandini~~ ~~collectio veterum monumentorum ad historiam praecipue litterariam pertinentium~~ p. 8

... Henningi Behmen disputatio de codicillis sine testibus validis

... opera il linguaggio delle bestie tradotto dal francese del P. Bougeant Gesuita p. 28

Vindiciae antiquitatum monasticarum ... Arzaniae adversus Cajetanum Cennium opera et studio D. ...

... Mariae ... Abb. SS. Flora et ... p. 14

15 ~~Una iscrizione p. 36~~

15 ~~Caroli Innocentii~~ Anselmi de Baptismate ~~in Spiritu Sancto et igne commentarius p. ...~~

14 Della seccatura in materia di lettere p. 40

7 Lettere di Girolamo ... Poggi in occasione di vestir monaca la sig.ra ~~Caterina ...~~ p. 40.

1 Elogio di Giuseppe ... di Carlo Medico p. 44.

11 Raccolta di antichità sacre del sig. Biagio Ugolini p. 35. il tomo 13. e 14 sono di cose Ebraiche.

1 Una iscrizione p. 49. un'altra p. 49.

11 Dissertazione sopra il dittico ~~...~~ del sig. Felice Niccolò Durando p. 50

10 Due istorie di Caravaggio del sig. Grattata, l'altra del sig. Brunelli p. 50

11 Sentenza delle antichità di Aquila di Carlo de' Franchi. p. 50

~~...~~ ... Jurisconsultorum. Tomi ... post redditam a Republica Jurisconsultorum ~~...~~ del sig. ~~Giuseppe Averani~~ di Gennaro p. 52.

Parere intorno alla vera idea contenuta nella lettera Apologetica dell'Eruditissimo per rispetto alla supposizione de' Quipos, o sia nodi con cui i Peruani soglion scrivere. p. 53 opera dannata

1 ~~Commentari~~ sopra i Profeti minori del S. Patrono della compagnia ~~di Gesù. p. ...~~

15 Elogio dell'Ab. ~~Giovanantonio Gentile~~ p. ...

Assertionis sufficientiae in sacramento paenitentiae adversus Bartholomaeum Franciscanum auctore Michaele ...

4 ... p. 70. ... molti opuscoli ...

6 Antonii Fernandez de officialibus ... ~~...~~ oppidorum utriusque ~~castelli~~ p. ~~77~~ ~~...~~

11 M. ~~Antonio~~ ... expositio circa ... speciem morbi ... p. 77

... d'osservazioni curiose sopra ... de' differenti popoli dell'Europa, asia, africa, america ec. ~~...~~

10. dell'abb. Lambert. p. 77.

... Cristiana ridotta nell'orazione domenicale di F. Felice Maria da Napoli Cappuccino p. 78.

4 Lettere dell'ab. ... sopra le due nazioni Inglese, e Francese p. 78.

1 Dialoghi tre in difesa della dottrina Agostiniana del sig. D. Giovanni Cadonici con una prefazione di ...

13 ... che non piaceva all'autore dell'istoria letteraria. p. 78

14 Commedie di Girolamo Gigli ... p. 7...

~~Il cristiano~~ ... e riti delle Chiese a maniera di dialogo p. 79

~~...~~ ~~Floresium~~ itinerarium ... p. 79.

15 L'incendio del tempio di S. Antonio di Padova canti 6. del sig. ... Vincenzo Rota p. 79.

~~4 Tommaso~~ per ... nella ... delle ... p. 79

11 ... M. Giovanna Francesca ~~Fremiot di Chantal~~ composta da ... p. 79

... P. Pietro ... della compagnia di Gesù p. 79.

Mese 4.°

4. Anacreonte tradotto in rime Toscane da Eidalmo Orio viv.e il Sig. Francesco Ludolini Livornese p. 11.

12. Elogio del principe della [illegible] p. 2

Comica de Spectaculis p. 1

10. Nuovi stromenti per la descrizione di diverse curve antiche, e moderne del co. Giambattista Suardi Bresciano p. 13

15. Medaglie p. [illegible]

[illegible] di filosofia morale del Sig. di Maupertuis p. [illegible] dove della felicità umana.

Raphaelis Brandolini Lippi, junioris dialogus Leo nuncupatus, ubi plura quae ad historiam spectant. 15. attinent perpendantur. p. 31

Il filosofismo delle belle Il Cielo quando questo novello autore del fuoco critico dei quarantamila [illegible] Segnan, chi è quant a dire si è il stesso dell'autore de' fogli Fiorentini p. 41

15. Lavoro di Ercolano [illegible] p. 46.

9. Il modo di filosofare introdotto dal Galilei ragguagliato al saggio di Platone, e di Aristotele in Padova nel Seminario. p. 48.

12. Antilucrezio del Cardinale di Polignac portato in verso sciolto Italiano dal P. D. Francesco Maria Ricci Ab. Cassinese p. 49 [illegible] p. 63

15. Edizione di un corpo di storici Toscani con la diligenza del Sig. Proposto Anton Francesco Gori p. [illegible]

14. Elogio del Sig. Lorenzo Bruniasso Duca di S. Filippo p. [illegible]

Preces, et meditationes ex divinis Scripturis depromptae, et paraphrasi illustratae a P. Vincentio Maria Castellani Congr. S. Mariae Florentiae, ord. [illegible] p. 60

7. D. Thomae Aquinatis opera omnia. editio altera Venetiis p. 61.

Benedicti XIV de synodo diocesana libri [illegible] p. 61.

Osservazioni sopra le antichità Italiane del Muratori p. 62

15. Dissertazione intorno all'elettricità di Leandro Napili Bagnacavallese. p. 62

Raccolta di osservazioni mediche del D.r Gio. Targioni Tozzetti. p. 62.

11. Vita di Gio. Giorgio Trissino. p. 62.

13. Vita di S. Tommaso di Aquino del P. Antonio Touron p. 62.

14. Dizionario universale di medicina, chirurgia, notomia, chimica, farmacia, botanica, istoria naturale ecc. del Sig. James. p. 63.

11. Nuovo saggio di metafisica, e di fisica generale del conte Lodovico Barbaro p. 64.

Riflessioni sopra l'attrizione, e contrizione di F. Gaetano maria da Bergamo Cappuccino p. [illegible]

Mese 5.

9. [illegible] istoria naturale e di filosofia contenenti una copiosa serie di scoperte fatte coll'ajuto del microscopio del Sig. Giovanni Hill p. 13.

10. Osservazioni fatte sopra varie parti dell'Italia negli anni 1700. 1704. 1700 del Sig. Giuseppe Addison p. [illegible]

12. [illegible] ovvero il Duca di Foix tragedia del Sig. di Voltaire p. [illegible]

[illegible] colle [illegible], e un novello piano dell'istoria dello spirito umano,

[illegible] di Guglielmo, e Giovanni Bateman p. [illegible]

Architettura [illegible] [illegible] di [illegible]

[illegible] Guglielmo [illegible] p. [illegible]

Osteografia [illegible] istoria naturale del Sig. Giovanni Hill. p. 4.

Osservazioni sul microscopio del Sig. Enrico Baker p. [illegible]

Apologia [illegible] del Maffei. p. 6.

15. Trattato de' principj dimostrabili della fede tradotto dal Francese, e continuato sino al fine dal Cano. Giuseppe [illegible] [illegible] e del [illegible]

Dell'antico esercizio dell'arti, aggiuntovi un trattato delle proporzioni armoniche del Sig. [illegible] p. 72

Atti di [illegible] contenenti estratti di libri, e somiglianti novelle letterarie. p. [illegible]

Osservazioni astronomiche del Sig. Pietro [illegible] p. 85

Speranza di fiamma perpetua [illegible]

[illegible] alla vita di [illegible] Vescovo di Trento [illegible] p. 10

[illegible] p. 18

10 Fra Guittone Francescano a F. Zaccaria Genetto. p. 55. mese 5. p. 17 3
7 Leopoldi Andreæ Guadagni [illegible] de Florent. Pandectarum exemplari [illegible] p. 15 [illegible] p. [illegible]
10 De Filiis [illegible] Epistola p. 44
7 Della [illegible] di corpi [illegible] dal Sig. Francesco Maria Zanotti al Sig. [illegible] p. 47. m. 5. p. [illegible] mese 5. p. 10. mese 6. p. 53. p. [illegible] 11
6 Lettura delle antichità d'Ercolano di Monsignor Ottavio Antonio Bajardi p. 49. mese 4. p. 44. mese 6. p. 49.
10 Grammatica Greca ad uso del seminario di [illegible] p. 59
13 [illegible] De rebus [illegible] p. 59. et mese 5. p. 74
7 Riforma dell'uomo [illegible] spirituale del P. [illegible] di S. Paolo per Carmel. Scalzo p. 59
10 Critica di certo Articolo delle novelle letterarie di Firenze p. 60
11 Lettera di Giuseppe Ventura sopra la [illegible] di un orso p. [illegible]
11 [illegible] naturali, et acquisiti [illegible] auctore Dominico Brozzi p. 60
14 Il [illegible] Poema tradotto dall'Inglese dal [illegible] Lorenzo Magalotti p. [illegible]
15 Vita di S. Vincenzo de Paoli p. 60
7 Massime Cristiane di meditazioni [illegible] mese con l'esempio di preparazione alla morte [illegible] scelte
dalle opere de Padri della compagnia di Gesù p. 61
3 [illegible] de' Parrochi, e Cappellani di campagna p. 61 mese 4 p. 64
14. Opere di Lodovico Ariosto tomi [illegible] p. 61
[illegible] Dissertazione sopra il commento del Sig. [illegible] Bellori p. 62.
11 La Chirurgia completa p. 62
7 Prediche del P. Jacopantonio [illegible] della comp. di Gesù p. 62
10 Grammatica [illegible] dell'Imperio del Sig. [illegible] Pietro [illegible] p. 63
[illegible] Discernimento de' Spiriti per il retto regolamento delle azioni proprie ed altrui [illegible] p. 63.
[illegible] Le quattro virtù cardinali con le annesse esposte a lume della ragione, e della fede da F. Gaetano [illegible]
Bergamo cappuccino. p. 63.
Trattenimenti Spirituali per le [illegible] in cappella [illegible] opera
del P. Alessandro [illegible] della compagnia di Gesù. p. 63.
Vita di S. Teobaldo Camaldolese p. 64. del P. Bonifazio Collina Camal.
17 Il Rapimento di Elena del Poeta Coluto tradotto in versi Italiani dall'Ab. [illegible] Teodoro Villa p. 64.
10 Racconti amorosi di [illegible], e Calliroe [illegible] di Caritone Afrodisieo tradotti per la prima volta dal Greco p. 64. 2
Dei [illegible] Letterati Fiorentini p. 15.
14 [illegible] Helveticum ad [illegible] liberum in publicum usum apertum. m. 3. p. 19 [illegible]
17 Teatro comico Fiorentino contenente [illegible] delle più rare commedie [illegible] p. [illegible]
13 Elogio dell'Abate Giovanbatista Parrotti da Castelfranco p. 158.
13 Dei servi dei Barbari [illegible] dissertazione [illegible] Sig. Giuseppe [illegible]
12 Dei corpi de' Santi [illegible], e [illegible] p. 99 [illegible]
1 Trattato dell'origine de' monti del P. Tommaso Gabrini Chierico minore p. 55.
1 Dell'uso de' cavalli per Venezia p. 61
15 In [illegible] p. 64.
2 S. Giovanni Grisostomo lettera nuovamente trovata p. 65.
13 Elogio del Cavaliere Hans Sloane p. 70
10. Dell'architettura Idraulica opera del matematico Belidor p. 72.
10. Trattato della legione sull'esempio dell'antica Romana. per Monsieur la [illegible] Comte de Saxe p. 75.
15 Urna Contarena ab Hier. Franc. Zanetto nunc primum [illegible] disquisitione p. 75
12 Index [illegible] latine [illegible] auctore Joanne Marchetto p. 77
9 Vincentii Riccati Soc. Jesu de usu motus tractorii in constitutione equationum differentialium p. [illegible]
12 Della [illegible] Eloquenza discorsi [illegible] in dieci giornate da dieci nobili giovani descritti dal P. D. Salvatore Corticelli
[illegible] p. 79.
4 Lettere Teologiche morali a difesa della storia del probabilismo del P. Jacopo Sanvitali della comp. di Gesù contro
le lettere del P. [illegible] Domenicano p. 79
11 Lettera di Lorenzo [illegible] contro due medici del Sig. [illegible] Bertuccioni medico di Sarzana
2 I sette Salmi penitenziali trasportati alla volgar poesia da Dante Alighieri, ed altre sue rime spirituali
illustrate dall'Ab. Francesco Saverio Quadrio p. 79
5 Ragioni del Capitolo metropolitano di Napoli del Sig. [illegible] Alessio Simmaco Mazzocchi p. 80
13 Storia letteraria d'Italia v. 4.° p. 40.
10 Dissertazioni Vossiane di Apostolo Zeno vol. 2 p. 40. mese 6 p. 85. materia di storia letteraria per
[illegible] del [illegible] Græcis, et Latinis.

Volgar [illegible],

15. Vita del Sansovino scritta da [illegible] p.

10. Carta geografica delle isole di Malta, e dei viaggi del Signor [illegible] p.

[illegible] tomo delle lettere del conte Gasparo Gozzi [illegible] a gran ragione anche

dalla pungente penna che stende i fogli letterarj di Francia. Due cose meritano

10. meritano [illegible] osservazione, e sono due dialoghi [illegible], cioè il Sogno,

14. e il Limone e certe satire, e se non [illegible] [illegible] lavorate in sul modello, e in

su lo stile di quei di Orazio. p. 10

14. Poemi del [illegible] p. 10 di M. Publio [illegible]

10. Della letteratura [illegible] di Marco Foscarini p. 11 vedi [illegible] p. 63. [illegible]

10. Istoria del Maresciallo di Sassonia p. [illegible]

10. Remarques [illegible] sur le dictionnaire de Bayle p. 11.

10. Dizionario de' componimenti teatrali [illegible] compendio dell'istoria degli autori, e [illegible] p. 13

10. [illegible] le [illegible] [illegible] Maffei, e il P. [illegible] p. 18

[illegible] [illegible] [illegible] Ved. 14. p. 52

4. De [illegible] [illegible]

4. [illegible]

15. Teofilatto Arcivescovo di Bulgaria in Venezia per Gasparo Girardi p. 21.

[illegible] per il medesimo p. 22.

[illegible] autori Italiani del conte Mazzuchelli p. 22.

13. Memorie [illegible] intorno all'antico stato de' Cenomani raccolte, e pubblicate dall'Ab. Antonio

Sambuca in Brescia 1750.

12. Dissertazione intorno alle monete de' Re, indi anche imperadori di Francia del Sig. [illegible]

gentiluomo Veneziano p. 28

[illegible] fisica p. 32

[illegible] sopra la SS. Comunione della Messa p. [illegible]

[illegible] p. 49.

[illegible] Paolo Sarpi [illegible] p. [illegible] vedi [illegible]

10. [illegible] Ferrara dei [illegible] [illegible] p. 59.

14. Poemi di S. Paolino tradotti dal P. Benvenuti Somasco 59

14. Versi di S. Prospero tradotti [illegible] p. 59.

13. Istoria generale de' viaggi p. 63 [illegible] p. 80.

9. P. Anselmi Desing diatribe circa methodum Wolfianam in philosophia practica naturali, quam non esse

methodum nec [illegible] [illegible] p. 63. Altre opere circa de' principj [illegible], e della

razionale di questo autore p. 64.

Biblia sacra cum [illegible] commentariis variorum p. 64

De [illegible] systema Justitiae naturalis et Romanae p. 64.

Thesaurus [illegible] [illegible] p. 64.

Breviarium [illegible] Petri [illegible] p. 64.

Sigismundi Calles [illegible] Soc. J. series Misnensium episcoporum p. 64. Fin qui in sette prima.

Casti Innocentis Ansaldi ord. Praed. de Romana tutelarium deorum in oppugnationibus urbium

13. [illegible] singularis [illegible] [illegible] p. [illegible]

Del Regno de' Longobardi in Italia memorie del P. Bernardino Zanetti [illegible] p. 16.

13. Due [illegible] [illegible] p. 18.

13. [illegible] marchese Romanzo p. [illegible] del P. D. Carlo Barbieri

A [illegible] d'un giovine cavaliere, o sia [illegible]

13. prete dell'Oratorio di Verona.

Ecclesiae Venetae antiquis monumentis illustratae [illegible] Flaminio Cornelio p. 23

Opere di Monsignor Giovanni della Casa edizione [illegible] in 4 pag. [illegible]

Geografia [illegible] del Sig. [illegible] al Sig. Giovanni Bianchi scopritore del [illegible] p. 31 p. 43

[illegible] dell'[illegible] del Panteon Romano

p. 54. [illegible] nel mese [illegible]

Elogio del P. Girolamo del Portico p. [illegible] aveva stampato [illegible] maschere [illegible] le persone

di sesso diverso

Notæ breves
sive Commentarioli faciliores
in nonnulla Bibliorum Divinorum
quorum litteralis intelligentia
diserte explanationis molimina
minus requirere ac desiderare
visa est.

1. Scholia in Ecclesiasten Salomonis
2. Scholia in librum Sapient.

Translatio nova Ecclesiastici ex Græca, et [illegible] veritate [illegible]
post notas seu breves annotationes quas olim [illegible]

Præfatio
in Ecclesiastem Salomonis.

Librum qui Ecclesiastes inscriptus est, in senectute a Salomone conscriptum fuisse post experientiam annorum, qui per multum ætatis processissent, et [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] v. 12. Ego Ecclesiastes fui Rex Israel in Jerusalem, et quæ ibi sequuntur, et permulta [illegible] toto [illegible] libro [illegible] materiam spectes, de Vanitate inscripseris. Libri enim argumentum quod sit C. 1. v. 2. apertum habes: Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, et omnia vanitas. Vanitatem hanc commode poteris corruptionem, mortalitatem, caducitatem, exiguitatem, vilitatem, inutilitatem, incommoditatem prout subiecta postulabit sententia, hic illic variè interpretari. Hoc te præmoneo, Theophile, ut confestim libro addens manum universe noveris, quam de re legas orationem institutam. Librum autem ita existima ab autore esse Salomone profectum, sicut etiam præcedentem quem Proverbia appellant, sive Parabolas. Non enim desunt in Proverbijs [illegible] alieno stilo evidentes interpolationes. Utrum enim dixeris esse verba hæc Salomonis C. 25. v. 1. Hæ quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ regis Judæ. [illegible] Ecclesiaste primus versiculus primi capitis alienus est ab Salomone autore, et verbum [illegible] dixit, secundo item versiculo. Similiter ultimus [illegible] 12. v. 8. [illegible] Vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes, et omnia vanitas, manifeste sonat veluti legeremus: Concludit itaque Ecclesiastes orationem suam ijsdem quibus inceperat verbis: vanitas etc. Ergo appendix quæ ad finem subsequitur non est utique Salomonis, sed eorum qui eum librum ad populum curaverunt edendum. Ut enim titulus præ se fert, quo liber insignitur, Ecclesiastes videlicet, fuit hæc Salomonis una aliqua [illegible] oratio [illegible] convocatione [illegible] [illegible] [illegible] C. 12. v. 9. [illegible] oratorem [illegible] non minus quam de alijs Salomonis [illegible] Ecclesiaste, eo quoque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, et enarravit quæ fecerat; et investigans composuit [illegible] etc. Ea [illegible] bonis et sapientibus viris procurata est, ut publici juris facerent ornatam appendicibus. Quis enim existimat Salomonem utique sapientissimum de se [illegible] ille, [illegible] quidem, sapienterque adeo [illegible] [illegible] sapientissimus etc. Neque ergo totalis libri conclusio, quæ hinc [illegible], ad finem Salomoni adjudicanda est; nam manifeste se probat eadem manu meditatam editoris, qui [illegible] Salomonis orationi a v. 9 incepit subscribere.

Cap. 7. v. 27. illa verba: Dixit Ecclesiastes, ostendunt eo capite esse [illegible] sententiam, quæ de ore Salomonis decerpta sint, non autem stilum ipsum Salomonis. [illegible]

Notæ breves

seu

Schotia

in Ecclesiastem Salomonis.

Cap. 1.

V. 1. Ecclesiastæ. h.e. Doctoris in concione, vel concionatoris hebraice Coheleth, ut in h. titulo; h.e. concio, sive concio vel oratio habita in publico cœtu.

V. 2. Vanitas vanitatum, et omnia vanitas. h.e. Vanitas quidem, et universe patet; et omnia vana sunt.

V. 3. amplius. h.e. præterea.

V. 6 Spiritus. h.e. ventus.

V. 8. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur. h.e. Non ita penitus intellectus cognoscit, vel: ut ~~intellectus~~ oculus videt; non æquat mens percipiendo aurem sentientem.

V. 13. Occupationem pessimam dedit Deus. h.e. laboriosissimam, afflictivam maxime, et mortiferam permisit.

V. 15. Perversi. h.e. male animati.

V. 16 sapientia. h.e. eruditione, ingenio et liberali studia

ibid. qui fuerunt ante me. Opinor h.e. qui regnaverunt, vel claruerunt; sive de domo Israel intelligas, sive de gentibus.

V. 18. Multa sapientia. h.e intemperans doctrinæ studium.

ibid. Indignatio. h.e sollicitudo, anxietas, afflictio.

~~ibid. Et qui addit scientiam, addit et laborem. h.e. eo quod crescente doctrina~~

Eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, et qui addit scientiam, addit et laborem. h.e. Eo quod crescente doctrina crescat sollicitudo, et cura; etc.

V. 2. Risum reputavi errorem, et gaudio [illegible]: Quid frustra deciperis? h. e. Ridentem reputavi [illegible] ptum errore: et gaudenti dixi: Quid frustra deciperis? Vel etiam muta in textu alium [illegible] mum verbum, et explica h. e. decipis, vel decipis.

V. 3. Quo facto opus est sub sole numero dierum vitæ suæ. h. e. ad quod faciendum impensa omnium annorum vitæ necessaria est.

V. 4. Magnificavi. h. e. magna feci.

V. 6. Piscinas. h. e. aquæ ductus.

V. 7. Ultra omnes. h. e. præ omnibus.

V. 8. Et substantias regum et provinciarum h. e. ex donis, muneribus, et tributis regum et provinciarum.

ibid. Delicias filiorum hominum, scyphos, et urceos in ministerio ad vina fundenda. Significantur non modo res ipsæ hoc loco, et vasa deliciarum, sed etiam ministri. h. e. servi comparati ad delicias regum hominum, pincernæ, unguentarij, cubicularij.

V. 9. Sapientia. h. e. id quod Ital. vulgo: il buon gusto.

V. 12. Sapientiam. h. e. eruditionem, vel doctrinam.

ibid. Stultitiam. h. e. ineruditionem.

ibid. Ut sequi possit regem factorem suum? h. e. intelligere tam perfecte, ut deus qui fecit eum et illa.

V. 24. Et dixi. h. e. tamen dixi.

V. 25. Sapientiæ. h. e. doctrinæ.

V. 17. Mala. h. e. [illegible], vel [illegible] ~~[illegible]~~

V. 24. Ostendere animæ suæ bona. h. e. frui dum vita superest. ~~[illegible]~~

V. 26. Sapientiam. h. e. sapientiam veram, a qua rerum rectus usus est.

[illegible] et curam superfluam hanc [illegible]

[illegible] sapientiam [illegible] prudentiam atque doctrinam, v. 18. sapientiam appellavit.

[illegible] h. e. ergo. ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~ quam [illegible] de una in alteram et una unius pro altera sed et [illegible] et sequentia exempla. [illegible] non sed, verum quare. [illegible]: quare ubi [illegible] diceret. ergo ubi Vulgata Matth. [illegible] 33 [illegible] primum [illegible] ergo [illegible] inesset [illegible] reddita fuit [illegible] tentatum pericu[illegible] dicitur [illegible] Cicero dixit l. 2. de offic. cap. 7. al. 6. orationem conclu: [illegible] ergo renuent audire illos [illegible] Atque etiam [illegible] ergo: Atque etiam subiiciunt se homines imperio alterius, et potestati pluribus de causis.

Cap. 3.

v. 1. Omnia tempus habent. h.e. Rerum omnium va:
riæ a tempore vices sunt.

v. 9. Quid habet amplius homo de labore suo? h.e. Non:
ne his fere generibus actiones vitæ hominum conti:
nentur omnes?

v. 11. Bona. h.e. perfecta in natura et specie.

ibid. Inveniat. h.e. perfecte intelligat.

v. 13. Videt bonum. h.e. capit fructum.

v. 14. Ut timeatur. h.e. ut admirationem concitet, vel
faciat.

v. 15. Quod factum est. h.e. qualia, vel cujus generis,
vel modi facta sunt.

ib. Ipsum permanet. h.e. talia nunc etiam et continuo
identidem sunt, succedunt, fiunt.

v. 17. Tempus. h.e. merces, fructus, retributio temporis.

v. 18. Ut probaret eos Deus, et ostenderet similes esse
bestiis. h.e. ergo ut experiretur eos Deus, ita illos
condidit ut similes bestiis esse viderentur.

v. 19. Nihil habet homo jumento amplius. subintellige,
quod videamus in præsenti vita.

v. 21. Quis novit? subintellige, ab experto. h.e. quis
expertus?

ibid. Si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et spi:
ritus jumentorum descendat deorsum. h.e. utrum animæ
hominum immortales supersint in regione ætheris, et
animæ jumentorum depereant in sepulchro, vel in cor:
pore demortuo, et corrupto.

Cap. 4

V. 3. Nec vidit mala. h. e. nec expertus est mala.
V. 4. [illegible] in hoc. h. e. in gloria, vel fructu industriæ quæ:
rendæ.
5. Et comedit carnes suas. h. e. et conficit se fame et
inopia.
V. 9. Melius est ergo duos esse simul, quam unum. h. e
melior est socialis vita quam solitaria
V. 12. Et. h. e. veluti.
V. 15. Vidi. h. e. videre est, vel contingit.
ibid. Cunctos viventes qui ambulant sub sole. h. e. populum
universum.
ib. cum adolescente secundo. h. e. successore
ib. Pro eo. h. e. pro illo qui natus in regno inopia consu:
matur. supra v. 13.
V. 16. Sed. h. e. ergo.
V. 17. [illegible] subintell. Regem, atque obedire discas. Regem cum solicitudine obediendi, et ipsa etiam obedientia mandatorum
ibid. obedientia. h. e. attente ad perficiendam [illegible] dei cum attentione discendi. ~~eadem~~.
ibid. Qui nesciunt quid faciunt mali. h. e. qui nullam cu:
ram, et calliditatem ponunt, vel discunt, ut cognoscant
faciant ne malum, vel ~~quid mali actiones~~ quæ:
nam humanæ actiones bonæ sint vel malæ.

Cap. 5.

V. 1. Ad proferendum sermonem coram deo. h. e. ad vo
vendum. Ut apparet infra ex v. 3.
ib. idcirco sint pauci sermones tui. h. e. voti
circumspecte
V. 1. [illegible]
V. [illegible]
V. [illegible] Rex imperat [illegible] h. e. Rex et dominus universorum habet omnes servientes sub se
V. [illegible] universæ [illegible] h. e. in [illegible]
V. 19. Recordabitur dierum vitæ suæ. h. e. torquebitur
anxietate, et curis per annos vitæ suæ.

Cap. 6.

V. 4. Frustra enim venit. h. e. sine usu vitæ vivit.

V. 7. Labor. h. e. ars, et vis.

ib. Sed anima ejus non impletur. h. e. sed ad finem vitæ non [illegible].

V. 8. [illegible] h. e. contendit, vel curat.

ibid. Et quid pauper nisi ut pergat illuc, ubi est vita. h. e. et cujus rei sollicitus est pauper sed sapiens nisi ut quærat auxilia, et usus vitæ.

V. 9. ~~Sed et h[illegible] ergo et desiderare quod nescias unum~~

V. 9. Videre. h. e. frui.

V. 9. Sed et hoc vanitas est, et præsumptio spiritus. h. e. hoc ergo et desiderare quod nescias ponendum est in uno genere vanitatis peculiari de qua oratio instituta est. est autem ~~vel~~ fert enim etiam præsumptio, sive præjudicium stultæ mentis, et temerariæ voluntatis.

V. 11. Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem. h. e. Astuti et negotiosi verba multiplicant, et simul vanitatem. h. e. inutilitatem, fortasse et falsitatem, seu fallaciam orationis.

Cap. 7.

V. 1. Majora se. h. e. majora sorte, vel fortuna, vel conditione sua vel etiam majora ingenio suo.

V. 3. ~~Quid futurum~~ Cogitat quid futurum sit. h. e. admonetur quid sibi etiam possit aliquando contingere

V. 4. Ira risu. h. e. labor et afflictio prosperitate ridenti.

V. 5. Cor sapientium ubi tristitia est, et cor stultorum ubi lætitia. h. e. Tristitia erudit hominem ad sapientiam; et lætitia, seu prosperitas inspirat stultitiam.

V. 7. Quia sicut sonitus spinarum ~~sub olla~~ ardentium sub olla, sic risus stulti: sed et hoc vanitas. h. e. quia [illegible] stulti [illegible] est in materia lugenda; inde, vel ergo eius evidens est vanitas.

V. 9. Orationis h. e. sermonis.

V. 10. Quia ira in sinu stulti requiescit. h. e. quia stultitiæ argumentum, atque index est evidens, si quis est pronus ad iracundiam, quasi illam tuo semper sinu, vel et in propria sede foveas. vel brevius quia ubi ira frequens, ibi armata stultitia.

V. 13. [illegible] h. e. vitæ rationem, disciplinam, vel modum.

V. 14. corrigere quem [illegible] spreverit h. e. perfectiorem vel valentiorem facere, quam ille imperfectum fecit, velut cæcum, vel claudum.

V. 15. Ut non inveniat. h. e. ita ut non habeat

V. 16. vanitatis. h. e. curiositatis.

V. 17. Noli esse justus multum. h. e. ~~arrogare, vel affe-~~ ~~ctare potentiam, vel nimis nimis studijs etiam [illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~vel potius hic~~ noli judicare hic alium, vel esse judex multum in his.

ibid. Neque plus sapias quam necesse est. h. e. ~~neque velle~~ ~~altius eruditionis, doctrinae, studiorum, sapientiae ultra~~ ~~modum, et voluntatem vel potius~~ ~~h. e.~~ neque arroga tibi ut possis de his judicare sapienter

ib. ne obstupescas. h. e. ~~ne [illegible] tandem animo, di-~~ ~~spergas [illegible] mentem, memoriam, perdas, [illegible] inge-~~ ~~nij agam [illegible] mirabilis, [illegible]~~ ~~vires, valetudinem~~ ~~vel potius h. e.~~ ne decipiaris vel evertas[illegible]

V. 18. Ne impie agas multum. h. e. sine freno, et in disciplinate penitus.

ibid. Et noli esse stultus. h. e. in ipso errore stultitiae habere culpam voluntatis. sive etiam tradere te in: disciplinatissimae stultitiae apposita voluntate

V. 19. Sed et ab illo. h. e. a stulto etiam.

V. 21. Enim. h. e. autem.

V. 22. Ne forte audias servum tuum maledicentem tibi. subintellige exasperatum a te.

V. 23. Maledixisti alijs. subintell. similiter exaspe: ratus ab illis.

~~V. 26. Animo. h. e. ingenio, studio, meditatione, expe-~~ ~~rientia.~~

V. 24. Sapiens efficiar. subintell. quasi sciens omnia.

ibid. Et ipsa longius recessit a me [illegible] et vi[illegible]: [illegible] esse [illegible] in reliquo, quam in composito

V. 26. Animo. h. e. ingenio, studio, meditatione, experientia.

V. 27. Quaererem sapientiam et rationem. h. e. quid vel quale esset sapienter, et rationabiliter agere.

[illegible] et [illegible]oscerem impietatem stulti, et errorem in [illegible] et cognoscerem differentiam inter eum qui peccat per impietatem, atque illum qui per errorem, imprudentiam, ignorantiam, humanam: ve omnem reliquam infirmitatem.

V. 27. Et inveni amariorem morte mulierem. Subintelligendo causis, vel occasionibus peccandi

ibid. Qui placet Deo. h. e. qui voluerit, vel studuerit placere Deo.

ibid. Qui autem peccator est. h. e. qui non est sollicitus ne peccet.

V. 28. Ut invenirem rationem. h. e. Cum inquirerem perfectam scientiam, et universam.

V. 30. Rectum. h. e. sua natura constantem, per: [illegible] id quod passim Gen. c. 1. bonum in: [illegible] sumus.

[illegible] talis ut sapiens est. et quis cognovit [illegible]em verbi. h. e. quis tam sapiens est, [illegible], qua verbi [illegible]

Cap.

V. 1. Et potentissimus faciem illius commutabit. h.e. [illegible] cum magna dexteritate vel facultate ad omnem significationem v.g. laetitiae, doloris, pietatis, timoris, spei, etc. potens erit vir sapiens faciem suam commutare.

V. 2. Ego os regis observo. h.e observandum censeo.

V. 3. A facie ejus. h.e. ab obsequio illius.

ibid. In opere malo. h.e. inofficiosus.

V. 4. Et sermo illius potestate plenus est. h.e. et loquitur [illegible] dicit juxta ac potest; et facit juxta ac dicit; et vult

V. 6. Et multa hominis afflictio. h.e. unde varia hominum cura, sollicitudo, et labor.

V. 7. Quia ignorat praeterita, et futura nullo potest scire potest nuncio. h.e. Quia tempus et opportunitas negotiorum dependent ex memoria praeteritorum, et futurorum conjectura, quorum primum cognoscere non vulgare est, alterum non humanarum virium.

V. 8. ~~Retinere spiritum~~ Prohibere spiritum. h.e. retinere animam in morte exeuntem.

ibid. Nec sinitur quiescere. h.e. sicut fieri non potest, ut quiescat quisquam.

ibid. Neque salvabit impietas impium. h.e. [illegible] autem (in morte scilicet) non etc.

V. 9. Et dedi cor meum. h.e. contemplatus sum.

V. 10. In loco sancto erant. h.e. in loco splendido dignitatis. venerabantur et observabantur quasi sancti, et di:

V. 11. Ex eo. h.e. ex eo ipso.

V. 13. Non sit. h.e. non erit diutius.

ibid. Transeant. h.e. transibunt.

V. 14. Est et alia vanitas. h.e. judicium temerarium et falsum.

ibid. [illegible] justi etc. h.e. de justis etc.

ibid. Et sunt impii etc. h.e. et de impiis etc.

ibid. [illegible] hoc vanissimum judico. h.e. ergo et hanc existimationem, et judicium [illegible] numerandum judico in maximis, et praecipuis vanitatibus.

V. 15. [illegible] h.e. animi tranquillitatem sua sorte [illegible]

V. 16. Et apposui cor meum etc. h.e. Nam cum apponerem me ad considerandum, et intelligendum laborem hominis in terra, vidi vanissimos esse homines illos, qui diebus et noctibus somn[illegible] capiunt oculis.

V. 17. Et. h.e. velut [illegible]

Nota.

ad V. 2. illa verba: ego os regis observo. nihil vetat Salomonem referre ejusmodi ex persona sua ad personam regis vel sui met ipsius, adeoque ad seipsum quasi dicat: ego observo regem, utcumque ipse esset rex. sic enim etiam Aeneas vertit ad se orationem Aeneid. l. 1. v 467. inquit enim:
Solve metus: feret haec aliquam tibi fama salutem.

Cap. 9.

V. 1. Curiose. h. e. accurate.
ibid. In manu Dei; et tamen. h. e. in dispositione Dei, unde et.
ibid. Dignus sit. subintell. in fine habendo.
V. 2. In futurum servantur incerta h. e. usque ad futurum
judicium servantur indeterminata
ibid. aeque. h. e. promiscue
V. 3. Hoc est pessimum inter omnia etc. h. e. hoc est prae:
cipuum unde homines arripiunt licentiam male vi:
vendi inter etc.
V. 5. Nihil noverunt amplius. subint. ad futurum generum
ibid. Quia oblivioni tradita est memoria eorum. h. e.
quia fini data est animadversio in vitam eorum quae
judicanda erat.
V. 6. Nec habent partem. subint. mortui
V. 7. Quia Deo placent opera tua. idem quod supra c. 5.
v. 18. hoc donum Dei est.
V. 9. Vanitatis h. e. mortalitatis.
V. 10. Instanter. h. e. tanquam transitorium, et fugientis temporis.
ibid. Sapientia. h. e. eruditio et industria.
ibid. [illegible]. h. e. certum vel officium habebunt.
V. 11. Sed tempus casumque in omnibus. h. e. sed tem:
pus, et occasionem ostendere habitudines, et vires
omnes.
V. 12. In tempore malo. h. e. in tempore finali suo.
V. 13. Sapientiam. per antithesim h. e. incuriam
in sapientes commissam. Nisi malis textum sic
interpretari totum:
Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, et probavi
maximam. h. e. investigavi hoc quoque sub sole sol:
licite, et consideravi maxime.
V. 17. Verba sapientium audiuntur in silentio, plus quam
clamor principis inter stultos. h. e. verba sapientium
plus [illegible] habent apud silentes etiam testes, plus quam
verba principis audientes clamosas [illegible].
V. 18. Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet. h.
e. qui offendit in uno factus est omnium reus. Jac.
c. 2. 10.

Not.

1. Melior est canis vivus leone mortuo. Tertull. Apolog. Cap. [illegible] in eamdem sententiam:
„Quid enim? ex viventibus quilibet non omni mortuo potior?"

Cap. 10.

V. 1. Pretiosior est sapientia et gloria, parva, et ad tempus stultitia. h. e. Sic majorem admirationem facit omni præcedenti sapientis sapientia et gloria parvus etiam et momentaneus sapientis lapsus.

V. 2. Cor. h. e. cura, mens.

V. 3. Sed et in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. h. e. Stultus autem non modo cor habet in sinistra, sed propterea etiam iuxta eam viam qua ipse ambulat, cum ipse insipiens sit, omnes quoque ac pariter stultos æstimat.

V. 4. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima. h. e. Si eveharis in principem, modestiam pristinam ne dimiseris: quia cura hæc faciet cessare peccata maxima alioqui committenda et a te, et ab alijs. Constructio per hypallagen transvertitur ut valeat ac sit si si ascenderis ad spiritum habentis potestatem, ne dimiseris humilitatem.

V. 6. Stultum. h. e. indignum, et minime idoneum, et humilem.

ibid. divites h. e. præstantiores, nobiliores, magis idoneos, digniores.

V. 8. Qui fodit foveam, incidet in eam etc. h. e. Sed præcipue insipiens in sui perniciem hæc committit.

V. 10. Si retusum fuerit ferrum, et hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, et post industriam sequetur sapientia. h. e. Itaque multo labore, et industria principes parent necessariam sapientiam.

V. 11. Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit. h. e. Nam æqueque sicut serpens si mordeat imprudentem neque videntem, neque sentientem; non effugient stulti principes occultam infamiam, et detractiones.

V. 12. Gratia. h. e. gratissima.

V. 13. Initium verborum ejus stultitia, et novissimum oris illius error pessimus. h. e. Stulti oratio semper in deterius.

V. 14. stultus verba multiplicat. h. e. Cum tamen stultus semper verba multiplicat.

ibid. Non ignorat homo quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare? h. e. Stultus non investigat præterita, quomodo conjecturam prudentiæ de futuris capiet?

V. 15. Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere. h. e. Cum tamen hæc ita sint, stulti sectantur sublimia, qui nesciunt vulgaria, et obvia.

V. 16. Puer est. subintell. sensibus, et prudentia.

ibid. Mane comedunt. h. e. sunt voluptuosi.

V. 17. Nobilium. h. e. magni nominis, et honoris, pariter sapientiam, fortitudinem et virtutes omne genus.

V. 18. In infirmitate manuum. h. e. in otio, vel segnitie.

V. 19. In risum faciunt panem, et vinum, ut epulentur viventes: et pecuniæ obediunt omnia. h. e. Una eorum cura et delectatio epulæ, et voluptas; et propter pecuniam faciunt omnia.

V. 20. Et qui habet pennas annunciabit sententiam h. e. Itemque aves cœli (in hyperbolam sententiæ a Salomone assumptæ) indices erunt secreti tui, quod et qualecunque cogitaveris.

Cap. 11

V. 1. Super transeuntes aquas. h.e. super eos etiam qui [illegible] immemores beneficij tui.

ibid. invenies illum. h.e. recipies usuram, vel fructum [illegible]

V. 2. [illegible] octo.

ibid. [illegible] mali super terram. h.e. quas diffi: [illegible] enim ipse obire possis dum vixeris su: [illegible]

V. 3. Si [illegible] fuerint nubes, imbrem super terram effundent. h.e. Si repleveris pauperem, invenies in novissimis tui retributionem

ibid. Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilo: nem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. h.e. prout gesserit, vel operatus quis fuerit, ita ha: bebit.

V. 4. Qui observat ventum non seminat: et qui consi: derat nubes, nunquam metet. h.e. Qui trepidat non benemeretur, et qui supervacua sollicitus est, sine fructu erit.

V. 6. Mane semina semen tuum, et vespere ne ces: set manus tua. h.e. semper [illegible]

V. [illegible] [illegible] h.e. [illegible] perpetuae noctis [illegible]

V. 9. In bono sit cor tuum. h.e. fruere.

ibid. Et scito. h.e. sed ita tamen ut memineris

V. 10. Amove malitiam a carne tua. h.e. ne pecc nequitiam in carne tua

Cap. 12

V. 1. Tempus afflictionis. h.e. laboriosum senectutis

V. 2. Antequam tenebrescat sol etc. Subintellige caligan [illegible]

ibid. Et revertantur nubes post pluviam. h.e. Et illas [illegible] illacrymando et [illegible] solam novam materiam novis lacrymis, et stivijs [?] miserie generes et repares

V. 3. Quando commovebuntur custodes domus, et nutabunt [illegible] fortissimi. h.e. quando trement manus, et vacil: labunt fortissima viri genua

ibid. Et otiosae erunt molentes in minuto numero. h.e. [illegible] erunt et pauci [illegible]

ibid. Et tenebrescent videntes per foramina. h.e. cavati erunt, et obscuri oculi.

V. 4. Et claudent ostia in platea in humilitate vocis [illegible] h.e. Silebunt labra in facie, vel os propter exiguitatem vocis ex dentibus obtusis [illegible]

ibid. Et consurgent ad vocem volucris, et obsurdescent
omnes filiæ carminis. h.e. Et cum quæsierint vocem vo:
lucris obsurdescent aures olim assuetæ carminibus.
V.5 Excelsa quoque timebunt et formidabunt in via. h.e.
Mens quoque labetur, et formidolosa erit
ibid. Florescet amygdalus. h.e canescet caput velut florens amygdalus
ibid. Impinguabitur locusta. h.e. tumebunt crura, et corpus
totum, quasi ventosa locusta
ibid. Et dissipabitur capparis. h.e. et appetentia cibi et
veneris extinguetur, ad quam [illegible] ciendam nullus valebit usus capparis.
ibid. Quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, et circui:
bunt in platea plangentes. h.e. quoniam ibit homo in
domum æternam sepulchri deductus ab amicis, et mi:
nistris funeris lugentibus.
V.6 Funiculus argenteus. h.e. sacra spina dorsi, quæ de an
"octo junctis seu nodis constat; et argentea vocatur, quia
"tam os, quam medulla ossis albo et argenteo colore est.
"quæ dum rumpitur, resolvitur, aut laxatur, fit homo pa:
"ralyticus, vel moritur, ut dicunt Valesius et alij medici.
Tirinus.
ibid. Et recurrat vitta aurea. h.e. membrana, seu membra:
"na tenuis, quæ cerebri est involucrum, et quasi vitta
"illud cingit et continet. Dicitur aurea quia flava, ut au:
"rum, et quia pretiosissima instar auri. Nam hac membra:
"na rupta, mori hominem necesse est. Imo teste Valesio,
"multi medici putant ad illam potius, quam ad cerebrum
"pertinere vim primam sentiendi nervorum. Saltem
"indissolubiliter adhæret cerebro, et hoc siccato, vel immi:
"nuto ut fit in senibus, etiam ipsa contrahitur, et corru:
"gatur, et recedit a cranio. Unde et cranium arescit et
"calvescit, sicut et herbæ arefacta terra. Tirinus.
ibid. Et conteratur hydria super fontem. h.e. et conterentur
venæ a jecore, vel circa, aut juxta jecur, ex quo ut
"fonte hauriunt omnes sanguinem. Tirinus.
ibid. Et confringatur rota super cisternam. h.e. dissipa:
tur vis attractiva venarum, et circumvolutio facultatis
nutritivarum super stomachum; unde tanquam ex
cisterna hauriunt sibi necessaria. Vide Tirinum.
V.8 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, et omnia vanitas.
h.e. Itaque, vel igitur conclusit Ecclesiastes orationem
suam eodem unde inceperat verbis, sic absolvens, at
que dicens: Vanitas etc.
V.9 Cumque esset sapientissimus. h.e. Cumque doctrina,
sapientia, ingenio, experientia valeret plurimum.
ibid. Docuit populum, et enarravit quæ fecerat. h.e. e:
rudivit populum sapientia, perrendens ab exemplis,
quæ ipse viderat, cognoverat, quæ sibi contigerant,
oratione tali, quæ hactenus habita est.
ibid. Et investigans composuit parabolas multas. h.e. Et
quidem non hæc una fuit tanti doctoris oratio; sed in
more habuit positum, ut multa semper investigaret
et ijs autem, quæ investigavit, multas scripsit oratio
nes [illegible], [illegible] [illegible]

V. 10 Quæsivit verba utilia, et conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos. h.e. In scribendo autem bina hæc semper secutus est, argumenti utilitatem, scribendi artem et curam, et rerum quas scriberet veritatem, et fidem.

V. 11. Verba sapientium sicut stimuli subint. ut excitent, et sollicitent ad intelligendum, et ad bene agendum.

ibid. Et sicut clavi in altum defixi. h.e. et imprimuntur mentibus discentium quasi clavi altissime.

ibid. Per magistrorum consilium. h.e. per magistrorum ministerium sagaciter, ingeniose que docentium.

ibid. A pastore uno. h.e. ~~a principio~~ uno deo, unde omnis sapientia, stimulante hominum curas ad scientiam pastorum more.

V. 12. His amplius, fili mi, ne requiras. h.e. ne requiras amplius, quam quæ tradiderunt tibi sapientes.

ibid. Faciendi ~~[illegible]~~ plures libros nullus est finis: frequensque meditatio carnis afflictio est. h.e. Nam faciendi [illegible] plures libros nullus est finis, qui vero assidua meditatione hoc sibi proponerit, ut omnes cognoscat, ~~[illegible]~~ affligit vitam.

V. 13. Finem loquendi pariter omnes audiamus. h.e. principium illud unum sapientiæ, quo eruditio omnis loquendi [illegible] continetur, omnes unanimi attentione audiamus

ibid. Hoc est enim omnis homo. h.e. hoc uno enim fit homo perfectus

V. 14. Et cuncta etc. h.e. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. 2. Cor c. 5. 10

Ecclesiastæ sive Salomonis concionatoris ad p[illegible]

Prefationis specimen habebitur post interpretationem.

Ecclesiastæ

h[illegible]e

orationis habitæ in cætu publico

a Salomone

~~nova~~ nova translatio

De Græca, et Hebraica veritate

De Græca Septuaginta.

Ecclesiastes ~~cap~~

Cap. 1.

1. Effata Ecclesiastæ filii David regis Israel in Jerusalem
2. Evanescentia evanescentiarum, dicebat ecclesiastes: evanescentia evanescentiarum: omnia evanescentia
3. [illegible] substentia homini in omni labore ipsius, quo laborat sub sole
4. Generatio transit, et generatio venit: et terra per quem stat,
5. Et exoritur sol, et iterat sol: et ad locum suum festinat ipse exoriens:
Pertransit coram noto, et circulat coram borea:
6. Circulat circulans, transit spiritus: et post circulos suos revertit spiritus
7. Omnes torrentes transeunt ad mare. et mare non est implebile. Ad locum, quo torrentes transeunt, illuc ipsi repetunt transire.
8. Omnes ratiocinationes laboriosæ: non valebit vir eloqui: et non implebitur oculus spectando, et non oppletitur auris ab auditione
9. Quale id genitum ipsum id generandum; et quale id factum, ipsum id [illegible]endum.
10. Ergo non est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et docebit Ecce hoc novum est: jam fuerit in sæculis [illegible] jam enim fu[illegible] a pridem nobis i. e. quæ præcesserunt nostram ætatem.
11. Non est memoratio primis: ita et novissimis futuris non erit ipsis memoratio apud eos [illegible] ad novissimam [illegible] subibit horam.
12. Ego ecclesiastes ~~fuitum~~ fui rex super Israel in Jerusalem
13. Et dedi cor meum ~~ut~~ examinarem, et contemplarer in sapientia de cunctis generabilibus sub cælo: quippe sollicitudinem laboriosam dedit Deus filiis hominum, ut sollicitentur in ~~ea~~
14. Consideravi universa figmenta efficta sub sole: et ecce omnia evanescentia et rapina spiritus.
15. Intorsum non valebit [illegible] et error non poterit numerari. Perversum non pot[illegible] revocari ad ordinem, et
16. Eloquar ego in corde meo, [illegible] [illegible]ando: ecce ego magnificor, et proposui [illegible] coram omnibus qui fuerunt præ me in Jerusalem: [illegible] cor meum cerneret multas [illegible] [illegible] et ~~m~~ experientiam

Evanescentia: ματαιότης. Alii omnes ἀτμοσάτμιον quod, inquit S. Hieronymus, nos possumus vaporem fumi et auram tenuem, quæ cito pervolitur appellare.
Quænam subsistentia, περίσσεια: constantia permanens. Videte an aptæ accommodetur vocabulo, conjice ex sequentibus.
Ecce quum stat: continuat esse uno tenore, et modo quo fuit!
festinat ex eo ipso momento, quo exoritur.
Iterat δύνει, quod vertunt occidit, proprie ex vi vocis est iterat, vel mutat vicem. Ipse exoriens, h. e. ex eo ipso momento quo exoritur.
Pertransit: ἐπιστρέψεται: Symmachus κατάντα contra ponitur, occurrit.

ex quo, vel unde.

Ratiocinationes λόγοι, investigationes quæ fiunt ratiocinando.
Non habebit satis oculus ex eo quod vident, nec auris ex eo quod audire potuerit. Vide notas in editione vulgata.

Quale est quod ~~[illegible] [illegible]~~ olim generatum fuit in natura rerum? id ipsum quod continuo ingeneratur et quale quod factum fuit ipsum quod similiter [illegible] faciendum
Καὶ ergo. conclusio pendens ex jam dictis Ergo non est quidquam [illegible] propelamus, h. e. sufficienti tamquam eximium quod. Complutenses vertunt [illegible], quod [illegible] valebit nunc apparere [illegible] nostram ætatem.
Et docebit: ἐρεῖ, subnectet, h. e. argumentando concludet, aut evincet
Quippe a Deo ipso auctore naturæ indita est hominibus sciendi, investigandique curiositas.

Fingere, pro formare: figmenta τὰ ποιήματα
et rapina προαίρεσις. S. Hieronymus Aquila et Theodotio νομήν, Symmachus βόσκησιν transtulerunt a pastione vocabulum est. [illegible], [illegible] [illegible] virtus.
Εὐτέρημα præposterum tam assolet, ut illius vitia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Experientiam γνῶσιν, agnitionem intellige quæ fit, cum ~~[illegible]~~ res cognoscendas ipse [illegible] tradit spectator.

17 [illegible] et exquiratur sapientiam, et [illegible] vicissitudines ~~translationem~~, et rationem: expertus sum ego, [illegible] et hoc est [illegible]

18 [illegible]

[illegible]

Concio

~~Persuasiones~~ Persuasiones concionis filii David regis in Jerusalem.

[illegible] evanescentium [illegible] evanescant.

[illegible] universitates [illegible]

[illegible]

[illegible] fungemur sub sole.

[illegible] abit et ætas venit: et terra in olim perennat.

[illegible] sol et per eclipticam [illegible]

[illegible] circum

~~[illegible] per austrum~~ [illegible] iens circumit [illegible] vergens ad austrum et circumiens ad septemptrionem circumiens circumit spiritus: [illegible] per circulationes suas [illegible]

[illegible] in mare, tamen mare [illegible]

[illegible] non satisfaciet oculus [illegible]: et [illegible]

[illegible] nihil omnino novum sub sole [illegible]

[illegible] novum? [illegible]

[illegible]

[illegible] omnium habeo Rex super Israel in Jerusalem. [illegible] de studio meo ut exquirerem, et [illegible] ex sapientia [illegible] sub [illegible] dedit Deus filiis Adam ad inter [illegible]

[illegible] sub sole [illegible]

[illegible] ad incrementa [illegible]

[illegible] cum mente mea ut dicerem [illegible] excello: et crevi sapientia [illegible] in Jerusalem: et ingenium meum [illegible] multifariam [illegible]

[illegible] ingenium [illegible] et investigationem: [illegible] errorum [illegible] venti.

~~[illegible]~~ [illegible] multiplicatione sapientiæ multiplicatio ~~[illegible]~~ [illegible] adaugebit laborem.

[illegible] venum [illegible] est [illegible] celerrime evanescunt.

Quippe ad obtinendam plenam sapientiam [illegible] est [illegible] exporientia: sed experientia nulla insignis [illegible] est [illegible] et labore insigni.

Persuasiones Concionis Verba habita ad persuadendum pro concione a filio David rege ante in Jerusalem. ~~[illegible]~~

Keilla קהלת, inquit Cornelius a Lapide vocatur congregatio, cœtus, Ecclesia, concio. Concio [illegible] perfecti, quam orationem ad populum [illegible] Adam, genere humano. Hæc vox appellative sumpta in Hebraeis [illegible] genus humanum significat.

In olim, in universam ætatem. ^ * Evanescentia omnis generis erat argumentum concionis S. Hieronymus: In vanitatis [illegible] Hebræo pro vanitate [illegible] Abal Abalim scriptum est, quod exceptis Septuaginta interpretibus [illegible] similiter translulerunt ἀτμὸς ἀτμίδων, sive [illegible] ἀτμῶν, quod nos possumus vaporem fumi, et auram tenuem, quæ cito resolvitur appellare. [illegible] et nihil universitatis ex hoc verbo ostendit. [illegible] temporalia sunt, quæ non videntur æterna. [illegible] vanitati creatura subjecta est, et ingemiscit, et parturit, et [illegible] revelationem filiorum Dei: et [illegible] ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus [illegible]

Omnia insatiabilia [illegible] possunt: sed delassabit disputando nunquam satis tibi feceris quantumlibet expertus fueris, et quantumlibet audiveris.

^ In universam seriem temporum, et [illegible] Non loquitur jam hic author de æternitate futuri sæculi, sed de tota protensione temporum pro præsentis [illegible] mundi.

Y Anhelans. S. Hieronymus: Joseph Aquila interpretatur aspirat, Symmachus, et Theodotion [illegible] videlicet sol revertatur ad locum suum, et ibi unde prius egressus fuerat aspiret. Anhelare autem vel aspirare dicitur Sol, vel quia metaphorice fingitur [illegible] anima [illegible] vel [illegible]

[illegible] ut hujusmodi inquirerent inter [illegible] per se ipsum [illegible]

S. Hieronymus. [illegible] Aquila et Theodotio [illegible], Symmachus [illegible] translulerunt a [illegible] vocabulo est.

[illegible]

[illegible] occupationem [illegible] malignam, pessimam, [illegible]

[illegible] vocabulo [illegible]

Scientia errorum est qua caventur errores: scientia investigationum est quam nos [illegible]

[illegible] si æternum, si perfectum [illegible] humana [illegible] tibi [illegible]

Dixi enim ego in corde meo. veni [illegible] tentabo te in volupta-
te et vide in illectione et ecce etiam hoc evanescentia
2. Risui dico circumferentiam; [illegible] quid hoc [illegible]
3. Et consideravi: forte cor meum dissolvet per vinum car-
nem meam sed cor meum dirigebat me in sapientia [illegible]
[illegible] super voluptas. [illegible]
[illegible]
[illegible] mihi [illegible]
[illegible]
5. feci mihi [illegible]
[illegible]
[illegible] nascuntur mihi
[illegible] et ancillas et [illegible] multa nascitur mihi
itaque possessio armenti, et gregis multa nascitur mihi
super omnes accedentes coram me in Jerusalem
congessi mihi ut etiam argentum, ut etiam aurum et
opes circum regum, et regionum: feci mihi cantores, et
[illegible] hominum, pincernam, et
[illegible]
[illegible]
adest
[illegible]
10. [illegible] non abstinui ab eis.
[illegible] ab omni voluptate et cor meum [illegible]
[illegible] laboribus [illegible] evaderet mercas [illegible]
[illegible]
11. Et perspexi ego in omnibus [illegible] quibus [illegible]
[illegible] laboravi operari [illegible] omnia
[illegible] non est [illegible] sub sole
[illegible]
[illegible] quod bono qui procedet [illegible]
[illegible]
12. Et perspexi ego, quia [illegible] Tum perspexi ego, quia
est praestantia sapientiae contra [illegible]
praestantia [illegible] tenebras
[illegible]
13. [illegible] novi enimvero ego [illegible]
14. Verum novi enimvero ego [illegible]
15. [illegible] ego in corde meo. [illegible]
[illegible] occurram sapiam eg
[illegible]
[illegible] quia et etiam hoc [illegible]
16. Quia [illegible] sapientis [illegible]
jam [illegible] dies [illegible]
[illegible] sapiens cum [illegible]
17. Ergo odi vitam, quia [illegible] opificium quod
effectum est sub sole quia omnia [illegible]
[illegible]

Ecce tentabo te voluptate, ut illa bona [illegible]:
in illectione ἐν ἀγαθῷ ab ἄγαν valde. nimis.
ἀγαθὸς est vir. efficiens cui respondet e contrario κακὸς
inefficiens [illegible] cap. 6. v. [illegible] ἀγαθὸν absolute et
[illegible] utrum oporteret cohiberi [illegible]
sumptum est [illegible] alliciens ad [illegible]
Multas particulas hoc textu occurrunt, quas aliter in-
terpretantur quam solent, sed aliter reanus un-
[illegible] quid dignum et decorum esset [illegible] construes
ἀγαθὸν [illegible] tu si placet confert cum nostra
versione [illegible]

Accedentes γενομένους: quod verbum et alii aliter
et ego ipse alibi aliter explico pro loci [illegible]
exigentia [illegible]
opes earum περιουσιασμοὺς Complutenses vertunt
possessiones.
Pincernam et scyphos οἰνοχόον, καὶ οἰνοχόας. Hic etiam
ut alibi voces [illegible] magis ad [illegible]
[illegible] in laude sapientiae omnes [illegible]
[illegible] solet. οἰνοχόας ut referatur ad
οἰνοχόον, καὶ οἰνοχόος minister est vini, in plurali
illo feminino vasa necesse est intelligas illi
ministerio, et ministro congruentia. Aquila translulit
κυλίκιον, καὶ κυλίκας catillum, et calices.
Ma che io vada a vedere ecc.
rapina προαίρεσις. quid [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] omnibus [illegible] hominum [illegible]
[illegible] et inconsideratus.
in corde meo ipse despiciens, sicut qui despiciunt
multa cogitans [illegible] et errat, quam [illegible]
[illegible] evanescentia [illegible]
[illegible]

Ecclesiastes

18 [illegible] ego universum apparatum et laborem meum quo laboro sub sole [illegible] omnia ~~[illegible]~~
[illegible] post me.
19 Et [illegible] an sapiens erit, an demens et [illegible] [illegible] in omni labore meo [illegible] hoc vanitas.
[illegible] ego et [illegible] cor meum in omni labo[re]
[illegible]
[illegible] est [illegible] laboravit.
[illegible] in sollicitudine [illegible] homo [illegible] laboravit [illegible], et
[illegible] poena magna
22. Tamen evenit in homine in omni labore suo, et in ab[undantia] repletione cordis sui, dum ipse laborat sub sole. ~~abundantia~~ distractio
23 [illegible] omnes [illegible] et quas [illegible] ego
illi. etiam enim in nocte non dormit [illegible]
[illegible] hoc evanescens est
24 [illegible] et [illegible] bonum [illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] et hoc [illegible] quia [illegible]
[illegible] modesto ~~[illegible]~~ providentia [illegible] quod dedit
[illegible] experientia [illegible] intelligentiam [illegible]
[illegible] ad dubitandum, et ad congregandum, ut [illegible] et bono propter providentiam Dei. Namque ergo et hoc [illegible], et rapina venti.

Cogitatio excellenter utetur; versatis [illegible] ut decet excellentem virum.
Colligam ergo breviter, quae cogitare decet de omni labore meo sub sole.
Quia res agitur, et officina hominis: idque dividitur in tres partes: intelligentia, ars, [illegible].

Tamen hoc ita fit homini in omni labore suo.

Absque illo [illegible] nisi Deo dante
De [illegible] mentis [illegible], exemplar, [illegible] argumentandi

Verum et hoc ipsum tamen transitorium, et evanescens [illegible] tempore esse.

[illegible] vanitate.
[illegible] ego [illegible] et etiam hoc evanescens.
[illegible] ecce
[illegible] meum [illegible] infirmitatem
Sarcinam pro [illegible] meo [illegible]
[illegible] quod operantur sub caelis
[illegible] diebus vitae ipsorum.
[illegible] aedificavi mihi aedificia
[illegible] vineas.
[illegible] paradisos: et plantavi in eis lignum
[illegible] omne fructiferum [illegible] complectendum in
[illegible] et filiorum aedificatio est
[illegible] et pecoris copia est
[illegible] fuerunt in facie in Jerusalem.
Acervavi mihi etiam argentum, et aurum et thesaurum
[illegible] mihi cantores, et can[tatrices]
[illegible] agrum, et agros.
[illegible] quae est in
[illegible]
[illegible] prohibebam [illegible]
[illegible] et hoc sit electio mea
[illegible] labore meo

Considera bonum quod sit finis actionum, et curarum hominis.
Quod ego exaggeratam [illegible]
omnem [illegible]
Cavere a vino omnis abusus perdit firmitatem virium: vel etiam [illegible] vires meas iuxta quod Apostolus [illegible]
[illegible] Adam [illegible]

Agros magnos adjunctos majoribus

[illegible] futurum ut posteritas mea super solium meum forte sit [illegible] Sic enim promisit [illegible] Deus David [illegible] cap. 7. v. 16.

Haec, inquit est illectio, quae me ad labores [illegible] illicit [illegible], voluptas [illegible] de doctrina [illegible]
[illegible] cap. 19. Intelligi [illegible]

11\. Verum aspicio ego in omnibus operibus, quæ operantur manus meæ, et in labore, quem laboravi operando: et ecce omne evanescentia, et depastio venti, [illegible] superest sub sole

12\. At aspexerim ego [illegible] contemplando sapientiam, et con[illegible] cetationes, et errores. quia quis Adam qui congrediatur pone Regem, ab quo pridem fuerit [illegible]

pridem ex omni principio temporis

13\. Et ideo ego, quia [illegible] [illegible] sapientiæ præ errore, ~~[illegible]~~ quantum superest lux supra tenebras

Errores vocat sectas perversas philosophantium.

14\. sapientis oculos suos in capite ~~[illegible]~~ suo [illegible] stultus in tenebris pergit: et miror tamen ego, quod convocatio una con[illegible] vocabit ex omnibus his.

quæ sors communis hos omnes evocatura sit pariter ~~hos omnes~~ ad unum finem

15\. Nam dico ego de sensu meo: si in convocatione stulti utique convocet me: et ob quid sapio ego olim [illegible] ego: [illegible] ergo dico de sensu meo, [illegible] etiam hoc evanescentia.

Si moriar non minus, quam moritur stultus, [illegible] et cur studio sapientiæ ut excellam [illegible] quia sapientia mundi est concupiscentia carnis [illegible] superbia vitæ, quæ [illegible] mundi et speculo pariter transeunt.

16\. Quia nulla memoratio sapientis cum stulto ad olim: [illegible] post [illegible] [illegible] ingruentibus omne dememoratur. at quomodo moriuntur sapiens cum stulto:

17\. Ideo contemno vitam: quia corruptibile communi opi: In eam rationem qua et Paulus ad Philipp. cap. 1 v. 22. 23. 24. Quod [illegible] est.

[illegible] ficium, quod conficitur sub sole. quia universum eva nescentia, et depastio venti.

18\. Ideo contemno ego omnem laborem meum, [illegible] laborem sub sole: quia ~~[illegible]~~ ingemiscimus ob Adam qui erit posterus.

19\. Et quis docebit sapiens erit, an stultus? et potietur in omni labore meo, quem laboravi, et cui studui sub sole? ~~[illegible]~~ etiam hoc evanescentia

20\. Ergo cessaverim ego per desperationem de corde meo [illegible] omni labore quo laboro sub sole.

Per desperationem inquit, h. e. propter inanem spem sub[illegible] [illegible] in rebus subiectis oculo: etenim spes quæ videtur non est spes Roman. 8. 24.

21\. [illegible] sit Adam qui laborant cum sapientia, et cum scientia, et cum utilitate tamen Adæ qui non laborat in eo ~~[illegible]~~ amplificatur communicant. etiam hoc evanescentia, et depastio venti, deperditio magna.

22\. Nam quid est homini de omni labore meo, et de depe[illegible] [illegible] cordis [illegible], qua ipse labor [illegible] sub sole

23\. Quippe omnes dies illius afflictationibus et solitudine [illegible]: quin in nocte non quiescit corde suo: ergo hoc vanitas est

Num hæc unum bonum censet aliquis, quod edat, aut bibat? Esset sane, si intima animæ quidditas, et bonitas esset hæc. Sed non de anima vel hac profitetur, sed de externo seu rerum corporis inservientium. Jucundum [illegible] Nam si hoc est, qui habet majorem edendi, et bibendi copiam quam ego [illegible] [illegible] magis est, cum de [illegible] [illegible] de bene acquisitis vescimur. Verum hoc ipsum non est in nostra potestate; neque est certum nobis, pendet enim de manu Domini, et de divina providentia

24\. Num bonum in homine [illegible] ego [illegible] est [illegible] de [illegible] [illegible] bonum: de labore meo. Etiam [illegible] ignoro [illegible] manu Domini est.

25\. Quippe quis edet, et quis [illegible] [illegible] supra me [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] accervatim, et vendit, et [illegible] multiplicam, et ~~[illegible]~~ accervatim, [illegible] prosit per providentiam [illegible] [illegible] depastio venti.

1\. Omnium tempus, et ~~opportunitas~~ hora omnium operi sub cœlis.

delectus ~~[illegible]~~, [illegible] potior ad eligendum nunc unum nunc alterum, sed ita tamen est in nulla re sub cœlo animus hominis conquiescat, quam in ultimo fine, et summo bono. Ab hoc versiculo Vulgatus interpres incipit caput tertium.

Ecclesiastes

Cap. 3

[illegible] stultis, et terminus omni negotiationi sub sole. [illegible] tempus [illegible], et tempus [illegible] tempus [illegible]

[illegible]

καιρὸς τοῦ ἐκβάλλειν: proiiciendi [illegible] tempus silendi

[illegible] τοῦ λαλεῖν loquendi tempore.

et tempus [illegible]

tempus pacis.

quid amplius faciens in quibus quispiam laborat?

[illegible] dedit [illegible] ἐν αὐτῷ [illegible]

[illegible]

[illegible] fuerat expeditum in tempore suo

[illegible] omni homo qui nascat et [illegible]

[illegible] ut terreant homines [illegible] jam fuerit, [illegible] et requiret mox futurum.

[illegible]

[illegible] luminis, et [illegible]

[illegible] omnes revertent in pulverem

[illegible] si non quid animadvertat [illegible] artificis [illegible]

[illegible] ut doceat in [illegible]

Obiter [illegible] s. animadvertere est Graecis vocabula quibus tempus exprimitur [illegible] nem vel aevum significare. Tale est Χρόνος nunc in textu Septuag. [illegible] videtur a χέω, fundo, [illegible] fluo. Aristoteles l. [illegible] cap. [illegible] ἐν ἴσῳ γὰρ χρόνῳ πολλὰ [illegible] in aequali enim aevum videtur multi dici. Sic S. Hieronymus l. Hebr. [illegible] in Genesim cap. [illegible] et [illegible] Aquila [illegible] [illegible] et factum est καθ' [illegible] γῆς, idest in itinere terrae, interpres in [illegible] sed melius est, si transferatur [illegible] tempore, [illegible] Καιρὸς in [illegible] sequitur in textu ubi verbo tempus, dicitur a καιρῷ [illegible]

Tamen in Graeco sic: τίς περισσεία τοῦ ποιοῦντος ἐν οἷς αὐτὸς μοχθεῖ; quae amplitudo facienti in quibus ille laborat?

Ostendit εἶδον, ubi vidi ante praedantur.

[illegible] quod expedit juxta impetum [illegible]

[illegible] ἐν αὐτῷ [illegible]

[illegible] ἀγαθὸν dignum intelligere [illegible] quod ego [illegible]

[illegible] ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ.

[illegible] quod fuerit olim, et [illegible] τὸν διωκόμενον, [illegible] intellige tempus καιρὸν

[illegible] apud Deum [illegible] est enim [illegible] quolibet [illegible] persona; [illegible] propterea [illegible]

[illegible] similis [illegible] hominis et pecoris [illegible] et vivendi modus [illegible]

Res est, quam nullis conjecturis [illegible] explicare, aut expendere [illegible] quia futuri [illegible]

[illegible] futurus sit qualis, ubinam, qua sorte.

Caput tertium [illegible]

2. Hora nascendi, et hora [illegible] plantandi et hora extirpandi plantatum
3. Hora caedendi, et hora medi[illegible] hora [illegible] et hora [illegible]
[illegible] hora [illegible]
[illegible] pondera et horae [illegible] hora amplectendi, et hora absistendi ab amplexu:
6. Hora ~~[illegible] et hora~~ acquirendi, et hora [illegible] hora custodiendi, et hora abjiciendi.
7. Hora lacerandi, et hora consuendi: hora silendi, et hora loquendi.
8. ~~Tempus~~ Hora osculandi, et hora contemnendi: hora belli, et hora pacis.
Quid praeterea operis in quo quispiam laborat?
10. ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~, quam dedit Deus filiis Adam [illegible] exercitati [illegible]
11. Universum ~~[illegible]~~ ex omnibus [illegible] decore [illegible] suam nam [illegible] ~~[illegible]~~ in [illegible] in [illegible] Adam [illegible] a principio, et ad finem
12. [illegible] nihil ~~[illegible]~~ [illegible] duntaxat ob laetandum, et negotiandum utile in vita sua.
13. At etiam omnis Adam cum ederit, vel bibit, et videt utilitatem de omni labore suo, donum Dei habet.
14. [illegible] quodcumque facit Deus, hoc erit in [illegible] praeter illum nemo [illegible], et de illo nemo [illegible] Deus fecit quae formidentur ex ~~[illegible]~~ [illegible] ipsius.
15. Quid? quod fuit plane, ipsum etiam quod in futurum plane [illegible] Deus reparabit ~~subsequentia~~.
16. Etiam testis vidi sub sole in folio judicii ~~[illegible]~~ nomen impii: et in folio [illegible] nomen impii:
17. Dixi ego in corde meo: [illegible] impii ~~[illegible]~~ [illegible] et [illegible] judicabit Deus. [illegible] hora omnis [illegible] et super [illegible] machinationem ~~[illegible]~~ definitio.
18. [illegible] filiorum ~~[illegible]~~ ad aedificationem illorum Deus, et ad explorationem ~~[illegible]~~ [illegible] in ~~[illegible]~~ fabula [illegible].
19. [illegible] eventus filiorum Adam etiam eventus [illegible] eventus unus illorum in [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] morte illius: et anhelitus unus omnium: et praecellit Adam prae pecore nihil, quia omnia evanescentia.
20. Omne pergit ad gradum unum: omne est de [illegible] [illegible]
21. Quis noverit, spiritus filiorum [illegible] ~~[illegible]~~ superna sit ad supremum vel spiritus pecudis an pergerit an erit ad casum in terram?
22. Ergo aspexi, quia nulla utilitas ~~[illegible]~~ quam ~~quod~~ quantum [illegible] Adam in ~~[illegible]~~ opere suo: quia haec merces ejus: quoniam quis deducet illum ad sciendum in quonam quidlibet erit post id?

Hora abjiciendi pondera, et hora portandi [illegible] sententia videtur [illegible] [illegible]

[illegible]
Ex omni est omnino, vel [illegible]
[illegible] et [illegible]
Homini [illegible] quam libet, [illegible] sese [illegible]
[illegible]
Quia nihil [illegible] est per [illegible] tantum [illegible] ad solatium hominis, et ad negotium, dum transit vitae spatium
Clamat Apostolus: Quid habes, quod non accepisti? 1 Cor. 4. 7.

Deus ita fecit omnia, ut semper debeamus vigilare in expectatione unum nostrum ab illo [illegible] [illegible] [illegible] pendere.
~~Deus reparabit~~, quae [illegible]

Definitio ~~[illegible]~~ nomen, titulus quo rei certa ratio [illegible] presentitur, causa, [illegible] judicatur.
Nam [illegible] quantum garriant de se, solas fabulas comminiscuntur.
[illegible]
[illegible]
et [illegible]

Quis novit, utrum [illegible] sit vita hominis [illegible] utrum pecus [illegible] sit vita similis homini? utrum citius [illegible] in terram

Ex Græca Septuaginta

1 Et repetam ego ut distinguam universas contumelias quæ fiunt sub sole: nam ecce lacrima contumeliatorum, cum non sit illis consolator: nam sub manu contumeliantium illis [illegible] non est illis consolator.
2. Itaque laudavi ego universos mortuos, et iam emorientes supra viventes [illegible]
3. Et felix super hos duos [illegible] natus est qui non videt universam machinationem laboriosam [illegible]
4. Nam distinguo ego universum laborem, et simul universam virtutem machinationis [illegible] hoc zelus viri contra sodalem suum. Ergo et hoc vanitas, et deperditio spiritus.
5. Insipiens circumponit manus suas, et edit carnes [illegible]
6. Satis est plenitudo pugilli requie præ plenitudinibus duorum pugillorum labore, et deperditione spiritus.
7. Etiam animadvertam ego, et videam vanitatem sub sole
8. Est unus et non est successor, etiam autem filius, etiam autem frater non est ei: et non est finis omni labori ejus. Etiam autem oculus illius non impletur divitiis. et cui nam ego laboro? nam privo animam meam ab optato? Igitur et hoc vanitas est, et anxietas noxia est.
9. [illegible] duo supra unum: quippe est ipsis merces amplior in labore ipsorum.
10. Nam si ceciderit unus alter erigit [illegible] suum. [illegible] illi qui unicus, si ciciderit: quia non est alter [illegible] erigat eum.
11. Etiam Sicut enim [illegible] dormierint duo, [illegible] illis, sed unus quantum [illegible]
12. Sic si comprimatur unus, duo stabunt circa illum [illegible] funiculus ille triplex non cito abrumpetur.
13. [illegible] insipiente: qui haud novit [illegible] dimi[illegible]
14. Ideo ex domo vinculorum exibitur regnatum: cum pariter et ex regno suo evadat inops.
15. Consideri universum viventes qui ambulant sub sole cum juvenculo successore, qui stabilitur pro ipso
16. [illegible] illum [illegible] novissimi non commemorabuntur in ipso, sic ergo et hoc vanitas, et abductio venti.
17. Custodi pedem tuum, in quo quidem inis domum Dei. nam prope est audire supra donum insipientium sacrificium tuum: quia non faciunt [illegible] ut facerent [illegible]

Contumelias συκοφαντίας. Ea vox proprie significat editiones ficorum, metaphorice [illegible] cum quis alium parvi pendit, [illegible] italice dicimus stimare un fico, mostrare degno di stima quanto un fico.

Numerum verborum magis quam usum grammaticum servari hic licuit in transferendo, sicut [illegible] etiam alib.

Felix ἀγαθὸς [illegible] significat, ut exempli [illegible]

Virtutem ἀνδρείαν, vim nempe a viro ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς nomen mutuatam, [illegible]

Insipiens [illegible] agendi, vulgo l'uomo [illegible]

Potius implere manum unam requie, quam ambas labore, et solicitudine spiritus.

Successor δεύτερος, qui post illum sequatur [illegible]

ab optato ἀπὸ ἀγαθωσύνης a bono quod [illegible] affectandum duxeram.

Amplior est ἔστιν ἀγαθὸς est amplificationem faciens. Nomen [illegible] positum est, [illegible] habet, et significationem rei crescentis supra se

Præstat ἀγαθὸς, verbum pro nomine translatum sicut etiam supra v. 9.

Pro ipso ἀντ' αὐτοῦ pro me ipso, qui hæc [illegible] ergo. Vide notas in Vulgatam.

omnibus etc cum omnes quicumque fuerunt [illegible] piam valeo comparare.

Attende tibi in domo Dei: cito enim exaudietur excellentior donum tuum supra donum insipientium: quia cum illi Deo etiam offerunt, Deum non cogitant.

[illegible] asurrationum [illegible]

[illegible]

[illegible] cum delicia [illegible], quam expletio manuum [illegible] et dependitio spiritus.

[illegible] ego transeo ut videam vanitatem sub sole. [illegible] etiam filius et frater [illegible]

[illegible] in lucro etiam hoc vanitas et [illegible]

[illegible] illis merces [illegible] proderit [illegible]

[illegible]

Praestat explere ventrem deliciose, quam ditari cum labore manuum, et solicitudine spiritus.

In lucro, in lucrandi studio.

Huc pertinet illud [illegible] apud [illegible] [illegible]. Unum tandem non credimus fieri [illegible], ut [illegible] fortis ac strenuus [illegible], bellicae bonus [illegible]

(1) [illegible] Torquatus, [illegible] similis?

Successio in imperium de uno viro in alium obve: nit populum. Vide [illegible] Danielis cap. 5.

Ne magni pendas populum quemquam propter prae: sentem majestatem.

~~[illegible] officium religionis~~ Attende tibi, [illegible] officium [illegible]

[illegible]

[illegible] contentionem [illegible]
[illegible]

[illegible] majestas

1\. [illegible] nes pec os tuum: et cor tuum non [illegible] [illegible] [illegible] providentia Dei: quia Deus in cœlo supra, et tu super terram [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

2\. Quippe ~~[illegible]~~ emigrat somnium in plenitudine ~~[illegible]~~ operosa et vox [illegible] in plenitudine sermonum

3\. Sicut quidem ~~effectum~~ voveris votum Deo, ne [illegible] reddere illud: quia non est in ~~[illegible]~~ negligentia finis: tu ergo si voveris, redde

4\. Potius est, ni voveris tu: quam devotum non reddere.

5\. Ne des os tuum ad peccandum carne tua; et ne dixeris coram providentia Dei, quia ignorantia [illegible] et ne irascatur Deus ob vocem tuam, et disperdet artificia manuum tuarum

6\. Quia in plenitudine somniorum et vanitatum, et sermonum multorum: tu Deum time.

7\. Si despectionem inopis, et rapinam [illegible], et sententiæ [illegible] [illegible] in regione, ne mireris ob ~~[illegible]~~ consuetudinem [illegible] [illegible] [illegible] excelsi super [illegible] [illegible] elaborans.

9\. [illegible] argentum non impletur argento et [illegible] in copia horum fructus. ergo et hoc [illegible]

10\. In ~~copia~~ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et quid ~~dig~~ gloria [illegible] [illegible] quia [illegible] ad [illegible]

11\. Dulcis somnus servi si parum [illegible] multum edat et ingurgitanti ditari non est sinens illum dormire.

12\. Est periculum, quod aspicis sub sole: divitiæ quæ custodiuntur [illegible] ~~[illegible]~~ sibi ipsi in detrimentum ~~ipsius~~ sui.

13\. Nam perit divitia illa in distractione miserabili: tum genuerit filium: at non est in manu hujus quidquam.

14\. Sicut exivit de ventre matris suæ nudus, regrediet ut abeat quomodo venit: et nihil jam ~~[illegible]~~ reliquum est in labore suo, ut perget in manu sua

15\. Ergo et hoc miserabile periculum: sicut enim advenit [illegible] et abibit

16\. Ergo qualis superbia ejus quam laborat in ventum [illegible] dies ejus in tenebris, et in luctu, et [illegible] [illegible] [illegible], et ponenti, et [illegible]

17\. [illegible] quod est optabile edere et bibere [illegible] in omni labore suo quem laboret sub sole numero dierum vitæ [illegible] dedit ei Deus: quippe hæc pars ejus.

18\. Nam etiam quilibet homo, cui dederit ipsi Deus divitiam, et [illegible] [illegible] [illegible] et potentem fecit illum, ut ederet ex his et sumeret partem suam, et frueretur in [illegible] suo: hoc donum Dei est.

[illegible]

~~[illegible]~~ Distrahit ipsum in oblectatione cordis ejus.

Coram Deo [illegible]

Nam sicut somnium ~~[illegible]~~ evanescit ipso suo facto: ~~[illegible]~~ [illegible] vox [illegible], cum [illegible] [illegible] [illegible] nullam habet

Quia negligens nunquam finem facit, ut solvat, [illegible] in negligentia ἐν ἀφροσύνῃ fine bidua [illegible]

Potius ἀγαθόν

Cave ne id loquaris, quod irretiat te occasione, vel facto peccandi carne tua: neque tibi blandiaris [illegible], ut ~~[illegible]~~ Deus quid [illegible] ignoret.

Quia cum omnia plena sint [illegible] somnia ac vanitates, et multum loquentibus insipienter: tu in hoc uno debes insistere, ut Deum timeas.

[illegible]
principem reipublicæ supremum dare operam ut in [illegible] tanquam et agro suo universo, vis juris publici elaboratissima observetur.

Ergo quis cumque [illegible] [illegible] plane, quia opulentia [illegible] [illegible] superbia quasi [illegible] omni [illegible]

Homo etiam conditionis humilis et serviliter natus dulciter dormit, somnos suos, sive parum, sive multum comedat: verum cupidus divitiarum quidem animo [illegible] somnum nullum obtinet.

Ut dicere posset: Patres nostri peccaverunt [illegible] sunt: et nos iniquitates eorum [illegible] Jeremiæ [illegible]

Aliter ab aliis fere omnia et singula hujus textus vocabula explicantur. Vide Grotium.

quippe certo numen participat tempora [illegible] donum de dispensatore Deo.

Hoc est quod Deus homini [illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
ille attendit non dantem, nec finem ad quem [illegible] [illegible]

Ex Hebr[illegible]

1. [illegible] turbaberis ab ore [illegible] se [illegible] ad producen[illegible] verbum sub presentia Dei: quia [illegible] [illegible] et [illegible] moda
2. Quippe abit somnium in vi nubis et vox insipientis in verbo[illegible]
3. Sicut porro vovebis [illegible] non tardabis solvere ei: quia nullam voluntas [illegible]
4. Prestat quippe ne voveas, quam cum voveris nisi [illegible]
5. Ne promptus [illegible] ad peccandum carnem tuam: et ne dixeris [illegible] in aspectu [illegible] [illegible]
[illegible] de somnium, et [illegible] et se [illegible]
7. [illegible] in [illegible] ne, non [illegible] voluntate [illegible] excelsus [illegible]
[illegible] sub [illegible]
9. Amator argenti non saturabitur [illegible] qui [illegible] [illegible], non [illegible]
10. In multis opulentiis multiplicantur voratores eius: et quid [illegible] cum dulcedinem [illegible] [illegible] si [illegible]
[illegible]
12. [illegible] [illegible] [illegible] sub sole: [illegible] acervationem in [illegible]
[illegible] in [illegible]
14. Non [illegible] et nihil in [illegible]
[illegible]
[illegible] multum [illegible]

S. Hieronymus: Quid autem est, non [illegible] insipientibus, [illegible] Dei [illegible] et [illegible] non fuit [illegible] et nunc [illegible] locum apud Apostolum 1. Cor. [illegible]

[illegible] eperitur pretium operum [illegible] qui [illegible] in carnem suam [illegible] in eo sunt [illegible] ut [illegible] omnia curent, ut verbis [illegible]

Non [illegible] vel visum fuerit [illegible] aliter faciendum.

[illegible] omnis sub Deo principe est.

Et qui amat [illegible]

Qui rei, vel [illegible], vel copiis, aut [illegible] [illegible] ponit in [illegible] omnium qui [illegible] pro [illegible]

[illegible] quod [illegible] est ut esset sub [illegible]: [illegible] convertitur in detrimentum [illegible]

[illegible] quidam [illegible], qui [illegible] [illegible] Dei [illegible] in [illegible]. [illegible] v. 7.

[illegible] videam [illegible] est
[illegible] hominem.

2. Vir cui dedit ipsi Deus divitias et principatum, et gloriam: et non est prohibens animam illius ab omni bus, quæ appetet: et non permittet illi Deus, ut edat de [illegible] illum [illegible] ægritudo calamitosa [illegible]

hoc [illegible]

3. [illegible] vir centum annis, [illegible] et plurimos, cum [illegible] dies annorum ejus, tamen anima [illegible] et etiam [illegible] non fuerit ei: Viro [illegible] potiorem quam [illegible] est abortivum.

4. Quia cum evanescentia pergit, et cum umbra [illegible] [illegible] abscondetur.

5. [illegible] et [illegible] videntis [illegible] quæ habeo requiem hoc [illegible] propter hunc.

6. [illegible] mille annorum [illegible] [illegible] non videat, nonne jam ad [illegible] pergit [illegible]

7. Omnis labor hominis ob os illius, [illegible] anima illius non impletur.

8. [illegible] sapienti supra [illegible] [illegible] progredientem

Utilis cautela oculorum [illegible] animo [illegible] hoc evanescentia, et [illegible] [illegible]

[illegible] et nomen ejus: et notæ [illegible]

11. [illegible] tiatur.

Ex Hebraica veritate

1. Hanc calamitatem quam observo sub sole: et frequens [illegible] apud Adam

2. Viro cuipiam dederit ipsi Deus proventum, et opes, et dignitatem: et nihil hujus deest desiderio ejus ex omni quod concupierit: tamen non permiserit illi Deus ut edat ex illo: verum vir alienus devorat: [illegible] evanescentia et infelicitas magna est

[illegible] Cum perrexerit vir centum, et iterum plures vixerit: et multitudo cum fuerint dies annorum ejus: [illegible] illius non saturetur prosper [illegible]

[illegible]

4. [illegible] venit et [illegible] abit et [illegible] nomen illius [illegible]

5. [illegible] solem non [illegible] agnovit et quia non agnoverat gradum in hoc ex hoc.

6. At quamvis mille annorum vixerit mille annorum vices si feliciter non vixerit: nonne ad locum unum omnes ambulant

[illegible] calamitas frequens πολλὴ

Ipsi [illegible] pronomen pro particula quidem, vel videlicet

[illegible]

[illegible] genus

esse [illegible] stat enim partitivum illud cum significatione aliquem

Cum [illegible]

[illegible] complentes ver[illegible] sunt. et non novit requietes huic super hunc. Itaque necesse est [illegible] quam ego [illegible] [illegible] pariter [illegible]

Quod [illegible] implere non valet

Negligentem [illegible] ingenitatem

[illegible] cum quam [illegible] exercitatione animi

Nihil est, quod novi fieri vel contingere possit, cum [illegible] antiquitus, [illegible] est [illegible]

[illegible] prophetæ [illegible]

[illegible] ut exaggeretur, et amplificetur verum tam plurimam evanescentia, et vanit[illegible]

Apud Adam [illegible]

Verum [illegible] non cum prospero fine saturatio [illegible]

[illegible]

Qui [illegible] nascendo [illegible] nomen ipsius [illegible] [illegible] abortivus non viderat solem, nec agnoverat discrimina rerum, cum [illegible] [illegible] est, nec viderat gradum de utero ad lucem. At quamvis ille alter etc.

Nonne hujus etiam conditio, qui infelix est, ac [illegible] quos [illegible]

7\. Omnis labor hominis in ore eius sed tamen desiderio non satisfiat

Quidquid est, in quo laborat homo, a me dictum est, et coram patet genere humano audiente: in hoc [illegible] nihil est, [illegible]

8\. Nam [illegible] aeque [illegible] sapienti [illegible]

[illegible] proposuit in sero [illegible]

adeunt pauci viventibus

Utilius est animadversio oculorum quam [illegible] vitae [illegible]

9\. Visio oculorum pervagatio vitae etiam

[illegible] evanescentia, et deperditio venti.

10\. Quod est quis [illegible] iamdiu vocatur nomine suo: et scitur quid est homo [illegible] valeat litigare contra

[illegible] potentiorem [illegible]

quod aliquis facit [illegible] verisimile.

11\. [illegible]

Cap. 7. [illegible] Graeca Septuaginta.

Nam magnum aliquid est homo, quid [illegible] videatur cuique de [illegible] cursu dierum vitae [illegible]

1\. [illegible] nimium [illegible] evanescentiae suae

[illegible]

Ἀγαθὸν et [illegible] quod [illegible] graece [illegible]

2\. [illegible] quam dies genitura.

3\. [illegible] ingredi ad domum luctus quam quod [illegible]

[illegible] qui vivit dabit

[illegible] ἀγαθὸν [illegible] qui vitae quaerit disciplinam [illegible] ἀγαθοποιήσεται.

[illegible]

4\. [illegible] gravior [illegible]

[illegible]

[illegible] in domo [illegible]

5\. Melius audire correptionem sapientis [illegible]

[illegible] cantica amentium

6\. [illegible]

Quoties [illegible] εὐκοπαθεία

studium καρδίας, curam.

Huius, [illegible]

[illegible] sapientem [illegible]

[illegible] quam principium [illegible]

[illegible]

[illegible]

Ne [illegible] in spiritu

[illegible] in sinu stultorum requiescet

[illegible] ἀγαθοὶ

[illegible] quia non [illegible]

[illegible] abundantia

ad [illegible] πρὸς [illegible] ἀποδοχής, quod [illegible] [illegible] significatione [illegible]

[illegible] sapientiae ad [illegible]

[illegible] vivis

[illegible] longe [illegible]

[illegible] sapientia vivis [illegible]

[illegible]

15. Aspice opera Dei: quia quis valebit ornare quem [illegible] Deus. [illegible] donatis [illegible] vive in donatis [illegible] Deus. in die [illegible] Vide ergo et illis, hunc contrarium horum quid fecit Deus circa eloquutionem: ut ne inveniat homo post hunc quidquam.

16. [illegible] emphasis [illegible] pure sua et [illegible] perennant in [illegible]

17. Ne sis [illegible] ad summum [illegible] iustus ad summum, neque sapito superflue ut non [illegible] ne quando percellaris.

18. Et non negligens [illegible] ut ne sis stolidus: ne quando moriaris in non tempore tuo.

19. [illegible] ab hoc ne polluas manum tuam, quia timentes Deum exibunt omnia.

20. Sapientia auxiliabitur sapienti super decem potestates, qui sint in civitate.

[illegible]

[illegible] negligentes [illegible]

[illegible] maledices [illegible]

24. Omnia hec examinavi in sapientia [illegible] elongabatur [illegible] quam et quod erat nimis profunde profunditas [illegible] inveniet illam?

25. Circuivi ego, et cor meum [illegible] causa [illegible] et ut considerarem, et [illegible] et ut noscerem negligentiis insaniis [illegible]

[illegible] anxiositatem [illegible] sub providentia Dei [illegible] comprehenditur in illa.

27. Ecce hoc comperi, dixit Ecclesiastes: unum unique ad comperiendam rationem.

28. Quam exquirebat anima mea, et non comperiebam [illegible] in omnibus [illegible] non comperi.

29. Praeterea ecce hoc reperi, quod [illegible] hominem preparatum: hinc illi exagitant considerationes multas: quis novit sapientiam? et quis novit solutionem ratiocinationis

Donatis et bonum ἀγαθωσύνη, et ἀγαθόν.

[illegible] sermonis. Omnia enim [illegible] et quod ne nihil [illegible]

Et est negligens [illegible] qui tamen perennat inco: et hominis nihil [illegible] ipso periculo suo.

Iustus [illegible] ad rigorem. ad summum. ἐπὶ πολύ.

Etiam multum: ἐπὶ πολύ

Sine constantiae [illegible]

Agendum ἀγαθόν [illegible]

quod [illegible] potes exemplo [illegible]

Perspicacitatem et [illegible] complectere sapientiam et [illegible] σοφίαν, et ψῆφον sapientiam et calculum. Calculus nota, et [illegible] profunditatis, et hinc labor, quo [illegible] [illegible] autem, quam [illegible] perspicuitate constat velut [illegible]

Vir [illegible] agens, et considerans [illegible] sentem ἀγαθός

[illegible] comparata ostendit [illegible] vim et naturam suam, quam [illegible]

[illegible] in viris unum reperi, in mulieribus [illegible]

Scilicet hominem ad res innumeras [illegible] hinc exagitantur mille studiis diversis: ergo quis [illegible] contra [illegible]

[illegible] quid bonum sit in vita [illegible]

[illegible] ipsius: cum

[illegible] quis consiciet illi.

[illegible] quid erit post eum sub sole.

[illegible] et dies mortis

[illegible]

[illegible] die nativitatis.

3 Praestat pergere ad domum luctus [illegible] est finis [illegible] et

[illegible] dabit ad cor suum

4 Praestat [illegible] quia in afflictione

[illegible] cor.

5 Cor sapientium in domo funeris, et cor dementium in

domo gratulationis.

6 Praestat audire increpationem sapientis, quam quispiam audiat canticum amentium

7. Quia velut sonus ollarum sub olla sic risus amentis

et etiam hoc evanescentia

8 [illegible] usurpatio [illegible] sapientem [illegible]

[illegible] incolumitatis.

[illegible] verbi [illegible] principium [illegible]

[illegible] spiritu quam elatus spiritu

10 Ne festines prae spiritu tuo exardescendo: quia

ardor inter medium [illegible] quiescet.

Ne dixeris quid est, quod dies capitales fuerunt

meliores [illegible] quia non de sapientia

[illegible] de hoc.

Praestat sapientia super [illegible]

[illegible] sub umbra argenti: et praeterea

[illegible]

[illegible] Deus [illegible]

[illegible] superflue

[illegible]

ibi quippe in exemplo absolutae interitionis sui generis qui superstes remanet discat quid de se se debeat cogitare In afflictione eorum quae sub oculos adduit; vel in exemplo ruinae venientis ob oculos

[illegible] ollarum sub [illegible] est proverbialiter vociferantis incondite [illegible] ad exemplum, vel irritationem amentioris. Talem [illegible] in eum qui unum prohibeat, aut videm[illegible] et lucrum, et gaudebit nomen [illegible] nihil habet quo se sapientiae [illegible]

[illegible] et clarus et tandem [illegible] inter multos varias celeb[illegible]

[illegible]

Quia non decet sapientem perconctatio [illegible]

[illegible] servabit vivum.

[illegible] ab aemulatione praestantiorum

Ut non habeat [illegible]

[illegible]

Ne [illegible] sapientiam nimis superflue: ut te velis facit admirabilem

[illegible] quae tibi ad consultationem valere possit.

Ideo quidquid de te arbitrabuntur, judicando de te vicem de illo, qui [illegible] gravaris [illegible] contumeliae occasiones de te [illegible]

[illegible] exemplo varie multiplici sit conscientia tum quod [illegible] [illegible] exemp[illegible] [illegible] [illegible] sapientiam [illegible]

[illegible] longius quam quod erat: et profundum: profundum quis re: [illegible] tantum

[illegible] animo ego, et cor meum discendo, et explorando, et studium sapientiæ, et artificium [illegible] proximum [illegible] et [illegible] insaniæ [illegible]

[illegible] Et invenio ego amarum [illegible] mortem [illegible] [illegible]

illa: et peccator implicabitur [illegible]

[illegible] Vide hoc comperi [illegible] concioni alterumpost alterum dum comperirem sententiam.

[illegible] [illegible] [illegible] omnibus solitum [illegible]

[illegible] Solummodo vide hoc comperio, quod fecit Deus [illegible] singuli [illegible] quæ [illegible] [illegible] multifariam.

Caput 8.

[illegible]

[illegible] a providentia ipsius recedas: ne steteris in [illegible] [illegible] [illegible] volvent facit. [illegible]

[illegible] [illegible] æquabere, et simile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] expetetur [illegible]

5. Qui custodit imperatum non [illegible] sequetur [illegible] [illegible]: ergo tempus discriminis [illegible] cor sapientis. experitur

[illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] quia sicut erit [illegible] quis annunciabit ipsum?

[illegible] [illegible] pariendo eque: [illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible]

9. Ergo universum hoc vidi: et dedicavi meum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sancto et prædicabantur, et laudabantur in civitate, cum sic fecissent: ergo et hoc vanitas.

[illegible] [illegible] [illegible] Semper sapientiam discant quod [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] hæc sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] temperabis, [illegible]

quid ex sententia definirem

exemplis humanitatis [illegible]

[illegible] [illegible] ac adeo [illegible]

Nam ut in proverbio [illegible]

ubi sermo [illegible] transfertur [illegible] providentia [illegible] pro ratione argumenti aliud [illegible] et [illegible] idem vocabulum πρόσωπος [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pronunciari [illegible] quam simpliciter [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] interrogare de ipso facto

Qui custodit imperatum [illegible] [illegible] at exploratus temp[illegible] [illegible] quia multa [illegible] [illegible] Quia non est qui ab experto noverit, quod etiamnum [illegible] horum est.

Non est homo, qui possit de spiritu suo efficere [illegible] [illegible] [illegible]

Vidi omnia [illegible] et studiis humanis absumendo [illegible] [illegible] [illegible] sancto versarunt [illegible] laude in [illegible] [illegible] impie [illegible] fecissent. Quid [illegible] [illegible]

11 [illegible] facientibus [illegible] hoc [illegible] cor filiorum [illegible] ut faciant malum.

[illegible]

13. Ergo utile non est impio: quia non elongabit dies [illegible] in umbra qui non est timens a providentia dei.

14. [illegible] super terram [illegible] quippe sunt justi: tamen [illegible] super [illegible] et sunt impii: tamen accelerant super [illegible] justorum. Dico, quia utique et hoc van[illegible]

[illegible] et utile homini [illegible] contentus sui est: nam hoc convenit [illegible] hit, et qua contentus sui est [illegible] in labore suo dies vitae suae, quos dedit ipsi Deus [illegible] sub sole.

16 [illegible] sapientiam: [illegible] et in nocte somnum [illegible] oculis suis non est videns.

17 [illegible] artificia Dei: quia non valebit [illegible] homo [illegible] periculum, tamen non reperiet: itaque et quicunque [illegible] sapiens investigando non valebit [illegible] reperiendum.

1. Quia universa hoc dedi in curam meam: et cura mea universum observavit hoc.

Ex Hebraica veritate

1. [illegible]

2. [illegible]

[illegible] et verbum Dei: [illegible] Nihil cura [illegible]

[illegible] quia omni beneplacito est opportunitas et experimentum [illegible] labor [illegible] multus circa hoc.

[illegible] nemo novit quisquam quid [illegible] et quidquam erit, quis annuntiabit ipsum.

8. Nullus Adam potest in spiritum [illegible] mortis: et spiritus et nulla potestas in [illegible] nulla immunitas [illegible] dominatore sui [illegible]

Quia sententia vindex non statim subsequitur maleficium.

Qui peccat, ipsius artifex est poenae, ab ipso tempore [illegible] timent Deum expectant a Deo remunerationem, quia [illegible]

Non elongabit dies in umbra: non diu latebit.

ασολεύω, χεχοίηται: fit factum super terram, h.e. pro solo [illegible] Tamen eventum habent [illegible] fuissent impii.

[illegible] et quasi eventus historicando memorabiles.

[illegible] intellige animi meditationem, qua nihil timendum [illegible]

Quia non est qui videre velit somnum oculi suis die, neque nocte.

[illegible]

Sapientia [illegible] maxime suspiciunt, et timent homines habet [illegible]

[illegible] verbum Regis regula est definiens negotia juxta auctoritatem, et potestatem.

S. Hieronymus [illegible] malum positum est pro eo quod est, non patiaris [illegible]

[illegible] beneplaciti necessaria est et opportunitas, et multiplex experimentum [illegible]

Hoc quippe extra homines facultatem, sicut et alia multa [illegible]

9. [illegible] hoc [illegible]

[illegible] contemptrat [illegible]

[illegible] civitate [illegible]

[illegible] non [illegible]

[illegible] in facinore [illegible] ea [illegible]

[illegible] perniciosa) [illegible] timent [illegible]

[illegible] quantum erit [illegible]

quod expetent [illegible] providentia illius.

13. Ergo bene non erit impio: et non prolongabit [illegible]

prosperitate: [illegible]

14. Est [illegible] eos ut [illegible] impiorum [illegible]

[illegible] et sepit super eos ut [illegible]

[illegible] innocentes

bonum: dico quia etiam hoc [illegible] cum nihil boni [illegible]

[illegible] laudo ego tranquillitatem: [illegible] et esum, [illegible]

[illegible]: sed [illegible] illi [illegible]

tranquillitatem: et hoc [illegible]

[illegible] curam meam ad [illegible] sapientiam

[illegible] non [illegible]

[illegible]

[illegible] videt [illegible]

[illegible]

[illegible]

de et mortuum [illegible] et [illegible]

Omnia [illegible] et [illegible]

[illegible] dejerans perjeram, [illegible]

[illegible]

Quia Hebraice [illegible] humanum homo abundare potest [illegible]

[illegible] de morte civium.

[illegible] ipso facto [illegible] intelligend[illegible]

posita per parenthesim. apodosis [illegible]

v. sequenti [illegible]

[illegible]

madida Sapl [illegible]

[illegible] ac [illegible] inimici est.

[illegible] et tamen aliquis, sed tales super[illegible] justus, et tamen aliquis, sed tales super[illegible]

venit malus [illegible], tamquam [illegible]

[illegible] impii, qui

[illegible], tamquam [illegible] essent

Quia propter el [illegible] vix quisquam est qui somnum capiat, et vices oculorum [illegible] et noctes

Perpe [illegible] quasi infra modum

[illegible]

[illegible] in genere quolibet [illegible]

[illegible] in corde [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] omnes dies vitae [illegible]

[illegible]

Omne quidem quod invenerit manus tua [illegible], ut facultas tua, operare: quia non est opera, aut cogitatio, aut cognitio, aut sapientia in [illegible]

Adverti, et vidi sub sole, quia non levibus cursus, [illegible] etiam autem ipsi sapienti non [illegible] alimentum, etiam autem non [illegible] divitiae, etiam autem non agnoscentibus favor: quia [illegible]

[illegible] nimirum non novit homo tempus [illegible] pisces venatiles in rete noxio, et [illegible] in laqueo: velut hoc laqueantur filii hominis ad tempus [illegible], quandoquumque acciderit super [illegible] improviso.

[illegible] magna est apud me.

14. Civitas parva, et viri ipsius pauci: et venit contra illam rex magnus, et circumdavit illam, et aedificavit [illegible] illam [illegible] magnas [illegible]

15. Et invenerit in illa [illegible] servaverit suis civitatem in sapientia sua: tamen homo non recordabitur ultra viri pauperis illius.

[illegible] sapientia super potentiam: tamen [illegible]

[illegible]

[illegible] sapientia super vasa belli: [illegible]

Ex Hebraica veritate.

[illegible] in curam meam [illegible] [illegible] voluntas, etiam inscientia: [illegible] et sacrifici, et ejus [illegible] bonus, sic peccator: [illegible]

[illegible]

Ergo δεῦρο, particula [illegible] et consequentiam inferens ex superioribus.

S. Hieronymus: Vide vitam cum muliere [illegible].

Omnia quidem quae opportune occurrent manibus operandum, pro facultate tua, operare.

apud me, judicio meo res est admodum considerandum, sapienterque attendendum.

[illegible]

[illegible] eadem benefacit aliquando, sive negligatur.

Ut funditus hoc universum perspicerem:

[illegible] et sapientiam, quam adhibeat in [illegible]

[illegible] homo est hominum, qui [illegible] potest per arguendum, et [illegible]

S. Hieronymus: Sic justus, sicut [illegible]

Ecclesiastes [illegible]

[illegible] quia canis vivens [illegible] tantundem praestare [illegible] leone mortuo.

5 Nam viventes sciunt quia morientur, et mortui nihil [illegible] sciunt quantumcunque [illegible] quia sempiterna oblivioni traditur fama illorum.

6 Sic vetustate illorum, sic invidentia illorum, sic aemulatio illorum dudum abolebitur: nam portio nulla ipsis adhuc in seculo ob omne quodcunque fit sub sole.

7 Perge, ede in tranquillitate panem tuum: et bibe cum sensu bono vinum tuum: quoniam jam permisit Deus operas tibi.

8. In omni tempore sunto vestimenta tua candida: et unguentum per caput tuum non deficiat.

9. Fruere vitam cum uxore, quam dilexisti omnes dies vitae evanescentis tuae, quos ~~dat tibi sub sole~~ quam dat tibi sub sole omnes dies evanescentiae tuae: quia haec portio tua in viventibus, et in labore tuo, qui tuus labor sub sole.

10. Omne quod inveniet manus tua ad ~~[illegible]~~ experimentum, pro viribus tuis experire: quia nulla experientia, aut arbitrium, aut scientia, aut sapientia in sepulchro quo tuus properat locus.

11 Iterum [illegible] Redee: et vidi sub sole, quia [illegible] ~~[illegible]~~ cursus, et non [illegible] gladius, et etiam non sapientum decisio, et etiam non [illegible] [illegible] tentio, et etiam non magistrorum [illegible] et occasio accidet super [illegible]

12. Quia imo non novit [illegible] tempus suum [illegible] qui capiuntur in rete noxio: et sic aviculae capiuntur in [illegible] sic ipsi [illegible] filii hominum ad temporis momentum: sic cum [illegible] super illos repentinate [illegible] illorum.

13. Etiam hoc animadverti studiose sub sole: et magna ~~est~~ apud me:

14 Urbs exigua, et militeem in ea paucitas: tum venit contra illam rex magnus, et circumdat illam: et [illegible] [illegible] machinas [illegible]

15 Sed invenit in illa virum [illegible] [illegible] sapientem; et liberat ille urbem cum sapientia sua: et [illegible] meminit viri utilis illius.

16. At dico ego meliorem sapientiam quam majestatem [illegible] sapientia [illegible] contemnitur: et verba illius nullus [illegible]

[illegible] verba [illegible] [illegible] audienda magis clamore imperantis inter stultos.

[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] belli: at peccans unum [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] quiverit, qui [illegible] [illegible] [illegible] Quid quod et occultas mentiuntur quispiam scrutans ... Ecce audaciam canis audentis majora se, et de majoribus se se judicare elapsis de seculo.

mortui nihil humani sciunt, permittunt, quae sunt sciendum indicant

[illegible] [illegible] vel facultate [illegible] sua laude, sed quos occasio deprompserit, et temporis vis fecerit [illegible]

[illegible] [illegible] super illos hora occasionis ill[illegible]

S. Hieronymus: [illegible]

Cap. 10 ex Sept. Septuaginta

1\. [illegible] morientes putrefaciunt conuersationem olei [illegible] vilius.

[illegible]

[illegible] cor illius praeposterabit: et quae cogitabit omnium demen[tia] est.

4\. Si spiritus [illegible] locum tuum [illegible]

5\. [illegible] peccata [illegible]

6\. [illegible] magnis [illegible] humili sedebunt.

7\. Vidi servos super equis: et principes incedentes ut servos super terram.

8\. Qui haurit foveam in illam incidet: et destruentem [illegible]

9\. [illegible] lapides [illegible] vulnerabitur in illis.

10\. [illegible] ferrum, etiam ipse faciem turbabit [illegible] excellentia viri [illegible]

11\. [illegible] mordet serpens in non susurro: etiam non est excellentia incantatori.

12\. Verba oris sapientis gratia: et labia insipientis [illegible] mergent illum.

13\. Principium verborum oris illius amentia: et ultima [illegible]

[illegible]

[illegible]

15\. [illegible]

16\. [illegible] et principes [illegible]

17\. [illegible]

18\. In segnitiis [illegible] guttabit domus.

19\. [illegible]

20\. Etiam autem in conscientia tua ne exsecreris optimatem: et in penetralibus cubiculi tui ne [illegible] optimatem, quia volatile caeli apportabit vocem [illegible]

Itaque immorientes contabefaciunt oleum frustra compositum in pretioso vase, ut suavitatem conservaret. [illegible] parum integrae sapientiae, quam si magna dignitate cum magnis vitiis [illegible] [illegible] ἐν ἀριστερᾷ [illegible]

[illegible] praeposterat; [illegible] all' indietro [illegible] non mai avvanza.

Quin remedium etc. Similes his illae sententiae ex Hippocrate aphor. [illegible] vita longa, occasio praeceps, experimentum [illegible] [illegible] fungentem.

[illegible] quid [illegible] qui [illegible] Hieronymus [illegible] et Theodotio et Septuaginta interpretati sunt, quasi non spontaneum, [illegible] ἀκουσίον a facie principis.

Fit ut amens ascendat ad magnas dignitates; et [illegible] devergent.

Hieronymus: Qui [illegible] incidet in eis, et qui scindit ligna periclitabitur in eis.

[illegible] debeat ferro illum facere [illegible] viribus [illegible]

[illegible] non habet virtus incantatoris, si serpens mordet [illegible] silentio.

[illegible] καταποντίσουσιν exagitabunt illum sicut [illegible] in medio maris.

Amentia [illegible] inconsiderantia. Stultus primaleg [illegible] sine consideratione [illegible]

[illegible] multiplicat [illegible]

[illegible]

[illegible] expedire [illegible]

[illegible]

[illegible] argento obediunt omnia.

Hieronymus: Avis caeli [illegible] vocem [illegible]

Ex Hebraica veritate.

1. Muscarum morte putrescit redundatione unguentum: conditum [illegible] eruetur de sapientia, super gloriam stultitiam decrescentem.

2. Cor sapientis sub potestate illius; et cor stulti in evagationem.

3. Illius vero in viam quacumque stultus procedit, cor illius deficit: et dicit ad omnia: stultum est.

4. Si spiritus imperantis immineat super te, de [illegible] [illegible] quia medela sedabit offendicula magna.

5. Iamen detrimenti video sub sole quasi inconsideratio quae emergit de prospectibus dominantis.

6. Pone stultum super gradibus multis: etiam locupletes in humili sedebunt sedentes.

7. Ideo servus super equos, et optimates incedentes velut servos per terram.

8. Effossor putei in illo sorbebitur: et rumpentem sepem sauciabit ipsum serpens.

9. Evector lapidum fatigabitur in illis: scindens ligna calefiet in illis.

10. Si hebetatur ferrum, etiam ipse non facie placidior, tum viribus invalesceret, tum antecellet exigens sapientiam.

11. Si mordeat serpens non in susurro, etiam nihil proderit apud potentem incantatorem.

12. Verba oris sapientis beneficium: at labia amentis submergent illum.

13. Principium verborum oris ejus stultitia: et consequentia oris ejus jurgium perniciosum.

14. Nam stultus multiplicabit verba, [illegible] attendens [illegible] nescient, [illegible] quid quod erit: ideo futurum in novissimo ejus quis monebit illum?

15. Labor stultorum delassabit quemlibet, qui non callet progredi ad civitatem.

16. Vae tibi terra cum Rex tuus junior, ut magistratus tui [illegible] [illegible] comedant.

17. [illegible] terra, cum Rex tuus auget magnificentias ut magistratus tui ad opportunitatem nutriantur pro [illegible] [illegible]itate, et non ebrii.

18. Inter ignavos attenuabitur [illegible], [illegible] propter remissas manus defluet aedificatio.

19. Ut videant ~~[illegible]~~ operarii panem et vinum exhilarantem ~~[illegible]~~, [illegible] ~~[illegible]~~ viventium, cum pecunia [illegible] ad quodlibet.

20. Verum propter scientiam tuam Regem ne contemnas: et in penetralibus cubili tui ne contemnas optimatem: quia volatile coelorum deferet vocem: et dangor pennis ambulabit [illegible].

Muscae emorientes faciunt putescere [illegible] unguentum optimum: ita e contra insipientia condimentum est, ex quo qui emit facile decrescere facit [illegible] stultorum.

S. Hieronymus: Cor ejus minuitur. Negat, contemnit, negligit omnia, stulte se vadit contentus.

S. Hieronymus: Quia sanitas requiescere facit peccata magna. ~~[illegible]~~

Pone etc. haec quasi per figuram [illegible] occupationem prolepsim, vel concessionem quandam.

Effossor etc. subintellige tamen [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ferrum, nemo est qui elaborando non conuerit levem, et placidam ut [illegible] [illegible], nam corrugabit frontem ut [illegible] [illegible]. S. Hieronymus: viribus suis roborabitur.

Non in susurro, sine opera et carmine incantatoris, ubi venit opera incantatoris, [illegible] post illud nihil habet quod ex arte sua faciat incantator quisquam [illegible].

[illegible] homo [illegible], generatim

[illegible] quisquam [illegible] laborabit cum gemmam, [illegible] [illegible], nisi vesperam, [illegible] [illegible]

Cum autem propter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], tum videant viri industrii, quia ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] suorum fructum, et panem, [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] necessaria [illegible] per pecuniam [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible].

Cap. 11

Ex versione Septuaginta.

1 Mitte panem tuum super faciem aquæ: quia in multitudine dierum invenies illum.
2 Da partem septem, et etiam octo: quia non scis quid erit nequam super terram.
3. Si repleantur nubes pluvia, super terram effundent: et si ceciderit lignum in noto, vel in aquilone, loco quo ceciderit lignum, illic erit.
4. Observans ventum non seminabit: et videns in nubibus non metet.

S. Hieronymus. Mitte panem tuum super faciem aquæ [illegible] navis ab aqua tollo, dejero, qui defert peregrinantes per maria.
[illegible] hominibus, nec parcas [illegible] quia nescis, quo tibi futurum sit, et [illegible] terram [illegible] inter eos [illegible] in terra continenti, et eos, qui peregrinantur in mari: nam [illegible] vero, [illegible] naufragium faciat, illic interiit [illegible] atque cadentes de malo illa spe.
[illegible] otiose contemplationi non prospiciet usibus humanis, et non metet [illegible] ad opus vitæ necessaria.

5 In quibus non est cognitor, quæ via spiritus: et ossa in [illegible] prægnantis, sic non cognoscet opera Dei, quælibet [illegible] omnia.

[illegible] est cognitor, non licet cognoscere [illegible] opera naturæ, artificia. Communia [illegible] [illegible]iter, generatim, universe.

6. [illegible] mane semina semen tuum: et in tempore ne cesset manus tua: quia non nosti quodnam corporabitur hoc, an illud: quod si ambo, super id proficua.

Quod si ambo, super utrum proventum [illegible]

7. Et dulce lumen: et optabile oculis videre solem.
8. Verum tamen si annos multos vixerit homo, in omnibus his animadvertetur et considerabit dies tenebrarum: quia multi erunt. Omnia quæ venient vanitas.

Quamdiu vixerit homo diutissime, omnibus diebus vitæ suæ consideret dies mortis: quia amplius erit tempus mortis futurum, quam fuerit vitæ præteritum. Hoc autem quantumcunque sit, cum transeat, jam evanescit, et vanum est.

9 Considera adolescens in juventute tua, et elaboret te cor tuum in diebus juventutis tuæ: et ambulabit in viis cordis tui inculpabiliter, et non in [illegible] oculorum tuorum: et nosce quia pro omnibus his [illegible] te Dominus in judicium.
10 Et abjice furorem [illegible] cordis tui et abige [illegible] [illegible] quia [illegible], et pusillanimitas vanitas.

Et considerantia cordis tui perficiat te tamquam elaboratum et absolutum opus est.

Et [illegible] solitudine, et ne labores ut [illegible] et vehementer [illegible] successus [illegible]: quia [illegible] homines hæ [illegible] sunt, [illegible] pusilli animo, et vani.

[illegible] S. Hieronymus Sicut nescis viam spiritus, et animæ ingredientis in parvulum, et [illegible] ignoras omnino et [illegible] in carnibus [illegible] effigies [illegible] et [illegible] fulgeat, et aliud [illegible] ventris [illegible] diversæ [illegible] opus Dei est [illegible] quo docet, contraria non timenda, nec tenere [illegible] potens, quæ sub dio est [illegible] super diximus, indicandum, cum suo tenore, et eventum debeat [illegible] [illegible] nobis, quas super diximus, judicandum [illegible] et eventum Domini sententiæ reservare. Non enim [illegible] sed [illegible]

Rom. 9. 16.

[illegible] seminare semen tuum et ad vesperam ne [illegible] nescis quid placeat, hoc an illud. Et si utrumque quasi unum bonum est [illegible] beneficeris: [illegible] et [illegible] beneficeris, nunquam a bono opere desistas. Mal[illegible] vesperam [illegible]: et vesperi misericordiam [illegible] magis placeat Deo, et ex quo tibi fructus justitiæ præparetur. [illegible] Alter [illegible] non [illegible] in ægritudine [illegible] placeas Deo. Nec prodest adolescenti a [illegible] in luxu. In quocumque enim die justus conversus fuerit, veteres eum justitiæ [illegible] servare non poterunt.

[illegible]

Ex Hebraica veritate

1. Mitte navim tuam super faciem aquarum: quia post
multum dierum ~~[illegible]~~ obtinebis id

2. Da mercedem in septem, et etiam in octo: cum haud no-
veris quantum erit ærumnæ ante terram

3. Sive congesserint nubes imbrem super terram, effundant: sed
si periclitetur lignum ab austro, sive ab aquilone, in
gradu quo periclitabitur lignum, illic erit.
Observator venti non seminabit: et contemplator de nubibus
non metet.
5. In quo nemo te docebit quæ [illegible] via spiritus, velut concor-
porationes in alvo prægnantis: sic haud noveris artificium
Dei, quidquid fecerit [illegible] ex omnibus.
6. In quamprimum semine [illegible] um et ad sera ne deduxeris
manum [illegible] m, quia nemo te docebit, utrum hoc prævalebit,
vel [illegible] hoc [illegible] utrumque horum compa-
ritate proventuum.
7. Etiam dulcescit splendor: et juvat oculis tueri solem.
8. Tametsi annorum plurimum vixerit homo, in omnibus
illis cogitabit, et recordabitur dies sepulchri quasi
potissimum futuros: omne quod transit, vanitas.
9. Cogita cum pallore ab infantia tua, ut ~~[illegible]~~ juvet te sin-
drum [illegible] in [illegible] [illegible] tuis, et [illegible] per
[illegible] [illegible], et per observationes [illegible]
[illegible] quod propter [illegible] Deus adducet Deos in
judicium.
10. Et cohibe solicitudinem in corde tuo: et fuge corruptionem
carnis tuæ: quia inventa, et voluptatis evanescentia.

Navim bellicam explico שלח, quia id verbum pugnare,
et incidere gladio [illegible] [illegible] navem tuam [illegible]
ad dimicandum [illegible], quia rerum ejus obtinebis
fructum a te conceptum.
Ne contineas manum soluturus mercenario plus minus,
seu septem, seu octo: quia nescis quanta horum opera
futurusque tibi usui sit, priusquam attingas terram.

Non seminabit, etiam S. Hieronymus. Vulgares non
seminant.
Cum sit res æque obscura, atque intelligere, quomodo corpus
elaboretur in utero prægnantis.

S. Hieron. In matutino

Cum pariate proventuum, subintellige succ[illegible]

S. Hieronymus: In [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
expl[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
homine [illegible] ergo ad [illegible] sit, [illegible]
ab aliis [illegible]

Ecclesiastes [illegible]

[illegible]

1\. [illegible] in Scholae [illegible] : ea est in scholae, [illegible]

~~[illegible]~~ concernit [illegible] et pronunciat [illegible] ; nec est mihi in me opitabilitas

anni, in quibus dicam [illegible], et lux, et luna, et astra; Ne devitaveris orbitere pulchritudines mundi [illegible]

2\. [illegible] velut revertunt [illegible] post detruncata [illegible] et [illegible]

[illegible] et [illegible] et negaverant [illegible]

[illegible] potestans, et [illegible] in speculis.

[illegible] expavescuerunt, et [illegible] [illegible]

3\. Nam [illegible] in ~~[illegible]~~ [illegible] in vocem [illegible]

[illegible]

et [illegible] [illegible] tremor [illegible] magis [illegible] adolescentia [illegible]

4\. [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] adolescentia [illegible] sed [illegible] in [illegible]

in [illegible]; jam florebit amygdalus, [illegible] a domum [illegible] [illegible] erat a [illegible], nam [illegible]

et [illegible] [illegible] et [illegible] frencea [illegible]

et circumeunt in [illegible] [illegible] Habeat [illegible] floremque [illegible]

5\. [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]

[illegible] argentea, et conteritur fistulus aureus et [illegible] [illegible]

[illegible] hydria prope fontem et rotatur rota apud lacum. [illegible]

6\. ~~[illegible]~~ revertitur [illegible] in [illegible], et [illegible] spiritus [illegible] et [illegible] in [illegible]

[illegible] in [illegible]

7\. [illegible]

8\. [illegible] [illegible]

9\. [illegible] cum esset [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] sermones, [illegible]

[illegible] aurem convenit [illegible] et [illegible]

parabolas [illegible] [illegible] sermones persuasionis [illegible]

10\. [illegible] [illegible]

[illegible] velut [illegible], et [illegible] Claus [illegible], et [illegible] [illegible]

11\. Sermones [illegible] ex ~~[illegible]~~ [illegible] vel [illegible] argumentum [illegible]

[illegible]

12\. Ergo [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] ~~[illegible]~~

[illegible]

[illegible] Quia opera [illegible] universa [illegible] in singulis [illegible]

[illegible] opus de [illegible] [illegible]

perpetuo, sive bonum, sive malum

[illegible]

Ex Hebraica veritate.

Itaque memento creatorem tuum in diebus electionis tuæ dum non venerint dies detrimenti, et veniunt anni, cum dices: nullum mihi in his arbitrium.

2. Dum nondum non prohibet solem, et lumen, et lunam, et astra, et revertunt nubes post imbrem.

3. Tunc enim lababunt columnæ domus: dum vacillant vires hominis: et hebetantur dentes: quia decrescunt, et prohibent pupillæ ab oculis.

Claudantur genæ in facie [illegible] inter [illegible] dentaturæ: ut assurgat in vocem passer culis ut [illegible] omnes facultates cantur. Jam ab alto videbuntur . profundo videbuntur quasi [illegible] in via priusquam florent amygdalæ, et [illegible] tineat cicadam [illegible] redit osseum illius: quia abit Adam ad domum laboris sui: dum circumeunt in vico lamentatores.

5. Usque dum non extenuatur corruptione anhelitus [illegible] exulatum succus: et defluat [illegible] frangantur vesicæ apud hepar; [illegible] excurrit vis per derelictionem.

7. Nam revertet limus in terram, iuxta quod fuit: et spiritus abibit ad Deum, qui [illegible]

8. Evanescentia evanescentiarum dictum [illegible] : nam omnia evanescentia.

9. Et autor cum esset concionis sapiens docebat erudite scientiam populum, ut [illegible], et cogitationem ordinaret parabolarum multitudine.

10. Curabat concionator ut assequeretur verba persuasionis: et [illegible] scriptio [illegible] verba certitudinis.

11. Verba sapientium [illegible] sunt, [illegible] dati sunt a pastore [illegible] [illegible] hoc plus [illegible] cave [illegible] librorum multitudinis nullus finis: et lectionis multi[illegible] [illegible] defatigatio carnis.

13. Conclusio [illegible] auditus est. Deum time, et præcepta illius custodi: quia hoc totum hominis.

14. Quippe universum opus Deus adducet ad judicium ad universe [illegible] si bonum, sive malum

Dies electionis, dum liberum est homini, et in arbitrii potestate eligere non [illegible], voluntate, arbitrio

S. Hieronymus: non est mihi in illis voluntas

[illegible] post natum, et [illegible] novatur alterum [illegible], aut deterius.

פרץ Plateam vertunt; translate est fauces dentaturæ [illegible] [illegible] ad vocem volucris, sive passer

[illegible] tota latissime patet.

~~[illegible]~~

Concione, oratio [illegible] concionem.

[illegible] fingitur de [illegible] non loco [illegible] simul datur a proprio [illegible]

[illegible]

S. [illegible] verbi universi [illegible] [illegible] est.

[illegible] et formidabunt in via [illegible] ardua [illegible]

S. Hieronymus. [illegible] latas [illegible], ac tremant vestigia etiam in plano [illegible] de membris hominis [illegible]

[illegible]

Jeremiæ [illegible]

[illegible] excelsa videbunt et error erit in via, et obdormiet vigilans, et dissolvetur spiritus fortitudo. Ibit enim homo in domum aeternitatis suae, et circumibunt in platea plangentes.

7\. Et spiritus revertetur ad Dominum qui dedit illum. Ex quo satis ridendi qui putant animas cum corporibus [illegible], et non a Deo, sed a corporum parentibus generari. [illegible] enim caro [illegible] [illegible], et non a Deo, [illegible] qui dedit illum, [illegible] est, [illegible] terram, [illegible] non homines.

Post descriptionem [illegible] [illegible] cibos, de quo [illegible] [illegible] Quum enim [illegible] [illegible] et anima illuc redeat, unde sumpta est, hoc pervenit, ut revertatur pulvis in terram suam, et [illegible] vanitatis est in hoc saeculo laborare, et nihil profutura conquirere.

Et amplius [illegible] in [illegible] est [illegible] sapi[illegible] adhuc docuit [illegible] populum, et audire eos fecit: et [illegible] proverbia. Multum quaesivit [illegible] [illegible] verba voluntatis, et [illegible] veritatis.

[illegible] ab uno pastore concessam; [illegible] humana sapientia, [illegible] non palpare, nec molli manu [illegible] est Dominus [illegible] sapientia [illegible] [illegible] dolores et vulnus [illegible] oblectationi est audientibus, iste non est sermo [illegible] sermo non pungit, sed [illegible] ab uno pastore [illegible] sapientis. [illegible] et a conciliis sanctorum [illegible] delinquentem, et firma sunt, [illegible] radice fundata sunt.

[illegible] ab his [illegible] libros [illegible] et [illegible] [illegible] consentit [illegible] et [illegible] qui te perturbat [illegible] multa [illegible] ad errorem, et legentem [illegible] laborare.

[illegible] S. Augustini ad Marcellinum.

[illegible] in Ecclesiasten

[illegible]

[illegible] tunc ille libri, quasi titulus et frons, Salomonis esse
nemo [illegible] ambigit. Tamen [illegible]
[illegible]ationes, atque praeferunt alieni stili operum. [illegible]
[illegible] Salomonis haec verba cap. 1. v. 1. Verba Ecclesiastae
filii David [illegible] Jerusalem. Etiam τὸ Dixit Ecclesiastes
[illegible] n. v. interpolatum est; et quoties alibi in hoc
libro eadem dictio occurrit, indicat in eandem [illegible]
esse de libri hujus auctore intelligendum [illegible]
[illegible] librum totum Salomoni adducere, ut
[illegible] non ambigat idem affirmare cap. [illegible]
De [illegible] etiam verbis non ambigat, Dixit Ecclesiastes et
[illegible] 9. 10. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes,
[illegible]. Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes,
[illegible] et narravit, quae fecerat, et investigans
[illegible] multas. Quaesivit verba utilia et
[illegible] rectissimos, et veritate plenos. Quis
enim non modo vir sapiens, sed penitus non impudens
ipse sese sic laudaverit? Putandum igitur quam maxime
haec a viris illis Ezechiae addita fuisse, qui Ezechia imperante transtulerunt, seu collegerunt, et publici juris
fecerunt [illegible], ut legimus in proverbiorum
libro cap. 25. v. 1.

Verba Ecclesiastae filii David Regis Jerusalem. Ab hac vulgata doctorum hominum recentium ac veterum sententia recessit Grotius et eum Zorobabeli adscripsit, ut docet me vir clarissimi nominis Daniel Huetius in demonstratione Evangelica propos. 4. de hoc libro agens n. 1. apud quem confutatur item R. Mosis Kimchi sententia qui Judaeos aliquot esse tradit confectionem libri hujus Isaiae [illegible], aliique Thalmudistae, qui Ezechiae [illegible] rebant.

[illegible] indubitet circa hoc Idem liber est etiam [illegible], [illegible] et Hebraei illum habent in canonicis Scripturis, et Christiani omnes per sanctiorem [illegible] illorum [illegible], qui divinum librum [illegible] Vide hic Cornelium a Lapide.
Opponunt ex hoc libro sententias, quae sapere videantur ingenium Epicureorum. Sed talem nullus ego in illo reperio. De hac tale adversarium orthodoxi hactenus responderunt, varias rationes excogitarunt. Alii enim putarunt librum [illegible], ita ut [illegible] ex aliena persona sint illae sententiae, quae ab ipso non proferuntur. Putant enim duas quasi dialogi personas in hoc libro vicissim sermocinari, Salomonem, et adversarium: hunc fallacias comminiscentem, illum refellentem. Sed errant, ut Calmeti animadversio est, nam dialogi in hoc libro nulla quidem vestigia constant.
Alii existimant unum quidem loqui [illegible], sed ipsum oratorio more fingere [illegible], et illorum errores et occupare, et solvere. Minus qui sic, sed tamen ipsi etiam errant. Vera reperietur a doctis nostra illa praemissa sententia, esse hunc librum [illegible] omnibus sententiam habitam in coetu populi, collectam a viris Ezechiae, ad eum modum, quo aliqui hominis sapientissimi parabolae ab eisdem interpolatae, et dictae, ac factae [illegible] fuerunt. Verum idem omnia hoc libro, et [illegible] verissima, et doceri prudentissima, adeo ut impleatur [illegible] cap. 12. v. 10. legimus: Quaesivit Ecclesiastes verba utilia [illegible] rectissimos, et veritate plenos. [illegible] dictissima dignum [illegible] animum attentum [illegible]
clarissimi viri Danielis Huetii in demonstratione [illegible] nihil adumptum, nisi [illegible] non modo de libri methodo verum est, sed etiam de
[illegible]

[illegible] 66

[illegible] quandonam Salomon hanc concionem habuerit.
Verum hoc difficulter solvitur ipsius auctoris testimonio [illegible]
cap. 2. Scribit enim, hæc scripsit, postquam regni
[illegible] impossivisset. Cum enim hæc scriberet magnifi[illegible]
[illegible] [illegible], et domos, et plantaverat vineas v. 4.
[illegible] [illegible] construxerit, docet te sacra historia
[illegible] [illegible] toto usque cap. 10. Illo etiam
[illegible] [illegible] [illegible] peccasset idem
[illegible] scriptum [illegible] [illegible] [illegible]
cum mulieribus alienigenis. Expertus enim omnino illarum
fallaciam pronunciavit cap. 7. v. [illegible] non sine magna
animi querela: Virum de mille unum reperi: mulierem
ex omnibus non inveni. Neque officit, quod ajunt, si eum
[illegible] hunc librum, ab eo scriptum fuisse post peccatum
[illegible] etiam ut constaret, illum de peccato egisse
[illegible], et propterea procul fore dubio, quod idem
[illegible] partes haberi restitutus. Enim
deberet ad [illegible] fundamenta. [illegible] est, [illegible]
opinionis duo afferunt fundamenta. [illegible]
hic liber propheticus est, utpote divinitus inspiratus,
alterum quia vanitatem seculi exaggerantis. Verum
ut in hac dilucide incedam, [illegible] sic assero.
1. hic liber scriptus a Salomone est, postquam peccasset
cum mulieribus alienigenis. Probatur conclusio ex testi-
monio ejusdem, quod nuper relatum est.
2. hic liber tamen non probat, Salomonem sic vitæ male
[illegible] cum mulieribus alienigenis pœnituisse, ut iterum
[illegible] in Dei gratiam restitutus.
[illegible] [illegible]
3. Non probat, quod librum scripserit divinitus inspiratus.
Nam doctrina [illegible] non tam ad docendi
salutem, quam ad [illegible] docentur [illegible] non, si quid
Salomon in hoc libro prophetavit, idcirco habendus est
[illegible] Deo etiam [illegible] æquissimo necesse erat
[illegible], cum prophetavit quod Jesu moriturus erat pro
affirmare, cum prophetavit quod Jesu moriturus erat pro
gente, cum esset pontifex anni illius. Joann. cap. 11. v. 51.
Non probat, Salomonem ita pœnituisse peccatorum suorum,
ut ad Dei gratiam redierit, illo dio, quia hunc librum
scripserit. Nam toto hoc libro docet, quid sequi alios
[illegible] vivant, non quid ipse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cap. [illegible] 13. Deum time: et mandata
[illegible] hoc libro, eodem illum jam
[illegible] mulieribus, [illegible] cap. [illegible]
peccavit [illegible] [illegible] mulieribus [illegible]
[illegible] ex omnibus non inveni. Nusquam [illegible]
[illegible] [illegible] Sancti Davidis
verba illa duo [illegible] 2. Reg. cap. 12. v. 13. Pec-
cavi [illegible] ille [illegible] fuerat 2. Reg. cap. 12. v. 13. [illegible]
[illegible] Salomon in hoc libro [illegible]
[illegible] numero, quos Dominus improbavit [illegible]
[illegible] [illegible]. Aliud enim est
[illegible] et bene dicere, et aliud bene vivere. Si
[illegible] Salomon hæc scripserit
[illegible] [illegible] [illegible] commentarii
[illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] gratiam aliam quam [illegible] ad gratum [illegible]
[illegible] etiam enim, cum peccato posse in eodem subjecto
haberi, et reapse a bene multis habitam fuisse, illud
argumento est, quod [illegible] illa [illegible]
cap. 7. v. 22. v. 23. Multi [illegible]
[illegible] tuo prophetavimus [illegible]
tuo dæmonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes mul-
tas [illegible] confitebor illis. Quia nunquam novi
[illegible] [illegible]

in [illegible]

[illegible] it ipsius titulus

Qua occasione [illegible]
[illegible] fertur. Coheleth enim inscribitur, quia [illegible]
pretatur, vel oratio habita pro concione. Quive in veteribus
[illegible] id in more positum, ut populorum ipsorum principes,
Regesque pro concione [illegible], non est necesse confirmare argumentis. Exemplo est illud de Ezechia 2
[illegible]. Res enim ipsa se probat. Tamen si
velis [illegible] in populo Hebræorum præcipue ani:
madvertere observatum, et potissimum ad sermone, idque
[illegible]
cap. 12. v. 9. et infra. Cum esset Ecclesiastes sapientissimus
docuit populum, et enarravit, quæ fecerat, et investigans
composuit parabolas multas, et quæ sequuntur. Quod
autem Coheleth vertant Ecclesiastem, vel Concionatorem, cum nomen
sit Hebraica generis fœminini, et significet proprie Con:
cionem, id ingenio Interpretum tribuendum, qui etsi etiam
[illegible] ferentur, tamen non aberraverunt a scopo et [illegible]
tendia, quam vox illa Salomonis stilo, ut dixi [illegible],
interpolata, valet in hoc libro. Ego dedi operam ut
[illegible] occurrit, [illegible] pro
acrius, ac severius [illegible]
sua potestate, et [illegible] fieret etiam multo quam
in antiquis clarior, et dilucidior. An quod sequitur, item
[illegible] assequutus, judicium esto aliorum.

Paralipom. cap. 29. vv. 3. 4. 5. nam ipse addu:
xit sacerdotes, atque Levitas, et congregavit eos
in plateam orientalem: dixitque ad eos: Audite
me Levitæ, et sanctificamini etc.

5.

[illegible] argumentum restat examinare, et methodum. Cornelius a Lapide in Bursum hunc librum cum
[illegible] gumentum docet postponi debere omnia pietati, et
cultui Dei unius veri. Hoc [illegible]
Alia enim [illegible] cultui pietatis [illegible] postponere [illegible]
[illegible] ac [illegible] oporteat [illegible]
sunt scelera omnia, et omnes ad peccandum illecebræ, alia
postponere pietati ideo refert, quia minus nobilia sunt
[illegible] pietatis, tales artes, doctrinæ, ope:
[illegible] instituta hominum, alia
[illegible] nominis, et cætera omnia [illegible]
[illegible] cum pietate, et pro pietate (sicut si
[illegible] ab hominibus accepit injurias, vel contumelias) cum
tandem pietatis est apud Deum certa merces, et elapso
[illegible] molestiarum, quas a malis tulerit, accipiet apud
Deum æternam mercedem. Hæc omnia Hebraice [illegible]
[illegible] ματαιότης, sed [illegible]
הבל, [illegible] Vanitas,
[illegible] significatione: [illegible] hujus vo:
[illegible] vocabulum
[illegible]
nostris auribus solum temporis detrimentum significat,
et nobis id tantum connotat, quod labitur [illegible].
[illegible] argumento sequitur ratio [illegible]. Nam postquam
vanitatem exaggeravit universam, atque illius exagi:
tavit partes omnes. quod cum facit identidem interi:
scit opportunissima præcepta ad vitam [illegible]
[illegible] et tam [illegible] vanitate
[illegible] et cum minimo incommodo [illegible]

Syriaco [illegible] dividit per singula capita, ut
in illo totidem pene, puta decem vanitates recen:
seantur, nimirum in capite primo immoderatum
sciendi studium: in secundo appetitus deliciarum:
in tertio vitæ longioris desiderium. In quarto, et
quinto ambitio dominii, dignitatisque: in parte
quinti, et in sexto toto cupiditas divitiarum: in se:
ptimo divinandi ars, et præscientia futurorum: in
octavo venatio laudis, et famæ: in parte noni, et
in decimo toto corporis robur: in undecimo, et
duodecimo specimen ætatis floridæ. Sane author
per [illegible]

[illegible] possit; omnia tandem ad eam summam redigit [illegible] omnes audiunt [illegible] sententiae: hoc est enim omnis [illegible] admirabilis [illegible] et orationis. Pendet enim auditor tandem [illegible] esse [illegible] eorum omnium [illegible] studium hominum [illegible] naturaliter intelligat esse finem [illegible] requirendum [illegible] intelligit [illegible] nihil esse rerum [illegible] homine dignum [illegible] constituat, ac ponat homo finem suum. Tum denique cum didicerit mortalia omnia contemnere [illegible] concupiscentiam carnis, et concupiscentiam oculorum, et superbiam vitae; paucis verbis [illegible] maxime proprius et [illegible] tam clare, atque [illegible] per seipsum non intelligat [illegible] naturaliter persuadetur [illegible] et [illegible] per se [illegible] Deum time et mandata eius [illegible] et cuncta quae fiunt, adducet [illegible] errato, sive bonum, sive malum [illegible] finis hominis? ad quem homo finem [illegible] sit. Quis [illegible] modo assequitur homo finem suum? [illegible] Deus indicatur [illegible] et reimbuet, Deus retribuet [illegible] finis hominis est [illegible] veritas, salubrius dici [illegible]

[illegible] dissertatio ventilavit, ducentas, octoginta [illegible] et otio sedens [illegible] libris quinque [illegible] finem hominis [illegible] in quo tandem [illegible] quia hoc est omnis homo [illegible] est hoc est utique [illegible] mandatorum [illegible] hoc non est nihil est. Non enim [illegible] veritatissima [illegible] in similibus [illegible]

Igitur quod omnium [illegible] dispersita diutissime, et [illegible] nec enim [illegible] valuit ut intelligeret [illegible] et [illegible] se docens, et omnium [illegible] opiniones eruditissime [illegible] et eruditissime proponens [illegible] verum est [illegible] in explicando libro Ecclesiastae [illegible] in duas partes [illegible] methodi [illegible] qui creavit illum [illegible] renovamur in agnitionem [illegible] eundem imaginem [illegible] bonitatem. At [illegible] veritatis [illegible] persuadet [illegible] docemur [illegible] hominem veterem cum actibus suis [illegible] vanam temporis, in [illegible] vanam sapientiam; in secundo vanam voluptatem [illegible] in sexto vanam [illegible] vanam [illegible] In sequentibus docet sectari bonitatem [illegible] novum hominem qui renovatur in agnitionem [illegible]

In Ecclesiasten.

officia triplici genere continentur. sunt enim ethica quedam, quibus homo honeste vivit per se se, sunt quedam politica, vel oeconomica, quibus prodesse potest proximis, sunt quedam quibus pie erga deum [illegible] Apostolus hanc rerum seriem totam ita paucis Titum docet cap. 2. v. 12. [illegible] nos enim, ut abnegantes impietatem, et secularia desideria, sobrie, et iuste et pie vivamus in hoc seculo. Ita Salomon ut homo officiorum [illegible] quam late satis est ingrediatur capite [illegible] virilis virtutis et [illegible] nitatis, atque humanitatis proponit officium castitatis; capite nono [illegible] bono [illegible] tiam; capite [illegible] quibus rebus tota ethica [illegible] bonum civem instituit, in [illegible] patrem familias, in ultimo hominem Dei.

6.

Liber itaque admirabilis est. Sed ad hanc diem pauci admodum intellexerunt, qui existimarunt sententias inutiles et absurdas in illo contineri. Que ut incommode expedirentur, et ut illum tandem ad piam doctrinam [illegible] servirent salutaris doctrine duos interpretandi modos commenti sunt: alii enim tamquam dialogum versari hoc librum putaverunt, in quo Salomon cum adversario sermocinetur; Salomon utiles, modestas verasque sententias afferret, ille alter, quemcumque arbitrentur, haberet, [illegible] partes, et deteriores. Alii [illegible] a vero aberrantes, sed verum ipsi quoque minime assequuti, existimaverunt, Salomonem universe dicere toto hoc libro; sed omnium [illegible] more [illegible] et multa iuxta illos dicere, que identidem reprehendat. Ego vero nihil horum reperio in hoc libro factitatum. [illegible] continentur; et [illegible] despiciens [illegible] bonorum, tandem [illegible] genera omnia, ac [illegible] eo devenit, ut concludat in solo Deo esse nostrum [illegible] [illegible]

[illegible] triplici interpretatione [illegible] quam Septuaginta [illegible] veritate. Utramque ita asservit, altera de Hebraica veritate. Utramque ita [illegible] sicut feci etiam in psalmis sequutus [illegible] tamquam si exemplar tam Grecum quam Hebraicum tamquam si Grecum non ex Hebraico fuisset translatum, sed si esset primigenius [illegible] sui scriptoris. Sic enim planius constat [illegible] vis subsit in Greca oratione, si non ad alteram comparatam in vim et sententiam alterius dictionis pertrahitur, sed ipsa per se, et absolute et absoluta [illegible] et exponitur. Dices: atque Septuaginta Hebraicum transtulerunt, ergo oportuit illos [illegible] autographi Hebraici explicare. Respondeo, Septuaginta [illegible] [illegible] in librum Proverbiorum [illegible] discrepare ab Hebreo, et Latino interprete in his libris [illegible] [illegible] Propterea [illegible] verissimum illorum [illegible] elucidarem, ut id ita efficerem, quasi non esset illorum translatio, sed liber primigenius. Spero illud etiam in nostro labore tibi [illegible] optime, quod re. [illegible] toto opere [illegible] ita concinnatam, ut per singula sua membra sibi invicem convenient, totaque [illegible] ad unam constructionem. Nam in aliis [illegible] multe sententie ita sunt alterque positae [illegible] [illegible] quod aiunt maceria sine calce, non sit in illis relatio, et compositio, sed singula dissolute. [illegible] hoc argumento etiam, quod veriori interpretandi viam sequutus sum; non enim tibi persuadebis Salomonem hominem sapientissimum, cum unam [illegible] consideret, vel unam haberet orationem in populi concione, multa ita congessisse, ut nec ca[illegible] nec pedes (quod aiunt) observaret, nec res diceret inter

1. Hieronymus ad Paulam, et Eustochium in librum Ecclesiasten: Hoc breviter admoneo, quod nullius auctoritatem sequutus sum. sed de Hebreo transferens, magis me Septuaginta interpretum consuetudini coaptavi, in iis dumtaxat, que non multum ab Hebraicis discrepabant. Interdum Aquile quoque, et Symmachi, et Theodotionis recordatus sum: ut nec novitate nimia lectoris studium deterrerem; nec rursum contra conscientiam meam fonte veritatis omisso, opinionum rivulos consectarer.

Idem ad Chromatium et Heliodorum in libris Salomonis: Neque enim novatis cudimus, ut vetera destruamus: et tamen cum diligentissime legerit, sciat magis nostra scripta intelligi, que non in tertium vas transfusa coacuerint, sed statim de prelo purissime commendata teste, suum saporem [illegible]

se aptas [illegible], et augmentes [illegible] ipsius [illegible] [illegible]
[illegible] interpretatio, [illegible] etiam ~~[illegible]~~ in hac parte suum
[illegible] [illegible], ut ostendat quo gradu et pede autor
[illegible] ad expositionem procedat dicendo. Cum enim
[illegible] interpres in eo tota sit, ut ostendat, quæ mens,
quæ fuerit sententia scriptoris principis, quem exponit,
~~[illegible]~~ ille interpres non defendit satis cumulate suam
provinciam, qui non exhibet in eo quem interpretatur
[illegible] ipsum ordinate, si quem interpretatur, ille [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] retinuit, ne observavit. Age igitur
[illegible] et de [illegible] ipso, et de nostro circa illum
[illegible] [illegible] sibi probabitur, habere.

Prefatio
in
Misle
sive
Parabolas Salomonis

[illegible] multa Salomoni sapientissimo mortalium scripsit
testatur sacra historia l. 3. Reg. cap. 4. vv. 32-33.
[illegible] cutus est Salomon tria millia parabolas: et fuerunt
carmina ejus quinque et mille. Et disputavit super lignis
a cedro quae est in Libano, usque ad hyssopum quae egre-
ditur de pariete: et disseruit de jumentis, et volucribus et
reptilibus, et piscibus. Ex tam multis, quae vir tantus
scripsit, vis temporis quatuor dat modo superesse o-
pusculum in argumentum summi ingenii. Nam tres libri
in sacris scripturis habentur, qui omnium consensu Salo-
moni tribuuntur: hi sunt Misle, sive Parabolae, Cohe-
leth [illegible] sive Ecclesiastes, et Scir Hascirim vulgo Canticum
Canticorum. Sapientiae librum inficiantur Salomonis, quia
Hebraeum interiidit; ego illum eidem asserere, et vindicare
grande re videatur ~~[illegible]~~ in eundem nostra praefatio
Praeter hos apocrypha multa diutius illi attributa
sunt, de quibus Calmetus videatur praefat. in Proverbia,
quae ipso genere argumenti (nam magiae, et veneficii
omnia fere inveniunt) produnt se indigna tanto nomine.

2.

Qua in re multum est, cur divinae providentiae gra-
agantur, quae hos penitus superstites quatuor libros
conservavit; sunt illi enim aptissimi ad erudien[illegible]
omnes homines juxta omnes humanae fere vitae partes,
et genera. Nam Misle seu parabolae adolescentiam
informant bonis institutis, illeatque adeo liber se
illi primque hominum [illegible] aetati, ut [illegible]
cap. 1. proprium v. 4. inquiens: Ut detur parvulis astutia,
et adolescenti scientia, et intellectus, [illegible]
idem futurus provectiori aetati, quare v. 5. subjungit
audiens sapiens sapientior erit: et intelligens gubernacula
possidebit. Fit enim omnino ut quae instituta bona sunt
a [illegible], illa viris eadem optima sint; veluti si
in adolescentia efflorescant, et maturos faciant fructus
graviore aetate; unde et inquit cap. 22. v. 6. Proverbium
[illegible] viam suam: etiam cum senuerit
non recedet ab ea. At Ecclesiastes [illegible] aptior
est. In eo docetur vir expertus fallaciam rerum
transeuntium cum [illegible] despicere omnia evanescentia,
et animum unice in Dei timore confirmare. Ita liquet
quaenam inter duos hosce libros Salomonis differentia potissima
attendi debeat: illi enim omnibus generatim hominum or-
dinibus sese commendant, observata tantum aetatum
differentia.

Alia ratio est librorum Sapientiae, et Cantici canticorum
Nam Canticum canticorum officia docet illis conjun:
-ctorum, qui matrimonii consortio conjunguntur. Igitur
ille liber praecipuum intuetur genus personarum.
liber sapientiae aliter etiam de Religione universum:
[illegible] videtur mihi posse nuncupari; totus enim in
eo est, ut hominem uni Deo subdat, et colendam
unius veri Numinis commendet majestatem. Ita
fit ut ex his quatuor libris Salomonis Proverbia
omnibus hominibus commendent sese propter officia
communioris prudentiae, Ecclesiastes gravioribus
viris, ac maturioribus propter animadversiones
excellentioris sapientiae; Canticum Canticorum
oeconomus [illegible] familiam videri potest;
liber Sapientiae magister [illegible]moniae sanctissimae.

Haec de ~~libro proverbiorum~~ peculiariter ~~dicendum~~
Haec generatim de libris Salomonis. At [illegible]
[illegible] [illegible] Proverbia, illa videtur prima
[illegible] consideratio, quatenus, vel [illegible] hic
[illegible] consideratio, quatenus, vel [illegible]. Habendus, inquam,
liber habendus sic Salomonis. Habendus, inquam,
Salomonis totus est [illegible] illi asseritur in editione
[illegible] [illegible]. Nam duo ultima capita expresse
praeferunt nomina aliorum auctorum quinimo que
illi exstiterint, Agur videlicet, et Lamuelis, ut Calmetus
consentit. In reliquis [illegible] libri sunt
[illegible] nonnullae interpolationes aliena manu,
quae solum monent, [illegible], et sententias exhiberi
Salomonis. Hujusmodi sunt illa verba capit. v. 1.
Parabolae Salomonis, filii David Regis Israel, talia
[illegible] cap. 25. v. 1. Hae quoque parabolae Salomonis, quas
transtulerunt viri Ezechiae regis Juda, ea [illegible]
ante cap. 10. iterato scribens. Parabolae Salomonis
Ostendunt haec facile parabolas hasce non unius
voluminis esse fragmentum, sed reliquias plane mul:
[illegible] [illegible]. Mihi quidem videntur novem
prima capita unum aliquid esse opus, et habenda
[illegible] unus libellus peculiaris. Iam [illegible]
Salomon peragit: primo commendat adolescenti [illegible]
sapientiae, eo inserit varia ~~[illegible]~~ consilia [illegible]
argumentum, id peragit septem capitibus. Octavum
[illegible] est quasi amplificatio eorundem superiorum sive petita a testimonio, sive mones studium sapientiae
petita a laudibus sapientiae, ut propterea sapientiae [illegible] profitentis, sive petitur, et universe
speciem depingat Salomon graphico eo vigore, et colore, ut
qui superiora audiverit tanquam severiora, et
salebrosiora, possit repente in hac imagine animum
[illegible] et mirifice delectare; Nono capite continetur
epilogus quidam praecedentis orationis, Nam ibi monita
[illegible] consentiunt argumento cum capitibus prae:
cedentibus, sed quo brevius perstringuntur, eo gravius,
et vividius urgentur.

5.

Similis ratio est sequentium parabolarum usque ad caput
25. Hic etiam videri potest alter libellus parabolarum
Salomonis. Potest videri divisus in partes duas. In
prima œconomicus est; in altera politicus. Nam usque
ad caput 21. præcepta tradit ad vitam etiam privatam
sub tecto agendam apprime conducentia. Vide hic de:
scribi officia filii in parentes, [illegible] dominis [illegible],
garruli, et prudentis, et alia [illegible] id genus. A capite
21 extendit potius [illegible], et [illegible],
prope finem cap. 20. nempe a v. 26. de rege, et [illegible]
[illegible] rege vivit incepisset dicere. Habe igitur hunc
usque quasi librum alterum parabolarum Salomonis.

6.

Quinque illa capita quæ a 25. incipiunt, et 29.° con:
tinentur aliorum sunt, et acuminatiora prioribus.
~~Aliorum~~, [illegible] principio esse has parabolas
Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiæ Regis Juda.
[illegible] Placet ex multis illa
interpretatio: ~~quas ex libris~~ [illegible] quas ex va:
riis libris Salomonis selegerunt. Transtulerunt enim
non interpretando, sed excerpendo. Non, inquam, ut
interpretes; nam quas proponunt viri Ezechiæ, ipsæ sunt
parabolæ Salomonis, sed excerpserunt, quæ invenerunt
in postremis, atque voluerunt, et vindicare ab inter:
itu, ne obliterarentur vetustate, nisi inventas [illegible]
ipsi edidissent. Duo capita parabolarum postrema
nomen autoris præferunt aliud, quam Salomonis,
~~[illegible]~~ Salomonis non ~~esse~~ videri possunt.
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ tamen ipsa quoque ad canonicarum
seriem Scripturarum; quia ab Ecclesia in hanc arcam
autoritatis elata sunt. De horum autoribus magno
dicere cum ad ea interpretanda gradum fecero.

7.

Interim dicto Salomonis commode [illegible]
partes, quæ videri quatuor libelli invicem separati
possunt. Primus diver [illegible] harum parabolarum [illegible]
novem primis capitibus: Secundus [illegible]
[illegible] tertius habet quinque. Quartus duo [illegible]
[illegible] aliquid atque peculiariter, sed [illegible]
[illegible] sciendum est.
[illegible]

8.

[illegible] autem sive parabola quid? Vox varie significat;
[illegible] Hemnike. [illegible] in lexico. Nunc est propr:
[illegible] instituta quod pertinet ad œconom:
[illegible] ad [illegible] informationem. [illegible] habemus Sa:
morum informationem. [illegible] hoc libro Sa:
lomonis [illegible] quanta est liber iste.
Duo capita Salomonis [illegible] quanta est liber iste.
sciatis. Ex quo conjicere est quantum superit sapientia:
[illegible] ejus habeamus non plus quam
[illegible] ad summam parabolas, ita hujus
[illegible] aut quinque [illegible] quadraginta [illegible]
[illegible]

tantummodo specimen est ex carminibus quinque et mille, quę ille prętor parabolas, hoc est orationes pedestres, et eruditas composuit

Nota hoc loco ex Divino Ja[illegible] his libris Salomonis LXX Interpretes sępe discrepare ab Hebręo, et latino inter[illegible] interprete. [illegible] quoque interpres aliquas subinde sententias [illegible], quę in Hebręo non habentur saltem eo [illegible] loco quas fere ex versione Septuaginta desumpsit [illegible] non tam interpretes sunt, quam [illegible]. Ego de [illegible] Hebraicum textum ut autographum, qualis [illegible] minimum est, siquam versionem Septuaginta eodem modo transferam non referens ad Hebraicum tamquam [illegible] translata sit, sed quasi et ipsa primigenium quodpiam esset autographum minime ab Hebraica veritate dependens. Sic enim quid vis valeat [illegible] in suo stilo complexi sunt, sententias quam [illegible] mihi videor exprimere. Idem feci et in [illegible], et in Cantico Canticorum, et in Ecclesiaste.

Divo Paulo [illegible] Apostolo Jesu Christi

Laus salus, ęterna benedictio:

[illegible] interpretationem parabolarum Salomonis piam [illegible] excitat mihi animus, cui [illegible] meam [illegible] spectam, et artem navandam ex Sancti Celsitibus velim [illegible]. Tu enim eximie Apostole sancte Pauli, neque ille tamen vel multum dubitat, [illegible] diutius. Tu enim [illegible] plus omnibus in ędificanda Christi sapientia laborasti, ipse tua sponte accedit mihi [illegible] et magister [illegible] me quęso, quoties hoc nomen auctoritatis in [illegible] sermone quotidiano et [illegible] contestatur non posse in Ecclesia Dei [illegible] esse sermonem sine Paulo Apostolo. Quid enim asserere aut velit Ecclesia, aut de regno cęlorum [illegible] posuit, quod secundum Evangelium tuum ille [illegible] in [illegible] refert brevem sententiolam, sed omnes simul [illegible] non unam aliquam ex illius epistolis [illegible] tanto viro divinitus [illegible] Apostolo complectitur epistolas, [illegible] divo Paulo Regem [illegible] sapientissimo sapientissimum [illegible] epistolis [illegible] Multiplicia igitur Scripturę Apostoli [illegible] et reges [illegible] nuncupant. Par labor [illegible] multiplicium [illegible] in libro Proverbiorum Salomonis propter [illegible] varietatem [illegible], et rerum [illegible] pręstantior S. Paulo, qualem in omnibus eiusdem [illegible] epistolis reperimus, [illegible] conferetur. Sunt autem bone Superi, et faciles, neque ille [illegible] debitorem sapientibus professus est, sed etiam [illegible] mei animi vota depono, qui se non modo [illegible] insipientibus. [illegible] Sanctissime Paule Apostole. [illegible] rationem [illegible] posui [illegible] opere, et docens sapientiam; in quo [illegible] scripta imitatur, quę multa [illegible] Christus est [illegible] gravior mihi ratio: Tu ille, [illegible] cui vivere Christus erat. Miserere [illegible] mei animi [illegible], ut mihi etiam mihi vivere Christus sit, ut sive [illegible] Christi Domini mei sim. [illegible] mei animi devotionem tibi pręcipue testificatam cupio, et nunc et in hora mortis meę. Tu qui bonum certamen certavisti, fac ego etiam, qui scio cui credo, certus sim in illo [illegible] salutis, ut non confundar. Itaque et nunc, et in hora mortis meę [illegible] nostro Jesu Christo. Amen.

[illegible]

Ex Græca Septuaginta.

Eloquutiones Salomonis.

Cap. 1.

1. Eloquutiones Salomonis filii David, qui regnavit in
Israel.
2. Nosse sapientiam, et eruditionem, commentationes [?] vari[?]
ares argumentationis:
3. Dotum esse versiones rationum, et solutiones illationum:
commentarique sententiam evidentem, et distinctionem
perexpeditam:
4. Hoc dare potest incorruptis omnificium, puero autem
novo æstimativamque, et cogitationem.
5. Talia enimvero audiens sapiens, sapientior erit: qui
autem commentatur, gubernationem acquiret.
6. Commentabitur allegoriam, et obscuram loquutionem:
dicta sapientum, et illationes.
7. Principium sapientiæ timor Domini: intelligentia
autem augetur omni[bus] [?] colentibus illam: sapientiam,
et eruditionem negligentes ~~[illegible]~~ deperdent.
8. Audi fili jussa patris tui: et ne abjeceris statuta
matris tuæ.
9. Coronam enim excæperis tuo capiti, et torquem aure:
um circa collum.
10. Fili, ne te fefellerint viri neglectores, neque assenti:
aris.
11. Si provocabunt te, d[icent]es: Veni cum nobis: commu:
nica sanguine, occulamus autem ad terram virum
gloriabilem inju[ste]:
12. Deglutiamus autem illum sicut ~~[illegible]~~ inter[?]
viventem. et tollamus ipsius memoriam ex terra.
13. ~~[illegible]~~ Acquisitionem illius multifariam consume:
mus: implebimus domos nostras spoliis:
14. Itaque tuam sortem jacito cum nobis: con[?] [illegible]
autem pretium acquiramus [illegible], et marsupium unum
esto nobis:
15. Ne incesseris itinera cum talibus: declina pedem
tuum ex semitis ~~[illegible]~~ talium.
16. Nam pedes talium in corruptelam currunt: et [?]
leves sunt ut effundant sanguinem.
17. Non enim improbabiliter extenduntur retia penna:
tis.
18. Ipsi ergo morte contentes thesaurizant sibiipsis
detrimenta: nam vicissitudo hominum injuriosorum
[illegible]osa.
19. Hi sunt progressus omnium convolentium injustitiam:
nam neglectione suam ipsorum vitam detollunt.
20. Sapientia in exitibus ~~[illegible]~~ cantat: in autem plateis
olo[?] [illegible] exerit.
21. In summis autem murorum prædicat: ante etiam portis
dynastarum assiduat: ante etiam portas civitatis
audens dicit:

Παροιμίας eloquutionem transfero: quippe παρὰ et
et οἶμος via [?] deductio, egressio, prolongatio est
[illegible] [?] dissertationem.

Ἀπορίσεις argumentatio a ῥέω infero est nam argu:
mentatio efficitur inferendo unum ex alio.

Hoc ἵνα transferre necesse est, ut quæ in versiculis
præcedentibus incisa præcedunt certo ordine cum conse:
quenti copulentur.

Δῷ dare potest, pro det subjunctivi modi verbum est,
sive potentialis.
Omnificina facultatem omnis negotii expediendi.
Commentari cum mente agere est, valere mente.

Augetur pro augitilis ἀγαθὴ [illegible] γὰρ valde, ob majo:
rem sententiæ perspicuitatem.
νόμος, jussum, a νέμω statuo, jubeo, impero
statutum [illegible]

Neglector autem [illegible] officii

Virum qui posset assurgere in gloriam.

Se tradant [?] pœnæ [illegible] [illegible] sanguinis [?]
Facile enim fit, ut talibus tanquam aviculis retia in
[illegible] extendantur ab iis qui metuunt, vel qui vin:
dicant contumelias.

Neglectio, contemptus periculorum, justitiæ, hominum,
[illegible], omnium universe officiorum, impietas.

22 ~~Quatenus et tempore~~ Quo quidem tempore inex-
perti adhibent justitiam, ~~[illegible]~~ num ~~[illegible]~~
[illegible]? at amentes contumeliæ existentes
perempidi, contemptores effecti; oderint ~~[illegible]~~
sensum:
23. Itaque obnoxii fiunt redargutionibus. Ecce profundam
vobis meæ animæ [illegible] venam: docebo porro vos me-
am rationem:
24. Quandoquidem vocaverim, et non obedivistis: et exten-
derim verba, et non attendistis
25. Sed impotentes fecistis meas voluntates, tum meis
redargutionibus non attendistis:
26. Idem et ego vestram abolitionem [illegible] obarado[?]
labor autem quotiescumque obveniat vobis deperditio
27. Et cum quidem obvenerit vobis improviso turbatio, et
eversio similiter procellæ offuerit: aut cum ve[illegible]
vobis tribulatio, et multiseptio:
28. Erit enim, cum invocabitis me, ego non exaudiam
vos: quærent me mali, et non reperient.
29. Oderint ergo sapientiam; tum timorem Domini non
exceperint. [illegible]
29. Non jam assueverint meis attendere voluntatibus:
desanaverint ergo meas redargutiones:
30. Propterea edent [illegible] ipsorum viæ fructus: et sumet
neglectione implebuntur
31. Propterea quod enim [illegible] infantes, occidentur
nam annositas [illegible] perdet.
32. Verum meus [illegible] tabernabitur [illegible] fiducia.
et [illegible] immaticuloso ab omni [illegible]

[illegible] Hebraica veritate.

Caput 1.

1. Sermones Salomonis filii David regis [illegible] ~~[illegible]~~ (sermones filii David regis [illegible])
. Meditando sapientiam, et scripturam: studendo
~~verbis~~ dilatatis ~~[illegible]~~:
3. [illegible] scripturam, operam [illegible], [illegible]
[illegible], et præcepta:
[illegible] perempidis calliditatem, excitandi scientiam, et
5. [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
etiam [illegible] [illegible] totius [illegible]
[illegible]
. Studendo sermoni, et lumini verborum sapientum, et
argumentationi [illegible]
7. Timor Domini arx scientiæ. sapientiam et scripturam
fortuito contemnunt
. Attende, fili mi, præceptum patris tui [illegible] [illegible]
quas institutionem matris tuæ
. Quippe corona effulgens talia capiti tuo, et monilia
[illegible] collum tuum.
10. Fili mi, si illiciant te peccatores, ne convenias
11. Si dicant: veni nobiscum; insidiemur ad cædem:
abscondamus venabula fortuito:
12. Deglutiamus ~~velut barathrum viventes~~ hora velut
barathrum viventes: et incolumes cum descendunt[?]
sepulchra

sensum dicit rationem prima intelligentiæ sensu optima-
bilem, et adeo[?] sub sensum.

multiseptio, multiplex coarctatio, et angustia.

Nam per tempus [illegible], ut deperditio [illegible].

[illegible] [illegible], et [illegible] ob studium
[illegible]

[illegible] intendere ad audiendum qui natura ipse fu[it]:
[illegible] est ad sapientiam, et nulli parare labori erudi-
endi ampliorem comparationem eruditionis

sapientiam dicit [illegible] experimento acquisitam.
[illegible] philosophi [illegible]
[illegible]

ob fortuitum eventum captandum.

13. Omnem opulentam pretiosam acquiremus impletimus domos nostras præda.
14. Calculum tuum sortieris insimul nobis: marsupium unum esto nostrum omnium.
15. Fili mi, ne pergas in itinere illorum: retrahe pedem tuum a semita illorum.
16. Quia pedes illorum ad ruinam decurrent: et festinant ad fusionem sanguinis
17. Quippe imperite componitur rete in coram omnis domini volantis.
18. At ipsi in sanguinem suum insidiabuntur: celabunt contra vitam suam.
19. Perinde progressus omnis quæstuosi: quæstus animam potientium se absumet.
20. Sapientia deforis vociferatur in plateis dabunt vocem suam.
21. De capite turbarum accerset: de portis custodum in urbe sermones suos sermocinabitur.
22. Usquequo stulti amabitis seductiones? et contumeliosi contumeliam appetunt sibi: et stolidi negligent scire?
23. Convertimini ad argumenta mea: ecce proferam vobis spiritum meum: docebo verba mea vos.
24. Quandoquidem vocavi et renuistis: extendo manus meas, et nullus attendit.
25. ... posthabeatis omne consilium meum et argumentis meis non aquievistis ipsis:
26. Etiam ego in exitio vestro jocabor: deridebo in adventu formidinis vestræ
27. In adventu jam germinantis formidinis vestræ ... quasi tempestas ingruerit: in adventu super vos pressuræ, et angustiæ:
28. Tunc invocabunt me, et non ... : studebunt mihi, et non obtinebunt me:
29. Propterea quod oderunt scire: et timorem Domini non ~~elegerunt~~ prælegerunt.
30. Non ~~exoptaverunt~~ curaverunt consilium meum: abjecerunt omnem argumentationem meam.
31. Ergo comedent de fructibus institutionis suæ et de consiliis suis saturabuntur
32. Quia ~~conversio~~ vicissitudo seductos interficiet, et gladius stultorum deperdet illos.
33. At auditor meus habitabit confidenter: et tranquillus a pavore detrimenti

Cap. 2.

Ex Græca Septuaginta.

1. Fili, si excipiens sermonem mandationis meæ absconderis apud te ipsum:

2. Exaudiet sapientiam auris tua: et inclinabis cor tuum ad conjectionem: inclinabis etiam ipsam ad commiscentiam filio tuo.

3. Si enim sapientiam invocaveris, et conjectioni dederis vocem tuam (sensibilitatem exquisiveris magno voto) Et si exquisivens ipsam, velut argentum, et velut thesauros perscrutaveris ipsam:

5. Tunc commendabis timorem Domini: et cognitionem Dei reperies.

6. Quia Dominus dat sapientiam: et a prospectu illius cognitio, et conjectio.

7. Et thesaurizat [illegible] salvationem: protegeat autem successum illorum:

8. Custodiendo ~~gradum~~ vicissitudinem exemplorum: nam ~~gradum~~ vicissitudinem excipientium illum perpetuabit.

9. [illegible] commendabis exemplaritatem, et discrimen: et diriges omnes axes agendos

10. Si enim venerit sapientia ad interminiscentiam: et si experientia tuo animo optabilis esse visa sit:

11. [illegible] optabilis custodiet te: commeditatio autem sedula servabit te.

12. [illegible] te a casu malo. et a viro loquente nihil fide.

13. O qui derelinquunt vias rectas, ut procedant in viis [illegible].

14. O, lætabundi de malis: et gaudentes de eversione mala.

15. Quorum ~~[illegible]~~ semitæ tortuosæ: et flexa curricula ipsorum.

16. Ut longe te faciant a gressu expedito: et alienum vera notione.

17. Fili, ne te auferat perniciosa voluntas. [illegible] eruditionem juventæ, dispositionem divinam oblita.

18. Ponit enim juxta mortem domum suam: et prope se: pulchrum cum terrigenis axes suos.

19. [illegible] perambulantes in illa non superabunt: neque porro succeperent semitas accurrendas non enim suscipiuntur sub annis vitæ.

20. Si enim ambulavent semitas agendas invenirent utique [illegible] lævæ gratitri sunto habitatores terræ. innocui enim ~~perpetuantur~~ succedent in ipsa

21 [illegible] ~~recti~~ modesti tabernabunt terram: et si [illegible] ~~perpetuo~~ ~~[illegible]~~ succedent in ipsa.

22 [illegible] autem aegre ferentium ex terra [illegible] tur et exleges expellentur ab illa

Efficere ut tuum studium sapientiæ alliciat ad studendum sapientiæ ipsum etiam filium tuum.

Sensibilitas [illegible] sensationem.

Tunc curam [illegible] timoris Domini

Itaque curam geres ex.. et omnes rotas actionum tuarum ita diriges, ut decebit agere.

Si enim in studiis tuis se immiscuerit sapientia.

Voluntas compos voti semper comitabitur te: et sedulitas considerandi adjuvabit ad te voti compotem [illegible]

Non superabunt, non redibunt ad agendas neque tamen [illegible] sinuat [illegible] est at vias bene agendi in [illegible] tanti nam tantum vitæ, ut id possint, ipsi non [illegible] reliquum

Succedent per singulas ætates conservabuntur successive perpetua.

Ex Hebraica veritate.

1. Fili mi, si exceperis precepta mea: et mandata mea celaveris apud te:
2. Intendendo ad sapientiam aurem tuam inclinabis aurem tuam ad intelligentiam:
3. Quippe si ob intelligendum expetiveris intelligentiam, fugraveris votum tuum:
4. Sic hauries iterato velut argentum: et velut thesaurum rimaberis illam.
5. Tunc disces timorem Domini: et scientiam divinorum assequeris
6. Quippe Dominus dabit sapientiam de ore suo sciendam et intelligendam
7. Nam thesaurizat studiosis ~~solutam~~ excellentiam auctoritatis et progredientibus incupate:
8. Observando mores probitatis, ut religionem sanctitatis ~~[illegible]~~ tueatur. [Dignam ~~tu~~ suam.]
9. Tunc disces justitiam, et probitatem, et regulas omnes curriculi boni
10. Cum inierit sapientia in cor tuum: et scientia cupiditatem tuam illexerit.
11. Solertia evigilet super te: consideret, cogat.
12. Ut prosperet te de periculo detrimenti per virum loquentem versatilia.
13. Oh! derelinquentes itinera studii! ob incedendum in progressibus caliginis.
14. Oh! festabundi ob facinora detrimenti! gaudentes ob versatilia detrimenti!
15. Quippe itinera illorum prava: et perversa in progressibus illorum.
16. Ad emendum te ab incendio ventilato: a profanitate [illegible] [operam.]
sermones suos emolliente!
17. Quae relinquit praeceptorem adolescentiae suae: et foedus divinum quae obliviscitur.
18. Quia pendet ad casum domus ejus: et [illegible] praecipitationes ejus.
19. Omnes ingressi illam non redibunt: et non assequentur metas viventium
20. Propterea pergito ex consuetudine bonorum: et mores proborum custodies.
21. Quia modesti habitabunt terram: et inculpati perennabunt in ea.
22. At impii de terra excidentur: et praevaricatores eradicabuntur ex ea.

Cap. 3.

Ex Græca Septuaginta.

2. Fili meas traditiones ne obliviscitor: sed sermones meos
custodiat tuum cor.
2. Augmentum enim virtutis, et annos vitæ, et pacem
apponent tibi.
3. Eleemosynæ, et veritates non derelinquant te: adapta
autem illas super collo: scribito illas super planitiem
cordis tui.
4. Et invenies gratiam: et præcogita bona in conspectu Domi- — Gratia, remuneratio est.
ni, et hominum.
5. Esto fisus in toto corde in Deo: propter autem tuam
sapientiam ne extollaris.
6. In omnibus itineribus tuis attende illam, ut dirigat iti-
nera tua.
7. Non esto mentalis juxta teipsum: time autem Deum: — Mentalis, intelligens, sapiens, v[illegible] mente.
et declina ab omni malo.
8. Ita medela erit ori tuo, et accuratio ossibus tuis — Os, vis animi hoc loco est.
9. Honora Dominum de tuis laudabilibus laboribus: et
deprimitia illi de tuis fructibus laudabilitatis:
10. Ut impleantur horrea tua complemento frumenti: vino
autem [illegible] tua redundent.
11. Fili ne [illegible] pendas disciplinam [illegible] neque dissolvitor
ab illo redargutus.
12. Quem enim attrahit Dominus, disciplinat: verberat
autem omnem filium quem excipit.
13. Beatus homo, qui invenit sapientiam, et mortalis
qui callet prudentiam.
14. Potius enim illam mercari, quam auri, et argenti thesauros.
15. Pretiosior enim est lapidibus pretiosissimis: non obsistit illi
quidquam noxium. benevola est omnibus accedentibus
illam: omne autem pretiosum non comparabile illi est.
16. Augmentum enim virtutis, et annos vitæ in dextera illius
et in sinistra illius divitiæ, et gloriæ. Ex ore illius exit
ratio legem autem, et misericordiam super linguam fert.
17. Gressus illius gressus decori, et omnes semitæ illius cum
fidere.
18. Lignum vitæ est omnibus [illegible] illam, et [illegible]
et illam, ut super Dominum, firma.
19. Deus sapientiæ fundavit terram: paravit item cælos — Ergo sapientia Deus est. Hæc est, quam nos secundam
Dicimus in divinis personam.
Sapientiæ [illegible] mathematicis dedit, h.e. per sapientiam.
in mente. — In mente, eadem autore sapientia.
20. In experimento ipsius abyssi erupti sunt nubes
porro stillant rore
21. Fili, ne ~~defluxe~~ defluas: custodi autem meam voluntatem
et admonitionem: Ut vivat anima tua: et decor sit
22. circa tuum collum.
Erit porro medela carnibus tuis, et accuratio ossi-
bus tuis.
23. Ut progrediaris fidens in pace omnia itinera [illegible]
et pes tuus ne vacillet.
24. Si enim sederis, intrepidus eris: si autem obdormiveris,
placide respirabis.

Ex Hebraica veritate.

1. Fili mi, doctrinam meam non oblivisceris: et præcepta mea observabit cor tuum.

2. Namque longitudinem dierum, et duplicationes vitarum et integritatem augebunt tibi.

3. Beneficentia, et veritas non derelinquat te. colliga talia super collum tuum: describito talia super tabellam cordis tui.

4. Et ~~[illegible]~~ acquire splendorem, et prævide bene in oculis Dei, et Adam.

5. Fide propter Dominum in omni ~~solicitudine~~ cura tua: et ~~propter~~ super intelligentiam tuam ne innitaris.

6. In omnibus operibus tuis attende illum: et ipse diriget progressus tuos.

7. Ne fueris sapiens in oculis tuis: time Deum: et recede a noxa.

8. Sanitas erit ~~ordini tuo et~~ stomacho tuo: et pinguedo ossibus tuis.

9. Honora Dominum ex facultate tua: et de primitiis omnis proventus tui.

10. Et implebuntur horrea tua ubertate: et mustum torcularia tua effundent.

11. Scripturam Domini, fili mi, ne abjicias: ut ne abdicaris in redargutione illius.

12. Quia quem amabit Dominus, emendabit: namque quasi pater super filium favebit.

13. ~~Beatitudo Adam~~ Beatitudines, Adam, acquire sapientiæ, ut Adam affluat intelligentia.

14. Quia præstat mercimonium ejus præ mercimonio argenti, et præ auro proventus illius.

15. Prævalet illa præ gemmis: et quælibet desiderabilia tua non sunt præ illa.

16. Longitudo dierum in ~~[illegible]~~ dextra illius, per cujus eventum opulentia, et gloria.

17. Progressus illius progressus jucunditatis: et omnes tramites illius incolumitas.

18. Baculus viventium est invalescentibus in ea: et retinax illius beatus.

19. Dominus per sapientiam fundavit terram ordinavit cælos per intelligentiam.

20. Per scientiam illius procellæ rumpuntur: et nubes distillent rore.

21. Fili mi, ne elabantur de oculis tuis: observa rationem meam, et animadversionem.

22. Ut sint vires animo tuo et splendor circa collum tuum.

23. Tunc ~~incedes et~~ admovebis ad spem vestigium tuum et pes tuus non cadet.

24. Si decumbes, non pavebis: et dormitio, et solidus iterabilis tibi.

Adam, quicunque tantum potes, ut vales anima, et ingenio, acquire sapientiam: quia per te magistrum genus hominum universum consequetur rerum plurimarum, et maximarum expeditam intelligentiam.

Per cujus eventum modo fortuiti sed non fortuito quodam ea gloria

Iterabilis libera, otiosa, tranquilla tibi ...

25. Et non verebēris casum supervenientem: neque ruinas impiorum adventantes.
26. Nam Dominus erit super omnibus gressibus tuis: et fulciet tuum pedem, ut ne fluctues.
27. Ne desistas benefacere indigenti: quandoquidem habeat manus tua exaudire.
28. Ne dixeris rediens revertitor, et cras dabo, possis tu cum benefacere: non enim nosti quid pariet ea subsequens. — Ea, dies
29. Ne fabricare contra tuum amicum malum vicinum et fidentem in te.
30. Ne fove dissidias contra hominem otiose: ut ne quid in te operetur malum.
31. Ne merere malorum virorum probras neque emulaveris gressus illorum.
32. Immundus enim coram Domino omnis exlex: et inter [illegible] non [illegible] considet. — non meretur considere.
33. Execratio Domini in domibus impiorum: aule autem justorum benedicuntur.
34. Dominus superbis contraponitur: humilibus autem dat charitatem.
35. Gloriam sapientes sortientur: itaque impii exaltent impudentiam. — Itaque etc. sarcastice.

Cap. 4.
Ex Greca Septuaginta.

1. Audite pueri peruditionem patris et attendite nosse admonitionem.
2. [illegible] enim [illegible] munerabor vobis: meam [illegible] nonem ne [illegible] vite.
3. [illegible] fui et [illegible] patri obediens. et exercitatibus in providentiae matris:
4. Qui docebant me, et dicebant: figatur noster sermo in [illegible] [illegible] [illegible], ne [illegible]
5. [illegible] [illegible] argumentationum ne obliviscare neque [illegible] [illegible] neque de- clines [illegible]
6. Ne dereliquas illam, et adhaerebit tibi: ama illam, et [illegible]
7. Arx sapientiae [illegible] et [illegible] stu- dere sapientiam: et in omni studio studere conse- derare. — Arx principium, caput summum [illegible] sapientiae, et sollicite, et quavis inquirere sapientiam, et universo in studio illius omni conjiciere, et observare conjiciendo, quid illi et comparari possit.
8. Circumvallato illam, et exaltabit te: honora illam, ut te circumcipiat.
9. Ut det tuo capiti coronam gratiarum: coronam autem deliciarum [illegible] et [illegible]
10. Audi fili, et excipe meos sermones: et cumulabuntur tibi anni vitae tuae: ut tibi fiant multi gradus vitae.
11. Gradus enim sapientiae doceo te: introduco autem te curriculis rectis

~~25. Non~~ pavebis a ~~prove timeb.~~
25. Non pavebis a terrore repentino. et a vastatione
impiorum quod obveniat.
26. [illegible] Dominus erit in sitiu tibi: ut custos pedi
tui a decipula.
27. Ne distineas juvare ~~b~~ servos ejus de presentibus
ad manum tuam offerendo.
28. Ne dixeris mendico tuo: perge, et redi, [illegible]
rio dabo, cum possis ~~d~~ per te.
29. Ne moliaris contra mendicum tuum mendicitatem:
ut ipse desideat ad expectandum abs te.
30. Ne rixeris contra Adam immerito, si nihil ~~moliter~~
pependit tibi incommodi.
31. Ne æmuleris ob ~~quempiam~~ cuiuspiam violentum: et ne optes
omnes progressus illius.
32. Quia abbominatio Domino improbus: nam inter
modestos consilium illius.
33. Maledictio Domini in domo impii: tum decore
justorum benedicet.
34. Utique illusores ipse ludificabit: et humilibus
dabit favorem.
35. Gloriam sapientes obtinebunt: et peccatorum
exaltatio ignominia.

Cura non expectata mora, nec adeundo cellam per te ipsum habens ad manum, præstare quod possis.

Improbus, qui dat alteri [illegible]

C. [illegible] Hebraica veritate.

1. Audite [illegible] argumentationem patris et attendite ad dicen-
dum [illegible]
2. Quia eloquium utile [illegible] trado vobis doctrinæ meæ: ne
[illegible]
3. [illegible] ipse filius fui patris mei delicatulus: et exercebat
suo complexu mater mea.
4. Et increpabant, et dicebant mihi contingatur verbum nos
tuum corde tuo: custodi præcepta mea, ut vivas
5. Compara sapientiam, compara argumentationem: ne neglige [illegible]
et ne declines a verbis oris mei
[illegible] teneas illam, ut custodiat te: apprehende illam, ut defendat te.
7. Caput sapientiæ: compara sapientiam: et [illegible] omni comparatione
[illegible] argumentationem
8. [illegible] te ~~appreciatio illam~~ glorificabit
te si amplectaris illam
9. Dabit capiti tuo ornamenta splendoris: diademate honoris
proteget te.
10. Audi, fili mi, et excipe verba mea: [illegible] multiplicantur tibi
anni vitæ.
11. [illegible] viam sapientiæ [illegible] te: deduco te per [illegible]
~~recti~~ [illegible]

Hoc primum in sapientia acquirenda, ut des operam sapientiæ [illegible] argumentatione, quam in primis sapientiæ compara[illegible]

[illegible] studio [illegible] Domini, et

Cap 4. ex Græca Sept.   Proverbi[illegible]

12. Si enim progre[illegible], non [illegible]debuntur tuæ ascensio-nes: si autem cucurreris, non [illegible].

Si per semitas sapientiæ progressum facias, non te premi difficultas ascendere. quo autem amplius progredieris, eo minus laborabis.

13. Arripe meam eru[illegible]tionem: ne desinas: sed custodi illam tibi ob vitam tuam.

14. Vias impiorum ne accesseris: neque æmulaveris vias injustorum.

15. In quocumque loco castrametaverint, ne accedas illuc: declina ab [illegible] et [illegible].

16. [illegible] jam [illegible], nisi malefecerint: prohibitus et somnus ab eis, et non [illegible].

Non dormiunt, nisi post [illegible]: alio pacto non indulgent somno, et non vacant ob requiescendum.

17. Hi enim frumentantur frumenta impietatis: vino autem iniusto inebriantur.

Frumenta impietatis impie quæsita, [illegible], [illegible] artibus comparatum.

18. At viæ proborum cum splendore irradiant: procedunt, et splendent usque dum delineaverit dies.

19. At viæ impiorum tenebrosæ: haud noverint quate-nus offendunt.

20. Fili meum eloquium attende: meis autem dictis adjice tuam aurem.

21. Ut ne deficiant te fontes tui: custodi illos in tuo corde.

Audi sapientem, ut augeas ingenium. si sapientiorem [illegible] [illegible], [illegible] quantumlibet [illegible] tibi videatur, crescet, et ad magna [illegible].

22. Vita enim est omn[illegible] [illegible] [illegible] et omni carni [illegible].

[illegible] est omnium ingenii [illegible] ita colentibus, ut [illegible] [illegible].

23. [illegible] serva tuum cor: nam ex [illegible] exitus vitæ.

24. ~~[illegible]~~ Circumcepi tui tortuosum os, et injus-ta [illegible] longe [illegible] expelle.

Corrige os ad errorem [illegible] [illegible] [illegible] legis est.

25. Oculi tui recta tueantur: et palpebræ tuæ annuant proba.

26. Recta curricula fac tuis pedibus: et gressus tuos dirige.

27. Ne declines in dexteram, neque in sinistram: averte autem tuum pedem a [illegible] malo.

28. [illegible] gressus enim a dextris aspicit Deus. perversi autem sunt illæ ex sinistris.

διεστραμμέναι turbatæ, confusæ, ancipites, periculosæ periculis septæ.

29. Ipse autem rectos faciet cursus tuos: tum progressus tuos in pace producet.

Cap [illegible]

Ex Græca Septuaginta.

1. Fili, meæ sapientiæ attende: meis et sermonibus adjice tuam aurem.

2. Ut custodias cogitationem activam: æstimationem autem meorum [illegible] commendo tibi.

Ut obtineas ~~[illegible]~~ autem agendæ cogitationis:

3. Ne attende fallaci mulieri: mel enim distillat a labiis mulieris fornicariæ: quæ ad momentum impinguat tuum guttur.

4. Posterius tamen amarius felle invenies, et acutum magis machæra bifida.

5. Nam amentiæ pedes deducunt utentes ipsa cum morte in ~~[illegible]~~ perditionem.

[illegible]

[illegible] ... minus

[illegible] pervenies [illegible]

[illegible]

[illegible] observa hoc, quia est vita tua.

14. Per consuetudinem impiorum ne incesseris: et non collineaveris [illegible]

15. Abhorre hoc: ne devenias per hoc: diver[illegible]

[illegible]

[illegible] non nocuerint: et [illegible]

[illegible] ageat

[illegible] panem impietatis, [illegible] apponant.

18. At semita justorum velut aurora splendet assurgens ut aurora usque perfectum diem.

19. Gressus impiorum in caligine: haud noverint in quonam [illegible] — in quonam vel loco vel tempore cadent. Impii ergo in impro[illegible] ubique semper moriuntur.

20. [illegible] mi, ad verba mea attende: ad sermones meos inclina aurem tuam.

21. Ne recedant ab oculis tuis: custodi illos in intimo corde tuo

22. Quia vivifici illi assequentibus ipsos: et ad omnem infirmitatem haec medicina.

23. Cum omni custodia observa cogitationem tuam: quia exinde — Via multa quae varie contingunt in curriculo vitae. — deductiones vitarum.

24. Castiga [illegible] te corruptelas oris: et varia labiorum elonga abs te

25. Oculi [illegible] [illegible] rectam respiciant: et palpebrae tuae moderentur [illegible] nuntium tuis

26. ~~[illegible]~~ Expende vehiculum gressus tui: et omnes progressus tui aptabuntur.

27. Ne declines dextrorsum aut sinistrorsum: contrahe pedem tuum ab offendiculo

En Hebraica veritate.

1. Fili mi ad sapientiam meam animadverte. ad [illegible] meam adjice aurem tuam

2. Ad custodiendam cogitationes: ut artem labia tua observent.

3. ~~[illegible]~~ Quia voluptatem distillabant labia [illegible] — [illegible]
et lenis supra unguentum ~~[illegible]~~ loquela ejus:

4. At ultima continualis ejus ut [illegible] [illegible]: [illegible] acumina.

5. Gressus ejus praecipitia mortis: infernum itinera illius [illegible] [illegible]

Cap. 5. in Graeca Sept. Proverbia

6 Porro vestigia illius non figuntur: lubrica curricula [illegible], et incognoscibilia.

7 Nunc ergo, fili, audi me: et haud irritos facies meos sermones.

8 Longe facito ab illa tuum iter: ne propinquaveris apud januas domorum ipsius.

9 Ut ne ~~[illegible]~~ obiiciat aliis ~~[illegible]~~ vim tuam: et tuam vitam [illegible].

Sic Samson a meretrice [illegible]

10 Ut ne impleantur alieni tua valetudine: tuique labores in domos alienas [illegible].

Valetudo facultas [illegible], qua quis valet [illegible], transferuntur.

11 Et resipiscas ad ultimum tui, quoniam [illegible] carnes corporis tui.

12 Nam dices: cur contempsi disciplinam: et argumenta declinavit cura mea?

13 Non audiebam vocem disciplinantis me, et docentis me: neque adiiciebam aurem meam.

14 Paene per [illegible] in omni detrimento: in medio Ecclesiae, et [illegible].

15 Fili, bibe aquas de tuis vasculis, et de tuorum canalium [illegible].

[illegible] tibi vasa, quae tui juris sint, et sapientiae eam vim, quam semper possis quasi de tuo fonte depromere. In hanc rationem explica allegoriam totam deinceps sequentem.

16 [illegible] tibi aquae ex tuo fonte: in et tuas plateas pertranseunto tuae aquae.

17 [illegible] tibi soli subsiniopata: et nullus alienus communicet tibi.

18 Fons tuae aquae esto tibi ~~propinquus~~ [illegible], et ~~[illegible]~~ bene considera de muliere ex juventa tua.

Et ab ipsa juventa [illegible] caute quid sit ducere mulierem, et [illegible].

19 ~~[illegible]~~ Cervus amicitiae, et pullus [illegible] amorum comitetur te: tum propria ducatur tua, et [illegible] tibi in omni tempore.

Habe amicum parem unum, et alterum.

20 [illegible] talis amicitia conversans [illegible] mulier esto ad alienam: neque [illegible] prohibetor ulnis propriis.

Ne te communices, et [illegible] alienae neque [illegible].

21 [illegible] enim sunt Dei oculorum gressus viri: ad autem [illegible] curricula ipsius [illegible].

22 [illegible] viri [illegible] venantur [illegible] autem [illegible] peccatorum quisque stringitur.

23 Talis moritur cum indisciplinatis: ex jovis multitudine sumet violentae [illegible], et abiicitur propter dementiam.

1 [illegible] tuum amicum, tradis tuam manum inimico.

Si te [illegible] credideris amico, cave ne des illi occasionem, ut tua fide abusus agat quidquam contra te velut inimicus, sed ex [illegible] [illegible].

2 [illegible]

3 Fac, fili, quae ego tibi commendo, et servare: venis [illegible] manus malorum propter amicum: esto non negligens, [illegible] amicum tuum, quem appropinquasti.

Exacua, incita, sollicita.

4 Ne des somnum tuis oculis, neque obdormitaveris tuis palpebris.

[illegible] alomonis [illegible]

6. Vestigium viventium non librabit: vacillant pede illius [illegible] quin sciat.

7. [illegible] decedite a verbis oris mei.

8. Elonga procul illa pedem tuum: et ne accesseris ad ianuam domus eius.

9. Ne des expectantibus dignitatem tuam, et anno tuo crudelibus. — [illegible] annos [illegible] vertens [illegible]

10. Ne saturentur helluones dape tua [illegible] in domo superbi.

11. Et gemas in [illegible] cum consumptionibus carnis tuae, et corporis tui.

12. Nam diceres: quare odivi praescriptionem: et redargutiones contempsit cor meum?

13. Et non obedivi ad vocem praeceptoris mei: et docentibus me non adhibui aurem meam.

14. Pro parvo sum in omni detrimento in gurgite turbae et frequentiae. — Pro parvo: penitus nihil deest quin sim et

15. Bibe aquam de puteo tuo, et fluenta de intimo fonte tuo.

16. [illegible] par [illegible] [illegible]

17. [illegible] unica tuae: et nullus turbatorum tecum.

18. [illegible] et felix in fervore adolescentiae tuae.

19. Facultas amicorum, et commoditas alloquutionis [illegible] honorificabunt te in omni tempore: [illegible] apprehendes perennitatem.

20. Nam ob quid exerceri [illegible] et complectaris leges alienigenam [illegible]? — Legem alieni generis gentis alieno more viventis.

21. Quippe coram [illegible] gressus viri, et omnes curricula illius [illegible]

22. Tempora [illegible] illum cum [illegible] tenebitur.

23. Itaque morietur sine ulla descriptione: et multitudine stultitiae suae ignorabitur. — [illegible] gloria

[illegible]

1. Fili mi, [illegible] periculo tuo, defixis arrogantiae volas [illegible]. — [illegible]

2. [illegible] oris tui: obligaris verbis oris tui.

3. Fac quod dicam, fili [illegible] et expeditor: cum veneris [illegible] in festina, et supera pericula tua. — [illegible] competitore tuo.

4. [illegible] oculis tuis et dormitationem palpebris tuis.

Proverbia

Ut serveris sicut dama ex laqueis, et sicut
avicula ex rete
[illegible] ad formicam, o piger, et æmulare aspiciens mores
illius, et efficitor illa sapientior
7. Illa enim arvo non subsistente, neque cogentem
habens, neque sub hero extans.
8 Parat mature alimoniam: multam autem in recondition[e]
[illegible]
[illegible] Vade ad apem, et disce ut artifex est [illegible]
[illegible] labores [illegible]
[illegible]
[illegible] etiam existens robore
[illegible], sapientiam honorans profertur.
[illegible] autem de
[illegible]
[illegible] parum [illegible] item desider:
10. [illegible]
parum etiam [illegible]
10 Parum quidem [illegible]:
[illegible] dormitas, parum et perstringis
[illegible]
11. Tum accedit tibi sicut malus peregrinans [illegible]:
etiam autem indigentia [illegible] cursor
[illegible]
[illegible] cursor effugiet
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Docet [illegible]
14. Perverso autem corde machinatur detrimenta: in omni
tempore [illegible] multitudini
15 ob hoc ex improviso venit deperditio ipsius: [illegible]
et [illegible]
[illegible] odit dominus. [illegible]
[illegible] item propter impuritatem anim[æ].
[illegible] contumeliosi, lingua injuriosa manus
effundentes sanguinem justum:
18. Et cor machinans ratiocinationes pravas, et pedes
[illegible] malefacere (deperdentur)
[illegible] Accendit mendacia testis injustus, et super
mittit crimina per manum [illegible].
20. Fili custodi leges patris tui: et ne repellas instituta
[illegible]
[illegible] super tuam animam [illegible]
et conclude circa tuum collum.
[illegible] ambulaveris adduc[illegible]
[illegible] quandocunque autem [illegible]
[illegible]
[illegible] lucerna [illegible] legis, et [illegible]
[illegible] argumentum, et eruditio

tamen ne quæ sapientiam videtur honorare [illegible]
in exemplum [illegible]

[illegible] Nisi vero [illegible]
[illegible]

... [illegible] ...

5 [illegible] velut damula [illegible] et [illegible]
[illegible] aucupis
6. Vade ad formicam, ignave: aspice mores ejus, et
sapientiam.
7. Quia nullus ill dux moderator, et imperator.
8. ~~[illegible]~~ vigilantia epulum suum: congregat in
paratura
messe escam suam.
9. Usque quamdiu, ignave, desidebis: quando exurges de
somno tuo?
10. Sub tecto dormi, sub tecto soporator: sub tecto
amplexare manus ad desidendum.
11. At venit velut ~~[illegible]~~ cursor paupertas tibi: et
inopia tibi velut vir autor.
12. Adam scelestus vir vanus, gradiens preposterea
passim.
13. Nictat ab oculis suis: ~~af~~ flatur a pede suo: precipit [illegible] omnibus partibus sui ad significandum.
a digitis suis.
14. Vertiginibus cordis sui fingit noxam. in omni tempore fingit, machinatur [illegible]
modum ~~ef~~ fugii agitabit.
15. [illegible] talem repente veniet ruina ipsius: improviso
[illegible] et sine medicina.
16. [illegible] porro damnat Dominus: et septimum condensationes
furoris eius:
17. ~~Dentes [illegible]~~ Oculorum celsitudines, linguae ~~[illegible]~~ iniquam,
et manus effundentes sanguinem innocentem:
18. Cor fabricans deliberationes indecori: pedem vicissitudi-
nes ad currendum in malum.
19. Insufflantem mendacia propter illudendum, et commit- Et separantem [illegible] fratrum.
tentem mutationes inter fratres.
20. Observa, fili mi precepta patris tui: et ne contem[illegible]
eruditionem matris tuae.
21. Alliga haec super cor tuum jugiter: adnecte haec
super guttura tua.
22. In itinere tuo ducito tecum: in accubitu [illegible]
[illegible] apud te. et vigilias illius ~~[illegible]~~ [illegible]
23. Quippe lucerna precepti, et doctrinae splendor, [illegible]
semita viventium jura prescriptionis.

[illegible] interna [illegible] aliena.
[illegible] vincat [illegible] vexamines [illegible]

prepus
26. Pretium enim scorti quantum et unius momenti.
[illegible] virorum pretiosas animas capiatur.
27. Occludet quis ignem in sinu: et vestimenta non comburet?
28. Vel ambulabit quis super carbones ignis: et pedes non comburet?
29. Sic qui convenit ad mulierem subvirilem non incontaminabitur, neque quilibet attingens illam. non desinet contaminari.
30. Non mirum si capiatur quis furans: furatur enim ut impleat animam esurientem.
31. Si autem capiatur, solvet septupla: et omnia substantia sui dans eruet seipsum.
32. Verum moechus inter illigationem sensuum [illegible] in non animo suo confecit.
[illegible] sufferet: tunc probrum [illegible]
[illegible] non etc. [illegible]
34. Plenus enim zelo furor viri eius non parcet in die eius pro eius, feminae quae supra dicta est
iudicii.
35. Non commutabit ullam solutione odium: neque iam dissolvetur multis donis.

Cap. 7.

Ex Graeca Septuaginta.

1. Fili, custodi meas argumentationes: jam meas depositiones occulte apud teipsum.
[illegible] honora Dominum, et valebis: praeter autem illum ne time alium.
[illegible] custodi meas [illegible] et vives, [illegible] compone illas [illegible] tuis digitis. superscribe autem super [illegible]
[illegible] sapientiam tuam sororem esse: tum experientiam notitiam effice tibi ipsi.
[illegible] servet a muliere aliena et mala, [illegible] datur.
6. [illegible] enim fenestra ex domo sua in latitudines [illegible] nata:
7. Quem si viderit imperitorum natorum adolescentem indigentem experimentis:
[illegible] transeuntem in angulo, in biviis domorum ipsius,
et loquitantem:
in tenebris [illegible] vespertino cum quidem quies nocturna
sit, et caliginosa:

24. Ad custodiendum te de flamma perniciosa: a lite[calumnias] linguæ venatoriæ.

25. Ne desideres speciem hanc in corde tuo: et ne deci: piat te in superciliis ejus

Quia nitor flammæ tabernariæ prope ut subsultim momento: cum scintilla ~~ignis cum~~ [hominis] ~~extremam arripiat.~~ viri substantiam pretiosam arripiat.

27. Num concipiet vir ignem in sinu suo, et vestimenta ~~eius~~ illius non cremabuntur.

28. Aut ambulabit vir super carbones: et plantæ illius non adurentur?

29. Ita veniens ad flammam detrimenta sui ... extimet quidquid tetigerit ab illa.

30. Non despicient ~~latronem~~ furem, cum furaverit ob im. plendam vitam suam, quia esuriebat.

31. Et compertus ~~solvet septupla~~ soluturus et propter omnem substantiam domus suæ tradet.

32. Voluptarii flamma egestat cor: in dejectione animæ suæ talis fumabit.

33. Plagam, et ignominiam reperiet: et turpitudo illi non delebitur.

34. Quia livoris fervor invalescit: et non indulgebit in die punitionis.

35. Non destruet personam quidquid propitiat. et non concilia: ... ~~donum~~ multiplicabitur ...

In superciliis linguæ sophisticæ, quam paulo ante dixit venatoriam. Supercilia linguæ superbia loquentis

... ad ...

Quia qui sic agit obnoxius erit aliquando livori hominum, qui quo turpior ille videbitur, eo in eundem effervescent acrius, et non parcent neque indulgebunt ei, cum dies venerit, quo ... ur.

Petrona infamia vel impudentia vultus

Ex Hebraica veritate.

1. Fili mi, custodi verba mea: ut præcepta mea thesau: rizes apud te.

Ut de præceptis meis thesaurus fiat ..., et promptuarium omnium commoditatum.

2. Custodi præcepta mea, et vive: et doctrinam meam velut pupillam oculorum tuorum.

3. Alliga talia per digitos tuos: describe talia super tabellam cordis tui.

4. Dic sapientiæ: Soror mea tu: et experimentum intelligentiam accerses:

5. Ad custodiam tui de muliere fornicaria: ab simula. tionibus ejus verba sua leviganti.

6. Quia de fenestra domus ~~meæ~~ de prope cancellos intueor:

7. Ut videam in improvidis, agnoscam in ... adolescentem carentem corde

8. ~~Per~~ Transit ~~per~~ cum libidine prope prospectum ~~et~~ callem domus illius terat:

In vespere in sero diei: in ~~vertice~~ pupilla noctis, ... medium noctis ingravescente et caligine.

Cap. 7. ex Versa Septuag. Proverbiorum.

10. Tum mulier occurrit ipsi speciem habens meretriciam, quæ facit juvenum prosterni.

11. ~~Superelata~~ Superpennata autem est, et insana: in domo autem non quiescunt pedes ejus.

12. Tempore enim quoquam extra vagatur: tempore tum in plateis circa omnem angulum accurrit.

13. Mox apprehendens osculatur illum: impudenti autem [illegible] alloquitur illum.

14. Victima pacifica mihi est: hodie reddo vota mea.

15. Propter hoc exivi in occursum tuum: expetens tuum aspectum reperi te.

16. Tonsis extendi cubile meum: contapetibus instravi ex Egypto.

17. Olfeci cubile meum croco: et domum meam cinnamomo.

18. Veni, et pervoluptemus oscula usque aurora: sequere, et [illegible] amori.

19. Non enim adest vir meus in domo: peregrinatus [illegible] longum:

20. Ligamen argentuli sumendus in [illegible] suis post dies multos redit in domum suam:

21. Fallit ergo illum multa oratione: laqueisque [illegible] a labiis deturbat illum.

22. Is ergo assectatur illam incensus: velut autem bos [illegible] mactationem agitur, et ut canis ad vincula.

23. Sive ut cervus sagitta percussus ad jecur: conatur autem velut avicula ad retiaculum, non aspiciens [illegible] propter animam currit.

24. Nunc ergo, fili, [illegible]: attende eloquiis oris mei.

25. Ne declinet in vias illius cor tuum: et ne fallaris in semitis ejus.

26. Multos enim deprauans abjecit et innumerabiles sunt, quos enecavit.

27. [illegible] ejus: deducentes in partes mortis.

Tonsis tapetis.

Tapetibus utrinque villosis stravi totum ex Egypto. Sed Latinus sermo non patitur unis vocibus res tam duplices significari.

Olfeci feci odorum.

Ligamen marsupium vinculis ligatum pecuniæ argenteæ

In partes in, iura, in sedes in conclavia

Cap. 8.

Ex Græca Septuaginta.

1. Tu [illegible] sapientiam [illegible] cogitationem [illegible] audire: cogitans attente [illegible] dicit dicat et obediat.

2. [illegible] enim aliis verticibus est: [illegible] autem [illegible] stat

3. A [illegible] enim portas dynastarum assidet: tum in introitibus laudat.

4. Vos o homines advoco: et promo meam vocem filiis hominum

5. Noscite innocui astutiam: tum ineruditi apponite cor.

[illegible] enim ab aliis [illegible] superstans inter [illegible] frequentationem vite, insuper numero multitudinis Sedet enim in portibus principum. Vos consiliatores [illegible] laudibus principum [illegible]

Vos qui innocentes estis ingenio attendite ad discendas artes omnis operis: hoc promitto, [illegible] [illegible], si ineruditi estis, apponite cor, et discedatis [illegible] [illegible] [illegible]

10. Et ecce mulier ad accersendum illum: veptum forni:
cationis et decipit cor.
11. Tumultuosa est, et procax: in domo ejus non mane:
bunt pedes ejus.
12. Nunc in foro, nunc in plateis, et circa omnem pubbli
tatem insidiabitur.
13. Et invalescens in illum, et osculatur illum duritie frontis
suæ etiam alloquatur illum:
14. Victimarum solemnia apud me hodie solemnizo vota.
15. Propterea exivi ad accersendum te: juxta ~~tempestivam~~
~~[illegible]~~ opportunitatem ~~[illegible]~~ viso te, ut repe:
rirem te.
16. Cortinis cortinavi lectum meum: figurarum lintea
Egyptiarum.
17. Odoravi cubile meum ~~myrrha~~ stilla aloes et cinnami:
18. Veni, saturemur [illegible] usque diluculum: lætabimur
in amoribus.
19. Quia non vir meus in domo sua: abivit ob iter longum.
20. Sacculum argenti accepit in manu sua: post temporis
mensem redibit in domum suam.
Deflectit illum cum multo [illegible] suo: cum lubricitate
labiorum suorum impulsura illum
22. Ducitur post illam astutum: ut bos ad mactationem
venturus, et ut agnus ad vinculum amens.
23. Dum scindat culter collum ejus: sic festinat avicula
ad laqueum: et non cavet, quod de anima sua est.
24. Itaque, filii, audite me: et animadvertite ad verba oris
mei.
25. Ne abeat post gressus illius cor tuum: ne divageris
in semitis ejus.
26. Quia multos sauciatos infortunavit: nam heroes quique
interfecti ejus.
27. Viæ inferni domus ejus: præcipitia in penetralia mortis.

cap. 8.

Ex Hebraica veritate

1. Igitur sapientia accerset: et argumentationi dabit vocem
suam.
2. In apice altitudinum super medium templi semitas ordinat.
3. Ad manum tyrannorum, in ore convocationis veniendo
progenia extollet.
4. Super vos, o homines, clamabo: et vox mea super
filios Adam:
5. Attendite prompti calliditatem: et [illegible]:

Attendit [illegible] in medium [illegible] ordine suo
constituit.

Ad manum, prope

Calliditas est facultas parata experi[illegible] Atten-
dite, inquit, ut experientia prompti habeatis ad
[illegible].

Cap. 8. ex Græca Sept. Prover[illegible]

5 Erudite me: honesta enim dicam: et adaperiam de labiis recta.
7. Quippe evidentiam accurabit loquela mea: fœda autem ante me labia mendacia
8. Cum probatione omnia eloquia oris mei: nihil in illis tortuosum neque obliquum
9. Omnia intuita considerantibus: et recta acquirentibus scientiam.
10. Sumite eruditionem, et non argentum: et scientiam præ aureo probato: præeligite porro experimenta auro puro.
11. Potior enim sapientia lapidibus pretiosissimis: omne enim probabile non comparabile illi est.
12. Ego enim sapientia revelo voluntatem: et agnitionem, et cogitationem ego supercompono.
13. Timor Domini condemnat injustitiam: contumeliamque, et superbiam, et mores ~~[illegible]~~ malignorum: condemnavi et ego perversos mores malorum.
14. Mea voluntas etiam firmitas: mea cogitatio mea item vis.
15. Per me reges regnant: et dynastæ scribunt judicationem.
16. Per me magnates magnificantur: et tyranni per me tenent terram.
17. Ego me amantes allicio: qui autem me perquirunt reperient gratiam.
18. Divitiæ et gloria mihi subest. et lucratio multorum et judicatio.
19. ~~[illegible]~~ Proficientius me fructificare præ aureo et lapide pretioso: tum mea genimina melius argenteo [illegible].
20. In viis probationis perambulo: et per medium [illegible] evidentiæ diversor.
21. Ut impertiam mei studiosis subsistentiam: et thesauros ipsorum repleam bonis: cum appareant vobis quæ juxta diem fiunt, memineris [illegible] ævo numerare.
22. Dominus possedit me principium itinerum suorum in opera sua.
23. Ante seculum stabiliverat me: in principio antequam terram faceret.
24. Et ante quam abyssos faceret: antequam procederent gurgites aquarum.
25. Ante quam montes ~~[illegible]~~ fundarentur: ante adeo omnes colles genuit me
26. Dominus fecit locos, et inhabitabilia [illegible] domestica ejus sub cœlis.

[illegible] certa præcepta de regulis.

Omnia propinam sub intellectu vestro consideranda, et ostendam constantia suis regulis dum vos acquiretis me docente scientiam.

Detego et rimor quicquid reconditum magis est in abditissimis appetitibus, ubi latet voluntas.

Ego pariter in antiquissimis et longe primis institutis habeo, ut condemnem perversos mores malorum.
Quod volo, volo firmo stabilique rationis jure ac fundamento: quod cogito, seria animadversione perpendo, et in eo exero vim totam meam.

et lucratio multi generis opum, et judicatio illarum

Ambulo juxta passus argumentationum: et versor inter [illegible] acutas, quibus cum evidentia pariter veritas.
Ut studiosis mei participem de illo summo [illegible], quod totum et primum in me est. [illegible] vobis res novissimas, et verum temporis, incipiam meditari ab æternis.

Dominus in terra [illegible] et inhabitabilia et habitabilia sub cœlis

6. Audite: quippe eloquendo [illegible] adeptus [illegible] labia ex regulis. — Res dicam magnifico eloquio.

7. Quippe probabilita [illegible] meditabitur loquela mea: nam indignum labiis meis nequitia.

8. Juxta certitudinem omnes sermones oris mei: nihil in illis tergiversationis, aut pravitatis.

9. Omnia talia perspicienda considerando: et regulę quęrentibus scientiam.

10. Adsciscite prescriptiones meas, et non argentum: nam scientia prę pecunia optabilis.

11. Quippe prestat sapientia gemmis: et omnia desiderabilia nihil sunt prę illa.

12. Ego sapientiam ~~colloco in~~ compono experientię: ut scientias ~~cum~~ ~~cogitationibus~~ ex animadversionibus apprehendam. — Ut scientiam ex experimentis [illegible] opportunas, et congruentes animadversiones

13. Timor Domini exterminium nequitię: superbiam, elationem, et mores viciendi, et ~~[illegible]~~ [illegible] extermino. — Timor domini et hoc dicitur quasi in exemplum [illegible]; quę certa fide se super promisit sapiens dictorum. ~~[illegible]~~

14. Mihi annue, et adesto: ego scientia, nec provinciam. — Adesse mihi [illegible]: ego scientię, nec provinciam in tuam commoditatem administrabo.

15. Juxta me reges regnabunt: et magistratus decernebent jus. — Juxta quod dicas.

16. Juxta me presides presideant: et magnates omnes judicantes terram.

17. Ego studiosorum huius studiosus: ut vigiles mei reperiant me — Studiosus, fautor, amator.

18. Opulentia, et authoritas apud me adest: ~~[illegible]~~ ~~et~~ possessio et judicaturę.

19. Copia fructuum meorum de pecunia et obrizo. et proventus mei de argento electo.

20. Ex [illegible] judicaturę procedam, in [illegible] mum semitarum argumentique. — Asseverando judicationi [illegible] facultatem intelligendi quidquid est magis reconditum in iis de quibus argumentando judicialiter disceptatur.

21. Locupletando et [illegible] mei quemlibet, quia thesauros illorum implebo.

22. Dominus aedificavit mihi principium observantiam ~~religionem~~ suę ęternitatis per opera sua ab[s] tunc. — Dominus inseruit mihi tamquam primam omnium animadversionum admirationem, et venerationem suę ęternitatis agnoscibilis per opera sua ab illo principio procedentia

23. Ab [illegible] ordinatus sum de principio in antecessibus — Ordinatus sum, hoc est prędestinatus

24. In nihilo turbanorum initiatus sum: in nihilo de [illegible] ~~[illegible]~~ ponderantium [illegible]. — In silentio [illegible] principium mei apud Deum [illegible] cum adhuc nulli essent ingredientes [illegible]

25. Ab antequam montes solidati sint: ante preparationem collium ordinatus sum.

26. Jam non fecerat terram et insulas: et ~~primum~~ elementum pulverum orbis.

27. Cum perennaret cœlum, coaderam ipsi: dum disterminabat suisipsius thronum super ventos.

28. Cum fortiflua faceret ea super nubes. et ut infallibiles forent fontes ejus sub cœlo

[29.] In ponendo mari summitatem ipsius: nam aquæ non pertransibunt oram [illegible]: nam fortiflua [illegible] fundamenta terræ:

30. Eram apud ipsum coaptans: ego eram, cui oblectabatur: per diem autem meminiram in prævidentia ~~illius~~ ipsius in omni tempore.

31. Dum commeminisset habitabilem confectam: et commeminisset in filiis hominum.

32. Nunc ergo, fili, audi me: nam beati qui mores meos custodiunt.

33. Audite sapientiam, et sapientiamini: et ne impro[illegible]minor.

34. Beatus vir, qui obediet me: et homo qui meos mores servabit, vigilans apud meas fores quotidie, servans stateras meorum itinerum.

35. [illegible] progressus mei [illegible] egressus vitæ: et perennatur [illegible] a [illegible]

36. Qui peccantes [illegible] me, [illegible] in suasipsorum animas: et negligentes me attrahunt mortem.

Nam [illegible] [illegible] thronum [illegible] toto regione ventorum

Cum inderet ingentem vim illam infixamque sideribus, quæ super nubium regiones collocavit, et deponent fontes aquarum sub cœlo per terras ita ordinatis legibus, ut errare nunquam a prima institutione videantur.

Fortiflua fortia contra fluctus ponebat fundamenta terræ.

Per diem per dies singulos, de die in diem. Meminiram, agebam operationes in providentia illius ob omne tempus

Dum mente operaretur, ut orbem terrarum [illegible] humanum habitu hominum perficeret: et cogitaret facere successionem generis humani.

Nam progressus mei decurrunt ad vitam, quam do[illegible]minus muneratur fine æterno, seu æternitate quæ finis erit sine fine

Cap. 9.

Ex Græca Septuaginta.

1. Sapientia ædificat sibiipsi domum: et ~~[illegible]~~ defigit graphia septem.

2. Mactabit suamet ~~[illegible]~~ dapes: miscebit in cratere suummet vinum: et parabit suammet cathedram.

3. Dimittet suosmet servos convocaturos cum altitudine prædicationis apud craterem dicens:

4. Qui est vestrum ~~[illegible]~~ ineruditus, declinet ad me: et indigentibus rudimentorum inquit:

5. Venite, edite meum panem: et bibite vinum quod misceo vobis.

6. Relinquite ineruditionem, et vivificabimini (in æternum regnabitis: ergo studete eruditionem, ut vigeatis) et dirigite conjecturam cum notitia.

7. Qui docet malos com[illegible]bit sibi met dedecus: arguens enim [illegible] vituperabit seipsum (Nam redargutiones neglectori, vibices ei.

8. Ne argue malos, ut ne despectent te: argue sapientem, et venerabitur te.

Vir sapiens ædificaturus domum, nunquam contentus est describere illius speciem. Quippe ubi res ma[illegible] agitur, et multæ impensæ, multæ debent curæ præponi. [illegible] domus in sapientibus ostenditur, ob quem ædificat vir sapiens. Mactabit etc. omnia [illegible] parabit de m[illegible]gre ad comm[illegible], et decorem.

Ob recte argumentamini ex arte propria.

Arguens enim qui [illegible]igit, et ficus facit disciplinam pro[illegible] ut in se ipsum vertatur probrum.

27. ~~In dispositione~~ iceus celorum

27. Cum aptaret ille celis locum ego: ~~in descripti~~
~~prescriptione illius~~ cum prescriberet ille circulum
ante preparationem abyssorum.

28. Cum fortificaret ille nubilia desuper: cum vali:
daret fontes abyssorum:

29. Cum collocaret ille mari prescriptionem suam
et aquis ne transireat oram illius: cum describere
ille elementa terre:

30 Ut essem apud ipsum vere: et essem meditationes
diu diu in ludis preparationis ille in universum
tempus.

31. In lusu circa orbem terre suo: et meditationibus
filiorum Adam.

32. Itaque, filii, obaudite me: beatos vie mee
custodient.

33. Audite prescriptum, et sapite eum non cessetis.

34 Beatus Adam obauditor meus: durans ad fores
meas diem diem: observando ad postem portarum
mearum.

35. Quia munera mea munera vivifica: ut compesi:
ut favorem a Domino

36. At peccator meus ledit animam suam: omne ...:
glectores mei attrahunt precepta ... tium.

Cum disponeret ille ... os

Et essem aliquid eorum que Deus meditabatur post
longiora tempora fecere inter lusus preparationi
ipsius in tempus universum.

Diem diem quotidie.

Cap. 9.

Ex Hebraica veritate.

1 Sapientia edificat domum suam dolat columnas suas ...
cienter sibi.

2 Coquit coquinam suam: effundit vinum suum: item negotiatur
mensam suam.

3. Emittit puellas suas convocatura ad arces de culminibus
convocationis.

4. Quis imperitus reprehenditur: ecce relinque curam ~~ta~~
~~quibus~~ dixit illi:

5. Venite, epulamini de epulo meo: et bibite de vino
...onis mee.

6. Negligite fortuita, et convalescite: et incedite per viam
considerationis

7. Reprehensor discoli excerpit sibi vituperium: et contra
impius similiter

8. Ne cogas discolum, ne contemnat te: adige sapientem
ut regratiatur tibi.

9. [illegible] eviationem, et sapientior erit: doce probum, et apponet excipere. — Doce sapientem quid deceat evitare

10. Principium sapientiae timor Domini: et voluntas industriorum conjectura. (Illud autem, nosse legem, cogitationis est facilis. — ἀγίων industriorum, sollicite agentium ab ἄγω. Legem vocat νόμον perceptionem, vel institutionem in arte qualibet. Nosse praecepta est habere peritiam: ditum quid in singulis casibus operae pretium sit eligere, vel facere.

11. Hoc porro modo multum vives tempus: et apponentur tibi anni vitae tuae.

12. Fili si sapiens efficiaris, ipsi sapiens eris (et proximis tuis) si autem malus evaseris, solus portabis mala (Filius eruditus sapiens erit: et insipiente ministro utetur. qui innititur super fallaciis ille pascit ventos: idem ipse persequetur aves volantes. Relinquit enim vias suae met vineae: et orbitas sui agri doce[illegible] est. Deerrat autem per inaquosum desertum: et terram per: ordinatam in siccitatibus: cogit autem manibus infructuositatem. — Decentus [illegible]. Et extra gyros campi sui deerrare compel[illegible] [illegible].

13. Mulier amens et petulans indigens fusti efficitur: quae non adsciscit pudorem.

14. Sedet ante fores suae met domus: super difer: culum conspicue in plateis: — Differculum [illegible]

15. Provocans transeuntes viam, et accurrentes in itineribus ipsorum: quis est vestrum amentissimus? declinet ad me.

16. Nam indigentibus [illegible] [illegible].

17. [illegible] absconditos [illegible]: et aquam furti dulcem bibite.

18. Ille autem non videt, quod terrigenae per illam pereunt: et ad perticam corruptionis occurrit. Sed ergo expeditor: ne [illegible] in loco ipsius: neque praestitutas obtutum tuum apud ipsam: sic enim decides ut aqua alia, et transgredieris fluvium alium. Ab autem aqua aliena abstine: et de fonte alieno ne biba[illegible], ut [illegible] vivas tempus: apponantur [illegible] anni vitae. — Et occurrit ad perticam, in qua mortiunm extenduntur in exemplum. Aqua alia, omnis communis aqua. [illegible] alium, novum.

9. ~~Prebe sapie~~ Da sapienti, ut sapiat amplius: doce [illegible] da, excita [illegible]
sincerum, et augebit studium.
10. Organum sapientiæ timor Domini: et scientia peritorum
experientientia.
11. Quippe ob me multiplicabuntur dies tui: et augebuntur tibi
duplicia vi~~tarum~~.
12. Si sapis, sapis tibi: ~~at~~ illudis? ob solum te omi:
naberis.

13. ~~Femina~~ stultitiarum totas ineptias et vanitatem
[illegible] nescit [illegible]
14. [illegible] ~~[illegible]~~ assidens ad januam domus suæ
super solium in fastigiis urbis
15. Clamando ad transeuntes ~~viam~~ gradatim dum dirigunt
itinera sua.
16. Quis ~~ineptus~~ ineptum ~~[illegible]~~? reprehendit eos, et inopem cordis? et dicit illi: — H. e. Non par est cur reprehendantur inni stulti, et vecordes.
17. ~~Aquæ furtivæ~~ Aquas furtivas dulcificabunt: et panis
latebrarum jucundabit.
18. Et non cavet ~~quod incarnum lœvis in profun~~
~~dis inferni:~~ ~~clamores~~ ille insanus [illegible] locum in
profunda [illegible] vni invitationes illius. [illegible] stultiq

Proverbia

10.

[illegible] ceptum agit.

1. Filius sapiens oblectat patrem: filius autem amens dolor matri.

2. Non juvabunt thesauri exleges: probitas autem eruet ex morte.

Probitas [illegible] hoc capite prudentia est

3. Non famescere faciet Dominus animam proborum: vitam autem negligentium subvertet.

4. Inopia virum humiliat: manus autem viros ditant.

Inopia [illegible] acedia, vel socordia intelligi debere.

5. [illegible] filius erudiatur sapiens erit: tum amente intercursore utetur.

Intercursore servo parente, et intelligenti ad [illegible]

5. Conservator ab aestu filius memor: ventimpetus autem fit in messe filius exlex.

Filius industrius, et curam sui gerens providet sibi in messe. qui autem legem non servat, hic moram ventum timet in messe. hic excusat vano praetextu se ab omni utili labore.

6. Benedictio Domini super caput probi: os autem negligens [illegible] invidiosus.

7. Memoria proborum cum encomiis: nomen autem negligentium extinguitur.

8. Sapiens corde excipiet commendationes: at [illegible] deflectens impedietur.

Implicabitur pedibus ut non possit procedere.

10. Qui graditur simpliciter, graditur fiducialiter: at perver[sus] [illegible] suas noscetur.

11. Innuens oculo cum dolo congregat viris [do]lores: tum arguens cum eloquio pacificat.

12. Fons vitae in [illegible] probi. eadem autem negligentis occupabit deperditio.

13. Disputax excitat contentionem. omnes autem non contendendi amicos occupabit amicitia.

14. Qui ex labiis profert sapientiam virga verberat virum excordem.

15. [illegible] abscondent sententiam: os autem [illegible] accedit contritioni.

16. Acquisitio ditescentium urbs munita: contritio autem negligentium inopia.

17. Opera proborum vitam faciunt: fructus autem negligentium destructiones.

18. Vias vitae custodit eruditio: eruditione autem [illegible] [illegible] [illegible].

19. [illegible] odium labia proba: at efferentes convitia [illegible] sunt.

20. Ex multiloquio non effugies deperditionem parcens [illegible] ~~[illegible]~~ memor erit.

Multum loquendo non effugies incompositionem verbi sermonis, [illegible] narias verbis consideratio et qui [illegible]

21. Argentum ignitum lingua probi: os autem negligentis deficiet.

22. Labia proborum sustinent altas: at amentes in indigentia finiunt.

23. Benedictio Domini super caput ~~probi~~ haec ditat: et non unquam apponitur ei dolor in corde.

[illegible] tractat mala: at sapientia viro parit mentem.

25. In deperditione negligens circumducitur. desid[erium] autem probi acceptum.

Salomonis.

Ex Hebraica Veritate.

Eloquutiones Salomonis
Filius sapiens [illegible] [illegible] [illegible] peccator tristitia
matris suæ.

2. Non proderunt thesauri impiis: sed virtus eripiet de
discrimine.

3. Non famelicabit Dominus desiderantem virtuosum; sed vim
impiorum propulsabit

~~4. Egestatem facit~~ ~~[illegible]~~ volæ ~~fallaciam: at manus stre~~:
~~[illegible]~~

4. Egestatem [illegible] vola fallax: at manus strenuorum lo-
cupletat.

Egenus erit qui [illegible] volam, ut emendicando accipiat, quantumvis noverit fallere: qui manum vero labori apponit, et strenue agit, ille locuples est.

5. Congregat in æstate filius ~~sapiens~~ intelligens:
dormitabundus in ~~[illegible]~~ æstate filius ignominiæ.

6 Ornamenta ob caput virtuosi: tum vultu impiorum
obteget offensa.

7. [illegible] virtuosi ad exornationem: et nomen impiorum
putrescet.

8. Sapiens sensu excipiet præcepta: at fortunosus labiis
impinget.

Fortunosus, qui vertit ac tribuit casui eventa: vel qui non attendit; ut cum ratione agat

9 ~~Ambulans~~ Incedens cum integritate incedet confidenter; at
detorquens gressus suos notescet.

Cum int. simpliciter, innocenter, modeste, perfecte.

10. Nictans oculus parabit molestiam. et fortunosus [illegible]
[illegible]

Fortunosi [illegible].

[illegible] vitæ virium os virtuosi: at os impiorum obteget offensa.

12. Invidia commovet contentiones; et ~~omnes prævaricatio~~ super
~~[illegible]~~ super omnes prævaricantes obliviscitur dilectio

13. In labiis [illegible] præparati [illegible] [illegible] et fustis ad
tergum egentis cura.

14 Sapientes [illegible] et os fortunosi cum fervore
decertat.

15. Opulentia ditescentis oppidum sceptri illi: fervor ~~[illegible]~~
~~[illegible] egentium~~ egenorum [illegible] depauperat ipsos.

Qui ditescit, opulentia est illi quasi urbium propugnaculum; et [illegible] [illegible]

16. Opus virtuosi ad vitæ [illegible] [illegible] offendiculum

17. Gradus ad vitæ custodia præceptionis at deserit [illegible]
menta errabundus.

18. In tegmine æmulationis labiorum [illegible]. et [illegible]
obtrectationem, ille offensor.

Qui valet obtegere æmulationem, utitur labiorum [illegible] qui autem quærit contumeliam, [illegible] [illegible] [illegible] offendit

19 In multiplicatione verborum non deerit peccatum: et
cohibens labia sua considerabundus.

20. Argentum perfectum lingua virtuosi: cura impiorum
pro minimo.

21. Labia virtuosi affligunt superbos: et fortunosi cum
inani cura morientur.

22. Benedictio Domini sola locupletat: et non finiet ~~[illegible]~~
tristitia societatem illius.

23. Ut ludus a peccatore facinora nequitiæ: at sapientia
virum artificiabit.

24. ~~[illegible]~~ Violentia impii sola obveniet illi: at ~~[illegible]~~ optatum
virtuosis dabitur

[illegible]

Proverbia

26. Pertranseunte procella disparet negligens: probus autem declinans salvatur in aevum.

27. Sicut omphax dentibus nociva, et fumus oculis: sic injustitia utentibus illa.

28. Timor domini apponit dies: anni autem negligentium minuentur.

29. Concomitatur probis commemoratio: superbia autem negligentium perit.

30. [illegible] pii timor domini: contritio autem operantibus mala.

31. Probus in aevum non indigebit: negligentes autem non aedificabunt terram.

32. Os probi distillat sapientiam: lingua autem improbi [illegible].

33. Labia virorum proborum distillant [illegible]. os autem negligentium pervertitur.

Cap. [illegible]

Praecepta justitiae, et liberalitatis.

Ex [illegible] septuaginta.

1 Lances dolosae [illegible] ob oculum Domini: statera autem justa accepta illi.

2 Ubi cumque ingreditur contumelia, illuc et contemptio: os autem [illegible] accurat sanitatem.

3 Finis [illegible] diriget illos et ~~[illegible]~~ [illegible] illos.

4 Non juvabunt magistratus in die furoris: veritas autem eruet a morte.

[illegible] perfecti [illegible]

5 [illegible] inculpatis [illegible] negligentia [illegible] improbitatis.

6 [illegible] et illos: [illegible]

[illegible]

7 [illegible] justi non ~~[illegible]~~ peret spes: [illegible] negligens [illegible].

8 Justus ex [illegible] emergit: pro illo autem traditur negligens.

9 [illegible] negligentium [illegible]: sententia autem sapientium expeditura.

10 In [illegible] sapientium assurgit civitas: et in abolitione negligentium triumphus.

11. In eloquentia ~~sapientum~~ [illegible] exaltatur civitas: [illegible] autem negligentium subvertitur.

Negligens contemptor rerum humanarum, et hominum, impius.

Omphax uva acerba.

[illegible]

[illegible] corpus [illegible].

Accepta illi, amatur in [illegible] et [illegible] ab illo.

Qui committit contus [illegible], ille se ipsum gravat contemptu.

Finis quem sibi proponunt, qui volunt bene [illegible] fortunabit illos: et ex ipso impedimento quod depravores voluerint illis opponere, fructum vitae, et alimonium decerpent.

Non prodest, quod [illegible] praestantiam quam die [illegible] in certamen cum [illegible]. nam sola [illegible], justitia et veritas in [illegible] liberat a morte.

Qui autem [illegible] officia, [illegible] amittit [illegible].

[illegible] autem aberrant a [illegible] vellet: [illegible] volunt eam et [illegible] idem; [illegible]

[illegible] venerit [illegible] cum [illegible] et legum deperdit, et gloriae [illegible], et fructum [illegible] spei.

Pro justo traditur in [illegible] officiorum.

Sententia [illegible] sapientes [illegible] respondent [illegible] una est, quae expedit cives de [illegible] officia contemnentium.

Praefatio in librum Sapientiae.

1\. Usus in Ecclesia obtinuit, ut libros plures ex Canonicis
[illegible] Sapientiam [illegible] [illegible]arent. Enimvero in ipsa
etiam media sacra Liturgia quotiescumque textus
occurrit ex libris omnium doctorum confessione Sa:
lomonis, et ex illo quem peculiaris nota Sapien:
tiam inscribit, et ex Ecclesiastico filii Sirach,
eos omnes uno Sapientiae communi nomine vulgo com:
plectimur. Verum nec modo Sapientiam, sed Sapien:
tiam etiam Salomonis hos universim antiqui nomina:
verunt. Quod autem Sapientiam dicerent, ratio:
nem quidem a subiecta librorum materia acce:
perunt. Nam quatuor quidem omnino continent vel
litteram vel commendationem, vel doctrinam sapi:
entiae; ipsum porro Canticum Canticorum habue:
runt in eo genere, assueti exponere mystice, qui
tamen hystoricus proprie est, et rem gestam verit:
sime enarrat, et continet, si recte et penitus in:
vestigatur, quemadmodum labores nostri quos illi
meditando adhibuimus fecerunt esse evidens.
Quod autem ex laudatis libris et hanc Sapienti:
am quam [illegible] nunc sumimus, et Siracidis
Ecclesiasticum [illegible] Sapientia Salomonis quasi unum
coniungerent, illique regi sapientissimo pariter
acceptos referrent, causam ~~[illegible]~~ affert S. Augustinus
l. 2. de Doctr. Christ. c. 7. nam illi duo libri de
quadam similitudine Salomonis esse dicuntur.

2\. Enimvero Ecclesiasticus Siracidis et materiam subiectam
libris Salomonicis habet maxime affinem, ut pau
lo ante indicatum est; et stilum etiam imitatur
proverbiorum Salomonis, cum ab origine scriptus sit
Hebraice, et ex illius idiomatis pariter simplici
tate, [illegible] autem se reperisse testatur S. Hieronymus Chromatio Aquilejensi, et Heliodoro Altini Episcopis
[illegible] praefat. in libros Salomonis. Sapientia au:
tem convenit cum scriptis Salomonis propter ar:
gumenti vim quidem, et [illegible], sicut Ecclesiasticus;
graece etiam Salomonis inscriptus est, propter in:
ductum illum unum et regem ad ratiocinandum,
et ad dicendum; ut patet ex c. 9. v. 7. 8. Tu ele:
gisti me regem populo tuo et dixisti me aedificare
templum in monte sancto tuo etc., communiter
tamen non recipitur velut opus illius, suadentibus
firmissimis facile argumentis. Nam persuasum
habent docti frequentissimi scriptum eam ab origine
librum hunc graece; in quo S. Hieronymi auctoritatem
l. c. sequuntur in hunc modum censentis: fertur
pseudepigraphus qui Sapientia Salomonis inscribitur.
Apud Hebraeos nusquam est; quin et ipse stilus grae:
cam eloquentiam redolet: et nonnulli scriptorum ve
terum hunc esse Iudaei Philonis affirmant

3. Ubi enim pseudepigraphum legis, non idcirco vel
malum librum, vel inutilem censere debes, sed
cujus tantum scriptoris hominis verum nomen
suppositum, et ignotum est. Alij sunt enim libri
pseudepigraphi, qui objecto ipso quod propo:
nunt, et in quo versantur, falluntur, et senten:
tias comparant malas ad aliorum perniciem;
alij quorum solum scriptoris nomen nos latet,
quosque ab alijs pro alijs compositos arbitra:
mur. Quare utcumque pseudepigraphum
ita haberet Hieronymus, nihil tamen obsti:
tit, quin sacro Canone dignum probarent
Patres Concilij Florentini in decreto Unionis, et
post illos Ecclesia item universalis in Concilio
Tridentino sess. 4. Hieronymi tamen tempo:
ribus non eum vulgo recipiebant tamquam
divinæ auctoritatis, utcumque bonum atque
utilem probarent Ecclesiæ frequentissime. Hinc
illæ voces doctoris maximi ~~eum~~ librum cum
quadam animi formidine citantis et propo:
nentis v. g. ~~Comment. in Isaj. lib. ... c. ...~~ Com:
ment. in Zachar. l. 3. c. 12. Vide et in Sapien:
tia, quæ Salomonis inscribitur (si cui tamen
placet librum recipere) reperimus etc. et dialog.
contra Pelagianos tom. 2. cum citaret illud ex Sa:
pientiæ c. 1. v. 1. in ~~simplicitate~~ sapientia, et simpli:
citate cordis quærite deum, subjungit: ac ne forte
huic volumini contradicas. Frequens enim occur:
rit eruditis ut discrimine utantur inter libros
canonicos et protocanonicos, et deuterocanonicos.
Primæ classis illi sunt, de quorum fide numquam
in Ecclesia dubitatum est, ad secundam classem
pertinet hæc Sapientia.
Philoni autem quod veteres tribuunt, is est, quis
Philo hic sit, quam versat Cornelius a Lapide di:
serte admodum. Fuerunt enim nonnulli in sen:
tentia, esse hunc Philonem Hebræum " qui paulo
" post Christum vixit sub Cajo Caligula impera:
" tore, ad eumque legationem obijt pro Judæis
" Verum hæc sententia plane est improbabilis. Plu:
" res Philonis errores recenset Sixtus Senensis l. 5.
" Bibliothecæ c. 17. et 93. nonnullos ~~...~~ autem
" refellit auctor libri sapientiæ. v. rem si vis diserte
totam, Theophile, hanc legere, commentarium ipsum
laudati Cornelij a Lapide consules; satis est nunc
pro ratione instituti nostri attingere hæc vel leviter
at " Nonnulli censent (item a Lapide) hunc librum
" scriptum a Philone non illo, qui vixit post Christum
" sub Cajo, sed seniore, qui vixit 180 annis ante
" Christum sub Onia primo Pontifice. Verum Philo

"nis hujus senioris nulla est mentio apud Josephum,
"Eusebium, aliosque antiquos scriptores. hi enim tan:
"tum meminerunt Philonis Hebræi qui vixit sub Cajo,
"et Philonis Byblii, id est oriundi ex Byblo civita:
"te Phœniciæ, qui non fuit Hebræus, sed Gentilis,
"ideoque ineptus ad scribendum res Judaicas, ac
"multo magis ad scribendum libros Canonicos. Ad:
"de, censent Philonem hunc fuisse unum ex 70
"interpretibus: hoc autem dici nequit, nam Aris:
"tæas in historia 70. interpretum singulorum no:
"mina assignans, nullum inter eos Philonem no:
~~nominat~~ minat." Tu vero historiam hujus Aristeæ, Theophile, habe utique commentitiam. De qua vide Ber:
nardi Montfauconi accuratam præfationem ad nova
exapla Origenis, conficitur per Cornelium a Lapide
tamen, ut si neque in Aristeæ fabula hunc
Philonem reperies memoratum, cui librum Sapi:
entiæ scriptum referas, nullibi nisi somniando
possis reperire, neque appellare.

5. Unde " Certum est de fide auctorem primarium libri
"sapientiæ esse Spiritum Sanctum, incertum vero
"est quis fuerit secundarius, scilicet Hebræus scri:
"ba, et Rabbinus, qui dictante Spiritu Sancto eum
"conscripserit.

6. "Porro quia liber hic videtur scriptus græco stilo ab
" Hebræo quopiam, teste S. Hieronymo, conjiceret li:
" cet eundem scriptum esse paulo post regnum Ale:
"xandri Magni, qui Salomone sexcentis, et ampli:
"us annis fuit posterior. Alexander enim cum im:
"perio linguam græcam invexit in Judæam, ita ut
"nobiliores Judæi tum græce discere cœperint. Hinc
"paulo post Alexandrum Ptolemæus Philadel:
"phus secundus Ægypti rex e Judæa evocavit 70. in:
"terpretes, qui Biblia Hebræa in ~~Latinum~~ Græcum
"idioma traducerent: quare tunc Hebræi didicere
"linguam græcam, ac græce scripsere libros. Unde
"et Jesus Sirach nepos librum Ecclesiastici ab avo
"Hebraice conscriptum traduxit in linguam græcam,
"ut ipse fatetur in prologo Ecclesiastici. Illud enim
"seculum fuit literatorum. quare tunc apud Judæos
"floruit sapientia, et eloquentia græcanica. Igitur
"textus græcus hic videtur originarius S. Scripturæ tex:
"tus. Nam stilus, et phrasis græcam magis eloquen:
"tiam ~~redolet~~ quam Hebræam simplicitatem redolet,
"ut recte advertit S. Hieronymus, et colligitur ex c. 13.
" 14.

7. " Videtur ergo quod sub tempora Ptolemæi Philadelphi
"scriptus fuerit liber Sapientiæ græce ab aliquo e
"72. interpretibus, vel simili Rabbino, forte in gra:
"tiam Ptolem. Philad. Unde ^tote^ hoc libro regem instru:
"it, quomodo sapienter et juste debeat administrare
" rempublicam. Has enim de re ipse Ptolem. 72.
"interpretibus totidem quæstiones puta singulis sin:
"gulas proposuit, ut ab ijs disceret modum bene
"regendi, quas recenset Aristeas in historia 72
"interpretum." Numerationem ita quæstionum et
d'[illegible]ultatum mentem Ptolemæi obeuntium eviden:
ter fabulam sugillant prudentes Pseudo Aristeæ
ingenio excogitatam, verum capita quæ propone:
ret iuxta numerum eorum confingentis qui possent
respondere

8 Hactenus, Theophile, doctrina Cornelii a Lapide de au-
ctore libri Sapientiæ tibi perstricta summatim est:
nunc et de versione latina quam legimus ex eodem,
tum quæ libri partitio, ut cognoscas quæ vis si-
t argumenti. "Jam vero S. Hieronymus, qui
"auctor est latinæ versionis vulgatæ Bibliorum,
"exceptis Psalmis (in his enim Ecclesia retinuit
"versionem Septuaginta, utpote jam omnium ore
"tritam, et decantatam) non videtur fuisse inter-
"pres hujus libri Sapientiæ et Ecclesiastici; quia eos
"non videtur habuisse canonicos, unde nec prologum
"eis præfixit; uti in cæteris libris a se translatis
"facere solet; imo passim aliter Sapientiam citat
"quam habent nostra vulgata, ut patet ex com-
"mentariis ejus in c. 35. Isaiæ, et in Zach. c. 4. et
"12. et alibi sæpius. A S. Augustino, Cypriano
"Dionys. Areopag. et aliis S. Hieron. antiquiori-
"bus citantur sententiæ e libro Sapientiæ eodem
"plane modo, quo nunc habentur in vulgata
"latina. Illa ergo ante S. Hieronymum extite-
"rit oportet. Quare plane verisimile est in
"Sapientia et Ecclesiastico retentam fuisse ab
"Ecclesia priscam versionem, qua ipsa usa fuit
"ante S. Hieronymum.

9 Liber dividi potest in tres partes, sive sectiones.
"Prima a c. 1. usque ad c. 7. elogium sapien-
"tiæ continet, et parænesim, sive adhortationem
"ad ejus amorem, studium, et zelum. Secunda
"a c. 7. ad 10. originem Sapientiæ, quod scili-
"cet a Deo sit orta. Tertia a c. 10. ad finem
"ejus effectus, et commoda per patriarcharum
"Adæ, Noe, Abrahæ, Lot, Jacob, Joseph, Moysis,
"Hebræorum exempla enarrat.

7).). c. 1. n. . et c. 18. 19.

Notæ breves
seu
Scholia
in librum Sapientiæ.

Cap. 1.

V. 1. Qui judicatis terram. h. e. judices, vel reges terræ.
ibid. Sentite de domino in bonitate. h. e. intelligite, ar:
bitramini, judicate, existimate, credite de Deo semper ben
bene, bona; ~~quæ videlicet~~ cum bona videlicet pietate
animi, cum sapienti, rectaque consideratione, quæ digna
sunt Deo.
ibid. Et in simplicitate cordis quærite illum. h. e. Et uni:
ca, humilis, et fidelis intentio atque voluntas cordis ve:
tri, et pietatis animi sit, ut quærat illum, promeretur
illius amicitiam, protectionem, et gratiam.
V. 2. Quoniam invenitur ab his qui non tentant illum
h. e. Intelligitur, et cognoscitur ab illis, et illis favet,
atque adest præ cum ope, auxilio, et gratia, qui ne:
que superbe sapiunt de illo scrutantes majestatem
ultra quam oportet sapere sine sobrietate, neque
peccant in illum, et provocant illius iracundiam et
zelum.
ibid. Apparet autem eis, qui fidem habent in illum. h. e.
Revelat autem se se, et lumen suum illis pene famili:
ariter velut amicis suis, qui per fidem, et cum fide ac:
cedunt ad illum, et fiduciam illam piam, quæ charita:
tate animatur, afferunt ad illum.
V. 3. Perversæ enim cogitationes separant a Deo. h. e. Cogi:
tationes, quæ aberrant a pietate, a recta fidei regula, a
sobrietate inquirendi, elongant a scientia illius, et ali:
enant ab ejus gratia.
ibid. Probata autem virtus corripit insipientes. h. e. qui
autem bene, sobrie, et bonus juxta ea quæ supra
dicta sunt de Deo cogitaverit, eumque quæsiverit,
ipse amovebit a se insipientiam, et docebit alios
etiam sapientiam.
V. 4. Quoniam in malevolam animam non introibit sa:
pientia. h. e. Quoniam qui vel impie vel perperam
sagacitatem naverit, non erit sapiens; nec qui minus si:
te, minus fideliter, impie autem, et curiose magis, arro:
ganter divina scrutatus fuerit, divina ~~non~~ cognoscet.
ibid. Nec habitabit in corpore subdito peccatis. h. e. Nec
aptus erit ad comparandam vel retinendam ~~sapien:
tiam~~ atque tuendam possessionem sapientiæ homo car:
nalis, et pronus ad peccandum.
V. 5. Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum h. e.
Spiritus enim sanctus disciplinæ, intimus magister effu:
giet fictionem, fallaciam, nequitiam, minus sobriam
curiositatem, apparentem et simulatam pietatem ho:
minum malevolorum, et peccatorum fere communem.
Vel etiam, disciplina enim sapientiæ cum per se se
requirat spiritum, curam, studium, hominem sancte
animatum ac præparatum, effugiet, et non sequetur
arrogantem, vel aliter male dispositum.

ibid. Et auferet se a cogitationibus, quę sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. h. e. Et quemadmodum impedit sapientiæ progressum, qui minus recte, intelligenter, sobrie, fideliter illam cogitat, requirit, ac meditatur, sic etiam amittet, et effugabit illam, qui si etiam primo habuit, mox inierit iter peccati.

Item. Corripietur a superveniente iniquitate. h. e. corripiet superveniente iniquitatem. Corn. a Lap. h. e. iniquitatem ne superveniat, vel si supervenerit, vel si in quemcunque supervenerit. Vel expelletur a superveniente iniquitate.

V. 6. Benignus est enim spiritus sapientię. h. e. cum benevolentia, et charitate, vel propter benevolentiam, et instantem charitatem excitatur, et spirat vir sapiens.

ibid. Et non liberabit maledicum a labijs suis h. e. et reprehendet, vel et reprehendit qui loquitur, docet, jactat perversa dogmata, falsam, impiamque doctrinam.

ibid. Quoniam renum illius h. e. intentionum, curarum, voluntatum sapientię, vel viri sapientis.

ib. Testis est deus, h. e. objectum præsentissimum et semper assistens est deus

V. 7. Quoniam spiritus domini replevit orbem terrarum. h. e. Manifestum enimvero hoc est exemplis innumeris virorum sapientum, qui a domino identidem et continuo inspirati repleverunt passim orbem terrarum.

ibid. Et hoc quod continet omnia scientiam habet vocis. h. e. Et orbis tantisper universus terrarum doctos passim viros habet, et vulgo eloquentes.

V 8. ~~Atque~~ Propter quod qui loquitur iniqua, non potest latere. h. e. Quapropter qui auctor esse velit impiarum doctrinarum, manifeste a lingua jam proditur.

ib. Nec præteriet illum corripiens judicium. h. e. nec effugiet illud judicium.

V 9. In cogitationibus enim impij interrogatio erit. h. e in dogmatis enim perplexis, et fallaciter involutis impiorum ~~…~~ inquisitio, et examen fiet. vide Corn. a Lap.

ibid. Auditio h. e. vox

ibid. Ad correptionem iniquitatum illius. h. e Ut confutetur impia doctrina illius. Vel Ut iniquitates omnes vitę illius ostendantur et corripiantur conseq. doctrinę, vel secundum doctrinam illius, vel emanantes, et ~~…~~ consequentes doctrinam illius.

V. 10. Quoniam auris zeli audit omnia. h. e. Semper est enim vir sapiens, et zelans justitiam, quem latere non potest perversa impiorum doctrina.

ibid Et tumultus murmurationum. h. e. Et fremitus et strepitus indisciplinatus perversa instituta sectantium.

V. 11. Custodite ergo vos a murmuratione, quę nihil prodest. Et a detractione parcite linguę: quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit os autem quod mentitur, occidit animam. h. e Cavete ergo ab impia, et perversa doctrina, quę passim turbas excitat, et murmura, ad nihil enim prodesse tandem poterit illius vel jactantia, vel magisterium. et nolite excipere aliquid per doctrinam vestram a sana doctrina sapientum appellatione recepta; quoniam ambiguitas, et perplexitas etiam, qua tuentur se impij jam tandem revelabitur, et doctrina impia eum fere habet finem, ut vendat in animarum perniciem.

12 Nolite zelare mortem in errore vitę vestrę, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. h. e. Nolite zelare doctrinam, quę erroris offendiculum proponat vitę vestrę in mortem, et perniciem vestram; neque id contendite, laborate, operamini, quod vos met in perditionem inducat.

13 Quoniam deus mortem non fecit, nec lętatur in perditione vivorum. h. e. Quod enim moritur homo, ipse sibi in culpa est, non deus; e cujus voluntate non est neque mors, neque perditio, neque exterminium viventium.

~~14. Sanabiles ... nationes orbis terrarum. h. e. salubres sanativas vires genitales mundi~~

14. Et sanabiles fecit nationes orbis terrarum. h. e. Fecit salubres a principio, et sanativas vires genitales mundi, puta virtutes, quas deus plantis, herbis, animalibus, hominibus etc. in earum creatione inseruit ad se propagandum, et generandum sibi simile. Vide Corn. a Lap.

ibid. Et non est in illis medicamentum exterminij. h. e. pharmacum e orta exterminans, seu venenum mortiferum ~~...~~ in illis principio, et naturaliter ante hominis peccatum non erat. Vide Corn. a Lap.

ibid. Nec inferorum regnum in terra. ~~... est Grȩca ad~~ h. e. Regium insigne umbrę mortis in terra. " Grȩca ad " verbum habent. Neque regia, vel regium insigne Orci super terram. " ~~Corn. a Lap.~~ Pro inferorum grȩce est ᾅδου " ᾅδης autem est Orcus, Pluto, tartarus, inferi. dictus ᾅδης " quasi ἀειδὴς ab α privativo, et ἰδεῖν idest videre. q. d. " locus privatus visu, idest profundus, tenebrosus, solis expers, qui ab Hebr. vocatur tsal maveth, idest umbra " mortis. Isai. C. 9. n. 2. Corn. a Lap."

V. 15. Justitia enim perpetua est, et immortalis. h. e. homo enim si in justitia permansisset, perpetuę vitę donum immortalis tenuisset.

V. 16. Impij autem manibus et verbis accersierunt illam. Nam et serpens dixit ad mulierem, et mulier illi respondit, et tulit de fructu, et comedit, deditque viro suo, qui pariter comedit in prȩvaricatione prima, unde mors emanavit Gen. C. 3.

ibid. Et ȩstimantes illam amicam. Propterea S. Paulus peccatum mulieris seductionem appellavit ad Timoth ep. 1. C. 2. 14. audivit enim futurum si peccaret: eritis sicut dij. Gen. C. 3. 5.

ibid. defluxerunt. h. e. prȩvaricati sunt.

ibid. Et sponsiones posuerunt ad illam. Persuasit enim sibi mulier futurum illud: eritis sicut dij scientes bonum et malum Gen. C. 3. 5.

ibid quoniam. h. e. quapropter.

Cap. 2.

V. 1. cum taedio. h. e. cum molestia.

ibid. Et non est refrigerium in fine hominis. h. e. et non est remedium contra mortem

V. 2. Ex nihilo nati sumus. h. e. ultro, temere, sine providentia, ex com. vitæ Corn. a Lap.

ibid. Quoniam fumus flatus est in naribus nostris. h. e. quoniam anima et spiritus non est, nisi anhelitus, quem ducimus per nares nostras, qui tamen ipse se continuo dissipat, sicut fumus. ~~naturaliter~~.

ibid. Et sermo scintilla ad commovendum cor nostrum. h. e. et non nisi vis illa naturaliter sermones, quæ index est commotionis emanantis ex corde nostro.

V. 4. Per tempus. h. e. progressu temporis.

V. 5. Et non est reversio finis nostri. h. e. ex fine nostro, seu a morte.

ibid. Quoniam consignata est, ~~[illegible]~~ et nemo revertitur. h. e. quoniam vitæ certa quædam determinata et constituta consignatio, et meta est, ex qua nemo revocat pedem. Subintelligit a Lap. illis verbis: quoniam consignata est substantivum finis, est enim generis etiam fœminini, sicut apud Virg. l. 2. Æneid. v. 554 Hæc finis ~~[illegible]~~ Priami fatorum, hic exitus illum sorte tulit.

V. 6. Quæ sunt. h. e. donec sunt.

ibid. Tamquam in juventute celeriter. h. e. tam celeriter properata sollicitudine, quam celeris est ad transeundum etiam juventus.

V. 7. Et non prætereat nos flos temporis. h. e. communis voluptas cujuslibet temporis. a Lapide.

V. 8. Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Hæc sententia non est in Græco, sed in Romanis, et veteris Latinis. Corn. a Lap.

V. 9. Quoniam hæc est pars nostra, et hæc est sors. h. e. quoniam hic fructus est vitæ nostræ, et ad hoc nati sumus.

V. 10. Veterani ~~[illegible]~~ canos multi temporis h. e. nec rationem habeamus senis, qui incanuit ex multo tempore.

V. 11. Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ. h. e. jus et fas ducamus illud, quod vis præstare potuerit.

ibid. Quod enim infirmum est, inutile invenitur. h. e. qui enim propter infirmitatem concedit fortiori, patet injuriæ, et sua commoda non vindicat.

V. 12. Circumveniamus ergo justum. ad litteram h. e. bellum inferamus Judæo.

ibid. Quoniam inutilis est nobis. h. e. quoniam abhorret societatem et fœdera ~~[illegible]~~, communem vitæ institutionem habere notissimum.

ibid. Et contrarius est operibus nostris h. e. imo contrariis utitur moribus, operibus, institutis

ibid. Et improperat nobis peccata legis. h. e. et redarguit peccata nostra ex lege sua.

ibid. Et diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. h. e. et cum infamia nostra recenset, et loquitur, quæ peccamus ex licentia disciplinæ nostræ.

V. 13. Promittit se scientiam Dei habere. ad litteram h. e. gloriatur in illo ps. 147. Annunciat (Dominus) verbum suum Jacob, justitias, et judicia sua Israel. non fecit taliter omni nationi, et judicia sua non manifestavit eis.

ibid. Et filium dei se nominat. Unde in ps. 28. Afferte domino filij dei. et Oseæ C. 11. 1. Quia puer Israel et dilexi eum; et ex Ægypto vocavi filium meum.

V. 14. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. h. e. in redargutionem institutionum nostrarum.

V. 15. Et immutatæ sunt viæ ejus. h. e. et immobilis est a visis, vel institutis suis.

V. 16. Nugaces h. e. quasi quisquiliæ, et nugæ, et res nihili. Corn. a Lap.

ibid. Et præfert novissima justorum. h. e. extrema justorum [illegible] prædicat. Complut. et Valaflor apud Corn. a Lap.

ibid. Et gloriatur patrem se habere deum. Primo vero Deuteron. C. 32. 6. Numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, et fecit, et creavit te.

V. 17 Et sciamus quæ erunt novissima illius. Hæc desunt in Græco. Corn. a Lap.

V. 19. Interrogemus. h. e. torqueamus.

ibid. Ut sciamus reverentiam ejus, et probemus patientiam illius. h. e. Ut experiamur, quid is vereatur, et periculum faciamus patientiæ illius.

V. 20. Morte turpissima condemnemus eum. Queri videtur persecutione Judæorum a Ptolemæo Lagi successore Alexandri magni in Ægypto excitatum, ex quo deinde Reges Ægypti omnes nomen acceperunt Ptolemæi, ut ante Pharaonis. Huic successit Ptolemæus Philadelphus, sub quo, ut in præfatione conjecimus ex Corn. a Lap. hunc librum scriptum fuisse. Vide [illegible] Tirin. in Chron. C. 39.

ibid. Erit enim ei respectus ex sermonibus illius. h. e. Visitabit enim, vel respiciet eum Deus, prout confidit, et loquitur. Sarcastice, et ironice hæc.

V. 21. Hæc cogitaverunt, et erraverunt. h. e. cogitaverunt stolidissime, et stultissime.

V. 22. Sacramenta h. e. consilia secreta, et arcana judicandi.

ibid. Honorem animarum sanctarum. h. e. mercedem, præmium, remunerationem justorum

V. 23. Inexterminabilem. h. e. qui posset non mori

V. 25. Imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. h. e. Fiunt autem solliciti auctores mortis justorum qui sunt ex parte diaboli, imitantes illum qui homicida fuit ab initio. Jo. C. 8. 44.

Nota.

Hoc capite habes, Theophile, prophetiam de Christi domini divinitate, vita, prædicatione, morte, omniumque sanctorum Patrum confessione, fide, admirandam longe pulcherrimam. Nam in sensu prophetico justus ille, de quo v. 12. legere incipis, Christum dominum exprimit manifestissime. Quod enim primo appellatur Justus, ille quidem apparuit ut peccata nostra tolleret; et peccatum autem in eo non est. 1. Jo. C. 3. 5. Circumvenerunt autem illum impij cum Matth. C. 26. 47. Judas venit et cum eo turba multa missi a principibus sacerdotum, et senioribus populi, et tenuerunt eum v. 50. Inutilem porro sibi illum Judæi judicabant cum obmurmurarent Jo. C. 11. 48. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, et venient Romani, et tollent locum nostrum et gentem. Contrarius item erat illis, et operibus eorum, et improperabat eis peccata legis, et diffamabat in eos peccata disciplinæ eorum, cum illos increparet Matth. C. 15. 6. Et irritum fecistis mandatum dei propter traditionem ves:

tram. Quod autem indignantur v. 13. promittere illum se
scientiam habere dei, et filium dei se nominare, profiteba-
tur dominus Jo. C. 7. 16. ~~doctrina~~ Mea doctrina non est
mea, sed ejus, qui misit me. Et C. 8. 54. et 55. Pater
meus glorificat me, quem vos dicitis, quia deus vester est.
Et si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax.
~~Manifestum est autem ex toto evangelio~~ Factum est autem,
quod queruntur v. 14., illis in traductionem cogitationem
eorum, ~~enim~~ quia opus ei non erat ut quis testimonium
perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in
homine. Jo. C. 2. 25. Hinc gravis erat illis etiam ad vi-
dendum, quoniam dissimilis erat illis vita illius etc. ~~nam~~
omnis enim qui male agit odit lucem, et non venit ad
lucem ut non arguantur opera ejus. Jo. C. 3. 20. Ipse
autem erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem
Jo. C. 1. 9. Nugaces ab illo traducebantur, quia inquit Luca
C. 16. 8. Filij hujus sæculi (hoc est homines illi qui curant
navant negotijs sæcularibus) prudentiores filijs lucis (hoc
est hominibus ijs quibus doctrinam lucis prædicabat) in
generatione sua sunt. Abstinebat se a vijs eorum tanquam
ab immunditijs, nam Matth. C. 12. 15. 13. Loquutus est ad
turbas, et ad discipulos suos secundum opera eorum no-
lite facere. Et præferebat novissima justorum, clamans
Matth. C. 10. 28. Timete eum qui potest et animam et
corpus perdere in gehennam. Illud autem v. 17 quod eni-
tra illum cogitant: Videamus ergo si sermones illius veri sint,
et tentemus quæ ventura sunt illi; et sciemus quæ erunt no-
vissima illius et ~~—~~ v. 18. Si enim est verus filius dei,
suscipiet illum, et liberabit eum de manibus contrario-
rum, quid aliud est, quam quod legimus apud Matth.
C. 27. incipiendo a v. 41. Principes sacerdotum illudentes
cum scribis et senioribus dicebant alios salvos fecit, seipsum
non potest salvum facere: si rex Israel est, descendat nunc
de cruce, et credimus ei. confidit in deo, liberet nunc
si vult eum: dixit enim quia filius dei sum. Et quod
consilium ineunt impij in Sapientia v. 20. morte turpissi-
ma condemnemus eum, non aliud hoc est quam quod illi
clamaverunt magis ac magis apud Pilatum: crucifigatur.
Matth. C. 27. 23.

Cap. 3.

V. 1. In manu Dei. h. e. in protectione Dei.
ibid. Illos. h. e. illorum animas.
ibid. Tormentum. h. e. vis, vel violentia, vel potestas.
V. 2. Insipientium. h. e. incogitantium vitam secundam, et animę immortalitatem.
ibid. Afflictio. h. e. ultimum supplicium, vel extinctio, et perditio totalis vitę. gręce enim κάκωσις, idest malitia. Corn. a Lap.
ibid. exitus illorum. h. e. transitus hinc ad meliorem vitam.
V. 3. Exterminium. h. e. expulsio totalis ex mundo et sorte omnimoda viventium. Cornelius a Lapid. ex gręco vertit confractionem, vel contritionem.
ibid. Illi autem sunt in pace. h. e. vivunt in plena securitate ab eorum iniuria.
V. 4. Et. h. e. verum.
ibid. Coram hominibus. h. e. Dum hic agerent in sęculo.
ibid. Spes illorum immortalitate plena est. h. e. tamen completa est eorum spes, quam de immortalitate habuerunt.
V. 5. In paucis vexati in multis bene disponentur. Verba hujus sententię ampliative ut dialectici dicunt, intelligenda sunt; supponunt enim pro omni tempore indefinite, nam continuantur simul et vexati, et bene disponentur in multis h. e. ad varia et amplissima pręmia, et dominus tentavit, et invenit illos dignos se; h. e. dignos quibus ipse pręmium foret; inquit enim Gen. c. 15. 1. ego merces tua magna nimis.
V. 6. Et quasi holocausti hostiam accepit illos. h. e. Et habuit tribulationem justorum gratissimam sicut holocausti hostiam, quę offertur ~~illi~~ in ~~odorem~~ suavitatis ~~suavi~~ vem odorem Domino Levit. c. 1. 9.
ibid. Et in tempore erit respectus illorum. Gręca hanc gnomen consequenti nectunt, sicque legunt: in tempore visitationis suę fulgebunt etc. Corn. a Lap.
V. 7. Fulgebunt justi, et tamquam scintillę in arundineto discurrent. ~~Cornel. a Lap. sicut stellę~~ h. e. sicut stellę, inquit Corn. a Lap. stellę enim in cęlo sunt quasi scintillę in arundineto. Sed imo fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum, uti huc alludens explicat, et testatur Christus dominus Matth. c. 13. 43.
V. 8. Judicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit dominus illorum in perpetuum. Vide Luc. c. 22. 31. et 32. h. e. Sedebunt cum Christo judice in sublimi gloria super populos judicandos, id quod Matth. c. 19. 28. et dominus illorum regnum ęternum accipiet confessione ~~...~~ eorumdem meritissime, unde illa voces in Apocal. c. 5. 12. Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem et sapientiam, et omnem creaturam etc.
V. 9. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem. h. e. Fideles ejus experientur horum, quę dixi hactenus, veritatem.

ibid. Et fideles in dilectione acquiescent illi. h. e. et hac fiducia freti adhærebunt illi firmiter in dilectione ipsius et charitate.
ibid. Quoniam donum et pax est electis ejus. h. e. freti nimirum hac fiducia, quoniam electi ejus habent retributionem donorum copiosam, et vitam æternam persistentem cum abundantia pacis.
v. 10. Impii vero secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt. Simile huic sententiæ est illud Sophar Naamathitis apud Job. c. 20. 18. Luet quæ fecit omnia (impius, vel hypocrita) juxta multitudinem adinventionum suarum sic et sustinebit.
v. 11. infelix est. h. e. sibi male consulit futuro infelici.
ibid. Et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inutilia opera eorum. Nam et desiderium peccatorum peribit ps. 111. 10. et quid etiam tantisper prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Matth. c. 16. 26.
v. 12. Mulieres eorum insensatæ intelligit [illegible] [illegible] saltem h. e. adulteræ, vel [illegible], pudicitia enim maxime spectabilis est in mulieris [illegible], sive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
v. 13. Maledicta creatura eorum [illegible]
ibid. Quoniam felix. h. e. felicior.
v. 14. Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem [illegible]
h. e. castus vir, et cælebs, et virgo.
ibid. Dabitur enim illi fidei donum electum. h. e. comparabit [illegible] [illegible] enim cogitat quæ Domini sunt. 1. Cor. [illegible] 34
[illegible] per [illegible] cum fide donum electum. [illegible]
ibid. Et sors in templo Dei acceptissima. h. e. id quod prædixit [illegible] [illegible] c. 56. v. 4. 5. [illegible] non dicat eunuchus ecce ego lignum aridum quia hæc dicit Dominus eunuchis dabo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius a filiis, et filiabus nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.
v. [illegible] [illegible] in æternum a [illegible]
ibid. Et quæ non concidat radix sapientiæ. [illegible] [illegible] cadere nequit radix sapientiæ. a [illegible]
v. 18. Et si celerius defuncti fuerint non habebunt spem. h. e. et si celerius defuncti fuerint, non defungentur cum spe beatæ immortalitatis.
ibid. Nec in die agnitionis allocutionem. [illegible] a [illegible] ex [illegible] [illegible] nec in die dijudicationis, vel judicii consolationem.
v. 19. Nationis enim iniquæ diræ sunt consummationes h. e. impiorum enim, et sobolis eorum diri sunt exitus.

Cap. 4

V. 1. O quam pulchra est casta generatio cum claritate h. e. Econtra multo melior est orbitas filiorum cum laude virtutis. Graeca exemplaria non habent exclamationem O. nec Si quam pulchra Corn. a Lapid.

Ibid. Immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud Deum nota est, et apud homines. h. e. Haec enim virtutis claritas immortalitatem conciliat nominis, quoniam et Deus nobilem illam facit iudicio, et testimonio suo, et etiam homines.

V. 2. Cum praesens est, imitantur illam. h. e. Praesentem porro virtutis speciem alii homines atque alii aemulantur, atque imitantur exemplis illecti, atque attracti.

Ibid. Et desiderant eam cum se eduxerit. h. e. Desiderant autem recedentem, atque defunctam.

Ibid. Et in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum praemium vincens. h. e. et perpetuae coronae praemio donata triumphat, tanquam quae legitime et sine reprehensione certamen certaverit, et vicerit.

V. 3. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis. h. e. Econtra autem innumera impiorum multitudo fructum huiusmodi, decorum, et commodum nullum recipiet.

Ibid. Et spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. h. e. Sicut spuriae et adulterinae plantae non consueverunt feliciter adolescere, nec profundas satis ponere radices. Adulterinae plantationes non dabunt radices altas convenientius dicitur quam vitulamina S. Aug. l. 2 De Doctrin. Christ. c. 12. apud Corn. a Lap.

V. 5. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti. h. e. et abscindentur, vel evellentur arbores, quas minime expedit ad maturiorem aetatem conservare et quarum fructus inutiles sunt, et acerbi ad manducandum, et ad nihilum apti

V. 6. Ex iniquis enim omnes filii qui nascuntur, testes sunt nequitiae adversus parentes in interrogatione sua. h. e. Passim enim filii improborum incoste nati, et ex voluntate carnis praeseferunt in semetipsis quasi haeredes nequitiae parentum nequitiam parentum, si quis eos probe examinet, et attente inspiciat.

V. 7. Justus autem si morte praeoccupatus fuerit, in refrigerio erit. h. e. Neque opponas, iustos etiam immatura forte morte praeoccupari et occumbere, nam in ipsa hac conditione immature moriendi refrigerium et pacem et requiem animi divinae voluntati in omnibus obtemperantis non amittent.

V. 8. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata. h. e. Maturitas enim humanae aetatis non diuturnitate neque annis computanda est.

Ibid. Cani autem sunt sensus hominis. h. e. Virilitas autem, et aetas perfecta sensibus magis, quam canis computatur.

V. 9. Et aetas senectutis vita immaculata. h.e. Ita ut ille senectutis et laudem et fructum longe commodissimum habere videatur, qui quibuscumque annis absolvit vitae curriculum sine probro, et macula.

V. 10. Placens Deo factus est dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. h.e. Qui itaque Deo placuit propter justitiam, vitamque immaculatam sanctamque actam, ita Dei dilectionem in sese expertus est, cum in medio etiam vitae curriculo a consortio peccatorum translatus, et abductus est.

V. 11. Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus. h.e. Raptus est ne ignorantia, error, prava haeresis, atque opinio tenebras offunderet intellectui eius.

ibid. Et ne fictio deciperet animam illius. h.e. Et ne fraudis, iniquitatis, peccandique libido, et pravus amor umquam traheret illi in affectum cordis, et perverteret voluntatem, atque animam illius.

V. 12. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona. h.e. Lenocinium enim nugacissimarum illecebrarum pervertit bonum judicium, deperdit bona accepta.

ibid. Et inconstantia concupiscentiae transvertit sensum sine malitia. h.e. Et agitatio, fomes, sollicitatio, agitatio concupiscentiae, propter quam tam mirabiliter homo efficitur continuo inconstantissimus, et minime tenax suae voluntatis, transvertit a sensu suo, et vitae proposito etiam expertem malitiae, et eatenus innocentem.

13. Consummatus in brevi explevit tempora multa. h.e. Ergo Justus annorum etiam paucorum unam vitae habet perquam etiam longissimae.

14. Placita enim erat Deo anima illius. h.e. praedestinata enim ad vitam aeternam a Deo erat anima illius.

ibid. De medio iniquitatum. h.e. De mediis occasionibus, et periculis iniquitatum.

15. Populi autem videntes, et non intelligentes, nec ponentes in praecordiis talia. h.e. Imperita autem multitudo haec videns minus intelligit, nec in his peritiorem curam figit.

V. 15. Quoniam gratia Dei, et misericordia est in sanctos ejus. h.e. quoniam haec omnia disponit et facit praecipue gratia Dei, et finaliter misericordia in sanctos suos.

16. Condemnat autem justus mortuus vivos impios. h.e. Itaque comparatione sua mors praeproperata justi evincit se multo esse meliorem, quam longevitas vitae impiorum quantacumque.

17. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, et quare munierit illum Dominus. h.e. Passim autem videant impii mortem [illegible] neque intelligunt consilium Dei de illo, et velut a peccati et gehennae periculo salvaverit, caverit, defenderit illum Dominus.

V. 18. Videbunt et contemnent eum: illos autem Dominus irridebit. h.e. Impii et stulti videntes justum defungi sic tempore vitae, existimabunt illum sine fructu vitae curriculum excessisse; sed longe magis [illegible] ante judicium Dei, et im[illegible]

V 19. Et erunt post hæc decidentes sine honore. h.e. Nam enim ad extremum morientur et cadent illaudatissime.
ib. Et (erunt) in contumelia inter mortuos in perpetuum. h.e. Et ignominia jam mortui perpetua laborabunt.
ibd. Quoniam disrumpet illos inflatos sine voce. h.e. Quoniam Deus disrumpet illorum tumidam superbiam tanto in morte frigore, et dolore, ut præ confusione, et terrore ne hiscere quidem valeant.
ibd. Et commovebit illos a fundamentis. h.e. Et molem universam superbiæ, felicitatis, et vanitatis eorum, in qua nitebantur, funditus evertet, et dissipabit.
ibd. Et usque ad supremum desolabuntur h.e. Et a summo usque deorsum, vel penitus conterentur.
V 20. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi. h.e. Ratiocinatio, et memoria peccatorum suorum terrebit eos. Vide Corn. a Lap.
ibid. Et. h.e. etenim

Cap. 5.

V. 1 Constantia. h.e. securitate

ibid. Qui abstulerunt. Græce est qui spreverunt. Corn. a Lap.

V. 2 Videntes h.e. Qui impij cum viderint beatam sortem justorum.

ibid. Timore h.e. desperatione, vel angore.

ibid. Et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis. h.e. in subita adeptione salutis justorum, qualem ~~nunquam~~ futuram in cor eorum nunquam ascendit.

V. 3. Dicentes intra se, pœnitentiam agentes, et præ angustia spiritus gementes. h.e. Et dicent inter se, vel vicissim dolenter vicem suam, et angustim gementes. Vide Corn. a Lap.

ibid. Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, et in similitudinem improperij. h.e. quos habuimus olim in objectum, vel in materiam derisionis, et in parabolam ~~vel argumentum~~ improperij, vel in argumentum nostræ dicacitatis semper cum illorum improperio et contemptu.

V. 4 Nos insensati h.e. Nos perperam de illis cogitantes, vel judicantes.

ibid. Vitam illorum existimabamus insaniam. h.e. [illegible] [illegible] dignam, velut insanorum; tales enim plerumque habentur et appellantur justi et simplices a prudenti-bus sæculi. ita principes Jehu regis de propheta ad eum unctio ab Eliseo, ajunt: Quid venit insanus iste ad te? 4. Reg. 9. Et Festus ad Paulum: insanis Paule, multæ te litteræ ad insaniam convertunt. Act. c. 26. 24. Corn. a Lap.

ibid. Et finem illorum sine honore. h.e. Et existimabamus post eorum finem nullum futurum honorem nominis, nullamque memoriam.

V. 6 Ergo erravimus a via veritatis, et justitiæ lumen non luxit nobis, et sol intelligentiæ non est ortus nobis. h.e. Ergo aberravimus a vero, cum justitiæ institutionem ~~[illegible]~~ non sequeremur tanquam facem, quæ illuminaret, et dirigeret nos in viam veritatis. et cum qui solus dat intelligentiam Altissimus, lumen fidei suæ non revelaret nobis

V. 7 Lassati sumus in via iniquitatis, et perditionis et ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. h.e. delirantes [illegible] mentem institutionis [illegible] philosophiæ minus [illegible], ut nos duceret in [illegible] veritatis, magis autem et deduceret in perditionem, per quam anhelantes vix tandem summis laboribus veri scintillam, et particulam haurire potuimus, et cum veritatem omnem quæ ad salutem perducit possemus in via Domini sub fidei ~~[illegible]~~ regula perspicere, ac lumine, hanc ignoravimus.

V. 9 Et tanquam nuncius percurrens h.e. et tanquam verbum, rumor, sonitus pertransiens, qui momento uno evanescit, vestigium sui iam nullum relinquens. ubi nuncius non intelligitur masculine, ut sit idem quod nuncius, sive cursor, sed neutre, ut sit idem quod nuncium; græce est enim ἀγγελία idest annunciatio, nuntium, rumor, fama. Corn. a Lap.

V. 11 Significationem itineris h.e. signum, vel vestigium [illegible]

ibid. Sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum h.e. sed tantum facit sonitum ab alis dum commota leviter verberat aerem, et ciet ventum.

ibid. Et nascentes h. e. et dum nascit.
V. 13. In malignitate autem nostra consumpti sumus. Mali:
gnitatis vel malitiæ vox ut vertit Cornel. a Græco, signifi:
care h. l. potest non modo nequitiam, sed etiam inutili:
tatem, otiositatem a bonis operibus, et eam fere vanitatem
quam in humanis actionibus redarguit Ecclesiastes. Itaque
h. e. In ignavia, socordia, vanitate, otiositate, vanitate
a bonis operibus præterijt et consumpta est vita nostra.
V. 15. Lanugo. Ex græca lectione, quæ hodie fertur communi:
ter, verteris pulvis, non lanugo. Corn. a Lap.
V. 16. Cogitatio. h. e. cura.
" 17 Regnum decoris. h. e. Regnum præclarum. Vatabl. apud Corn. a Lap.
ibid. Et diadema speciei h. e. diadema speciosum.
ibid. Quoniam dextera sua teget eos, et brachio sancto suo defen:
det illos. Subintellige, ut accipiant regnum, et diadema etc.
nisi malis h. e. ulum dominus dextera sua tegerit eos,
et postquam brachio suo defenderit illos.
V. 18. Accipiet armaturam zelus illius, et armabit creaturam ad
ultionem inimicorum. h. e. Armabitur dominus universo zelo
suo, et proferet de vi universæ creaturæ arma et tela ad
ultionem inimicorum.
V. 19. Induet pro thorace justitiam. h. e. Speciem justitiæ profe:
ret dominus in judicando universum, quasi qui thoracem
induit pectus opertus, et armatus.
ibid. Et assumet pro galea judicium certum. h. e. Et definiet
judicium certum et immobile ex sapientia sua, qua firmat
judicia sua contra omnium reprehensiones, veluti qui galea
confirmat, tegit, et munit caput contra hostium ictus in
die belli.
V. 20. Sumet scutum inexpugnabile æquitatem h. e. Et erit
inexpugnabilis, h. e. irreprehensibilis in iis, quæ judicave:
rit propter æquitatem, ad quam judicia sua dirigit, sicut
fortis, qui scuto se protegit.
V. 21. Acuet autem duram ~~suam~~ iram in lanceam. h. e. Ira
autem effundet ictus ab illo, quasi duræ, diræque lanceæ.
ibid. Et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.
h. e. Et ministros furoris, et veluti satellites suos assumet
creaturas orbis totius, quæ circa terras est, ut expugnet, et
puniat incredulos. Sunt enim Insensati, qui erraverunt
iudicantes de justis, et ipsis, aberrantes a vero, non requi:
sierunt semitam justitiæ, et quibus divinæ revelationis et fidei
non resplenduit lumen, veluti supra dictum est ad v. 4 et 6.
V. 22. Ibunt directe emissiones fulgurum, et tamquam a
bene curvato arcu nubium exterminabuntur, et ad cer:
tum locum insilient. h. e. Immittet dominus in insen:
satos, incredulos, et impios directe fulgura tamquam
sagittarius certus, et fulgura tamquam ex contempla:
to termino depluent in illos a nubibus, velut a bene
curvato arcu, et certa impiorum pectora sine errore
ferient.
V. 23 Et a petrosa ira plenæ mittentur grandines. h. e.
Et densæ grandines mittentur ab ira illius duræ velut
petræ.
ibid. Excandescat in illos aqua maris. h. e. Magno æstu, im:
petu, et furore in impios perstrepet, et excandescet aqua
maris. Corn. a Lap.

ibid. Et flumina concurrent duriter. h. e. Et flumina in illorum perniciem inundabunt profuse, et praecipitanter.

V. 24. Contra illos stabit spiritus virtutis. h. e. Contra illos flabit ventus vehementer, et impetenter.

ibid. Et tamquam turbo venti dividet illos. h. e. et ventus ~~adeo~~ adeo turbinans et furens eventilabit, et fugabit illos.

ibid. Et ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum. h. e. et illorum iniquitas in desolationem convertet omnem terram illorum.

ibid. Et malignitas evertet sedes potentium. h. e. et evertentur adeo opes fundatissimae potentium propter nequitiam eorum.

Cap. 6.

V. 3 Continetis. Subest vestro imperio, et gubernatione, seu regno. Corn. a Lap.
ibid. Placetis vobis. h. e. gloriamini.
V. 4. Interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur. h. e. judicabit opera vestra, et examinabit consilia et judicia vestra.
V. 5. Legem justitiæ. h. e. jus, vel justitiam legum.
V. 6. Cito. Mihi omnino videtur h. ee. repente, et improviso vel subito, ut valeat idem ac Luc. C. 12. 40. qua hora non putatis.
V. 7. Exiguo enim conceditur misericordia. h. e. Minimus enim veniabilis est, vel dignus venia. Ita ex Græco Corn. a Lap.
ibid. Potentes autem potenter tormenta patientur. h. e. qui autem in potestate sunt positi judicabuntur secundum rationem potestatis, qua usi vel abusi fuerint.
V. 8. Subtrahet personam cujusquam. h. e. eximet a judicio suo personam cujusquam.
V. 9 Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Græce h. e. Fortibus, vel potentibus valida incumbit examinatio. Est metonymia et metalepsis; ponitur enim causa pro effectu, et antecedens pro consequentibus. Corn. a Lap.
V. 10 Et non excidatis. Subintell. a sapientiæ norma, vel gradu.
V. 11. Qui enim custodierint justa juste, justificabuntur. h. e. Qui judicaverit secundum sanctiones justitiæ, et cum zelo justitiæ, premium ipse justitiæ suæ a domino consequetur.
ibid. Et qui didicerint ista, invenient quid respondeant. h. e. et qui fuerint his præceptionibus callide, optimeque instituti paratum habebunt ad bene sperandum cor in judicio finali.
V. 12 Concupiscite ergo sermones meos h. e. Magna affectione, et aviditate animo amplectimini, arripite sermones meos.
ibid. Diligite illos, et habebitis disciplinam. h. e. amate illos prona cum voluntate, gustu, delectatione, libidine pia, voluptate et acquiretis morum compositionem, vel institutionem perfectam.
V. 13 Clara est, et quæ numquam marcescit sapientia h. e. Elucet per se ipsam, et sua met specie innotescit, et manifeste patet sapientia, nec ullo fuco vel errore ~~aut~~ obscuratur, contaminatur, corrumpitur.
ibid. Et facile videtur ab his qui diligunt eam, et invenitur ab his qui quærunt illam. h. e. Quæque adeo comparandæ ratio facilis est, si ~~modo~~ ames illam, et perexpedita si naves illam
V. 14. Præoccupat qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat h. e. Magnum facit in sapientia progressum qui vel solum instituit desiderare illam, magna enim hæc ipsa sapientiæ pars est, si diligas, et concupiscas sapientiam.
V. 15 Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit. h. e. Qui prompto sollicitoque animo quæsiverit illam, non frustra faciet.
ibid. Assidentem enim illam foribus suis inveniet. h. e. ubique enim occasiones illi occurrent, et aderunt illius exercendæ, et colendæ.
V. 16. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus. Pro cogitare Græce est cogitavit. Corn. a Lap. id e. Qui ergo diluculo illam quæsivit, habebit sensus perfectos, et intelligentiam expertissimam.
ibid. Et qui vigilaverit propter illam cito securus erit. h. e. Et qui incubuerit in illam comparandam, animum eruditum, constantem, excelsum, invictum, loco immobilem, et securum ab omni improviso et fortuito casu habebit.

V. 17. Quoniam dignos se ipsa circuit quaerens, et in viis osten-
dit se illis hilariter, et in omni providentia occurrit illis.
Pro in omni providentia nonnulli legunt in omni prudentia
Cornel. a Lap. h. e. Quoniam idoneos ad sapientiam, vel
praeditos sapientiae indoles ipsa circumeuntes ostendit
et facit dignosci, et connotari; et in viis euntes exhibet
obvios salutatores hilares, et amicos illis, et ex omni-
um consilio, judicio, testimonio, expectatione sem-
per occurrit ad invitandum et periclitandum illos.
Vel potius: Quoniam idoneos ad sapientiam nullibi de-
est qui requirat, et passim adest, qui excipiat tales ma-
gna voluntate, atque animo, et provideat illi de omni-
bus auxiliis.

V. 18. Initium enim illius verissima est disciplinae concu-
piscentia. h. e. Principium autem, prima institutio et
fundamentum illius cupiditate, et inflammato deside-
rio ejusdem continetur.

V. 19. Cura ergo disciplinae dilectio est. et dilectio custodia
legum illius est: custoditio autem legum consummatio
incorruptionis est. ~~ergo~~ ergo graece est autem ut gra-
"datio incipiat v. praecedenti. Corn. a Lap. ut sit sensus.
Fundamentum et institutum sapientiae primum est ~~desi~~
~~derare sapientiam~~ disciplinae concupiscentia: concupi-
scentia disciplinae parit curam ejus, cura dilectionem,
dilectio confirmat in praxi praeceptorum illius; obser-
vantia autem perfecta legum sapientiae habitum
inducit animo ita bene haerentem, qui violari nun-
quam nec labefactari potest.

V. 20. Incorruptio autem facit esse proximum Deo. h. e. In-
tegritas haec autem facit hominem similem Deo per gratiam,
et sanctitatem; eademque faciet Deo similem in caelo per
immortalitatem, et gloriam ~~Corn. a~~ juxta illud: cum ap-
paruerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum. 1. Jo.
c. 3. 2. Corn. a Lap.

V. 23. Diligite lumen sapientiae omnes qui praeestis popu-
lis. "Haec "gnome non est in Graecis codicibus, sed Latinus
"omnibus." Corn. a Lap. h. e. Solliciti sitis, ut praeferatis
lumen sapientiae omnes, qui praeestis populis.

V. 24. Et quemadmodum facta sit Graece γέγονε id est
orta sit. Corn. a Lap.

ibid. Sacramenta "graece mysteria, et hi Dei non est in
"Graeco sed intelligitur. Mysteria enim praegnantia
"Dei, praesertim origo sapientiae." Corn. a Lap.

ibid. Nativitatis. h. e. originis.

ibid. Ponam in lucem h. e. proponam palam

ibid. Et non praeteribo veritatem. h. e. et non parcam
veritati. Corn. a Lap.

Cap. 7.

v. 1. Ex genere terreni illius. h.e. Adami.
ibid. Et in ventre matris figuratus sum caro. h.e. et in ventre
matris factus sum caro cum dispositione et figura.
v. 2. Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine.
Optimi enim et perfectissimi nascendi fines homini novem
vel decem mensibus terminantur, inquit Corn. a Lap.
ex Arist. l. 7. hist. animal. c. 4. et Plin. l. 7. c. 5.
ibid. In sanguine. subintell. materno. Matris enim semen
rubeum est, ac potius sanguis videtur, quam semen, ut
patet ex ejus residuo sanguine menstruo. Corn. a Lap.
ibid. Ex semine hominis, et delectamento somni convenienti.
h.e. conveniente, concurrente, adhibito, conjuncto ~~semine~~
semine viri cum delectatione vel voluptate quae venit
cum somno.
v. 3. Accepi. Graece Attraxi. Corn. a Lap. vel hausi.
ibid. Et in similiter factam decidi terram. "Graece id est "si:
"militer, vel similia passam ut vertit Pagninus, Arias,
"et Jovinus, h.e. similibus passionibus, qualitatibus, in:
"commodis obnoxiam." Corn. a Lap.
ibid. Plorans. Graece id est vagiens. Corn. a Lap.
v. 4. In involumentis. Graece id est in fasciis, et involucris
infantilibus. Corn. a Lap.
ibid. Et curis magnis. "Illo magnis jam non est in Graeco. Per:
"peram P. Nannius pro curis legit cunis." Corn. a Lap.
h.e. Nutritus sum cum sollicitudine nutrientium.
v. 5. Unus. h.e. similis.
v. 7. Propter hoc optavi, et datus est mihi sensus. " Propter
" hoc scilicet quod viderem me ex naturae primordiis ce:
" teris nihilo meliorem, optavi, concepi votum, quo me
" ratione excellentiorem efficerem; et datus est mihi sen:
" sus, intelligentia, scientia, prudentia. Corn. a Lap. ex
Pineda l. 1. de Rebus Salom. c. 12.
ibid. Optavi. Graece est oravi, supplicavi, votum concepi. Corn. a Lap.
ibid. Sensus. "Ut scilicet in omnibus sensate, sapienter, et
" honeste me gererem." Corn. a Lap.
v. 8. Regnis et sedibus. "Graece sceptris et thronis, quae regis,
" et regni sunt insignia." Corn. a Lap.
v. 10. Super salutem et speciem. h.e. super sanitatem, et
formam, vel pulchritudinem vertit Corn. a Lap. ex Graeco
ibid. Pro luce. h.e. instar lucis. Corn. a Lap.
ibid. Quoniam inextinguibile est lumen ejus. h.e. quoniam
ad omnia usum habet lumen ejus.
v. 11. Et innumerabilis honestas per manus illius. Graece est
πλοῦτος idest opes divitiae. Corn. a Lap. per illam.
v. 12. Et laetatus sum in omnibus, quoniam antecedebat
me ista sapientia. h.e. et habui me alacrem, et bene
praeparatum ad omnia, quoniam duce utebar sapientia.
ibid. Et ignorabam quoniam horum omnium mater est.
"Illud Quod ait, ignorabam, intellige antequam eam, ejus:
"que dotes plane perspectas haberem, et experientia cogno:
"vissem." Corn. a Lap. h.e. et tamen aliquando igno:
raveram, vel nec tamen unquam sperare ausus fuissem

v. 13. Quam sine fictione didici. h. e. Quam sincere et
vero amore, peramanter didici
ibid. Et sine invidia communico. h. e. et eadem sinceri=
tate, atque amore communico.
ibid. Et honestatem illius non abscondo. Græce est et di=
vitias. Corn. a Lap.
v. 14. Infinitus enim thesaurus est hominibus. Græce est
indeficiens, vel inexhaustus, Corn. a Lap.
ibid. Participes facti sunt amicitiæ dei. Vatabl. apud
Corn. a Lap. amicitiam cum Deo junxerunt.
ibid. Propter disciplinæ dona commendati. h. e. propter
ea quæ ex bona disciplina emanant bona, quæque
donat disciplina, commendati.
v. 15. Mihi autem dedit deus dicere ex sententia et præ=
sumere digna horum quæ mihi dantur. h. e. Porro
Deus mihi donavit posse auctorem fieri, et docere
digna his donis sapientiæ, quæ continuo mihi de=
fert, prout præmeditor, vel præconcipio mente.
ibid. Quoniam ipse sapientiæ dux est. h. e. primus
sapientiæ magister.
ibid. Et sapientium emendator. h. e. moderator, re=
prehensor etiam, et præceptor.
v. 16. In manu illius et nos et. h. e. sunt, vel pen=
dent ab auctoritate prima illius et nos et nostra et.
ib. Omnis sapientia, et operum scientia, et disciplina.
h. e. omnis speculativa scientia, omnis ars, et mo=
ralis institutio.
v. 17. Horum quæ sunt. h. e. entium, vel existentium.
Corn. a Lap. ex Græco.
ibid. Ut sciam dispositionem orbis terrarum. Græce mun=
di constitutionem, vel constructionem (Corn. a Lap.) ut
agnoscere valeam.
ibid. Et virtutes elementorum. h. e. et vim primorum
vel principiorum vel corporum unde sunt omnia.
v. 18. Initium, et consummationem et medietatem tempo=
rum, vicissitudinum permutationes, et commutatio=
nes temporum. h. e. Unde, vel ex quo sidere, vel
signo incipiant anni, dies, et menses; quo, qua=
lique signo, situ, loco, sede cœli medium cursum
teneant, quo item peragant, et absolvant totum,
unde orbis terrarum permutantur vices, simul cum
commutatione temporum.
v. 19. Anni cursus, et stellarum dispositiones. h. e.
permutantur enim anni cursus juxta stellarum
dispositiones.
v. 20. Naturas animalium, et iras bestiarum, vim
ventorum, et cogitationes hominum. h. e. Specifi=
cas differentias, et formas animalium, vires, potentias
que sensitivas bestiarum, vim operativam ventorum
et eminentiam super omnia ejusmodi quam tenent
cogitationes hominum informatæ ratione.

V. 21. Et quæcumque sunt absconsa, et improvisa didici. h.e. Et quæcumque vulgo et sine studio ignorantur, et quæ minime sunt pervia visui, didici.
ibid. Omnium enim artifex docuit me sapientia. h.e. adhibui enim et admovi his omnibus artem, ut docerer et discerem ex ista sapientia, vel juxta hanc sapientiam, et normam ac leges, ejus institutaque ejus.
V. 22. Est enim in illa spiritus intelligentiæ. h.e. Comparatur enim per illam spiritus intelligens.
ibid. Sanctus. h.e. cujus prima institutio est sanctitas et dei timor.
ibid. Unicus, multiplex. h.e. ad concordiam, et unionem principiorum omnia scita dirigens.
ibid. Subtilis, disertus. h.e. acute investigans, et diserte, vel dilucide exponens.
ibid. mobilis. h.e. omnibus se accommodans juxta exigentiam et captum discentium, et rerum.
ibid. Incoinquinatus, certus. h.e. Inconfusus, incommixtus, minime implicatus, et certo ordine, via, methodo a principijs ad conclusiones procedens.
ibid. Suavis, amans bonum. h.e. modestus etiam, et benevolus, vel amicabilis.
ibid. Acutus, quem nihil vetat, benefaciens. h.e. Acute acriter, funditus, penitus res intelligens, quem nulla difficultas impedit a progressu, qui omnia cœpta feliciter implet.
V. 23. Humanus, benignus. Græce est una vox φιλάν-θρωπος, idest hominum amator. v. Corn. a Lap.
ibid. Stabilis, certus, securus. h.e. suis institutis sum mentis tum manus firmiter innixus, illis hærens, tranquillus animi, sine cura, tristique sollicitudine.
ibid. Omnem habens virtutem. Græce omnipotens. Corn. a Lap. h.e. ad omnia idoneus.
ibid. Omnia prospiciens. h.e. nihil prætermittens inconsideratum.
ibid. Et qui capiat omnes spiritus. h.e. Et qui omnium consilia, et mentes facile investiget, et cognoscat.
ibid. Intelligibilis, mundus, subtilis. h.e. habet enim vim per sese intelligendi perspicacem, habet ordinem considerandi pure, dilucideque, vel methodum ratiocinationis perspicuam; habet hinc inferendi vim subtiliter, et concludendi certa argumentatione.
V. 24. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia. h.e. Omni enim vi movente et agente efficacior est sapientia.
ibid. attingit autem ubique propter suam munditiam. h.e. Penetrat enim omnia cum sua face scientiæ. Vide Corn. a Lap.
V. 25. Vapor est enim virtutis dei. h.e. participatio est enim virtutis dei.
ibid. Et emanatio quædam est omnipotentis claritatis dei sincera. Græce id est, limpidus omnipotentis gloriæ rivus, inquit Corn. a Lap.
ibid. Et ideo nihil inquinatum in eam incurrit. h.e. Et ideo abstinet omnem et errorem, et labem, et errandi et peccandi omnem causam.

V. 26. Candor est enim lucis æternæ h.e. Veritas enim abstractiva sapientiæ est veritas æterna

Ibid. Et speculum sine macula Dei majestatis h.e. Et quasi imago quædam ejus veritatis, quæ in intellectu Dei optimi maximi effulget quasi in speculo expressa.

Ibid. Et imago bonitatis illius. h.e. Et imago naturæ, vel intelligentiæ illius, cum maxime per actum intelligendi Thomistæ definiant primo Dei essentiam.

V. 27. Et cum sit una omnia potest. Vide supra v. 22. velut explicaverim tò unicus, et v. 23. illa: omnem habens virtutem.

Ibid. Et in se permanens omnia innovat. h.e. Et stabilis in suis principijs, novis semper et præclaris inventis ~~[illegible]~~ laudatur.

Ibid. Et per nationes in animas sanctas se transfert. h.e. Et per generationes, vel ætates singulas a sanctis hominibus excipitur et colitur.

Ibid. Amicos Dei, et prophetas constituit. h.e. unde ~~[illegible]~~ succedunt identidem, et florent amici Dei, et prophetæ.

V. 28. Qui cum sapientia inhabitat h.e. qui cum sapientia tanquam cum uxore in connubio sancto vivit. Ita fere Corn. a Lap. ex Lyrano

V. 30. Sapientiam autem non vincit malitia. h.e. Sapientia non est obnoxia furti, corruptioni, vel extinctioni.

Hæc ita in hoc Caput ad litteram. Si mystice vel eminenter translata velis, nemo ex alijs omnibus tibi non occurrerit interpres

Cap. 8.

V. 1. Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. h. e. Itaque sapientia latissime patet a principio sæculorum ad exitum, a summo cælorum usque ad abyssum, contemplabilis a principio cujusque actionis præclare suscipiendæ ad perfectum atque felicem successum illius, vi illa sua, quæ paulo ante descripta est c. 7. v. 23. stabili, certa, secura, habente omnem virtutem, omnia prospiciente, et capiente omnes spiritus, et cum fortissime adeo assequatur omnia, id hac tamen tanta ejus fortitudine suavitas mirifica est propter ordinem, quo cuncta vel disponit, vel disposita contemplatur, propter sanctitatem, philantropiam, sive hominum charitatem, beneficentiam, et charitatem. præc. c. 6. v. 22. et 23.

V. 2. a juventute mea. h. e. a puero. Corn. a Lap.

ibid. Et quæsivi sponsam mihi eam assumere. h. e versari semper amantissime in meditatione sapientiæ ad eum modum quo perennis usus et conversatio est cum sponsa lectissima. Vel potius: Quæsivi illam tanto studio, quanto non cum amore nova sponsa assumitur, vel diligitur.

ibid. Et amator eis. h. e. adeo amator eis.

V. 3. Generositatem illius glorificat contubernium habens dei. h. e. Genere illa tam excelso præstare gloriatur, ut familiaris sit, et amica ipsi deo.

ibid. Sed et omnium dominus dilexit illam. h. e. Immo vero ipse omnium dominus dilexit illam, et immo continuo diligit.

V. 4. Doctrix enim est disciplinæ dei, et electrix operum illius. h. e. a Cornel. a Lap. [illegible] Doctrix Græce est [illegible] μύστις, idest secretaria, eo: nomine, idest secretorum dei conscia, et [illegible] secretaria, eorundemque revelatrix, et doctrix, quæ scilicet novit arcana dei, et ea revelat.

ibid. Et electrix operum ejus. h. e. consideratrix, vel investigatrix.

V. 6. Si autem sensus operatur, quis horum quæ sunt magis quam illa est artifex? h. e. si autem scientia operæ pretium est, vel appetitur, quid est ex omnibus rebus, quod ad eam rem magis prosit, quam illa quæ omnes habet calliditatis partes, et artes.

V. 7. Et si justitiam quis diligit, labores hujus magnas habent virtutes. sobrietatem enim, et prudentiam docet, et justitiam, et virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus. h. e. Et si [illegible] diligit, [illegible] aliquis esse generaliter justus, partes et [illegible] [illegible] hujus sapientiæ conferunt plurimum ad eam rem. [illegible] [illegible] enim [illegible] nominibus [illegible] interpres quatuor illas virtutes, quæ maxime in ore Philosophorum esse adsolent, [illegible] [illegible] prudentiæ imponens nomen sapientiam, fortitudinem vero virtutis vocabulo [illegible] nominavit, sobrietatem appellans temperantiam, [illegible] interpretatus est. Has autem quatuor virtutes in eodem libro Sap. omnes suis nominibus appellatas [illegible] solam justitiam [illegible] interpretatus est [illegible] longe postea reperimus in [illegible] [illegible] Græco. S. Aug. [illegible] [illegible]

V. 8. Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, et de futuris æstimat, scit versutias sermonum, et dissolutiones argumentorum: ~~[illegible]~~ ~~[illegible] et eventus temporum, et sæculorum~~

ibid. ~~signa et monstra [illegible] [illegible]~~ ~~[illegible] et [illegible]~~ signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum, et sæculorum.. h. e. Et multiplicem si scientiam, variamque quis piam desiderat, continentur uno ambitu et nomine sapientiæ et eruditio præteritorum temporum, et prudentia conjiciendi de futuris, et interpretatio sermonum difficilium, et dissolutio ænigmatum, et paralogismorum, et

præcognito ex mathesi, et signis meteorologicis ac pro:
gnosticis) pluviarum, tempestatum, eclipsium, sterili:
tatum, fertilitatum, æstus, frigoris, ventorum, pestis
morborum, sanitatum, et per singularia tempora, et per
diuturniora sæcula.
V. 9. Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum etc.
persistit in eadem allegoria, unde quæsivit sponsam
sibi eam assumere etc. v. 2.
ib. de bonis. h. e. bona.
ibid. Et erit allocutio cogitationis, et tædij mei. h. e. et
alloquetur meam in sollicitudine, et tædio meo, vel
clarius, et præbebit materiam meditationis solatium
mihi ~~h~~ colloquenti mecum ipso in tempore sollici:
tudinis et tædij.
V. 10. Claritatem h. e. celebritatem.
ibid. Honorem. h. e. pretium, existimationem inclytam. Corn. a Lap.
V. 11. Potentium. Græce dynastarum. Corn. a Lap.
~~Et facies princ~~
ibid. Et facies principum admirabuntur me. Corn. a Lap.
" Ultima hæc pars deest in Græco."
V. 12. Tacentem me sustinebunt. h. e. expectabunt ut loquar. Corn.
ibid. Et loquentem me respicient h. e. loquenti attendent. Corn. ex Græc.
ibid. Et sermocinante me plura, manus suas ori imponent.
Subint. ut Corn. a Lap. veluti silentium sibi indicentes
" me attente auscultabunt præ voluptate, et admiratione
" mearum sententiarum."
V. 13. Immortalitatem. subintell. nominis.
V. 14. Disponam populos, et nationes mihi erunt subditæ.
h. e. administrabo et regam populos singulos, et nationes, vel provincias
~~tionum~~ universitatem populorum multorum suo am:
bitu, et communibus continentes.
V. 15. Reges horrendi h. e. assueti timeri.
ibid. In multitudine ~~h. e. in~~ videbor bonus. h. e. In con:
gregatione pacifica ostendam me benignum et clementem.
V. 16. Intrans in domum meam conquiescam cum illa. h.
e. In otio solitario meo meditabor illam.
ibid. Non enim habet amaritudinem conversatio illius. h. e.
dulcis est enim usus illius.
ibid. Nec tædium (habet) convictus illius, sed lætitiam et
gaudium. h. e. Nec delassat exercitatio illius, sed
confirmat ad ulteriorem experientiam cum voluptate.
~~V. 17. Hæc cogitans apud me, et commemorans etc. h. e. cogi~~
~~tans~~ ~~hæc cogito apud me, et commemoro, Hebraismus~~
~~est utens~~ participium pro verbo temporis præ:
~~sentis~~
ibid. Quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ
h. e. in usu familiari sapientiæ tanquam sponsæ. Per:
sistit enim in instituta metaphora.
V. 18. Et in operibus manuum illius honestas sine defectione.
h. e. Et in operibus juxta illam perfectis divitiæ et
gloria indeficiens.
ibid. Et in certamine loquelæ illius sapientia. h. e.
Et in exercitatione colloquendi erudite calliditas perfecta.
ibid. Et præclaritas in communicatione sermonum
illius. h. e. Et celebritas, vel laus in communi:
canda doctrina illius.

V. 19. Animam bonam. h. e. ingenium ad studia sapientiæ idoneum, et bene præparatum.
V. 20. Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum. h. e. Et cum esset anima mea egregie bona, corpus etiam complexa est, convenitque optime complexum, et organo suo toto perfecte comparatum.
V. 21. Continens. h. e. Voti compos. Sic Lorin. ex Græco.

Cap. 9.

V. 1. Fecisti omnia verbo tuo. Enimvero ipse dixit et facta sunt. ps. 32. 9
V. 3. Ut disponat. h. e. regat, vel gubernet.
ibid. in directione cordis. h. e. cum recta ratione.
V. 4. Et noli me reprobare a pueris tuis. h. e. Noli me non esse unum vel famulorum vel filiorum tuorum, quibus donasti largiter sapientiam.
V. 5. Et minor ad intellectum judicii et legum. h. e. et minus sufficiens per memet ad intelligendum, quid judicare conveniat, vel sancire ex lege.
V. 6. In nihilum computabitur. h. e. insufficiens per se reperietur.
V. 8. Et dixisti me ædificare templum etc. Nimirum per Nathan prophetam ad David Patrem Salomonis 2 Reg. 7.
ibid. [illegible] simulitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio. h. e. templum cum altari ad imitationem et eam dispositione, atque ordine, ac modo tabernaculi sancti tui, cujus ideam, et normam Mosi tu ipse in Sina ostendisti
Exod. c. 25. et 26.
ibid. Quod præparasti ab initio. h. e. quod imperasti construi tibi, et cujus modum, exemplar, et formam ostendisti olim ut inserviret, atque usui esset elapsis temporibus.
V. 9. Et tecum sapientia tua etc. Amplificat quasi per rationem verba novissima v. præcedentis: quod præparasti ab initio confitendo et laudando sapientiam dei: et tecum etc. h. e. eterna tecum etc. Porro hæc sapientia dei ad litteram, atque adeo sine ulla translatione ad mysticum vel eminentiorem rationem et filius dei, verbumque adeo illud, quod erat in principio

apud Deum, et per quem omnia facta sunt. Jo. C. 1
Ibid. Et sciebat, quid esset placitum oculis tuis et quid directum in præceptis tuis h. e. Et sciebat, quid obsecundaret ideam mentis tuæ, et quid fieri deberet juxta normam voluntate tua præfinitam.
Esse etiam hujus versiculi, qui præcessit cum sententia subsequentis hæc paraphrasis: Et quandoquidem tecum semper est, utpote semper assistit tua sapientia, quæ novit opera tua, quæ et affuit tunc, cum orbem terrarum faceres, et sciebat, quid esset placitum oculis tuis, quid obsecundaret effectu ideam mentis tuæ, et quid velles fieri; mitte illam etc.
V. 10. Mitte illam de cælis sanctis tuis, et a sede magnitudinis tuæ. " Græce, et a throno gloriæ tuæ mitte illam. Tò enim mitte repetit, ut ardorem desiderii significaret. Corn. a Lap.
Mitte illam ad literam est mitte lumen ab illa, ponit enimvero metonymice causam pro effectu.
Ibid. Ut mecum sit, et mecum laboret, et sciam quid acceptum sit apud te. Græce, ut simul præsens, vel assistens mihi laboret, id est mecum laboret vel collaboret, ut legit Cantacuzenus. " Corn. a Lap. h. e. ut mihi assistat, et adjuvet laborem meum, et auxilio illius atque lumine sciam, quid sit voluntatis tuæ.
V. 11. Scit enim illa omnia, et intelligit. h. e. Potest illa enim facere, ut sciam omnia, et intelligam.
Ibid. Et deducet me in operibus meis sobrie h. e. et diriget me in operibus meis cum ratione, regula, et modo.
Ibid. Et custodiet me in sua potentia. " Græce in sua gloria, id est grandem potentiam. Nam ut ait Sallust. proem. in Catil. in maxima imperio maxima est gloria. Corn. a Lap.
In est in textu idem ac per, vel cum instrumenti, vel propter.
V. 12. Et erunt accepta. Subintell. Deo et hominibus. Corn. a Lap.
Ibid. Disponam. h. e. dijudicabo. Corn. a Lap. ex Græco.
Ibid. Sedium. Corn. a Lap. " Græce thronorum. Sedes sive throni in plurali notant multas provincias, et judiciorum tribunalia, quibus per suos judices, et præfectos præsidebat Salomon.
V. 13. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? Aut quis cogitare poterit quid velit Deus? Tacite ad orationem, quam instituit h. Salomon h. e. Quis enim regnum vel judicium nisi sapientia Dei illum adjuvet, scire et dijudicare in populis ita poterit, velut si consiliatorem habeat Deum? Aut quis se solo tantæ mentis, atque ingenii est ut norit divinam voluntatem, inspirante Deo non juvante? " Habes proinde textus syn. ecdochen generis pro specie, et universitatis pro particulari.
V. 14. Cogitationes enim mortalium timidæ, et incertæ providentiæ nostræ. h. e. Cogitationes enim hominum trepidæ, infirmæ, atque imbecilles sunt, et periculi plena prudentia nostra. Vide Corn. a Lap.

11. Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, et terrena
inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. h. e. Corpus
enim hoc corruptibile coercet atque impedit vim animæ;
et dum in his terris eam defigit, et detinet incolam
cogit per sensum varia semper et cum anxiitate multi-
plicique formidine cogitare.
~~v. 17. Et miseris Spiritum Sanctum tuum~~ de Altissimis.
v. 17. Sensum autem tuum quis sciet. „ Pro sensum græce est
„ βουλὴν id est consilium mentem voluntatem. Pro sciet
„ græce est præteritum scivit. S. Cyprian. de singul. Cle-
„ ricor. legit scit. per præteritum enim cetera tempora
„ idendant, putà præsens, et futurum. Corn. a Lapide. h. e.
Quis enim scire potest juxta eam prudentiam, et sapienti-
am, quæ tuum donum est, nisi et.
ibid. Et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis. h. e.
Et miseris donum intelligentiæ, quo sancte animetur, di-
rigatur et moveatur de thesauro sancto gratiæ tuæ.
v. 18. Et sic correctæ sint semitæ eorum, qui sunt in terris.
h. e. et sic rectæ instituantur mores et vitæ hominum
agentium in terris. ~~S. Cypri. Directæ~~ „ Pro correctæ
„ S. Cyprian. de sing. Cleric. legit directæ. „ Corn. a Lap.
v. 19. Sanati sunt. Corn. a Lap. „ Græce id est servati, vel
„ salvati sunt, hoc est liberati sunt a periculis mortis tum
„ corporis tum animæ. Unde horum exempla deinceps recenset
„ usque ad finem libri. Quocirca ab hoc versu caput decimum
„ inchoant nonnulli. Simili modo Sapientem imitatus S. Pau-
„ lus Hebr. 11. toto capite probat omnes, qui ab origine mundi
„ salvati sunt, per fidem fuisse salvatos. „.

Cap. 10.

V. 1. Hæc illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit. H.e. hanc sapientiam habuit Adamus primus hominum formatus ipso opifice Deo, ex quo generarentur nationes orbis terrarum; et in primæva illa solitudine affuit illi quasi sodalis et amica ~~optima~~ ipsum ~~custod~~ fideliter custodiens, muniens, et præparans opportune ad omnia, quæcumque opus essent.

V. 2. Et eduxit illum a delicto suo, ~~et dedit illi virtutem continendi omnia~~ Syrus apud Corn. a Lap. liberavit eum a culpa animæ suæ. h. e. utmox cum peccasset, adjuvit eum ut extraheretur, imo et extraxit a delicto suo.

ibid. Et dedit illi virtutem continendi omnia. Corn. a Lap. "scilicet suo dominio, et imperio; nam græce "id est dominandi omnibus juxta illud Gen. c. 1. 28 "dominamini piscibus maris, et volatilibus cæli, et "universis animantibus, quæ moventur super terram.

V. 3. Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperiit. h.e. Sapientiam hanc cum reliquit Cain peccans iracundiam, ~~apostata~~ decidit, deperiit, apostata est a sapientia iram suam et furorem complens, atque consummans cæde fratris. Vide Gen. 4. 7.

Adverte hoc capite ~~quoniam~~ et deinceps, quoniam Sapientia laudatur universim ab effectis suis, ita etiam facta hominum variorum ita recenseri, tamquam semper, vel deinde sint Justi scilicet, et Injusti, genere hominum universim conceptu pro individuis ejus naturæ.

V. 4. Propter quem cum aqua deleret terram h.e. propter hominem generatim injustum, qui constitutus est in lemmate v. præcedentis quasi objectum pro virili sua subsequentis orationis. Si proprie et peculiariter accipias, propter quem est propter Cain et sobolem ejus.

ibid. Sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum justum gubernans. h.e. Innocentia vitæ, mentis prudentia, in Deum fides, quæ fuit Noe sapientia, post Caini ~~...~~ ruinas et interitum iterum salvavit humanum genus per exilem arcæ fabricam, ipsum ~~...~~ Noe cum filiis suis dirigens in salutem.

V. 5. Hæc ~~...~~ et in consensu ~~...~~ nequitiæ cum se nationes contulissent, scivit justum, et conservavit sine querela Deo, et in filii misericordia fortem custodivit. Hæc vis verborum hæc est "Sapientia cum nationes hominum consensissent omnes in nequitiam, invenit tamen illa quæ te justum, vel potius nonnullos justos, et conservavit in culpatos ante oculos Dei, et tamquam filios misericorditer custodivit incolumes" Vel etiam etiam si ab omni ... deduxeris" Hanc etiam translationes et hanc sententiam deduxeris: cum nationes hominum universim conspirassent in nequitiam, invenit tamen nonnullos licet pauci justi, qui se ... servavit Deo, et per illam miseratione incolumes erant ... nemini concorditer custodia incolumes erat. Id ... celebris fuerunt Abrahæ justitia, et sanctitas ... est quantum ... et quam ... acceptusque Deo ille vir fuit ... ...

ibid. Pentapolim. " Pentapolis vocabatur illa regio, quia erant in
" ea quinque civitates, scilicet Sodoma, Gomorrha, Adama,
" Seboim, et Segor, licet ultima Segor parcitum sit a deo ob
" preces Loth in eam confugientis. Jam tota Pentapolis versa
" est in mare salsum, sive mortuum, quod a bitumine cogni
" vocatur lacus Asphaltites. Pentapolis græce item est quod
" quinque urbes, sive regio complectens quinque urbes. Corn. a Lap.
V. 7. Quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deser:
ta terra, ~~et incerto tempore fructus habentes arbores et incredi:~~
~~bilis animæ memoria stans figmentum salis~~ Apud Cornel.
~~Apud Corn.~~ a Lap. Borchardus l. 1. histor. c. 5. et 6. " Mare mor:
" tuum (ait) semper est fumans, et tenebrosum, quasi os inferni
" sicut meis oculis aspexi, ob tetrum vaporem inde fumantem,
" qui quocumque deferente vento pertingit, cuncta sterilia facit.
ibid. Et incerto tempore fructus habentes arbores. h. e. Et arbo:
res ferentes fructus nunquam nec certo ~~tempore~~, et maturo
tempore. vel, Et arbores nunquam perducentes fructus ad ma:
turum tempus. In quem locum ita Corn. a Lap. " Pentapolis
" olim erat amœnissima, et fertilissima, ut vocaretur paradisus
" dei, post scelera, et ~~divinam~~ ultionem dei versa est partim
" in lacum Asphaltitem, sive mare mortuum, partim in terram
" exustam, in qua ut ait Joseph. l. 5. de bello c. 5. adhuc di:
" vini ignis reliquias, et oppidorum quinque videre licet ima:
" gines, et renascentes in fructibus cineres, qui colore quidem
" sunt edulibus similes, carpentium vero manibus in fumum
" dissolvuntur, et cinerem. Idem tradit Solinus Polyhist. c. 37.
" et Tacit. l. 5. hist. ac Tertull. in Carm. de Sodoma, et S. August.
plas. de civit. c. 8.
ibid. Et incredibilis animæ memoria stans figmentum salis. Corn.
a Lap. Græce est: et incredulæ animæ monumentum stans co:
lumna salis. " designat uxorem Loth, quæ cum cum eo fugiens
" e Sodoma, ac contra præceptum Angeli cavere respiciens retro
" ut conflagrantem Sodomam aspiceret ob incredulitatem et inobed:
" ientiam versa est in statuam salis, metallici scilicet, quod imbri:
" bus resistit et soliditate sua ædificiis est utile teste Plinio.
" Statuam hanc se vidisse Josephus dicit l. 1. antiquit. quin et
" etiamnum extare inter Engaddi et mare mortuum dicunt ocu:
" lati testes Borchardus, Bredembachius, Salignacus, et ex iis
" Adrichomius in descriptione terræ sanctæ. Idem. Apud quem
S. Aug. serm. 89. de verbis domin. secundum Luc. Uxor Lot
in salem conversa est, ut prudentes condiret exemplo
V. 8. Prætereuntes. Græcum verbum interprete Corn. a Lap. valet
extra viam excedentes, vel exorbitantes a sapientia.
ibid. Lapsi sunt. Vertit Corn. a Lap. ex Græco lapsi sunt
ibid. Bona. Græce καλά id est honesta, utilia, et jucunda hone:
sta amœna vertit Corn. a Lap. Alij pulchra, h. e. decora
V. 9. A doloribus. Græce a laboribus, inquit Corn. a Lap. h. e. a malis
V. 10. Iræ profugum (~~[illegible]~~) fratris h. e. Jacobum fugientem
iram Esau ob præceptum patris Isaac benedictionem inferi:
am et iratum Gen. c. 28.
ibid. Deduxit per vias rectas. h. e. inquit a Lap. " fecit ut Jacob
" tutum iter quando erat ex Chanaan in Mesopotamiam ubi
" habitabat Laban per tot pericula, aspritudines, difficultates, et in:
" sidias, quas illi parabat Esau, illæsus, et securus perageret, jux:
" ta id, quod ei pollicitus erat deus: et ero custos tuus quocum:
" que perrexeris, et reducam te in terram hanc: nec dimittam
" nisi complevero universa quæ dixi Gen. c. 28. 15.

ibid. Et ostendit illi regnum Dei. „Cum scilicet Jacob, ut „dicitur Gen. 28. 12. vidit in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cœlum; angelos quoque etc. Corn. a Lap.

ibid. Scientiam sanctorum dedit h. e. cognitionem rerum sanctarum, et mysteriorum Dei. Sanctorum enim neutro genere vult a Lap. intelligendum.

ibid. Honestavit illum in laboribus Græca est inquit a Lap. „ditavit eum per ærumnas, et molestos labores, quos „Jacob quatuordecim annos subivit pascendo greges „Laban, ut Rachele uxore potiretur.

ibid. Et complevit labores illius. Græcum vertit a Lap. multiplicavit „h. e. multiplici mercede, et fructu „compensavit labores illius, dum scilicet greges Jacob „præ gregibus Laban copiosa fœtura, et proventu ad„auxit, et multiplicavit.

v. 11. In fraude circumvenientium illum affuit illi, et honestum fecit illum. Græcum vertit a Lap. In avaritia iniqua, et fraudulenta prævalentium astitit illi, et ditavit illum. Iniquus illi erat Laban socer.

v. 12. A seductoribus. Græca ab insidiatoribus. a Labano socero qui Jacob fugientem cum uxoribus et filiis insequutus est, cui dixit Deus in somnis: cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius. Gen. C. 31 29 Ab Esau quoque, qui illi insidiabatur, tum a Chananæis, a quibus in magno periculo fuit ne penitus cum universa familia deleretur, cum Simeon et Levi filii eius furore perciti ob sororem Dinam Sichem violatam Sichimitas omnes crudelissime occiderunt Gen. C. 34. Corn. a Lap.

ibid. Et certamen forte dedit illi ut vinceret, et sciret quoniam omnium potentior est sapientia. h. e. Etenim illi obtigit Deo sic, et Divina disponente sapientia, ut certamen et dimicationem arduum et durum Jacob subiret, et sustineret, ut et ille suo periculo comprobaret, et eius exemplo omnibus innotesceret, quoniam omnium rerum potentissima est sapientia. Id est pietas, religio Dei cultus, ut hic vertit Arabicus apud Corn. a Lap.

v. 13. Hæc venditum justum (Joseph) non dereliquit, sed a peccatoribus (impiis fratribus ~~[illegible]~~) liberavit illum; descenditque cum illo in foveam (cisternam veterem Gen. C. 37. 24.)

v. 14. Et in vinculis non dereliquit illum (in carcere Gen. C. 39. 20.) Donec afferret illi sceptrum regni, et potentiam (Gen. C. 41 v. 41 et infra) adversus eos qui eum deprimebant, (fratres propter invidiam Gen. C. 37 18) Et mendaces ostendit qui maculaverunt illum (et fratres mittentes tunicam illius ad patrem Gen. C. 37. 31 et dominam suam uxorem Putiphar Gen. C 39.)

ibid. Claritatem æternam h. e. gloriam æternam ut vocaretur Salvator mundi Gen. C. 41. 45

v. 15. Semen sine querela. h. e. nationem Israeliticam inculpatam

V. 16. Servi Dei. h. e. Moysis.
Ibid. Et stetit contra reges horrendos in portentis et signis. h. e. Restitit regibus terribilibus per miracula, et signa, velut ex Græco transfert a Lap.
V. 17. Et reddidit justis mercedem laborum suorum. Nam abstulerant ab Ægyptiis commodato vasa argentea, et aurea, ~~et~~ vestemq. plurimam Exod. C. 12. 35.
Ibid. Et deduxit illos in via mirabili. Symm. apud Corn. a Lap. Et deduxit eos per mare rubrum terribile, et deambulare eos fecit per aquas fortes.
Ibid. Et fuit illis in velamento diei, et in luce stellarum nocte. Nam vero Dominus præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, et per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. Exod. C. 13. 21.
V. 19. Et ab altitudine inferorum eduxit illos. h. e. ex profundis maris fecit emergere Ægyptios. ~~Alii putant, e profundo maris [illegible] vel per profundum maris dux itineris Hebræis fuit~~
V. 20. Pariter. h. e. in hymnum. Corn. a Lap. ex Græco.
V. 21. Muti et elingues dicuntur Hebræi propter præcedentem timorem, quo eos detinuerat tyrannis Pharaonis.
Ibid. Quoniam sapientia aperuit os mutorum, et linguas infantium fecit disertas. h. e. Quoniam tua, Deus, gratia, quæ liberaverat populum tuum sapientiæ satis dedit in publica illa lætitia etiam mutis, et elinguibus infantibus, ut laudes tuas canerent ore grandisono, et diserto.

Cap. 11.

V. 1. Prophetæ Sancti. h. e. Moysis.

V. 2. Et in locis desertis fixerunt casas. h. e. fixerunt tentoria in Arabia deserta. Incolæ ibi quia non in domibus, sed in tentorijs habitant dicti sunt Scenitæ teste Plinio l. 6. c. 28. et Nomades eo quod pascunt greges, sedesque vicissent. Corn. a Lap.

V. 4. De petra altissima. h. e. de monte Oreb qui est jugum Sinai Exod. c. 17. 6. Item in Cades Num. c. 20. 11. Corn. a Lap.

V. 5. Per quæ enim pœnas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui, et in eis cum abundarent filij Israel lætati sunt. ~~per hæc cum illis deessent, bene cum illis actum est.~~

V. 6. Per hæc cum illis deessent, bene cum illis actum est. h. e. Sicut enim in Ægypto cum aquæ denegatæ sunt Ægyptijs inimicis Israel, et conversæ in sanguinem Exod. c. 7. 20, ita ut non haberent Ægyptij unde biberent, filij Israel non caruerunt e contrario ibi aquis dulcibus, et salubribus; Ita similiter cum in deserto aquæ deessent Israelitis, benigniter illis a Deo de aquis provisum est.

V. 7. Sempiterni fluminis. h. e. Nili fluminis perennis.

ibid. Humanum sanguinem. h. e. sanguinem vindicem sanguinis humani infantium Hebræorum, quos interfecerunt Ægyptij. Exod. c. 1.

V. 8. Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum dedisti illis abundantem aquam insperate. h. e. Qui Ægyptij cum minuerentur viribus et animo, imo et numero, etiam perirent conversis aquis in sanguinem in exprobrationem et pœnam infanticidalis edicti; tum dedisti Israelitis abundantem aquam præter omnem naturalem spem. Cum enim aquæ omnes in sanguinem verterentur quomodo non illæ etiam, quæ usui faciebant Hebræis.

V. 9. Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, et adversarios illorum necares. h. e. Manifestans faciens prodigio sitis, quæ tunc fuit, te ipsum esse auctorem et protectorem magnificum vitæ et incolumitatis tuorum et vindicem enecantem adversarios illorum.

V. 10. Cum enim tentati sunt, et quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira judicati impij tormenta paterentur. h. e. Cum enim Hebræi in deserto aquas desideraverunt, habuerunt evidens, quæ interesset differentia inter tentationem, et judicium; ipsi tunc enim solum tentati sunt, et quidem cum misericordia, ut discerent et assuescerent sperare in Domino. at impij Ægyptij sitim perpessi sunt in punitionem, supplicium et vindictam judicium.

V. 11. Interrogans. h. e. examinans per quæstionem, et torturam sitis. Corn. a Lap.

V. 12. Absentes enim, et præsentes similiter torquebantur. h. e. Ægyptij enim quocumque fugerent sive huc, sive illuc, similiter non poterant vel effugere vel evadere pœnam divinitus persequentem

V. 13. Duplex enim illos acceperat tædium et gemitus cum memoria præteritorum. h. e. Duplicabat autem illos pœnam et tædium memoria præteritorum. h. e. conscientia peccatorum

V. 14. Cum enim audirent per sua tormenta bene secum
agi, commemorati sunt dominum admirantes in finem
exitus. h. e. Cumque intelligerent Egyptij dum ipsi tormen:
ta patiebantur, bene agi econtra cum Hebræis, ipsi com:
pulsi sunt confiteri illud miraculum esse a Domino
considerantes, et suspicientes prodigij tanti exitum diffe:
rentem inter ipsos, et Hebræos. Hinc illæ voces et
magorum Pharaonis Exod. c. 8. 19. digitus dei est hic
et a Pharaone ipso extortæ c. 9. 27 Peccavi etiam nunc.
dominus justus: ego, et populus meus impij.
V. 15. Quem enim in expositione prava projectum derirerunt
h. e. Moysem de quo vide Exod. c. 2.
ibid. In finem eventus mirati sunt, non similiter justis sitien:
tes h. e. Hunc Moysem ex aquis servatum deinde mirati
sunt taumaturgum illos affligentem siti, cum vertisset
flumen eorum in sanguinem Exod. c. 7. longe dissimili e:
jus, quam Hebræi passi ~~sunt~~ unquam sunt in deserto
vide supra ad v. 7.
~~V. 16. Muta serpentes~~
V. 16. Mutos serpentes. h. e. expertes sermonis, vel expertes
rationis, seu irrationales. Corn. a Lap.
ibid. et bestias supervacuas h. e. omne genus. Unde Virgil
l. 8 de Egypto v. 698

V. 18 Omnigenumque deum monstra, et latrator Anubis, Contra Neptunum et Venerem contraque Minervam Tela tenent
~~Impossibilis h~~ Non enim erit impossibilis omni:
potens manus manus tua. h. e. Non enim non poterat
manus tua, cum imo sit omnipotens.
ibid. Ex materia invisa. Corn. a Lapid. in Græco est ἀμόρφου
id est informi, ut legit S. Aug. de Fide et Symb. c. 2.
V. 19. Aut novi generis ira plenas ignotas bestias. Corn. a Lap.
vertit ex Græco recenti, vel recens creato furore plenas
ibid. Aut vaporem ignium spirantes. Quales videntur fuisse
serpentes illi igniti de quibus Numer. c. 21. 6. Vide Cornel.
ibid. Aut fumi odorem proferentes. Corn. a Lap. id est spirantes
cum sonitu, fremitu, ac stridore fumum, reciproca ante:
litus ventilatum.
ibid. Emittentes Corn. ex Græco fulgurantes.
V. 21. Uno spiritu. h. e. uno momento vel ictu, vel quanto tem:
poris spatio unus anhelitus ducitur.
ibid. Persequutionem passi ab ipsis factis suis. h. e. per scelera
ipsa vi peccatorum suorum, stimulus enim ~~peccati~~
mortis peccatum est 1. Cor. c. 15. 56.
ibid. Et dispersi per spiritum virtutis tuæ. h. e. per tractu
immensa, qua pollet deus.
ibid. Sed omnia in mensura, et numero, et pondere disposu:
isti. h. e. Sed applicas omnibus justitiam tuam prout
ta ac eorum postulat genus, exigit peculiaris eorum
circumstantia, et ratio, et vis indolis, animi, affecti:
onis, habitus promeretur
V. 22. Multum enim valere tibi soli supererat semper. Va:
tabl. apud Corn. a Lapid. Tenim ampla (alij magnifica)
operari te potestas semper est.
V. 23. Orbis terrarum. Corn. a Lap. in Græco non est to
terrarum, sed tantum totus mundus.
ibid. Et tanquam gutta roris antelucani, quæ descendit in
terram. h. e. et tanquam gutta roris matutini, quæ
combibitur, et deperditur a terra.

1

V. 24. Sed misereris omnium, quia omnia potes. h.e. Sed miserens hominum facillime, et indulgentissime, quia in eo quod misereris, elucet vis maxima omnipotentiæ tuæ.

ibid. Et dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. h.e. ut adducas ad pœnitentiam. Rom: vero an ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Rom. c. 2. 4.

V. 25. Nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. Corn. a Lap. ex Græco præparasti, et ordinate composuisti.

V. 26. Aut quod a te vocatum non esset conservaretur? Ipse enim dixit, et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt ps. 32. 9.

V. 27. Parcis autem omnibus quia tua sunt, Domine, qui amas animas. h.e. Conservas autem omnia, quia fecisti ea, Domine; conservas porro propter animas, quia fecisti propter animas.

Cap. 12

O quam bonus et suavis est, domine, spiritus tuus in omnibus! Subint. "scilicet rebus creandis, ~~gubernandis~~, "conservandis, alendis, gubernandis" Corn. a Lap. sed præcipue in hominibus, et animis de quibus vide c. præc. v. ult. propter hos enim cætera omnia. Sen: sus est autem " O quam mirifica suavitas efflat, et quan: ta perfectio elucet in regimine tuo domine, quo u: niversa gubernas, et quidem in omnibus.

V. 2. Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis. h. e. Ideo: que homines ingenita infirmitate peccantes peculiari: bus quemque modis sue rationi aptis corrigis.

Ibid. Et de quibus peccant, admones et alloqueris. h. e leniter ita castigas, ut admonere potius videaris, et alloqui quam punire. Vel etiam et de quibus peccant prius admonitos, velut ipse vocaliter illis loquaris, tum iis omnibus eventis, quæ passim fiunt justo judicio dei, tum internis conscientiæ remorsibus, latentibus, et omni genere inspirationum sanctarum.

Ibid. Credant. Corn. a Lap. " Id. e. te agnoscant, colant, ament, "revereantur, et per omnia obediant.

V. 3. Quos exhorruisti Corn. a Lap. " i. e. odio habens

V. 4. Per medicamina Corn. " id. e. per veneficia

Ibid. Et sacrificia injusta. Corn. " i. e. non sancta, non pia, sed im: pia et scelesta.

V. 5. Viscerum hominum. Corn. a Lap. " Per viscera non sola exta, " sed et carnem omnem intellige, juxta illud Virgilii l. 6. v. 253

Et solida imponit taurorum viscera flammis.

Ibid. devoratores sanguinis a medio sacramento tuo. h. e utentes potu sanguinis humani in juramento, et in medio sacrificio inter sanciendo fœdera, adhibito et invocato nomine divini numinis. Vel etiam: Qui edunt, et vescuntur sanguinem vulgo con: tra institutam legem a te omnibus gentibus per Noe, et fi: lios ejus Gen. c. 9. v. 4.

V. 6. Et auctores parentes animarum inauxiliatarum perdere voluisti per manus parentum nostrorum. h. e. Et parentes illos, quorum auctoritate vel opera vitæ filiorum non habebant auxilium contra sacrilegam necem perdere voluisti per manus parentum nostrorum

V. 7. Ut dignam perciperent peregrinationem puerorum dei, quæ tibi omnium charior est terra. Corn. a Lap. " Græca habent " verbum singulare: Ut dignam reciperet coloniam filiorum " dei, quæ tibi omnium pretiosissima, vel honoratissima est " terra. " Ergo in Vulgata nostra in verbo reciperent enal: lage numeri pro numero intelligi potest, si concordes cum terra.

V. 8. Sed et his Corn. a Lap. " Chananæis impiis.

Ibid. Tamquam hominibus pepercisti. Corn. a Lap. " ut non statim " eos perderes et occideres per Josue, et Hebræos, sed [illegible] " [illegible] castigasti, quasi admonens eos, vocansque ad pœnitentiam. [illegible] [illegible] antecessores exercitus tui vespas, ut [illegible] exterminarent. h. e [illegible] antecessum exercitum Hebræorum illos [illegible] illos vespas, de quibus Exod. c. 23. v. 28 [illegible] admonerent [illegible] ut illos paulatim, et [illegible] admonerent [illegible]

V. 9. Verbo duro h. e verbo uno duro, [illegible]

V. 10. Partibus. h. e. paulatim Corn. a Lap.

Ibid. Quoniam nequam est natio eorum, et naturalis malitia ipso: rum. h. e. Quoniam natio illa erat nequam a patribus et a: vis, et malitia hæreditaria, et inveterata transierat in naturam pene ipsorum.

Ibid. Et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetu: um: Corn. a Lap. " Id est ~~quod~~ ut Græce: quod nequaquam mutaretur etc.

V. 11. Semen enim erat maledictum ab initio. Chimvero Gen.
C. 9 v. 25. dit 'Voe maledictus Chanaan servus servorum
erit fratribus suis.

ibid. Dissimulas [illegible] veniam dabas peccatis illorum. h.e.
Ceterumque enim nihil erat, quod tu timeres et metueres,
atque ob id differres punire illos, et ad tempus dares veniam
peccatis illorum.

V. 12. Aut quis tibi imputabit. Corn. a Lap. ex Græco [illegible]
„vero accusabit te, aut in crimen vocabit

V. 13. Non enim est alius deus quam tu, cui cura est de omni-
bus, ut ostendas quoniam non injuste judicas judicium.
Vatablus apud Corn. a Lap. vertit: Neque enim præter
te deus est alius, qui curam agat omnium, quo te de-
monstres non injuste judicare.

V. 14. Inquirent. Corn. a Lap. ex Græco h.e. ex adverso obsis-
titur, vultum vultui opponet.

V. 15. Regionis. Corn. ex Græco „ idest regis, moderatoris, Vatabl.
„gubernas.

V. 16. Virtus enim tua justitiæ initium est. h.e. [illegible] enim
et vis, et sapientia judiciorum tuorum [illegible] princi-
pis [illegible].

ibid. Et ob hoc, quod omnium dominus es, omnibus te par-
cere facis. h.e. Et ob hoc ipsum, quod omnibus dominaris,
quia omnia fecisti, omnibus exerces judicium cum mise-
ricordia.

V. 17. Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in
virtute consummatus. H.e. Potentiam enim ostendis tuam
iis, qui impie et infideliter non credunt potentiam
tuam esse absolutam et maximam.

ibid. Et horum qui te nesciunt, audaciam traducis.
Corn. a Lap. et Græca contrarie habent: et in scientibus
„audaciam redarguit. Unde et S. Aug. l. 83. q. 53. le-
„git. Sed in iis qui sciunt audaciam traducis. Verum in
„Græco excidisse videtur negatio [illegible], idest non, quam le-
„git Noster, ideoque vertit qui te non sciunt, idest nesci-
„unt. Utraque tamen lectio conciliari potest. „ Traducit
enim deus etiam sapientium sæculi audaciam, quia cum
cognovissent deum non sicut deum glorificaverunt, sed e-
vanuerunt in cogitationibus suis. Rom. C. 1. 21.

V. 18. Dominator virtutis h.e. potentissime. Corn.

ibid. Cum tranquillitate. Corn. a Lap. „ Græce [illegible]
„idest in epikia cum mansuetudine et æquitate, non pro
„potestate, vel ira, cum moderatione, et temperamento, non
„pro rigore, [illegible]

ibid. Et cum magna reverentia. Corn. a Lap. ex Græco „ idest
„cum multa parsimonia, parcendi studio.

ibid. Subest enim tibi cum volueris posse. Corn. a Lap. q. d.
„Non castigas illico scelera, nec condigne pro meritis,
„quia id potes, quando et quomodo vis.

V. 19. Oportet justum esse et humanum. Græce philan-
thropum idest in charitate diligentem homines.

V. 20. Cum tanta cruciasti attentione. Corn. ex Græco
„[illegible] cum circumspectione, moderatione, provida cura
„et attentione ne modum excederes in puniendo
„[illegible]
[illegible]

V. 21. Cum quanta diligentia. Corn. a Lap. „Vatabl. vertit
„sollicitudine, id est, tenacitate, et parsimonia. Sic enim tenaces
„et parci [illegible] solliciti, et attenti ad rem.

ibid. Quorum parentibus dedisti juramenta, et conventiones
bonarum promissionum. Abraham Gen. C. 15.
v. 12. [illegible] Isaac Gen. C. 17. 16. et Cap. 22. 18
Jacob Gen. C. 28. 14

V. 22. Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas. Corn. a Lap. " ~~hoc enim~~ quasi dicat. " Cum tu Domine peccantes velut pueros (hoc enim est παιδεύειν) " nos virga disciplinæ castigas, ut emendes, tunc nostros inimicos, quales fuere Chananæi, cæteræque gentes idolatræ, " multis, magnisque supplicijs flagellas. Vide supra c. 11. v. 9

Ibid. Judicantes. h. e. discernentes differentiam inter nos et illos.

Ibid. Et cum de nobis judicatur, speremus misericordiam tuā. h. e. Et quidquid unquam de nobis judicaveris, speremus te facturum semper cum misericordia.

V. 23. Unde et. h. e. Ergo. Corn. a Lap. " Græce: quamobrem.

Ibid. Insensate. h. e. imprudenter, insipienter, sine cogitatione futurorum, et sine timore dei.

V. 24. Etenim in erroris via diutius erraverunt. Corn. a Lap. " Nota Græce id est: longius errarunt, quam erant " erroris viæ. h. e. longius ipsas etiam ~~...~~ erroris vias " egressi, errarunt, quam videbatur fieri posse, ut homo " erraret. Est hyperbole.

Ibid. Deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua. Corn. ex Græco supervacua explicat vilia hostium. h. e. vilia in ijs quæ nocent, quales araneæ sunt, vespæ, bufones, aliaque huius generis.

V. 25. Propter hoc tamquam pueris insensatis judicium in derisum dedisti. Corn. a Lap. " Græce: propter hoc, velut " pueris ratione carentibus judicium, sive pœnam in ludibrium misisti. " h. e. ludificatione punisti, sicut puerilem insaniam sapiebat eorum stolida impietas.

V. 26. Dignum dei judicium experti sunt. h. e. ultimam et finalem punitionem dignam deo infligente vindice suæ majestatis.

V. 27. In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur, videntes illum, quem olim negabant se nosse, verum deum agnoverunt; propter quod et ~~deus~~ finis condemnationis eorum venit super illos. h. e. In ijs enim, quæ cum indignatione patiebantur, quæ eatenus putaverant deos, in ijs ipsis, eorumque adeo instrumento, mortibus molestia cum exterminarentur, videntes manifeste, et comprobantes illum, quem olim negaverant se nosse verum deum, agnoverunt; quare etiam (cum nec ... per hunc modum convergerentur neque satis, neque constanter) finalis condemnatio eorum venit super illos

Cap. 13.

V. 1. Vani autem sunt omnes homines, in quibus non sub-est scientia Dei. h. e. Inutiliter autem sciunt omnes homines, utcunque ferantur ingenij laude, doctrinaque celeberrimi, qui scientiam suam non extendunt ad se-creta dei. Vel Vana et stulta est omnis et quæcunque doctrina, quæ ad dei cognitionem non perducit.

ibid. Eum qui est. h. e. deum. Is enim Qui est nomen habet Exod. c. 3. 14.

V. 2. Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem et lunam rectores orbis terrarum deos putaverunt. Audi ~~quid Corn. a Lap.~~ S. Aug. de Civit. Dei l. 4. c. 10. Jovem, inquiunt „(Romani ethnici) in æthere accipiamus, in aere Junonem. „Mare Neptuno tribuitur terra Plutoni. Et ne ipsi quo„que sine conjugibus remanerent, additur Neptuno Sala„cia, Plutoni Proserpina. Nam sicut inferiorem cœli „partem, idest aerem, inquiunt, Juno tenet: ita inferio„rem maris Salacia, et terræ inferiorem Proserpina. Sa„turnus, inquiunt, temporis longitudo est. Eandem etiam „terram matrem deorum vocant. Eandem terram Cere„rem, eandem etiam Vestam volunt, cum tamen sæpius „Vestam non nisi ignem esse perhibeant pertinentem ad „focos, sine quibus civitas esse non potest: et ideo illi „virgines solere servire, quod sicut ex virgine ita nihil „ex igne nascatur." Vide de ethnicorum superstitione multa hoc loco apud Corn. a Lap.

V. 3. Speciosior. Corn. a Lap. „Pro speciosior, græce est βελτίων, „idest melior.

ibid. Generator. Corn. a Lap. „Pro generator græce est γενεσιάρχης „idest generationis auctor, vel princeps. Unde ad verbum „vertas, nam pulchritudinis genesiarcha creavit ea. Gene„siarcha idest auctor, sive prima origo, vel princeps pul„chritudinis generandæ.

V. 4. Aut si virtutem, et opera eorum mirati sunt. Vertit Græcum Cornel. Si potentia, et efficacia eorum perculsi sunt.

ibid. Fortior. h. e. efficacior.

V. 5. A magnitudine enim speciei, et creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri. Huc pertinet illud ad Rom. c. 1. 20. Invisibilia dei a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. sempiterna quoque ejus virtus et Divinitas.

ibid. Cognoscibiliter. Corn. a Lap. „Pro cognoscibiliter græce est „ἀναλόγως idest analogice, sive per analogiam, comparatio„nem, proportionem, collationem, illationem

V. 6. Adhuc non est in Græco. Corn. a Lap.

ibid. Querela. Corn. a Lap. „Græce est μέμψις idest repre„hensio, culpa.

ibid. Et hi enim fortasse errant, deum quærentes, et volentes invenire. h. e. Hi enimvero errant, quia fortasse, vel pro viribus et infirmitate ingenij sui quærunt et volunt invenire.

V. 8. Iterum autem h. e. At verum.

V. 9. Æstimare sæculum. h. e. Sagacitate sua penetrare naturam hujus mundi, cognoscere mundum, et quæ temporum et sæculorum vertigine in mundo fiunt. Vide Corn. a Lap.

V. 10. Infelices autem sunt. h. e. longe infeliciores sunt. Corn. a Lap.

ibid. Et inter mortuos spes illorum est. Apud Corn. a Lap.
"Vatablus vertit mortua est spes illorum, id est caret omni
spe.
ibid. artis inventionem. Corn. a Lap. " h. e. quis ingeniosa
"arte excogitatum, et elaboratum.
v. 11. Aut si quis. h. Quinimvero si quis.
ib. Artifex faber. Vertit Græcum Corn. materiæ sector.
ibid. Lignum rectum. h. e. idoneum.
ib. in conversationem vitæ. h. e. in usum vitæ.
v. 12. Reliquiis autem eius operis ad præparationem escæ ab-
utitur. Corn. a Lap. " Græca sic habent: rejectamenta
"vero operis in præparationem escæ expendens satiatus est."
Vide Isaj. c. 44. 12. et Jerem. c. 10. 3.
v. 13. Lignum curvum et verticibus plenum. Corn. a Lap. Tortu-
osum, obliquum, distortum, nodosum, ramosum, et ineptum
ad formandum vas, et ad struendum ignem.
ibid. Per vacuitatem suam. Corn. a Lap. ex Græco "i. idest
"in diligentia, cura, industria, otij sui. Vacuitas hic non est
"lignum excavatum, ut vult Lyranus; nec vacuum, et ina-
"nem laborem, ut vult S. Bonaventura, nec vacuum cere-
"bro sive amentem, ut vult Dionys., sed otium significat.
v. 14. Rubrica. i. e. minio. Corn.
ibid. Fuco. Corn. a Lap. " Fucus quolibet colore fieri potest.
v. 15. Dignam habitationem. h. e. aptam aram, altare templum,
vel thecam cui includatur.
v. 17. Et de substantia sua, et de filijs suis, et de nuptijs vo-
tum faciens inquirit. Corn. a Lap. " Græce: Tandem pro
"possessionibus, pro nuptijs suis, et pro liberis orans, vel vo-
"ta nuncupans. Inquirit non est in Græco.
ibid. Non erubescit etc. membrum hoc orationis malim conti-
nuum legere cum præcedenti sine puncto intermedio.
v. 18. Infirmum. h. e. invalidum. Corn. a Lap.
ibid. Mortuum. h. e. vita destitutum. Corn. a Lap.
ibid. Inutilem. Qui ferre nullam opem, vel consilium potest.
v. 19. Qui ambulare non potest. nam iuxta ps. 113. Pedes
habent, et non ambulabunt.
ibid. Et de acquirendo, et de operando, et de omnium rerum
eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis. Corn. a
Lap. " Græca clare et eleganter habent: pro quæstu, opificij
"successu, manuumque dexteritate, et prospero successu, ignavis-
"simum manibus rogat gravitatem, agendi facilitatem, dexteritatem,
"potentiam, et efficaciam.

Cap. 14.

V. 1. Ligno portante se fragilius lignum invocat. h. e. invocat idolum ligneum minus idoneum ad opem ferendam ligno navis illo, quo utitur portante se.

V. 2. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, et artifex sapientia fabricavit sua. h. e. Enimvero navim quidem excogitavit callide præmeditato fine lucroso humana cupiditas, ideoque artifex illius ad eam fabrefaciendam vires artis omnes, sagacitatem, industriamque collocavit.

V. 3. Tua autem Pater providentia gubernat. Subintellige Navim iam dictam. Corn. a Lap.

~~Ibid. Semitam firmissimam. h. e. iter prudentia maxima, calliditate, et arte muniendum, et firmandum.~~

Ibid. Quoniam dedisti et in mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam. h. e. qui nonnunquam dedisti etiam in mari viam, et inter fluctus semitam firmissimam, velut ab undis salvatus est Moses Exod. 2. et per mare rubrum Israelem universum Exod. c. 16. traduxisti

V. 5. Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera. h. e. Sed ut ne sint inutilia ~~opera~~ vel sine commercio, communicatione atque usu opera sapientiæ tuæ, quæ in varijs insulis, et transmarinis regionibus creasti. Vide Corn.

Ibid. Liberati sunt. h. e. traducuntur sine vitæ jactura.

V. 6. Remisit sæculo semen nativitatis. Israel. a Lap. in Græc: reliquit mundo semen generationis.

V. 7. Benedictum est enim lignum per quod fit justitia. h. e. Habent enim benedictionem abs te opera et artes lignorum, si conveniant cum regula, ~~et~~ fine, et zelo justitiæ, velut arca Noe antiquitus.

V. 8. Fragile. h. e. corruptibile.

V. 10. Etenim quod factum est, cum illo qui fecit tormenta patietur. h. e. Etenim qui fecit idolum tormenta patietur per idolum et propter idolum ipsum, quod factum ab illo est, indicatur nomine impietatis quam in illo et cum illo perpetravit. Quia per quæ peccat quis, per hæc et torquetur. Supr. C. 11. 17. Punitur etiam idolum ipsum, cum confringitur, irridetur, destruitur, comburitur, liquefit, quæ sors et finis eorum omnium est, prout varia ipsorum materia exigit.

V. 11. Propter quod et in idolis nationum non erit respectus. "Græca iam contrarie habent: quapropter et in simulacra "gentium inspectio, inquando, visitatio, punitio erit. Noster "videtur legisse negationem ἐκ, idest non erit inspectio, "vel respectus. Sed eodem redit sensus. Corn. a Lap. Sensus Græcæ lectionis est. ~~In~~ idolis vel de idolis nationum ~~non~~ ~~habebitur venia excusatio, non reputabitur dignitas~~ judicium fiet. Sensus Nostri est. In idolis, vel de idolis nationum non habebitur venia, excusatio, non reputabitur dignitas.

Ibid. Et in tentationem. Corn. a Lap. "Græce in scandalum.

Ibid. Et in muscipulam. Corn. a Lap. "Græce est in laqueum.

V. 12. Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum. Exquisitio vertit a Lap. ex Græco excogitatio. Textum autem sic explicat "Idola sunt initium, et causa "fornicationis, ac corruptiones morum totius vitæ.

V.13. Neque erant ab initio, neque erunt in perpetuum. h. e. Neque eorum institutio in naturæ jure fundata est, ita ut in mundi primordiis aliquid ~~esse ...~~ extiterint; neque proinde eorum cultus perpetuus esse ullo modo potest.

V.14 Supervacuitas enim hominum hæc advenit in orbem terrarum. h. e. Superbia enim, vanitas, et luxus invexit illa in orbem terrarum.

ibid. Inventus. Corn. ex Græco vertit destinatus, et subintelligit a deo.

V.15 Acerbo. h. e. intempestivo. Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem etc. Proponit sapiens quibus exemplis probabiliter persuaderi videatur inductam fuisse ~~prima exempla inducta~~ idolatriæ. Neque ad illa quæ hic recenset, revocat causam vel universam, vel absolutam ejus superstitionis, sed ut monet a Lap. Tantum vult dicere ex nimio affectu et dolore nonnunquam initium sumpsisse (nempe initium aliquod apud aliquos) idolatriam, quod apud varias gentes diversimode factum. Cum enim res facti idolatriæ institutio fuerit, pendere illa potuit a cunque ex diversis circumstantiis apud diversas nationes in quas irrepsit; alicubi autem ita inducta fuit, velut facti species in textu proponitur

V.16. Convalescente iniqua consuetudine hic error tamquam lex custoditus est. Corn. a Lap. "Ti hic error non est in Græco qui sic habet: et impia consuetudo quasi lex custodita est

ibid. Figmenta. Corn. a Lap. "Pro figmenta græce est γλυπτά "id est sculpta scilicet idola. Prima enim idola fuerunt "sculptilia puta imagines regum aliorumve hominum in auro "ære, ligno exsculpta. Significat ergo prima idola domi fuisse "culta ad libitum; sed idolatriam hanc privatam voluntariam fu: "isse publica consuetudine, et regum imperio, ut jam am: "plius libera non esset, sed consuetudine quasi lege sancita et "tyrannorum vi coacta."

V.17. Ut illum qui aberat tamquam præsentem colerent sua sollicitudine. Corn. a Lap. "Græce. ut absenti tamquam præsenti "adularentur studiose

V.18. Eximia diligentia. Corn. a Lap. "Græce est φιλοτιμία "id est amor honoris.

V.19. Ille qui se assumpsit. Corn. a Lap. "Græce est κρατοῦντι "id est dominanti, puta principi.

ibid. Elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret. Corn. a Lap. "Græce: elaboravit arte similitudinem "in pulchrius, vel ad majorem pulchritudinem, et venu"statem, id est quam pulcherrime et elegantissime effin"xit, in eaque omnem vim artis, ac facultatis adhibuit, et "quasi extremum potentiæ exercuit.

V.20 Abducta. Vertit Corn. ex Græco attracta, illecta.

ibid. Nunc. h. e. mox.

V.21. Affectui aut regibus. Vertit Græcum a Lap. "aut cala"mitati aut tyrannidi. Calamitati h. e. affectui exorto ex "calamitate filii aut cognati, vel parentis amissi et mortui. "Respicit enim quod dixit v. 15 Acerbo enim luctu dolens pa"ter cito sibi rapti filii fecit imaginem

ibid. Incommunicabile nomen h. e. dei nomen verum et soli proprium.

22. Et non sufficerat errasse eos circa Dei scientiam, sed et in magno viventes inscitiae bello, tot et tam magna mala pacem appellant. vlt. " Graece εἶτα, idest deinde " inquit Corn. a Lap. Sensus est " deinceps non satis erat errasse eos peculiariter circa Dei scientiam, sed ita viventes, ut eorum ignorantia eos incitaret quasi bellicum periculum in ampliorem semper animarum propriarum perniciem, mala illa ingentia, quae subsequens oratio exponit, quasi cultum pacificum religionis arbitrentur.

V. 23. ~~[illegible]~~. Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniae plenas vigilias habentes,

24. Neque vitam, neque nuptias iam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat.

Duplicem hunc textum ex Cornelio a Lap. post Vatablum aliosque ita potes intelligere " Aut enim sacrificia quibus filios occidunt, aut secreta mysteria, aut insanas quascumque ex quibusque ritibus vel legibus comessationes, et bacchanalia agentes,

Neque vitae honestatem, neque nuptiarum pudicitiam custodiunt, mutuis autem odiis invicem se interimunt, et mutuis se adulteriis contristant.

V. 25. Et omnia ~~sunt~~ commixta sunt, sanguis, homicidium, furtum, et fictio, corruptio, et infidelitas, turbatio, et perjurium, tumultus bonorum,

Corn. a Lap. " Graece Omnia (alii omnes) autem " mixtim, vel promiscue habet sanguis, et caedes, " furtum, ac fraus, corruptela, infidelitas, turbulenti motus, perjurium, tumultus bonorum. " Illa textus corruptio ex S. Bonaventura Corn. ait esse corruptionem vel conscientiam, vel fidem. Infidelitas est violatio fidei sive perfidia auctore eod. Corn. Turbulenti motus, sive turbatio sunt tumultus, rixae, concertationes, seditiones.

V. 26. Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio moechiae et impudicitiae. Corn. a Lap. " Graece " Gratiae ~~vel beneficiorum~~ oblivio, animarum inquinatio, generationis immutatio, nuptiarum inordinatio, adulterium " et impudicitia. " Id quod Gratiae oblivionem ex Graeco interpretatur Corn. intelligit ingratitudinem. Animarum inquinatio fit vitiis carnalibus, velut gula, et luxuria. Nativitatis immutationem intelligunt praeposteram libidinem; inconstantia nuptiarum repudiis fit.

V. 27. Initium " Idem est quod causa vel occasio Corn. Initium et finis. h.e. Incitamentum, causa, occasio de facto inducens in etc.

V. 28. Aut enim dum laetantur insaniunt, aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt injuste, aut pejerant cito. ~~Aut enim sunt~~ h.e. Aut enim nullum servant morem, legemque moderatiae inter divinas solemnitates, imo debacchationes suas idolatrae, aut occupant mentem falsis praestigiis, et oraculis vanissimis, aut institutionem vitae inde capiunt iniustam, pravamque; aut cito discunt ipsam religionis vim naturaliter institutam pejerare i.e. pejerando contemnere. Aut idem valet hoc loco atque et

V. 29. Male jurantes. h. e. pejerantes

V. 30. Utraque ergo illis eveniant digne. Corn. a Lap. " idest utrumque vetitum, scilicet idolatrię, et perjurij " condigna pęna.

Ibid. Justitiam vertit Corn. ex Gręco sanctitatem. puta (inquit) religionem juramenti.

V. 31. Non enim juratorum virtus, sed peccantium pęna perambulat semper injustorum pręvaricationem.

h. e. Etiamsi enim idolorum per quę jurant, vis, virtus, potentia nulla est, tamen pęna peccantium peccantes semper persequitur, et pręvaricatores injustos.

esse en
s est vit
r habit
, concer

Cap. 15.

V. 1. Suavis. Græce χρηστὸς bonus, vel benignus. Corn.
ibid. Verus. h. e. vere, vel utique deus.
ibid. Patiens et in misericordia disponens omnia. Corn. a Lap.
"Vatablus: et longa patientia (vel lenitate) misericorditque
"gubernas omnia. Patiens Græce μακρόθυμος idest longa-
nimis, longa patientia, multaque tolerandi pollens.
V. 2. Etenim. h. e. itaque.
ibid. Magnitudinem tuam. Corn. a Lap. Græce τὸ κράτος id
"est robur, vis, et potentiam tuam uti legit S. Aug. l. de
"fide, et operib. c. 22.
ibid. Quoniam apud te sumus computati. h. e. scimus quoniam
mores justitiæ nostræ scripta est apud te.
V. 3. Nosse enim te. h. e. proinde nosse te.
ibid. Consummata justitia est. Apud Corn. a Lap. Symm: justitiæ
perfectio est.
ibid. Et scire, justitiam et virtutem tuam. Corn. a Lap. "ò justitiam
"non est in Græco, sed tantum τὸ κράτος idest virtutem, id
"est vim, robur, et efficaciam
ibid. Radix est immortalitatis. h. e. principium, vel fundamentum
est conquirendæ beatæ vitæ immortalis.
V. 4. Non enim. Enim hoc loco vim habet tantum continuandi
eleganter orationis; valet autem, ergo, et quidem vel quid
ejusmodi.
ibid. Excogitatio. h. e. opus usurpat antecedens pro consequenti
per synecdochen.
ibid. Umbra picturæ. h. e. pictura eleganter umbrata
ibid. Labor sine fructu. h. e. ~~Quibus omnia~~ inutilis ~~quamquam~~
~~et nullius fructus~~ Quæ pictura æque ac sculpta, elsi inutilis est
et labor nullius fructus.
ibid. Effigies sculpta per varios colores. Corn. a Lap. "Pro
"effigies Græce est εἶδος idest forma, species, figura. Unde
"diminutivum εἴδωλον idest idolum q. d. diminuta figura,
"exilis forma, species parva, et contracta, simulacrum, parvus
"deus, exiguum numen. Pro sculpta Græce est maculata id
"est variegata varijs coloribus
V. 5. Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam. Corn. a Lap.
"Græca habent in plurali ὧν id est quorum scilicet colorum,
h. e. Quorum colorum picturæ aspectus insipienti facit admi-
rationem, et desiderium.
ibid. Et diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima. h. e. atque
inducit insipientem ut diligat effigiem sine anima vel vita
carentem.
V. 6. Malorum amatores digni sunt qui spem habeant in talibus
et qui faciunt illos, et qui diligunt, et qui colunt. h. e. Qui
amant deos hos non deos digni sunt qui spem meliorem illa
nullam habeant quam habent in talibus, et qui faciunt illos,
et qui in [illegible] habent, et concupiscunt, et qui adorant.
V. 7. Sed et [illegible] præterea etiam figuravit in præcedentibus
causas [illegible] idolatriæ duas statuariam et picturam; nunc
novam adjungit artem figuli.
V. 8. Cum labore vano. h. e. malo, inanis, inani
ibid. Repetitus animæ debitum quam habebat h. e. [illegible]
[illegible] [illegible], quam deo debebat
V. 9. Sed cura est illi non quia laboraturus est, nec quoniam
[illegible] illi vita est, sed concertatur aurificibus, et argentariis
[illegible] et quasi imitatur et gloriam præfert, quoniam res supervacuas
[illegible] h. e. sed sollicitudinem suam in eo collocat
non jam [illegible] quia id operatur arte sua quod brevis
duratione [illegible] est sed ut [illegible] arti-
fices auri et argenti, et [illegible], et [illegible] in eo [illegible], et

gloriam adeo magnificat et profert suam, quoniam in materia vili, et fragili deos figurat.

V. 10. Cinis est enim cor ejus, et terra supervacua spes illius, et luto vilior vita ejus. h. e. Cogitatio ejus enim in cinerem fornacis objectiva semper intenta est, et in vili terra spem ille ponit lucri sui, unde et ipso luto quem figurat, studium artis ejus in rem tam vilem conversum vilius est.

V. 11. Animam quæ operatur. Transfert ex Græco Corn. animam vegetam.

ibid. Spiritum vitalem definit a Lap. vim respirandi continuam per omnem vitam, qua desinente homo extinguitur, et desinit.

V. 12. Lusum. h. e. rem ludicram

ibid. Et conversationem vitæ compositam ad lucrum. Græcum vertit a Lap. " et vitam esse nundinationem quæstuosam.

~~ibid. Acquirere. [illegible] [illegible] ex Græco~~

ibid. Et oportere undecumque etiam ex malo acquirere h. e. et oportere undecumque etiam ex re vili et sordida per artem etiam malam et impiam lucrum quærere.

V. 13. Hic enim scit se super omnes delinquere. h. e. hic enim manifeste convincitur, et ipsa sua conscientia traducitur super omnes delinquere.

ibid. Qui ex terræ materia fragilia vasa, et sculptilia fingit h. e. Quia tanto deterius illudit divino Numini, quanto vilior, et fragilior terra illa est, de qua vasa et idola fingit.

V. 14. Omnes enim insipientes et infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui et imperantes illi. H. e. Omnino enim insipientes et infelices animæ supra modum sunt superbi; ipsique inimici sunt populi tui, qui eum potentia premunt, ut vertit Vatabl. apud Corn. a Lapide qui hoc loco notat " Ex hoc loco liquet Salomonem non esse auctorem " hujus libri. Nam ejus quo nullæ gentes dominabantur Israeli " sed potius Israel per Salomonem dominabatur cæteris gentibus " præsertim vicinioribus. " Vide quæ hac de re in Præfatione. Potest tamen h. locus congruere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per superbos nobiliores et ditiores, per populum [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et premunt [illegible] [illegible]. Corn.

V. 15. Pigri. h. e. otiosi, inefficaces, inepti ad ambulandum. " Corn.

V. 16. Manibus iniquis. h. e. impijs.

ibid. Melior. h. e. præstantior, nobilior.

V. 18. Miserrima. Corn. a Lap. " Pro miserrima græce est ἔχθιστα " . Dest inimicissima, odiosissima, infestissima, ut serpentes, " feles, canes, crocodilos, mures, et vermes, quos coluerant " Ægyptij.

ibid. Insensata enim comparata his illis sunt deteriora. Enim valere videtur hoc loco autem, vel tamen.

V. 19. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus potest bona conspicere. h. e. Sed quispiam nec potest ita conspicere ex his animalibus ut bona, vel delectabilia saltem ad aspectum.

ibid. Effugerunt autem Dei laudem, et benedictionem Dei. Corn. a Lap. Græcam syntaxim sequendus " Effugerunt (inquit) non Ægyptij tholatræ, sed animalia, ut crocodili et serpentes ab ijs pro " dijs culti. Colunt enim ipsi serpentes, serpenti autem jam olim " Deus maledixit Gen. C. 3. 14

Cap. 16.

V. 1. Propter hæc et per his similia passi sunt digne tormenta. h. e. Propter hæc facinora consentanea etiam per his similia passi sunt pœnam. Vide a Lap.

ibid. Et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. h. e. adeoque per multitudinem bestiarum cruciati sunt. Ex Græco eximuen cruciati sunt vertit a Lap.

V. 2. Pro quibus tormentis bene disposuisti " idest beneficio affecisti, transfert Græcum a Lap.

ibid. Quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem, escam parans eis ortygometram. h. e. Quos delectasti iuxta quod concupierant novo sapore mittens illis escam coturnicum, vel ortygometram. Vide Num. C. 11. Novum saporem explicat a Lap. dupliciter sensu: primo quia post manna, quod Hebræis amplius non sapiebat. " Rursum novus " sapor non solum est is, quem nondum sis expertus, sed etiam " præstans, et iucundus. Sic vocatur canticum novum, id est " pulchrum et iucundum, vinum novum, mandatum novum " ut diligamus invicem novum, hoc est eximium, et suavissimum.

Ortygometram. " Ὄρτυγες Græce vocantur coturnices ab Ortygia " Insula, quæ est in Græcia ubi primum visæ sunt ait Isid. " l. 12. Etymol. Cap. 7. Metra (deducitur) a ~~[illegible]~~ μήτρα " idest matrix, vel μήτηρ idest mater. Ortygometra ergo " est coturnicum matrix, sive rex alijs coturnicibus major, et " nigrior, qui agmen coturnicum præit et ducit, quem proinde " cæteræ ut ducem sequuntur non aliter quam apes suum regem. Ita Plin. l. 10. c. 23. et Aristot. l. 5. histor. animal. " Hanc Ortygometram Itali vocant il Re della quaglie. Com.

V. 3. Ut illi quidem concupiscentes escam propter ea quæ illis ostensa et missa sunt etiam a necessaria concupiscentia avertereantur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam. H. e. Adeo ut Ægyptij quidem si concupiscerent escam propter fœda illa animalia quæ in eos missa sunt etiam a cibo quem pararent, et appeterent cogerentur averti. Hebræi autem brevi penuria affecti ortygometram insoliti saporis gustaverunt.

V. 4. Sine excusatione interitum vertit Græcum a Lap. interitum inevitabilem, [illegible] deprecatione.

ibid. Exterminans [illegible] [illegible] cruciabantur.

V. 6. Signum habentes salutis. h. e. serpentem æneum quendam

[illegible] Num. C. 21. 9.

[illegible] ut Græcum vertit Com. [illegible]

[illegible] memoria

[illegible] h. e. vitæ Com.

[illegible] Dracones [illegible] vocantur serpentes majores, acriores, ideoque [illegible] Plin. l. 8. C. 11 [illegible] De vita Apollonij Thyanæi C. [illegible] narrat [illegible] dracones [illegible] montem [illegible], iuxta quod castra metabantur Hebræi imminentem occupare, ac horrendo sibilare [illegible] percellantur. " Com. a Lap.

[illegible] Occursio h. e. occursu, ex adverso adveniens. Com.

[illegible] In memoria enim sermonum tuorum examinabantur. Vertit Græcum a Lap. In memoriam enim sermonum tuorum exstimulabantur.

ibid. Et velociter salvabantur. h. e. Cæterum velociter salvandi.

ibid. Ne in altam incidentes oblivionem h. e. ne in profundam [illegible] incidentes oblivionem [illegible] potentiæ [illegible]

Ibid. Non poterat uti suo adiutorio. ~~Graecum~~ h. e. indi:
gni fuerunt, qui uterentur sua beneficentia. Vide a Lap.
V. 12. Malagma. Corn. " Graeca vox est significans medicamen:
"tum leniens sive fomentum a μαλάττω id est mollio
"mitigo, subigo, foveo. Sumunt (nonnulli) scriptores ergo
"malagma (etiam) pro quolibet emplastro.
V. 13. Ad portas mortis. Corn. a Lap. " Graeca ᾅδου idest inferni.
"Mors enim est quasi porta per quam ingressus est in infernum.
V. 14. Et cum exierit. h. e. at cum exierit.
Ibid. Nec revocabit animam quae recepta est. Nempe in domum
aeternitatis suae. Eccle. C. 12. 5.
V. 16. Novis aquis Corn. a Lap. " Novas vocat tum quia in Ae:
"gypto vel raro, vel nunquam pluere solet, quare hae novae hy
"fuerunt et inusitatae in Aegypto immissae a Moyse pluviae;
"tum quia ingentes fuere, et horrendae, quae segetes, caetera:
"que plane prosternerent.
Ibid. Persequutionem passi " Graeca addunt inevitabiliter. " Corn.
Ibid. Et per ignem consumpti Corn. a Lap. " Grandini enim mixtus
"erat ignis, qui omnia adurebat ut patet Exod. C. 9. 24. Et
"grando et ignis mixta pariter ferebantur. " Philo apud eum:
dem censet et ignem hunc fuisse fulgura ignita, vel sa:
gittas ardentes.
V. 17. Vindex est enim orbis iustorum. h. e. inquit Corn. a
Lap. " Orbis, et quidquid in eo est Deo vindici ad nutum
" subservit ad castigandos impios qui iustos, puta fi:
"deles Hebraeos affligebant.
V. 18. Mansuetabatur. Corn. id e. mitescebat, mitigabatur
V. 19. Nationem. Corn. a Lap. " Graece est γεννήματα,
"idest genimina, sive germina, puta herbas, et sata.
V. 20. Pro quibus. h. e. econtra
Ibid. Angelorum esca. h. e. Angelorum ministerio elaborata
Ibid. Et paratum panem de Caelo. h. e. Et productum panem de materia
aerea, et caelesti.
Omne delectamentum in se habentem, et omnis saporis suavitatem
Corn. a Lap. " Id, vertunt ad omnem voluptatem valentem, et ad
omnem gustum congruum, adaptatum, et accommodatum. Syrus vertit
"suaviorem omni dulcedine, et gustabiliorem prae omnibus gustabilibus
"Arabicus: Panem fortiorem suavitate (idest suaviorem) et prae omnibus
"delectabilibus
V. ... substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habe:
"ostendebat. h. e. dulcedo enim manna illius substantialis os:
tendebat dulcedinem amoris, et bonitatis tuae, quam habes in filios
Corn. a Lap. " Passim interpretes ut Cartusianus, Lyranus, Hugo, Iansen.
" et alii per substantiam accipiunt manna. Vox substantia
"notat manna fuisse solidae substantiae, ita ut non deluderet
"palatum Hebraeorum, sicut deludit daemon sagas, et magos, dum
"eis exhibet omnium epularum convivium in quo est.
Ibid. Voluntati. Graecum vertit Corn. desiderio, concupiscentiae; item
pro convertebatur vertit transtemperabatur. ~~Corn.~~
Corn. a Lap. " Ex hoc loco censent nonnulli manna non tantum sa:
"porem, sed et substantiam mutasse ad cuiusque libitum, ut manna
"in piscem revera converteretur ei, qui vellet gustare piscem; in perdi:
"cem ei qui vellet gustare perdicem, in ovum ei qui vellet gustare o:
"vum. Verum contrarium longe est verius, ~~manna scilicet mu:~~
~~"tasse saporem duntaxat non autem substantiam ad libitum ap~~
~~petentium~~ Quia Hebraei de manna nauseabant, suspirantes ad
"cepas et ollas carnium in Aegypto, unde dicebant: anima nostra nau:
"seat super cibo isto levissimo Num. C. 21. 5 Ergo revera est manna
"non mutabatur in cepas et carnes: si enim ea habuissent, non ad ea
"suspirassent

V. 22. Nix autem et glacies sustinebant vim ignis, et non tabescebant. h. e. Verum in Egyptijs puniendis materia et substantia aquea obdurata in grandinem, quę quidem erat ge: neris, atque gelata nix, ita sustinebat vim ignis, ut non li: quesceret in medijs illis fulgurum ignibus, cum quibus de: ferebatur. Corn. a Lap. " Unde Philo l. de vita Moysis: Grando, " inquit, intermixta ignibus nec ipsa liquescebat, nec extingue: " bat fulmina, sed utraque eodem ferebantur impetu.

ibid. Ut scirent. Corn. a Lap. i. q. d. Ut intelligerent filij Israel.

ibid. Et pluvia coruscans. Corn. a Lap. vel Crepitante cum Dionysio [illegible] pluvia coruscans

v. 23. Hic autem. Corn. Hic scilicet ignis

[illegible] Etiam suę virtutis oblitus est. Corn. a Lap. " Qua solet liquare et absumere grandinem et glaciem, cui simile erat manna quod tamen ignis non liquabat, nec absumebat, sed durabat, et solidabat

v. 24. Creatura enim tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus injustos, et lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. Corn. a Lap. " Ex Greco clare ad verbum vertes: " Creatura enim tibi effectori subserviens intenditur ad pœnam " adversus injustos, et remittitur ad beneficium pro his qui in " te confidunt.

V. 25. Illa omnia transfigurata ad voluntatem eorum. h. e. varie ~~transfigurata~~ transformata, prout transformare vel temperare Hebręi volebant

v. 26. Quoniam non nativitatis fructus pascunt homines, sed ser: mo tuus. h. e. non fructus nativi hominem pascunt, sed jus: sio tua. Corn. a Lap.

v. 27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exi: guo radio solis calefactum tabescebat. Etenim Num. c. 11. v. 7. Erat autem quasi semen coriandri, coloris bdellij. v. 8. Circuibat que populus, et colligens illud frangebat mola, sive terebat in mortario, coquens in ollas, et faciens ex eo tortulas saporis qua: si panis oleati. v. 9. Cumque descenderet nocte super castra, descendebat pariter et man. Exodi porro c. 16. v. 21. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum cumque incaluisset sol, liquefiebat.

v. 28. ad benedictionem tuam. Corn. a Lap. [illegible] " [illegible] accipitur, scilicet tum ipsa dei beneficentia, qua Hebręis " mane dabat manna, ut mane omnibus det gratiam, quam " Hebręorum et nostra pietas gratiarum actio, qua ob manna omnem " quę gratiam a nobis deo agendę sunt gratię. Unde Grece " est ἐπ᾽ εὐχαριστίαν: εὐχαριστία autem et gratiam, et gra " tiarum actionem significat.

ibid. Te adorare. Vertit Grecum a Lap. tibi occurrere

V. 29. Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabescet h. e. Qui enim sperat beneficia cum animo non pio, non grato, decidet a successu voti cum lenta ruina, quasi glacies [illegible] cum resolvitur

Cap 17

v. 1 Et inenarrabilia verba tua. h. e. et narratu ~~difficilia~~ vel explicatu difficilia judicia tua.

ibid. Propter hoc indisciplinatæ animæ erraverunt. h. e. propterea Ægyptij minus periti atque eruditi ad illa vitæ consideranda, recteque, erraverunt.

v. 2. Dum enim. h. e. itaque jure merito.

v. 3 In obscuris Græcum Corn. vertit in occultis

ibid Tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt Corn. a Lap. "Tenebras Ægyptiacas vocat tenebrarum λήθης idest oblivionis "velamentum: quia illæ Ægyptios, eorumque oculos velabant, ut "invicem non viderent, ac metu perculsi suorum etiam parentum "filiorum, uxorum, fratrum obliviscerentur, cum de re magis "salute quisque esset sollicitus et anxius. hinc dispersi, et sepa- "rati ab invicem toto tenebrarum triduo manserunt Exodi. c. 10. "v. 23. Malim Lethæum sive oblivionis velamentum signifi- care mortale per emphasim quamdam sive hyperbolen, per quam cum morte comparat illas tenebras. Morti enim hic a Sapiente Lethe tribuitur non jam fabulosus fluvius, ut qui- dam perperam ~~subject~~ Scripturam divinam absurde admodum hum- lianter ad gentium fabulas, sed illa oblivio rerum omnium quæ illo verbo significatur, unde et latine lethum dicitur.

ibid. dispersi sunt. Corn. a Lap. "Non quod Ægyptij vagabundi ob- "errarent quærentes lucem, nam præ pavore nemo movit se "de loco, in quo erat, Exod. c. 10. v. 23. sed dispersi sunt idest dis- "juncti et separati ab invicem manserunt, ut nemo alium "adire, juvare, solari posset, nec vicissim ab eo opem, vel con- "solamen in tanto metu accipere. Nam nemo vidit fratrem "suum. Exod. c. 10. v. 23.

ibid ~~Conturbati~~ Cum admiratione nimia perturbati ~~Corn.~~ a Lap. "Græce est ἰνδάλμασιν idest simulacris, visis larvis, phan- "tasmatibus, spectris conturbati, idest ~~attoniti, et~~ videbantur "attoniti, et mentis inopes.

v. 4. Neque enim quæ continebat illos spelunca sine timore custo- diebat. quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et per- sonæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant. ~~Latebra~~ Cornel. a Lap. "Latebras ~~apud Corn. a Lap.~~ "Neque enim latebra qua continebantur "securos reddebat ipsos, sed sonitus pavore percellens eos circum- "strepebat, larvæque tristi aspectu truces offerebantur. Nota "hic multa supplet Sapiens, quæ Moyses tacuit in Exodo. Pri- "mo enim harum larvarum Moyses non meminit. Secundo "v. 6 ait Sap. eis ignem in tenebris intermicantem prostra- "visse et perculisse Ægyptios, de quo altum est in Exodo silenti- "um. Tertio ait sibilos serpentum, et strepitus feminisque besti- "arum, de quibus nil habet Moyses, mire exterruisse Ægyptios

v. 5. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere: nec "siderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem "horrendam. Corn. a Lap. "Græce στυγνὴν idest tristem, moles- "tam, terribilem. Philo l. 1. de Vita Moysis: ignis, quo quotidie "utimur, splendor vel aere turbato extinguebatur, vel vincebatur "a crassissimis tenebris, ita ut salvis oculis summe necessarium "videndi sensum, tamquam exoculati requirerent. Serena die re- "rum ~~offusæ~~ sunt tenebræ continuis densisque nubibus cœlum "obtexerunt, et nimia conspiratione interclusit radijs siderum ut dies nec differret a nocturna caligine. Tantus enim fuit "horror idest densitas aeris caliginosi, ut non admitteret lu- "men siderum propter horrendam crassitiem

v. 6 Et timore perculsi eorum, quæ non videbantur, facie æstimabant deteriora esse, quæ videbantur. h. e. Et æstimabant deteriores spectrorum et larvarum visiones, quæ illos perculiebant timo- re ipsa vi, et crassitie tenebrarum, quæ illos visu uti pro- hibebat.

V. 7. Et magicæ artis appositi erant derisus. h.e. Interea ad:
hibiti atque appositi usus magicæ artis ceterum miserabi:
mais Ægyptijs erant sine effectu, et deridebantur
ibid. Et sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia. h.e. Et gloria
sapientiæ magorum Ægypti refellebatur cum contumelia
v. 9 Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat, transitu ani:
malium et serpentium sibilatione commoti tremebundi pe:
ribant. h.e. Nam etsi illi assueverunt non perturbari mon:
stris, tamen transitu, ac vi animalium, et serpentium sibi:
latione, qualia referebant illæ visiones interruptis tenebra:
rum vicibus cogebantur commoveri mortali formidine.
ibid. Et aerem quem nulla ratione quis effugere posset negantes
se videre. h.e. itaque illi ex phantasmatis et larvis fate:
bantur, aerem interim quem nulla ratione quis effugere
potest negantes se videre; h.e. cum nullum liberum usum
haberent videndi aerem, quo naturaliter circumfundimur
omnia replente.
V. 10. Cum ~~enim~~ sit enim timida nequitia, dat testimonium
condemnationis: semper enim præsumit sæva perturbata
conscientia. h.e. Enimvero nequitia ipso timore sui teste
se condemnat; semper enim expectat subsequentem pœnam
ex perturbata conscientia redarguente. Corn. a Lap. „ Nam
„ conscientia hic est ablativi casus.
v. 11 Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.
Corn. a Lap. „ Græca sic habent. Nihil enim aliud est timor, nisi
„ auxiliorum e cogitatione, vel ratione proficiscentium proditio
vel deperditio.
v. 12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem computat inscien:
tiam ejus causæ, de qua tormentum præstat. h.e. et dum in
mente timentis minuitur expectatio auxiliorum, timor hinc,
vel meticulosus semper difficiliorem æstimat solutionem
ignorantiæ ejus rei, quæ causa est, de qua timor tormen:
tum præstat, vel meticulosus tormentum sibi præstat et cogit
Corn. a Lap. „ Hinc Vaticani vertunt: majorem computat inscien:
„ tiam (id est ignorationem) præbentis tormentum causæ:
V. 13. Impotentem noctem Corn. a Lap. „ Vocat tridunas et densissimas
„ tenebras Ægypti Exod. c. 10. Sed cur vocatur impotens. Nox di:
„ citur impotens idest nimis potens, nimia, immoderata. Impotens e:
„ nim idem est quod nimis potens, ait Donatus.
„ Illi autem qui impotentem vere noctem, et ab inferis et altis:
nimis inferis supervenientem eundem somnum dormientes,
V. ~~14~~ 14. Aliquando etc. h.e. Illi autem qui prodigiosam ve:
re noctem, et qualem tenere inferos infimos et profundissi:
mos videmur posse credere, juxta ac somnum dormi:
rent, agitabantur, aliquando etc.
V. 14. Aliquando animæ deficiebant traductione. h.e. animæ de:
relictione. Corn.
ibid. Illis supervenerat. h.e. illos percelluerat.
V. 15. Deinde. h.e. proinde.
V. 16. Aut agri. Corn. Græca „ deserto
V. 17 „ Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avi:
um sonus suavis, aut vis aquæ decurrentis nimium,
V. 18. Aut sonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium
animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum
vox, aut resonans de altissimis montibus Echo, deficientes fac:
iunt illos præ timore. Corn. a Lap. „ Græce: Siquidem omnes

" una tenebrarum catena constricti erant. Sive flatus sibilans,
" sive dulcis inter ramos avium sonus suavis ac numerosus,
" aut murmur aquae euntis vi, aut sonus validus praecipita-
" torum saxorum; aut salientium animalium cursus non as-
" pectabilis, aut ululantium immanissimarum ferarum vox,
" sive echo montium cavernis repercussa, metu illos exanima-
" bat.

V. 19. Limpida. Graecum vertit Corn. splendido veluti superatione
v. 5.

V. 20. Quae superventura illis erat. A Lap. " Tum in morte, tum
" sepulchro, tum magis in inferno, et gehenna

Ibid. Ipsi ergo sibi graviores erant tenebris. Corn. a Lap. ob pecca-
" torum conscientiam, indeque mentis perturbationem, excaecatio-
" nem, pavorem, et angorem. " Ergo explica autem.

Cap. 18.

V. 1. Sanctis autem tuis maxima lux erat. Sanctos vocat Hebræos, h.e. addictos Dei cultui sancti, et illi perfidis saltem cum eorum patribus converrationis. His erat lux maxima, h.e. splendebat dies quam nitidissima, et noctes serenæ penitus.

ibid. Et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant h.e. Et Ægyptiorum quidem lamenta audiebant, tenebris autem, quibus detinerentur, non videbant

ibid. Erant pati. h.e. patiebantur.

V. 2. Et ut esset differentia donum petebant. Corn. a Lap. " q.d. Hebræi petebant a Deo ut hæc discrimen differentis providentiæ, puta castigationis Ægyptiorum, et servationis Hebræorum continuaret, ac perpetuum faceret, scilicet ut plagæ, quæ tangebant Ægyptios non tangerent Hebræos h.e. quod ut Moyses Exod. C. 11. 7 " Ut sciatis quanto miraculo dividit Dominus Ægyptios ab Israel

" Propter quod Corn. a Lap. " Græce est ἀνθ' ὧν i.e. pro quibus." h.e. horum loco, vel quinimo econtra pro his

ibid. Habuerunt Corn. a Lap. " Hæc vox non est in Græco, ubi " ἡ columnam, ceterique accusativi pendent, et reguntur a " verbo præcedenti.

ibid. Solem sine læsura. Græcum vertit a Lap. innocuum.

ibid. ~~Solem~~ Et solem sine læsura boni hospitii præstitisti. h.e. Et solem præstitisti innocuum in loco peregrinationis eorum.

V. 4. Per quos incipiebat dari. Græcum vertit a Lap. dandum erat.

V. 5. Cum cogitarent justorum occidere infantes, et uno exposito filio et liberato, in traductionem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida Corn. a Lap. " Græce. Cum decrevissent autem ipsos sanctorum necare infantes, unusque expositus puer (Moyses) ad convictionem eorum esset servatus, tu multitudine liberorum orbasti illos aquarumque vi simul omnes perdidisti

V. 6. Illa enim nox h.e. Nox illa Paschalis.

ibid. Ante cognita est a patribus nostris. Nempe prædicta illis Exod. C. 11

ibid. vere Corn. " Græce certo

ibid. Animæquiores. Corn. " animosiores.

V. 7. Suscepta est autem. h.e. Grata visa est. Vel potius sic totum textum explicabis. Suscepta est autem a populo tuo quidem justorum, injustorum autem exterminatio h.e. Ita quidem recepta est a populo justorum tuo quidem salvatio aliis te tua, a populo autem iniquorum Ægyptiorum aliis te perditio et interitus

ibid. Exterminatio. h.e. interitus.

V. 8. Sicut enim læsisti adversarios sic et nos provocans magnificasti. h.e. In quo enim læsisti adversarios, in eo magnificasti, et nos provocabisti ad tui cultum, et amorem

V. 9. Absconse enim sacrificabant justi pueri bonorum, et justitiæ legem in concordia disposuerunt. h.e. Clam enim Ægyptiis filij bonorum patriarcharum immolabant agnum paschalem Exod. C. 12. et Dei justam legem (sic vertit divinam Corn. Græcum) concorditer impleverunt

Cujus orationis verba postrema aliam etiam recipiunt sententiam ubi ad quæ sequuntur referantur: Et justitiæ legem in concordia disposuerunt: similiter et bona et mala recepturos justos, patrum jam decantantes laudes. i.e. Et justam Dei legem concorditer proposuerunt accipere, statuentes futurum ut bona æque ac mala pariter paterentur, et cuncti sese essent obire, dummodo justitiam servarent, et custodirent, in ejus rei confirmationem et fidem patrum memoriam decantantes cum laude.

v. 10 Resonabat autem ~~inimicorum vox~~ inconveniens inimicorum vox. h.e. Ex adverso autem carminibus justorum respondebat dissimilis vox inimicorum

ibid. Et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. h.e. Et miserabilis audiebatur luctus plorantium infantes primogenitos Exod. C. 12. 30

v. 12. Uno nomine mortis. Corn. " hoc est eodem mortis genere.

ibid. Quae erat praeclarior natio illorum exterminata est. h.e. Proles primogenitorum ~~illos~~ honoratior ~~enim~~ et nobilior apud illos exstincta est.

v. 13. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse. Corn. a Lap. " Vatabl. Nam cum propter praestigias omnia credere recusarent, post cladem primogenitorum " populum Dei filium (idest Deo charissimum) esse confessi sunt.

v. 15. Omnipotens sermo tuus de caelo a regalibus sedibus durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit

v. 16. Gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad caelum attingebat stans in terra.

Corn. a Lap. " Idest jussio tua, sive edictum, sententia, et " mandatum tuum severum et pugnax in Egyptum extermi" nio a te destinatum devolvit.

" Gladius, inquam, acutus non fictum, sed sincerum tuum im" perium portans, qui replevit omnia caede et morte primogenitorum " omnium, adeo ut videretur e caelo porrigere se in totam Egy" pti terram

v. 17. Insperati. Corn. a Lap. " inexpectati;

v. 18. Et alius alibi projectus semivivus propter quam moriebatur causam demonstrabat mortis. Corn. a Lap. " Ex Graeco clare sic " vertas: Et alius alio abiectus semimortuus, quam ob causam mo" reretur, ostendebat

v. 19. Visiones enim quae illos turbaverunt praemonebant, ne inscii quare mala patiebantur, perirent. h.e. Visiones enim quae illos turbaverant, praemonebant, ne ~~perirent primogeniti~~ cum perirent primogeniti, inscii essent genitores eorum quare mala paterentur; malumque adeo in alienam causam transferrent, puta interitum fortuitum, epidimiam, pestem, aliamve causam naturalem.

v. 20. Tunc, idest antiquis illis temporibus, diu tamen post. Num. C. 16. 46.

ibid. commotio. Corn. a Lap. " Graece θραῦσις idest con" fractio, concussio, quassatio, quo nomine plagam hanc " vocant Septuag. Num. C. 16. et v. 17. 30 (?).

v. 21. Servitutis suae. Corn. " Graece λειτουργίας, id est liturgiae sive " publici sui, et sacerdotalis ministerii

ibid. Necessitati. Corn. " Graece τῇ [illegible] idest calamitati, " et plagae incendii

v. 22. Vicit autem turbas non in virtute corporis, nec armaturae potentia, sed verbo illum, qui se vexabat subiecit, juramenta parentum, et testamentum commemorans. Corn. " ~~Vicit autem~~ " Graece: vicit autem vastatorem non viribus corporis, nec armo" rum efficacia, sed verbo punientem subiecit, juramenta patrum, " et testamenta commemorans

v. 23 Intercessit, et amputavit impetum, et divisit illam, quae ad vivos ducebat viam. h.e. Cucurrit Aaron ad mediam multitudinem quam iam vastabat incendium offerens thymiama, et stans inter mortuos ac viventes pro populo deprecans ut plaga cessaret Num. C. 16. 47. 48 (?)

v. 24. In veste enim poderis quam habebat, totus erat orbis terrarum. Corn. a Lap. "Graece: in talari enim tunica vestimenti erat totus mundus. Nam primo femoralia linea figurabant terram ex qua linum nascitur. Secundo zona figurabat Oceanum qui quasi zona terram cingit. 3° tunica hyacinthina figurabat aerem, in qua erant mala punica, id est fulgura, et tintinnabula, id est tonitrua. Quarto Ephod varium figurabat caelum siderium. Duo in Ephod lapides onychini erant duo hemisphaeria, vel sol et luna. Duodecim gemmae in pectore erant duodecim signa in zodiaco. Quinto tiara figurabat caelum empyreum; lamina tiarae aurea habens inscriptum nomen tetragrammaton figurabat deum omnibus praesidentem." Vide S. Th. 1. 2. q. 102. a. 5. ad 9.

Ibid. Parentum magnalia. h. e. Nomina inclyta. vide Exod. C. 28. 21.

Ibid. Magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. h. e. tiaris cum lamina de auro purissimo, in qua sculptum erat sanctum domino. Exod. C. 28. 36.

25. Erat enim sola tentatio irae sufficiens. Corn. a Lap. "Graece πεῖρα idest experientia irae sufficiebat ad correctionem." h. e. irae tuae sufficiens ad correctionem populi.

Cap. 19.

V. 1. Impijs autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. h. e. usque ad ultimam et universalem internecionem.

V. 2. Præsciebat enim et futura illorum. h. e. Præsciebat enim deus fore semper incorrigibiles. Vide rem gestam in Exod. totum.

ibid. Quoniam cum ipsi permisissent, ut se educerent. h. e. Deinde cum Ægyptij permisissent Hebræis, ut hi exirent.

ibid. Consequebantur illos pœnitentia acti. h. e. subinde illi Ægyptij pœnitebant Exod. C. 14. 5.

V. 3. Aliam sibi assumpserunt cogitationem insciencia. h. e iterum sumpserunt consilium aliud de more stultum.

V. 4. Ducebat autem illos ad hunc finem dura necessitas. h. e. Trahebantur illi autem volentes quidem ad hæc committenda quæ is exitus consequeretur, et finis, sed impulsi hæc perpetrabant inevitabili necessitate quam illis inferebat eos adigens, promovens, impellens iustitia tua

ibid. Ut quæ deerant tormentis repleret punitio. h. e. ut cumulus communis interitus compleret, et absolutam faceret eorum pœnam, quæ varie illos eatenus afflixerat

V. 5. Illi autem novam mortem invenirent. h. e. Illi autem ~~......~~ obirent pariter mirandam, et novi generis mortem

V. 6. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi. h. e. omnis enim creatura, cuiusque illa esset generis, novam rationem, vim, figuram, modum, usum sumebat, ut deserviret præceptis tuis, vel ubi innata vi ab initio instituta est facere, ut pueri tui custodirentur illæsi.

V. 7. Nam nubes castra eorum obumbrabat, ~~......~~ Vide Exod. c. 14.

ibid. Et campus germinans de profundo nimio. Corn. a Lap. "Nam "in fundo maris præsertim rubri germinat alga, herba, et flores, quin "et lauri, arbores, ac sylvæ, ut docet Plinius l. 13. c. 25 Nascuntur "inquit, et in mari frutices, arboresque minores in nostro. Rubrum "enim et totus Orientis Oceanus refertus est sylvis. Porro deus Hebræos deduxit in mari rubro ex parte et loco, qua major erat planities ac lætissima herbarum viriditas, florum amœnitas, atque minor copia arborum, et sylvarum: hæc enim iter tantæ multitudinis ac multo magis equitum, et curruum Pharaonis insequentis impedivissent, et retardassent. Tacet hæc Moyses Exod. 14 sed multa hic suppleat Sapiens, quæ ibi reticentur.

V. 8. Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia et monstra. Corn. "Græce: Per quem tota gens transierunt . quæ tua manu protegebantur, conspicientes mirandi portenta.

V. 9. Depaverunt escam. Corn. a Lap. "Legit Noster cum Complut. Reg. "et Vatican. ἐνεμήθησαν id est pasti sunt pro quo alij legunt ἐχρεμέτισαν, idest hinnierunt." h. e. gavisi sunt.

V. 10. In incolatu illorum. Corn. a Lap. cum scilicet adhuc incolerent Ægyptum

ibid. Pro natione. h. e. pro sobole

V. 11. Novam creaturam. Corn. a Lap. "Ita vocat coturnices novæ a deo "productas, et in desertum adductas, quæ novi, et exquisiti erant saporis, æque ac magnitudinis, et pinguedinis.

ibid. Escas epulationis. Vertit Corn. ex Græco: cibos deliciarum.

V. 12. In allocutione. Græce εἰς παραμυθίαν idest in consolationem.

ibid. Et vexationes peccatoribus supervenerunt non sine illis quæ ante facta erant argumentis per vim fulminum; juste enim patiebantur secundum suas nequitias. h.e. At supplicium Egyptijs in mari novissime supervenerunt non sine portentis et signis quæ ante in sua terra viderant; patiebantur enim justam pœnam respondentem nequitiæ suæ.

v. 13 Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerant. h.e. Etenim exercuerunt impietatem maxime detestabilem in hospites.
in solos Hebræos.

Hoc loco et infra non Egyptiorum unorum, tantum, sed in genere malarum gentium mihi videtur auctor peccata improbare; enimvero eumdem sapiens stilum hoc loco usurpat, quem supra notabi C. 10. ad v. 13.

ibid. Alij quidem ignotos non recipiebant advenas. h.e. vel omnino nullam hospitalitatem et beneficentiam exercebant in advenas ignotos.

ibid. Alij autem bonos hospites in servitutem redigebant. h.e. vel benemeritos, amicos, et bene confidentes hos in servitute opprimebant. Corn. a Lap. „Porro quam Egyptij fuerint in hospites iniqui, liquet ex Busiride Pharaone, qui ibi hominem immolavit ad avertendam Egypti sterilitatem. Idem faciebat cæteris hospitibus teste Eusebio in Chronico et S. Aug. l. 18. de Civit. Dei C. 12. Unde et „Virg. l. Georg. l. 3.
„— Quis aut Eurysthea durum
„Aut illaudati nescit Busiridis aras.
Denique patet alijs et exemplis et auctoribus apud eumdem.

v. 14 Et non solum hæc, sed et alius quidam respectus illorum erat: quoniam inviti recipiebant extraneos. h.e. Neque ob hæc tantum, sed a Deo respiciebantur, visitabantur, puniebantur propterea quod generaliter odio habebant extraneos.

v. 15. Qui autem cum lætitia receperunt hos qui eisdem usi erant justitijs, sævissimis afflixerunt doloribus. h.e. Quam ob rem cum etiam læte atque amice recepissent Hebræos, et legitimum fœdus cum illis junxissent, ut habitarent in Gessen vel Ramesses Gen. C. 47 hos sævissimis afflixerunt laboribus.

v. 16 Cæcitate. h.e. mentis primo propterea quod induratum illis est cor, donec in mari rubro mersi sunt; deinde etiam corporali celebri tridui tenebrarum de quo Exod. C. 10.

ibid. Sicut illi in foribus justi h.e. sodomitæ in foribus Lot Gen. 9. 11.

ibid. [illegible] sibi.

v. 17. In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatis sonus immutatur, et omnia suum sonum custodiunt: ~~unde æstimari ex ipso visu certo potest~~. h.e. Elementa enim dum commiscentur, sicut in organo qualitas soni immutatur, ita illa etiam suum tenorem servant et vim.

ibid. Unde æstimari ex ipso visu certo potest. Corn. a Lap. „Hoc est, ut habent Græca quod ex ipsa rerum factarum visione, vel inspectione perfecte licet conjicere

v. 18 Agrestia enim in aquatica convertebantur. Enim h. l. cum frequentius continuandæ orationi quasi diceret „ Tunc vero etiam supra naturalem tenorem et modum agrestia etc.

v. 20. Flammæ e contrario corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium. Hoc idem est atque C. 16. 19 quodam etiam tempore mansuetabatur ignis ne combureret quæ ad impios missa erant animalia, sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei judicio patiuntur persecutionem. Corn. a L.

ibid. Nec dissolvebant illam, quę facile dissolvebatur ut glacies, bonam escam. Rem agit diversi temporis et de qua in prima textus præsentis parte, nunc ipsum de manna sermo est: nec flammę liquabant illam escam bonam, quę naturaliter solubilis erat ut glacies, quippe ex iisdem aeris, et aquę elementis.

v. 22. Et non despexisti: h. e. et non sivisti esse despectum.

Sapientia   2. 10bre 1752.

Salomonis.
Translatio.
Cap. 1.

~~V. 1. Amatote justitiam q. judicantes terram, senti-~~
~~mini ... domini~~

V. 1. Amatote justitiam q. indicantes terram: recogitate domini q. domino in sanitate, et in simplicitate cordis quaerite ipsum.

2. Quia reperitur q. non experientibus (~~...~~) ipsum: illuminatur ((deditur ad cognoscendum)) autem q. non diffidentibus ipsi.

3. ~~Tortuosae ((universales, scholasticae))~~ ratiocinationes va: cuant a deo: probabilisque q. potestas ((facultas, facilis probabilitas, ratio)) arguit ((confundit)) amentes.

4. Quia ad artimalam animam non adveniet sapientia: neque addomesticabit in corpore abusivo peccati.

5. Agilis enim spiritus disciplinae fugiet dolum: et emigrabit e ratiocinationibus incommittentibus ((inconcludentibus captiosis, fallacibus)): et ~~...~~ diffundetur ((totus funditur, ἐλέγχω enim quasi ab ~~...~~ ὅλος totus et χέω fundo)) superveniente iniustitia.

6. Humanitatis enim spiritus sapientia: et non indemnabit ((sinet indemnem)) maledicum a fusionibus ((ejectionibus)) ipsius: quia q. renum ipsius testis q. deus, et q. cordis ipsius superspeculator verax, et q. linguae auditor.

7 Quia spiritus domini implevit q. domesticabilem, et q. cohibens ((habens simul comprehendens)) omnia notionem effundit vocis habet vocis.

8 Ob hoc sonans iniusta haud sane non lateat, non autem non transiverit ipsum arguens q. judicium.

9 In enim intermissionibus impii inquisitio erit: sermonum autem ipsius auditio ad dominum veniet ad argutionem illegitimorum ipsius.

10. Quia auris zeli audit q. omnia: et clamor gemituum non absconditur.

11. Custodite itaque gemitum ~~inutilem~~ inutilem, et a di: loquacitate parcite linguae, quia sententia latibus dat vacua non ibit: os autem refellibile sustollit animam.

12. Ne zelate mortem in errore vitae vestrum: neque attrahite perditionem operibus manuum vestrum.

Notae in Cap. 1

V. 1. ἐν ἀγαθότητι. Vertit vulgatus, in bonitate. Vulgo enim ἀγαθὸς bonus. Sed thema est ἄγω paro, facio, duco, orno, unde etiam ἅγιος sanctus, et ἁγιάζω eque sanctifico Jerem. C. 1. v. 6. et C. 51. 27. ἁγιάσατε ἐπ' αὐτὴν ἔθνη: sanctificate super eam gentes, hoc est preparate, ut ostendunt quae sequuntur: annuntiate contra illam regibus Ararat, Menni, et Ascenez: numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum ultraquam decorum est scrutantibus))

V. 2. πειράζω tento communiter vertunt; sed vi sua significat quamcumque actionem ac modum facit πέρα praepositio, quae idem valet, quod trans Latinis, vel praeter. ideo hic praetereo transtuli.

~~V. 3. Στοιχεῖα ... transfero. Sunt ii scholastici Latini ideae et universales. Scientiae enim scholasticorum de universalibus sunt ...~~

V. 5. Ἅγιος quod omnes vertunt sanctus, transfero agilis. Nempe ab ἄγω. Est autem verbale hujusmodi ut ~~...~~ active pariter, ac passive significet, sicut sanctus latine valet et qui sanctificat, unde sacramenta sancta dicuntur, et qui sanctificatur, ut cum dicimus hominem sanctum. Sic ἅγιος est agilis agens, et actus, quasi ~~...~~ preparans et preparatus, mobilis, et movens. ~~...~~ Valent enim haec unum ferme omnia et idem. Unde interpres Vulgatus ~~...~~ Jeremiae C. 6. v. 4. sanctificate super eam bellum, ubi Graece: παρατάξασθε ἐπ' αὐτὴν εἰς πόλεμον: preparamini super eam in bellum

ibid. ἀσυνέτος incommittens vel ~~...~~ incommissibilis a ne vel ... ditur, quia συνίημι vulgo intelligo a σύν, et ἵημι mitto et mitto. ἐλεγχθήσεται, corripietur transfert Vulgatus ...

V. 6. Ἀπὸ χειλέων a fusionibus propter rigorem etymologiae cum χεῖλος το labrum sit dictum quia effundit os a χέω fundo

ib. ἀληθὴς, verax, vel verus vulgo exponitur. Componitur ab a privante, et λήθω, lateo proinde ... est non ... illitens qui ... non latet, vel non absconditus.

{ ἐλέγχω passim arguo interpretantur. at radices vocis ... significant, et fundo ὅλος et χέω unde ego explano effundo.

V. 9. sunt illi et deinceps multa quae duro interpretati qui videant in translatione venerabundabit successu rigoris transferendi. Cohaerentia cum voce originali, et paraphrasis perspicuitas vitia ejusmodi compensabit

V. 12. ζωὴ vitam fere significat, sed ζέω ferveo, unde nomen sumptum, hinc fervorem placet hoc loco transferre

V. 14. ἄδης, ab a privativa et ἰδεῖν video idem valet quod dissolutio latinis. Neque Plutonem ut frigide contendunt nonnulli auctor libri fabulosum poetarum figmentum voluit connotare, sed mortem et inferos, quam in rationem illa vox frequens est etiam apud Evangelistas.

V. 15. δικαιοσύνη hoc loco idem est atque δίκη jus, sanctio, lex, decretum scitum dei scilicet ab aeternitate sibi placita praedestinantis.

Usu. Consti ... h. l. in formam praesentis latinorum me commutantur. nempe indefinite illi significant, nec minus indefinita tempore enunciant latini suo praesenti.

Paraphrasis.

C. 1.

V. 1. Amate justitiam qui judicatis terram: cogitate de Domino cum bonitate. et simplicitate cordis meditamini illum.

2. Quia permittit se cognoscendum illis qui sententur ij. sum non ultra quam fas est: se autem manifestat accedentibus ad studium sapientiæ cum fide.

3. rationcinationes aberrant a deo: et facilis notio, ipsaque cognitio quæ naturaliter de illo cuique indita est, confutat velut sine mente sint, si qui negare eum velint.

4. Quia illorum qui artibus malis superbiunt, et glori: ose inflantur nulla esse potest sapientia: neque enim illa habitare potest in homine prono ma: teralibus fallaciis, et figmentis, qui abutitur mente ad peccandum.

5. Mobilis enim ita est, ut facile amitti possit spiritus, visque disciplinæ, rectæque institutionis, isque fugit astutiam: idem recedet ab homine qui fallaces argutias amaverit: totusque deperdetur, quoties supervenerit injustitia.

6. Nam sapientia est spiritus evigilans in homine: ita ut non sinat indemnem maledicum a pronunciatis suis: Deus enim vel etiam renes hominis perspectos habet; idem cor hominis superne speculatur, idem et linguam hominis audit.

7. Quia Spiritus Domini replevit omnia quasi habitacu: lum suum; et cuncta simul comprehendens, cogno: scit qualiacunque a quobuscunque per voces fun: duntur.

8. Propterea quicunque vel audet vocem unam sonare in: iustam latere non potest. neque pertransire ipsum iusta damnatio.

9. Cæterum in ipsis cogitationibus, quas menti intermiserint impii examen erit: verborum autem illius sonitus, et rumor ad Dominum veniet, ut redarguantur quæ in legem peccaverit.

10. Quia auris zelantis accurat omnia: et clamor tumul: tuantium illi abscondi non potest.

11. Cavete itaque a tumultu murmurationum inutili, et a loquacite abstinete linguam: quia sonus etiam orationis vestræ latitantis non erit sine effectu: qui autem ex ore suo refelli potest, ipse cadet animo præ pudore confusus.

12. Ne contendite, ut quasi lucrum, acquiratis studiose mortem: neque in eo seduli sitis, ut operibus manu: um vestrarum mercedis quasi loco mortem mereamini.

Translatio in Cap. 1.

13. Quia Deus mortem non fecit, neque gaudet in abolitione viventium.

14. Creavit enim ob id esse omnia: et salubres naturæ mundi: et non est in ipsis medicamentum perditionis, neque dissolutionis regnum super terram.

15. Justitia enim ~~immortalis est~~ ((al autem)) immortalis est

16. Impii autem manibus, et verbis advocaverunt illam ((mortem)). ~~amicam~~ custodem ducitantes ipsam: liquantur, et compositionem ponunt ad ipsam: quia digni sunt illius partis esse.

Cap. 2.

1 [illegible] non recte. ~~parvum est~~ et reliquum ~~et vita nostrum est~~ ~~[illegible]~~ exigua est et dolens vita nostrum: et non est medicina in finitione hominis, et non ~~[illegible]~~ noscitur revertens ex [illegible]

2 Quia ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [illegible] geniti sumus et post hoc erimus ut non ~~[illegible]~~ [illegible]: quia [illegible] in fluvialibus [illegible] [illegible] fluere, quia per [illegible] fluit humor e capite nostrum: et ~~[illegible]~~ ratio scintilla in motione cordis nostrum.

3 ~~[illegible]~~ [illegible] exstincta [illegible] et spiritus [illegible] ut [illegible]

4. Et nomen nostrum obliterabitur in tempore: et nemo memoriam habebit operum ~~[illegible]~~ nostrum. et transibit vita nostrum ut vestigium [illegible] et [illegible] dissipabitur [illegible] a radiis solis, et a calore ipsius ~~[illegible]~~.

5 [illegible] et non est ~~[illegible]~~ [illegible] finis nostrum: quia consignatus est, et nemo revertitur

6. Venite ergo, et perfruamur [illegible] et utamur ~~[illegible]~~ [illegible]

7 Vino [illegible] multo pretio [illegible] multum [illegible] pretii, et unguentis repleamur et non prætereat nos flos aeris.

8 Coronemus ~~[illegible]~~ rosarum [illegible] priusquam marcescere.

9 [illegible] nostræ [illegible] (superbiæ violentis honoram super senes [illegible] [illegible] passione, [illegible] est senex, [illegible] ubi [illegible] comptione est [illegible] nostrum, et [illegible]

[illegible] judicabilem. [illegible] (Græcè [illegible] fugere, et [illegible] quasi a [illegible] absque, [illegible] inveniamur (multa vivatus, [illegible] quasi a [illegible] multus, [illegible] est evivatus, [illegible] est [illegible] vis) multitemporaneos.

[illegible] judicationis: [illegible] nam ~~[illegible]~~ [illegible] arguitur.

11 Sit autem nostrum [illegible] [illegible] nobis est et [illegible] operibus nostrum et [illegible] nobis peccata [illegible] justum [illegible] nobis peccata ~~[illegible]~~ [illegible] nostrum [illegible] et [illegible] nominat.

12 [illegible] commemorationum nostrum

13. Fit ~~[illegible]~~ [illegible] nobis ad [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] et [illegible] ipsius.

14. Gravis est nobis et aspicientes, quia [illegible] alius vita ipsius, et [illegible] ipsius.

15 In ~~[illegible]~~ [illegible] ratiocinamur ipso: et [illegible] nostrum, ut ab immunditiis. [illegible]

16 [illegible] justorum et gloriatur patre deo.

17. [illegible] ipsius [illegible] et tentemus ea in [illegible] ipsius

18. Si enim est justus filius dei protegit ipsum, et [illegible] ipsum ex manu antistitum.

Paraphrasis in Cap. 1. Sap.

13. Quia Deus mortem non fecit, neque gaudet perditione viventium.

14. Creavit enim ut essent omnia: et salutaria sunt naturaliter genimina omnia: neque est in hisce aliquid naturaliter ~~esse~~ institutum ad mortem inferendam; neque habet mors regnum suum in iis constitutum quæ super terram ~~producuntur naturaliter~~ generantur.

15. Verum ad immortalitatem retinendam justitia desideratur.

16. Impii autem neque factis neque verbis accersunt aliud quam mortem: sub illius custodia collocantes se: deformant semetipsos, ut se componant ad habitum illius: quia digni sunt illa. Videlicet: impii mortalia appetunt, mortalia sollicite curant, mortalibus hærent, ~~mortalia unica~~ in mortalibus finem ultimum constituunt, et habitum mentis quasi per mortalia transformant; mortem igitur quam ita quærunt acquirant, quia nihil potius promerentur.

In Cap. 2.

V. 1 Dicunt enim ~~inter~~ semetipsos ratiocinantes perperam: exigua est, et [illegible] vita nostra: et medicina nulla valet contra
finem hominis: neque aliquis est quem noverimus remigrantem ex mortuis.
2 Quia repentino casu nascimur. et post hæc erimus, uti nunquam fuerimus: quia in fumum evanescit omnis spiratio efflata
e nobis: et ~~[illegible]~~ habemus unam perexiguam, ~~[illegible]~~ juxta quam commovetur nostrum cor.
3 Qua extincta, cinis decidet reliquum corporis. et spiritalis portio tam liquorem universalem aeris communi[s] colliquescet.
4 ~~[illegible]~~ nomen nostrum delitescet cum tempore. neque erit quisquam qui commemoret [illegible] res nostras transibit vita nostra,
ut vestigium nebulæ [illegible] dissipabitur ut [illegible] quam radii solis infringunt, et quæ calore solis aggravatur.
5 Umbræ enim transitus tempus nostrum: et finis noster non [illegible] ita bonum quasi sigillo [illegible] ~~[illegible]~~ desideratur ut
nemo revertatur
6 Venite ergo [illegible], et fruamur iis quæ obtinere possumus et [illegible] conditione presenti juvenili ardore [illegible]
7. [illegible] [illegible] [illegible]
8. ~~[illegible] et [illegible]~~ Vino copioso et sumptuose impleamur, et unguentis. et aucupemur flores gratis.
coronemus nos rosarum primulis antequam marcescant.
9 Nemo nostrum [illegible] ~~[illegible]~~ esto nostræ præcellentiæ, nemo nostrum non [illegible] vellere ubique autem relinquamus signa
ingenii, gestarumque rerum: quia hæc est pars nostra, et hæc ratio una qua rumorem nominis commendare possimus.
10 Subjiciamus potentiæ nostræ pauperem judicum. ne abhorreamus tata desolatæ viduæ; neque advertamus reverentiam canos senis
multi temporis.
11. Esto autem nostra violentia ratio distribuendi ~~[illegible]~~ in judicando: nam quod cum violentia non fit arguit sine
usu esse manus.
12. ~~[illegible]~~ Insidiose autem agamus contra justum, quia diverse operatur ~~[illegible]~~ ac manus [illegible] nostræ contendunt: et exprobrat nobis peccata contra [illegible] distributionem. et suffamat contra nostra [illegible]
peccata, quæ ad ipsa eruditione, et disciplina pueritiæ nostræ didicimus.
13. Hos unum [illegible] curat, ut ~~[illegible]~~ scientiam Dei acquirat et puerum, alumnum, servum, filium Dei sibi nomen assumit.
14 Comparatus est [illegible] ad nos [illegible] in reprehensionem memoriæ, et nominis nostri.
15 Gravis est nobis etiam ad aspiciendum: quia diversa a regula aliorum vita ejus: et alienæ ab aliis viæ illius,
et mores.
16. In scoriam et lutum reputamur ab ipso: et abstinet ab viis nostris, ut ab immunditiis ~~[illegible]~~ beatum prædicat finem
justorum, et gloriatur se patrem habere Deum.
17. Experiamur an cogitationum, assertionum, rationumque illius ulla sit veritas, ulla probabilis evidentia, eamque periclitemur in exitio ipsius.
18 Si enim est justus filius Dei, Deus protectionem ipsius suscipiet, et eruet ipsum e manu adversariorum.

19 Contumelia, et quaestione examinemus ipsum et non [illegible] assimilationem [illegible] ad et [illegible] similitudinem ipsius, et judicemus [illegible] maletolerantiam ipsius

20 Morte enormi dejudicemus ipsum. erit enim ipsius ex [illegible]spectio ex sermonibus ipsius.

21. Haec ratiocinantur, et falluntur: excaecavit enim ipsos [illegible] malitia ipsorum

22 Et non noverunt mysteria Dei, neque mercedem speravit pietatis, neque cernunt praemium animarum [illegible]culpatarum.

23. Quia [illegible] Deus creavit hominem super [illegible] [illegible] et imaginem [illegible] [illegible] [illegible] proprie [illegible] fecit ipsum

24. [illegible] autem [illegible] mors [illegible] in [illegible] mundum: tentant autem ipsum ii [illegible] illius partis entes

19. Contumelia, et tormento examinemus ipsum, ut agnoscamus ingenium, indolemque illius. et exploremus patientiam illius.

20. Morte insigni condemnemus illum: erit enim ut perspectum habeamus an congruat eius ratio et dignitas cum sermonibus.

21. His argumentis passim utuntur impii, et falluntur: excaecavit enim ipsos malitia sua.

22. Etenim ignorant mysteria Dei, neque mercedem sperant pietatis, neque ~~[illegible]~~ pensitant praemia animarum sanctarum.

23 Quia Deus creavit hominem ut incorruptibilis existeret et permaneret: et imaginem propriae proprietatis [illegible]

24 Invidia autem diaboli mors introivit in mundum: affligunt autem ~~[illegible]~~ hominem ipsum qui sunt ex parte diaboli.

Cap 3.

1 Justorum autem animae in [illegible] et haud non tangent ipsas [illegible] [illegible]

2 Decrevit in oculis amentium mori: et reputatur perditio [illegible] exitus ipsorum.

3 Et ea a nobis migratio contritio. ii autem sunt in integritate. [illegible] idem atque unus, [illegible] rectus, integritas.

4 Etenim in visu hominum si cruciantur, [illegible] spes ipsorum immortalitate plena

5. Et parva [illegible], magna benefacientur: quia [illegible] Deus tentavit ipsos, et reperit ipsos dignos sese

6. Ut aurum in [illegible]fundibulo (χωνευτηρίου [illegible] a χώνη fundibulum, χέω enim fundo, ab ἔω, [illegible]) probat ipsos et ut totum carptum sacrationis accepit ipsos

7. Et in tempore superspeculationis ipsorum resplendebunt, et ut scintillae in arundine discurrent

8. Judicabunt gentes, et tenebunt populorum et regnabit ipsorum dominus ad [illegible] aeva.

9 Si [illegible] super ipso committent illitteram et [illegible] fideles in amore [illegible] admanebunt ipsum. quoniam gratia, et miseratio in [illegible] piis ipsius. et superspectio in [illegible] electis ipsius

10 Ii autem impii (proposito operis) sicut ratiocinabantur habebunt inhonorationem. ii incurantes [illegible] justum et [illegible] domino absistentes

11 Sapientiam enim, et puerationem exsibilantes luctiferax. vacua [illegible] spes ipsorum. et [illegible] labores inconcinnati et ingrata [illegible] opera ipsorum.

12. [illegible] mulieres ipsorum amantes: et maligna [illegible] proles ipsorum.

13 Perdeviata [illegible] generatio ipsorum. Quia beata sterilis [illegible] impolluta, quia non novit cubile in offendiculo. habebit fructum [illegible] superspectione animarum

Cap 3.

1. Justorum autem animae in comprehensione Dei sunt, ea dextra quae eas beatitudine sua complectitur, pervenerunt: ubi [illegible] non potest, ut illas tangat nunc, amove ulterius periculum

2. Videntur justi in oculis perversam condendi [illegible] mori: et existimatur a stultis corruptio, et exitum exitus ipsorum.

3. quae a nobis non est nisi tantum emigratio caedes. illi vero sunt incolumes apud se in integritate, et sospitate perfecta.

4. Etenim in oculis hominum etiamsi caedantur. ~~tamen spe~~ illi tamen plenae spe sunt immortalitatis.

5. Et in parvis rebus modo puniuntur vexat, magnis ~~[illegible]~~ bonis afficientur quia Deus tentare consuevit illos, ut expenatur esse illos dignos se.

6. Velut aurum in fundibulo magnae asservationes probat ipsos: et velut in holocausto, ubi totum sacrificii fructum ipse accepit vel assumit illos.

7. Ergo in tempore visitationis eorum, cum de superne Deus illos respicit ut rependat vicem meritis, resplendebunt, et veluti scintillae in arundineto exsilient.

8. Imperitabunt gentibus, et continebunt sua ditione populos et regnare faciet illos Dominus in saecula.

9. Qui confidunt in illum cognoscent hujus rei evidentiam: ~~[illegible]~~ et fideles permanebunt in amando illo: quoniam gratiam et misericordiam ille rependit sanctis suis: et ex excelsis respicit electos suos.

10. Impii autem juxta illa ipsa, quae cogitabant habebunt ignominiam, multam, et punitionem: quod neglexerint justum et a domino absisterint.

11. Sapientiam enim, et eruditionem qui negligit, aerumnosus erit vana est spes talium: et labores inutiles, et ~~[illegible]~~ insalubria opera illorum.

12. Uxores ipsorum immodestae ~~[illegible]~~ et mali filii eorum.

13. Execrata, imprecata [illegible] illorum [illegible] quibus beata erit sterilis, et impolluta, quia non novit cubile cum errore: habebit enim fructum, praemiumque, cum Deus desuper respicient animas.

3.14. Et eunuchus is non operatus in manu injuriam, neque inanimatus contra τ dominum maligna: dabitur enim ipsi τ fidelitatis gratia electa, et laus in habitaculo domini animoquendo

15. Agibilium enim laborum fructus beneg[illegible] et inexcidens τ ~~radix~~ τ ~~meditationes~~ ~~[illegible]~~ vivifluentium (ῥίζα radix quam [illegible] quam ἐστι τὸ ζῆν fluit vita) ~~medit~~ τ. meditationes

16. ~~[illegible]~~ autem ab domesticorum (adulterorum. moechus μοίχος est quasi μὴ et οἶκος non et domus, quia non suæ domus, alie[na] autem jura violat) infinitilia erit: et ~~[illegible]~~ illegitima cubili semen deluminabitur.

17. Si et enim longævi fuerint, ad nihil ratiocinabuntur et inhono[ra] super habitissimum τ senectus ipsorum.

18. Si autem celeriter fuerint, non habebunt spem: neque in die internationis affabulationem.

19. Generis enim iniusti [illegible] τ fines.

Cap. 4.

1. Potentior (κρεισσων, ονος comparativum ab ἀγαθὸς bonus thema τὸ κράτος robur) infecunditas cum virtute: immortalis enim est in memoria ipsius: quia et apud deum noscitur, et apud homines.

2. Præsentem que imitantur (vide græcum) ipsam: et absentem desiderant ab~~eunte~~ itum: et in τ ævo coronifera pompat (πομπεύω pompam ago, triumpho) ~~[illegible]~~ articulus nominis tertio loco post sequentis) τ. impollutorum ærumnorum agonem vincens.

3. Multiparens autem impiorum plenitudo non utiliabit et in ~~[illegible]~~ (νόθος quasi a νε et θεῖος divinus) ramula minibus (μοσχευμα a μόσχος ramus novellus) non dabit radicem ~~in~~ profundam, neque infallibilitem basim stabiliet.

4. Et enim in fragilibus ad tempus revivescerit: ad ~~[illegible]~~ gressus a vento fluctuabitur, et a vi ventorum eradicabitur.

5. Circumfringentur ~~[illegible]~~ frondiuli immaturi, et τ. fructus eorum inutilis, immaturus ad escam, et ad nihil appositus.

6. Ex ~~autem~~ enim illegitimis somnis proles genitæ testes sunt nequitiæ contra genitores in examine ipsorum.

7. Justus autem si properet mori, in requie erit.

8. Senectus enim honorabilis non ea multitemporanea, neque in numero annorum mensuratur: ~~[illegible]~~ canities autem est medi[ta]tio hominibus. et quantitas senectutis vita inviolata (ἀκηλίδωτος quasi a κηλίς [illegible], impermo).

10. Beneplacitus τ deo fiens dilectus est et vivens inter peccatores transpositur.

11. Raptus, ne malitia alteret commissionem ipsius: vel dolus decipiet animam ipsius.

12. Fascinum enim nequitiæ obscurat laudabilia et volubilitas concupiscentiæ transvertat mentem innocuam.

13. Finitus in parvo implevit tempora ~~m~~longa.

14. Placens enim erat domino τ. anima ipsius: ob hoc festinavit ex medio malitiæ.

14. Et eunuchus qui non operatur manu sua injurias impudentiamve: neque ~~[illegible]~~ agitat animo contra dominum maligna. dabitur enim ipsi remuneratio præcipua propter fidelitatem exhibitam et [illegible] in habitaculo domini cum plenissima animi sui jucunditate.

15. Dignorum enim, honestorumque ac agendum laborum fructus bene est comparatus ad gloriam: et qui nunquam excidit ~~[illegible]~~ vivus effluvius prudentis meditationis consilio agentur. vel exsiccatur.

16. Proles autem adulterorum non perducentur ad perfectum. et illegitimi cubilis semen e luce, et conspectu removebitur.

17. Etiamsi enim diuturnam egerint vitam, ad nihil reputabuntur. et sine honore evadet ad ultimum senectus eorum.

18. Si autem celeriter obierint, non erit de illis spes, futurum ut apud posteros qui ~~[illegible]~~ veterum res gestas cum discrimine examinant celebritatem nominis et famam consequantur.

19. Sobolis enim iniquæ pessimi sunt fines.

Cap. 4.

1. Potior est sterilitas cum virtute conjuncta: quia virtutis est memoria immortalis: quia et a deo notitia illius conservatur, et apud homines.

2. Illam et ~~imitantur, et fervide amant præsentem~~ studio omnibus prosequuntur præsentem, et desiderant cum subduxerit se: unde et ævo quo coronam ferens agit sequacium pompam triumphans, ~~[illegible]~~ in ~~[illegible]~~ certamina vincens quibus incorruptibilia, æterna, [illegible] præmia ag[illegible]

3. Fecunditas autem impiorum quantacunque sit non proficiet: etiam spuriis ramulis non dabit radicem profundam, neque constanti stabilimento fruetur.

4. Isto enim in ramulis tenellis ad tempus ~~[illegible]~~ virens adoleverit; ~~[illegible]~~ erraticus ille tamen progressus a vento in modum fluctuum maris agitabitur, ita ut ventorum vi ipse, tandem radicitus deturbentur.

5. effringantur undique ramuli fragiles, et immaturi: et fructus eorum evadet inutilis, nulla cura dignus ad escam, et ad nihil appositus

6. Etenim [illegible] geniti ex illegitimis somnis [illegible] argumentis [illegible] ex malis parentibus [illegible] se procreatos si modo quolibet indoles eorum examinetur

7. Justus vero si propere moriatur, in requie erit

8. Senectutis enim dignitas non temporis longitudine, neq[ue] annorum numero ad illius laudem computanda est: ~~[illegible]~~

9. Sed senes facit mens ima homines et ratio mens[illegible] se[ne]ctutis tenor vitæ est cui nulla macula inusta sit.

10. Qui enim ~~[illegible]~~ ita instituit mores suos ut deo fiat beneplacens, a deo etiam præcipuo amore distinguitur. cumque vivat ~~[illegible]~~ peccatorum nequitiam, etiam extra sortem, et consuetudinem illorum a domino seponitur.

11. Rapitur ne malitia mutet mentem illius; aut dolus de via deducat vitam illius.

12. Fascinum enim ludicrorum bonorum denigrat et inficit quæ laudabantur: et volubilitas concupiscentiæ immutat mentem jam mali inexpertam.

13. Etiamsi parum temporis maturet illius vitam. brevitas hæc ipsa tamen illi compensat fructum longorum temporum.

14. ~~Placebat enim [illegible]~~ Placebat enim domino anima ipsius: unde et festinavit abducere illum de medio iniquorum.

[illegible] autem [illegible] videntes, et non reminiscentes, neque po-
nentes super [illegible] intermissentia [illegible] [illegible] gratia
et misericordia in sanctis ipsius, et superspectio in s. ele-
ctis ipsius.

16. Discernit ergo justus moriens s. viventes impios: et
juventus finita celeriter multannalem vetustatem injusti.

17. Videbunt ergo finem sapientis, et non meminerunt quid volu-
it de ipso, et ad quid defecit ipsum s. dominus.

18. Videbunt, et exhilabunt: ipsos autem s. dominus
irridebit: et erunt post hoc in casum inhonorum, et in
contumeliam in mortuis per aevum.

19. Quia scindet ipsos invocales pronos (praecipites): et
et fluctuabit ipsos ex fundamentis: et usque latissimum
desertabuntur: et erunt in dolore: et s. memoria ipsorum
abstehitur.

20. Veniet in corrationinationem peccatorum ipsorum
perligati: et arguet ipsos exinantea s. injustitiae ipsorum.

15. Verum populi [illegible] [illegible] haec non considerant, neque appo-
nunt mentem talibus: quod quod gratiam et misericordi-
am Deus faciat cum sanctis suis, et de superne aspiciat
electos suos.

16. [illegible] igitur justus moriens sortem suam a periculo
viventium impiorum: et juventus [illegible] finita celeriter
discrimen sic habet a diuturna vetustate injusti.

Videbunt ergo finem sapientis: et non considerabunt: ad quid
voluit in ipso sic, et de qua fallacia abduxerit ipsum
dominus.

18. Videbunt, et sic nihil ducent. Dominus autem
ridebit de ipsis: et morietur post haec sine honore. et
infamia et contumelia subsequetur mortuos in sempiternum.

19. Quia [illegible] illorum vitam ita
ut ne vocem quidem liceat, dum praecipites agentur in
mortem: et conturbabit omnia fundamenta quibus nitebantur,
et molem universam superbiae illorum disperdet, ac dissipa-
bit: reliquus erit illis tantummodo dolor, et querela: et
memoria ipsorum peribit.

20. Cogitabunt secum ipsis peccata sua, et meditatio peccato-
rum timidos et illegitos rationabiliter tenebit, ut sperare
de salute non possint: etenim contra ipsos constituet ad
accusandum quae contra legem peccaverunt.

Cap. 5.

V. 1. Tunc stabit in traditione (argumento sermonis) magna s.
justus contra oppressores s. prementium ipsum, et s. deponentium
s. labores ipsius

2. [illegible] turbabuntur metu [illegible]: et extabunt super
s. [illegible] s. salvationis.

3. Dicent in ipsis resipiscentes, et inter arctationem
spiritus arctabuntur: hic erat quem habebamus olim in
risum, et in [illegible] [illegible].

4. S. [illegible] s. vitam ipsius rationinabamur furorem
et finitionem ipsius inhonoratam.

5. Quomodo deputatus est in filiis dei, et in sanctis s. sors i-
psius est?

6. Ergo falsi sumus ab via illitentiae: et id s. justitiae lumen
non splendit nobis: et s. sol justitiae non adorsit nobis.

7. Injustitia impleti sumus [illegible], et ablitionis: et
intervivimus desertas [illegible]: [illegible] autem [illegible] do-
mini non novimus.

8. Quid juvet nos superarcumpa[illegible] et quid divitia
cum jactantia commisit nobis?

9. Transivit illa omnia ut umbra: et ut nuntium trans-
currens

10. Ut navis [illegible] undantem aquam: cujus [illegible]
[illegible] non est vestigium reperire, neque [illegible]
ipsius in undis

11. Aut ut volucrillae [illegible] interverberantis aerem
nulla reperitur signa [illegible] transitionis

12. Plaga autem [illegible] verberans spiritum levem et
scindens vi fluidum, [illegible] [illegible] intervivit et
post hoc non reperitur signum ascensionis in ipso

V. 1. Tunc stabit in celebritate et fama illustris justus contra
invidiam eorum qui affligebant ipsum, et privabant
fructu laborum suorum.

2. Aspicientes quatientur necessario, insolubilique terrore: et
extra se ferentur admirantes [illegible] eorum salvationis.

3. Dicent vicissim inter se alterutri resipiscentes, et [illegible]
angustia spiritus anget illos: hic erat, quem habebamus olim
in derisionem, et quem jactabamus quasi [illegible] vilem coram
nobis!

4. Nos amentes vitam ipsius judicavimus furorem, et finem
ipsius inglorium.

5. Quomodo fieri id potuit, ambiguique, ut [illegible] destinaretur
in filiis Dei: et cum sanctis sors illius collocata sit?

6. Ergo aberravimus extra viam veritatis et justitiae
lumen non refulsit nobis et sol justitiae non oriebatur
nobis

7. Iniquitatis impleti sumus frequentationibus, et [illegible] et
abivimus inter deserta et inaccessibilia periculorum
et laborum quidem. [illegible] viam domini nescivimus

8. Quid juvit nos superbia [illegible]? et quid contulit
nobis jactantia divitiarum?

9. Praeterierunt illa omnia ut umbra, et velut nuntium
praetervolans.

10. Ut navis veniens inter undatam aquam: cujus [illegible]
nemo potest comperire vestigia: neque [illegible] certis
stabilire quam viam inierit, et versaverit inter undas

11. Sive ut parvulae aviculae diverberantes aerem, nullum
reperire est vel parvum signum qua transivit.

12. Impulsu autem alarum verberans ventum [illegible] et
scindens vi liquidum, motis pennis interea abivit, et
postmodo nullum in aere reliquum manet signum, [illegible]
per quem transivit.

13. Aut ut jaculi jaculati ad se quem destinatis aer [illegible] sine [illegible] ipsum resolvitur, ut ignoraret interitum ipsius.

14 Sic et nos nati reliquimus: et virtutis quidem signum nullum habuimus ostendere. in argentum malitia nostra consumptimus.

15 Quia spes impii ut ferenda vario (lanugo) a vento. et ut pyrmen spumae a turbine sequutis tenuis: et ut fumus a vento diffunditur: et ut memoria dissolutionis unidialis transivit.

16. Justi autem in aeternum vivent: et in domino merces ipsorum. et cura ipsorum apud altissimo

17. Ob hoc capient regnum bene additionum (εὐπρεπεία ab εὖ bene, πρὸς ad, ἔπω dico, vel ἔπος verbum) et diadema laudis ex manu domini: quia dextra teget ipsos. et brachio superscutabit ipsos.

18. Sumet omnia armaturam zelus ipsius. et armificiet creationem ad exclusionem inimicorum.

19. Induetur thoracem justitiam: et circumponetur galeam judicium crisin aboissquehlen.

20. Sumet scutum inexpugnabile pietatem: acuet autem abscissam iram in rotatilem (lanceam, vel gladium): coexpugnabit autem ipsi mundus super dementes.

21. Transient benelineatae missiones fulgurum, et ut a bene curvato arcu nubium super scopum volabunt.

22. Et ex petrojaculatrice ira plenae jacientur grandines:

23. Redundabit contra ipsos aqua maris: potabiles autem colluviabunt abscissive: contraresistet ipsis spiritus potentiae, et ut validus [illegible] eventilabit ipsos.

24. Et desertabit omnem terram iniquitas: et malopersistio subvertet thronos potentium.

Cap. 6.

1. Audite ergo reges, et committite: discite judices terminorum terrae.

2. Inauguramini tenentes multitudinis: et gloriati super turbis gentium.

3 Quia data est a domino tenentia vobis: et potentia ab altissimo: qui exquiret vestra opera: et voluntates interscrutabitur.

4. [illegible] subpulsatores entes ipsius regni non judicatis recte: neque custodistis justitiam: neque secundum voluntatem Dei gressi estis.

5. Horribiliter et celeriter superstabit vobis: quoniam judicium abscissum in superhabentibus fit.

6. [illegible] enim minimus cognoscibilis est misericordiis: potentes autem potenter scrutinabuntur.

13. Aut ut jaculo emisso ad determinatum locum divisus aer ad seipsum [illegible] tur, ut ignoretur iterum per quod ipsum elapsum est.

14 Sic et nos vix nati desivimus: et virtutis quidem nullum ergo argumentum dignum habuimus quod possemus ostendere. consumpti ergo sumus in malitia nostra.

15. Quia spes impii est ut lanugo quae fertur a vento: et ut spuma compacta leniter a vento turbine procella insequente: et ut fumus a vento dispergitur: et ut memoria hospitis divertentis ad unam diem, qui solita grati stabulationis transivit.

16. Justi autem in aeternum vivent: etenim in domino constituta est merces ipsorum: et cogitatio de illis servatur ab altissimo.

17. Ob id accipient regalia munera cum benedictione et diadema laudationis e manu domini: quia dextera sua dominus proteget illos, et brachio extendo scutum super se proteget illis.

18. Sumet universam armaturam zelus ipsius: et in arma convertet creaturam omnem ad profligationem inimicorum.

19. Induetur velut thorace justitia: et circumponet sibi quasi galeam judicium contra quod nemo judicat.

20. Sumet scutum inexpugnabile pietatem: acuet autem eandem iram in versatilem gladium. cum ipso autem ad sanguinem in proelio effundendum militabit mundus in insipientes.

21. Transibunt ad lineam penitissime directa missilia fulgurum: et velut a bene curvato arcu, tensoque e nubibus ad definitum terminum decurrent.

22. Et ex patrarum jaculatione ruina spissa laxabunt grandines.

23. Allidet illos fluctus consurgens maris: fluvii autem circuibunt ipsos alluvionibus, unde expediri non poterunt. convalidabitur contra ipsos ventus praepotens: ac suo turbine ventilabit illos.

24. Et desertum faciet terram omnem iniquitas: et malopera subvertent regna potentium.

Cap. 6.

V. 1. Audite ergo reges, et mittite menti: discite judices regionum terrae.

2. Nobite ad in aures, qui imperitatis multitudini: et qui gloriam adepti estis in turba gentium.

3. Quia imperium vobis datum a deo est: et potestas ab altissimo: qui rationem requiret operum vestrorum: et quae pro arbitratu, et voluntate vestra gessistis severo judicio examinabit.

4. Quia ministri cum essetis regni dei, non judicastis recte: neque custodivistis justitiae distributionem: neque secundum Dei voluntatem ambulavistis.

5. Horribiliter, et subito superimminebit vobis: quoniam judicium abruptum et ab omni venia pretium in eos, qui excellunt, fit.

6. Etenim vulgari homini et mediocri facile ignoscitur miserando: at qui potestate eminuerint juxta rationem exercitae potestatis examen judiciumque sustinebunt.

7. Non enim subtrahet obsequium is omnium [illegible] potestas neque verebitur magnitudinem. quia parvum et magnum ipse fecit: similiterque admentent de omnibus.

8. [illegible] autem tenentibus fortis superstitur sem: tatio.

9. At vos ergo, o tyranni, sermones mei, ut discatis sapientiam: et ne [illegible] dahs.

10. Si enim custodientes pie t. pia, piabuntur: et ii docti ipsa reperient redditionem.

11. Superanimate ergo t. sermones mei: petite, et quaerite:

binini.

12. Splendida ~~enim [illegible]~~ et immarcescibilis est t. sapientia: et faciliter spectatur ab t. amantibus ipsam: et reperitur a requirentibus ipsam.

13. ~~[illegible]~~ Occupat t. superanimantes praenosci.

14. Q. matutinans ad ipsam non laborabit: assidentem enim reperiet t. portam ipsius.

15. [illegible] enim imaginari de ipsa mentatio, finalis: et t. invigilans [illegible] ipsam celeriter mentemparitus erit.

16. Quia t. dignos ipsius ipsa circumveniet inquirens: et in t. tribus parebit ipsis benemanenter. et omni commentationi obviabit ipsis.

17. Principium enim ipsius illustrissimum puerationis superanimatio.

18. Schola ergo puerationis amor: amor autem servatio subitionum ipsius.

19. Adhibitio autem [illegible] ~~[illegible]~~ stabilimentum incorruptionis: incorruptio autem prope esse facit Deum.

20. Superanimatio ergo sapientiae ~~[illegible]~~ sursumagit super regnum.

21. Si ergo suaviamini super thronis, et sceptris tyranni populorum, honorate sapientiam ut in t. aevum regnetis.

22. Quid autem est sapientia, et quatenus generatur, annunciabo vobis.

23. Et non abscondam vobis mysteria: sed super principio generationis investigabo.

24. Et ponam ad t. apparentiam t. notitiam ipsius: et haud non praetereo illitteratum.

25. Neque quidem tabe liquata cohabitabo. quia haec non communicabit sapientiae.

26. Multitudo autem sapientum salus mundi: et Rex mentis t. sus bonastabilitas vinculi.

27. Itaque puerimini t. loquutionibus mei. et juvabimini.

7. Non enim subtrahet aspectum a quoquam qui omnibus leges disponit. neque avertet se ab illo qui cum ipsa magnitudo sit, ambitu suo universa pariter comprehendit: quia parvum et magnum ipse fecit: et simili providentia curat omnes.

8. Ergo principibus ~~[illegible]~~ acris imminet inquisitio.

9. At vos ergo, o tyranni, sermones mei pertinent, ut discatis sapientiam; et ne excidatis ab institutis sapientiae.

10. Qui enim custodierint pie studia pietatis, fructum etiam pietatis adhibitae consequentur. qui talia docti fuerint, non iis deesse poterit quid in summo dei judicio respondeant.

11. Super animam igitur ponite ~~[illegible]~~ sermones meos: expetite et erudiemini.

12. Splendida et indeficiens est sapientia: et facile perspicitur ab iis qui amant eam; et reperitur a studiosis suis.

13. Praevenit animatos ad studia sua, ut cognoscatur.

14. Utcunque matutinans evigilet quispiam ad illum, non debet ineuli desiderio reperiendae: nam reperiet praestolantem ad circumsellia portarum suarum.

15. Etenim ~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~ ipsum imbui animo desiderio illius est opus ~~[illegible]~~ artis perfectae: et qui somnum excutit inter studia illius celeriter erit ~~[illegible]~~ a dubiis quae mentem agitare consueverunt ~~[illegible]~~ immunis, et securus.

16. Quum dignos se illa circumit inquirens: et passim se ostendit illis ~~[illegible]~~, ac digna permanendi simul: et in omni mentis studio illis promptissima occurrit.

17. Prima ratio et regula enim illius comparandae verissima, et certissima desiderium erudiendi est.

18. Schola ergo eruditionis amor est: amor autem constat observantia institutionum, et legum ejus.

19. Exercitatio autem legum et institutionum est stabilimentum incorruptionis, et gerendae immortalitatis, incorruptibilis autem ~~et~~ usu expers timoris, vicissitudinis, et mortis apponet prope Deum.

20. Ergo studium in animo alte locatum sapientiae ad regnum ~~[illegible]~~ extollit.

21. Si ergo delectamini thronis, et sceptris, principes populi ~~[illegible] [illegible]~~ habete in pretio sapientiam, ut in aevum regnare ~~[illegible]~~ valeatis.

22. Quid autem sapientia sit, et qua ratione generata illa sit dicam breviter, et perexpedite vobis.

23. Et non ~~[illegible]~~ celabo vos occultissima quaeque sed ipsum principium investigabo generationis sapientiae.

24. Et adducam ad evidentiam, ~~[illegible]~~ notitiam illius: et ~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~ praestabo ut jam non ~~[illegible]~~ relinquatur veritas non manifesta.

25. Neque sane invidia ulla tabescente incedam. quia talis vir, qui invidia polluatur non poterit cum sapientia aliquid habere commune.

26. Multitudo autem sapientum sanitas mundi est: et Rex mente praeditus est optimum stabilimentum conjunctionis publicae, et pacis.

27. Itaque erudimini sermonibus meis: et utilitatem exinde accipietis.

Nel secondo il gravissimo danno d'un figliuolo, che ha sortito un Padre cattivo

Ogni titolo avrà cinque parti. La prima sarà la spiegazione delle ra[gioni] ad esso attinenti. La seconda un essempio estratto dalle scritture divine. La terza un ... essempio di più recente istoria e tempo, però trascritto o dalle vite di più moderni santi o da quelche scritto di santi Padri. Tutto ciò per fine che veggiate che vi si narra col fondamento della più esata verità. Seguirà per questo un'imagine che siccome al vostro Signor maestro piacerà di più tosto chiamarla voi divete plaudire, per ... e questa per farvi più dilettevole la dottrina che andrete imparando ... dove la pittura con quelle bagattelline che già ama la vostra età. Seguiran per ultimo ... alcune sentenze ... che mostreranno il fondamento con che più sopra vi si sarà ragionato, ... che supplivanno a qualche punto concernente al proposito che per strettezza si sarà intermesso.

L'ultimo Titolo avrà un solo esempio: perchè prendendolo dal Signore, e Salvator nostro, dopo a lui tace ogni virtù, per essere come dice S. Giovanni (+) l'A e la zeta dei tutto cioè il principio, e il termine di tutte le perfezioni dal Signore comincia il libretto, perchè l'abbiamo Dedicato alla sua gloria; con esso lui finir dee, perchè termine grande, e mira sovrana di tutti gli studj nostri ringraziamenti, e benedizioni. Qui faciam punto. Amico bene. Questo libretto fino è dedicato al Signore. Ogni qualvolta voi lo toccherete, lo studierete e leggerete prefiggetevi in mente sempre di dedicare e lo studio vostro, e il vostro personal tutto al vostro buon Dio, al Signor vostro: facendo così vostro affetto ogni sforzo per potergli piacere, e per meritarvi la sua santa benedizione.

(+) Ego sum Alpha, et omega, principium et finis dicit Dominus Deus qui est, et qui erat, et qui venturus est omnipotens. Apocal. Cap. 1. v. 8. Io sono l'A e la Z, il principio, e il fine, dice il Signor Iddio eterno onnipotente.

- Se non che forse fare. un uomo può farsi buono e
tutti alla compiuta esecuzione dei sfrevoli doveri più pres
e più facilmente con libro di buona notizia che con con
voci di [illegible] metafisica meditazione. Non già ch'io voglia
referirvi in lode la mia tenue fatica ad un opera la
[illegible] come [illegible] nella edizion Cominiana, e in [illegible]
[illegible] di sua riputazione fin da prima nell'amicizia di
[illegible]: ma con semplicità vi esprimo il vantaggio
che voi anche da questo a sperarne avete e che desidero
[illegible]
[illegible]vi ben a mente la seguente divisione di sue parti
[illegible] partito in venti quattro Titoli riguardanti [illegible] diverso
[illegible] che voi avete a diventare e che potre-
[illegible] farvi per darvi secondo a ciascheduna condizione
[illegible] accaderà che vi distinguiate sotto all'ispezione la
principale massima che vi gioverà d'aver alla mente
[illegible]. Riguardan dunque i primi tre Titoli il vostro
[illegible]. Se vostro Padre se la Genitrice se il [illegible]
[illegible] maestro vostro [illegible] compiranno seco voi li numerose
[illegible] debita [illegible] quali verso avrete per vostra
[illegible] felicità a conoscere. E voi frattanto ravvisando
[illegible] lor eccellenti meriti apprenderete conseguentemente
[illegible] debito che vi incombe verso di essi d'una altissima rive-
renza e d'una perfetta [illegible].
[illegible] otto Titoli ne' quali s'abbracciano in ristretto i dove-
[illegible] che da voi ben praticati vi concilieranno la grazia di Dio
[illegible] l'amore degli uomini e [illegible] la vostra età, o l'
[illegible] o il natural sentimento: correteli con una breve occhiata
[illegible] quarto fino all'undecimo. Ne entran poscia due altri
[illegible] v'additano come dovete regolarvi [illegible] ai doni che
[illegible] v'impartirà la fortuna. Poscia dal decimo
[illegible] sino al venti due vi si presentano regole [illegible]
vari ordini che nella società vi potranno qualificare.
[illegible] ciò a fine di ridurvi al grado di uomo perfetto, la qual
[illegible] secondo a differenti [illegible] del nostro genere hanno
[illegible] ultimi per argomento.
[illegible] ma direte [illegible] ragionamento di qualche
[illegible] alcuna imperfezione o difetto umano? [illegible]
[illegible] del debole di spirito il nono dell'appassionato.
[illegible] dunque le debolezze e le passioni entrano nel coro
[illegible] doveri della buona umanità? Sì certamente quando
[illegible]. Anzi v'avvertisco che nel mezzo a quei Titoli
[illegible] i quali lor argomento impegnano per essa del
[illegible] [illegible] della più rilevante [illegible]
[illegible] [illegible] il discorso al contrario
[illegible] quella [illegible] regola che due contrari si di-
[illegible] l'un per l'altro insieme. Come per figura se
[illegible] v'insegnassi che conviene sempre parlare con [illegible]
[illegible], vi direbbe non solamente che diciate la verità
[illegible] eziandio che lasciate ogni minima bugia. Il [illegible]
[illegible] è insegnare la verità. Così presto [illegible] nel primo
[illegible] col primo esempio vi dipingo l'idea del buon Padre.

nanti: voi parentra a questo libricciuolo inspirate in lo leggerà l'amor santo della sapienza vostra, anzi Dio di quella sapienza ineffabile, che voi medesimo siete. acciocchè i teneri fanciulletti riga per riga assaporino la vostra dolcezza; e concepiscano diletto di piacer nel vostro giusto ... via di voi medesimo all'eterno vostro gran Padre!! Degnatevi adunque di ricevervi voi con questa offerta che vi fo della mia povertà; e per niun altro modo me stesso. Questa purità d'intenzione con la quale mi manifesto davanti a voi dentro a' mio nulla, fa che in una carta che si presenta al trono della vostra misericordia io men vada astratto fin sopra la spezie del mio nome stesso fin a perderlo interamente da tutta la rimembranza. Perciò nol porgo nel fronte, poichè io non so davanti al mio Dio darmi altro nome, che quello del mio nulla, non saggia alcun altro di me, purchè nel chiamarmi che farete di nuovo scelto mi sappiate per gran misericordia nel vostro amor eterno voi solo

Al giovanetto Lettore.

Questo Libretto che vi si presenta giovanetto Lettore si desidera che più d'una volta si legga da voi con attenzione ed insieme col Fiore di virtù ottimamente dono di questo. Il suo nome stesso vi può far intendere ch'entrambi sono d'una idea consimile e che mirando ad un fine. Quello s'intitola Fiore di Virtù, questo Fioretto di buona umanità. Fa virtù che insegna quello ha per suo fine quella pulita cultura di buona umanità che vi si pone sotto occhio con quest'altro. Hanno però lor differenza. Il Fior di virtù è più astratto e speculativo, è perciò vi parla delle virtù e dei vizj contrarj più astrattamente, e in generale. Quindi propone ne' suoi capitoli per argomento a cagion d'esempio; che cosa è amore o benevolenza. Del vizio. Dell'invidia: Dell'allegrezza: e così discorrendo. Questo nuovo è tutto pratico e riguarda gli stati e le condizioni particolari delle persone: prescrivendo a ciascheduna quelle più notabili virtù che lor s'appartengono. Donde n'è che questo nuovo viene ad essere come una giunta e un supplemento di quello ed è quella una dottrina necessaria da presupporsi in chiunque intesta aja prima di prendere alle mani quest

Fioretti di mezzo [illegible]
Dimostrati alla gioventù
con ventiquattro esempij
Tratti dalla Divina scrittura
e altrettanti
Dalla istoria più moderna della Chiesa.

[illegible] donna
Gesù [illegible]
Signore e salvator nostro.

Signore. Tutte le cose son vostre: e in quanto son
buone voi ce le inspirate e ce le principiate e ce
le compite: dal quale deriviene tutto il principio
de' nostri [illegible] voleri e tutto il progresso del
nostro ben fare. Io umile davanti a voi vi sa-
crifico [illegible] un tenue libruccio, che quantunque
nato di mia debol penna può riuscire di vantag-
gio al pubblico se ottiene voi un guardo della vostra
santa grazia. L'idea di questo è diretta ad istil-
lare il primo buon gusto della providenza Cristia-
na alla tenera gioventù [illegible]. nel [illegible]
[illegible] se muove all'arte di [illegible] i primi passi.
Trattasi di quei fanciulletti che in quegli anni felici [illegible]
[illegible] quando vi [illegible] di mostrarsi al [illegible]
[illegible] rispetto [illegible] d'averli sempre accosto,
quali ulisse [illegible] al [illegible] in atto [illegible]
[illegible] le onnipotenti mani a benedirveli [illegible]
[illegible] del vostro Regno e [illegible] di
[illegible] di [illegible] le acclamazioni e le lodi
[illegible] nome. Deh adunque a questa operetta
[illegible] con la vostra santa grazia. Io dico a questa
operetta e non [illegible] ad una mia operetta perchè
[illegible] a contemplazione di dar a Voi gloria
[illegible] non [illegible] a pretendo per essa mia, ma la
[illegible] e la professo totalmente vostra [illegible]
dianzi voi [illegible] e il creator delle

Cap 1.

1 Sum quidem ego quoque mortalis homo similis omnibus, et terrenus [illegible] ab genere protoplasti primi fictilis.

2 Et in utero matris sumptast caro decem lunis: [illegible] in sanguine ex semine viri, et voluptatis ac [illegible] portione conveniens.

3 Ego autem natus traxi communem aërem: et super [illegible] simul patientem decidi terram.

4 Primam vocem eam similem omnibus edidi flens: in [illegible] [illegible] revestitus sum, et in studiis.

5 [illegible] rex alterum habuit generationis principium.

6 [illegible] ergo omnium initium in vitam, exitusque similis.

7 [illegible] inter hoc [illegible] beneficii, et [illegible] datus est mihi: provocavi, et venit mihi spiritus sapientiae.

8 [illegible] ipsam sceptris et thronis

9 Et divitiam nihili egi in comparatione ipsius.

10 Neque similitudinem ipsi lapidem pretiosum, quia omne aurum in [illegible] visu [illegible] sabulum [illegible].

et ut lutum reputabitur argentum in ante ipsam.

11 Super sanitatem, et benefirmitatem amabam ipsam et [illegible] ipsam ante lumen habere quia [illegible] ipsius splendor.

12 Venit autem mihi [illegible] simul omnia cum ipsa: et innumerabiles divitiae in manibus ipsius.

13 [illegible] autem super omnibus, quia omnium [illegible] sapientia. agnoscebam tantum hanc genitricem esse horum.

14 [illegible] [illegible] [illegible] divitiam ipsius non abscondo.

15 [illegible] enim thesaurus est hominibus [illegible] usi ad Deum [illegible] amicitiam: [illegible] dotes constituti.

16 [illegible] dedit Deus fari secundum sententiam, et [illegible] [illegible]. quia ipse sapientiae [illegible] est, et sapientum director.

17 In enim manu ipsius et nos, et [illegible] nostri [illegible], et operationum peritia.

18 Ipse enim mihi dedit [illegible] infallacem [illegible] constitutionem mundi, et energiam [illegible].

19 Principium, et finem, et medietatem temporum, [illegible] [illegible], et transmissiones cursuum, [illegible] circulos, et astrorum positiones.

Cap 7

1 Sum videlicet et ego mortalis homo ~~similis omnibus~~ sicut et alii omnes: et e genere ducor illius genitoris primi, qui de terra fictus est.

2 ~~[illegible]~~ in utero matris sumpta est caro mea spatio decem lunarum: compactus ~~[illegible]~~ sanguine concrevi ex semine viri, ~~conveniente interim somno~~ agitante interim somno, et voluptate.

3 Ipse ego itaque natus attraxi communem ceteris omnibus animantibus aerem: et decidi super eandem terram, quae similiter patitur, ac sustinet omnes.

4 Primam vocem similem omnibus emisi flens: in [illegible] primo ~~[illegible]~~ voluntatis alimentum cepi, tum deinde in studiis educatus sum

5 Nemo enim utcumque rex inclytus nasci potuerit, aliter potuit institutionem [illegible] exordiri suae.

6 Unus ergo omnium est introitus in vitam, et similis omnium exitus.

7 Cum haec ita mecum se haberent, sedulitatem [illegible] diligentiamque adhibui [illegible] opportunam, et ea opera dedi, [illegible] mihi habitum facilem meditando excitavi me ad sapientiam, et [illegible] mihi quasi [illegible] et ratio [illegible] mihi [illegible] vis et [illegible] continuo [illegible] cum sapientia.

8 [illegible] illam sceptris, et thronis

9 Et divitias nihili aestimavi in comparationem illius.

10 Neque aptum ducebam ~~[illegible]~~ quem illi compararem lapidem pretiosum. quia omne aurum [illegible] instar est veluti arena exigua: et quasi lutum reputari potest argentum prae ipsa.

11 Super salutem, et pulchritudinem amavi ipsam: et [illegible] bonis omnibus ut haberem illam pro luce mea. quia nulla vicissitudine languet, [illegible], patiturve noctem splendor, et dies illius ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

12 Venerunt autem mihi bona facile simul omnia cum ipsa. et immensa divitiarum per manus ipsius.

13 [illegible] ~~ergo mentem [illegible], prudentiaque~~ facile [illegible] intellexi ex his omnibus quae ipse expertus dixi, omnia [illegible] bona fieri a sapientia: identidem enim [illegible] esse genitricem horum.

14 Et illam ut sine fraude didici, [illegible] sine invidia doceo: divitias illius non abscondo.

15 Indeficiens enim est thesaurus hominibus [illegible] ~~[illegible]~~ conjungunt cum Deo amicitiam, ~~inter disciplinae [illegible]~~ ~~[illegible]~~ inter disciplinae dotes ac [illegible] amplifice decorati.

16 Mihi dedit Deus pronuntiandi facultatem ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ex scientia: et aestimare quae ab ipso dantur in [illegible] [illegible] [illegible] in via et [illegible] ipse est dux, et sapientiae rector.

17 Etenim in manu ipsius sumus et nos, et ~~[illegible]~~ rationes nostrae, et cogitationes omnes, et universa operationum peritia.

18 Ipse enim dedit mihi [illegible] sunt ab errore certam: ut nossem systema mundi, et [illegible] illorum quae in illo universe cum [illegible] [illegible].

19 Principium, et finem, et medietatem temporum: verni [illegible] varietates, et permutationes [illegible]: annorum circulationes, juxta siderum dispositiones.

C. 7.

20. Naturas viventium, et animos belluarum; spirituum vias, et internas rationes hominum, differentias virgultorum, et potestates [illegible].

21. Qualiaque est occulta, et [illegible] comparentia novi: ea enim omnium artifex docuit me sapientia.

22. Est enim in ipsa spiritus mentalis agilis, unigena, multiplex, subtilis, tenuis, bene mobilis, sedens, incoinquinabilis, [illegible] lucidissimum, innocens, boni amicus, acutus, inevitabilis, beneficus.

23. Homini amicus, stabilis, infallibilis, securus, omnipotens, omnia prospiciens, et [illegible] capiens spiritus intelligibiles, mentalibus puros, tenuissimos.

24. Omni enim motione mobilior sapientia. Intervenit autem et locat internam [illegible] puritatem.

25. Flatio enim est ejus i. Dei potentiae, et effluxio sive i. omnitenentis gloriae splendidiorem.

26. Refulgentia enim est luminis sempiterni, et inspeculum immaculatum i.e. Dei inoperationis, et similitudo bonitatis ipsius.

27. Una autem ens omnia potest: et manens in ipsa i. omnia novat: et per generationes in animas pias deveniens, amicos Dei, et prophetas conservat.

28. Nihil enim amat Deus, si non eum sapientia cohabitantem.

29. Est enim haec praestantior sole, et super omnem astrorum positionem luci concernenda reperitur prior.

30. Hanc enim interimit nox: sapientiam autem non praevalet malitia.

Cap. 8

V. 1. Distendit autem a termino in terminum benevalenter, et interdisponit omnia utiliter.

2. Hanc custodivi, et exquisivi ex novitate mea, et quaesivi sponsam agere mihi ipsi, et amator fui i. decoris ipsius.

3. Generositatem glorificat convictum Dei habens. et [illegible] omnium dominus amavit ipsam.

4. Arcana Clusia (μυστις a μύω claudo) enim est ejus i. Dei agnitionis: et bajula i. operum ipsius.

5. Si autem divitiae est superamabile possessio in vita, quid sapientia divitius ea i. omnia operante?

6. Si autem intelligentia autem meditatio operatur, quis hic ejus magis est artifex?

7. Et si justitiam amat quis, i. labores hujus sunt virtutes.

20. Naturas viventium, et animas belluarum: spiritus vires virtutesque, et ratiocinationes, quibus homo vicissim alloquatur. differentiasque passim effectus et potestates causarum.

21. Et qualiacumque sunt occulta, et qualiacumque manifesta alteri et alteris didici. etenim omnium artifex [illegible] ait me sapientia.

22. Est enim sapientia spiritus mentalis, cogitativus, sanctus, uniformem, multiplicem, subtilem, facile ratum, permanentem etiam, salubriter irradiantem, nocentem, altum amatorem, acrem, involutum impotemque incorrupti, beneficentem.

23. Hominum amantem, progredientem, infallibilem, securum, ad omnia idoneum, omnia cavendum, et omnia virtutes per omnem spiritum cogitativum pure, et [illegible] ratione.

24. Omni etiam motione mobilior sapientia est: unde [illegible] venit, et locum capit inter omnia et in omnibus propter suam subtilissimam, et penetrantissimam puritatem.

25. Est enim spiratio quaedam potentiae eius, quae Dei ipsius propria est: et emanatio quaedam ejus gloriae quae omnia continet, suo proprio splendore [illegible].

26. Est enim revibratio luminis sempiterni et speculum nitidissimum, et [illegible] virtutis Dei, et imago illius sanctitatis [illegible] Deus bene omnia agit.

27. Cum autem una sit omnia potest: et permanens se ipsa omnia novat: et per aetates singulas ad animas pias deveniens amicos Dei, et prophetas [illegible].

28. Nihil enim amat Deus, nisi eum qui cum sapientia cohabitat.

29. Est haec enim praestantior sole, et ante omnem universam astrorum firmamentum, comparata splendori reperitur prior.

30. [illegible] enim omnium stellarum alternat sua [illegible] sapientia autem defectum luminis non patitur [illegible].

Cap. 8

V. 1 Distinct a termino sapientia in terminum [illegible] autem inter utrumque terminum omnia sapientia tenaciter, et habitat inter [illegible] rerum [illegible] postulat.

2. Hanc contemplatus, et admiratus sum, et [illegible] desiderio habui ex prima aetate mea: et expetivi in sponsam ducere ipsam mihi: et copulavi animum [illegible] decoris ipsius.

3. Generis nobilitatem [illegible] in eo illa commendat [illegible] convivat ipsi Deo: etenim ille etiam qui [illegible] legibus et potentia in omnia dominatur amavit illam.

4. Est enim sapientia sacerdos arcanae [illegible] et [illegible] scientiae Dei: et quae portat [illegible] sustinent [illegible] infert virtute sua opera ejus.

5. Quod si divitiarum [illegible] expetuntur [illegible] magis, quam sapientia quae omnia operatur?

6. Si autem studium menti aliquid confecerit, quis haec [illegible] quae sunt artifex, et magistra [illegible].

7. Quod si justitiae tandem desiderat aliquis, [illegible] sunt virtutes.

Q.. d. si

temperantiam enim, et meditationem condocet, iustitiam et virtutem: quibus utilius nihil est in vita hominibus.

autem multiplicem petit quis, scit praeterita et praevidet futura: et transformationes similitudinum: ascisit versiones sermonum, et solutiones aenigmatum: signa, et terrores praenoscit: et eventus eventuum, et temporum.

Decrevi igitur hanc agere ad convictum: sciens quia erit mihi conciliatrix agitationum: et allocutio meditationum et solitudinis, dixi a me, solus dolorem vertunt; sed ex ... et etiam solatium, et solitudinem signat: ... in qua animus refocillatur a curis.

Habebo ob ipsam gloriam in turbis: et honorem a prioribus ... iuvenis.

Acutus reperiar in ensi: et in visu potentium spectabor.

... silentem me circummanebunt, et sonantem adhibebunt: et loquente superplus manum superponent ~~super~~ os ipsorum.

... habebo ... immortalitatem: et memoriam aeternam iis qui post me relinquam.

... Administrabo populos et gentes subordinabuntur mihi.

... Verebuntur me audientes tyranni ~~fugidi~~ horrores ~~...~~ ~~fiet~~ fixiles. in plenitudine videbor bonus ... agilis: et in multisanguine virilis ... adire ...

... Non enim habet amaritudinem conversatio ipsius: neque taedium convictus illius sed laetitiam, et hilaritatem.

Hec ... mecum ipso, et meminens in corde meo quoniam immortalitas est in cognatione sapientiae, et in amicitia illius ... et in laboribus manuum illius divitiae inexhaustae: et in collatione sermonis illius meditatio ~~...~~ et ~~...~~ honoratio in communicatione ... illius ipsius.

... Circuibam requirens, quatenus ... ipsam ad me ...

20 Puer autem eram ingeniosus: animamque sortitus sum bonam. ... mollius autem ... corpus impollutum.

21 Noscens autem, quia non aliter eam continens, si non ... Deus det: et hoc autem erat ... scire cuiusnam esset gratiam: consortium ... et ~~...~~ ligabar ipsi: et ... ex toto corde meo.

... sentiens ...

8. Temperantiam enim quae salubriter menti moderatur, ... prudentiam, quae inconsiderate nihil agit, simul ... et iustitiae ... et virilem fortitudinem: quibus nihil est ad bene vivendum hominibus utilius.

9. Si autem multiplicem scientiam expetit quispiam, callet historiae antiquitatem, indeque conjectat quae sint ~~expectanda~~ futuris temporibus: adsciscit versiones sermonum, et solutiones novit difficultatum: signa, et prodigia intelligit quid portendant: et quae identidem succedant certis ... temporum.

10 Constitui igitur hanc adducere ad convivendum mecum: intelligens quod bona, utilisque posset consiliatrix mihi: et consolatrix mecum in meditationibus solitudinis.

11 Habebo ob ipsam gloriam in turbis populorum. et honorem a senibus etiam junior.

12. Acutus reperiar in discrimine rerum cognoscendo: et coram potentibus admiratione dignus apparebo.

13. ~~...~~ ... circa silentem manebunt: et ... cumque adhibebunt pronuntiant: uberius autem loquente manum ponent super os suum.

14. Habebo propter ipsam immortalitatem: et memoriam aeternam iis qui post me erunt, relinquam.

15. ~~...~~ Partibor domos, et ~~...~~ ... de ... populorum: et gentes sufficienter ... mea.

16. Verebuntur me audientes tyranni ... in multitudine civili apparebo expeditus ad consilium et ...: et in bello fortis: veniens autem ad domum meam conquiescam cum ipsa.

17. Non enim habet amaritudinem frequentatio illius: neque ... convictus ... eius: ... et iucunditatem.

18. Haec considerans mecum ipso, et cogitans in corde meo, quia comparatur immortalitas ... sapientiae: et ~~...~~ custodia illius ~~...~~ ... plurimae ... et per labores, artesque ipsius ... etiam divitiae ... nunquam ... et exercitatione ... sermonis ... prudens callidus: et decorum ... est in temperatione sermonum illius:

19. Circuibam requirens, quo ratione ipsam in rem meam ~~acquirerem~~ ...

20. Puer autem eram bonae indolis: ... nal... sum idoneam: facilius autem cum essent ... corpus ... ~~...~~ animae, ... etiam corpus ... ~~...~~ vitiorum maculis, malisque affectionibus minime obnoxium.

21. Noscens autem quia non aliter fieri possem sapientia praeditus, et potens, nisi Deus daret: ... erat bene expolitae mentis cognoscere cuius esset ... Deum: certa ... sortes meas Domino commendavi: et oravi illum: dicebamque illi ex toto corde meo:

Cap. 9.

V 1. Dee patrum, et Domine misericordiæ qui fecisti omnia in sermone tui,

2. Et sapientia tua dirvasatur hominem, ut dignetur eorum, et te factarum creaturarum,

3. Et interqaret mundum in pietate, et justitia, et in benecursione animæ ensis cernat

10. 4 Da mihi eam tuorum thronorum assedricem sapientiam: et ne me reprobaveris ex pueris tui

11.

vide hic ἐκλάσσων

12. 5. Quia ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ, homo infirmus, et parvitemporeus, et erubilis in commissionis et trandionum.

13.

14. 6 Etsi enim quis sit finalis in filiis hominum, a te sapientiæ absente ad nihil rationabitur.

15. 7. Tu me prælegisti regem populi tui, et judicem filiorum tui, et filiarum.

8. Tatus dimisitum templum in monte sancto tui: et in mastic conscenahonis tui sacripositium imitationem scenæ sanctæ quam præparasti a principio

9 Et cum te sapientia et ideata opera tui, et præsens dum faciebas mundum et asciscens quale placitum in oculis tui. et quale benecursivum in infinitionibus tui.

18. 10 Emitte ipsam ex sanctis cœlis: et a throno visionis tuæ pompa ipsam. ut compræsens mihi laboret. et noscam quale beneplacitum est apud te.

19. 11 Ideat enim illa omnia, et committat et viaducet me in [illegible] et [illegible] sanimater: et custodiet me in gloria ipsius.

20.

21. 12. Et erit præcepta opera mea. et intersiam populum tui juste et ero dignus thronis patris mis.

13 Quis enim homo noscet voluntatem tui: vel quis inanimabitur, quid finat fuit Deus

14 [illegible]nationes enim mortalium illigatæ, et perfiduæ præminiscentiæ nostræ

15. Vitatila enim corpus gravat animam: et gravitat terrenum [illegible] mentem multipotitivam.

16. Et ægre similamus quæ super terram: et quæ in manibus reperimus [illegible] labore quæ autem in cœlis, quis eves: tigat?

17 Voluntatem autem tui quis novit, si non tu dedisti sapientiam: et misisti sanctum tui spiritum ab altissimis.

18. Et sic directæ sint tribles eorum super terram

19. Et ea placita tui didicerunt homines et sapientia sanati sunt.

Cap: 9.

V. 1. Deus Patrum, et Domine misericors: qui fecisti omnia verbo tuo,

2. Et qui sapientia tua comparasti, atque instituisti hominem, ut potiretur, atque excelleret creaturis a te factitatis,

3. Et versaretur operationes in mundo cum pietate, et justitia et cum anima bene incedente discerneret pro ratione singularum.

~~4. Da mihi eam sapientiam, quæ assidet in throno tuo ne me reprobes, ejiciasque de numero~~

4 Da mihi eam sapientiam quæ assidet in thronis constitutis a te. et ne reprobes me, ejiciasque de numero eorum qui te patre, domino, et auctore suo gloriantur

5. Quia ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ, homo sum infirmus, et modicæ ætatis. et dignus qui arceatur a munere judiciorum, et legum.

6 Quantumvis enim sit quispiam optime expolitus in filiis hominum, si abit ei sapientia illa, quæ a te est, nullo in pretio tenebitur.

7. Tu me promovisti, ut rex essem populi tui, et judex filiorum, et filiarum.

8. Fatus, ædificaturum templum in monte sancto tuo, in civitate, in qua elegisti esse umbraculum tabernaculi tui, altare, imitationem tabernaculi sancti, præordinasti inservire tibi præcedenti ætate

9 Iterum tecum sapientia est illa quæ ideavit opera tua et quæ tibi aderat dum faciebas mundum: et sciebat optime quodcunque placet in oculis tuis, et quodquumque dirigitur juxta definitiones tuas

10. Emitte illam de cœlis sanctis et a throno gloriæ comitare illam: ut præsens mihi collaboret, quo cognoscere valeam quid placeat tibi fieri apud te.

11 Speculat enim sapientia omnia, et comprehendit. et deducet me pedetentim in lumine prospero omnibus actionum mearum temperate: et custodiet me cum gloria sua.

12. Et respondebunt [illegible] operæ meæ. et [illegible] inter populum tuum juste: et ero dignus thronis patris mei

13 Quis enim hominum exquirit divinam voluntatem? quis animo suo complectet quid decernat Deus.

14. Cogitationes enim mortalium ancipites, et [illegible] mentis [illegible] et fallacissimæ sunt providentiæ nostræ

15 corruptibile quippe corpus aggravat animam et terrena habitatio deprimit mentem, [illegible] [illegible] tari valeret.

16 Et ægre conjectamus de terrenis: et quæ in manibus cum labore reperimus: ea igitur quæ in cœlis [illegible] quis possit?

17 Voluntatem autem tuam quis novit, nisi tu dederis sapientiam: et misisti spiritum sanctum tuum ab altissimis.

18 [illegible] ergo directæ, et correctæ sunt semitæ hominum super terram.

19. Et placita tua didicerunt homines: et per sapientiam sanati sunt

Cap. 10.

1. Hęc primũ fictilem patrem mundi, solum creatum custodivit.

2. Et extendit ipsum ex prolapsione speciali: deditque ipsi robur tenere omnia.

3. Absistens autem ab ipsa injurius in altercatione ipsius: internecidis [illegible] conabolitur ruinis.

4. Post quem submergendam terram rursum inter sanavit Sapientia: inter [illegible] confinium ligni eum justum undas [illegible].

5. Hęc et in similimentate malitię gentibus confusis reperit eum justum: et servavit ipsum inculpabilem dei: et super filij visceribus validum custodivit.

6. Hęc justum ex abolendis impiis eruit fugientem descensilem ignem quinque urbi.

7. Cujus etiam testimonium y. nequitię fumigabunda perstitit terregrium: et infrutibus fructifera germinum spectoribus fructifera germina: diffidentis animę monumentum statua firmissimum salis.

8. Sapientiam enim transitinerantes, non solum lęduntur eo non nosse y. decora: sed et y. denestę relinquunt y. vitæ monumentum: ut in quibus erraverunt neque latere possint.

9. Sapientia autem y famulantes ipsi ex ęrumnis liberavit eruit.

10. Hęc fugacem irę fratris justum viaduxit in [illegible] curribus, monstravit ipsum regnum dei: et dedit ipsi notionem sanctorum: benexpedivit ipsum in ęrumnis: et complevit y. labores ipsius.

11. In multicupiscentia contravalentium ipsum astitit: et ditavit ipsum

12. Intercustodivit ipsum ab osoribus: et ab insidiantibus defefendit, et agitationem fortem vinculavit ipsi, ut nosset, quod omne potentior est Sapientia.

13. Hęc alienatum justum non dereliquit: at ex peccato eruit ipsum.

Caput 10.

1. Hęc primum illum patrem quem habuit mundus, cum unus singulariter creatus fuisset, identidem etiam in suis pacteris custodivit.

2. Et elongavit ipsum illum, eruitque pedetentim a transgressione et peccato proprio, in quodcunque incideret: deditque vim ipsi continendi dominandique universa.

3. Discedens vero ille a Sapientia id committens quod adversabatur divinę sententię, ac legi per transgressionem suam, mox etiam pariter est ruinam deperditione propter eadem fratris.

4. Post quem, cum terra diluvio mergeretur, eam cladem rursum Sapientia sanavit: justum qui singularis erat regens in mediis undis inter fasiles ligni, brevesque confines.

5. Hęc etiam in pari consensione nequitię cum gentes omnes confusę detinerentur reperit eum unicum qui justus erat: et servavit incolumem, quia apud deum se habebat inculpate: et vigentem, superstitemque custodivit ea cura, qua parentum viscera commoventur in misericordia filiorum.

6. Hęc justum ex medio depereuntium impiorum eruit, ut fugeret ignem qui descensurus erat in quinque urbes.

7. Quarum etiam testimonium nequitię fuligo fumida persistit in cineritia terra: et incerta deformiaque ad aspiciendum nescio quę germinum simulacra, quę [illegible] videntur: et incredulę animę monumentum existens et perdurans statua salis.

8. Qui enim incedunt extra sapientię curriculum non solum id detrimenti capiunt, quod rerum pulcherrimarum cognitione privantur: sed etiam dementię suę memoriam relinquunt viventibus postmodum: ut errorum suorum damnum sustineant, et infamiam effugere non valeant.

9. Econtra Sapientia eruit, et liberat illos qui [illegible] ex periculis, et ęrumnis.

10. Hęc fugientem ab ira fratris justum deduxit semitis perexpeditis: ostendit illi regnum dei deditque illi ut cognosceret, et videret Sanctos Angelos: fecit autem liberum, expeditque illum in periculis, et ęrumnis: et uberrimis fructibus labores illius compensavit.

11. In multitudine circumeunte illum hostium prępolentium astitit illi. et ditavit illum

12. [illegible], ac illum in mediis hostibus eorum odiis custodivit [illegible] et ab eorum fallacibus insidiis eripuit: et quidem certamen durum designavit illi vigilantia, verum ut nosset, quia nulla tanta vis est, qua pius cultus sapientię prestantior non sit.

13. Hęc divenditum justum non dereliquit [illegible] rum peccato liberavit ipsum.

14. Condescendit ipsa in lacum [illegible] et in vin-culis non deseruit ipsum: dum tulit ipsi sceptra regni: et excellentiam tyrannizantium ipsi: falsosque monstravit et culpatos ipsum: et dedit ipsi viden[dam] [glori]am æternam.

15. Hæc populum pium, et semen inculpabile eruit ex gentium prementium.

16. Subivit ad animam famuli Domini: et contrastitit regibus metuibilibus in terroribus, et signis.

17. Reddidit piis mercedem laborum ipsorum: viaduxit ipsos in via mirabili: et fuit ipsis in velum diei, et in flammam astrorum [per] noctem.

18. Transvexit ipsos salum rubrum: et deduxit ipsos inter aquas multas.

19. [Hos]tes autem osores ipsorum diluviavit: et ex [profundo] abyssi ipsos rebullivit ipsos.

20. Propter hoc justi spoliaverunt impios: et hymnizaverunt Domine nomen sanctum tuum; eamque super pugnam [tuam] manum laudaverunt unanimiter.

21. ~~Quippe~~ Quia sapientia aperuit os mutorum: et linguas infantium posuit manifestas.

Cap. 11.

1. Benevianit opera ipsorum in manu prophetæ sancti.
2. Iter fecerunt desertum indomitabile: et in inaccessis quibus [tentoria] fixerunt scenas.
3. Contrasteterunt multis anguibus: et vindicarunt osores.
4. Sitiverunt, et supervocaverunt te: et data est ipsis ex petra summitate pluvias: et medela sitis ex lapide [duro].
5. Per quæ enim punitiverunt ii osores ipsorum:
6. Per hæc ipsi indigentes benefactijsunt.
7. Pro [quidem] ~~enim~~ fonte perennis fluvii sanguine [illegible]: [illegible] perturbantur.
8. [Turbati] ad argumentum infanticidialis ordinationis dedisti ipsis copiosam aquam insperate.
9. Ostendens per eam tunc sitim, quatenus eos subcontrarios punivisti.
10. Cum enim tentabantur veluti in misericordia erudienti noverunt quomodo in ira judicati impii [cruciarentur].
11. Hos vere enim ut pater [monens] probavisti: illos autem ut præcisus [rex] condemnans examinavisti.
12. Et absentes autem, et præsentes similiter terebantur.
13. Duplex enim ipsos capiebat dolor: et angustia memoriarum præteritorum.
14. [Cum] enim audierint per [sua] supplicia punitiones [bene agi]tos ipsos, sentiebant [Dominum].
15. Quem enim in expositione olim jactum abnegaverunt [illu]dentes: super fine eventuum mirati erant, non similia justis sitientes.

14. Descendit [cu]m ipso in carcerem: et in vinculis non dereliquit illum, donec detulit ipsi sceptrum regni et potentiam [adversus] eos qui [eum] deprimebant: et mendaces ostendit qui maculaverunt illum, et dedit illi claritatem æternam.

14. Descendit cum ipso in carcerem: et in vinculis dereliquit illum. donec detulit ipsi sceptrum regni excellentioremque proposuit illum iis ipsis, qui imperio regie in eum, falsosque monstravit illos, qui calumniæ notas vertebant ei: et dedit ei gloriam et evidentiam qua in æternum deinceps ~~deducerentur~~ potiret.

15. Hæc populum pium, et repetes patrum innocentiam et sanctorum liberavit a natione affligentium eos.

16. Venit in animam servi domini: in quo ille restitit contra reges formidabiles in terroribus et signis.

17. Reddidit piis mercedem laborum suorum: deduxit ipsos per via mirabili: fecitque ipsis velum ab æstu per diem: et flammam ~~[illegible]~~ in stellæ modum per noctem.

18. Transvexit eos per mare rubrum: et [transdu]xit ipsos inter ipsam mediam ~~[illegible]~~ [multitudinem] aquarum.

19. Inimicos vero ipsorum operuit [fluctibus] aquarum: et ex [pro]fundo abyssi maris [eru]it quasi rebulliente [illegible] eos.

20. Interim justi spoliaverunt impios: et celebraverunt hymnis Domine, nomen sanctum tuum: et super victoria tui prælio ~~manu tua~~ unanimiter laudaverunt [illegible] nomen tuum.

21. Quia sapientia aperuit ora mutorum. et linguas infantium fecit inclarescentes.

Cap. 11.

1. Direxit feliciter opera eorum sub ductu prophetæ sancti.
2. Itinerati sunt inter desertum sine domibus, et in locis viis ad accedendum fixerunt tentoria.
3. Restiterunt præliis, et punierunt hostes.
4. Sitierunt, et invocaverunt te: et data est ipsis aqua ex prærupto cacumine petræ: et medicina sitis ex lapide duro.
5. Per eadem enim puniti sunt inimici eorum
6. Et ipsi qui afflicti fuerunt, beneficio ~~[illegible]~~ affecti sunt.
7. ~~Etenim~~ Quippe ~~pro fonte~~ loco ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ perennis fluvii sanguineo ~~[illegible]~~ inimicis justorum solvisti ~~[illegible]~~.
8. [Minuebantur] hi ad convictionem [edicti] de cæde infantium, dabas illis copiosam aquam ultra spem.
9. Ostendens per eam sitim ejus temporis, quanto graviori eos qui antea illis adversati erant punivisses.
10. Cum enim tentabantur veluti cum misericordia erudi[ti], intellexerant quanto gravioribus [poenis] ira impii [afficie]bantur, uti ab irato Deo judicarentur.
11. Illos enim vere ut pater admonendo [probasti]: in illos autem ~~[illegible]~~ severe inquisivisti ut [severus] rex qui condemnat.
12. Absentes autem et præsentes in pari conditione pœna [affi]ciebantur.
13. Duplex etiam eos capiebat pœna: dolor præsens, et angustia memoriæ scelerum præteritorum.
14. Cum ~~[illegible]~~ audiebant inter propria [supplicia] [illegible] bene [cum illis] agi, [experieba]ntur evidenter sua periculo Dominum.
15. Cum enim servatum [illegible] olim damnaverant ut[i] [ex]poneretur ~~[illegible]~~ dir[is]erantque projectum in mari: ad ultimum admirati sunt evasionem ejus cum nil illo duce sitim laboravent, quæ non sic fuit iis, quod justis hujus dedisti.

Contra autem ratiocinationes incomensibiles iniuriæ ipsorum in quibus errati deos placabant irrationalia reptilia, et vappamarina bestias similia: superemisisti ipsis plenitudinem irrationabilium vivarum in condemnationem.

17 Ut nossent quia per quæ quis peccat, per hæc punitur.

18 Non enim ambigebat ea omnipotens tui manus et condidit mundum ex informi materia, supermittere ipsis plenitudinem ursorum, vel audaces leones.

19 Vel novæ conditas furtiæ plenas feras ignotas, mortifer ignifflatilem pirientes anhelitum: vel litores ventilabites fumus: vel ostentes ab oculis scintillas fulgorantes fulgurantes.

20 Quarum non solum noxa poterat conterere ipsos, sed et visus exterrens disperdere.

21 Et sine autem his una spiratione cadere poterant sua [illegible] dica: pulsati et ventilati a spiritu potentiæ tui: sed omnia metro, et numero, et statera intertaxas.

22 Id enim magnum valere adest omniquando: et brachii tui quis contrastabit?

23 Quia ut vertiaum ex lances sic totus mundus innate te: et ut stilla vaside (roris) devenient super terram.

24 Misereris autem omnes, quia omnia potes: et transvides peccata hominum ad respiscentiam.

25 Amas enim entia omnia: et nihil odis quorum fecisti neque enim ut odiens quid condidisti.

26 Quatenus autem manebit vel quid, si non tu voles? vel id non vocatum a te interservabitur?

27 Parcis autem omnia, quia tua est, Domine amator

Cap. 12

1 [illegible] incorruptibilis Spiritus est in omnibus.

2 Quapropter eos accidentes per parum arguis: et in quibus peccant submonens memorans, ut aboliantes malitiam fidant super te, Domine.

3 Et enim eos veteres domicatores sanctæ tui terræ, osos iniquum

4 Super eo osissima perficere opera medelibranum, et fratres impios:

5 Filiorumque necatores immisericordes

7 Et viscerum humanorum carnium: et epulum et sanguinis et mediorum initiatores mystas que divina ... et ... parentes animarum inauxiliatarum voluisti abolere per manus patrum nostrorum

16 Contra autem commentationes insipientes iniustitiæ illorum: quandoquidem errantes placantes velut deos irrationalia reptilia et [illegible] maris vilissima misisti super illos multitudinem irrationalium animalium in punitionem.

17 Ut scirent quia per quæ quis peccat per hæc punitur.

18 Non enim difficile habebat tua manus omnipotens, quæ mundum ex informi materia condiderat immittere super eos multitudinem ursorum, vel furentes leones.

19 Vel novæ conditionis feras furore plenas non antea visas, solitas efflare naturaliter anhelitum spirantes ignes: vel graveolentem efflare fumum: vel vibrantes ab oculis in modum fulgurum terribiles scintillas.

20 Quarum non solum læsio impetus et violentia poterat conterere illos: sed etiam ipse unus aspectus terrore perdere.

21 Verum etiam sine his una defectione spiritus cadere poterant sub sententia tua pulsati et turbati sub spiritu potentiæ tuæ: sed omnia mensura, numero, et pondere disponis.

22 Magnorum enim miraculorum potestia tibi semper ... permptu est: et virtuti brachii tui ex ... quis stabit.

23 Quia ut momentum e lancibus sustollitur, sic mundus universus ante tuam potentiam movetur: et ut stilla roris evanescentis est singula singularis ... in terram.

24 Misereris autem omnes, quia omnia potes: et præter multis rigore animadvertere de hominum peccatis, dans locum pœnitentiæ.

25 Amas enim entia omnia: et nihil spernis eorum quæ fecisti: neque enim [illegible] quodquam ut odisses.

26 Quomodo autem permanere aliquid potest, nisi tu velis? vel conservari, quod tuo verbo non confirmatur?

27 Sustines autem omnia, quia tua sunt, Domine qui sub tua lege et potestate omnia continens, dilectissime [illegible] amor animarum

Cap. 12

1 Nam Spiritus tuus qui res vitam, tribuitur, ... disque non permittit, ... in omnibus est.

2 Quapropter eos, qui excidunt, mediocriter castigans et in quibus peccant commonens, ad mentem revocas: ut distracti a malitia, excitentur ad confidendum in te, Domine.

3 Exstantes veteres habitatores illos terræ sanctæ tuæ perversos et iniquos ferens.

4 Quoniam abominandas maxime exercebant artes veneficiorum, et operationes impias.

5 Filiorumque interfectores sine misericordia.

6 Et comestores [illegible] carnium humanarum et epulum sanguinis de medios, [illegible] initiatosque ministeriis divinis sub tuo nomine ... las. et parentes qui ... et ... patris auctores [illegible] voluisti perdere per ... nationes nostrorum.

7. [illegible] dignam deductionem acciperet dei puerorum ea quae prae omnibus honorabilissima terra [propter].

8. Sed et his ut hominibus pepercisti: emisistique praecursores exercitus tui vespas: ut ipsos per breve exterminarent.

9. Non impotens in institutione impios justis subministrare dare: vel bestiis saevis, vel sermone abusivo ad unum exterminare:

Cernens autem per breve dabas locum respiscentiae: non ignorans quia maligna ea generatio ipsorum: et innata ea malitia ipsorum. et quia haud non mutaretur ea ratio- natio ipsorum in perpetuum.

11. Semen enim erat maledictum a principio: neque tenens quempiam super quibus peccabant, illi veniam da- bas.

12. Quis enim dicet: quid fecisti? vel quis contrastabit judicio tuo? quis autem invocabit tibi de gentibus abolitis quas tu fecisti? vel quis ad catastasin tibi veniet vindi- cus de iniquis hominibus?

13. Neque enim Deus est plus te: cui cura est de omnibus: ut do- ceas quia non injuste judicasti

14 Neque Rex, vel tyrannus anteocular, erit tibi de quibus punis

15. Justus autem es juste et omnia interficis ipsum eum non debentem puniri condemnare alienum ducens ejus tuae potestatis.

16. Ta enim virtus tui justitiae principium: et ob omnium te legem dominari omnium parcere facit.

17. Virtutem indicas incredibus super potestates fortitudine: et in his ob sciolis ob audaciam exarguis.

18. Tu autem ~~dispon~~ dispotens virtutis in aequanimitate cernis. et cum multa parsimonia interdomigas nos: adest enim tibi cum facias, id posse.

19 Docuisti autem tui ob populum inter et talia opera, quia oportet justum esse homini amicum: et bonae spei fecisti ob filios tuos, quia das super peccatis resipiscentiam

20. Si enim osores puerorum tui, et debendos morti cum tali horrensiatisti benedilectione, et lege; dans tempora, et locum; inter quae abaliagerent ob malitia:

21. Cum quanta ~~[illegible]~~ approbatione cernisti tuos filios tui. quorum ob patribus dicta, et compositiones dedisti agibilium posthabitationem?

22. Nos ergo pueri ans ob osores nostrum in miri- fagellis [illegible] agibilitatem multiplicationes cernentes: cernentes autem expectemus misericordiam.

7. Ut [illegible]rationabiliter reciperet a peregrinatione servus [puerorum] ea terra, quae propter te ante alias omnes honorabilis facta est.

8. Sed et ~~impiis~~ impios diutius in terra sancta tolerasti [illegible] diutius, utpote homines: emisistique in illos quasi cursorem exercitus tui vespas: ut illos per breves [illegible] suos penitus terrerent.

Non quod non posses collatis signis impios servis tuis habebant legisi a tua sub potestatem dare. vel bellis horribilibus, vel sermone tuo ipso precise omnes simul conterere:

10 Compiens autem per modicas castigationes dabas occasionem resipiscentiae, et poenitentiae: non ignorans quia ex malo nati erant et naturalis erat eorum malitia: et quia numquam dimoverentur a pravis institutis.

11. Semen enim erat maledictum a principio: neque inveniebas quempiam dabas securitatem a metu illis [illegible] peccans suis.

12. Quis enim opponet tibi: quid fecisti? vel quis stabit contra te in judicio tuo? quis autem exhibit te pro gentibus abolevens, cum ipse illas feceris? vel quis ad conservandum accedet simul judicaturus de hominibus illis quos non judicaveris?

13. Neque enim Deus est alius, qui potestas suprema cuncta competat praeter te: qui omnia curas: ut quae cumque judicaveris evidens facias, te ad juris normam semper judicasse

14. Neque rex neque tyrannus ~~[illegible]~~ inspiciendo considerandique habebit potestatem post te de iis quos tu punieris.

15. Justus autem cum sis, ~~ad~~ justitiae normam ~~[illegible]~~ omnia peragens. ita ut eum qui punitione dignus sit condemnare alienum ducas a tua potestate

16 Tua enim vis, ac potentia justitiae principium est: et quoniam omnia sub lege contines, ea ratio est, quod omnia sustines, et conservas

17 Virtutem porro ibi etiam ostendis, ubi non sibi persuadent homines inani scientia inflati te habere absolutam potestatem: itaque fit ut in doctis plerumque audaciam tradueas, qui de iis quae ad tuam virtutem pertinent, pronunciant

18. Tu autem dominator, qui ipsam virtutem sub tua lege contines comparative judicas: et ~~cum~~ per multas rationes disponis de nobis: semper enim potes, cum volueris.

19. Docuisti autem populum tuum ex his operum tuorum argumentis, et exemplis, quia oportet justum hominem esse homini amicum, et benignum. et bonae spei fecisti filios tuos: quoniam in peccatis das locum poenitentiae

20 Si enim inimicos puerorum tuorum, et morti destinatos cum tali castigavisti attentione, et modo. dans tempus et locum ut abstinerent malitiam.

21. Cum quanta consideratione judicasti filios tuos quorum patribus juramenta et foedera dedisti bonorum, alia tam [illegible] obtinendorum.

22 Nos ergo erudiens velut pueros, inimicos nostros multo magis amplius [illegible] flagellas: ut tuam facilitatem consideremus cernentes: cernentes autem speremus misericordiam.

Unde et eos in amentia vitæ viditantes iniuste, per specialia tradit [illegible]

Et enim diu erroris itineribus longius erraverunt deos suscipientes ea et in viventibus et odibilium inhonora infantium [illegible] dicam amentium filii.

Ob hoc ut pueris irrationalibus iudicium ad inquisitionem posuisti.

Si autem puerilitatibus [illegible], digna deo ensia experientur.

In quibus enim ipsi patientes [illegible] super his quos putabant deos in ipsis punienda, aspicientes quod olim negabant ideare, deum agnoverunt verum: ideo et terminus et contradictio super ipsos supervenit.

Cap. 13.

Vani quidem enim omnes homines natura, quibus deest dei ignotio: et ex visibilibus [illegible] non valent ideare eum existentem neque: neque operibus adhibentes agnoverunt artistam.

Sed vel ignem, vel spiritum, vel celeritatem aerem vel volumen astrorum, vel violentam aquam, vel luminaria cœli moderatores mundi deos sanxerunt.

Quorum si quidem ea pulchritudine vertendi deos susceperint, noscerent quanto his is legipotens est melior is enim pulchritudinis generisprinceps creavit ipsa.

Si autem potentiam, vel energias perciderunt, [illegible] ipsis quanto is conservans ipsa potentior est.

Ex enim magnitudine pulchritudinis, et creaturarum analogia is generiungus ipsorum spectatur.

Sed similiter super his est querela parvula etenim ipsi colentur errantes, deum inquirentes, et finientes reperire.

In enim operibus ipsius revolutiles investigantes et persuadentur ea visitatione, quia pulchra spectabilia.

Iterum autem neque hi cognoscibiles.

Si enim tantum valuerunt ideare, ut possent lineare quia: eum dominum legipotentem quatenus citius non reperierunt?

Infelices autem et in mortuis spes ipsorum, qui tales vocant deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis immeditationem, et assimilationes viventium, vel lapidem inutilem, manus opus antiquæ.

11 Facile autem et quis [illegible] faber emoveat stirpitem: [illegible] circumradat [illegible] corticem ipsius: et artifex [illegible] commisavit utile vas ad effusionem vitæ.

23. Unde et eos qui in amentia vitam vixerunt iniuste, per ipsos modos ab minatione suamum [illegible].

24. Etenim viis erroris longe nimis erraverunt, assumentes in deos etiam ex animalibus magis odibilibus quæ magis contemptibilia sunt: infantium modo et ratione dementium decepti.

25. Propterea illos [illegible] pueros ita iudicasti magnifice, ut verteres eorum pœnam in eorum ludibrium et [illegible].

26. Qui autem non correpti fuerint puerilitatibus, digna deo vindicem pœnam experientur.

27. Ex iis ipsis ergo, quos [illegible] pati sine molestia, et indignatione non poterant, ex iis ipsis, cum punirentur, argumentantes, agnoverunt deum verum, cuius ideam et concipere infitiabantur: Ideo ergo et extremæ damnationis terminus venit super illos.

C. 13.

1. [illegible] enim sane frustra, et inutiliter enim homines illi nati sunt, qui deum ignorant, et cum videant agentia et quæ aguntur non valent ut mentem attollant ad eum intelligendum qui eminet in iis quæ sunt: neque operibus adhibentes curam agnoverunt artificem.

2. Sed vel ignem, vel spiritum, vel vehementem aerem, vel orbem illum quo astra volutantur, vel vividam aquam, violentamque vi luminaria ipsa, quæ modum, aspectumque dant mundo deorum iure colendos sanxerunt.

3. Quorum quidem si pulchritudine delectati suscepérint in deos, noverint idem, quanto præstantior ille sit qui iis dominatur: ipse enim omnis naturæ pulchritudinis principium cum sit, illa creavit.

4. Si autem vi, et efficacia horum perculluntur, menti vertant ut eorum comparatione quanto is qui ea aedificavit, præstantior virtute sit.

5. Etenim ex proportione pulchritudinis quæ increaturis, et in eorum modo, est ratione ducta ille qui auctor est originis eorum dignoscitur, et videtur.

6. Sed si imputantur hi minus reprehendendi videantur etenim errant propter accelerationem, et præcipitationem iudicii, cum tamen deum studiose quærant, et desiderent invenire.

7. Etenim in mediis operibus dei versantes, vestigia quærunt, et contemplantur inter opera ipsa: nam persuasum habent pulchra esse quæ decora quæ aspiciunt.

8. At repensata horum ratione, neque hi digni sunt quibus ignoscatur.

9. Si enim tantum imaginatione valuerunt, ut et tempus ipsum, et ea quæ successione seculorum volutantur [illegible] quasi lineis partiri, metiri, et ordinare ad possent, quomodo non multo citius illum cognoscendum, quoniam modo omnia sua lege disponit.

10. Cognoverunt, qui hæc omnia sua lege disponit. Digni vero sunt luctu, et qui cum mortuis respectus sunt habeant spem si sunt, quicumque deos vocant opera manuum hominum, aurum, et argentum, artis studium, et simulacra animalium, vel lapidem inutilem antiqua manu [illegible].

11. Facile autem fieri potest ut aliquis cum sylvis putaverit faber inde emoverit arborem, vel truncum, et postquam serra secuerit, circumsectis graviter ipsius corticea, et [illegible] inde secant utile vas ad curriculum vitæ

12. Et autem rejectamenta ejus operationis ad parationem alimenti consumens impletus est.

13. Id autem ex ipsis rejectamentum ad nihil possibile, lignum tortuosum et nodis connaturatum sumens sculpsit in accuratione otii ipsius. et peritia remissionis figuravit ipsum. assimilavit ipsum similitudini hominis:

14. Vel animali cuipiam benefactili simulavit ipsum: perliniens minio, et fuco rubrans cutem ipsius, et omnem maculam eam in ipso perliniens.

15. Et faciens ipsi ipso dignam domum, in muro posuit ipsum infallens ferro:

16. Ut quidem ergo ne decideret praememinit ipsius sciens quia impotest sibipsi auxiliari. et enim est simulacrum, et [illegible] habet auxilii.

17. De autem lucris, et mulieribus ipsius, et prolibus [illegible] adhibens,
18. Non pudet ei inanimi alloquitans: Et de quidem integritate τ. infirmum supervocat: de autem vita τ. mortuum dignatur: de autem auxiliatione τ. inexpertissimum supplicat.

19. De autem transitione id nunquam pedi uti potens: de autem [illegible] termino, et operatione, et manuum affortunatione eum infirmissimum τ. manibus efficaciam petit.

Cap. 14.

1. Navigationem quidem rursum parans et agrestes fluctus interire [illegible] collaturus, ipso navigio infirmius lignum invocat.

2. Illud quidem nam libido translationum adinvenerunt: artificis autem sapientia conservavit:

3. Ea autem tua pater intergubernat administrantia. quia dedit et in mari iter et in fluctu semitam infirmantem.

4. Ostendens [illegible] salvare. ut etsi sine arte quis ascendat.

5. Finis autem non inoperativa esse ea ejus sapientiae tua opera: ob hoc et minimo ligno fidunt homines vitas: et intervenientes undam [illegible] ratis interservantur.

6. Et ab principio enim abolendis superbientibus gigantibus τ. spes τ. mundi super ratem diffugiens, reliquit aevo semen generationis, ea tua gubernata manu.

7. Benedictum nam lignum, per quod fit justitia.

8. Id autem manufactile, maledictum ipsum, et is faciens ipsum: quia is quidem operavit: id autem corruptibile deus nominatum.

9. In pari enim odiosa deo et τ. impius et τ. impietas ipsius.

10. Etenim et τ. factitatum cum eo facienti punietur.

11. Et hoc et in idolis gentium inspectio erit. quia in creatura dei ad horrorem facta sunt, et ad scandala animis hominum. et ad decipulum pedibus amantium.

12. Tum vero reliquias operis quae rejecta sunt, et ipsi fuerunt de opere instituto ad culinae usum in paranda esca consumens, abunde habuit.

13. Quod autem ex his ipsis fuit reliquum, et ad nihil commodum accommodatum, lignum lacertum, et naturaliter nodosum sculpsit accurate per otium: et perite, atque intelligenter figuravit ipsum, assimilavitque formae hominis:

14. Vel alicui cuipiam animali parvi pretii. sicut illud simile perliniens minio et fuco rubefaciens illius superficiem, et omnem maculam quae in eo erat obtegens et perliniens.

15. Et faciens ipsi domunculum, idoneam in pariete illud locavit, muniens ferro, ne laberetur.

16. Ut ergo ne [illegible] forte decideret, providit ipsi, sciens quia non potest ipsum sibi auxilio esse: etenim simulacrum est, et indiget fulcimine.

17. Tum pro lucris, et nuptiis suis, et filiis adorans

18. Non pudet cum inanime loqui: et quidem de prosperitate rogat infirmum: pro vita mortuum orat, pro [illegible] et auxilio supplicat illi ad quem nulla [illegible] vitiodo.

19. Rogat item pro itinere eum, qui gressu nullo uti potest: tum de successu operum, et laborum suorum felici fine, et sorte illum flagitat qui suis manibus [illegible] penitus accelerare, et absolvere potest.

Cap. 14.

1. Navigationem pariter quidam alius ordinans, et propositum inire vastos fluctus maris, invocat lignum eo ipso cui se committit portandum.

2. Illud siquidem cupiditas alienandarum, et transigendarum mercium ad mentem revocavit: tum artifices magistri cum subtilitate, et sapientia praeparaverunt:

3. Tua porro o Pater providentia intersis gubernat: quae dedisti etiam in medio mari pas tendere iter: et etiam in fluctu [illegible] dirigere viam sine errore.

4. Indicans [illegible], te posse ex omni periculo salvare, ita ut etiam hoc sit in promptu [illegible], etiamsi sine arte [illegible] mare [illegible] ineat:

5. His autem non esse otiosa invenientis operam: et id [illegible] fidunt etiam minimo ligno: atque [illegible] etiam cum cymbula repentinis [illegible] confecto [illegible] [illegible].

6. Nam etiam principio cum abolendi essent superbi gigantes, spes humani generis ad naviculam [illegible] confugiens, reliquit futuris saeculis semen generationum, quisque quae tua manu gubernabatur.

7. Benedictum enim lignum, per quod justitia [illegible] et instrumentum [illegible] invenietur.

8. Verum simulacrum manu factum execrabile et ipsum et qui fecit illud: quia et hic quidem fecit: et illud cum corruptibile sit dei nomine donatum est.

9. Pariter enim exosi sunt deo et impius, et impietas ipsius.

10. Etenim et opus, et operator simul punientur.

11. Itaque etiam de idolis gentium [illegible], [illegible] [illegible] quia [illegible] creatura dei est [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible], et [illegible] quae in offendiculum animabus hominum, et in [illegible] pedibus non sapienter cogitantium.

Principium enim fornicationis demetia idolorum: et inventio illorum ipsorum vitiatio vitæ.

Neque enim erant a principio: neque in æternum erunt.

[illegible] enim hominum invenit in mundum: et ideo [illegible] ipsorum finis [illegible].

Inconsolabili enim marore [illegible] pater [illegible] cito ablati fili simulacrum fecerat: eum tunc mortuum hominem, nunc ut deum honorat: et tradidit [illegible] mysteria, et [illegible].

6. Postea interveniente tempore [illegible] impius mos ut lex custodi: [illegible] et tyrannorum imperatis deprecabantur [illegible] sculptilia.

7. Quos in vita non poterant honorare homines ob id longe domi [illegible], e longinquo figura eorum [illegible] similitudinem [illegible] honorandi regis fecerunt, ut eum absentem ut præsentem adorarent per eam solicitudinem.

[illegible] autem deprecationis et eos ignorantes [illegible] quæ [illegible] convertit [illegible].

Is quidem enim [illegible] ei volens placere: [illegible] nature eam similitudinem super id decoriro.

10. [illegible] autem [illegible] attracta inter id [illegible] operis [illegible] paucis hominem, nunc [illegible] [illegible]?

[illegible] et hoc fuit [illegible] vitæ in insidiam: quia [illegible] [illegible] incommunicabile nomen lapidibus et lignis [illegible].

Postea non [illegible] id fili [illegible] Dei notitiam [illegible] in magno viventes ignorantiæ multa sanguine [illegible] [illegible] malis [illegible] adducunt:

[illegible] enim [illegible] [illegible], vel [illegible] mysteria, vel [illegible] positionibus [illegible] agunt:

Neque vitam, neque nuptias puras jam custodiunt: alter alterum [illegible] alterum vel [illegible] [illegible], vel indeviniens [illegible].

8. Omnes autem [illegible] habet. sanguis, et cædes: [illegible], et dolus: invidia, infidelitas, turbatio, perjurium, [illegible] bonorum:

[illegible] [illegible], animarum pollutio, generis [illegible] [illegible], nuptiarum [illegible], adulterium, et impudentia.

7. [illegible] enim [illegible] idolorum [illegible] omnis [illegible] mali, et causa, et terminus est.

[illegible] enim [illegible] furiunt, vel prophetant falso, vel vivunt injuste, vel pejerant [illegible].

12. Principium enim [illegible], [illegible] fœdissimarum est [illegible] dementia idolorum: et illorum inventio corruptissima [illegible] omnium vitiorum invexit in vitam.

13. Neque enim fuerunt primis temporibus idola: neque semper erunt.

14. [illegible] Insinuata siquidem [illegible] idola in mundum invecta sunt. proindeque ratio suadet [illegible] præcipiti [illegible] successuram!

15. Immodesto enim mærore cum pater quispiam tereretur filii, quem cito mors abstulerat fecit simulacrum: atque eum qui pridem mortuus fuerat, vel conditio communis fert hominum, mox honoravit ut deum: et mandavit [illegible] religionis servis suis mysteria, et [illegible] sacra delinebantur.

16. Postea cum tempore [illegible] ille impius mos custodiebatur ut lex: et tyrannorum imperatis sculptilia divinis ritibus placabantur.

17. Quoscumque etiam præsentes in oculis honorare non poterant, [illegible] longe [illegible] agerent, [illegible] formam [illegible] visibilem, simulacrum regis fecerunt, quem honorare volebant absenti etiam, [illegible] præsentem per eam solicitudinem [illegible].

18. [illegible] autem superstitionem religionem etiam [illegible] advocavit conventu animi, et verum ignorantes undique [illegible] opera hujusmodi pretia artificum extollentia, quæ [illegible] opera hujusmodi [illegible] tium et gloriam captaverat.

19. Is enimvero cupiens ac volens imperanti placere: [illegible] et arte sua ut simulacrum effingeret quam decorum maxime posset.

20. At multitudo attracta propter delectationem artificis eum quem paulo ante hominem [illegible], nunc deum esse arbitrata est.

21. Et hæc fuit sic viventibus in deceptionem: quia [illegible] homines inservientes, vel obsequentes tyrannis, nomen illud quod communicari pluribus non potest lapidibus et lignis attribuerunt.

22. Postmodum non in eo [illegible], non satis fuit [illegible] esse circa notitiam dei, sed eum etiam viverent in magno contaminatione ignorantiæ [illegible] tanta [illegible] malorum [illegible] publico in deos [illegible].

23. Vel [illegible] extrema illa in [illegible] scelerum [illegible] [illegible] ut filios execarent, vel occulta [illegible], vel furiales alias per pagos et compita [illegible] quorumvis [illegible] instituerunt.

24. Neque vivendi vitam, neque nuptias [illegible] vant [illegible] decorat: alter enim [illegible] in alterum insurgens occidit; alter alterius thorum contra [illegible] præscriptum polluens illum contristat.

25. Omnes autem promiscue contaminat. sanguis, et cædes: furtum, et dolus. invidia, perfidia, seditio, perjurium, lamentatio [illegible]:

26. Ingratitudo, animarum [illegible] turpitudo, generis in [illegible] [illegible] declinatio, nuptiarum [illegible] [illegible] et adulterium, et impudentia.

27. Etenim idolorum [illegible] [illegible] quæ nominantur omnis [illegible] mali est, et causa, et terminus.

28. Nam et lætitiam nullam capiunt, [illegible], et si prophetant [illegible], et nullam [illegible] vita observant, et [illegible] nulla habita [illegible] se præcipites aguntur ad pejerandum.

29. Inanimatis enim fisi idolis, male jurantes injusti non precipiunt.

30. Utraque autem ipsis defrictur ea justa: quia male senserunt de deo adhibentes idolis: et injuste juraverunt in dolo: contrasentientes pietatem.

31. Non enim ea jurandorum potentia, sed ea peccantium dica supervenit semper eam injustorum transvasionem.

Cap: 15.

1. Tu autem is deus noster clarus, et illitens: longanimis, et miseratione interlabitans omnia.

2. Et enim si peccamus tui sumus: scientes tui eam tenentiam: non peccabimus autem, scientes quia tui rationati sumus.

3. Enim agnosse te consterealis justitia: et scire tenentiam tui diffluentia immortalitatis.

4. Enim fefellit nos hominum malartialis denariai eaque umbriscriptilium labor infructuosus: species maculata coloribus interaliatis.

5. Quorum turbas amentibus in asinationem venit: petitque mortuae similitudinis speciem inspirabilem.

6. Malorum cupitores: digniqua talium spearum et ii manuantes: et ii petantes: et ii spiantes

7. Et enim figulus flexilem terram premens perlaboriose fingit ad submotionem nostram haillud: sed ex eo ipso luto refingit eaque eorum purorum operum servilia vasa: eaque inantiqua omnissimaliter: horum autem illalterius quis huiusillius est ea utilitas judex et lutiurgus.

8. Et malelaboriosus deum vanum ex eo ipso fingit alutoque ante parum ex terra genitus, post parum pergit ex qua sumptus est, reditum animae abjectus

9. Sed est ipsi cura: non quod futurat laborare: neque quia brevissimam vitam habet: sed conflictitur quidem auriscalptoribus, et argentifusoribus, atque figulos quibus imitatur: et gloriam agitat, quia scorias fingit.

10. Cinis id cor ipsius: et terra contemptibilior ea spes ipsius, lutoque inpretiosior vita ipsius.

11. Quia ignoravit eum fictitatum ipsum: et eum inspirantem ipsi animam inoperantem, et inflatum spiritum vitalem

29. Inanimatis enim cum fidebant idolis, utcunque male jurent non presentiunt, neque percipiunt se juramentorum culpa contaminari.

30. Utriusque autem culpae defrietur contra illos damnatio et quia male senserunt de deo adhibentes curam idolis et quia injuste juraverunt, et cum dolo: conscientia illorum sentiente utriusque contra pietatem.

31. Non enim potentia, virque illorum per quos juraverunt sed ipsorum sententia, opinioque peccantium semper imminet super improborum transgressionem.

Cap. 15.

1. Tu autem deus noster benignus es, et manifeste longanimis, et cum misericordia inter omnia existens.

2. Etenim si etiam peccamus, tui tamen esse non desinimus quia scientiam non amittimus ejus immensitatis qua nos usus contines: verumtamen esto nunquam ut nos peccamus, quia secundum te instituti sumus ad ratiocinandum.

3. Etenim desuper habere te ut agnoscamus te talis ac tanta justitia, quantam sors hominum capere potest et scire immensitatem tuam qua omnia continas est id fidei principium unde quasi ex radice vivendi effluit spes immortalitatis.

4. Neque enim in errorem inducere nos potuerunt hominum male dementissimorum neque labor inutilis picturam figurantium descriptione umbratili: unde specimen confertur per varias colorum maculas, qui invicem variantur.

5. Quorum aspectus amantes in opprobrium efficit enim desiderari et in pretio haberi mortuae imagines et lacrum vita et spiritu carens.

6. Ergo malarum rerum studiosi et solliciti dignique qui pares desideriis et studiis habeant spes fruiunt eam et qui desiderant, et qui adorant

7. Etiam enim figulus terram mollem laboriose premens labore magno fingit hoc, et illud ad usum nostrum: et quidem ex eodem luto effingit ea quae mundis operibus inserviant; et contraria usque sunt omnino similiter: horum autem utrius usus esse debeat arbiter est ipse luti operator, et lutifex.

8. Item labore malo deum vanum effingit ex luto is artifex qui paulo ante ex terra genitus, paulo post revertitur in eam ipsam terram de qua sumptus est, reddens animae rationem quam habebat

9. Sed ille id curat, non quod laboris sui penarius est neque quod breviorem habet vitam, sed aemulatur aurificibus et argentariis et aeris artifices imitatur; et gloriam inde etiam sequitur, quod ex scoria vilissima effingit figuras.

10. Etenim cor ipsius vile et miserum aequa est ac cinis contemptibilius et terra ipsa est multo contemptibilior ipsius: et luto illo quod figurat minoris pretii vita.

11. Quia non agnovit neque consideravit illum qui finxit ipsum: et eum qui inspiravit sibi animam quae operatur et qui in eum ipsum inflavit spiritum vitalem.

zesting teste

Sed ratiocinati sunt puerilitatem esse vitam nostram et vitam omnigregationem allucrativam: obligare enim, dicunt, unde cumque etsi ex malo parare.

Hic enim super omnes scit quia peccat, materia terreni perfragilia vasa, et ~~sculptilia~~ ~~[illegible]~~ sculptilia publicurgus.

Omnes autem amentissimi, et infelices super animam infantis ii osores ejus populi tui indominati ipsum.

Quia et omnia idola gentium rationaverunt deos: quibus neque oculorum usus ad visionem: neque nares ad contractionem aeris: neque aures audire, neque digiti manuum ad tactum · et pedes ipsorum inoperosi ad accessionem.

Homo enim fecit ipsos: et spiritum mutuatus finxit ipsos: nemo enim ipsi similem homo valet fingere deum.

Mortalis enim eas mortuum operatur manibus ~~iniquis~~ iniquis: melior enim est ~~colendis~~ numinibus ipsius: quia ipse quidem vixit, illa autem nunquam.

Sed et vivida autem ea odiosissima colunt: inanima enim concernendo aliis est immaniora.

Neque quantum appetere ut in vivorum ~~[illegible]~~ specie ~~bona~~ vocabilia fortunat: effugerunt autem et ~~[illegible]~~ Dei allaudationem: et benedictionem ipsius.

Cap. 16

1. Propter hoc autem similiter puniebantur digne. et per plenitudinem vermiculorum periclitati sunt.

Contra quam punitionem benefaciens eum populum tuum ad superanimationem libidinis hospitalem dapem alimentum parasti ortygometram.

Ut illi quidem superanimantes alimentum per eam monstrata eorum supermissorum et eam adigentem libidinem averterent: ipsi autem per parum indigi facti et hospitalem exciperent dapem.

Oportebat enim illis quidem indeprecabilem illiquantiam supervenire tyrannizantibus: his autem solum monstrari, quomodo osores ipsorum periclitabantur.

Et enim cum ipsis ligativa supervenit bestiarum ira: morsibus que tortuosorum interitabantur serpentum:

Non usque finem mansit ira tua, ad mentipositionem enim per parum pulsabantur: commissionem habentes salvationis ad rememorationem infinitionis tributionis tui.

12. Sed existimabant puerilem ludum esse vitam nostram: et vitam esse communitatem universam quandam comparatam ad lucrandum: oportere itaque dicunt, undecunque etiam ex malo lucra parare.
13. In eo enim longe ante omnes se peccare intelligit, quum ex materia terrestri vasa eque ac simul operatur fragilia, et idola fundat ad publicum cultum.
14. Omnes autem fuerunt amentissimi, et miserabiles super misellam animulam infantis quicunque inimici fuerunt populi tui, et in ipsum dominati sunt.
15. Quia preterea etiam idola gentium arbitrati sunt deos. quibus neque oculorum est usus ad videndum: neque nares habent ad contrahendum aerem: neque aures ad audiendum: ~~et~~ neque digitos manuum ad attrectandum: pedesque pariter habent inoperosos ad progrediendum.
16. Homo enim fecit ipsos: et qui spiritum non suum aliunde accepit finxit illos: nemo ~~[illegible]~~ si autem sibi similem homo valet fingere deum.
17. Mortalis enim cum sit mortuum operatur manibus, qui hoc conferre ~~aliud quippiam~~ quod ad vitam satis sit non potest: prestantior enim et melior ipse est numinibus suis: quem ipse quidem aliquandiu vivit, vel vixit: illa autem nunquam.
18. Illi porro colunt etiam in animantibus que deterrima sunt, neque mirum hoc esse debet, cum inanimata jam colant. inanimata enim comparata animalis quibuslibet peiora semper inveniuntur.
19. Neque vero cum ex iis que vita prędita ~~[illegible]~~ aspiciunt seligant, ut dignitate mererentur, hoc se fit ut decore magis honorent: fit videlicet ~~ut~~, manifestum effugisse illos dei laudem, et benedictioni divine renuntiasse.

Cap. 16.

V. 1. Propterea vero puniebantur congruenti pena pro meritis: et per multitudinem animantium vanissimorum que ex aquis emerserant, vexati sunt.
2. Econtra benefaciens erga populum tuum, cum ~~concupiscerent~~ ~~[illegible]~~ desiderio et cupiditate afficeretur, lautam illam quasi hospitalem dapem in alimentum parasti ex natalibus, et preciosissimis coturnicibus.
3. Ut et illi quidem desiderantes alimentum per id genus quod portendisti illis bestiarum immissarum ~~ab~~ averterent ~~ab~~ cum horrore ipsam famem, que illos ad extrema adigebat; populus tuus autem parumper egenus, et cupidus factus, laute atque hospitaliter reciperet dapes.
4. Oportebat enim illis quidem penam necessariam supervenire quam avertere deprecando non possent: his autem ostendi solum, qua mensura inimici eorum torquebantur.
5. Etenim cum ipsis horribilis supervenit belluarum furia: et morsibus tortuosorum serpentium hi atque illi ledebantur:
6. Non perpetua mansit illa animadversio tua; etenim ad commonitionem parumper terrebantur: habentes simul remedium salutis missum a te cum recordarentur precepta legis tue.

7. Is enim adversus eos ad id spectandum salvabatur: sed per te eum omnium salvatorem.

8. Et in hoc autem ostendisti osores nostros quia tu es qui liberas ex omni malo.

9. Quos quidem enim Acridarum et muscarum occidit morsiones: et non reperiebatur medela vitae ipsorum: quia digni erant a talibus puniri:

10. Eos autem filios tui neque ~~[illegible]~~ venenatorum draconum vicerunt dentes: ea misericordia enim tui contradveniens, et medebatur ipsos.

11. Ad enim reminiscentiam eorum verborum tui punctim: murmurabant: et acerbe intersanabantur: ut ne in profundam incidentes latentiam, indistrahibiles fierent eius tuae beneficentiae.

12. Et enim neque herba, neque mollitio curavit ipsos sed is tuus, domine sermo, is omnia medicans.

13. Tu enim vitae et mortis excellentiam habes: et deducis ad portas diligationis, et reducis.

14. Homo enim occidit quidem per malitia sui: exiens autem spiritus non revertit; neque resolvit animam praereceptam.

15. Tuam enim tuam manum fugere impossibile est.

16. Negantes enim te ideare, impii in robore brachii tui flagellabantur: hospitalibus pluviis, et grandinibus, et imbribus sequendi indeprecabiliter, et igne consumpti.

17. Id enim inopinabilissimum in ea omnia extinguente pluvia plus inoperabatur ignis: propugnator enim mundus est justorum.

18. Quando quidem enim parciebat flamma: ut ne conflammaret ea super impios emissa animalia: sed ipsi videntes idearent quia dei judicio torquebantur.

19. Quando vero autem et inter aquam super eam ignis potentiam ardet: ubi injustae terrae germina interimit.

20. Contra quae Angelorum alimoniam buccellasti ei populo tui. et parabilem panem ipsis a caelo misisti illaboriose, omnem suavitatem valente. et ad omnem structuram gustum.

21. Ea ~~enim~~ quidem enim substantia tui eam tuam dulcitudinem ad filios illuminavit: ea autem eius asperibilis supervenientia subministrantium ad quod quis volebat transmiscebatur.

22. Nix autem et frigomissum subsistebat ignem: et non liquescebat: ut cognoscerent; quia eos eorum osorum fructus devastabat ignis ardens in ea grandine, et in his pluviis interfulgurans.

23. Hic rursum autem, ut alerentur justi, et ejus specialis oblitus potentiae.

7. Qui enim ad eneum serpentem convertebat intuitus, non propterea quod illum spectaret sanabatur; sed per te omnium servatoris.

8. Etiam autem hoc signo innuisti inimicis nostris: quod tu es ille qui eruit ex omni malo.

9. Cum eos enim locustarum utique muscarumque morsus occiderent ut non inveniri posset medela vitae eorum quia digni erant, qui a talibus punirentur:

10. At filios tuos non ipsa immissorum, et obvenientium draconum dentes ~~[illegible]~~ vicerunt: nam misericordia illis occurrens, eis medebatur.

11. Murmurabant enim, ut in memoriam reducerentur identidem verborum tuorum: itaque et vices [illegible] bant acerbitatum, et sanitatum: ne pedetentim majorem tuorum verborum oblivionem incidentes trahi amplius non possent per tuam beneficentiam.

12. Etenim neque herba, neque emolliens curans sanavit illos: sed ille sermo tuus, domine, qui sanat omnia.

13. Tu enim vitae et mortis habes imperium: et deducis ad januas sepulchri, et interitus, et reducis.

14. Homo ~~[illegible]~~ moritur propter naturalem defectionem et lapsum in corruptionem suum proprium: qui vero spiritus exiverit non revertitur: neque recuperatque animam de se egressam et [illegible]

15. Tuam enim aufugere manu impossibile est.

16. Negantes enim agnoscere te impii in [illegible] brachii tui flagellati [illegible] pluviis, et grandinibus et ruinis [illegible] ulla venia, et igne attacti.

17. Quod enim mirabile maxime est, in pluvia quae extinguit plus ignis cooperabatur: etenim mundus verus propugnator est justorum.

18. Quadantenus enim partem operis tenebat flamma exureret animalia illa quae super impios emissa [illegible] itaque illi id videntes intelligerent se dei judicio agitari.

19. Quandoque autem etiam inter aquam ignis ardet super naturalem ignis vim; videlicet iniustae nationes ~~autem~~ identidem labefactat.

20. E contra porro Angelorum pabulum in escam paravisti populo tuo: et panem illis sine labore [illegible] misisti e caelo: praestante longe ante omnes suaves escas. et accommodabilem ad omnem gustum.

21. Illud enim vero pabulum sub oculos statuisti filiis ut ostenderes dulcedinem amoris erga illos tui: [illegible] in illo porro desiderio eorum illa erat convertibilis et ad voluntatem, cujuscumque, prout submovebat, [illegible] trabat, et temperabat.

22. Cum autem funderetur per [illegible] modum, et frigus constiparetur ignem patiebatur: et non liquabatur ut intelligere possent differentiam qua ipsos [illegible] et inimicos eorum: horum quippe fructus ignis [illegible] pellebat ardens in grandine, et coruscans inter pluvias.

23. ~~[illegible]~~ Ignis vero econtra, ut justi enutrirentur [illegible] suae praecipuae potestatis, et proprietatis oblitus est.

Ea enim creatura tibi factori subministrans exten: ditur ad poenam contra iniustos: et remittitur ad beneficen. tiam pro iis qui in te fisi.

Ob hoc et tunc in omnia transvalianda ei cuncta: vertenti tui dorimenti subministrabat ad eam eorum eni. eidomen finalitatem:

[2]6. Ut discerent ii filii tui, quos amabas domine, quia non generationes fructuum alunt hominem: sed loquu. tum tui eos tibi fidenter interservat.

Id enim ab igne non vitiandum: simpliciter a brevi fragmine solis calidandum liquescebat

Quatenus noscibile esset, quia ligat anticipare solem ob beneficentiam tui: et ad sursumorientem lucis con: sortiri tibi.

[2]9. Ingrati enim spes ut hybernale pigmentum li: quabitur; et meatur ut pluvia inutilis.

Cap. 17.

Alsterrena
~~Longa~~ enim tui judicia et indducibilia: ob hoc ~~imperi~~ imperitae animae falluntur.

Praesumentes ~~...~~ enim indominari gentem sanctam illegitimi: ... tenebrae, et longae ~~mox~~ ~~noctis~~ conclusi tectis, fugi: tivi ejus aeternae praemeditantiaeque jacebant.

Praesumptae enim indominari gentem sanctam illegitimi: ligatae tenebris: et longa ~~...~~ ligati sunt nocte inclusi tectis: fugitivi ejus aeternae praemeditantiae jacebant.

Cap. 17.

1. Absterrenae enim tui judicia: et inddiucibilia: ob hoc imperitae animae falluntur.

Praesumpmates enim indominari gentem sanctam illegitimo. ligabiles tenebris et longa ligati sunt nocte conclusi tectis. fugitivi ejus aeternae praemeditantiae jacebant.

... enim putantes sub obscuris peccatis: elumnosa la. tentiaeque occultatione sparguntur ... ligabiliter et spectris exturbati

Neque enim ~~...~~ ... ipsos penetrale intimentes ... Echi autem ... ipsos circumcrepabant et ~~...~~ ... compare: bant.

Et ignis quidem nulla vis parvalebat lucere: neque astro: rum splendidae flammae perlustrare supervenire ... eam odibilem illam noctem.

Interparebat autem ipsis solum ~~flamma~~ ipsaniet flamma ~~...~~ ... plena: exterriti autem ea non spectanda illa visione, ducebant id immanius ea viden: ra.

24. Etenim creatura tibi factori suo subserviens in: tenditur ~~ad~~ ad poenam contra iniustos: ~~et~~ laxatur ad beneficentiam pro iis, qui fiderint in te.

25. Idcirco et tunc in omnia convertens se magni: ficae gratiae tuae cuncta vertenti subserviebat ad eorum voluntatem, quos tibi uniebas.

26. Ut ~~discerent~~ experirentur filii tui quos, domine, amabas, quia non naturales fructus homini nutrien do sunt satis: sed sermo tuus conservat eos qui fidunt in te.

27. Quod enim per ignem corrumpi non poterat. sim. pliciter brevi radio solis tepefactum liquescebat.

28. Ut per id posset intelligi, quia oportet anticipare solem ad assequutionem beneficiorum tuorum. et ad ~~aurora~~ ortum lucis convenire te.

29. Ingrati enim spes ut hybernalis glacies liquabitur: et peribit ut pluvia inutilis

Cap. 17.

V. 1 Altiora enim terrestri gradu sunt judicia tua: et ad quae ~~ratio~~ inferenda terrestris ratiocinatio non satis sit: proinde mentes ~~hominum~~ non eruditae in scientia tua ~~...~~ ~~falluntur~~.

2. Praesumentes enim dominari in gentem ~~sanctam~~ ~~qui legis~~ tuae dono non utebantur. vinctae cum tenebrarum laqueis, et ~~longe noctis conclusi tectis~~ ~~...~~ tremantes aeternam tuam ~~providentiam ...~~ detenti sunt longae noctis compedibus conclusi tectis. ~~...~~ incertaeque formidantes tuam providentiam.

Cap. 17.

V. 1. Altiora enim terrestri ratione et gradu sunt judicia tua: et ad quae deducenda, et inferenda terrestris ar: gumentatio non est satis: proinde mentes hominum ine: ruditae falluntur.

2. Praesumentes enim dominari in gentem sanctam qui legis tuae dono non utebantur; cum vincirentur tene brarum laqueis ita detenti sunt longae noctis compedi bus conclusi tectis; ut trepidi jacerent aeternam tuam providentiam respicientes.

3. Sunt enim latere se posse putant sub peccatis, quae occul te committunt ita latebra dispergebantur tenebrosa sine ullo lumine. attoniti prae pavore et spectris identidem perculsi

4. Neque enim penetrale illud quod sub se illos ex parvo custodiebat, interim sine pavore: ~~...~~ resonantiaeque enim horribiles circa illos susurrabant. et larvae tristissimae terrificis formis comparebant

5. Et ignis quidem nulla vis valebat elucere: neque astrorum splendidae flammae eminebant ~~...~~ quae illus trarent illam tam tristem noctem.

6. Inter tenebras autem illis solum apparebat identidem erumpens, flamma spontanea ingenti pavore ... ut cum exterriti essent miraculo tenebrarum ... dere illos prohibentium, sentirent multo etiam horri bilius quod talia viderent.

7. Magicę autem impuerarmina subiacebat artis: et quis super meditatione jactantię argumentatio exprobrabile.

8. Ii enim suscipientes ligamina, et terrores abstulere animę insanientis · ipsi derisibilem benapprehensionem insaniabant.

9. Et enim si nihil ipsos terribile ~~[illegible]~~ miserabat vani marinorum transitibus, et reptilium sibilis excitati disperibant contrepidi · et eum nullinde fugibilem aerem advidere negantes.

10. Figatilę enim specialiter malignitas testatur con: demnanda.

11. Semper autem presumpsit ea noxia cohibenda a conscientię.

12. Nihil enim est timor si non proditio eorum a ratiocinatione clamnicursuum.

13. Intrinsede autem ens minus ea presensio, plured ratiocinatur eam ignorantiam ejus exhibentis ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ id periculum causę

14. Ii autem eam impotentem enter noctem et ex impotentis diligationis penetralibus superventam eum ipsum somnum cubati:

15. Ea quidem terroribus trahebantur phantasmatum: ea autem animę dissolvebantur proditione: repentinus enim ipsis et inexpectatus timor super. venit.

16. Item sic qui quandocumque ergo erat illic decidens: accustodiebatur ad eam sine ferream stationem con: clusus.

17. Sive enim terroperator erat quis, vel pastor, vel eorum circa desertum operantium laborum: preoccu. patus eam indissolubilem manebat adactionem.

18. Una enim insolubilitate tenebrę omnes alligabantur. 19. Sive spiritus sibilantem. vel circa amplos ramos volucrularum echo permanens, vel fluminis aquę ~~[illegible]~~ migrantis in vel strepitus crudelis lapsus. rum petrarum; vel saltantium animalium currens invisibilis · aut ululantium crudelissimarum belluarum vox: aut repercussa de cavitate montium echo. dissolvebat ipsos extimantes

20. Totus enim mundus splendida perspicuebat lu. mine: et inimpedibilibus cohibebatur operibus.

21. Solis autem illis superpositerat gravis nox simula. crum ejus futurantis ipsos intercipere, sibi ipsis autem erant graviores umbra.

7. Magicę autem artis illusiones inanes erant: et in contumeliam deveniebat jactantia et gloria experimentorum per illam sapientiam.

8. Illi enim qui ~~promittere solebant~~ suscipere solebant amovendos metus et terrores ~~animę~~ quos infirmarę parerentur ipsi eam infirmitatem animi perpetiebantur ut merito derideri possent.

9. Etsi enim animavissent non metuere terribilia: nec tamen sordidorum armentorum discursibus, et serpentum sibilis exagitati peribant tremebundi · eum ipsum aerem qui nullibi presto non est, negantes se videre.

10. Cum enim timore illigetur naturaliter ~~malitia~~ nequitia confitetur se merito debere damnari.

11. Semper autem nequitia consuevit presumere pejora utpote quę afflictatur a conscientia.

12. Nihil enim timor est, nisi anticipatio eorum clamorum, qui precurrunt a ratiocinatione.

13. Cum autem minus ~~reapse~~ etiam reapse sit quod presentitur, majorem tamen existimat per ignoranti am eam causam, quę periculum animo exhibet.

14. Illi autem per totam vere impotentem noctem et ex intimis impotentium inferorum penetralibus videntur supervenisse, prostrati ad vim totam ipsam somni dormiendam:

15. Hinc quidem terroribus ~~abducebantur~~ abstercebantur spectrorum: illinc vero animę dissolvebantur derelictione: is enim repente timor supervenerat, quem nunquam expectaverant.

16. Ita pariter quicunque forte ibi erat ubi deciderat, detinebatur illic veluti in ~~[illegible]~~ carcere quodam abstrusus sine ferro.

17. Sive enim agricola erat quis, sive pastor, vel in deserto laborious operarius: ~~preoccupatus~~ preoccupatus patiebatur eandem necessitatem, ut effugere, aut expedire non valeret.

18. Uno enim vinculo tenebrarum omnes ligabantur. 19. Sive ventus exsibilans; sive etiam per ramos patulos dulcium avicularum ~~vox~~ echo suavis; sive fluviorum violenter fluentium: sive strepitus vehemens dejectarum petrarum. sive animalium saltantium cursitatio oculos perstringens · sive vox ululantium bestiarum sęvissimarum sive resiliens echo ex cavitatibus montium solvebat illos animis pariter pro timore:

20. Totus autem mundus luce splendebat nitida et ~~[illegible]~~ sine ullo impedimento frequentabatur artibus, et operibus.

21. Solis vero illis incumbebat gravis nox, imago illius umbrę, quę interceptura eosdem erat. illi porro sibi ipsis illa umbra sibi graviores ipsi erant

14. Et non solum: sed ea quidem respectio erit ipsorum: quoniam inviti excipiebant alienos.

15. Si autem cum celebritatibus obexceptantes: eos jam eorum ipsorum exhibentes juribus, ligatis maliaverunt [illegible] panis.

16. Perculsi sunt autem et insipientia: sicut illi ad aedes ejus justi fores: cum hinc inde circummissi tenebris horribile earum ipsius forum, eam introitum requirebat.

17. Inter se ipsa enim elementa coaptatione sicut in psalterio soni in rythmi [illegible] nomen intervallant: omniquaque manendi [illegible] quale est similari ex ea [illegible] visione accurate:

18. Terrestria enim in aquatilia transmutabantur: et natatilia transvenit super terram.

19. Ignis valebat in aqua ea speciali potestate: et aqua ejus extinctive potestatis obliviscebatur:

20. Flammae repugnaciter vitabilium viventium non infracidabant carnes inambulantium: neque liquabant crystalloides [illegible] perliquabile genus ambrosiae alimenti.

21. Per omnia enim, domine, magnificasti populum tuum, et glorificasti: et non subjexisti in omni tempore, et loco assistens.

14. Neque hoc solum: sed illa etiam habebitur de illis animadversio, quoniam hostiliter vexabant peregrinos.

15. Qui autem hospites exceperunt comiter, et hos utentes, diris afflixerunt [illegible] aerumnis: eos quomodo aequo secum iure ipsorum

16. Percussi sunt autem caecitate: sicut illi ad fores justi loth. cum taciti circumfusi umbra hic atque illa januam illius introitum requirebant.

17. Invicem enim elementa commiscentur, sicut in psalterio [illegible] voces comparationem nomen variant; cum tamen tenorem perpetuum servent: quod perspici [illegible] potest ex eorum accurato artificio:

18. Terrestria enim in aquatilia convertebantur: et natatilia transibant super terram.

19. Ignis valebat in aqua propria vi. et aqua vis illius extinguendi suae obliviscebatur.

20. Flammae iterum novae vi corruptibilium animalium non corrumpebant carnes obambulantium. neque liquescebant granula crystallina, quamvis liquabile facile genus essent ambrosiae alimenti.

21. In omnibus enim domine, magnificavisti populum tuum, et glorificasti: et non permisisti despicatum: semper et ubicunque assistens ei.

Cx 19.

1. Iis autem impiis sine fine immisericors ira superstat.

2. Prævidebat enim ipsorum et ea futura. Quia ipsi obversitantes eo abire: et cum festinatione præmissantes ipsos sequentur transcurrenti.

3. Etiam enim in manibus habentes eos mærores: et adplorantes sepulchris mortuorum. alteram supertraxerunt ratiocinationem amentiæ et quos idoneantes emiserunt, eosdem ut fugitivos sequebantur.

4. Trahebat enim ipsos ea digna super hunc terminum adaptio. et conventorum immemorationem iniiciebat ut, eam reliquam iis periculis ad[illegible] rent punitionem.

5. Et is quidem populus tui perforiose transitum transiret: illi autem hospitalem reperirent mortem.

6. Tota enim creatio in speciali genere pugnaciter sursumde interformabatur: submotans specialibus operationibus. ut tui pueri custodirentur illæsi.

7. La transmissionem umbrans nubes ex autem prius submissa aqua aridæ surductio terræ spectata. ex rubro salo iter inimpeditum et graminiferum pedaneum ex fluctu violento.

8. Per quem omnis gens intervenit: ii tua tegens manui: spectantes spectabiles terrores.

9. Ut enim equi intibuebantur: et ut agni intersaltitasunt laudantes te Domine, eum ~~[illegible]~~ mitantem ipsos.

10. Memorabantur enim etiam eorum in ea propedomicatione ipsorum: quatenus pro quidem generatione viventium exegit ea terra sciniphes: pro autem ingdris ~~exsilit~~ eructavit potabilis plenitudinem ranarum.

11. Super posterius autem viderunt et novam genesim volucrillarum: qua superanimatione adacti petierunt esurimaria alimenta.

12. Ad enim affabulationem ascendit ipsis a salo ortygometra. Et tormentiones iis peccatoribus supervenerunt.

13. Non sine iis factis machinis ea vi eorum scinductio-num: juste enim patiebantur iis specialibus ipsorum nequitiis. Etenim enim noxiorem odeishospitalitatem obligaverunt: ii quidem enim eos ignorantes non excipiebant transeuntes: hi autem benoperatores hospites ~~[illegible]~~ servitiabant.

V. 1. Impiis autem sine fine impendet ira sine misericordia.

2. Præscit enim idea et species ipsorum finis: et quæ illos cumque manent. Quippe Aegypti cum permisissent populum abire: et cum festinatione præmisissent, futurum erat ut pœnitentes facti persequerentur.

3. Etenim cum adhuc præ manibus haberent funera. et nondum abstersissent luctus ad sepulchra mortuorum: novum adiecerunt huius consilium dementes stultissimum: ut quos ipsi blande, ~~liberaliterque~~ dimiserant, eosdem ut fugitivos persequerentur.

4. Trahebat enim illos ~~digna~~ ad hunc finem convenientia necessitas. itaque eorum quæ præterierant oblivionem inducebat. ut reliquum punitionis novis periculis sortirentur.

5. Et quidem tuus populus gloriose per miracula pertransiret: illi autem novum genus invenirent mortis.

6. Omnis enim creatura in suo genere proprio pugnaciter semper movebatur. subserviens præceptis tuis præceptis. ut alumni tui custodirentur inoffensi.

7. Erat enim castra obumbrans nubes: hinc ex aqua, hinc et hinc prius submissa terræ arentis, cum duplici margine spectabatur divisio: et ex rubro mari iter sine impedimento protendebatur: et herbidus campus sub aestibus ~~[illegible]~~ emergebat ex fluctu violento.

8. Per quem omnes nationes aequali tui transierunt qui tua manu protegebantur. ~~spectantes~~ admirantes portenta mirabilia.

9. Ut equi enim effrenes poterant computari: et ut agni invicem exsilierunt: laudantes te, Domine, qui eos erueras, et liberaveras.

10. Meminerant enim tum etiam quæ evenerant in commoratione ipsorum: tum quo ratione pro animalibus ex terra muscas, et culices protulisset: tum pro piscibus fluvius ebullisset multitudinem ranarum.

11. Postremus autem viderunt etiam novum genus avium quia concupiscentia inducti petierunt vescenda alimenta.

12. Ut enim affabulati sunt se ~~[illegible]~~ ascendit ipsis de mari metralis cothurnix: ~~et animadver-~~ ~~siones peccatoribus obvenerunt~~ et animadversiones peccatoribus obvenerunt.

13. ~~[illegible] animadversiones peccatoribus obvenerunt~~ ~~[illegible] Videbat~~ portentis ~~[illegible]~~ fulminum scindentium pariter, et urentium. Etenim crudelissimam, et maxime abominandam instituerunt legem hospitalitatis. ut alios quidem ignorantes locorum non exciperent advenas: alios autem beneficiorum et pios redigerent in servitutem.

14 Inavertibili enim silentio circumhabebat t. omnia. et nocte el specula accurrenti mediacingente:

15. Pro omnipotens tui ratio super cælis ex thronis venlibus abscisiva multisanguinatrix in medium ejus perditionis aliavit terræ.

16. Radula acuta eam imperfidiciariam superordinationem tuam portans: et stans replevit t. omnia morte: et cœlum quidem aptabat: pertetruit autem super terram.

17 Tunc [illegible] phantasiæ quidem somniorum ligabiliter externuerunt ipsos: timores autem superstiterunt inopinati.

18 Et alius alibi jactus semimortuus, ob quam moriebatur causam illuminabat.

19. Si enim somnia turbati illos hoc præmonebant: ut ne ignorantes ob quid male patiuntur, aboleantur.

20. Aptavit autem et justos periculum mortis: et fractio in eremo fuit plenitudinis: sed non super id multum mansit ea irruptio.

21. Celerans enim vir inculpatus propugnavit. id quod [illegible] specialis liturgiæ apulsivum, benedictionem, et thymiamatis expiationem curans: restitit ei furori: et limitem apposuit et conferentiæ: monstrans quia tuus est minister.

22. Vicit autem eam turbam non virtute t. corporis, neque armorum cooperatione: sed sermone eum punientem subordinavit: [illegible] avita patrum, et dispositiones subjiciens.

23. Acervatim enim jam casis super alterutros mortuis interim stans recidit eam irritationem: et intercepit id ad t. viventes iter.

24. Super enim pedaptæ indusio erat totus t. mundus: et patrum visiones super tetrastico lapide sculptæ: et magnitudo tui super diademate capitis ipsius.

25. His cessit is totitendens: hæc autem veriter sunt: erat enim solum id periculum ejus irritationis [illegible] sequax.

14. Quum enim tranquillum silentium haberet omnia et nox jam sua celeritate medium contineret.

15. Omnipotens tuus Ratio illa tua quæ omnipotens advatur in cælis ex throno regali recedens atrox commissura exiluit in medium ejus terræ, quam deperdere destinaverat.

16. Ensis velut acutus deferens edictionem supreme à te ordinatam, qui nunquam præpotere judices, et jam ubi stetit omnia replevit morte: et quidem in cælo esse non desistebat: cum tamen etiam super terram se effunderet.

17. Tunc continuo imagines quidem somniorum horribiliter turbaverunt illos: et timores inopinati venerunt illis.

18. Et alius alibi projectus semivivus, ob quam moreretur causam, ostendebat.

19. Etenim si somni, qui turbaverant illos hoc præmonuerant: ut [illegible] ignari quare malis afficerentur, perirent.

20. Tetigit vero etiam justos periculum mortis, et contritio multitudinis in eremo facta est: sed non diu multum propagavit se illa calamitas.

21. Accurrens enim vir inculpatus propugnavit pro populo: sui proprii publici officii scutum orationem applicans, et incensum ad te propitium faciendum: restitit itaque concitationi, et finem cædi fecit, quæ circum vagabatur: ostendens se tuum esse ministrum.

22. Vicit autem eam cladem non virtute corporis, neque usu ullo armorum: sed ratione punitorem sibi [illegible] parere coegit: juramenta patrum, et fœdera commemorans.

23. Cum enim acervatim jam cecidissent super alterutros mortui, inter eos stans divisit concitationem: et inter mortuos cepit iter ad viventes.

24. Super enim talari [illegible] indusio erat totus mundus: et patrum nomina super tetrastico lapide sculpta: et majestatis tuæ [illegible] super [illegible] inter caput obvoluto illius.

25. His cessit vastator: hæc autem verentur habuerunt: erat enim satis periculum illud continuit formidinis.

Sapientiæ

Caput 18.

1. Sis autem Sanctis tuis maximum erat lumen quorum vocem quidem audientes, formam autem non videntes.

2. Quia quidem non illique passi erant beatificabant, quia autem non lædunt prosimiuniantes, benegratiabant et eius differri gratiam ligabantur

3. Contra aut exardentem ignis ardentem stylum vigilia, cum quidem ignotæ transitiones, solem autem innocuum honorificæ hospitalitatis ad hospitium

4. Digni quidem enim illi … sine luce … carcerem inter … conclusos carcerantes filios tuis: inter quos futurabat incorruptibilis legis lux quo dari

5. Consiliatos ipsos … piorum occidere infantes: ergo uno exposito filio et servato ad argutionem, eam ipsius abstulisti plenitudinem filiorum et similiter abolevisti in aqua ~~valida~~ festina.

6. Illa ea nox prænoscebatur patribus nostrum: ut infallenter ideati, quibus fidebant ~~juramentis~~ archis, benimmoreret.

7. Præceptant ergo a populo tui salvatio quidem justorum: osorum autem abolitio.

8. Ut enim ~~animadverti~~ adversarios subinanticos: sic nos ~~advocantes~~ provocatus gloriati.

9. Occulte enim sacrificabant pii pueri bonorum: et ~~illam~~ eam divinitatis legem in unimentia interponebant: eorum ipsorum similiter et ~~bonorum et~~ agibilium, et metimovimum perepturos reputati: patrum jam prævecantantium laudes.

10. Contrasonabat autem incongruenter osorum ea vox: et ejulans differebat lamentandorum puerorum.

11. Simili autem dica servus cum hegispore pulsatur: et popularis regi ea ipsa patiens.

12. Similanimiter autem omnes in uno nomine ~~mortis~~ obitus mortuos habebant innumerabiles neque enim ad id sepelire ii viventes erant sequaces: postquam ad unam versionem ea obhonestior genesis ipsorum interruptatast.

13. Omnia enim infidentes inter ea medelicieriasione per ~~primo partus~~ eorum primopartorum perditione: universabant Dei filium populum esse.

Caput 18.

V. 1. At vero sanctis tuis nitebat clarissima lux … eorum quidem vocem audiebant, eorum autem quo afficiebantur, non videbant.

2. Quia videl et non eadem atque illi passi erant ~~beatitudinis~~ ~~concipiebant~~ beatos canonabant, et lætissimi, et continebant quia vegetiebant, ~~et~~ lætissimi, et continebant quia vegetiebant ~~et~~ injuria omni eos malo qui prius ~~…~~ læserant, non lædebant, gratias agebant. Gare commeverant, non lædebant, gratias agebant, et votis obligabant se ut gratia essent compotes ejus differendæ.

3. Quapropter econtrario ~~…~~ signum ignæ columnæ inauditæ viæ, qua ignari erant transitum illis exhibuisti: solem autem adhibuisti illis innocuum peregrinitatis, et quo honorem referebant. ~~pro que~~

4. Digni ~~…~~ Egyptii enimvero erant qui luce privarentur: et qui in tenebris veluti carcere detinerentur, quippe qui conclusos filios tuos carcere detinuerant, quos inter et per quos futurum erat, ut lumen incorruptibile legis seculo daretur.

5. Volentes illos autem sanctorum occidere infantes in per unum sanctum filium qui expositus fuerat, et quem servaveris in argumentum … postquam eorum ipsorum multitudinem abstulisti filiorum. eosdem pariter simili animadversione occidisti in acqua exundante.

6. ~~…~~ Porro illa nox ~~…~~ præscita est a patribus nostris: ut certo scientes, qualibus fiderent promissis, bono animo essent.

7. Ergo præsentita est a populo tuo salus, quæ quidem justos deceret: itemque perditio inimicorum ~~eorum~~.

8. Ut enim punivisti adversarios nostros qui nos subigebant: ita, nos provocatus illorum immanitate glorificasti.

9. Occulte enim sacrificabant tibi pii alumni bonorum patrum: et divinam legem concorditer invicem usurpabant: videlicet ea mente ut iustitiæ ~~agentes~~ pariter bona perciperent, et pericula ~~ipsa~~ patrum suorum subirent: patribus veteres decantantes laudes.

10. Contra horum laudes incundi personabat discors inimicorum vox: et ~~…~~ puerorum querelæ lugubri differentia.

11. Simili porro pena servus cum domino afficiebatur: et popularis eadem ipsa patiebatur ac Rex.

12. Simili dolore autem omnes sub uno nomine mortis habebant demortuos innumerabiles: neque vero ad ad sepeliendum vivi erant satis: cum ad momentum nobilissima proles eorum consumpta fuisset.

13. Nihil enim volentes credere propter vim veneficiorum suorum: cum puniti sunt primogenitorum extinctione: confessi sunt esse populum dei filium.

Quod si ... est.

Calmetus.

In Ecclesiasten Praefatio.

Hebraice inscribitur liber. Coheleth, quod femininum nomen est, ad literam sonans quae publicum
alloquitur, seu coetum convocat. Sed genere nominis neglecto, Septuaginta et post illos Latini 13
verterunt Ecclesiastes, quo Graeco nomine Orator, seu pro concione loquens vir indicatur.
{La ragione del genere femminino nell' Ebraico può essere, come l'editore di questo libro sotto vi voler
se intendere alcun sostantivo significante cosa, v. g. oratio o altro simile in latino nostro.
Auctor quorundam Hollandorum Theologorum testatur non deesse qui credant, dialogum toto
eo libro scribi inter pium aliquem virum et impium dogmata Sadducaeorum defendentem. Occurrunt quidem
enim in illo est, plura inter se repugnantia, quae ab uno eodemque vix scriberentur. Sed quod aequi bonique
fecerunt scriptores illi, affirmandum suscipimus, ne vestigium quidem dialogi in eodem opere deprehendi.
Illum quidem sane repugnantia scripta ab auctore fatemur; sed Orator ille personam gerit, et princi:
pis, qui pro concione populum suum instituens impiorum cavillos proponendos sibi et refutandos suscepit;
vel si mavis suosque prioris aetatis errores prodit, quam absurda et ridenda olim saperet simul demonstrans.
Uno verbo viri sapientis personam gerit in utramque partem disputantis, qui post expositas varias
alicujus rei sententias, omnia pondent, omnia discutit, et aequa judicii lance utriusque partis mo:
mentis libratis, tandem in saniorem inclinat. Occurrunt in eo quidem Sadducaeorum, et impiorum
opiniones, quibus tamen auctor nunquam adhaeret, alteram vitam agnoscit, simul et praemia poenas:
que post obitum. (C. 11. 4. 9. C. 12. 14.) Laudibus prosequitur sapientiam, virtutem, justitiam; ora:
tionem suam claudens in eo totam hominis rationem sitam esse prodit, si Deum timeat, ejusque
praeceptis obsequatur C. 12. 13.
Ipsum etiam scripsit quodam tempore quodammodo definire visus est, prodens ad illud se contulisse cum
jam composuisset parabolas multas. (C. 12. 9.) (cioè) questo lo dica di alcuni sentimenti, premettendo
poco avanti. Fletum esse Salomonis resipiscentis etc. Hebraei, S. Hieronymus, et Commentatores plerique
autumarunt.
Contraria tamen opinio scriptum a Salomone opus ante admissa liberioris vitae crimina neque ratione
momentis, neque auctoritate destituitur. Si enim, inquiunt, illius sententiae patroni, Salomon opus
illud post criminosae vitae licentiam suscepisset, quod aeternum resipiscentiae suae monumentum staret, cur tanta ea
de aeterna ipsius salute caligo, et ambiguitas? Patres et Commentatores, argumentando illud in utramque partem
tractante. Atque sane, illorum contrarietas plane intentum evincit, demonstrans saltem nunquam in Ecclesia
ea opinione obtinuisse, quae scriptum a Salomone post ejus resipiscentiam opus constituit. Exploratum se
pariter habemus Dei spiritum nunquam deseruisse hominem, quo tempore ille a recta via aberravit.
Fateamur tamen oportet, priorem illam sententiam et majori ratione, et auctoritatum pondere
fulciri, ac tandem mitiorem defendere, adeoque et nos in suas partes nonnihil inclinare. Desinimus tamen
ea assertione, quae dubitationem omnem subducit. De salute Salomonis, ejusque resipiscentia quaestio
determinanda non humano judicio, sed divino relinquitur.
Porro liber iste veluti peregrina quaedam ... censendus est, in qua, etc. Per omnes vitae conditiones recur:
rit, abusus omnes relevat, stulta plurima hominum detegit, de vanitate creaturarum, divitiarum ac vo:
luptatum disputat, illa exemplo suo, et experientia proposita omnia demonstrat. Eo res adigit, quo vix
... quisquam deduceret, plausibiliora eorum argumenta, qui frenum in voluptates laxant, providen:
tiam, et animae immortalitatem negant in medium ita affert, ut totam eorum vim explicet, ex quibus audi
ctimas consequutiones deducit; expositas tamen deinde refellit, et ad sua revocans principia vana esse
omnia demonstrat, voluptatem, gaudium oblectamenta, uno verbo quidquid homines detinet, fuci lutere
plurimum, re nihil ostendit. Tandem postquam lectores diu multimode per amoena ista deduxit, et
auditorem suum vagantibus et ad omnium captum accommodatis rationibus exercuit, tandem fateri cogit,
nihil esse in mundo, quod aestimemus, sive amorem nostrum, et studium detinere mereatur; nihil solidum.
... eam omnia, et evanescunt, ne excepta quidem hominis sapientia, e solidis quibusque rerum
rationibus. Unum tandem esse probat solidum, perpetuumque, cui maxime innitimur, virtutem, timorem Dei,
pietatem, atque fidele divinis legibus obsequium.

Arduus est in pacis intellectu liber peritissimorum Criticorum judicio. Quod quidem non ex [illegible] brevium, et maxime concise repetendum est, sed maxime ex sententiis inter se pugnantibus, [illegible] quippe est lectoribus, ut argumenta ad sua revocent principia, quo Salomonis mentem [illegible] sedulo que distinguant, quæ ipse per se, quæque personam agens impiorum loquatur; quæ argumenta tribuenda, sive intra quos limites determinanda; quid concesserit, quid negaverit [illegible] cujusque vanitate, atque usu oblectamentorum statuendum sit. Duo enim sunt latentes [illegible] periculi æque perniciosi: omnia vanitas est, et ego dixi vadam, et affluam ~~deliciis~~ deliciis, et [illegible]

Ita quiesc.

Calmetus

Ad 3. Reg. C. 7. v. 2.

v. 2. Domum saltus Libani. Hoc illi nomen inditum vel propter maximam vim columnarum e cedro monte Libano eductam, vel quod nemore stipitum, et umbrarum veluti Libanus mons erat [illegible]. Hoc autem nequaquam aliud erat palatium ab eo cujus meminit v. 1. erat autem in Jerusalem templi occiduam partem. Chaldæus credidit has fuisse voluptuarias ædes ad id extructas, ut dum magis ferveret illuc ad frigus captandum secederetur. Salomon plerumque in his ædibus morabatur, ibique trecentos collocavit clypeos aureos, quos fecerat.

Calmetus.

In librum Sapientiæ Præfatio.

Scriptos a Salomone, vel ipsi attributos libros, vetus et constans Ecclesiæ consuetudo libros sapientiales denominat. Patribus non raro sub generali titulo Sapientia Salomonis laudantur. Ecclesiæ autem stilo Sapientia Salomonis nomine non opera tantum ejus Regis designantur. Liber etiam Ecclesiastici, sicut et alterum opus, de quo nobis est in præsentia sermo, excellenti quodam privilegio liber Sapientiæ, vel ut legunt Græci Sapientia Salomonis appellatum; tamen a Salomone ejus auctor habendus est, nemine scriptum ab eodem rege afferente, quam ab omnibus velut summa aximatum, et sententiarum ejus [illegible]. Obtinuit etiam Græcos nomen Panaretos, i.e. virtutum thesaurus, sive documentorum collectio. etc.

Viri quidam eruditi objectionem hanc suam adversus auctorem hujus operis nobis proponunt, est libri auctor a Salomone, ut quid ego se tanquam Salomonis personam gerens [illegible] cum Spiritus Sanctus hæc suggerit sacris auctoribus, ut personam alterius mentiantur [illegible] nibus, Scriptorem hunc quicunque tandem fuerit nihil præstitisse dolorum, et mendax. [illegible] scribit, genus quoddam parabolæ imitatus, qua conciliandæ sibi auctoritatis gratia, amplissimi viri personam assumit. Ita pariter mulier illa Thecuitis 2. Reg. 14. 4. et. viduam [illegible] viduatam se filio simulavit. Propheta Israelis vulneratum se dixit 3. Reg. 20. 35. [illegible] captivum abire permisisset. Nathan commissum a Davide cum Bethsabee crimen arguens [illegible] solam adventæ cujusdam emeatitur 2. Reg. 12. 2. ac tandem familiarissimum est prophetis Deum, Moysem, Abrahamum loquentes inducere.

Deperierunt Græci Philosophiam.

Textus Originalis Græcus est, qualis ad nostram usque ætatem perseverat, neque enim scriptum opus Hebraice videtur, quidquid auctores nonnulli contenderint. Vid. l. 1. Offic. c. 2. [illegible] in [illegible]. Vide Sixt. Sen. l. 1. Biblioth. Bellarm. l. 1. de Verbo dei c. 13. Nulli enim vel saltem in eo libro Hebraismi, aut ad genium linguæ constructæ periodi. E prophanis etiam quædam phrases derivantur ut illæ c. 14. 6. de Gigantibus in aquis diluvii demersis, c. 17. 13. de fluvio vel oblivionis, de regno Ades vel Plutonis c. 1. 14. de ambrosia c. 19. 20. et 1. Non [illegible] nem habuisse præ oculis auctor videtur, vel saltem graviter se in ejus lectione exercuisse. [illegible] ornatus est, et tumens epithetis, obscurus tamen quandoque, et nunquam non poeticus.

5. Quod si non

quis non latet, cum ab eorum autoribus interdum laudetur, sed e Græco ad illos derivatum est. Rabbi Moyses filius Nachman (vide Corn. a Lap. proœf. in Sapi. p. 4) laudat ex magna Sapientia Salomonis verba illa C. 7. 7. Invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ etc. quæ ille verba Syriace vernacula Hebræorum lingua Jesu Christi ætate recitat.

Scripturæ testimonia crebro occurrunt, semper tamen juxta Septuaginta Int. e. g. Sap. 5. 10. 11. 12. 13 vita hominis quæ comparatur navi fluctus scindenti, avi aerem sulcanti, sagittæ recta ad signum tendenti; quæ omnia desumpta sunt ex Prov. 30. 19. quo in loco Sapiens juxta Septuaginta enumerat quatuor, quæ ipse cogitatione minime assequitur: viam Aquilæ in aere, viam anguis super terram, navis in mari, et adolescentuli in juventute sua. Hebræus autem legit: viam viri in Virgine. Illud Sap. 2. 12. Circumveniamus justum ne e manibus nostris dilabatur quoniam inutilis est nobis ex Is. 3. 10. juxta Sept. derivatum est: Alligemus justum, quoniam inutilis est nobis, cum Hebræus habeat: dicite justo quoniam bene. Quæ de plagis Ægypti, nempe de muscis et scyniphibus ibidem referuntur, e Septuaginta petita sunt. Quæ de idolis Sap. 42, et 44. omnia totidem fere verbis recurrunt in Isaia C. 44. 9. Jerem. C. 2. Baruch C. 6. et ps. 113. vers. 14.

Latina vulgata versio alium habet quam S. Hieronymo autorem, manet etenim ex veteri vulgata obtinente in Ecclesia ante S. doctorem et ab ignoto autore primis Ecclesiæ sæculis ex Græco adornata. Latinam linguam minus autor ille callebat; quare c. 16. 9. orig. ... voces adsciscit minus elegantes: hic kestaten ponit pro divitiis, honestatem pro ... , respectum sive visitationem pro punitione, supervacaneum pro adversario, et noxio, supervacuitatem pro gloriæ fuco, et jactantia. Textui originali religiose adhæret, ut verba ipsa reddere curet, quare sermonis ornamenta omnia, et periodos ... linguæ Latinæ molem liberaque negligit. .... Variantes multiq sunt in exemplaribus Græcis, abundant itemque in Latinis; cum plures resultent ex editionibus Complutensi, Antverpiensi, et Sixtina ann. 1590. In Bibliis Clem. 8. et in vulgata correctæ sunt.

Quæ contra hujus libri autoritatem proferunt sunt, 1. ... 3. Deest ... Hebræorum quos latuisse ... ante Christum videtur. 4. Ipse modo liber notam reprobationis exhibet; plura enim offert ex Evangelis, et Scriptis Apostolicis expressa, repugnantia etiam nonnulla cum veteribus, et divinis Scripturis, additamenta tandem commixta, ut quidem videtur opposita. ... quæ vero ... in Dissertatione de autore hujus libri fuse tractabimus.

Ex Apostolis autem ad fideles liber ille devenit, acceptusque ab Ecclesia veluti divinum depositum servatum semper, et tamquam Scriptura divina habitus est.

Quod tamen maxime doctores ac veteres istius Patres detinuit oraculum est de supplicio Justi C. 2. 12. 14. adeo expressum ut ipsam pene dominicam passionem oculis subjicere videatur quod sane adeo apertum futuri oraculum Grotio visum est, ut adjectum ab aliquo Christiano post obitum servatoris locum crediderit.

Neque Rabbinis opus illud pene ... Ex eo testimonio in Præfatione in Pentateuchum a Moyse filio Nachman laudatum supra adduximus; et Joannes Picus Mirandulanus, Præf. in Heptapla apud Corn. ... perhibet apud Judæos legi consuevisse librum Sapientiæ Hebraicum, opus, ut illi quidem autumant e medulla legis Mosaicæ a Salomone deductum; sed illud satis a nostro differt. S. Isidor. Offic. l. 1. c. 12. Sixtus Senensis Bibl. l. 8. hær. 9. Christophorus a Castro, Convalous Cervantes, Joannes Morinus ... ad hunc librum contendunt scriptum prius in Hebræo libro, deinde a Septuaginta Græcæ linguæ traditum fuisse. Sed haud opera longius quam par est, examinit. Hebræi opus illud legunt e Græco in Hebraicum translatum, et bona fide agnoscunt, nunquam in Canone Hebraico receptum opus fuisse.

trigesima tertio modo ... Trallianos, et trigesimo ... Enans

Dissertatio de auctore libri Sapientiæ. italice.

Testatur apertissime S. Hieronymus nomen Salomonis ascriptum esse libro, et emendatum in pre[illegible]
Praeterendum hic censeo quod et alii animadverterunt de Phrasibus Paganiis, quibus quæ asper[illegible] de Rege Adis, vel Plutone, de ambrosia etc. quæ jam fabellæ Salomone recentiores videntur admodum et eandem recentiorem ætatem referunt quæ de viris corollis [illegible] c. 2. ff.
Grotius Præfat. Sap. quæ esse Judæi creditur, Hebraice scriptum post Esdræ ætatem, et ante [illegible] non summum Sacerdotem: quare libro Ecclesiastici quem ordine præcedit vetustiorem arbitratur. [illegible]nis in Græcum auctorem fuisse credit Christianum aliquem in eadem lingua exercitatissimum, [illegible] literam redditum quæ absque eo quod verbis originalis serviret, hinc ait, nonnulla e med[illegible] [illegible]nismo in librum derivata sunt. Huc referenda quæ de judicio supremo, iustorum, impiorum, pro meritis retributione in eo libro diversius, quam in aliis quibuscumque Hebræorum exp[illegible]

Consapevole della condizione miserabile degli studi miei, tornatomene a[illegible] non mi presi sollicitudine veruna pur di adempiere la promessa che data di rassegnarle la partizione da me fatta della vita mortale [illegible] dal Signor Nostro, figurandomi, che V. S. avendovi studiato sopra tutta quella posatezza e fondamento che convieasi a un suo par[illegible] contar poco il vedere, e il non vedere l'opinion mia in una tal materia, che sopra di ciò no[illegible] fatto altro studio maggiore, che quello naturale e semplice di voltare il solo testo sacro [illegible] [illegible]. E però comprendendo che conveniva mi questa [illegible] nella qui che [illegible] [illegible] a far la figura del goffo davanti ad un uomo dotto, [illegible] si vedeva la mia per incontrarla con la presente forma. Stante però naturale, mi accomodava ad aver la pazienza di far una figura a[illegible] debole appresso di lei; perchè chi mi conosce lo può attestare se d[illegible] io studio di continuo senza mai nè presumere, nè pretender scie[illegible] per la sola dilettazione di versare nell'esame del vero come comp[illegible] nostro religioso instituto, godendo [illegible] Dio nel mostra, e abbassando la[illegible] in quelle tante parti, per le quali il mio talento non mi rende disposto fino al presente mi tenea non curante di rivedere il punto nostro, app[illegible] a quell'altro tutto che, fin qui mi [illegible] alle mani. Oggi do una [illegible] a' miei scartafacci, e trovo la seguente distribuzione e partizione [illegible] [illegible] Catena Sacra io chiamo la mia Composizione del testo di tutti g[illegible] insieme gli Evangelisti per la quale ho travagliato già son due anni. [illegible]
Cat. Sacr. l. 2. c. 1. Apparitio Joannis Baptistæ de deserto
Lucæ c. 3. v. 1. 2. 3. Matth. c. 3. v. 1. Marc. c. 1. v. 7.
Dice qui S. Luca che l'anno decimoquinto dell'Imperio di Tiberio Cesare Giovan[ni] principiò a predicare e battezare.
Predicato egli [illegible] anni di battezar il Signore fino al Gen.° del seguente anno entrante anno sesto decimo dell'Imperio del medesimo Tiberio. Notta per[ò] In questo secondo anno della predicazione del Battista, e primo della p[illegible]

Uscita di Nostro Signore seguì quella parola di cui parla S. Giovanni al Cap. ... 13. allorche *ascendit Jesus Jerosolymam, et invenit in templo ven-tes etc.* con la quale io termino il libro secondo della mia Catena sacra [illegible] la seconda Pasqua negli Evangelisti espresse celebrata da Cristo agente publice, ponesi nella mia catena sacra verso al fine del l. 3. al C. 57. ed è quella di cui S. Giovanni fa menzione C. 6. v. 4. circa della quale seguì il miracolo dei pani. Quivi il Battista faceva l'anno suo terzo in pubblico il Signor il secondo.

Nella seguente pasqua viene ad esser entrato l'anno dell'impero Tiberiano decimo ottavo del Battista predicante il quarto, di Cristo il terzo. In questa egli è morto. ~~Camminando su questa distribuzione posta che [illegible]~~) non è vi bisogno di supporre negli Evangelisti quella pasqua occulta che anche V. R. cerca e non trova, e per cui professa di travagliar molto.

Non ostante all'aver preso S. Giovanni per mira di far un supplemento col suo Vangelo agli altri tre che lo avean preceduto, mentre questo glorioso Santo con tanta distinzione punta i tempi necessarj all'intelligenza dell'istoria Cristiana, e non fa nessun motivo della quarta pasqua che da V. R. e da mille altri si cerca, sembrami che pur vano sia il cercarla, il che per intendere questo punto di verità anzi necessario sia con le tre pasque ch'egli nomina apertamente il fissare la giusta quantità del tempo corso dall'anno decimo quinto Tiberiano al decimo ottavo, che sono il settantatre, e il settantaquattro, [illegible] Ferrari Giuliano per quanto mi dice il Tirino che ho sotto agli occhi.

Nè però mi son data la premura di veder meglio questa difficoltà, o nel Baronio o nel Petavio, o in altri; perchè non ho tempo di visitar le librerie, quando non è stagione di vacanza, e perchè parevami vano il voler metterle sotto all'occhio, quello che V. R. sa ottimamente, ed averà esaminato più di mille volte.

Quantunque il Tirino fra la morte, e la risurrezione del Signore a diverso giorno che non fa vostra Riverenza non ostante nol fa al certo in diverso anno, per quanto comprendo dal suo discorso *Chron. Sacr.* C. 47. ; *eque enim potest alio anno 33. in Martii in feriam sextam quae passum Christum constat, neque alii in feriam primam seu dominicam diem incidere quae certo est Christum resurrexisse, quod illo quo cyclus Lunae 13. cum cyclo solis 24. concurrit: Epacta XIX litera [illegible] dominicali D. quae soli anno Juliano 76. seu Dionysiano 31. conveniunt.* Questa di combinazioni ch'io non intendo più avanti, e non m'impegno più in là del Cessarle. Anche il Tirino però va fuori di strada taroccando per la quarta pasqua [illegible] di una *Chr. Sacr.* C. 41. Così anche gli altri. La ragione del [illegible]

Qual altra distribuzione di questo tempo gli altri pongano, non è ora il mio impegno di esaminare perchè altro è il trattar questa [illegible] altro l'inchinare a Vostra Riverenza umilmente siccome fo, e che per veder oggi come il mio sistema, unito alla storia degli altri più di me dotti ne sento un piacere distinto. Per tanto la supplico di degnarsi ad [illegible], se vede molto da condannare in questa mia prima massima. Io per certo se l'idea non m'inganna mi compiaccio di questa mia fatica in quanto ella a me serve per un metodo [illegible] di mille altri che hanno [illegible] ho voluto trovare, e seguirò nel mio [illegible]
[illegible] o felice, in [illegible]

Quod si verum est, ut verum et profecto est, Christum passum esse anno aetatis suae trigesimo tertio inchoato per tres menses ac decem fortasse dies: nam de hac re nullam modo quaestionem habere volumus. Duobus autem cum tribus annis et Ignatius in Ep. 1. ad Trallianos, et Eusebius in Chronicis prodiderat, certe Epiphanii opinio videtur vera esse non posse. A trigesimo namque anno expleto usque ad passionem non nisi duo anni supersunt. Ch. multis [illegible]

l. 11. Cap. 6. Respond 63 [illegible]

1.

Praefatio in librum Sapientiae.

~~Multa~~

Cap. 1

~~Argumentatio~~ Argumentum libri Sapientiae.

1 Liber hic, quare Sapientia dicatur, ex argumento quod in
illo versatur perspicuum est. Illud auctor universe pro:
ponit Cap. 6. a ~~[illegible]~~
v. 22. "Si delectamini sedibus, et sceptris, o reges populi,
"diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis.
23. "diligite lumen Sapientiae omnes qui praeestis populis.
24. "Quid est autem sapientia, et quemadmodum facta sit re:
"feram: et non abscondam a vobis sacramenta dei: sed ab
"initio nativitatis investigabo, et ponam in lucem scientiam
"illius, et non praeteribo veritatem:
26. "multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum.
"et rex sapiens stabilimentum populi est.
~~Videlicet sapientiae~~ Est hic liber videlicet paraenesis
sive hortatio virorum principum ad sapientiam propter
tria illa praecipua argumenta. 1° propter ipsam
Sapientiae formam; inquit enim: quid est sapientia refe:
ram et reliqua v. 24. deinde autem propter ~~ea~~ eam
commoditatum vim, quam omnibus hominibus sapientia
adducit: namque ait v. 26 multitudo sapientium sani:
tas est orbis terrarum; 3.° vero propter praecipuos illos
usus, qui ex illa ~~pertinent~~ ad ~~principes et reges~~
eos qui pertinent, qui potiuntur regno, et populorum
etenim rex sapiens stabilimentum populi est

Cap. 2.

Commendatio libri Sapientiae

2 Merito ergo liber praestantissimus inscribitur Sapientiae
Verum id etiam propterea, quippe a laude illius
Sapientiae, quae in principe viro et in homine justo
quolibet requiritur, [fecit] excurrit auctor prophetica per:
spicacitate ad Sacramenta edisserenda divinae Sapien:
tiae; ita ut quantum memoria complecti possum, nullus
sit neque liber in veteri testamento, neque in libris
[?] omnibus testamenti veteris locus, ~~[illegible]~~ qui vi,
copia, magnitudine mysteriorum huic praestare vide:
atur. Quae enim et quanta illa sunt ~~[illegible]~~ v. g.
C. 8. v. 3. Generositatem illius glorificat contu:
bernium habens dei. ~~Vel~~ quod ego dilucidius mihi
videor transferre: Generis nobilitatem sui in eo illa
commendat, cum convivat ipsi deo. Tum quae se:
quuntur; sed et omnium dominus dilexit illam, sive et alia toto libro passim.
~~multo intelligere, clarius [illegible]~~ illa etiam quae
~~suis legibus et potentia in omnia dominatur hominum~~
~~illorum~~
3 Certe omnes admirantur, in epistola ad Hebraeos stili
sublimitatem, ubi ~~dicit~~ [scribit] Apostolus C. 1. v. 3 Qui

Q:

cuum est splendor gloriæ, et figura substantiæ eju-
portansque omnia verbo virtutis suæ, purgatio-
nem peccatorum faciens sedet ad dexteram
majestatis in excelsis. Quod tamen est non aliud
est, quam quod sapiens inquit cap. eodem 8.
n. 4. juxta nostram literalitatem: Doctrix est enim
dei agnitionis: et electrix operum ipsius; sive
juxta paraphrasim: Est enim sapientia sacerdos
arcana celans, et administrans scientiæ dei: et
quæ portat, continet, atque infert virtute sua
opera ejus. Et C. 18. v. 15. et 16. Omnipotens
sermo tuus domine exiliens de cœlo a regalibus
sedibus durus debellator in mediam exterminii terram
prosilivit. et et usque ad cœlum attingebat
stans in terra. Quæ omnia Apostoli in novo
Evangelio cum et assequuti sint, et æquaverint
ubi Verbi dei, quod caro factum est, et habita-
vit in nobis, originem, divinitatem, et sacramenta
descripserunt: ~~tamen~~ noster ~~auctor~~ tamen
hanc rem ipsam tanto ante (quod miramur neces-
se est) ita explanavit, ut ~~Christi~~ ejus sacramenti
quod erat pridem Verbum et Sapientia Dei, et modo
etiam est Christus, divinitatem neque altius attin-
gere potuerit, neque præclarius explicare.
+ Huc accedunt illa mirifica de Christi passione o-
racula C. 2. quæ quid valeant nemo non intelli-
git: „Circumveniamus ergo justum, quoniam inuti-
„lis est nobis: et contrarius est operibus nostris: et
„improperat nobis peccata legis. et infamat in nos
„peccata disciplinæ nostræ.
13. „Promittit se scientiam habere Dei: et filium dei se
„nominat.
14. „Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum:
17. „Videamus, si sermones illius veri sint: et tentemus
„quæ ventura sunt illi: et sciemus quæ erunt novissi-
„ma illius.
18. „Si enim est verus filius dei suscipiet illum: et libe-
„rabit eum de manibus contrariorum.
19. „Contumelia et tormento interrogemus eum: ut scia-
„mus reverentiam ejus, et probemus patientiam illius.
20. „Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei
„respectus ex sermonibus illius.
Quæ ita consentiunt cum scriptis Evangelistarum, ut
non defuerint, qui temere existimaverint, hunc
librum quo Christiano inchoato posteriorem scriptum fuisse.
5. Stilus libri passim oratorius est, ornatus, magnificus,
sublimis: sententiæ acutæ, imagines uberes, antitheses
admirabiles, verba splendida, argumentationes solidæ,
conjecturæ acres, et ingeniosæ, Nihil est in viribus
ingenii, nihil in apparatu orationis, quod hic expressum

desideres. Nihil est in prophetis ipso hujus (sic) Azzurato divinius, nihil desiderari potest ornatius. Tamen Latinus Vulgatus, qui ille cunque interpres est, rudis et obscurus plerumque delitescit: aliquando sententias non exæquat, neque absolvit suis justis numeris: habet quandoque quæ redundent; aliquando et deflectit ab auctoris mente, res immutat, et obscurat; quæ res et multa quidem a Cornelio à Lapide identidem observatur, ~~vel~~ [quæ et] ab omnibus animadvertitur necesse est, qui Græca cum Latinis conferre voluerint. Quod si autographum inspicias, profecto non cadit in illum, quod passim adnotabat S. Augustinus de Scripturis Sanctis Confess. l. 3. c. 5. "Itaque institui "animum intendere in Scripturas Sanctas, ut viderem "quales essent. Et ecce video rem... incessu humilemque "successu excelsam... visa mihi est indigna, quam Tullianæ "eloquentiæ comparem." Sed Latinus interpres quam sancte quidem et piæ, ~~tam etiam~~ dogmatis sincerissimis et verissimis ~~doctrinæ~~ fidei et morum semper inhæreus, ut dignus fuerit cujus ~~inter vos~~ translatio in canone ab Ecclesia reciperetur, suam provinciam tractavit, tamen pro habitu sermonis ille est, ut de illo merito dicat S. Augustinus: video rem incessu humilem, et velatam; et non eram ego talis, ut intrare in eam possem, aut inclinare cervicem ad ejus gressus. Widem

~~6. Illud etiam miraberis Theophile, quod in hoc libro uberrima tractata reperias, quæ cæteroqui in veteri lege data per Moysem tamen non meminerat S. Augustinus se invenire. Nam l. 1. quidem Retract. c. 20. inquit: Regnum cælorum illi populo promissum fuisse non legimus in iis, quæ promissa sunt lege data per Moysem in monte Sina, quod proprie vetus dicitur testamentum. Quin imo S. Thomas 1. 2. q. 107. a. 2. citat eundem S. Augustinum ex l. 4. contra Faustum c. 2. ubi dicit quod vetus testamentum habuit promissa temporalia, novum testamentum habet promissa spiritualia, et æterna.~~

6. Illud etiam miraberis, Theophile, quod in hoc libro uberrima tractata reperias, quæ cæteroqui lex data per Moysem vix meminerat. Nam ut S. Augustinus l. 1. Retract. c. 20. inquit: Regnum cælorum illi populo promissum fuisse non legimus in iis, quæ promissa sunt lege data per Moysem in monte Sina, quod proprie vetus dicitur testamentum. Et l. 4. contra Faustum c. 2. quem locum citat S. Th. 1. 2. q. 107. a. 2. ob. 2. vetus testamentum habuit promissa temporalia; novum testamentum habet promissa spiritualia, et æterna. Hæc doctrina innititur auctoritate Apostoli, ubicunque vetus et novum testamentum invicem comparat; hoc enim caput præcipuum est, unde veteri novum anteponat. Veluti cum dicit ad Hebr. c. 7. 19. cum de Christo domino loqueretur, inquit: Nihil ad perfectum adducit lex. et c. 8. 6. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Tamen etiam etiam priusquam veniret fides

~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] in eam ~~[illegible]~~ revelanda esset, ut dicit ad Galatas C. 13. v. 23. Ideo fit ut auctor libri Sapientiae argumentum spei fidei circa aeternas et spirituales dilatationes ita uberrime tractaret quam quos [illegible] Cap. 13. toto, 4. et 5. in hanc [illegible]: [illegible] c. 15. Justi autem in perpetuum vivent, et apud Dominum est merces eorum, et cogitatio illorum apud altissimum.

Cap. 13.

De libri proprii Auctore proponitur

7\. Facit difficultatem definire, quis libri sit auctor, et an Salomon. Negant plerique ex antiquis, descendunt pe: dibus in eamdem sententiam plurimi et [illegible] limi recentiores. Nihil eos movet, quod et Graece liber hic inscribatur *Sapientia Salomonis*; et quod veluti Salomonis, et sub Salomonis nomine a patribus vetustissimis communiter nuncupetur. Nam ~~pro~~ illis omnibus huic dif: ficultati respondet S. Augustinus l. 2. *de Do: ctrina Christiana* C. 7. Sapientia enim, et quod dicimus *Ecclesiasticum*, qui alium manifeste a Salomone profert auctorem, Salomoni veteres acceptos pariter referebant: *nam illi duo libri de quadam similitudine Salomonis esse dicuntur.* Quippe et materia subiecta illorum, et stilus proverbialis, quo Ecclesiasticus constat, cum Ecclesiaste, et cum Proverbiis mirifice consenti: unt.

8\. Adimit eumdem Salomoni loco secundo Sanctus Hieronymus praefatione in libros Salomonis ad Chromatium Aquilejensem, et ad Heliodorum Al: tinas Episcopos scribens. Censet acriter in hunc modum. *Fertur pseudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inscribitur. Apud Hebraeos nusquam est, quia et ipse stilus graecam eloquentiam redolet; et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Judaei Philonis affirmant.*

9\. Ubi cum pseudepigraphum legis, non idcirco vel malum librum, vel inutilem censere debes; sed cujus tantum scriptoris hominis verum nomen sup: positum et ignotum videretur ~~[illegible]~~. Alii enim sunt libri pseu depigraphi, qui objecto ipso, quod proponunt, et in quo versantur, fallunt; quippe sententias compo: nunt malas, et ad aliorum perniciem committunt; alii quorum ~~solum~~ tantum scriptoris nomen [illegible] latet, quosque ab aliis pro aliis compositos arbi: tramur. Quare utcumque pseudepigraphum

haberet hanc Sapientiam Hieronymus, nihil ta:
men obstitit, quin sacro Canone dignum probarent
Patres concilii Florentini in decreto Unionis, itemq:
que post illos Ecclesia universalis in Concilio Tri:
dentino sess. 4. Igitur Hieronymi temporibus non
eum librum vulgo recipiebant, tanquam divine
auctoritatis, utcumque bonum, atque utilem
probarent Ecclesiae frequentissime. Hinc illae voces
doctoris ipsius maximi eum librum cum quadam
animi formidine citantis, et proponentis. v. g. Com:
ment. in Zach. l. 3. c. 12. Unde et in Sapientia
quae Salomonis inscribitur (si cui tamen placet librum
recipere) reperimus etc. Et dialog. contra Pelagia:
nos tom. 2. cum citasset illud Sapientiae C. 1. v. 1.
in Sapientia, et simplicitate cordis quaerite Deum;
subjungit: ac ne forte huic volumini contradicas.
Quapropter frequens occurrit eruditis, ut discri:
mine utantur inter libros Canonicos, et protoca:
nonicos, et Deuterocanonicos. Primae classis illi
sunt, de quorum vel fide, vel auctore nunquam
in Ecclesia dubitatum est: ad secundam classem
pertinet haec Sapientia.

10\. Inter Recentiores eminent Cornelius a Lapide,
et Calmetus qui disputaverint ut de possessione hujus
auctoritate ~~hujus libri~~ Salomonem detruderent
~~Calmetum legi olim, nunc mihi non suppetunt illi~~
~~us commentarii~~ Viderit ~~qui [illegible] est et [illegible]~~
~~[illegible] quam ego meo [illegible] libraria, quantam~~
~~hoc loco opportuerit [illegible] paupertatem [illegible]~~
~~[illegible]~~ Neque est necesse, ut hic essentiantur
conjecturae, quas vel uterque, vel alteruter lauda:
torum virorum inferunt, quas creator cuinam potius
auctori acceptum velint. Otiosum est enim ~~vel~~ prae:
ter assumptam laborare provinciam, ~~vel~~ et praeter
animi sententiam. Cornelii hanc ~~[illegible]~~ rationem repe:
rio praeter allatas Hieronymianas, et Augustinianas,
quibus non esse Salomonis insinuat. In Cap. 15.
ad v. 14. legis apud Vulgatam: Omnes enim insipientes
et infelices supra modum animae superbi sunt inimici
populi tui, et imperantes illi subjiciunt eum: Ex
hoc loco eruet, Salomonem non esse auctorem hujus
libri. Nam ejus quo nunc, gentes dominabantur Isra:
eli sed potius ipse. per Salomonem dominabatur in
caeteris gentibus, praesertim vicinioribus. Atque sunt, quae possunt
~~possum colligere~~ in confirmationem illius partis, quae
~~negat~~ hunc librum Salomonis esse inficiatur. Sed
fortasse sunt satis ~~libro addito~~ non quorumque
volo, sed quas res ipsa occasio dat. Ex ~~[illegible]~~
~~[illegible] [illegible] [illegible], nec ornamenta [illegible] in meis requirens velim, sed veritatem et [illegible], memo~~
~~et hoc nomine ne despexeris illius sententiae ex~~ Proverbiis C. 11. v. 2. Cum despicis pauperem exspectat [illegible] ejus.

... et prolatione in hunc librum, et peculiari disser:
tatione de auctore ipso videlicet hujus libri exemplar sed iis
fundamentis, quae utcumque ab illo grandius amplificentur, non desinunt esse tamen leviora. Inquit enim in Praef. "Nulli enim, vel saltem pau:
"ci ... Hebraismi, multaeque ad genium linguae contractae periodi. Profanis etiam quandoque phrases derivantur, uti illae C. 14. 6. de Gigantibus in aquis
"diluvii demersis. C. 17. de fluvio Lethe vel oblivionis, de Regno Adis, vel Plutonis C. 2. 17. de Ambrosia C. 19. 20. etc. atque fere sunt illa nova praeter ea
quae vel ex Comico vel ex aliis refert in praefatione; uti illud de omnique magis gravitati sacri interpretis, ut plerumque inanissima passim apud
eundem in dissertatione de Auctore " Praetereundum hic censeo quod est libri animadversum de pluribus paganicis, quibus opus aspergitur, ut de regno
"Adis, vel Plutone, de Ambrosia etc. Quae porro fabellae Salomone recentiores videantur; quemadmodum et eandem recentiorem aetatem sapiunt
"quae de vocis correctis sequuntur C. 17. 8."

Cap. 7

Rationes contrariæ partis.

11. Pugnat pro Salomone primo Bellarminus lib. 1 de Scriptoribus Ecclesiasticis. Sequit enim: Sed tamen „a veteribus patribus communi consensu hic liber tri„buitur Salomoni, ut notum est ex ~~Eusebio l. 4. hist.~~ et aliis quos citat ex Eusebio l. 4. h. „c. 22. Tertulliano de præscriptione, Cypriano de mor„talitate Hilario in Ps. 127 Ambrosio serm. 9. in Ps. „118. Basilio l. 5. in Eunomium, Epiphanio heresi „Anomæorum, et Augustino tractatu in Ps. 63. Et ipse „auctor libri Sapientiæ cap. 9 testatur se fuisse Regem „in Israel et sibi a Domino imperatum, ut templum „ædificaret, quæ in Salomonem proprie conveniunt.“ Hæc Bellarminus ut defendat Salomonem in rei suæ possessione. Tamen cum remidiare, non commodis favore partis contrariæ, ut litem dirimat, commendat partitionem libri inter sententias et verba; et sententias Salomoni vertat, verba et libri compositionem alteri cuilibet, fere in eum modum, quo Ciceroniani de oratore et scripti a Tullio sunt, et sermones continent alienos, Crassi videlicet et Antonii.

12. Tirinus utcumque adversariorum auctoritatem non contemnat, definit tamen „ Sed longe probabilius „videtur ipsummet Salomonem auctorem, et scriptorem „esse: nam cap. 9. v. 7. directe ait: tu elegisti me regem „populo tuo: et dixisti me ædificare templum in mon„te sancto tuo. Et ita affirmat Eusebius l. 4. Eccl. „hist. c. 22. et apud ipsum Egesippus et Irenæus. „idemque sentiunt Tertullianus de Præscript. c. 7. et „adversus Valent. c. 2. Cyprianus l. de exhort. mart. „c. 12. et de singul. cleric. Lactantius l. 4. de Vera „Sap. c. 16. Ambrosius l. de Paradiso c. 12. et l. de „42 mansionibus mans. 17. August. de mendacio c. 6 „et de natura et gratia c. 15. Hieron. in c. 12 Zach. „et alii Patres citati hic a Christoph. a Castro Jac. „Keytero et Joanne Lorino.“ Addit idem Tirinus hunc librum et Hebraice conscriptum, et pro canonico habitum olim fuisse ab ipsis Hebræis, citatque Isidorum, et a Castro et alios: Quorum verum vel veteli vel aliis aut volenti examinare appareat quid sit quod sequatur; nam sub his præsidiis plerumque libet errandi materia, nisi patitur resciunatur et examinatur. Plerumque patres antiqui citant hunc librum sub nomine Salomonis. Nam S. Augustinus quidem se se quidem revocat et explicat omnium nomine, qui suspecti venerunt citare aliud est, aliud affirmare ac defendere. c. 3. n. 7.

Cap. 8

Proponitur sententia.

13. Salomon est igitur auctor libri Sapientiæ. Cuius asserendæ rei rationes suppetunt nec paucæ, nec parvæ, sed æquæ et multæ, et firmæ. Prima quæ petitur ab ipso suo met testimonio nam Cap. 9. v. 7. directe ait: Tu elegisti me Regem populo tuo: et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo. Hæc enim a Salomone nemini præterea conveniunt

14. Praeterea Graece inscribitur non Sapientia tantum hic liber, sed etiam adiungitur Salomonis. Cur autem sine graviori fundamento ea nuncupatio contemnatur?

15. Praeterea cum libri materia Salomonem auctorem innuat, ut paulo ante dictum est ratione prima; non nihil in eo legitur, quod Salomonem da[?] spatio proprietate detrudat. Cur autem velimus esse huius libri recentiorem Scriptorem, cum in tanta serie historiarum, et rerum quas infert, et allegat nihil sit quod quum Salomonis manifeste non antevertat?

16. Praeterea vis ipsa rerum, et sententiarum reliquis Salomonis libris, de quibus dubium nullum versatur affinis est. Quae enim dicit de laudibus sapientiae, etsi amplius in hoc libro ~~amplificantur~~ exaggerantur, et uberius tractantur, eadem sunt tamen, ac quae proverbiorum c. 8. Stilus, et argumentationi ratio perquam similis ubique comperitur, atque in eo libro, qui dicitur Ecclesiastes.

Cap. 6.

Responsio ad obiecta.

17. Evidentia quae obiiciuntur, [...] firmo pede stant. Nam quod obiiciunt etiam Ecclesiasticum a bene multis nuncupari Salomonis, cum manifeste Salomonis non sit, hoc parum officit. ~~Nam etiam Ecclesiasticus Sirach a permultis nec raro Salomonis nuncupatur cum tamen sit manifestum non esse Salo~~ Propterea quod enim Ecclesiasticus habet manifeste alium a Salomone auctorem, manifeste etiam exinde intelligimus vocari illum Salomoni de illa stili et sententiarum similitudine, de qua censet S. Augustinus, et quasi antonomasia quadam altero pro altero variato nomine auctoris. Verum Sapientia et Salomonis inscribitur, et vis rerum, et rationes intimae, et sententiae libri Salomoni asserunt. Est ergo Salomonis.

18. Quid ~~quod~~ autem quod sugillat in hoc libro S. Hieronymus Graecam eloquentiam et apud Hebraeos nunquam esse et nonnulli scriptorum veterum hunc esse Iudaei Philonis affirmant. Primum illud eam responsionem habet, quam S. idem Hieronymus [...] libro suppeditat de optimo genere interpretandi. Cum enim interpretandi rationes duae sint, quarum una tenacior literarum est, altera liberior ~~quae~~ [...] verum et quae ut loquit Cicero de optimo gen. oratorum non verba annumerari lectori putat oportere, sed tamen quam appendere, qui Sapientiam ex Hebraeo transtulit sublimitate [...] delectatus potuit probabiliter a rigore literali voluisse recedere, et ita Graecam facere, ut sermo Graecus magis pateretur, utque in novam dialectum concinnius transiret et elegantius. Quod

Hebraeum ubi fuerit, Hebraicum et nativum simplici: tatem certe totam debuit liber refugere, vel si: cut Aeschines et Demosthenes a Cicerone translati Hellenis: mum totum deperdebant, et Latinitatis commenda: bant. Potuit igitur et Hebraicus hic liber esse, et translatus in Graecum assumere odorem totum Graeca eloquentiae.

19. At apud Hebraeos nusquam est. Respondeo. Tandem: non Hebraicum etiam librum Baruch, et Danielis partem non parvam, et multa recipiuntur a nostris de libro Hesther, quae in Hebraeo non apparent. Licet igitur iis admittere hunc etiam Sapientiam.

20. Quod autem Hebraei Philoni dant cujus, quem ipsi nesciunt, hoc levius est, (donec doceant, quem Philo: nem intelligant, et suum propositum confirment) quam ut necesse sit, ut in eo refellendo operosius laboremus.

21. ~~Inquit~~ Apponit Bellarminus l. cit. de Script. Eccl. » Haec discordia facile conciliabitur, si dicamus sen: » tentias hujus libri esse Salomonis, sed collectas » in unum volumen, et Graecis verbis expressas » a Philone, non illo qui tempore Caji Imp. » floruit, sed alio antiquiore. ». Praeterquam tamen hoc effugium mere commentitium est multis ~~etiam~~ adhuc ipsum etiam se dissolvit argumentis. Nam primo intruditur pro Salo: mone Philo, et per se ipsum ~~auctor~~ homo non certus, et magis etiam auctor incertus. Nam et de quo quidem Philone dicant, du: bitant, et cum aliquem certum statuerint quem malint, novum de integro dubium fit reliquum, ~~sed~~ quomodo confirment, ab illo scriptam Sapientiam fuisse. Praeterea difficultatem propositam non iam sic solvunt, sed illam novam adjungunt, quatenus ille vel Philo vel alius quilibet Salomonis sen: tentias repererit, quatenus ordinaverit, quod indicium res Salomonis discriminet ab ordi: natione, et additamentis Scriptoris subsequenti ordinationem. Cur si invenit Salomonis opus iam existens, quicumque fuerit ille collector non edidit quale reperit? Nonne id majorem idem ipsi operi conciliasset? Si Opus integrum et existens per se reperit, qua nova ordina: tione opus fuit, cum per se ipsum ordina: tissimus Sapientiae liber videri possit et exposcat? Si sen: tentias dispersas Salomonis in unum concin: navit, an ex laciniis abscisis compactum

talis: libri moles: non in quae crevit novi:
im ut ipsa sola lex compositio novo a Salo:
mone acceptum librum refert acceptum. Ubi:
nam tamen apparet hujus restitutionis vesti:
cum praeterim non contexta hic liber ab propriis
gium. Quicunque porro ille restitutor fuit,
cur Salomonis ita meminit, ut illum
insinuaret in libro oratorem, qui ita obtinus
est ut nullo signo neque generatim et uni:
versè se proderet. Fuit enim haec animadver:
sio viris olim prudentissimis qui Salomonis
ediderunt et proverbia, et Ecclesiasten, ut
et editionem suam, et suam in editione ope:
ram quam praestiterant, profiterentur. Hinc
proemium illud in libro proverbiorum C. 1. a v.
1. ad totum sextum, prorsus a Salomone alie:
num, et illius, qui ut apparet, librum edidit
praecipuum. Proverbia enim et voces Salomonis
non aliter incipiunt quam a versu septimo:
Timor domini principium sapientiae. Similiter
primus versus in Ecclesiaste prodit editorem libri:
Verba Ecclesiastae, filii David, Regis Jerusalem.
Et ad libri calcem C. 12. a v. 8 ad reliquum finem
verba item illius sunt qui eam concionem Salomo:
nis vulgavit, nec jam amplius Salomonis. Dico
hos ipsum, aut aliquid simile futurum fuisse
ut fieret etiam in libro Sapientiae, nisi liber
totus esset Salomonis, sed ab alteri quolibet
collectus fuisset. Quod tamen tam falsum est,
quam nullo signo apparet; Vere Horatius
diceret hoc loco l. 2. Sat. 3.
" Nil agit exemplum, quod litem lite resolvit.
" ic Estat minus accurati negotium facere quod Cornelius
a Lapide sumpsit in Commentario C. 15. v. 14. Legis enim
in exemplari Vulgato: Omnes enim sunt insipientes, et
infelices supra modum animae superbi: sunt inimici po:
puli tui, et imperantes illi. Imperantes illi, nekvagit
a Lapide, h. e. qui eum potentia premunt, ut verbis
Walfflius apud eundem. Et notat " Ex hoc loco liquet,
" Salomonem non esse auctorem hujus libri. Nam ejus quo
" nullae gentes dominabantur Israeli, sed potius Israel per
" Salomonem dominabatur caeteris gentibus, praesertim vicinis
" ...ibus. " Huic objectioni in nostro commentario quatuor
jam abhinc annis respondebam " Estat tamen hic locus
" congruere orationi etiam Salomonis, si intelligas per super:
" bos nobiliores, et ditiores, per populum minutiorem plebem
" quae fere a potentioribus violentiam sustinuit, et premi:
" nimium pati consuevit. " At ea responsio utcunque non
contraria non est institutae orationis argumento, tamen neque
firma, neque idonea est. Postulat pretium operae ut

sententiis et sine calce ut dicunt, sed maceria
velut liber proverbiorum; unde et quaecunque via
concinnatae sententiae potuerint per quemlibet colle:
ctorem in librum excrescere; sed oratio hic sit suis
legibus ita continuata, et sua methodo ac via ita
concinna; ut vel totus liber Salomoni vere debe:
at cum compositione universa, et colligatione, vel
vix jota quidem; aut ne vix quidem sit illi
videatur vindicandus

Rotam ut.

ipsa Graeca littera referatur, ut intelligamus quid Cornelii a Lapide respondentes sequi conveniat. Graecus ergo habet sic: Πάντες δ' ἀφροσύνῃ ... ὑπὲρ ψυχῆς νηπίου, οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ σου καταδυναστεύσαντες αὐτόν. Est hoc si litteraliter transferas idem, ac si dicas: Omnes autem stultissimi, et infelices super animam infantis, ii erant qui populum tuum indomantes ipsum. Seamque ejus loci sententia clarior omnia qui sequuntur. Omnes autem [illegible] et miserabiles super mentem [illegible] [illegible] inimici fuerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut vulgata [illegible] et nostram ea est, nam Vulgatus in [illegible] participium καταδυναστεύσαντες quod tempus [illegible] est, et frequentissime significat praeteritum [illegible] imperfectum, cum redditum voce activa per participium, non haberet in praeterito tempore quod potius usurparet. Illud participium est unicum indicium temporis in toto illo versiculo, et ejus loci sententiae, ut solet frequentissime, [illegible] Si igitur praesenti vim habet, corruit conjectura Cornelii, comminiscentis liquere Salomonem non esse hujus libri auctorem, quia quo tempore scriptus est liber populus Hebraeorum sub alienum potestate detinebatur. Miror noluisse hoc animadvertere Cornelium, quippe qui linguam Graecanicam callebat; et alia locorum multa hujus libri utiliter elucidavit usus Graeco textu. ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Fuit ille igitur Salomon: et quia idoneae rationes huic sententiae opitulantur, et quia idonei suffragantur auctores, et quia nihil est in contrarium, quod verissime, et planissime non dissolvatur.

24. Confutanda illa quae [illegible] magis, quae Calmetus

Cap. V.

De Usu libri et utilitate.

13. Commendat hunc librum praeterea usus, et utilitas, [illegible] quae duplex est, huc enim pertinet librorum novi testamenti primae auctoritas, in quibus exempla ex hac Salomonis Sapientia perplurima videmus, aut oracula longe praeclarissima eventu comprobata; tum praeterea doctrina et disciplina tum fidei, tum [illegible] ex illo effluens [illegible]. Nam quod S. Matthaeus C. 13. scripsit v. 42. Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum, idem atque ipsum est, quod Sapientiae C. 3. v. 7. Fulgebunt justi, et tanquam scintillae in arundineto discurrent. Et quod hic sequitur v. 8. Judicabunt nationes, convenit cum eo Matthaei loco C. 12. v. 27. Filii vestri ipsi judices vestri erunt. Illa item Sapientiae C. 2. a v. 12. ad finem tam sunt Evangelistarum stilo affinia ut ex illis exscripta possint [illegible] illos praecessisse videantur. D. Paulus ad Rom. C. 11. v. 34. Quis enim cognovit sensum Domini aut quis consiliarius ejus fuit? juxta illud scripsit Sap. C. 9. v. 17. Sensum autem tuum quis sciet. Itemque ad Hebr. C. 1. v. 3. Qui cum sit splendor gloriae et figura substantiae ejus portansque omnia verbo virtutis suae purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis, comparatis

est locus ad illa Sapientis C. 7. v. 26. Candor est enim lucis æternæ, et speculum sine ~~mal~~ macula Dei majestatis, et imago bonitatis illius. et v. 27 Et cum sit una omnia potest, et in se permanens omnia innovat: et per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei, et prophetas constituit. Alia sunt eaque innumera apud Sapientem nostrum, quæ tum verborum tenus, tum vi sententiarum non solum exscripta sunt a scriptoribus novi testamenti, sed Apostolicæ theologiæ rationes, et principia apprime continent, et manifestissime suppeditant. Non est autem nostri instituti singula colligere; nec enim difficilis ea res est volenti cuilibet, nec nostram operam necessario postulat.

24. Patet ex his quod etiam erat alterum in proposito capite de libri utilitate. Videlicet illud proposuit sibi auctor sapientissimus, ut Reges et principes ad sapientiam cohortaretur; idque docet, ac tradit quasi scopum libri universum moraliter, ~~et~~ ex ipso operis themate instituto. Huc pertinent omnia quæ de sapientia humana, artium, Regumque disciplinarum origine hic illic dicuntur, ~~velut de natura, de me~~ sed præcipue cap. 7 cujus illa est summa sententia v. ~~[illegible]~~ 15. Mihi autem dedit Deus dicere ~~et~~ ex sententia, et præsumere digna horum, quæ mihi dantur, ut sciam, quæcunque sunt absconsa, et ~~[illegible]~~ improvisa, omnium enim artifex docuit me sapientia. At præterea de sapientia altiorem insurgens machinaturus molem venit ad Deum, et notiones divini verbi literalissima describens, tam sublimiter prophetat, ut Apostoli qui de Dei Verbo et Filio divinius præstantiusque scripserunt, ex hoc libro non figuras et umbras sed res, et corpus veritatis illius mirificæ quæ Christus est reperierint. Unde fit, ut quanto excellentiores sunt res, quæ hoc libro continentur, tanto etiam magis pietas postulare videatur, et religionis studium ut ab auctore incerti nominis, et fere Rabbinicam olente ~~vanitatem~~ & ~~[illegible]~~ manibus auferatur, et Salomoni mortalium sapientissimo auctori proprio restitutus laudem illam etiam ætatis et qui, et hominis parentis accipiat (~~[illegible] liber est, quod [illegible] non ago [illegible] non enim hic ago [illegible]~~ sermo est de divino operi ~~[illegible] liber divinus [illegible]~~) quam non sine maxima calumnia detraheret quis aliis Scripturis, quæ sine controversia tenentur ut ~~[illegible]~~ authenticæ Salomonis.

Cap. V.

De Nova interpretatione Sapientiæ

25. Unum superest ut ~~[illegible]~~ consilium aperiam meum, quod me induxit ut novam hujus libri interpretationem navarem. De versione veteri, quæ vulgo in Ecclesia usurpatur placet exscribere Cornelii a Lapide doctrinam „ Jam vero S. Hieronymus, qui auctor est Latinæ „ versionis vulgatæ Bibliorum exceptis psalmis (in his „ enim Ecclesia retinuit versionem Septuaginta, utpote jam „ omnium ore tritam, et decantatam) non videtur fuisse inter„ pres hujus libri, et Ecclesiastici; quia eos non videtur „ habuisse canonicos; unde nec prologum eis præfixit, uti „ in cæteris libris a se traductis facere solet, imo passim „ aliter Sapientiam citat, quam habeat nostra Vulgata „ ut patet ex Commentariis ejus in Cap. 53. Isaiæ, et

et antiquam Tertulliani opinionem reprehendunt accuratius coronas vel novitatis, vel idolatriæ, et calumniam pariter librum a Salomone amovendi, idcirco, quia meminerit coronarum. Valeat de his Tertulliani ipsius sententia paulo ante prolatis l. eodem de Cor. Dicimus enim eas deinde et nostris et superiorum usibus, et Dei rebus, et ipsi Christo competere quæ merae utilitates, et certa subsidia, et honesta solatia necessariis vitæ humanæ procuraverant: ut ab ipso Deo ingenia credantur prove prospectore, et instructore, et oblectatore, forte hominis sui.

ut puto maxime a Tertulliano est, qui libro de corona militis suæ causæ nimis, ingenioque indulgens ~~[illegible]~~ ita abolet ab omni antiquitate usum etiam coronarum, ut putet, nec ipsum Dei Templum nec arcam testimonii, nec tabernaculum martyrii, nec altare, nec candelabrum inveniri coronatum. Sed hisce nostra rebus divinitus attributam intelligamus coronam; quod Evodi historia sæpius repetit, coronavisse olim homines ipsos coronis quæ subiicio testimonia facile ostendent: Gen. C. 41. v. 42. Pharao Josephi torquem aureum circumposuit; Josues porro corona ubertis est rejecta de terra. Dolet Job C. 19. 9. spoliatum se gloria sua, et coronam ablatam de capite meo. Et David ps. 20. lætatur v. 4. Deo gratias agens, posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. Quod si ad coronas floridas pertinet adversarius magnum, hæc mea sane in usu erant in regnis des temporibus Isaiæ, si quæ vis est testimonio c. 28. v. 1. Væ coronæ superbiæ filiis Ephraim, et flori decidenti quibus verbis alia nulla sententia est nisi, væ superbis filiis Ephraim coronatis flore deciduo. Unde et v. 4. Et erit flos decidens pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim. Et ne penitus improbetur usus coronarum quia satis honesti [illegible] Judæorum competeret, subjungit v. 5. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, et sertum exultationis residuo populi sui. Atque quanquam

"in Zachar. c. 8 et 12. et aliis saepius a S. Augustino
" Cypriano, Dionysio Areopagita, et aliis S. Hieronymo
" antiquioribus citantur sententiae e libro Sapientiae eo[dem]
" plane modo, quo nunc habentur in vulgata latina. Illa
" ergo ante S. Hieronymum extitit omnino. Quare
" plane verisimile est in Sapientia et Ecclesiastico retentam
" fuisse ab Ecclesia priscam versionem, qua ipsa usa fuit
" ante S. Hieronymum etc.

26. Quare manifestum est quantum auctoritatis illa sibi
vindicet ex ipsa sua antiquitate, praeter usum continuum
[illegible] Ecclesiarum, in quibus perpetuo omnium
saeculorum ordine semper lecta passim est. Tamen et
a Cornelio eodem et ab [illegible] aliis
communiter desiderantur in illa minor quaedam nitor
et obscuritas, et quidam candor quidam et proprie
magis significans verborum expressio, quam ut habeat;
inde fit ut non raro in vulgata [illegible]
tentiae fere quaedam involutae delitescant, ut quid
valeant vix expiscari possit, qui ad Graecum
autographum non confugiat. Proinde a Lapide tum
saepe ipsum textum de novo vertit, et Graecum nova
minerva in latinum transfert, quia Latinus sermo
implexus, varius, obscurus [illegible] Ergo [illegible]
ea cura mihi incessit cupido investigandi quae vis
et notio sibi penitus esset, ut novam translationem
ad [illegible] usum proprio marte adornarem, absol[uto]
iterum laborem non dissimilem in Evangelistas, accede[ret]
bam emendaturus. Verum ut onus [illegible] quas
levarem, visum est ad alium librum, eumque di[-]
versum argumento curam converterem; itaque tu[-]
scepi hanc provinciam in Sapientiam, cui jam
quatuor ab hinc fere annis in eamdem adjuvante
commentario Cornelii a Lapide [illegible] viderem
quempiam alium tutum latino solo inspecto tex[-]
tu novarum. Nunc autem quid circa Graecum
positionem [illegible] profitebor.

27 Similis fere a me in transferendo ratio servata
est, atque in Evangelistarum Hellenismo
ubi ostenderem [illegible] Latinis. Quare [illegible]
est hic describere; quae illic profiteor, unde et
volentem [illegible] ad [illegible] remitto
quae in illud opus exuberant. Illud hic [illegible]
quae in [illegible] regimine Hellenismi [illegible]
[illegible] appenditur paraphrasis sententiam dilucidans
et enucleans, quae texti subest. Quod adeo necess[arium]
sanum visum est futurum, nam versio latinis
[illegible] comparata, sed Hellenismum, et peregrinita[tem]
[illegible] exprimens non potest, ut [illegible]
dare [illegible], obsoleta obscuriorum medica[-]
tur illi in Evangelistis Vulgata interpretatio,
quae cum omnium et ore, et studio trita sit
[illegible] potest non satis fere nota esse et intelle[-]
cta, cum praesertim nemo in illam fere aliquid
commentarium aut non legat, aut leviter attingat

Verum Sapientiæ librum nemo diffitebitur quanto levius teratur, curetur, elaboretur. Unde etiam multo magis ignoretur necesse est. Quapropter ut nihil obscuritatis litera eius retineret, atque ut brevitati quam maxime consuleretur in hoc opere, paraphrasim lucubravi, cuius ea vis una et ratio est, ut simplicem tantum sententiam auctoris exprimerem, quæ et quanta resultat ex textu, considerata tum communi vocum significatione, tum vi etymologiarum. Nam harum etiam quanta ratio facienda sit in Scripturis Sanctis, ut quæ in illis vera et germana sententia sit cognoscatur, dixi præfatione in Evangelistas. Hoc profiteor me secutum fuisse. Num etiam assequutus sim aliorum esto iudicium. Videbit enim lector noster, qui ~~linguam~~ studia nostra non despexerit propter vim articulorum, particularum, compositarum vocum ~~quas amplificationem~~ in paraphrasim fere cum amplificatione quadam descendisse orationem. At qui vim verum earundem subtilius perspexerit, et cum ~~nostra orat~~ vi orationis nostræ paraphrasticæ contulerit, videbit eandem respondere et rem rei penitus, et vim vi orationis. Hoc pro ratione instituti provinciæ debeo; id cum faciendum mihi sumpsi; Deus fuerit auxilio, et faveat, ut etiam videar præstitisse

1. Mu[illegible]
[illegible]
2. Qu[illegible]
3. Qu[illegible]
[illegible]
4 Ho[illegible]
5 Cu[illegible]
me[illegible]
en[illegible]

Pauli τ. Apostoli ea ad Hebreos
Epistola
Cap. I.

1 Multipartim et multiverse olim τ deus loquitans τ.
patribus in τ. prophetaribus, super habitissimum τ.
diebus his loquitavit nobis in filio.
2. Quem posuit sortibulilem omnium: per quem et ~~quod~~ s.
fecerat.
3. Qui ens effulgentia τ. visibilitatis, et carater τ.
hypostasis ipsius: ferens que τ. omnia τ. fluxit
τ. potentiæ ipsius: per seipsum purgationem fa:
citans τ. peccatorum nostri, sedit in dextera τ.
magnitudinis in altis.

4 Hoc tanto. tenentior factus τ. angelis, quanto differen:
tius ante ipsos hæreditavit, nomen.
5 Cuinam enim fatust unquam τ. angelorum: filius
mei es tu. ego ~~dilectum~~ genui te? et rursum: ego
ero ipsi in patrem: et ipse erit mihi in filium?

1. Multifarie, multisque modis olim Deus loquu:
~~tus~~ cum sit patribus in profetis, novissime diebus
his loquutus est nobis in filio:
2. Quem constituit definitorem sortis omnium. quo
mediante etiam secula fecerat.
3. Qui cum sit emanatio splendoris qua Deus vide:
tur cum gloria, et imago substantiæ ipsius: cumque
ferat omnia ambitu virtutis ipsius: per semeti:
psum ~~propriam~~ emundationem cum ~~fecisset peccato:~~
~~rum~~ fecerit peccatorum nostrorum, obtinuit ut
sederet ad dexteram magnificentiæ in excelsis.
4. Videlicet tanto præstantior factus angelis, quanto
glorie inferens præ illis obtinuit nomen.
5. Cuinam enim dixit unquam angelorum filius
meus es tu: ego ~~te~~ æterne genuiste et rursum ego ero
ipsi in patrem, et ipse erit mihi in filium.

Epitome

Historiæ ~~Evang~~ Christianæ
ex quatuor Evangelistarum
contextu compositæ.
itemque
Probabilitas Catenæ Sacræ ostenditur.
~~Libri~~ Itemque

Historia Composita.

§. 1. Caput 1. Exordium in historia composita juxta stilum Sancti Lucæ c. 1. v. 1. ad 4.

1. Quoniam quidem multi conati sunt ordinare
narrationem rerum quas Evangelistæ quatuor
voluminibus complexi sunt;
Sicut illi tradiderunt, qui ab initio ipsi
viderunt, et ministri fuerunt sermonis,
vel ab iis primis acceperunt qui ipsi vide:
runt, et testificabantur;
Visum est et mihi assequuto omnia ex horum
scriptis diligenter, ex ordine, hæc transcribere,
optime Theophile;
Ut faciliorem et planiorem teneas eorum verborum,
de quibus eruditus es veritatem.

Cap. 2.

1. Proponitur universi Evangelii totius argumentum
ad mentem S. Joannis Cap. 1.

In principio erat verbum, et verbum erat apud
Deum, et deus erat verbum. Hic erat in
principio apud deum. Omnia <u>deinceps</u> per
ipsum facta sunt: et non per verbum ipsum
nihil factum est ex omnibus quæ facta sunt.
In ipso vita erat, et vita est lux hominum.
Lux autem quæ cum luceat in tenebris, te:
nebræ nullæ valent illam concludere, neque
constringere. Erat in mundo, quandoquidem
per ipsum, et in ipso mundus factus est; mun:
dus vero deum non cognovit. Tum venit ad
gentem peculiarem suam, et ipsi qui populus
dei eatenus dicti erant, eum non receperunt.
Qui cunque autem receperunt eum, dedit
illis excellens illud gratiæ donum, ut fieri
possent filii dei, si crederent, fidemque

profiterentur in partes ejus. Quippe qui facti
sunt filii Dei non per ullam vim sanguinis,
neque per ullam commixtionem carnis, neque
virili semine, sed aliter atque aliter ex ipso Deo.
Nam Dei verbum factum caro est, et inter nos
homines, atque cum hominibus habitavit, vi:
deruntque speciem illius electi ab illo praeci:
pue testes, quibus gloriam ille manifestavit
suam, qualem habere poterat, atque habet
qui praecipua ratione unigenitus sit aeterni
Patris, plenus gratiae manifestissime.

Cap. 3.

1. Joannes Baptista generatur.
2. Gabriel venit ad Mariam.
Lucae C. 1. a v. 5. ad 27.

Fuit in diebus Herodis regis Judaeae sacerdos quidam
nomine Zacharias de vice ac diarii Abia;
et uxor illius etc. ad v. 27.

Cap. 4.

1. Liber Generationis Jesu Christi secundum carnem
per Virginem Matrem.
Matth. C. 1. a v. 1. ad 17.

Liber generationis etc.

Cap. 5.

1 Liber Generationis Joseph.
Lucae C. 3. v. 23.

Cap. 6.

1 Verbi Divini incarnatio.
Matth. C. 1. v. 24. Lucae C. 1. a v. 26. ad 38.

Christi autem generatio sic erat. Gabriel angelus
ingreditur ad Mariam, et ingressus ad eam dixit
ingressus ad eam dixit: ave etc. ad v. 38.

Cap. 7.

1. Maria invenitur in utero habens.
2. Angelus docet Joseph in somnis.
3 Joseph accipit Mariam in Conjugem.

Desponsata erat mater Jesu Maria Joseph, needum
fuerunt celebratae nuptiae, itaut in uxorem Joseph
accepisset illam, cum fit evidens habere illam
in utero, quod habebat de Spiritu Sancto. Joseph
autem qui sponsalium jure vir ejus erat cum
et zelo iunis sui teneretur, et nollet eam pro:
pterea ostentare accusando, consilium cepit
occulte dimittendae. Haec dum cogitat, ecce Angelus
domini apparuit in somnis ei dicens: Joseph fili

David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam; quod enim in ea natum est, non de peccato illius, sed operante Spiritu Sancto natum est. Pariet autem filium; cui tu ipse vocabis nomen, dicesque Jesum; hic erit enim qui salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc enim illud ipsum est, quo impletur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit, et pariet filium: et vocabunt nomen ejus Emmanuel: quod est interpretatum: nobiscum Deus. Experrexit Joseph a somno; fecitque sicut praecepit ei Angelus Domini; et Mariae nuptias celebravit, ut acciperet in conjugem suam. Destititque illam virili jure, ac consuetudine cognoscere quandiu peperit filium suum primogenitum: et vocavit nomen ejus Jesum.

Cap. 4.

1. Maria visitat Elisabeth.
2. Elisabet prophetat.
3. Maria magnificat Dominum
4. Revertitur Nazareth

Luc. c. 1. v. 39. ad 56.

Cap. 5.

1. Nativitas Joannis.
2. Canticum Zachariae.
3. Solitudo Joannis.

Luc. C. 1. a. v. 57. ad finem.

Dissertatio 1

De Continuatione Historiae Christianae a visione Zachariae ad nativitatem Joannis Baptistae.

Singulare dixit S. Augustinus tom. 10 de Verbis Domini, in Evang. secundum Matth. serm. 16 quamlibet aliam scopum inspiceret S. doctrinae auctor: res praecipue attendi in Evangeliorum libris debet, de quibus illud verissime a S. Hieronymo dictum est ad Paulinum: Matthaeus, Marcus, Lucas, et Joannes quadriga Domini, et verum Cherubim, quod interpretatur scientiae multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillae emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, et in sublime tendentes, terga pennata, et ubique volitantia, tenent se mutuo, sibique perplexi sunt, et quasi rota in rota volvuntur, et pergunt, quocunque eos flatus Spiritus Sancti perduxerit. distribuere tempora, et Scripturas concordare. Inde multi a primis seculis ad hanc diem conati sunt Evangelistas ita adunare, ut ex quatuor scriptis unam conflarent historiam cum tomos et libros veteres qui in hac carina laboraverunt, nemo minoribus plane faciat satis si minores consulas, nemo suis adhuc studiis vel repertis abeat contentus. Qui quidem eo etiam sua studia contulerunt ut rerum gestarum non modo communionem temporum sed praecipue singularum dies adstruere et affirmare conarentur; tamen quaestiones quae propter eos excedunt, quae ab Evangelistis ipsis definita sint vel quae constantissima Ecclesiae traditione confirmantur

tam inconstanter dubie, imprudenter, temere, atque ordinatur id quod con:
stituat, quam ostendit vel variichus sententiarum,
vel ipsorum perplexitas, qui affirmant, vel non.
obscura quandoque dissensio ab ipsis intimibus
Evangelistarum, velut quidem difficultas probat, quæ
in Evangelistis ipsis conciliandis sustinent, vel in rebus
quibuslibet compertissimis retinendis. Hanc ego labem
a meis studiis amovere cum facile, tum ut mihi
videor feliciter. Illa enim, quæ a divinis Scripto:
ribus indubia mihi et perspicua non constant
non tam sollicitus eorum inquiro, quam libens
prætermitto. Cum itaque minori circulo mea
scientia contineatur, tamen quantulacunque
illa erit, et in rebus divinis, et in rebus eru:
ditæ ratione confirmatis dabo operam ut con:
sistat. Seriem historiæ Christianæ suscipio ex
quatuor Evangelistis ostendendam, et omnium
simul prosequutus stilum uno continuandam.
Peto igitur hanc veniam meis institutis necessa:
riam, meis rationibus convenientem, ut mihi liceat
id peragere quantum modo assistent Evangelistarum
suam testimonia. Aliorum opinationes, qui istac
aqua remigaverunt non contemno, utcumque non
sequor. Sed cum inter omnes diversitatis plurimum
videatur, non tantundem appareat certæ rationis;
ita laudabo singulos, quotiescumque accedentes comperiam
meis partibus, ut neminem in summa profitear
ducem, quem sæpius debeam refellere, quam
sectari. Ergo a visione Zachariæ unde incipit
S. Lucas Evangelium ad nativitatem Joannis Baptistæ,
hæc summa rerum, et epitome est.
1. Elisabeth concipit Joannem Baptistam menses totos quinque. Luc. c. 1. v. 5. ad 25.
2. Mense conceptionis Elisabeth ineunte sexto Gabriel venit ad Mariam. v. 26.
3. Maria virgo tunc desponsata erat Joseph, sed nuptias nondum celebraverat. v. 27.
4. Describit Matthæus generationem Christi Domini secundum carnem
per virginem matrem c. 1. v. 1. ad 17.
5. Lucas describit generationem, genealogiamve matris
dicere Joseph. Luc. c. 3. v. 23.
6. Divini verbi incarnatio post tempore nuptiarum
matris virginis solemnia Luc. c. 1. a v. 26. ad 38.
7. Maria virgo invenitur in utero habens jam sponsa, at
nondum conjux, sive uxor Matth. c. 1. v. 18.
8. Angelus in somnis monet Joseph ut festinet nuptias Matth. c. 1. [illegible]
9. Joseph nuptias cum Virgine celebrat Matth. c. 1. v. 24.
10. Post hæc omnia Maria visitat Elisabeth. Luc. c. 1. 39. etc.
11. Revertitur Nazareth ante natum Joannis Baptistæ. ib. v. 56.
12. Post abitum Virginis ab Elisabeth Joannes nascitur. ib. 57. etc.
Hæc continuatio perspicua [illegible], et aperta valde considerantibus,
sed propter illorum opiniones, quarum [illegible]

authoritas potest objici, probantur singula breviter necesse est.

Primum, alterum, et tertium de conceptione Elisabeth quinque menses, deque annunciatione B. Mariæ Virginis sexto ineunte mense ac Elisabeth conceperat; tum illud tertium, quod videlicet fuerit id temporis Deipara Joseph desponsata, ita continuata succedunt, ut ambigendi de his locus nullus sit: quippe et a solo D. Luca alterum post alterum referuntur; et nihil est in aliis Evangelistis, quod ad id temporis pertinere possit.

Quartum quod ponitur et quintum non pertinent ad continuationem historiæ Christianæ, quidem, sed perhibent notionem personarum ad illam pertinentium; de hujusmodi dicetur alibi dissertatione peculiari.

Sextum manifeste constat. Certum est enim Deiparam concepisse in ipsa Angeli visitatione antequam illud contigerit Lucæ C. 1. v. 38. Et discessit Angelus ab ea. Atqui Angelus visit desponsatam, nondum maritam. Ergo divini Verbi incarnatio præiit tempore nuptiarum Matris Virginis solemnia.

Sequuntur hæc solemnia nuptiarum Beatissimæ Virginis, quanto nam facta fuisse suspicemur. Mirror dubitari. Tamen ut constet, jamdiu paravi uberem orationem, quæ alibi inter selectas quæstiones circa Evangelia a me inseretur. Certum et exploratum habeo nuptias Virginales celebratas tum fuisse, cum, veluti refert D. Matthæus C. 1. v. 24. Exsurgens autem Joseph a somno fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, et accepit conjugem suam. Vide Baronium, secundum quem ita et Spondanus in App. ad ann. n. 24. ergo et postquam Virgo beatissima inventa est in utero habens de Spiritu Sancto, et [illegible] jam mense sexto conceptionis Elisabeth. Id quod recenseo in epitome n. 7. 8. 9.

Nuptiis Virginis rite celebratis Maria venit ad Elisabeth. Intelligis cur S. Lucas C. 1. v. 56. non accurate illud refert: Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam. Iverat enim ad Elisabeth incepto mense sexto conceptionis Elisabeth. Tandem post, dum nuptiæ suæ curarentur, quod omnino intra paucos dies factum est ante exitum noni mensis conceptionis Elisabeth reversa Nazareth, et antequam Elisabeth pareret. Non igitur totis tribus mensibus cum Elisabeth remanere potuit. Proinde inquit non mensibus tribus, sed quasi mensibus tribus.

Sunt autem qui velint nuptialia Virginis celebrata esse postquam illa ex montanis Elisabeth reversa sit, quorum oratio tamen non penitus probari potest. Nam cum testetur S. Lucas miracula visa in natu Joannis Baptistæ super omnia montana Judææ vulgata fuisse c. 1. v. 65. utique illud etiam in his vulgatum fuerit, Elisabeth a Domini matre visitatam; idque non certe nullis innotuit. Id aperte enim cecinit Zacharias ib. vv. 68. 69. 70 Benedictus Dominus Deus Israel quia visitavit, et fecit redemptionem et erexit cornu salutis in domo David sicut locutus est. Puter Joseph quasi per tres menses totos tam inscium fuisse de sponsa Virgine, ut in signis, et ostentis, quæ fiebant unus latuerit, unum omnia latuerint." Pertinebat ille propter Mariam ad cognationem Zachariæ. Potuit ne igitur tres menses fere totos nescire divinum mysterium nisi ab angelo doceretur." 'Quid necesse erat doceri illum ab Angelo, cuius in domo cognata, in qua mysteria quorum ille tam proxime futurus erat particeps prædicabantur." Ergo ante illud mensium ac temporis dum Maria fuit apud Elisabeth, nuptialia Virginis celebrata sunt.

Post ~~hæc omnia igitur~~ peracta igitur solemnia nuptiarum Maria B. Virgo visitat Elisabeth, ut assero n. 10. in epitome. Reliqua per seriem consequentur n. 11. et 12. Duo tamen de colligi licet facile. Est unum de anni tempore, quo Joannes Baptista natus videatur, alterum quo B. Virgo nuptias celebravit. Nam Christus Dominus erat incipiens quasi annorum triginta in Januario cum Baptismum in Jordane conveniret ut liquebit, cum ad eum locum hæc oratio pervenerit; ergo probatur apertissime Ecclesiæ traditio, quæ natum illius commemorat circa finem decembris. Habebat Joannes in utero Elisabeth initium fere sexti mensis, cum Virgo beatissima cœpit mater esse; ergo Junio ille natus, et Settembri generatus et satus est. Sanctificatus porro post Virginis nuptialia, quantum conjecturæ nostræ possunt fidem facere; atque hæc fere circa initium Aprilis unde ad diem quo nunc etiam Joannis nativitas ab Ecclesia recolitur excurrunt tres non toti menses, sed ut accuratissime scripsit S. Lucas fere tres.

Ubinam fuerit Elisabeth, Scriptura sacra non refert. In montanis, et in civitate Juda eam fuisse dicit S. Lucas c. 1. v. 39. Spondanus in app. ann. in genere ex Baronio n. 27. "in urbe illa Zachariæ fuit Hebron, sive Chebron, aliter dicta Cariatharbe, civitas sacerdotalis distans ab Hierosolymis viginti duobus milliaribus."

~~Vide~~ Spondanum e Baronio in Epitome app. ad ann. n. 37. habes ob oculos hæc proferentem.

Joannem Baptistam esse in utero materno conceptum anno ab urbe condita septingentesimo quinquagesimo Coss. Sabino et Rufo Olympiadis centesimæ nonagesimæ quartæ anno primo Augusti Imperat. a triumviratu anno trigesimo nono octavo Kal. Octobris post equinoctium et solemnis jejunii tempore, excerpsit ex Baronio Spondanus appar. ann. n. 25.

Cap. 10.

1 Dominus nascitur.
2 Pastores evangelizantur.
3. Puer circumciditur.
4 Sistitur Jerusalem in templo.
5. Venit Nazareth
Luc. c. 2. v. 1 ad 39

Cap. 11

1. Magorum visitatio.
2 Puerorum cædes.
3 Fuga in Ægyptum
4. Reditus Nazareth

Math. c. 2. v. 1. etc

Cap. 12.

1. Christus dominus puerascit.
2. Disputat in templo.
3 Adolescit
Luc. c. 2. a v. 40. ad finem.

Dissertatio 2.da

~~Utrum quæ et~~ Quodnam verum earum extiterit tempus quæ D. Matthæus refert c. 2.

Terret in scribendo vel audacissimos si qui meminerint illud Ciceronis de Natura deorum l. 1. p. mihi 5. ubi inquit: profecto eos ipsos, qui se aliquid certi habere arbitrantur, addubitare coget doctissimorum hominum de maxima re tanta dissensio. Simplex historia, et aperta scriptura patet inter duos Evangelistas D. Matthæi, Lucæque generationem domini, natumque secundum carnem referentium. Verum tamen, ut Lucas qui post Matthæum scripsit supplere multa voluerit quæ fuerant a Matthæo prætermissa. Quo illa loco supplenda oporteat insinuasse non obscure satis arbitratum puto, nam accuratissimus, et absolutissimus in scribendo D. Lucæ manifestissime est, non illa tamen exprimit: hinc tanta controversia existit, ut cum rem probe in contextu sectionum Evangelicarum examinem, non ignorem, quam multos interpretes eorum gravissimos habeam contra me sentientes. Fit itaque ut cum etiam aliquid habere certi mihi videar, in eo ipso quod exploratum comperio, addubitare cogat hominum doctissimorum de continuatione historiæ simplex diversitas dissensio. In quo tamen periculo illa satis me consolatur, nam et si magna habeam interpretes nobilissimos opinione contrarios, non deest tamen mihi quidem gravior

authoritas. Ipsos enim Evangelistas compello mihi auctores; illi ipsi suis suffragiis me tueantur. Et quidem praesto illi sunt optatis, si nihil asseruisse inveniar, quod ad eorum scripta non videbor quam religiosissime retulisse. Quod quidem et si omnes fecerunt sanctissime, quos contra me sedentes ex aliis partibus novimus ad hanc diem recte ac fideliter suam operam in haec studia contulisse; tamen non ut quisque aliquid sequitur, etiam assequitur. Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat sed qui incrementum dat Deus. 1. Cor. c. 3. 7. Ergo habe, Theophile sequentem in Christiana historia epitomen, et vide an probabiliter.

1. Dum describitur Judaea, ibi Jesus nascitur.
2. Pastores evangelizantur ab Angelo de nato domino, isque ab illis visitur.
3. Post dies octo circumciditur.
4. Post quadraginta sistitur in templo, ubi de illo vaticinantur Simeon, et Anna.
5. Indeque revertitur in Galilaeam Nazareth in suam civitatem.
6. Tum magi veniunt Hierosolymam quaerentes dominum.
7. Remittuntur Hierosolymis Bethleem.
8. Veniunt iterum stella duce in domum Nazareth, ibique domino dona offerunt.
9. Revertuntur deinde in regionem suam.
10. Post Herodes occidit pueros a bimatu, et infra.
11. Mox defuncto Herode dominus revertitur Nazareth.
12. Ibique puerescit et adolescit quousque interrogat anno aetatis suae duodecimo doctores in templo.

Probabilius continuationis hujus in eo tota quaerenda est utrum D. Matthaei historia Capitis secundi subnectenda ibi sit, ubi D. Lucas c. 2 v. 39. narravit Parentes Jesu reversos Nazareth postquam quadraginta dierum a nativitate transivissent dies. Contendunt enim magnis animis, illum in ipso stabulo, ubi natus est visum fuisse a Magis die decima tertia. Hoc tamen qui sustinere volent, dum ita esse asserent, nunquam distinebuntur magnis difficultatibus. Pone vero dominum a Magis adoratum fuisse anno aetatis suae ineunte secundo, conjungeque historiam facti hujus a D. Matthaeo narratam sub v. 39. c. 2. D. Lucae, quod a nobis factum vides, ita secundo flumine tota res continuatur, ut duorum Evangelistarum contextus nihil difficultatis non modo amplius faciat, sed nec facere possit. Nihil etenim juxta hanc sententiam quod uni opponatur, non continuo facillime dissolvatur. Quapropter hanc ego sententiam non modo complector quia facilem, sed etiam recipio ut verum; quia est mihi in historia loco firmissimi argumenti, si quid ita asseveratur, ut eam contextibus citra omnem difficultatem haerere, et conciliari reperiatur. Venio igitur ad argumenta.

[Margin: eandem sententiam Casaubonus in Chron. et Epiphanius et alii hic sequuntur [illegible] ut pridem [illegible] fuit [illegible] Baronii ad ann. Ch. 1 n. 6.]

Matth. c. 2 v. 7 Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellae, quae apparuit eis. et v. 16. Herodes occidit pueros a bimatu, et infra secundum tempus, quod exquisierat a Magis. Ergo Magi viderant stellam biennio ante, quam Jerosolymam venissent.

Intelligi fuisse tum integrum alterum a Domino jam
nato annum, cum in eas partes venissent. Scripturarum
aperta est; nec in partem contrariam deflecti nisi invita,
et reluctans potest.

Illud est alterum, nam volunt Magos venisse ad eum
ipsum locum, in quo Dominus natus fuerat; dico ad
præsepium Bethlehem: nam Luc. c. 2. v. 7. peperit:
et reclinavit eum in præsepio. Cum D. Matthæus dicat
apertissime Dominum adoratum fuisse in domo, et non
in præsepio. Inquit enim ibid. v. 11. et intrantes domum
etc. adoraverunt. An non præsepium, et domus res
diversæ sunt? Quod si eodem anno et quidem quo
die decimatertia post natum Magi Jerosolymis adfuerunt,
profecto ad præsepium venissent, inde enim mater
propter legem Levit. c. 12. ante dies purificationis
discedere non poterat. Hæc sunt argumenta
firmissima, quæ sacra fides ex testimonio duorum
evangelistarum petita suppeditat, ut certum ha-
beamus Dominum a Magis anno altero ætatis
ineunte esse visitatum fuisse

Tertium etiam argumentum peti nec leve potest aliqua
conjectura quam faciunt ipsi iidem divini Scriptores.
Nam ~~Matth. cum ap...~~ Math. v. 11. apertis thesauris
suis obtulerunt munera aurum, thus, et myrrham:
At Luc. c. 2. v. 24. legimus datam hostiam pro
Christo par turturum, aut duos pullos columbarum.
videlicet hostiam pauperum. Nam dicit Levit. c. 12.
v. 8. Si non invenerit manus ejus, nec potuerit
offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos
columbarum. Si autem Magi adfuerunt die decima
tertia post natum Mariæ et invenissent manus, et
poterat offerre agnum. Ergo Magi visitaverunt post
dies quadraginta totos purificationis Mariæ: et consequenter
anno secundo a nato Domino.

Quæ objiciunt assertores alterius partis, sunt illa levissima;
Nam cum in historia sacra nihil sit de nostro judicio
arbitrio asserendum, quod non sacrarum Scripturarum
monimentis innitatur; multo minus, quod traditis
talium Scripturarum adversetur tamen cum argumenta,
quæ hactenus posuimus talia sint, ut nulla vis hominum
possit illa refellere, tum quæcumque adversarii afferunt,
omnia sine sacro teste exaggerantur. Dicunt enim: Magi
confestim ac stellam viderunt, venerunt: ergo cur
biennio post, vel altero jam tandem anno? Velim
dicant, qui sciant illos statim venisse, ac stellam viderunt?
quo est teste probent. Cur non consuluerunt, quæ stella
5\. appareret? cur non dubitaverunt, quale esset signum?
[illegible] non diutius admirati sunt? Cur non invicem
Sapientes illi, aliique contulerunt sententias? Cur
post hæc omnia non consilium visitandi ceperunt?

Cur non et consideratio de natura signi, et aspectus, et curiositas cognoscendæ rei, quæ portendebatur, et voluntas suscipiendi itineris, et cautio illa, ut providerent, an ab æmulo Herode nati regis aliquid incommodi paterentur; nam et requirebant regem, et apud Herodem, et non de gente, et sanguine Herodis: cur inquam hæc omnia non animum illorum, non factum retardarunt? Potuerint non retardare. Divus Matthæus dicit, Herodem occurrisse suis suspicionibus iuxta tempus, quod exquisierat a magis idque a limatu. Ergo revera retardati sunt. ~~illud leve est etiam quod afferunt insinuare~~ Concedant igitur qui humanis coniecturis, et hominum arbitrio opinionem tuentur suam, ubi nec fas, nec bonum esse sinit divina auctoritas in tali labore persistere.

Illud etiam non prætermittam quod veterio allatum ab iis, qui contra nos sentiunt, quod volunt insinuatum ab Evangelista protinus Magos advenisse postquam Christus natus est, quia ille dicat v. 1. Cum ergo natus esset etc. ecce Magi venerunt. Nam ecce is non proximum sed definitum aliquod significat tempus. Neque enim illa particula semper eodem modo ad tempus refertur, sed quandoque aliquid innuit longe post futurum, quod necesse est, omnibus constet, qui vel mediocriter lectionem prophetarum attigerint. Intelligo illud Isaiæ de futuro Virginis partu Cap. 7. v. 14. Ecce virgo concipiet, et pariet filium etc. nec dilectim vaticinium impletum est atque fuit pronunciatum. Illud autem neque ad æternum proximum erat Cap. 3. v. 1. Ecce dominus auferet a Ierusalem, et a Iuda validum et fortem, sed tandem in illis exitium, cuius modi sunt sexcenta quæ videri possint. At significat particula illa proximum tempus cum ad præteritum magis, quam cum ad futurum refertur. Minime et hoc quidem. Nam illud v. g. Iob C. 4. v. 3. Ecce docuisti multos, et manus lassas roborasti ad tempus vitæ præteritæ universum sancti viri refertur, quod a præsenti illius calamitate penitus discedebat. Quis non potius hinc adverbium vim connotativam remoti temporis existimaverit. Idem tamen ~~[illegible]~~ auctores qui ecce particulam ad tempus proximum semper trahunt, tunc adverbium per id distrahere ad intelligendam speciem temporis multo remotiorem cum in hoc ipsum D. Matth. Capite legeretur. (Casaub. l. 11. C. 5. resp. ad 7.) censere probabile id quod fit) semper vero similius fuit Herodem terminum coercitum ut accuratione a tempore requireret, stragem illam puerorum edere distulisse, quam edidit postea, cum Hierosolymam regressus est. Ut igitur litem in hac de particulis dissolvamus, dico ~~neque~~ ecce particulam nihil roboris habere contra nos, ut de sententia, quæ ex textibus Evangelistarum apertissime confirmatur debeamus recedere. Ut die tertiadecima post natalem dominum adoratus a magis. Ego etiam volo quam maxime, sed secundo ætatis domini anno iam inchoato

Hæc cum ita sint de tempore quo Magi adoraverunt, fit reliquum ut expedita valde sit continuandi huius capitis historiæ Christianæ usque ad annum domini decimum secundum. Nam historia divi Matthæi continuato incœpta procedit toto Capite secundo. Lucas compendio utitur, multa consulto perstringens, multaque prætermittens, cum C. 2. v. 40. dicit. Puer autem crescebat et confortabatur, plenus sapientia, et gratia Dei erat in illo. Quo illa pertineant v. 41. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem in die solemni Paschæ, ita plane per se quisque cognoscere potest, ut difficultatem non perdiscitur.

Ecce venit vir cui nomen Iairus, inquit S. Lucas C. 8. v. 41. quo loco tamen non id narrat quod proxime post ea quæ, ratenus factum est, sed immo quod longo intervallo recedit a continenti filo actionum Christi, nam Iairus venit ad dominum redeuntem tantum in domo Matthæi, id quod S. Lucas supra retulit C. 5 v. 33 et infra Vide in Catena l. 3. C. 35 et tom. 10. Itemque tom. 11. aliud exemplum

Liber secundus.

Cap. 1.

1. Apparitio Joannis Baptistæ de deserto.

Luc. c. 3. v. 1. 2. 3. Matth. c. 3. v. 1. Marci c. 1. v. 4.

Anno autem quinto decimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode: Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ, et Trachonitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha: sub principibus sacerdotum Anna et Caipha: factum est verbum domini super Joannem Zachariæ filium in deserto. In diebus illis autem venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ. Fuit Joannes in deserto baptizans et prædicans ~~baptism~~ baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum: Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Cap. 2.

1. Joannes cum prædicatione sua inchoat Evangelium, sive prædicationem regni Christi.

Marci ~~[illegible]~~ c. 1. v. 1. 2.

Fuit ergo inde initium Evangelii, seu prædicationis Jesu Christi Filii Dei, juxta illud quod scripserat Isaias futurum ut ante Christum præmitteretur prænunciator: inquit enim Malachias c. 3. v. 1. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

Dissertatio tertia.

1. De usu scripturæ veteris in novo testamento.

De usu scripturæ veteris in novo testamento ~~illa~~ videtur fere esse, quæ venire in disputationem possit. Una quæ fere exemplari usi sint testamenti alterius scriptores. Huic difficultati occurrere possem, quamvis ad meum institutum minus pertinet. Satis habebo si reponam quod S. Hieronymus præfatione in Paralip. „Cur „me non accipiant Latini mei, qui inviolata editione „veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis „et quod majus est Apostolis auctoribus comprobem. „Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, „ostendens illa de Evangelio: ex Ægypto vocavi filium „meum, et quoniam Nazaræus vocabitur, et videbunt „in quem compunxerunt: et illud Apostoli: quæ oculus „non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, „quæ præparavit Deus diligentibus illum: cæteraque „his similia in Hebræorum libris inveniri. Certe Apostoli „et Evangelistæ Septuaginta Interpretes noverant: et „unde eis hæc, quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur?

"Christus Dominus noster utriusque Testamenti conditor, in
"Evangelio secundum Joannem: qui credit, inquit, in me, sicut
"Scriptura dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ
"vivæ. Utique scriptum est, quod Salvator scriptum esse
"testatur. Ubi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha
"nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur revertendum est, unde
"et Dominus loquitur, et discipuli exempla præsumunt &c.
Hæc doctor maximus S. Hieronymus. Igitur in novo Testamento
Scriptores Sacri fere adhibere consueverunt Hebraicam lectionem,
si pauca exempla excipias quandoque apud S. Lucam
quandoque apud S. Paulum, præcipueque Epistolam ad
Hebræos, de quibus videri potest Canus l. 2. c. 11. in responsione
ad objectionem 2. Cap. præcedentis. ~~et in Epistola ad Galatas~~

Cit. Baron. ad ann. Domini 60. n. 19. In editione quæ hodie vulgata est S. Matthæi (nam quis divinaverit, quomodo in autographo fuerit scriptum) ex septuaginta interpretatione illud legimus Matthæi Cap. 15. v. 9. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, et mandata hominum. Isaiæ in vulgata Cap. 29. v. 13. Et timuerunt me mandato hominum, et doctrinis.

Alterum est, quo sensu Novi Testamenti Scriptores usurpare
sententias figurasve vetustioris instrumenti consueverint.
Nam cum et sensum litteralem noverint, et mysticum;
tamen in utroque explicando incredibilis varietas est
sententiarum. Et mysticum plerique dividunt secundum
allegoricum, anagogicum, et tropologicum, ut videri potest
S. Augustinus apud S. Thomam 1. p. q. 1. art. 10. Sed diversitas
hæc quoniam non aliunde petitur, quam ab objecti diversitate
ad quod tropus, et figura quæ de Scriptura sumitur, refertur;
Nam " secundum quod ea quæ ~~[illegible]~~ sunt ~~[illegible]~~ veteris
"legis significant ea, quæ sunt novæ legis, est sensus allegoricus;
"secundum vero quod ea quæ in Christo sunt facta, vel
"in iis quæ Christum significant, sunt signa eorum quæ nos
"agere debemus, est sensus moralis; ~~secundum~~ prout vero
"significant ea, quæ sunt in æterna gloria, est sensus anagogicus &c.
inquit S. Thomas: quoniam inquam diversitas hæc intelligendi
Scripturas, interpretandique non aliunde petitur, quam
de objecti diversitate ad quod Scriptura refertur, placet
modos illos omnes sub uno mysterii, vel allegoriæ nomine
omnes comprehendere.
Non ita consentiunt, cum definiunt quis sit sensus litteralis,
et generatim etiam quis mysticus. Illa ergo prima significatio,
qua voces significant res, pertinet ad primum sensum qui
est sensus historicus, vel litteralis, inquit ib. verissime
S. Thomas in corpore. Et illud: illa vero significatio, qua
res significatæ per voces, iterum res alias significant, dicitur
sensus spiritualis, qui super litteram fundatur, et eam
supponit. Hactenus S. Thomas et perspicue penitus,
quantum doctrinæ veritas postulat, nisi anceps[illegible]
doctorem multorum exempla fecissent, qui litteralem,
et mysticum ita perturbant, ut quod mysticum ~~est~~
omnino est, totis animorum viribus contendunt esse ~~[illegible]~~
litterale. Reperies frequentissimos qui asserant de fide esse Canticum
Canticorum et Psalmos plerosque de Christo scriptos
fuisse ad litteram. unum ponam exemplum ps. 109.
qui incipit: dixit Dominus Domino meo &c. cum imo
de fide sit esse illum de Christo non ad litteram,
sed in mysterio. Nam si illi cum S. Thoma concedunt,
sensum mysticum esse eundem, et spiritualem, qui

sensu ille psalmus ad [illegible] ... nemo
melius definire potest ipso uno Christo Domino,
cujus illa vox est apud S. Matthæum c. 22. vers.
43. 44. Quomodo ergo David in spiritu vocat
eum Dominum dicens: dixit Dominus Domino meo etc.
Horum per ambages ut aliquam semitam, quæ ... recta
videretur, S. Thomas portenderet, aliam ...
sensus Scripturarum litteralis definitionem tradidit
in hunc modum. sensus litteralis est quem auctor
intendit. Hujus tamen definitionis quanti amplitudo
sint, ille continuo videre potest, qui consideret,
cum Deus, ut S. Thomas subsequitur, auctor
sit Scripturæ sacræ, et quidem qui omnia simul
suo intellectu comprehendit; cum ille optime
noverit omnes non modo, quæ fuerunt hactenus
sed etiam, quæ subinde essent futuris temporibus
Scripturarum interpretationes, inde confici, ut
nulla penitus vel levissima allegoria de Scripturæ
fonte attingatur, quæ dici jure non possit interpretatio
Scripturæ litteralis.
~~Aliter videtur S. Joannes Chrysostomus mysticum
sensum definire Scripturarum, ut videlicet ille sit
qui sive allegoriam habeat sive non allegoriam
tamen non primo nec facile legenti pateat, sed qui
profunda, et accurata cogitatione de mente vel dicentis,
vel scribentis rimandus et investigandus sit.~~
Ergo de sensu Scripturæ litterali hoc esto definitum universe,
esse illum eam primam significationem, qua voces
significant res. At sensum mysticum multifarie
possumus intelligere. Primo enim si quod allegoriæ
tegmine ita offenditur, ut aliter verba, aliter res
sub verbis latens per totam orationem significent,
hoc plane mysterium est. Ita mystice passim
verterunt majores nostri Canticum Canticorum,
in quo etiamsi Dei, et Ecclesiæ nullibi mentio
est; tamen de hoc sacramento communiter tradiderunt.
Hæc mysterii propriissima ratio, et significatio est,
quod pertinet ad præsentem orationem. Nam
sunt aliæ mystici sensus rationes, quæ tamen a
litterali sententia discrepare minime videantur.
Puta primo si tropus sit in aliquo verbo, et non
totam orationem immutet, ut cum dicitur Genes.
c. 6. v. 6 Pœnituit Deum, quod hominem fecisset
in terra, et tactus dolore cordis intrinsecus. etc.
Etiamsi translationem illa verba plerumque habeant
tamen sententia est litteralis quia Deus ...
orationis est; cujus idea ex vi ipsa orationis percepta
præstat, ut quilibet recte intelligens facile possit
accommodare mentem ad ea, quæ intelligenda sint
sub vocibus translatis et pœnitentiæ, et doloris in
tructu, et cordis, utcumque non conceptat vel esse
talia in Deo, vel cadere in Deum. Aliter sensus
mysticus dici potest quælibet obscura parabola, cujus
compositio minus veram exhibet ... speciem; tamen
facile est cognoscere, quid per illam significetur.

Etiam in his res significata magis ad litteram spectat quam in mysterio asseritur. quia ejusmodi imagines non sunt propter se institutæ, sed propter illud tantum cujus præferunt similitudinem. ut cum remisit Joas ad Amasiam 4. Reg. c. 14. v. 9. Carduus Libani misit ad cedrum etc. perfacile est intelligere nomine cardui, et cedri duos reges impares viribus esse adumbratos, qui vellent invicem esse controversiam. At hic etiam sensus a plerisque habetur litteralis. quia cum sub qualibet oratione, oporteat una sit litteralis intellectio, sub tali certe omnino est, quam verborum figura adornat. et quæ sola accuratius est quam verba ulterius protracta ad significandum subsignificant. Ultimo loco mystica oratio dicitur magis obscura, etiamsi verba non in translatam, sed in propriam significationem accepta videantur. Talis est oratio quam Dominus habuit ad Nicodemum Jo. c. 3. in qua pleraque obscura Nicodemo acciderunt, cum tamen naturaliter, et in sensu litterali dicerentur. Ut illud v. 7. non mireris, quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. ubi utraque nativitas in sensu vero et proprie dicitur, et non in figurata; et tamen spiritualem Nicodemus non intelligeret. Neque enim ibi tropus est, sed litteralis sententia, cum legis Jo. c. 1. v. 13. Qui non ex sanguinibus, sed ex Deo nati sunt.

In hanc porro quoque rationem sensum Scripturæ mysticum videtur intelligere S. Joannes Chrysostomus, scilicet obscurum et difficilem et profundum. Quod si vim vocabuli inspicias, ea acceptio congruentissima est. Μύω enim Græce non aliud quam claudo, celo, vel abscondo est. Itaque S. Joannes Chrysostomus cum de sensu obscuro Scripturarum loqueretur in Joan. hom. 46. vertente Aretino inquit „Quid est carnaliter intelligere? simpliciter, ut res dicuntur, neque aliud quidpiam excogitare. Non enim ita judicanda sunt, quæ videntur. sed mysteria omnia interioribus oculis consideranda, hoc est spiritualiter.„ Et in eundem Joannem hom. 58, ubi cap. 5. exponeret S. Joannis in quo alia omnia potius interpretatio mysteriorum quam allegorias, et metaphoras inquit: Nimiam verborum humilitatem maxime intelligentibus persuadere non quæ in promptu et prima fronte sententia occurrit, eam accipiendam, sed altiorem sensum investigandum, neque humi immorandum. Hæc acceptio sensus mystici et litteralis innititur auctoritate Scripturæ. Dominus enim Joan. c. 6. cum multa litteraliter de sacramento sui corporis, quod sub specie panis continetur ac daturum, dixisset maxime ad litteram, quæ tamen obscura admodum ipsis fuerunt, quæ discens, subjunxit v. 64 Verba quæ ego locutus sum vobis spiritus, et vita sunt. Ergo ipse sensus Scripturarum maxime litteralis, tam spiritualis est, ut nisi ab homine spirituali intelligi possit. Vide 1 Cor. c. 2. v. 14. 15.

Ergo et hac definitione habetur, rationem omnem interpretandæ Scripturæ per Allegoriam, cum sub littera subest alius aliquis magis proprius, et naturalis, et non negligendus intellectus, mysticam esse et non litteralem. Et illa sunt per allegoriam dicta Gal. c. 4. quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera v. 22. quatenus sunt duo testamenta. Nam licet ipsa historiæ tum veritas sit, tamen ex historia per apostolum alia rerum traducitur veritas ad Christi sacramenta. Hæc porro Scripturas vertendi mystice ratio, quam fuerit olim in Ecclesia familiaris, refert Eusebius Cæsariensis ex Philone in historiæ l. 2. c. 30. Expositiones autem inquit Sacrorum voluminum ab iis fiunt figuratæ per allegorias. Universam enim legem similem esse existimant animali; et verba quidem ipsa corporis instar esse: occultum autem sensum, qui sub verbis latet, animæ speciem quandam habere. Quem quidem sensum hæc secta scrutari, et contemplari primitus instituit, in verbis ipsis, velut in speculo quodam admirabilem sententiarum pulchritudinem contuens. Dubitant autem, quam vim in confirmandis faciant Scripturæ per allegoriam translatæ; et an certam fidem inducant an vero tantum inferant probabilitatem. Graviter enim improbat S. Augustinus l. 22. contra Faustum illos qui humanas interpretationes non recipiant cap. 90. inquiens: Has autem rerum gestarum allegoricas narrationes si nolunt Heretici, sicut a nobis exponuntur accipere, vel etiam nihil eas, nisi quod proprie sonant, significare contendunt, non est luctandum cum hominibus, qui dicunt, non sapit palato meo, quod sapere dicis tuo.

Qua de re illud primo certum est, et de fide, interpretationes Scripturæ veteris a Scriptoribus novi instrumenti usurpatas non modo literales, sed etiam per allegoriam dictas sententiam continere et facere, quæ de fide est. Cujus rei eam fere afferunt rationem; nam interpretationes illæ accesserunt in partem Scripturæ ~~pariter de fide~~ quæ pariter de fide est; nam ~~certe~~ illæ novi testamenti singulæ faciunt partes, in quod concessimus. Quod cum Scriptura divina, et de fide sit, necesse est quoque eamdem de fide habere firmitudinem illa omnia, quæ illud ineunt atque componunt.

At hæc ratio non solvit difficultatem. Non enim quæstio est quasi nostri temporis, utrum novum testamentum ita universum de fide sit, ut singulæ sententiæ, quæ in illo habentur, fidei firmitatem apud nos habere debeant; id enim dubium non est; sed quærimus cum apostoli suis temporibus figuras, et allegorias ex primo testamento desumerent, quatenus vel haberent ratam se fidem certam facturos; vel auditores illorum temporis judicarent talibus se testimoniis debere manus dare victas, et habere persuasum. Quapropter quæritur, utrum in allegorica vi Scripturarum sit aliqua tanta vis, quæ faciat argumenta de fide. Esse negat Bellarminus <u>de Verbo dei l. 3. c. 3.</u> cujus illa oratio est: „In convenit inter nos et adversarios „ex solo literali sensu peti debere argumenta efficacia; „nam eum sensum, qui ex verbis immediate colligitur, certum est sensum esse Spiritus Sancti. „At sensus mystici, et spirituales varii sunt: et „licet ædificent, cum non sunt contra fidem, aut bonos mores, tamen non semper constat, an sint a „Spiritu Sancto intenti. Quocirca B. Augustinus „in Epistola 48. ad Vincentium merito ridet Donatistas, qui ex illis verbis mystice explicatis Cant. 1. „Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie, colligebant Ecclesiam Christi in sola Africa remansisse. Hieronymus quoque in Comment. c. 13. Matthæi „docet fidei dogmata ex mysticis sensibus non „posse efficaciter confirmari."

Esse assero, et asserendum affirmo necessario. Cum enim Apostoli olim ex Scripturis Christum testificarentur, per hunc fere modum confirmabant. Atqui id efficiebant inconcussa fide. Ergo vis hæc mysticæ interpretationis Scripturarum intima est, ut argumentum de fide facere possit. Adjungo illud. Post resurrectionem suam Dominus Apostolis aperuit sensum, <u>ut intelligerent Scripturas</u>, est hoc, quasi diceret: dedit illis facultatem, ut Scripturas de re ipsa recte interpretarentur. Lucæ Cap. 24. v. 45. Subjungit que v. 46 et dixit eis: quoniam <u>sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die</u>. Scriptum est: quod dicit, consonat cum eo quod paulo ante dixerat v. 44. <u>scripta sunt in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me</u>; quæ partim mystice de illo scripta et per allegoriam sunt. At dubio est procul Dominum dedisse apostolis intelligentiam Scripturarum firmissimam, et maxime persuadentem. Ergo vis illa intima est interpretationis mysticæ Scripturarum, ut fidem certam facere possit. Atque non omnes interpretationes per allegoriam, quæ hodie excogitantur, vel quæ ab antiquioribus petitæ ... reperiuntur, ita recipiuntur quasi argumentum faciant de fide. Quinimo, nunc eas expungunt. et propter illas, quæ in libris Canonici, Evangelistarum, et Apostolorum sunt, propter utentium ipsorum

auctoritatem, nullas recipiant, aut potius levitatis reprehendant. Ergo ratio illa investiganda est, quare in ore Apostolorum eam vim fecerint, nunc autem non semper faciant; et illa, utrum nunc etiam vim eamdem facere possint.

Quoniam disquisitio haec nova, et nostra parit..., est, in re tritissima ita incedendum est, ut ubi de fide agitur, Scripturam ipsi fidem, et persuasionem facere possimus. Censeo itaque tria cum primis ab Apostolis, et Evangelistis fuisse observata, ut figuras veteris testamenti ad figurata mysteria concinnat persuasione traducerent. Primum est congruens ratio imaginis. Sic apud Apostolum ad Gal. c. 4. illa: quoniam Abraham duos filios habuit unum de ancilla, et unum de libera; sed qui de ancilla secundum carnem natus est, qui autem de libera per repromissionem: quae sunt per allegoriam dicta, aptissime et congruentissime comparantur ad ea quae subsequuntur, quod quilibet de se videre potest. Haec enim sunt duo testamenta: unum quidem in servitutem generans, quae est Agar. Illa autem quae sursum est Jerusalem, libera est, quae est mater nostra. Nos autem secundum Isaac repromissionis filii sumus etc. At plerique studio inveniendi uberem figurarum copiam, rebus etiam minime idoneis, et ineptissimis nec raro accommodant sanctissima mysteria. Inveniunt enim in libro Numerorum c. 25. v. 4. Dominus ait ad Moysen: tolle cunctos principes populi, et suspende eos in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israel. Clamant continuo imago Christi Domini est, quia et ipse princeps populi sui suspensus in cruce fuit, ut furor Dei averteretur a populo. Neque animadvertunt, praeterquam quod duodenarius illorum numerus non cum Christo Domino congruit, qui unicus fuit; in illis etiam magis videri hanc figuram a Christo diversam, et deformem, quod illi in peccatis suis mortui sunt, Christus in alienis. Clamat contra has interpretationes Apostolus 2. Cor. c. 6. v. 14. et 15. Quae enim participatio justitiae cum iniquitate? aut quae societas lucis ad tenebras? Quae conventio Christi ad Belial? Sic quoniam et Saul appetit mortem 1. Reg. c. 31. v. 4. comparant continuo cum Domino, cujus illa auctio est apud S. Joannem c. 10. v. 15. 18. Animam meam pono pro ovibus meis. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso, non considerantes in Saule desperationem, in Christo ponendae vitae fuisse causam misericordiam. Sic Absalom 2. Reg. c. 18. v. 9. cum adhaesit caput ejus quercui, et v. 14. Joab tulit tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde Absalom inveniunt figuram, quae sibi videatur satis idonea illius, qui pro nobis propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, pependit in ligno. Oportet itaque

primo, ut imago sit contraria rei quam figurat, ut neque deformia comparentur nostris, neque diversa modo suo et ratione sint, quæ simul conferantur. Deformes in eum modum licet videre figuras, et imagines bene multas, utcumque illis usus est S. Augustinus ipse passim vitiis rudis sui sæculi, præcipue in libris contra Faustum; de quibus l. 22. ita concludit c. 83 cum improbasset factum Iudæ ad litteram, qui cum Thamar nuru sua concubuerat Gen. c. 38. et sequent., ut Iudæ factum consideremus, qui cum sua nuru concubuit, quid signaverit factum. Sed prius præloquendum est, ne quemquam parvæ considerationis offendat, quod de quibusdam malis operibus hominum in Scripturis sanctis quædam non mala, sed futura bona significantur: servat enim ubique divina providentia virtutem bonitatis suæ, ut quemadmodum ex adulterinum concubitu formatur, et nascitur homo, de hominum opere malo bonum opus Dei de fecunditate seminum, unde turpitudine vitiorum: ita in scripturis propheticis non tantum bona hominum, verum etiam et malefacta narrantibus, quoniam prophetica est ipsa narratio, significatur aliquid de malis operibus hominum etiam futurorum bonorum, non peccantis opere, sed scribentis.

Illud secundo inspiciendum, esse in iis, quæ prædicuntur deus esse, ac præparari in figuras mysteriorum quæ Christianæ proportionem aliquam cum rebus, quando fuerant deus esse figuras. 1. ad Corint. c. 10. v. 6. Hæc, inquit Apostolus, in figura facta sunt nostri. et infra v. 11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt. Populus vetus cum recentiori, mores iidem iisdem fere moribus conferuntur, concupiscentia concupiscentiæ, cetera paria fere paribus. Quod si in figurare plus aliquid majestatis sit quam in figura est, fere habet figura notam certam qua id possit intelligi. Numerorum c. 21. Fecit Moyses serpentem æneum, et posuit eum pro signo: quem cum percussi aspicerent sanabantur. v. 9. Fuit illa serpens figura Christi domini. Ratio figuræ in eo elucet quod sicut serpens in signum ille positus est ut sanarentur a morsibus mortiferum. ita dominus servator est ab omni noxa peccati. Habuisse illum hanc significandi rationem, et domini servatoris fuisse typicum, dominus ipse nos docuit Jo. c. 3. v. 14. 15. Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Quare eleganter inquit Tertullianus de Idolat. c. 5. Illa effigies, inquit, ærei serpentis suspensi in modum figuram designavit dominicæ crucis a serpentibus, idest [illegible] angelis diaboli, liberaturæ nos, dum per semetipsum diabolum, idest serpentem interfectum suspendit. Videsne re naturali patet in æreo serpente divinitus posita fuisse vim naturali majorem, nempe sanationem a morsibus, adeoque esse sibi notam in figura, qua insinuetur esse rem in figuram rei præstantioris.

Alio atque alio rem perficiam exemplo, ut innotescat. Illud Geneseos c. 12. v. 3. in te benedicentur omnes universæ cognationes terræ quod infra repetitur iterum atque iterum sæpius, manifeste habet, unde Christiani qui sacramenti præfiguret. Illud item, quod S. Matthæus c. 2. v. 15. ex Osee c. 11. v. 1. ex Ægypto vocavi filium meum Item psal. 44 v. 12. Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est dominus Deus tuus, et adorabunt eum, quod nemo facilitate ad literam de Salomone prædicaverit.

[illegible] id genus [illegible] apertissime insinuant rationem figurandi, quam explicabo quam potero

nullimo. Est enim in omnibus ejus generis figuris aliqua energia, emphasis, et exageratio, quæ rei figurantis figuram facit per se nullo modo proprie competit, nisi hyperbolice, et per excessum. Nam universæ cognationes terræ non aliter in Abraham benedicerentur nisi in Christo fuissent benedicendæ. Neque audiret Israel: quia puer Israel et dilexi eum; et ex Egypto vocavi filium meum, nisi propter illum filius diceretur de quo vox audita est de cœlis dicens: hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui Matth. c. 3. v. 17.

Et per eam rationem Salomon dicitur deus [illegible] ut multo plures ex interpretum numero qui eum Psalmum exposuerunt contendunt ad litteram scriptum fuisse de Christo quam de Salomone.

Hos oportet cum nostra conciliare sententia, non enim neque magna res, neque difficilis. Sunt enim innumera exempla Scripturarum quæ Apostoli et Evangelistæ per allusionem [illegible] nant, quæ recentiores vel Patres vel Interpretes totis animis contendunt esse de Sacramento Christi litteralia. In ejusmodi tria attendenda: figura subjecta, dictio, sacramentum. Quatenus figura attenditur sensus hujusmodi Scripturarum [illegible] ut constat est litteralis. Ita in laudato Oseæ loco. ex Egypto vocavi filium meum, litteraliter subjacet Israel, de quo præcesserat in textu: quia puer Israel, et dilexi eum. Sacramentum quod sub eo textu latet, sicut S. Matthæus demonstravit, efficit ut Scriptura illa de Christo sit in mysterio. Dictio tamen pro sublimitate sua magis quadrat dignitati Christi, quam Israelis. Illa igitur, utcumque habeat littera liter figuræ Christi longe infra dignitatem Christi, tamen quia æquat [illegible] vi et energia id quod a Christo [illegible] [illegible], ut [illegible] sententia eadem [illegible] de Christo perhibeatur litteraliter [illegible].

Proinde fit ut non semper quæ personæ vel res subjiciuntur qua ratione figuram, vel [illegible] [illegible] præferunt, eædem vel alia etiam qualibet mysticæ sint, et figuram exhibeant, sed ibi tantum, dum energiam et hyperbolen continuant comparationemve cum novi temporis sacramentis. Huc pertinere potest illud Sancti Augustini contra Faustum l. xxii. c. 94. "Sicut enim in citharis, et hujusmodi organis musicis non quidem omnia, quæ "tanguntur canorum aliquid resonant, sed tantum "chordæ: cætera tamen in toto citharæ corpore ideo fabri"cata sunt, ut esset, ubi vincirentur, unde "et quo tenderentur illæ, quas ad cantilenæ suavitatem modulaturus, et percussurus est artifex: ita "in his propheticis narrationibus, quæ de rebus gestis "hominum prophetico spiritu deliguntur, aut aliquid "jam sonant significatione futurorum, aut si nihil "tale significant, ad hoc interponuntur, ut sit unde "illa significantia tanquam sonantia connectantur."

Quare est argumentandum ut ipse etiam passim in commentariis ubicumque occurrunt figuræ hujusmodi vel referendæ vel explicandæ, affirmem consentiens et [illegible] [illegible] majorum [illegible] modo [illegible] ad litteram, quam in mysterio de Christo [illegible]. [illegible] [illegible] autem ad litteram in sensum [illegible], vel juxta energiam, vel aliquid simile, quod quandoque omitto, et subintelligo, ut scilicet attendas Theophile, me in talibus censere figuram ad litteram non esse de Christo relationem figuræ esse de Christo mysterium, dictionem esse hyperbolicam de figura, applicandam de Christo [illegible].

Tertia illa ratio requiritur volenti facere certam fidem ex mystica applicatione Scripturarum, ut personas et res comparet apposite, et quæ faciunt litteram et quæ sensum spiritalem. Nam ante Abrahæ tempora figura litteræ sacræ per plures aut certe per magis multiplices personas evagatur; videlicet per omnes justos et quos apparet aliquo modo prophetavisse, quos Scriptura Gen. c. 6. v. 2. appellat filios dei. In talibus id genus fere est reperire aliquid, cur figuram mysteriorum præferant novi testamenti. Sic et Abel mactatus propter innocentiam Christum figuravit, et Seth progenies Ecclesiæ populum, et Enos religio, et Henoch translatus ad deum, quorum dicitur ambulavisse Gen. c. 5. v. 22. et Noë salvatio per arcam suis sacramentis per singulos non caruerunt. Verum subinde promissiones factæ sunt Abraham, atque illi dictum est Gen. c. 12. v. 3. in te benedicentur universæ cognationes terræ. Cum hæc benedictio multa compleeteretur, tum illud præcipue, promissiones futurorum mysteriorum Christi in illo, et in semine suo fore in posterum præsignandas. Quare et Gen. c. xxii. v. 18. et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. Ergo post Abraham ita historiæ sacræ se habent universe, ut in Abraham, et in semine ejus figuræ Christi, et Ecclesiæ expiscari debeamus; in externis vel remotis, vel gentibus eorum tantum quas Ecclesia etiam respicit velut a se externos, sive ut accedant ad illam, eosque recipiat, veluti Jonæ Gabaonitas, Jos. c. 9 sive ut Ecclesiam impugnent, quales Amalecitæ, et aliæ nationes extiterunt. Nam figuræ veteres datæ sunt patribus quasi pignora fidei in salvatorem deum quem sciebant, et sperabant; fides, inquam quæ illigabatur figuris quasi signaculis, et sacramentis. Neque vero extra illam gentem promissio salutis, neque spes publica et communis multorum. Dicimus enim

Qu in

quia Abrahę reputata est fides ad justitiam. Et signum accepit circumcisionis signaculum justitię fidei quę est in preputio ut sit pater omnium credentium per preputium, ut reputetur et illis ad justitiam. Ut dicitur ad Rom. C. 4. v. 9 et 11. Ergo ratio figurę Christiani sacramenti inde solum petenda est, ubi aliquid ex divina institutione videatur electum fuisse, ut verum sanctissimarum figuram fuisse possit. Legis in Josue Historia C. 8. v. 29. de Hai urbis rege: Regem quoque ejus suspendit in patibulo usque ad vesperam, et solis occasum. Precepitque Josue, et deposuerunt cadaver ejus de cruce. An continuo clamaveris stultissime et profanissime helluonem Christi figuram pre se tulisse? Absit. Pharaonem Deo comparant, quia Joseph dixerit Gen. C. 41. v. 40. Tu eris super domum meam, et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Dixitque: ecce constitui te super universam terram Egypti. Si velis, esto in Joseph figura Christi domini, cujus illa verissima vox Math. C. 28. v. 18. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. At in Pharaone rege stolido, et fatuo qui neque per se, neque per sapientes nationis regni sui valeret sua somnia cognoscere, cave ... agnoscas figuram omnipotentis, et summi Patris. Recte proinde S. Augustinus contra Faustum l. 22. cum Capite graviter arenuisset: Quia in re hoc primum dico, illorum hominum non tantum linguam, verum etiam vitam fuisse propheticam: totumque illud regnum gentis Hebrę unum magnum quendam fuisse prophetam. Mox C. 48 in eo numero non vult computare Herodem majorem. Tanquam esset, inquit, maritus Thamar, erat enim alienigena, nec ei sacramento illo mysticę unctionis, tamquam conjugali fędere cohęrebat, sed tamquam externus dominabatur, quam potestatem a Romanis et a Cesare acceperat. Sic et ejus filii Tetrarchę. Isti ergo alienigenę non deputabantur in regno illo mystico Judęorum. Cum ergo illos non computet in regno mystico, docet S. Doctor non habere illius regni mysterium, et proinde non esse idoneos ad proferendam figuram regni gratię novi testamenti.

+H Ista sunt igitur nunquam ... in figuris agnoscendis verarum Christianarum, et dominicę historię ex veteri testamento. Similitudo, pro portio, et genus ipsum. Hęc tria si rite fuerint custodita, ex figuris seu nihil impediet, quin ex figuris veteris instrumenti possis argumenta invicta, et firma suscipere in confirmationem illorum, quę ad Christum dominum pertinent: id quod etiam Apostoli, et Evangelistę, domino auctore, et magistro fecerunt.

Jonam exemplum. Controversia agitabatur cum Judęo pertinaci in ... Eo disputatio devenerat, ut quęreretur, an Messias esset, vel foret Deus, quod ille obstinatissime negabat. Jamdiu propugnabam argumentis petitis ex Scripturis sanctis explicatis literaliter. Ejusmodi erant, puta, illa Isaię C. 35. v. 4. Dicite pusillanimis: confortamini, et nolite timere: ecce Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, et salvabit vos. et quę sequuntur ad finem capitis. Illa item C. 40. v. 10. Ecce dominus

5\. Deus in fortitudine veniet, et brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus cum eo, et opus illius coram illo. Et Cap. 45. v. 3. Ego dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel; quę ... sit ... explicare singula non est id temporis.

Persistebat Judæus, defendens etiamsi ex talibus nonnulla saltem de Messia ad litteram dicta viderentur, pleraque tamen esse in Scripturis exempla, quibus et Dei ~~[illegible]~~ nomen hominibus ad litteram videatur attributum. Ille etiam concedebat Scripturas aliquas, quæ de aliis hominibus, puta de Salomone, aut Ezechia ad litteram intelligerentur, mysticè et allegoricè intelligi debere de Messia. Tales erant ps. 44. sive de Salomone intelligas, sive de alio quovis ad litteram. In legis v. 12. Et concupiscet rex decorem tuum quoniam ipse est dominus Deus tuus, et adorabunt eum. et apud Isaiam C. 9. v. 6. Parvulus natus est nobis, et vocabitur nomen ejus Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. Tum ego usus sum in illum hoc argumento:

Scriptura sacra quoties in mysterio explicatur, utrum nobilius est, quod sonat littera, an quod subest in mysterio? Respondit ille, hoc alterum. Tum ego: confiteris Messiam nonnunquam in Scriptura appellari Deum litteraliter. Inquit confiteor, sed hæc appellatio aliis etiam per Scripturas ad litteram tribuitur. Nam in psalmis: ego dixi: vos dii estis; et filii excelsi omnes. ps. 81. v. 6. Et, inquam non potest solvi Scriptura. Jo. C. 10. v. 35. Respondi: Confiteris esse loca Scripturæ et in Prophetis, et in Psalmis, ubi Messias Deus appellatur non in littera sed in spiritu litteræ, et mysticè. Concedis hanc Scripturæ intelligentiam esse de re subiecta semper præstantiori, et nobiliori. Nam res figurata est imagine sua semper præstantior. Ergo et illud confitearis necesse est, Messiam Deum esse vere, proprieque. Nam homo figurans Messiam dicitur in Scriptura Deus ad litteram, Messias eandem vindicat Dei nuncupationem, sed modo præstantiori, quam homo purus in sensu litterali, ergo Messias vere, et proprie Deus est. Ex quo patet, Scripturas sanctas si recte exponantur præbere argumentum firmum, et ut Scholæ vocant demonstrativum de rebus fidei etiam secundum mysticam interpretationem.

Illud tertium est in hac disputatione reliquum, qua sinceritate veritatis in novi testamenti Scriptoribus Scripturæ veteres citentur. Nam et testimonia afferuntur ex veteribus scriptis, et Scriptores ipsi nominantur. At et in allatis testimoniis aliquando lectio variat ab originali, et in nominibus auctorum citandis occurrit discrepantia. Unum aut alterum satis erit hoc loco posuisse exemplum quo difficultas declaretur

Audi S. Hieronymum ad Pammachium l. de optimo genere interpretandi n. 7. „Narratur
„in Matthaeo reddidisse proditionem Judas triginta
„argenteos: et empto ex eis agro figuli, scribitur:
„Tunc impletum est (c. 27. v. 9.) quod scriptum
„est per Jeremiam prophetam dicentem: et
„acceperunt triginta argenteos pretium appretiati,
„quod appretiaverunt a filiis Israel: et dederunt
„eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.
„Hoc in Jeremia penitus non invenitur, sed in Zacharia
„(Cap. 11. vv. 12-13) aliis multo verbis, ac toto ordine
„discrepante. Vulgata quippe editio ita se habet:
„Et dicam ad eos: si bonum est coram vobis, date
„mercedem mihi, aut renuite. Et appenderunt mercedem
„meam triginta argenteos. Dixitque Dominus ad
„me: Pone illos in conflatorium: et considera, si
„probatum sit: sicut probatus sum ab eis. Et tuli
„triginta argenteos, et misi eos in domo Domini
„in conflatorium. Quantum distet ab Evangelistae
„testimonio Septuaginta translatio, perspicuum est.
„Sed et in Hebraeo, cum sensus idem sit, verba praepostera
„sunt, et pene diversa: Et dixi, inquit, ad eos:
„si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem
„meam: et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem
„meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad
„me: Projice illud ad statuarium: decorum pretium,
„quod appretiatus sum ab eis: et tuli triginta argenteos,
„et projeci eos in domo Domini ad statuarium.
„Accusent Apostolum falsitatis, quod nec cum Hebraico,
„nec cum Septuaginta congruat translatoribus: et
„quod his majus est, erret in nomine, pro Zacharia
„quippe Jeremiam ponit. Sed absit hoc de pedissequo
„Christi dicere, cui curae fuit non verba, et syllabas
„aucupari, sed sententias dogmatum ponere. ...

Hoc unum exemplum ita per S. Hieronymum amplificatum mihi est satis innumerorum loco ut difficultati propositae occurram. Nam occurrunt loci innumeri in Scripturis, in quibus nomina quae afferuntur hic illic errant, et alia pro aliis ponuntur. Infinitum esset si singula huc congererem. Sunt etiam nonnulla exempla in quibus sententiae allatae aliunde variantur. Afferam pauca, quae prima in mentem veniant. Permitto tibi quae in laudata oratione S. Hieronymus subsequitur, utpote certas, quam tibi fuerit in respondendo satis. Etenim et Marci c. 1. v. 1. citatur Isaias propheta, et subiungitur confestim deque vestigio locus Malachiae c. 3. v. 1. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam ante te. Et

cum Joannis C. 1. v. 28. legas: Haec in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans; reclamat S. Jo. Chrysostomus in nova editione Parisiensi hom. 17. al. 16. n. 1. Accuratiora autem exemplaria habent in Bethabara. Nam Bethania non est trans Jordanem, neque in deserto sed prope Jerosolymam. Ille etiam locus celebris in actis Apostolorum C. 7. v. 16. Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filii Sichem. Nam Genesis c. 23. Abraham emit hunc agrum ab Ephron filio Seor. Ut difficultatem expediam, dicam primo de locis illis ubi nomina propria altera pro alteris variantur. De his ut uno verbo respondeam quod eliminet difficultates omnes, confitendum necessario est, vitio scriptorum hujusmodi errores irrepsisse, quo tandem cumque modo id evenerit. Sive Evangelistae non omiserant nomina propria inducere; illaque primo imperite apposita in margine deinde in textum immissa sunt; sive exscriptores minus eruditi non satis animadverterunt, ut fideliter reponerent, cum plus minus sententiam [illegible] sollicite continerent, quandam ad nomina propria alterum pro altero substituerunt. Id enim patet per se diversa exemplaria in manus conferenti, ut ego soleo, quae Latina quatuor habemus nonnunquam inter se dissimilia, Graeca tria non modo dissimilia nonnunquam, sed singulis fere versibus, ~~aut uno~~ verbis. Utor autem typis Patavinis, ut castigatissimis nisi gravior ratio aliud suadet faciendum. Facit huc etiam nostris temporibus et fuerit temporibus omnibus illud S. Augustini contra Faustum l. 32. c. 16. Nam etiam nunc nonnullae codicum mendositates vel de antiquioribus, vel de lingua praecedente emendantur.

Altera responsio est ad ea, quae afferuntur variantia etiam sententia in novis scriptoribus ex antiquis. De his respondendum cum S. Hieronymo: Sed neque Christi cura fuit non verba, et syllabas aucupari, sed sententias dogmatum ponere. Ita ille de S. Mattheo. Nos eadem ad alium quemlibet et Scripturae et locum transferre possumus, ubicunque illa eadem obviam fuerit difficultas. Sententia quae allegatur semper libet, et implicita est in scriptura unde sumitur, ad quam satis est referenti quod non syllabas, sed sententias ponit. Et propterea nullum reperies in variantibus Scripturae locis, verba licet omnes [illegible], quae utrobique veritatem dogmatum non aeque ponat.

Haec igitur erant satis de usu Scripturarum veterum in novo testamento. Dictum est enim, et quo textu uterentur apostoli et evangelistae, et in quam rationem sive litteraliter sive mystice; quoque pondere, et auctoritate; nunc illud tertio loco quam sinceritate, et ~~[illegible]~~ quam consona veritate.

Qu
in

Historiæ Christianæ L. 2.

C. 3.

1. Joannes Baptista quis.
2. Qualis ejus habitus.
3. Frequentia accurrentium ad illum.

Matth. C. 3. v. 1. 3. 4. 5. Marci Cap. 1. vv. 3. 4. 5. 6. Luc. C. 3. v. 4. 5. 6. Jo. C. 1. v. 6. 7. 8.

Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes.
Hic venit in testimonium ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.
Non erat ille lux sed ut testimonium perhiberet de lumine
Hic est enim qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem: sicut scriptum est
in libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox clamantis in deserto: parate viam
Domini: rectas facite semitas eius:
Omnis vallis implebitur: et omnis collis humiliabitur:
Et erunt prava in directa, et aspera in vias planas.
Et videbit omnis caro salutare Dei.
Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis
camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos suos:
Et erat Joannes vestitus pilis cameli, et zona pellicea
circa lumbos ejus: esca autem ejus erat locustæ,
et mel sylvestre: et locustas, et mel sylvestre edebat.
Tunc exibat ad eum Jerosolyma, et omnis Judæa, et
omnis regio circa Jordanem: Et egrediebatur ad eum
omnis Judææ regio, et Jerosolymitæ universi.

Cap. 4.

1. Summa Evangelii Joannis Baptistæ.
2. Fructus ejus prædicationis.

Matth. C. 3. v. 2. 6. Marci Cap. 1. v. 5.

Et venit Joannes dicens: Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum.
Et baptizabantur ab eo in Jordane, ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua.

Cap. 5.

1. Joannes Evangelista ex sua met persona definit differentiam
inter Baptistæ prædicationem et tum Christi tum Apostolorum Christi.

Joann. C. 1. vv. 15. 16. 17. 18.

Joannes perhibet testimonium de verbo Dei ipso, quod caro factum est:
et clamat dicens: Hic erat quem dixi: Qui post me venturus est, ante
me factus est: quia prior me erat.
Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia.
Quia lex per Moysem data est: gratia et veritas per Jesum Christum facta est.
Deum nemo vidit unquam: unigenitus Filius, qui est in sinu Patris ipse enarravit.

Cap. 6.

1 Joannes Baptista in concursu multitudinis
exprobrat vecordiam Pharisæorum, et Sadducæorum.

Matth. C. 3. vv. 7. 8. 9. 10. Luc. C. 3. vv. 7. 8. 9.

Videns autem ~~Joannes Baptista~~ multos Pharisæorum, et Sadducæorum venientes
ad baptismum suum dixit: Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab ipso:
Progenies viperarum quis demonstravit, ostendit vobis, fugere a ventura ira?
Facite ergo fructum dignum, fructus dignos pœnitentiæ.
5 Et ne velitis dicere intra vos, et ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham.
Dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.
Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit, non
faciens fructum bonum excidetur, et in ignem mittetur.

Cap. 7.

1. Joannes praeparat turbas.

Luc. C. 3. v. 10. 11. 12. 13. 14.

Cap. 8.

1. Joannes baptizat turbas.

Matth. C. 3. vv. 11. 12. Marc. C. 1. vv. 6. 7. 8.

Et praedicabat dicens: Ego quidem baptizo vos in aqua in poenitentiam.
qui autem post me venturus est, fortior me est: venit fortior me post me.
Cuius non sum dignus calceamenta portare: cuius non sum dignus
procumbens solvere corrigiam calceamentorum eius:
ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, et igni;
Cuius ventilabrum in manu sua est: et permundabit aream suam:
et congregabit triticum suum in horreum: paleas autem comburet
igni inextinguibili.
Ego baptizavi vos aqua: ille vero baptizabit vos Spiritu Sancto.

Cap. 9.

1. Suspicio vulgi an Joannes sit Christus.

Luc. C. 3. vv. 15. 16. 17. 18.

Cap. 10.

1. Astutia Pharisaeorum ad revocandum vulgi opinionem existimantis Joannem esse Messiam.

Joannis C. 1. vv. 19. ad 28.

Cap. 11.

1. Joannes ostendit Christum.

Joannis C. 1. vv. 29. ad 36.

Cap. 12.

1. Primi discipuli veniunt ad Jesum.

Joannis C. 1. v. 37. ad 51.

Cap. 13.

Christus Dominus baptizatur.

Matth. C. 3. vv. 13. 14. 15. 16. 17. Marc. C. 1. vv. 9. 10. 11. Luc. C. 3. vv. 21. 22. 23.

Et factum est autem cum baptizaretur omnis populus, tunc in diebus illis venit Jesus
a Galilaea a Nazareth Galilaeae in Jordanem ad Joannem: ut baptizaretur ab eo.
Joannes autem prohibebat eum dicens: ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me?
Respondens autem Jesus dixit ei: sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam.
Tunc dimisit eum. Et Jesus baptizatus est a Joanne in Jordane.
Baptizatus autem Jesus confestim ascendit de aqua: et Jesu baptizato et orante apertum est caelum.
Et ecce aperti sunt ei caeli: et statim ascendens de aqua vidit caelos apertos: et vidit
Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se: spiritum tamquam
columbam descendentem, et manentem in ipso. Et descendit Spiritus Sanctus corporali specie
sicut columba in ipsum: et ecce vox facta est de caelis, dicens: Hic est filius meus dilectus,
in quo mihi complacui: tu es filius meus dilectus in te complacui mihi.
Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta ut putabatur filius Joseph.

Caput 14.

1. Miraculum ad nuptias in Cana Galilaeae.

Joannis Cap. 2. v. 1. ad 11.

Cap. 15.

1. Dominus tentatur a diabolo.

Matth. C. 4. v. 1. ad 11. Marci C. 1. v. 12. 13. Luc. C. 4. v. 1. ad 15.

~~Et autem tunc statim~~
Jesus autem plenus spiritu sancto regressus est a Jordane:
Et tunc statim agebatur a spiritu in desertum: ductus est in desertum a Spiritu: spiritus
expulit eum in desertum ut tentaretur a diabolo.
Et tentabatur a satana: diebus quadraginta et tentabatur a diabolo.
Eratque cum bestiis, et Angeli ministrabant ei.
Et nihil manducavit in diebus illis: ~~et consummatis illis esurivit~~: et cum jejunasset quadraginta
diebus, et quadraginta noctibus postea esuriit. ~~et consummatis illis diebus esuriit.~~
Et accedens ~~autem~~ tentator dixit ei, dixit autem illi diabolus: si filius dei es, dic ut lapides isti panes fiant:
dic lapidi huic, ut panis fiat.
Et respondens ad illum Jesus, qui respondens dixit: scriptum est; quia non in solo pane vivit
1. homo, sed in omni verbo dei quod procedit de ore dei.
2. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem: et duxit illum in Jerusalem: et statuit
eum super pinnaculum templi, super pinnam templi. et dixit ei illi: si filius dei es,
mitte te hinc deorsum.
Scriptum est enim: quia quod Angelis suis mandavit de te, ut conservent te. et quia in manibus
tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
Et respondens ait illi Jesus. rursus dictum est, scriptum est: non tentabis dominum deum tuum.
3. 2. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. et duxit illum diabolus in montem
excelsum: et ostendit ei omnia regna mundi, illi omnia regna orbis terræ, et gloriam eorum
in momento temporis.
Et ait illi, et dixit ei. Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me: Tibi dabo potestatem
hanc universam, et gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, et cui volo do illa.
Tu ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia.
Et tunc respondens dixit ei, dixit illi Jesus. vade satana; scriptum est enim: dominum deum tuum
adorabis, et illi soli servies.
Et consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo usque ad tempus: tunc reliquit
eum diabolus. et ecce Angeli accesserunt et ministrabant ei.
Et regressus est Jesus in virtute spiritus in Galilæam: et fama exiit per universam regionem
de illo.
Et ipse docebat in synagogis eorum, et magnificabatur ab omnibus.

Cap. 16.

1. Dominus venit Hierosolymam in paschate.

Joann. C. 2. v. 12. ad 25.

Dissertatio 4.a

In continuationem Historiae Christianae.

Incipit Christiana historia implicari magis libro hoc secundo; magis etiam ac magis tertio implicabitur. Haec igitur rerum series, partitio, et epitome primo continuenda est.

1. Agente Jesu annum aetatis suae jam nonum supra vigesimum, anno quartodecimo imperii Tiberii Caesaris etc. Joannes initium instituit praedicationis suae, et simul baptismi in deserto.
2. Praedicit Christum primo cum nondum is sese demonstraret Matth. C. 3. vv. 11. 12. Marc. C. 1. vv. 7. 8.
3. Suspicatur interim populus de Joanne, an ipse esset Christus
4. Refutat Pharisaeos per insidias percontantes an ipse esset Christus.
5. Jesus apparet Joanni semel et iterum et ab eo demonstratur.
6. Primi discipuli veniunt ad Jesum.
7. Jesus tandem baptizatur cum esset fere incipiens annorum triginta
8. Post baptismum die fortasse sequenti proxime convertit aquam in vinum ad nuptias.
9. Facit fidem discipulis de se.
10. Mox agitur in desertum a spiritu tentandus a diabolo.
11. Tentatur primo in panibus, secundo in templo, tertio in monte.
12. Regreditur in Galilaeam, et praedicat in synagogis.
13. Accedit Capharnao Galilaeae in Jerusalem prope pascha, ibique eiicit mercatores e templo.

Timeo habeo pro maioribus studiis meis familiarem in hoc desiderio aliorum librorum, cum quo necesse est rem maximam et gravissimam in hac epitome temporis considerem. Chronicon enim Baron C. 99. ille tradit: anno trigesimo plus minus vitae suae initio anni decimi quinti Tiberii, 73. Juliani qui currentis erat 6. Januarii Christus a Joanne baptizatus est. Itaque omnia nihil probantia. Ita videlicet nisi intelligere necesse esset per nonnullos ad eam diem menses praecessisse Joannis Baptistae praedicationem antequam Christus Dominus sese illi demonstraret, vel ab illo demonstraretur in populo. Mox incaute Januario anni Tiberiani decimiquinti die sexta, ut traditio habet Calendarii Dominus a Joanne baptizatus est cum iniret principium trigesimi aetatis anni sui; quae non modo communior opinio est (in Patribus, ut profitetur Baronius in Epitome) non tam ... sed etiam sola consonans veritati. Verum non probo quod sequitur loco eius apud eundem ... (eademque die regressus a Jordane sequuti Evangelistae ... quadraginta dierum in deserto mansisse adeo subsequenti Martio die fere quinquagesimo septimo a baptismo dixisse Joannem primo Jo. c. 1. v. 29 Ecce agnus Dei. Itaque et Tirinus, et alii quilibet quorumque ille sequitur errent penitus in iis item quae subsequuntur in sequela temporis coniugendo primorum discipulorum et in nuptiis Canae Galilaeae. Ratio quae illum movit, et ceteros quos habet in catalogo auctores illa una esse potest, nam post baptismum celebratum a Christo domino D. Matthaeus subsequenter C. 4. v. 1. Tunc Jesus ductus est in desertum a spiritu; et D. Marcus C. 1. v. 12. imo dicit: Et statim spiritus expulit

Vedine l'epitome del Baronio ad ann. Dom. 34. n. 44.

eum in desertum. At vis illarum particularum
tanta non est, ut censeas nulla penitus mora
post baptismum Domini id factum fuisse. Quid
enim tunc particula amplius significat, quam
cum S. Matthæus tertium caput incipiens dixit:
in diebus illis? Subiungit autem in diebus illis
venisse Ioannem Baptistam ad prædicandum, postquam
narravit Dominum et matrem eius venisse in
terram Israel regnante Archelao c. 2. v. 22. quod
necesse est contigisse ante annum sane ætatis
Domini decimum secundum cum interrogavit doctores
Ierosolymis in templo. Vide enimvero de his particulis
S. Ioannem Chrysostomum quid dicat hom. 10. v. g.
in Matthæum circa hunc locum eundem n. 1. et
alibi: inquit enim: Mos est Scripturæ hoc uti modo
non solum cum ea narrat, quæ insequenti tempore
mox gesta sunt, sed etiam cum illa dicit, quæ multis
postea annis contigerint. At S. Marcus adiungit:
et statim spiritus expulit eum in desertum. Ad
hanc quoque difficultatem similis adhibenda responsio
est. Statim enim non semper id significat quod
sine mora subsequitur, sed insinuat quid proxi-
me in oratione adiungatur. Legimus in Deuteron.
c. 24. vv. 12 13. Si pauper est, non pernoctabit apud
te pignus: sed statim reddes ei ante solis occasum.
Statim, ut vides ibi complectitur spatium integrum
unius diei. Si ergo non significat hæc vox id temporis,
quod proxime subsequitur in negotio uno brevi
unius diei, vel horæ, multo minus in historia, quæ
rerum maximarum seriem per multos annorum
cursus, et orbes extendit. Sic Iosue postquam
reges multos subegisset in acie, ut fertur c. 11. v. 10.
Reversus statim cepit Asor. An hæc, putas, fuit uno
ictu temporis, uno momento? Satis est si existimes
Asor captam post præcedentem victoriam tam
proxime, ut nihil aliud occurreret magni pretii,
quod in historiæ monimenta demandaretur. Utque
non recedamus a re proposita, de illis temporibus
de quibus disputatio hæc ipsa versatur, fertur celebris
Malachiæ prophetiæ c. 3. v. 1. in hunc modum: Ecce ego
mitto angelum meum, et præparabit viam ante
faciem meam. Et statim veniet ad templum sanctum
suum Dominator, quem vos quæritis, et angelus
testamenti, quem vos vultis. Nonne tamen, etsi
Ioannes Baptista inceperit apparere anno imperii
decimo quarto Tiberii, dominus tamen etiam contra
conferendum quos utique laudo, et habeo doctos, et sanctos, et
præclaros viros, contra quos tamen hæc disputatio est

venit in templum, ut refertur Joannis Cap. 2. v. 14.
ea ipsa futurus quæ prædixerat litteralissime Malachias
anno ipso initio imperii Cæsariani decimoquinto per jam
tot menses, quot procedunt ad pascha. Ergo habes
Theophile optime, in quam sententiam debeas intelligere
S. Marci verba: <u>et statim spiritus expulit eum in desertum.</u>
significant enim circa illos dies, priusquam id rerum
gestarum contingeret, quod Marcus vellet innuere
in historiam.

Hæc hactenus in aliorum opinionem, nunc ut nostram
defendam. Joannes monstravit Christum (id quod
refert Joannes Evangelista c. 1.) semel atque iterum
vv. 29. et 36. antequam illum baptizaret. Probatur
manifeste. Nam baptizavit jam publice, et coram
innumeris, ut intelligere licet ex tribus reliquis
Evangelistis. Baptizavit jam præcognitum, et præ laudatum,
ut patet maxime Matth. c. 3. v. 13. ad 17. Baptizavit
inter signa et miracula, ut tres ibidem Evangelistæ
concordant. Quid autem necesse erat a Baptista
Dominum ostendi turbis, et ad cognoscendum dari,
cum pridem tantis et portentis et signis innotuisset?
Ergo Jesus semel atque iterum apparuit Joanni,
atque ab eo præmonstratus est, priusquam baptizaretur.

His ita constitutis reliqua per sese consequuntur. Nam
die una Joannes vidit Jesum venientem ad se
et ait: <u>ecce etc.</u> Jo. c. 1. v. 29. Altera die iterum
hoc factum fuit ib. v. 36. Hac secunda die
per id temporis cœpit Jesus habere discipulos [illegible]
ibid. v. 37. ad 42. In crastinum Jesus voluit
exire in Galilæam, et promisit Nathanaeli quæ
videnda forent in ipso suo baptismo. Videlicet
inquit v. 51. <u>Amen, amen</u> dico vobis, videbitis
<u>cœlum apertum</u>, et <u>Angelos Dei ascendentes, et
descendentes supra filium hominis.</u> Hactenus ibi
Evangelista numeravit tres dies, forte supponit
unum amplius aut alterum quo Dominus baptizatus
est, priusquam nuptiæ in Canna celebrarentur.
Nam et post illos tres dies omnino baptizatus est.
Sic enim colligantur optime res gestæ omnes
quas Evangelistæ omnes literis consignarunt.
Tunc ergo tandem post hæc quæ Joannes scripsit
hactenus Dominus baptizatus est, et visa sunt, quæ
Nathanaeli prædixerat, velut a Matthæo, Marco
et Luca refertur. Tertia die tandem post ea
quæ supra scribere desiit Joannes, sive in [illegible]
quam, sive in qua baptizatus est, ut Ecclesiæ [illegible]
traditio fert nuptiæ factæ sunt in Canna Galilææ
Jo. c. 2. v. 1. Non enim illud videtur necessarium ad asserendum ipsa eadem quæ die Dominum bapt[illegible]
[illegible] nuptiæ in Cana celebratæ, utrumque tamen lectore in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] est ad [illegible]. Est hoc enim tantum [illegible] auctore in Egit. ad [illegible] Chr. [illegible] n. 28. [illegible]
[illegible] [illegible]: [illegible] cujus rei memoria agitur..

Sit itaque ut adeo statim post baptismum, quamdiu
fuere nuptiæ Galilææ quæ dederunt Evangelistæ
Joanni argumentum historiæ Christi supplendæ,
Dominus se contulerit in desertum, ut tentaretur
a diabolo. In qua quidem tentatione quoniam
quidem diverso illa distribuunt ordine Matthæus,
et Lucas, videtur omnino illa contigisse existimandum,
quem refert Matthæus. Nam cum tres gradus
tentationes extiterint, unus circa panes, alter in
pinnaculo templi, tertius in monte, hos D. Matthæus
sejunxit alterum ab altero per particulas, quæ
significant successionem temporis; dicit enim
tunc ad secundum, hoc est proxime post ea quæ
primo narraverat c. 4. v. 5. et ad tertium v. 8.
dicit iterum; quæ vox novum factum manifeste
insinuat post illa, quæ ita contigerant, ut ab
illo narrantur. Contra Lucas utrumque tentationis
gradum, et quod secundo, et quod tertio refert
loco coniungit et vocula, quæ significat res quidem
refert factas, sed non etiam tempus aut ordinem,
quo gestæ sunt. Cuius rei certa illa videtur ratio,
nam D. Matthæus propter vitæ consuetudinem,
quam habuit cum Domino potuit hæc omnia
habere explorata non solum per ipsas factorum
species, sed etiam per omnes circumstantias, quod
S. Lucas, qui non ipse rerum testis vidit, sed
qui ab aliis qui viderant, et qui sibi tradiderant
exaravit. In quo laudatur S. Lucæ mira solertia,
quæ etiam passim in omnibus scriptis illius elucet,
ut si quid circumstantiarum in rebus factisque
scribit idealdem, illum fugerit, ita res refert
factas, ut circa circumstantias, quas ignorat,
nulla falsitas vel error ingruat in suam orationem
Hinc illæ formæ dubitantis et in Evangelio,
et in actis. Evang. c. 2. v. 24. Et ut darent
hostiam secundum quod dictum est in lege Domini
par turturum, aut duos pullos columbarum.
Cur enim etiam hostiam potius non asseruit
sed ancipitem reliquit. Simile illud in actis
c. 25 v. 6. Demoratus autem inter eos dies non amplius
quam octo, aut decem. Vide et patet, si quæ
ejusmodi difficultates in Evangeliis occurrant
ubi ordo rerum videatur hic illic præposterus,
Matthæo primum et Joanni esse adhærendum
qui et res referunt, et ordinem temporis curant
quippe qui ut Apostoli Domini quæ scripserunt
fere viderant, aut ab ipso Domino, vel primis
temporibus didicerunt, quam Marcus, et Lucas

discipulis Apostolorum, qui etsi non semper cum sederent, potuerunt de his minutioribus interrogare praesentes Apostolos a quibus acceperant.
Caeterum hoc capite quae in Epitome continuantur non habent difficultatem.

Dissertatio 5.ª
Quamdiu Christus dominus egerit publice inter mortales.

[illegible] Christi domini aetatem in mortalibus per sua tempora periodos distribuimus, vitae me futurum arbitrabar, si vestigia ejus temporis ita consectarer, quatenus Evangelistae demonstraverunt. Neque aliter alii etiam se facere profitentur, qui haec navant; ego tamen neque copiosius admodum plura scire, quam illi tradiderunt; neque mihi ipsi locum permitto ad conjiciendum quod [illegible] ex illis apertissime colligatur, et non per illos evidenter demonstretur. Hujus studii summa quaedam in eo cura elucet, si annos accurate numeremus, quos Evangelistae tradiderunt egisse vitae mortalis Dominum Jesum [illegible]. Neque illi obscure latent, qui ad id temporis perseverant, donec in Jordane baptizatus est. Nam illos S. Lucas aperte nos monet C. 3. v. 23. Et, inquit, ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta. Caeteros annos vitae Domini si cognoscere velis ea unica regula est, si ab Evangelio Joannis accipias. Nam teste S. Joanne Chrysostomo in Joann. hom. 17. al. 16. Joannes Evangelista non modo haec non breviter praetermisit, sed in his maxime [illegible] videlicet S. Joannes ultimus omnium scripserit Evangelium, illa dilecto Apostolo cura fuit, ut Evangelium, quod [illegible] scribendum, quasi supplementum esset caeterorum illorum, reliquis [illegible] posset in aliis Evangelistis cognosci, vel quae ab illis partim praeomissa, ipse tamen necessaria [illegible] Ecclesiae [illegible] duceret ad cognoscendum: Quare stilum Joannis nemo perspiciet, qui [illegible] id incumbere tota vi ingenii non animadverterit ut nihil fere dicat eorum, quae ab aliis Evangelistis tradita fuerant, nisi quantum necesse [illegible] quasi connotatis certis locorum signis, ubi in [illegible] Evangelistis debeant sua [illegible] continuari. Est enim Joannis Evangelium quasi appendix quaedam priorum trium. Hanc rem acute persensit Chrysostomus [illegible] loco paulo ante laudato, etiamsi non universe asserat, [illegible] sed [illegible] in [illegible]. Inquit enim: Ille (Matthaeum intellige) postquam venit Jesus e deserto, intermediis omissis [illegible] et quae Joannes locutus est, quae miserunt Judaei dixerunt, caeterisque omissis [illegible], statim transit ad carcerem: Cum audisset (inquit) Jesus quod traditus esset Joannes, secessit inde. Joannes vero non sic, sed profectionem in desertum tacuit, utpote a Matthaeo

Qui
in

narrandam: ea vero, quæ post descensum ex monte gesta sunt narravit, et multa prætermittens adiecit: nondum enim missus fuerat Joannes in carcerem.

~~[illegible] fidem [illegible] apud [illegible] Sponsum [illegible]~~

Proinde puto piaculum si aliter annos domini computem, qui ab ejus baptismo ad ascensionem in cœlum processerunt, quam ut apud D. Joannem clare, et perspicue connotantur. Hoc est quod profitebar in præfatione ad Catenam p. 12. Hi porro anni a S. Joanne paschatis appenduntur, quæ interim transiverunt. Unum fuit, quod proxime Baptismum domini subsequutum est mediante jejunio; de quo meminit D. Joannes c. 2. v. 13. Intelligo enim post nuptias Cananæas jejunium domini subsequutum, mox regressum dominum in Galilæam, idque tunc esse quod [illegible] Joannes c. 2. v. 12. dicit: post hæc descendit Capharnaum ipse et discipuli ejus etc. et ibi manserunt non multis diebus, idque circa pascha vel usque pascha continuatum fuisse, nam subsequitur v. 13. Et prope erat Pascha Judæorum, et ascendit Jesus Jerosolymam. Alterum Pascha memoratur a S. Joanne c. 6. v. 4. In tertio Dominus passus est. Juxta hæc et catenam sacram, et nostram compositam Christianam ego divido; searcoque nec aliter a quoque recte distribui, et contexi [illegible] illam posse, qui recte velit. Ex quo fit ut cum ante hæc tria paschata Dominus esset, ut D. Lucas inquit, incipiens quasi annorum triginta, cum mortuus est, tandiu tertium supra trigesimum natalem excesserit quamdiu est a tempore sui nativitatis ad Pascha. Proinde sic optimo Casus l. 11. c. 5. resp. ad 6. et verum esse, et profecto verum esse affirmat Christum passum esse anno ætatis suæ trigesimo tertio inchoato per tres menses, ac nonnullos fortasse dies, a trigesimo namque anno expleto usque ad passionem non nisi duo anni superfuerunt, quandoquidem a trigesimo inchoato ad passionem non nisi tria paschata intercedunt.

Asserit hæc S. Joannes Chrysostomus eadem est [illegible] [illegible] Joannem [illegible] Fr. [illegible] in hunc modum [illegible] murmurantem multitudine non Judæis modo, sed et Ægypti, et longinquioris incolæ [illegible] cognitus est [illegible] annis [illegible] imo ne tribus quidem. Ne tribus inquit quidem quia [illegible] [illegible] in quo dominus [illegible] [illegible] tres annos totos non [illegible] complet.

Magna tamen hoc loco controversia agitatur non modo inter recentiores harum rerum Scriptores, sed etiam inter ipsos æquales nostros, qui hæc proprio marte, et magnis conatibus curant, quomodo hæc inter se in Evangelistis conciliantur. Si a me difficultatem roges Theophile, hanc ego sensi nunquam; utcunque quatuor Evangelistarum textus in catenam continuerim priusquam tractatum aliquem de his interpretem vel videre vellem, vel omnino consulere; videlicet ne aliorum opinata meum curriculum et coniecturas retardarent. Ita sponte sua moles hæc historiæ quaternæ universa in unum corpus coaluit. Quare fit mihi pene miraculum, quid sit quod eos hoc loco teneat anxios; quid sit de quo dubitent, quare, aut quam, aut quales sibi hic difficultates [illegible]. Eorum tamen labor propterea non inutilis est, quoniam ipsa studiosorum perplexitas concedit plerumque, vestigiaque ad veritatem illustrandam. Nam et collatis hominibus historiæ

In Epitome ad ann. Chr. 32. n. 2. S. Joannes cum ultimus omnium scriberet Evangelium, quæ ab aliis tribus Evangelistis essent abunde narrata, repetere non curavit: quæ vero prætermissa vidisset ipse supplevit; eo enim consilio in scribendo Evangelio usum esse testatur S. Hieronymus de Script. Eccl. c. 9. Et Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis. Scripsit Evangelium (Sanctus Joannes) post alios tres Evangelistas. Et quoniam S. Apostoli brevitati studebant maxime, ideo S. Joannes fere omnia prætermisit, quæ ab aliis scripta fuerant: ea siquidem sola repetit, quibus aliquid addendum esse existimavit.

monimentis cum sacra pagina, et annorum serie
computata abhinc nostris usque ad tempora quibus
egit Dominus inter mortales, reperiunt jam tandem dominum
et passum, et mortuum fuisse eodem anno, quo ipsi
nos ponimus ætatis suæ trigesimo tertio inchoato. Sed
a Baptismo ad mortem quatuor successive Paschata
necessarium putant, cum Sancti Evangelistæ non nisi
tria tradiderint. Tria igitur oportet circa hanc disputationem
ostendere. Primum est perperam ab ipsis distribui acta
Christi Domini ante primum ex paschatis quatuor quæ
supponunt. Est alterum perperam ab iisdem nasci
unum stabiliri quale, et quando non extitit. Tertium
fiet ex his consequens, videlicet agente Christo inter
homines publica non jam quater, sed ter Pascha celebratum
fuisse.

At illud primum perperam ab ipsis distribui acta Christi
domini circa primum pascha ex quatuor quæ supponunt,
perspicuum fit facile. Nam ponunt Christum dominum
baptizatum anno decimoquinto ineunte Tiberiano,
quod omnino falsum est; baptizatus est enim ineunte
imperii Tiberii decimo sexto. Neque enim permittit
errare nos tum S. Lucas, tum Ecclesiæ traditio. Nam
testante Evangelio Anno quintodecimo imperii
Tiberii Cæsaris, factum est verbum domini supra
Joannem Luc. c. 3. ut prepararet domino plebem
suam. Quo mense prædicatio Joannis inceperit
Evangelista non assignat. Certum est cum ex Ecclesiæ
traditione, tum ex confessione illorum ipsorum, cum
quibus hæc nostra disputatio est, dominum natum
esse ad finem decembris; ita ut existimetur fuisse
incipiens annorum triginta, cum baptizatus est
in Januario. Non dubitant principium anni Tiberiani
more Romano cum Januario fuisse. Necesse est
Joannem præcessisse ante dominum ut pararet
plebem perfectam aliquid omnino temporis, et
plures fuisse menses. Quid enim illud est:
præibis enim ante faciem domini parare vias ejus.
Luc. c. 1. v. 76. Atque facile est multifariam
ex Evangelistis sentire, si quis attendat quanta
turbarum et baptismorum ille concitaverit priusquam
vel dominum ostenderet, vel baptizaret, vel de illo
apud Evangelistas loquatur ut jam de ostenso,
et cognito. Ergo Joannis prædicatio jamdiu per menses
præcessit ante domini baptismum. Dominus baptizatus
est in Januario, Joannes suscepit verbum domini
anno Imperii decimo quinto, ergo dominus baptizatus
est anno imperii Tiberiani decimo sexto. Errant
igitur acta Christi domini circa primum pascha distribuentes,
de quo meminit S. Joannes; dominus enim ante Pascha
baptizatus est eximie mentio est Joannis C. 2. v. 13.
Cum illi intelligant sequente Januario post illud
baptizatum fuisse.

Illud alterum consequitur ex jam dictis, perperam eos qui
definiant pascha alterum tum festum fuisse, cum
festum non fuit. Tirinus in Chron. anno [illegible]. post Baronium, quem videlicet lego hac de re in [illegible] apud Spondanum ad ann. Domini [illegible].
appingit pascha secundum procedente vita publica
in mortalibus Domini ad Joannis C. 5. v. 1. ubi sic
legis: post haec erat festus dies Judaeorum, et ascendit
Jesus Jerosolymam. Hoc debet esse satis ut existiment,
illud festum non fuisse paschale, quia Evangelista
Joannes, qui, ut Chrysostomus inquit, jam superius
in hac ipsa oratione laudatus, in hoc maxime immoratur,
hoc est qui species hasce temporis distinguit minutissime,
non dicit jam fuisse tum Pascha, sed quodcumque [illegible]
illud tandem festum, non jam amplius quam sabbatum.
Inquit enim v. 9. Erat autem sabbatum in die illo.
Ego certe non [illegible] vel idcirco quod Dominus Jerosolymam
ascenderit, vel idcirco quod sabbatum fuisse dicatur, [illegible]
affirmare continuo pascha fuisse. An non potuit, [illegible]
vel debuit illum alias per annum ascendere? [illegible]
erat Exodi C. 23. v. 17. Ter in anno apparebit omne [illegible]
masculinum tuum coram Domino Deo tuo. Quinimo [illegible]
facile est conjicere tum Pascha non fuisse ex eo quod [illegible]
sequitur [illegible] sequenti. Nam post id festum Jesus
reversus est trans mare Galilaeae jam paschate appropinquante.
Inquit enim Cap. 6. v. 1. 4. Post haec abiit Jesus trans
mare Galilaeae: erat autem proximum Pascha. Hoc
Pascha tertium Tirino est, et [illegible] [illegible]
in vita publica Domini; tertium siquidem, Tirino [illegible]
est post Domini baptismum, mihi secundum [illegible]
persuadeat sibi quispiam diligentissimum Evangelistam
cujus ea cura esset praecipua, ut dilucidis temporum
notis evangelium exornaret, sequenti Cap. 6.
definiret Pascha appropinquare, praecedenti Cap. 5.
diceret quod festo die [illegible], post illud venit
[illegible]; voluisse intelligi tum pascha [illegible],
cum pascha non exprimeret, et post quod cum
[illegible] medium memoraret, adjungeret [illegible]
pascha approximare? [illegible] S. Evangelistae
[illegible] asseverandum est, miraculum ad probaticam
non contigisse in [illegible] paschate, quia S. Joannes
[illegible] contigerunt circa paschata in [illegible]
[illegible], nunquam in illis paschalis temporis
[illegible] silentio praeteriisset. Ista perperam
[illegible] effingunt [illegible] Cap. Joannis quintum pascha
[illegible] gratis, et sine causa [illegible]
Perperam fecimus, quia sanato paralytico ad probaticam
manifeste ostenditur non peracta in paschate, gratis,
et sine causa id moliuntur, quia ad eum annum
[illegible] venimus, quo Dominus mortuus est, [illegible]
[illegible] veniendum est, nam Dominus
baptizatus est non [illegible] ante sed post pascha
[illegible] Tiberiani decimi quinti, videlicet [illegible]
[illegible] illud facile pascha incepit praedicare, et baptizare,
[illegible] baptizatus est ineunte anno decimo sexto

imperii Tiberii Cæsaris.
Tertium, quod erat in propositis, remanet eidem ex jam dictis.

Historiæ Christianæ liber tertius

: Nicodemus venit ad Jesum.

Caput 2.um

1. Joannes testificatur discipulis suis de Christo.

Caput 3.um

1. Sollicitudo mulieris samaritanæ ad fidem.
2. Item suæ gentis.

Caput 4.um

1. Qua occasione dominus venerit in Galilæam.
2. Matth. C. 4. v. 12. Marci C. 1. v. 14. 15.

Postquam autem traditus est Joannes, cum audisset Jesus, quod Joannes traditus esset, venit, recessit in Galilæam, prædicans Evangelium regni dei: et dicens, quoniam impletum est tempus: pænitemini et credite Evangelio.

Caput 5.

1. ~~[illegible]~~ Causa Joannis in carcere.

Luc. C. 3. v. 19. 20.

Herodes autem tetrarcha cum corriperetur a Joanne de Herodiade uxore fratris sui, et de omnibus malis, quæ fecit Herodes, adiecit et hoc super omnia, et inclusit Joannem in carcere.

Cap. 6.

2. Secundum domini signum in Capharnaum
Joannis Cap. 4. a v. 45. ad 54.

Cap. 7.

1. Dominus in Nazareth.
Lucæ C. 4. v. 15 ad 30. Joann. C. 4 v. 45.

Cap. 8.

1. Dominus habitat in Capharnaum.
Matth. C. 4. v. 13. ad 17. Lucæ C. 4 v. 30. 31.

Et relicta civitate Nazareth descendit, venit ~~et habitavit in Capharnaum~~ in Capharnaum, civitatem Galilææ, et habitavit in Capharnaum maritima in finibus Zabulon, et Nephthalim. Itaque docebat illos sabbatis.
Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam: terra Zabulon, et terra Nephthalim via maris trans Jordanem, Galilææ gentium. Populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam: et sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis
Exinde cœpit Jesus prædicare et dicere. pænitentiam agite appropinquavit enim regnum cælorum. Et stupebant in doctrina ejus, quia in potestate erat sermo ipsius.

Dissertatio in contractionem historiæ Christianæ
ab actis domini in templo in Paschate primo usque
ostensionis usque ad electionem duodecim Apostolorum.

Hæc oratio duo capita assumet: primum erit epitome
brevis historiæ Christianæ a primo Paschate cujus
meminit S. Joannes eousque dum Apostolorum
institutio facta est; secundo loco rerum series
in epitome constituta pedetentim probabitur;
~~tertio tandem argumenta contraria refellentur.~~

Igitur postquam dominus venit Hierosolymam propter
Pascha, et invenit in templo negotiatores, ejecitque:
tum ipso die paschatis multos adjunxit sibi credentes
propter signa quæ faciebat. et hæc erat cum quibus
explicit historiæ nostræ compositæ liber secundus desumpta
ex Joannis Cap. 2. usque ad v. 23. Ab deinceps rerum
actarum domini ea continuatio est quæ sequitur.
1. Nicodemus nocte venit ad dominum.
2. Post hæc dominus venit in Judæam, et baptizat.
3. Joannes etiam baptizat in Ænon juxta Salim; nondum
enim missus fuerat in carcerem.
4. Joannes testificatur discipulis contendentibus se non esse Christum.
5. Dominus relinquit Judæam, et venit in Galilæam.
6. Transitcurus per Samariam venit in Sichar, et loquitur cum Samaritana.
7. Quatuor tum menses reliqui erant ad messem; erat enim prope pascha proxime futurum.
8. Manet apud Samaritanos duos dies; indeque abit in Galilæam.
9. Interim Joannes Baptista traditur in carcerem.
10. Tum ~~[illegible]~~ dominus venit tum Capharnaum, ibique filium reguli incipientem mori, idque illius secundum miraculum fuit.
11. Mox venit in Nazareth, et legit in Synagoga.
12. Exprobrat in Nazareth incredulitatem, ut testantur Mattheus et Lucas, et Joannes.
13. Constituit habitationem in Capharnaum.

Igitur Nicodemus venit ad dominum nocte proxima,
qua dominus expulit negotiatores e templo, aut certe
ea nocte ante ~~antequam~~ quam post ejectionem e templo nihil
est quod ab aliis Evangelistis refertur quivis
~~vel dominus [illegible] in Nazareth~~
Joannes traditus esset in vincula, id enim primum
est omnium post jejunium domini quod legis apud
Mattheum C. 4. v. 12. apud Marcum C. 1. v. 14.
tum scilicet cum venit Nazareth in patriam, ut
congruenter dicebat [illegible] Lucas tradit C. 4. v.
14. 15. 16.

Post sermonem cum Nicodemo jam peracto paschate dominus
Hierosolymam reliquit et venit in alias Judææ partes,
ubi commode haberent sui discipuli ut baptizarent, nondum
enim duodecim fecerat præcipuos, nec a se dimiserat.
Unde apostoli dea [illegible]. Tunc temporis etiam
5. Joannes baptizabat; hæc enim tum facta fuisse legimus
cum Joannes nondum missus fuisset in carcerem Jo. C. 3.
24. Hoc temporis habet etiam æmulatio discipulorum
Joannis contra Christum, quæ ibidem sequitur apud S.
Joannem a v. 25 ad finem capitis.

Conversio Samaritanorum ad fidem et ad studia prædictis subsequuta est baptismum celebratum in Judæa per manus discipulorum domini; cum ille scilicet Judæam relinqueret ut declinaret invidiam Pharisæorum, et discipulorum Joannis, ut refert S. Joannes initio c. 4

Dum vero dominus apud Samaritanos agit, interim Joannes traditur in carcerem, quod ad probandum perfacile est. Nam eodem tempore paulo ante baptizaverat. Dominus postquam divertit duos dies apud Samaritanos, divertit in Galilæam. Hujus diversionis in Galilæam etiam alii Evangelistæ meminerunt, referuntque factam ibi:es cum audisset Jesus quod Joannes traditus esset, ut omnium loco utar verbis S. Matthæi c. 4. v. 12. Ergo vides quando nam Joannes traditus sit.

Jamdiu non aberat a paschate cum hæc omnia facta sunt; unde et colligitur post pascha quod iam Joannes memoraverat usque a c. 2. v. 13. perpaucos dies admodum dominum in Judæa baptismos curavisse, et Joannem baptizavisse. Nam post habitum cum Samaritana sermonem, hæc fuerunt domini verba ad discipulos Jo. c. 4. v. 35. Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, et messis venit. Si videlicet intelligas messem tam futuram fuisse, post quatuor menses iam completam, iam vel tantum inchoatam, oportet hæc verba dicta fuisse in aprili, utcunque messis provogari in sextilem possit. Ergo Joannes aprili fuit in carcere Herodis, et dominus Samariam relinquens aprili penetravit in Galilæam.

Porro in Galilæam cum jam advenisset, existimare non dubitem, ibi e vestigio antequam in ulla synagoga doceret, sanavisse filium Reguli e Canna evocatus Capharnaum: Ratio est. Nam hoc iterum secundum signum fecit Jesus cum venisset a Judæa in Galilæam. Ubi vides a S. Joanne non numerari in miraculis, quod evertisset in templo numularios, utcunque S. Hieronymus de simili altero in Matth. videlicet c. 21. v. 15. ipse l. 3. dicat. Mihi inter omnia "signa quæ fecit hoc videtur mirabilius esse, quod unus "homo, et illo tempore contemptibilis, et intantum vilis, ut "postea crucifigeretur, scribis et Pharisæis contra se sævientibus "et videntibus lucra sua destrui potuerit ad unius flagelli "verbera tantam ejicere multitudinem, mensasque subvertere, "et cathedras confringere, et alia facere, quæ infinitus non "fecisset exercitus." Sed Joannes qui solus hactenus bina refert domini signa et nuptiarum Canæ, et hoc Jerosolymitanum, et Capharnaitanum, dicit tamen signum Capharnaitanum alterum et secundum quia signorum appellatione curationes intelligit, Non enim Joannes dissimulat vel non attendit, quantum illud fuerit quod dominus Jerosolymis in templo perpetraverit, nam v. 45. inquit: cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat Jerosolymis in die festo: et ipsi enim venerant in diem festum. sed signum Reguli tamen secundum dicit propter eam rationem quæ dicta est. At ante sanationem filii Reguli nullum est in Evangelistis vestigium, quo liqueat a domino aliquid patratum fuisse in Galilæa. Ergo sanatio filii Reguli statim fuit post adventum in Galilæam. ~~Post illum eventum~~

Post illum eventum venit dominus Nazareth in patriam.

Invenio Baronium in Epitome ad ann. Dom. 31. n. 15. sensisse videri verba illa domini dicta fuisse ab illo mense Novembri, quia in Paschate essent soleret manipulus primitiarum; jam a Novembri ad Pascha tot menses excurrunt sive ita certe possunt; et soleat (ferme etiam) tempus esset in Januario Quia videlicet rara res esset manipulus paschalis ut dicit ad Leviticum c. 23. v. 11., nec nisi in celeberrimis Hierichuntis regionibus patriis qui inveniuntur ad pascha. Unde manipuli observantur ideo tempore hic vero opportunius visum est ut hanc [illegible] [illegible] meam sententiam [illegible], [illegible] [illegible] intervallum tradita et non [illegible] stilo Scripturarum magis conformem. Nam solent Scripturæ numerare tempora summa, et plenissima calculo, sicut in exemplo videtur, quæ dicitur dominus futurus fuisse in corde terræ tribus diebus, et tribus noctibus Matth. c. 12. v. 40 cum die [illegible] tamen integra fuerit sepultus, et [illegible] [illegible] hinc et hinc [illegible] [illegible].

~~Facti rationem videri illa~~ ~~verba~~ ~~posse~~ ~~quae~~ ~~Lucas~~ c. 4 v. 16 ~~quia ibi erat nutritus.~~

Facti ratio videri illa potest, quod dicit S. Lucas c. 4. v. 16 ubi erat nutritus, quasi diceret, ut ubi erat nutritus, inde etiam evangelium exordiretur. At mirum videri potest quod S. Joannes c. 4. v. 44. refert ex Domino has voces. ipse ~~Jesus~~ enim Jesus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet. Cum vero teste S. Luca c. 4. v. ~~23~~ 24. Dominus haec dixit in Nazareth, cum fidem non inveniret apud suos. Porro haec tum in Nazareth, cum iam miraculum Capharnaitanum praecessisset. Tum enim postquam ~~audisset~~ praesensisset a suis v. 23. quanta audivimus facta in Capharnaum, fac et hic in patria tua. Cur ergo haec verba praemisit S. Joannes priusquam signum Capharnaitanum edissereret, illud enim subinde ~~sed~~ post illa subsequitur?

Pertinent (respondeo) ad gesta Domini in Nazareth apud S. Joannem duo omnino versiculi 44, et 45. Nam quadragesimus tertius communiter distribuitur et supra gesta in Nazareth per id temporis, et supra gesta in Capharnaum. Universa illa oratio sic habet:

v. 43. Post duos autem dies exiit inde, et abiit in Galilaeam.

44. Ipse enim Jesus testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet.

45. Cum ergo venisset in Galilaeam, exceperunt eum Galilaei, cum omnia vidissent, quae fecerat Jerosolymis in die festo: et ipsi enim venerant in diem festum.

46. Venit ergo iterum in Cana Galilaeae, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus etc.

Itaque Joannes dicit per anticipationem gesta in Nazareth ante Capharnaitana, cum ordo rerum postulet, ut intelligamus posteriora illa Capharnaitanis contigisse. Ratio est, nam ibi Joannes corripit et breviat pro arbitratu continens perstringens propterea facta Nazareth, quia jam a S. Luca scripta fuissent. Non enim solet hic evangelista in iis immorari, quae ab aliis scripta repererit, sed ea innuere solummodo, quantum necesse est ad ea intelligenda, quae supplet. Quo igitur hoc loco facit. Primo quia Lucas non scripserat quid Dominus egisset in Capharnaum, cum tamen innuerit, miraculum ibi factum fuisse, inquit, enim ex nomine Nazaraeorum v. 23. quanta audivimus facta in Capharnaum, supplet narrando facta in Capharnaum, quae Lucas praetermiserat. Deinde quia Lucas scripserat v. 24. Dominum eam querelam in Nazareth habuisse ad suos:

nemo propheta acceptus est in patria sua, subiungit
factum Capharnaitarum veluti causam illius querel[ae]
quam Dominus obiecisset in suos. Fit proinde ut
ordo rerum et orationis variet nunc apud binos Evangelistas.
Lucas enim rerum gestarum referens ordinem insinuat
primo factum in Capharnaum miraculum, mox
subiungit dictam querelam in Nazareth. Joannes
econtra praeteriens velut notum factum dictumque
in Nazareth, et adiungens, quod ignorabatur, miraculum
Capharnaitarum primo dicit querelam Domini in
Nazaraeos, mox eius rationem subiungit petitam
a gestis in Capharnaum. Quasi fere haec sententia
litius loci sit, quod supra recitatum est, et facit
difficultatem:
v. 43. Post duos autem dies exiit inde, et abiit in Galilaeam.
44. Jesus autem in patria testimonium perhibuit, quia
propheta in sua patria honorem non habet.
45. Nam cum venisset in Galilaeam, exceperant eum
Galilaei, cum omnia vidissent, quae fecerat Jerosolymis
in die festo: et ipsi enim venerunt in diem festum,
curiosi videndi et apud se stabile aliquid.
~~46. Idque eo etiam magis, cum et Judaea secundus~~
~~mune fecisset in Cana Galilaeae, ubi fecit~~
~~46. Ex Judaea igitur venit iterum in Cana Galilaeae~~
~~ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus~~
~~etc~~
46. ~~Cum propositum et~~ Idque eo etiam magis praetendebant
futurum, quia cum iterum venisset in Cana Galilaeae
ubi fecit aquam vinum ibi Regulus quidam etc.
Haec quantum puto est ratio ordinis hoc loco et rerum
gestarum Domini, et in loco difficili conciliatio duorum
Evangelistarum. Unde et ratio patet cur Dominus
post illa non modo descenderet in Capharnaum, ibique
doceret illos sabbatis, quod Lucas tradit, sed etiam
cum relicta civitate Nazareth constitueret habitationem
in Capharnaum, et usum consuetudinis, id quod Matthaeus
diserte amplificat c. 4. a v. 13. ad 17.

Historiæ Christianæ liber tertius

ex Cap. 9. et 10. cæterq.

1. Discipuli vocantur ad piscaturam hominum.

Matth. C. 4. a v. 18. ad 22. Marc. C. 1. a v. 16. ad 20. Luc. C. 5. a v. 1. ad 11.

Factum est autem cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei,
et ipse stabat secus stagnum Genesareth.
Et vidit duas naves stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant,
et lavabant retia.
~~Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere~~
~~pusillum. Et sedens~~
Ambulans autem Jesus, et præteriens secus juxta mare Galilææ vidit duos fratres,
Simonem qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus mittentes rete, retia in mare,
(erant enim piscatores).
Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere
pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.
Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: duc in altum, et laxate retia vestra in capturam.
Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus:
in verbo autem tuo laxabo rete.
Et cum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam: rumpebatur autem rete eorum.
Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent eos. Et
impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur.
Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu dicens: exi a me, quia homo
peccator sum Domine.
Stupor enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo erant in captura piscium quam ceperant
Similiter autem Jacobum et Joannem filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem
Jesus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.
Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.
Et ait illis, et dixit eis Jesus: venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum.
At illi continuo et protinus relictis retibus secuti sunt eum.
Et progressus procedens inde pusillum vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, et Joannem
fratrem ejus in navi cum Zebedæo patre eorum reficientes retia sua, et ipsos componentes retia
in navi: et statim vocavit eos illos.
Et illi autem statim relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, relictis retibus,
et patre secuti sunt eum.

Homilia 7.

De vocatione primorum Apostolorum ad piscaturam hominum etc.

Hactenus apud Evangelistas res gestæ a domino ita dispositæ, et
continuatæ sunt, ut facili manu possent componi.
Nunc major deinceps oritur illarum turbatio,
et tanta magna accuratione opus est, ut quoniam
præpostere admodum illi siti sunt invicem, videri
possit, quid in historia domini componenda prius
et quid posterius sit collocandum.
Nam statim postquam illud retulit S. Matthæus, dominum
constituisse habitationem in Capharnaum Cap. 4. usque
ad v. 17 narrat vocationem illam longe celeberrimam
quatuor piscatorum, fratrum per binos ad piscationem
hominum Petri et Andreæ, Jacobi et Joannis. Marcus
etiam cum Matthæo concordat. Lucas ante hanc collocationem
quatuor piscatorum, quæ refertur apud illum

meante Cap. 5.° subiungit eidem c. 4.° postquam
et ipse Dominum constituit habitationem in Capharnaum
vv. 31. 32. sanationem illam dæmoniaci, quæ ad-
-hanc post statim vocationem Apostolorum legitur;
tum post illam apud eundem, itemque apud
Marcum subsequitur sanatio Socrus Simonis; cum
S. Matthæus signum illud salutis illius dæmoniaci
non referat, sanationem vero Socrus Simonis
transferat tandem in cap. 8. vv. 14. et 15. Quæritur
itaque, quænam horum continuatio accuratior
videatur. Epitome igitur historiæ Christianæ requirit
hoc loco si rite animadvertas hanc maxime continuandi
rationem ut
Primo intelligas discipulos vocatos ad piscaturam hominum.
2. Dominus sanat hominem a spiritu immundo.
3. Dominus sanat socrum Petri.
4. Vespere Dominus sanat multos, unde et exiit fama de illo.
Primum illud, esse videlicet in his quatuor primum tempore
et ordine vocationem piscatorum a piscibus ad homines
ostenditur certissima coniectura. Nam cum aliqua
hujusmodi controversia in pluribus scriptoribus occurrit,
quorum singulis par fides, et absoluta reverentia debetur,
tum diligenter cavendum est, quam evidentia signa
temporis distinguant, quo factum referant contigisse.
Nunc autem SS. Matthæus, et Marcus sollicitationem
piscatorum ad piscaturam hominum proxime subiungunt,
postquam a Domino docuerunt stabilitam habitationem
Capharnai. At Marcus post ingressum Capharnaum adiungit:
et statim sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos.
v. 21. et 23. Erat in synagoga eorum homo in spiritu
immundo etc. Ergo prima Piscatorum sollicitatio
fuit, secundus ingressus in Synagogam Capharnai,
ubi dæmoniacus curatus est. Tum v. 29. idem
Marcus subiungit: et protinus egredientes de synagoga
venerunt in domum Simonis et Andreæ etc. Et v.
32. Vespere autem afferebant ad eos omnes male
habentes, et dæmonia habentes. etc. Ergo in his retinenda
est continuatio, quam Marcus accuravit. Nam S. Matthæus
quidem, qui dæmoniaci illius sanationem siluit, ubi
socrus Petri sanitatem refert, nec certo signo temporis,
quo gesta fuerit illam enarravit. Inquit enim C. 8.
14. Et cum venisset in domum Petri, sed quando venerit,
non determinat. Similiter S. Lucas qui sollicitationem
piscatorum postposuit sanationi cum Energumeni, tum
socrus Petri, quæ erat anteponenda, cum illam
aggrederetur [illegible], in hunc modum exorsus est C.
5. v. 1. Factum est autem, cum turbæ irruerent in
eum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum
Genesareth. et vidit duas naves etc. Ubi nihil vides
quod continuationem faciat cum rebus dictis, sed solum
quod ad dicenda præparet quasi admirationem lectoris.

Par est credere D. Marcum hoc supplevisse commonitum a D. Petro, qui tradente Evangelium suum concinnavit. Videtur illum porro et deinceps in iis, quæ pertinent ad historiam præcipuam Petri, et domesticorum illius, ut nunc, pertinent multo absolutiorem, quam ipsum Matthæum, quippe qui suggerente Petro de Petro ipso suppleverit, quæ ipse Petrus senserit de se ab aliis fuisse prætermissa. Vide infra hom. 11

Historiæ Christianæ [illegible]

Cap. 11

1. Dominus sanat hominem a spiritu immundo.

Marci C. 1. a v. 21. ad 27. Lucæ C. 4. a v. 31. ad 36.

Et descendit in Capharnaum, et ingrediuntur Capharnaum civitatem Galilææ, et statim sabbatis ingressus in Synagogam docebat eos: ibique docebat illos sabbatis.

Et stupebant in super doctrina ejus: quia in potestate erat sermo ipsius: erat enim docens eos quasi potestatem habens, et non sicut scribæ.

Et erat in Synagoga eorum homo in spiritu immundo, habens dæmonium immundum, et exclamavit voce magna.

Dicens: sine: quid nobis et tibi Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te qui sis sanctus dei.

Et comminatus est ei, et increpavit illum Jesus, dicens: obmutesce, et exi de homine, et exi ab eo.

Et discerpens eum spiritus immundus, et cum projecisset illum dæmonium in medium et exclamans voce magna exiit ab eo illo, nihilque illum nocuit.

Et mirati sunt omnes, et factus est pavor in omnibus, et colloquebantur ad invicem, ita ut conquirerent inter se dicentes: quidnam est hoc? quid est hoc verbum? quænam doctrina hæc nova? quia in potestate et virtute etiam spiritibus immundis imperat, et exeunt, et obediunt ei.

Cap. 12.

1. Dominus sanat Socrum Petri.

Math. C. 8. v. 14. 15. Marci C. 1. v. 29. 30. 31. Lucæ C. 4. v. 38. 39.

Et protinus egredientes de Synagoga venerunt in domum Simonis et Andreæ cum Jacobo et Joanne surgens autem Jesus de Synagoga introivit in domum Simonis.

Et cum venisset Jesus in domum Petri, ~~vidit socrum ejus jacentem, et febricitantem~~ decumbebat autem socrus ~~Petri~~ Simonis febricitans: tenebatur magnis febribus et statim dicunt ei de illa, et rogaverunt illum pro ea.

Et vidit socrum ejus stans super illam jacentem, et febricitantem, et accedens tetigit manum ejus elevavit eam apprehensa manu ejus, imperavit febri et continuo dimisit eam ~~febris~~ febris et surrexit, et continuo surgens ministrabat eis illis.

Cap. 13.

1. Vespere dominus ~~[illegible]~~ [illegible]

2. Exit fama de illo. [illegible]

Math. C. 4. v. 23 ad C. 8. Item C. 8. v. 16. 17. Marci C. 1. v. 32. 33. 34. 39. Luc. C. 4. v. 37. 40. 41.

Et circuibat Jesus totam Galilæam docens in synagogis eorum, et prædicans evangelium regni, et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo.

Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilææ: Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis et abiit opinio ejus in totam Syriam

Vespere autem facto, cum sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum at ille singulis manus imponens curabat eos.

Afferebant ad eum omnes male habentes, et dæmonia habentes et erat omnis civitas congregata ad januam et curavit multos qui vexabantur variis languoribus et dæmonia multa ejiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum: Et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus, et tormentis comprehensos, et qui dæmonia habebant et lunaticos, et paralyticos, et curavit eos: et omnes male habentes curavit.

Exibant autem daemonia a multis clamantia et dicentia: quia tu es filius Dei: et increpans
eas non sinebat ea loqui quia sciebant ipsum esse Christum.
Et daemonia multa ejiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum
Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, et
aegrotationes nostras portavit.
Et secutae sunt eum turbae multae de Galilaea, et Decapoli et de Jerosolymis, et de Judaea, et de trans
Jordanem.

Caput 18.

1. Dominus orat mane in solitudine:
2. Per diem praedicat in synagogis. Marci C. 1. vv. 35 ad 39. Luc. C. 4. vv. 42. 43. 44

Facta autem die et diluculo valde surgens egressus abiit ibat in desertum locum ibique orabat.
Et turbae requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum
Et prosecutus est eum Simon, et qui cum illo erant.
Et cum invenissent eum dixerunt ei: quia omnes quaerunt te.
Et detinebant illum ne discederet ab eis.
Et ait illis: quibus ille ait: Eamus in proximos vicos, et civitates, ut et ibi praedicem: quia et aliis civitatibus oportet me
evangelizare regnum Dei: ad hoc enim veni: quia ideo missus sum.
Et erat praedicans in synagogis Galilaeae, eorum et in omni Galilaea, et daemonia ejiciens.

Homilia ~~septima~~ [illegible]:

De sanitatibus, fama, oratione, et praedicationibus Domini:

Continuatio rerum gestarum a Domino hoc historiae
a nobis compositae capite proposita probatur
propterea, nam supra Cap. nono lectus est Matthaei
textus ex Cap. 4. usque ad vers. 22: ibidemque
Marci [illegible] ex Cap. 1. ad v. 20. ~~[illegible]~~ et [illegible] subsequenti Cap. 10 Div. Luc. ex C. 5. v. 1. ad 11. [illegible]
superiori ordine quare subsequenti nostri quod Cap.
11. legi continenter deberet ad Marcus [illegible] ex v.
21 ad 27. cui consonat d. Lucas C. 4. v. 31. ad 36.
Et quare post miraculum daemoniaci sanati subjungi
deberet sanatio socrus Petri etiam d. Matthaeo
in Cap. 8. transferretur tanto post, quam ibi [illegible]
reant vv. 14. et 15. Marcus habet illam C. 1. vv. 29.
30. 31. Lucas C. 4. vv. 38. 39. Fit consequenter ut
continuatio rerum una et eadem sit juxta S. Matthaeum
ex binis locis. Nam [illegible] oratio, [illegible]
sit C. 4. usque ad v. 22. et C. 8. usque ad v. 15. [illegible]
nunc ejusdem Evangelistae et una eadit continuatio,
et in unam sententiam tum Cap. 4. vv 16. et 17. cum
Cap. 4. vv. 23. 24. 25. similis ratio est continuandi Marci
C. 1. v. 28. et Luc. C. 4. v. 37. et praetermisso ibi miraculo
Socrus Petri quod paulo ante praecessit apud nos Cap.
12. in catena deinceps prosequendi Marci eodem Cap.
1. per versus 32. 33. 34. et Luc. C. 4. per vv. 40. 41.
Post haec catena nostra exhibet Marci continuationem
cum Cap. 1. v. 35. nam illam postulat ille Evangelista
manifeste his verbis: et diluculo valde surgens egressus
abiit etc. ad v. 39. Lucas autem consonat Marco C. 4.
vv. 42. 43. 44.

Historiæ Compositæ L. 3.

Cap. 14.

1. Dominus erat mane in solitudine

2. Per diem prædicat in synagogis

Marci C. 1. v. 35. ad 39. Luc. 4. vv. 42. 43. 44.

Cap. 15.

Oratio Domini in monte ad discipulos.

Matth. Cap. 5 a v. [illegible]

C. 6

C. 7. usque ad finem Cap.

Cap. 19.

Alia in idem argumentum.

Mat. Cap. 6. omnia.

Cap. 20.

Alia item in idem argumentum.

Matth. C. 7. omnia.

Cap. 21

1. Dominus descendit de monte.

2. Curat leprosum.

Matth. C. 8. vv. 1. ad 4. Marci C. 1. v. 40. ad 45. Luc. C. 5. v. 12. ad 16.

Cum autem descendisset de monte secutæ sunt eum turbæ multæ.

Et factum est cum esset in una civitatum, et ecce vir plenus lepra, veniens, et venit ad eum leprosus, et videns Jesum procidens in faciem adorabat eum, et rogabat eum deprecans genu flexo, et dixit ei dicens: Domine, si vis potes me mundare.

Jesus autem misertus ejus extendit manum suam et extendens manum tetigit eum: et tangens eum ait dicens illi: volo: mundare. Et confestim lepra cum dixisset, mundata est lepra ejus: statim discessit ab eo illa lepra et mundatus est.

Et comminatus est ei Jesus, et statim ejecit illum et ipse præcepit illi ut nemini diceret, sed ait illi: et dicit ei: vide: nemini dixeris: sed vade ostende te sacerdoti, principi sacerdotum, et offer pro emundatione tua quæ munus, quod, sicut præcepit Moyses in testimonium illis

At ille egressus cœpit prædicare, et diffamare sermonem, ita ut jam non posset manifeste introire in civitatem sed foris in desertis locis esset: et conveniebant ad eum undique.

Perambulabat autem magis sermo de illo, et conveniebant turbæ multæ ut audirent, et curarentur ab infirmitatibus suis.

Ipse autem secedebat in desertum, et orabat

Cap. 22.

1. Sanat languidum ad probaticam.

2. Venit in templum.

3. Defendit se a calumniis Judæorum.

4. Transit iterum in Galilæam.

Joannis C. 5. omnia; et Cap. 6 v. 1.

Homilia 9.

In catena sacra ostendimus quæ continuatio rerum sit

a cap. 14. ad 22.

Ergo historiæ quam componimus a cap. hujus libri 14. ad vigesimum secundum ea epitome, partitio, et series rerum est, ut intelligas,

Primo dominum se contulisse mane in solitudinem orationis.

2. Per id temporis per diem prædicavit in synagogis.
3. Tum subsequuta est prolixa oratio domini ad discipulos in monte.
4. Descendens dominus de monte curavit leprosum.
5. Sanavit languidum ad Probaticam Jerosolymis.
6. Venit in templum.
7. Jurgatur cum Judæis improbantibus, quod [illegible] operetur in sabbato.
8. Transit iterum in Galilæam.

At continuatio capitis decimi quarti nostræ compositionis post decimum tertium probat ipsa se se perfacile. Tres enim Evangelistæ loquuti sunt capite decimo tertio: Matthæus, Marcus, et Lucas. Capite decimo quarto continuatur oratio Marci et Lucæ ibi, ubi in præcedenti desita erat, refertur autem ex duorum concordantia, quod Matthæus prætermisit de solitudine domini matutina propter orationem. Intelligimus inde [illegible] esse hæc proxime continuanda post illa quæ illatenus dixerat Marcus, propter hanc sancti hujus [illegible] Evangelistæ sententiæ rationem et stilum C. 1. v. 35. Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertum locum etc. Quis enim non arbitretur, nisi alia multo gravior objiciatur ratio, quæ tamen hoc loco, et nunc iam non apparet, significari ab Evangelista his verbis dominum surrexisse diluculo die subsequenti iam proxime, atque immediate post illa gesta quæ ~~[illegible]~~ proxime in oratione præcesserunt. Postulat igitur rerum ordo ut in propositis illud ponatur loco primo, dominum se contulisse mane in solitudinem orationis.

D. Matthæus rem brevem prætermisit, quam Marcus et Lucas diligenti accuratione suppleverunt, at quod ibi omisit uberrima illa oratione compensavit, quam dominum refert in ~~[illegible]~~ monte tenuisse, quæ implet apud eundem tota tria capita quintum, sextum, et septimum. Ejus orationis sit nec ne ille locus, probatur duabus rationibus. Una est, quia D. Matthæus cum illa oratione suum Evangelium continuavit. Est altera, nam post illam orationem reperis trium Evangelistarum consensum in rem eandem continuandam. Nam D. Matthæus statim principio capitis octavi refert sanationem leprosi; D. Marcus etiam cujus supra interrupta est oratio C. 1. v. 39. mox v. 40. idem

refert quidem leprosi miraculum; S. Lucas interponit
Cap. 5 inde eum tres versiculos narrat quatuor
discipulorum evocationem e piscibus ad piscaturam
hominum, sed quo illa narratio pertineat, supra
dictum est hom. 7. subinde statim de eodem leproso
et Lucas ipse etiam subsequitur. Ergo ratio
sic continuandi quæ sit, satis probatum est.
Gravior difficultas in eo sita est an recte post ea
quæ dicta sunt, continuetur Christiana historia subjungendo
sanationem languidi ad probaticam, et quæ sequuntur
apud S. Joannem toto Cap. 5. Ad hæc quod pertinet,
eorum opinio jam ante rejecta est homilia quinta
qui censent miraculum ad probaticam in paschate
peractum a domino fuisse. S. Joannes quidem
nullam temporis apposuit notam, quo conjiciamus
illud contigisse nisi quod legimus apud eundem
S. v. 9. Erat autem sabbatum die illo. Inclinat
animus tamen ut existimet quandoquidem in
paschate res ea non facta fuit, in altera aut
festa ex tribus vicibus cum per singulos annos
festa celebrabant (Exod. C. 23. 14. 15.) hoc factum
fuisse videlicet vel in solemnitate Pentecostes, vel
tabernaculorum. Inclinat meus tamen, ut potius in
Pentecoste rear, quam in scenopegia sanatum
eum languidum. Suffragatur enim auctoritas
S. Joannis Chrysostomi hic in Joann. hom. 35 Trans.
Arct. interpr. dicentis: Post hæc erat dies festus Judæorum
quinam ^ut mihi videtur Pentecostes^ et ascendit Jesus Hierosolymam. Et ratio
etiam videtur porcere ut censeamus ibi figendam
esse hanc solemnitatem, ubi commodissime videri
extitisse, et existimari illa potest. Sed a paschate
præcedente de quo S. Joannes meminit C. 2 v. 23.
ad Pentecosten, quo tempore lex præcipiebat Judæis
ut accederent Jerusolymam tamdiu intercessit
temporis, quantum est satis ad eorum gestorum
periodum circumeundam, quæ hactenus historia
Christi ex omnibus Evangelistis complexa est. Ergo
festivitas hæc Pentecostes erat. Qua ordine
duæ res confirmantur, quarum altera vicissim probat
alteram. Primo enim decernimus Christiani temporis
probitur cadentes excurrisse ab ejus Baptismo ad
Pentecostem. Et propterea quoniam illa actiones
ratione Domini extiterant quibus tempus ad Pentecosten
currens potest sufficere, et ut existimamus Pentecosten
tum fuisse neque ratio prohibet neque non suadet
auctoritas, illud etiam facile proinde arguitur esse
idoneam, et appositam continuationem a nobis accuratè
historiæ Christianæ post ea quæ dicta cum sanatione
languidi ad probaticam piscinam. Sanatio, inquam

Reliqui ad probaticam Hierosolymitanam facta est
postquam dominus de monte descendens curavit leprosum
de quo in Catena nostra hom. l. 3. Cap. 21. dictum.
Probatur. Sanatio illa auctore S. Joanne Chrysostomo
facta est in Pentecoste. Ergo illi attribuendum est id
temporis cum actis domini conjunctum, quod magis
cum hac die consentire videatur. Atqui res eatenus ab
aliis Evangelistis narratæ eæ, tot, ac tantæ sunt, ~~tempus~~
ut tempus post baptismum domini ad Pentecostem
productum illis sufficiat. Ergo sanatio facta in Pentecoste
Jerosolymis illa proxime subsequuta est.
Dices. atque in quatuor Evangelistis nullum est satis perspicuum
signum, quod persuadeat hanc continuationem. Ego
vero non dubito, quin in re obscura, ubi desunt quæ
persuadeant, illa magnum momentum obtineant quæ
etiam tantum suadeant. Res quæ in ~~[illegible]~~ Evangelistis
varie narrantur, in nostro syntagmate se non implicant;
sunt penitus ejusdem anni; accedunt certe ad id
temporis, quo a nobis sitæ sunt, si aliquantulum
etiam fortiore ~~[illegible]~~: Est igitur ut maneamus
in sententia, donec fortioribus argumentis doctor
quispiam de illa nos dejicit.
Subveniunt etiam novæ conjecturæ, neque illæ aspernendæ;
ex consensu quippe petitæ, omnium Evangelistarum.
Nam post sanationem ad probaticam, et cætera gesta
a domino per id temporis Jerosolymis, subiungit
tandem S. Joannes c. 6. v. 1. Post hæc abiit Jesus
trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis. Vide quam
hæc consentiant cum aliis tribus Evangelistis. Nam Matthæus
quidem Capite 8. post leprosi curationem res multas
a domino perfectas ~~[illegible]~~ congerit; sed earum
tempora non determinat, ut licet cognoscere ex iis,
quæ diximus de socru Petri homil. 4. Quare auctor
major nobis est unus traditione Marci, et Lucæ. S. Marcus
porro, cujus hactenus totum caput perlegimus primum
sic incipit Caput 2. Et iterum intravit Capharnaum
post dies. Tum subiungit miraculum Paralytici, quod S.
Lucas habet c. 5. a v. septimo post decimum. Et divus
Matthæus C. 9 incipiens a vers. 1. S. Matthæus sic incipit
scriptionem. et ingrediens naviculam transfretavit, et
venit in civitatem suam. Intellige Capharnaum, ut habitare
instituerat ut dictum est homil. 6. Dies illos, post
quos dominus dicitur a S. Marco dominus intrasse Capharnaum
intellige quibus gesta per illum ea sunt, quæ ex Matthæo,
et Joanne supplevimus. Quod autem ingressus in naviculam
venit Capharnaum, si navicula hæc illi opus erat

Similiter S. Lucas ante miraculum Paralytici retulit leprosi
mundationem eodem ordine quo S. Marcus

Galilæam pervenerit, multo magis erat non
venient ex Judæa. Ergo ita res ipsæ se recomponunt
ad farciendam historiam, ut enucleatius nihil
expectare debeamus.
Alia et quidem notatu dignissima ejus rei conjectura petitur ex nomenclatura Filii hominis, quam Dominus
assumpsit primo Joannis cap. 5. v. 27. Item post illud usurpavit Marci C. 2. v. 10. de qua vide quæ dicta
~~Historiæ~~ composita sunt ad Marci C. 2. v. 20.

Cap. 23.

1. Sanatio Paralytici.

Matthæi C. 9. v. 1. ad 8. Marci Cap. 2. v. 1. ad 12. Lucæ C. 5. v. 17. ad 26.

Et ascendens in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam et iterum intravit
Capharnaum post dies.
Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens: et auditum est, quod in domo esset
et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam: et loquebatur eis verbum
Et erant Pharisæi sedentes, et legis doctores qui venerant ex omni castello Galilææ, et Judææ.
et Jerusalem: et virtus Domini erat ad sanandum eos.
Et ecce viri venerunt ad eum portantes ferentes in lecto hominem qui erat paralyticus: et ecce
offerebant ei paralyticum jacentem in lecto, qui a quatuor portabatur.
Et cum non possent offerre eum illi præ turba, et non invenientes qua parte illum inferrent
præ turba, ascenderunt supra tectum, nudaverunt tectum ubi erat: et patefacientes
submiserunt grabatum, in quo paralyticus jacebat: et per tegulas submiserunt eum
cum lecto in medium ante Jesum.
Cum autem vidisset Jesus fidem illorum: quorum fidem ut vidit: et cum vidisset ~~Jesus~~ videns
~~cogitationes eorum~~, dixit, ait paralytico: Confide fili: Homo: remittuntur, dimittuntur tibi
peccata tua.
Erant autem illic quidam de scribis sedentes, et cogitantes in cordibus suis: et ecce quidam de
scribis dixerunt intra se: et cœperunt cogitare scribæ, et Pharisæi dicentes: Hic blasphemat.
quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest
dimittere peccata, nisi solus Deus?
Quo statim cognito, ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum et cum vidisset spiritu suo quia sic
cogitarent intra se, respondens dicit, illis dixit ad illos: quid cogitatis? ut quid cogitatis mala? quid
ista cogitatis in cordibus vestris?
Quid est facilius: dicere paralytico: dimittuntur tibi peccata tua: an dicere surge, tolle grabatum
tuum, et ambula?
Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (tunc ait paralytico)
tibi dico: surge, tolle lectum, grabatum tuum, et vade in domum tuam.
Et statim surrexit ille et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat: et sublato
grabato abiit coram omnibus: ~~iterum~~ et ~~abiit in domum suam~~ magnificans deum.
Ita ut mirarentur omnes, et honorificarent Deum dicentes, quia nunquam sic vidimus.
Videntes autem turbæ timuerunt et stupor apprehendit omnes: et glorificaverunt deum, et magni-
ficabant Deum, qui dedit potestatem talem hominibus: et repleti sunt timore dicentes: quia
vidimus mirabilia hodie

24.

1. Vocatio Matthæi.

Matth. C. 9. v. 9. ad 13. Marci C. 2. v. 13. ad 17. Lucæ C. 5. v. 27. ad 32.

Et post hæc exiit, et cum transiret inde Jesus egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, et docebat eos.

Et cum præteriret vidit hominem publicanum sedentem in telonio nomine Levi Alphæi Matthæum nomine: et ait illi: sequere me: et relictis omnibus surgens secutus est eum.

Et factum est discumbente eo in domo, cum accumberet in domo illius, ecce multi publicani et peccatores venientes simul discumbebant cum Jesu, et discipulis eius: erant enim multi, qui et sequebantur eum.

Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. et erat turba multa publicanorum, et aliorum, qui cum illis erant discumbentes.

Et videntes murmurabant Pharisæi et Scribæ eorum et dicebant discipulis eius, dicentes ad discipulos ejus.

Quare cum publicanis, et peccatoribus manducat, et bibit magister vester? manducatis, et bibitis?

At Jesus audiens, hoc audito ait illis: et respondens dixit ad illos: non est opus valentibus medico, sed male habentibus. non necesse habent, qui egent qui sani sunt medico, sed qui male habent: Euntes autem discite, quid est, misericordiam volo et non sacrificium. non enim veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam.

Cap. 25.

1. Quæstio discipulorum Joannis.

Et erant discipuli Joannis, et Pharisæi jejunantes: tunc accesserunt ad eum, et veniunt, et dicunt illi: at illi dixerunt ad eum dicentes:

Quare discipuli Joannis, et Pharisæorum jejunant: nos et Pharisæi jejunamus frequenter: discipuli autem tui non jejunant: tui autem edunt, et bibunt?

Quibus ipse ait, et ait illis Jesus: Numquid possunt filii sponsi, filii nuptiarum lugere quamdiu cum illis est sponsus? jejunare? Numquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus facere jejunare?

Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt jejunare.

Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus: cum ablatus fuerit ab illis sponsus: et tunc jejunabunt in illis diebus.

Dicebat autem et similitudinem ad illos: nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: quia nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri. nemo commissuram a novo vestimento immittit in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius a vestimento: alioquin aufert supplementum novum a veteri: alioquin et novum rumpit: et pejor scissura fit: et veteri non convenit commissura a novo.

Neque mittunt, et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet, disrumpet vinum utres, rumpentur utres: et vinum ipsum effundetur, effundetur, et utres peribunt, peribunt.

Sed vinum novum in utres novos mittunt, mitti debet, mittendum est: et ambo utraque conservantur.

Et nemo bibens vetus statim vult novum: dicit enim vetus melius est.

Cap. 26.

1. Resuscitat filiam Jairi.

2. Sanat profluvam.

Hæc illo loquente ad eos, et cum transcendisset Jesus in navi rursum trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat circa mare.

Et ecce vir princeps unus quidam accessit venit de archisynagogis nomine Jairus, cui nomen Jairus, et ipse princeps Synagogæ erat: et videns eum cecidit, procidit ad pedes ejus Jesu, et adorabat eum, rogans eum, ut intraret in domum ejus, et deprecabatur eum multum dicens:

Domine, filia mea modo defuncta est, quoniam in extremis est: sed veni, impone manum tuam super eam, ut salva sit, et vivat, et vivet.

Quia unica filia erat ei fere annorum duodecim et hæc moriebatur.

Et surgens Jesus abiit cum illo, et sequebatur eum, et discipuli eius

Et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum: et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur

... l. 5. C. ...

Et ecce mulier quaedam erat in fluxu sanguinis quae erat in profluvio sanguinis, quae
sanguinis fluxum patiebatur annis duodecim ab annis duodecim quae in medicos
erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari
Et fuerit multa perpessa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec quidquam
profecerat, sed magis deterius habebat.
Cum audisset de Jesu, venit in turba retro, accessit retro, et tetigit vestimentum ejus, fimbriam
vestimenti ejus ...
Dicebat enim intra se: quia si vel tetigero tantum vestimentum ejus salva ero.
Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus: et sensit corpore, quia sanata esset a plaga: et
confestim stetit fluxus sanguinis ejus.
Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem, quae exierat de illo conversus ad turbam ajebat
quis tetigit vestimenta mea? Et ait Jesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Petrus et qui cum illo erant, Praeceptor, turbae te comprimunt et affligunt, et dicis Quis tetigit?
Et dixit Jesus: tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exisse.
Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis: quis me tetigit?
Et circumspiciebat videre eam, quae hoc fecerat.
Mulier vero timens, et tremens, sciens quod factum esset in se, videns autem quia non latuit,
venit et procidit ante eum, ante pedes ejus, et dixit ei omnem veritatem: et ob quam causam
tetigerit eum indicavit coram omni populo: et quemadmodum confestim sanata sit.
At ipse Jesus conversus, et ille autem videns eam, dixit ei: confide filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace
et esto sana a plaga tua. Et salva facta est mulier ex illa hora.
Adhuc eo illo loquente venit quidam ad principem synagogae dicens ei; veniunt ab archisynagogo
dicentes: quia filia tua mortua est, noli vexare illum: quid ultra vexas magistrum?
Jesus autem audito hoc verbo quod dicebatur ait archisynagogo, respondit patri puellae: noli timere
crede tantum, tantummodo crede, et salva erit.
Et ~~cum venisset~~ veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes, et ejulantes
multum. ...
Et cum venisset Jesus in domum principis, et vidisset tibicines, et turbam tumultuantem, dicebat:
recedite non est enim mortua puella, sed dormit: et deridebant eum. Et ingressus ait illis:
quid turbamini, et ploratis? puella non est mortua, sed dormit, et deridebant eum.
Ipse vero ejectis omnibus, non permisit intrare secum quenquam, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem
et patrem, et matrem puellae.
Assumit patrem et matrem puellae et qui secum erant, et ingreditur ubi puella erat jacens.
Flebant autem omnes, et plangebant illam. At ille dixit nolite flere. non est mortua puella,
sed dormit
Et deridebant eum scientes quod mortua esset.
Et cum ejecta esset turba intravit, et tenuit manum ejus. et tenens, ipse autem tenens
manum puellae ejus ait illi clamavit dicens: Talitha cumi, quod est interpretatum Puella
tibi dico, surge.
Et reversus est spiritus ejus, et confestim surrexit continuo puella, et ambulabat. erat autem annorum
duodecim. et obstupuerunt stupore magno. et stupuerunt parentes ejus
et ~~[illegible]~~ praecepit illis quibus praecepit vehementer, ut nemo id sciret, ne alicui dicerent, quod factum
erat, et dixit, jussit illi dari manducare.

Cap. 27.

1. Sanat duos caecos.

Math. C. 9. v. 27. ad 31.

Cap. 28.

1. Sanat mutum.

Matt. C. 9. v. 32. 33. 34.

Homilia 10

~~Continuatio~~ Methodus historiæ Christianæ usque ad primam missionem Apostolorum.

In oratione superiori ratio reddita est propter historiæ nostræ compositionem exteriorem, dum Dominus a S. Matthæo dicitur Cap. 9. v. 1. ascendens in naviculam transfretasse, et a S. Marco C. 2. v. 1. iterum intrasse Capharnaum post dies; quippe consonat S. Joanni qui Cap. 6. v. 1. dicit: Post hæc abiit Jesus trans mare Galilææ quod est Tiberiadis. In oratione quæ nunc sequitur, profitebimur historiæ Christianæ methodum usque ad missionem primam Apostolorum, quæ quidem eorundem institutio omnino fuit, quare inquit S. Lucas C. 6. v. 13. quos et Apostolos nominavit. Epitome huius methodi hæc porro est.

1. Dominus Judæam relinquens transfretavit navicula, et venit Capharnaum in civitatem suam.
2. Sanat ibi paralyticum.
3. Egressus rursus ad mare vocat Matthæum.
4. Conversans apud Matthæum respondet invidiæ discipulorum Joannis, et Pharisæorum.
5. Convenitur a Jairo.
6. Sanat emorrhoissam.
7. Resuscitat filiam Jairi.
8. Sanat duos cæcos.
9. Sanat mutum.
10. Instituit Apostolos.
11. Illis emissis, transit in civitates eorum, et prædicat.

Porro sanatio Paralytici concordat apud tres Evangelistas uno loco, eodemque, quam quidem exhibet S. Matthæus principio noni cap. ad usque v. 8. Marcus aliquanto uberius amplificat C. 2. ad v. 12. Lucas vero C. 5. a v. 17. ad 26.

Probat post illam sese continuatio cum vocatione Matthæi, jam proxime subsequens apud tres Evangelistas pariter. Tum sequitur continuata pariter et loco et tempore querela discipulorum Joannis, et Pharisæorum; quippe acta in ipsa domo Matthæi inter lances, et scyphos. Subsequitur proxima resuscitatio filiæ Jairi, et sanatio Emorrhoissæ, nam loquente adhuc Domino ad discipulos Joannis, ut S. Matthæus testatur C. 9. v. 18. accessit Jairus orans pro filia. Hanc historiam Lucas ~~[illegible]~~ Marcus et ~~[illegible]~~ contraxit. Marcus C. 5. incipiens a v. 22. et Lucas refert ~~[illegible]~~ C. 8. v. 41. ~~et~~ et infra, incipiens in hunc modum et ecce vir ~~[illegible]~~ cui nomen Jairus erat. Quo exemplo est, illud animadvertendum, ecce particulam non significare ibi continuationem temporis ad ordinem rerum gestarum, sed solam continuationem styli, et dictionis, quæ res sæpius animadvertitur necesse est in Evangelistis. De qua supra etiam sermo fuit homilia secunda ad illud Matthæi C. 2. v. 1. ecce magi ab oriente venerunt Jerosolymam et

Qu in

Subsequitur post resuscitatam Jairi natam sanatio duorum cæcorum, ideo proxime subiungenda, quia proxima loco refertur a S. Matthæo, neque de illa apud alios Evangelistas quidquam legimus.

Eadem ratio est continuandæ historiæ cum miraculo muti Matthæi C. 9. v. 32. 33. 34. Qui sane ut videtur nonnullis non est idem atque ille de quo C. 12. apud eundem S. Matthæum. Cur enim bis repeteret S. Evangelista rem eandem gestam, cum tot superessent alia quæ nec mundus ipse caperet, videretur, si conscriberentur in libros, ut utar verbis S. Joannis C. 21. ad finem. Ille igitur de quo S. Matthæus C. 12. a v. 22. iste de quo quatenus cæteri Evangelistæ concordent, vide sis in catena nostra C. 43.

Post hæc subnectenda occurrit missio prima Apostolorum, quæ sane institutio fuit illius ordinis, ut ex ipso vocabulo patet; est enim Apostolus nostro sermone idem qui emissus. Variant Evangelistæ in illa collocanda. Neque vero sunt apud illorum quempiam manifesta signa, ut intelligas rem proxime ab illis continuatam post ea quæ præcessissent. Matthæus C. 9. a v. 35. hanc historiam protendit ad totum reliquum caput decimum. Marcus attingit breviter C. 6. v. a 7. ad 13. Lucas eam habet C. 9. incipiens a v. 1. Excurritque ad finem capitis. ~~Habes itaque [illegible], Theophile, quam tibi ad modum [illegible] historiam usque ad C. 33.~~

H In hac tanta varietate sententiarum oportebat ex tribus Evangelistis qui hæc referunt, sed locis immutatis unum seligere præcipuum, qui filum historiæ protenderet, et continuaret. Hic potissimum S. Matthæus nobis visus est, qui sane, quia his actis interfuit, et illorum pars magna fuit, et quia etiam proxima contigerunt postquam ipse a Domino vocatus est, videtur omnia [illegible] potuisse facilius eo singula ordinare loco, quo rei ipsa perspexit.

Discipulis emissis Dominus illis remotis, et promulgantibus transit per civitates officium Evangelii praedicans; id quod Matthæus dicit C. 11. v. 1. At quod prius venerit Capharnaum, ubi sanat puerum Centurionis, id quod idem Matthæus superius retulerat C. 8. incipiens a v. 5 i. subsequenti [illegible] probabitur.

5.

Historię Compositę

Cap. 32.

Curat Capharnaum puerum Centurionis.

Matthęi C. 8. a v. 5. ad 13. Lucę C. 7. a v. 1. ad 10.

Cum autem implesset omnia verba sua in aures plebis intravit Capharnaum.
Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio ~~rogans eum~~.
Centurionis autem cujusdam servus male habens erat moriturus, qui illi erat pretiosus.
Et cum audisset de Jesu, misit ad eum seniores Judęorum rogans eum, ut veniret et salvaret servum ejus.
At illi cum venissent ad Jesum, rogabant eum sollicite, dicentes ei: quia dignus est, ut hoc illi prestes.
Diligit enim gentem nostram. et synagogam ipse ędificavit nobis.
Jesus autem ibat cum illis: et cum jam non longe esset a domo, misit ad eum centurio amicos dicens:
domine, noli vexari: non enim ~~sub~~ sum dignus ut sub tectum meum intres.
Et ait illi Jesus: ego veniam, et curabo eum.
Et respondens Centurio, rogans eum, et dicens ait: domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, et sanabitur puer meus.
~~Nam et ego homo sum sub potestate~~ Puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur
Propter quod et meipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te; sed dic tantum verbo, et sanabitur puer meus.
Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: et dico huic: vade, et vadit: et alii: veni, et venit: et servo meo: fac hoc, et facit.
Audiens autem quo audito Jesus miratus est: et conversus sequentibus se turbis dixit: amen dico vobis: non inveni tantam fidem in Israel: nec in Israel tantam fidem inveni.
Dico autem vobis: quod multi ab oriente, et occidente venient, et recumbent cum Abraham, Isaac, et Jacob in regno cęlorum.
Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium.
Et dixit Jesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.
Et reversi, qui missi fuerant, domum, invenerunt servum, qui languerat sanum.

Cap. 33.

1. Dominus Naim resuscitat filium viduę.

Lucę. C. 7. v. 11. ad 17. [illegible]

Cap. 34.

1. Recusat Scribam petentem fieri discipulum.

Matth C. 8. vv. 18. 19. 20. Lucę C. 9 vv 57. 58.

Videns autem Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum.
Factum est autem, ambulantibus illis in via dixit quidam ad illum, et accedens unus scriba ait illi: magister, sequar te quocunque ieris.
~~Jesus autem~~ Et dicit ei dixit illi Jesus: vulpes foveas habent, et volucres cęli nidos filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

Caput 35

1. Respondet excusantibus.

Matth. C. 8. vv. 21. 22. Lucę C. 9. vv. 59. 60. 61. 62.

Ait autem ad alterum: sequere me. Ille autem alius de discipulis ejus ait dixit illi: domine, permitte mihi me primum ire, et sepelire patrem meum.
Jesus autem ait illi, dixitque ei Jesus: sequere me: sine ut mortui sepeliant mortuos suos: et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. tu autem vade et annuncia regnum Dei
Et ait alter sequar te, domine, sed permitte mihi primum renunciare his, quę domi sunt
Ait ad illum Jesus. nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei

Homilia 21.

Post Apostolos jam primum missos.

Rem brevem hac oratione ad delarandum sumo
quia difficilem, et implicatam, ut quo sola magis,
eo ardentius tractetur. Quæritur igitur post
missionem illam primam, qua instituti Apostoli
sunt, quæ videatur continuatio esse rerum. Nam
1. Epitome quidem colligit nostra quæ sequuntur.
1. Dominus transit docens in civitatibus discipulorum.
2. Sanat Capharnai filium Centurionis.
3. Resuscitat Naim filium viduæ.
4. Recurat scribam petentem fieri discipulum.
5. Quinto respondet variis excusantibus se ab
discipulatu, vel illum petentibus.

Porro illud primum quare continuatur, dictum est
oratione præcedenti.

Miraculum Centurionis Capharnai donatum subsequitur
probabiliter propter rationes duas. Prima quidem
nam quæ d. Matthæus cap. 8. congessit, non omnia
servant continuationem ordinatam temporis, sicut
dictum est homil. 7. et 8. Fit proinde ut sicut
earum rerum locus et annum, quæ habentur eo
cap. plerumque quæsitus sit ex argumentis, quæ
ab aliis Evangelistis desumpta sunt: ita etiam
ex horum doctrina peti debeat, ubinam potissimum
Centurionis miraculum, et fides comperiatur.
Hæc ratio probat hactenus cur pueri Centurionis
sanatio loco movenda visa sit inter ea, quæ
hactenus ex d. Matthæo in Catena posita sunt lecta.

Superest ut videamus cur illi nunc tandem
locum in hac compositione fecerimus. Videlicet
quia d. Lucas, qui eandem rem gestam narrat c. 7.
dicit post orationem habitam a Domino ad novos
Apostolos Dominum ingressum Capharnaum, eoque
tempore denotat sanationem pueri Centurionis
donatam fuisse: quippe ita loquitur vv. 1. 2.
Cum autem implesset omnia verba sua in aures
plebis, intravit Capharnaum. Centurionis autem
cujusdam servus male habens erat moriturus,
qui illi erat pretiosus. Ubi vides Dominum dici
ingressum Capharnaum post orationem traditam
ad novos apostolos. Porro quandonam periclitabatur
servus Centurionis? Videlicet cum Dominus complesset
verba, Centurionis servus erat moriturus. Ergo
miraculum Centurioni donatum post electionem
duodecim Apostolorum collocandum est. Atqui
electionem primam, missionemque Apostolorum d.
Matthæus refert c. 10. incipiens a v. 4. ad finem

ejus Capitis · et post illud subiungit ingressum [illegible]
in civitates emissis iam discipulis C. 11. v. 1. cum eamdem
missionem Apostolorum primam S. Lucas susceperit
describendam C. 6. a v. 12. et produxerit ad finem
Capitis; post quam tantisper miraculum pueri
Centurionis refert, sicut paulo ante legebam. Ergo
miraculum hoc opportune ibi refertur, ubi illud apponimus.
Subsequitur pueri Centurionis sanationem resuscitatio
filii viduae in urbe Naim. Ubi enim potius illa sisteretur,
cum eam rem nullus praeter Lucam Evangelistam
scripserit, quam ubi apud auctorem suum continuatam
videsne? At quoniam Naim etiam filius viduae a domino resuscitatus videtur apostolis peregre agentibus, textus ille S. Lucae explicandus est C. 7. v. 11. ubi ait: <u>et ibant cum eo discipuli eius et turba copiosa.</u> Inquires enim quinam hi discipuli, si aberant Apostoli? Respondeo, ipsa <u>turba copiosa</u>, quae subsequitur, erant discipuli. Cum enim in Evangelio pluribus modis dicatur aliquis domino professus discipulatum, tum quicumque illum adibant sacram excepturi doctrinam ad hoc genus pertinebant. Nam <u>si quis observare velit attentius plures reperiet servatoris nostri discipulos vel ex unius Pauli testimonio (1. Cor. C. 15. 6.) qui Christum postquam a mortuis suscitatus est apparuisse dicit plus quam quingentis fratribus simul.</u> Euseb. Eccles. historiae L. 1. C. 12. Clarius illud firmius que testimonium quod petimus ex ipsis Evangelistis. Nam dum tres de eadem petitione re consonant Matthaeus Cap. 16. v. 24. Marcus C. 8. v. 34. Lucas C. 9. v. 23. dicit Matthaeus: <u>tunc ~~dixit~~ Jesus dixit discipulis suis.</u> dicit Marcus: <u>et convocata turba cum discipulis suis dixit eis.</u> dicit Lucas: <u>dicebat autem ad omnes.</u> Videlicet si quis vult venire <u>post me, abneget semetipsum etc.</u> Ergo ipsae turbae inibant nonnunquam nomen discipulorum.
At excipit hanc duplex et ea diversa de discipulis comprehendis
habita a domino ratio, quam S.S. Matthaeus, et Lucas
scriptis tradiderunt. Unus enim vocatur a domino et
compellitur ad discipulatum quamvis excusans. De hoc
S. Matthaeus C. 8. vv. 21. 22. et S. Lucas C. 9. vv. 59. et 60.
Alter petit ut fiat discipulus, et revocatur a domino.
Lucae c. 9. vv. 61. 62. Quaeres cur horum monumenta
hic subiiciantur, cum neque apud Matthaeum, neque
apud Lucam continuentur, quae referebantur.
Ratio igitur illa est, quam videamur afferre probabiliter
posse, nam post fidem Centurionis S. Matthaeus refert
de socru Petri; cuius gratia ad quem locum in
hac serie pertineret dictum est homilia 7. Remota
de loco sanatione ~~de~~ socrus Petri removenda simul
etiam illa fuerunt de multis sanitatibus, quas eadem
vespere dominus contulit, ut legis apud eundem
S. Matthaeum C. 8. vv. 16. 17. Fit consequens, ut
omissis nunc quatuor versiculis, proximum reditum
faciamus ad filum Matthaei, cum nihil aliud sit,
quod nos potius moneat. Igitur de discipulis statim,
cum invitato ad sequelam domini, tum revocato.
At Lucas de his ~~tandem~~ non nisi tandem Cap. 9. a v.
57 ad finem illius Capitis. ~~At Lucas~~ Cur interea
in textu Lucae tanta praecisio fit, nam dessitus est
supra Cap. ~~et~~ apud nos 33. in Catena Lucae textus
iam Cap. 7. v. 17.
Ratio est, nam quae Lucas prosequitur C. 7. v. 18. nullo
signo determinant tempus, quo proprie evenerint.
Sequitur enim. <u>et nunciaverunt Joanni de omnibus</u>
<u>his.</u> Videlicet ii <u>nunciaverunt</u> Joanni, qui partem nullam habuerunt
in rebus gestis, quae narrabantur, videlicet discipuli
Joannis; <u>nunciaverunt</u> porro <u>de omnibus his</u>, hoc est
de iis omnibus, quae per id tempus et gesta erant, et
gerebantur; unde et intelligas de his, quae in textu
subsequuntur, ne dum de iis tantum, quae praecesserunt.
Fateli igitur, quae quantaque ratio sit transferendi
de loco Vs. a S. Luca scripta

Adde illud etiam, non [illegible] est illa
distinguenda, satisque esse duodecim Apostolis jam
profectis a domino, et procul agentibus. Videlicet
cum dominus emisisset a se duodecim, quos primo
vocaverat, quosque habere solebat conjunctissimos,
incessit voluntas uni quidem sequendi dominum,
qui a domino recusaretur, alteri mora, atque
perplexitas sequendi cum a domino fuisset invitatus.
Conjicimus autem apostolos per id tempus a domino abfuisse,
quia etiam ubi fides Centurionis agitur, nulla ibi
inter tanta mentio discipulorum est. Cum enim
fidelissimus Centurio vellet dominum exorandum [illegible]
sibi, non discipulos interposuit, sicut alii fecerunt [illegible]
qui ab eo quidpiam cuperent, ut gentiles illi apud
S. Joannem qui idcirco accesserant ad Philippum,
cum vellent Jesum videre Cap. 12. v. 21. sed seniores
Judaeorum Centurio misit rogans eum ut salvaret
servum ejus. Luc. C. 7. v. 3. Nimirum apostoli
per id tempus peregre evangelizabant. Indeque
nova accedit ratio, qua perficitur recte sanatio
socrus Petri a nobis abjuncta esse a filio Matthaei,
quod homiliae septimae argumentum erat. Quia
scilicet, quo tempore sanatus Centurio est, duodecim
non erant cum domino, ergo non potest continuari
ita historia Christiana, ut post sanatum servum
Centurionis dominus ingrederetur domum ad
Petrum, sed per ea magis in quibus signa non desint Apostolos a domino [illegible]
Cumque haec ita sint, et alterum a domino invitatum
ad sequelam, et alterum recusatum duodecim longe
agentibus, non modo consequitur probabiliter, sed
[illegible] procul [illegible]
versarum debere eo retinui, quo contendimus.
Vides enim a missione prima discipulorum, quam
S. Lucas refert jam Cap. 9. incipiens a v. 1. ad
C. 9. v. 57. quam multa legantur a domino acta
post discipulos iam regressos, unaque cum illis.
Et praeterea licet intelligere duos illos, de quibus in
praesenti textu agimus alios prorsus fuisse a duodecim
apostolis; quippe alter Apostolis iam dimissis a
domino sollicitabatur, alter a domino non recusaretur [illegible] fuerint, dicetur in Commentario
si fuisset ex duodecim. Ac sit conjectura de iisdem quinam [illegible]
Uterque porro et sollicitabat
et sollicitabatur, quia vacaret apud dominum
Apostolis primis iam dimissis. Quod si Apostoli jam
aberant, et jam splendescere domini virtutibus incipiebat,
ratio est evidens, cur illis egressis, scriba quidem [illegible]
5 pareret dominum; alter autem ad officium a domino
sollicitaretur, qui tamen imperfectus adhuc animo, et
consilii impos adduci posset ad capiendum de domo
non posset impedimentis domesticis impeditus. Ergo
non inepte continuatio haec verum stabilita nostra
diligentia est.

Historiæ Compositæ l. 2.

Cap. 56

1. Joannes mittit duos discipulos ad Jesum.

Matth. c. 11. vv. 2. ad 6. Lucæ c. 7. vv. 18 ad 23.

Et nuntiaverunt Joanni discipuli ejus de omnibus his.
Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, ~~mittens et~~ convocavit duos de discipulis suis, et mittens misit ad Jesum dicens, et ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?
Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptista misit nos ad te dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?
In ipsa autem hora multos curavit a languoribus, et plagis, et spiritibus malis, et cæcis multis donavit visum.
Et respondens Jesus dixit ait illis: euntes renunciate Joanni, quæ audistis, et vidistis: quia cæci vident; claudi ambulant; leprosi mundantur, surdi audiunt; mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.
Et beatus est quicumque qui non fuerit scandalizatus in me.

Cap. 57.

1. Laudat Joannem.

Matth. c. 11. a v. 7. ad 15. Lucæ c. 7. a v. 24 ad 28.

Illis autem abeuntibus, et cum discessissent nuntii Joannis, cœpit Jesus de Joanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?
Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis vestitum, indutum? Ecce qui mollibus vestiuntur, qui in veste pretiosa sunt, et deliciis in domibus regum sunt.
Sed quid existis videre? prophetam? Utique etiam dico vobis, et plus quam prophetam.
Hic est enim de quo scriptum est: ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.
Amen dico enim vobis: non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista: major inter natos mulierum propheta Joanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno cœlorum dei, major est illo.
A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.
Omnes enim prophetæ et lex usque ad Joannem prophetaverunt.
Et si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est.
Qui habet aures audiendi audiat.

Cap. 58.

1. Exprobrat incredulos tum Joanni, tum sibi.

Matth. c. 11 vv. 16. 17. 18. 19. Lucæ c. 7. a v. 29. ad 35.

Et omnis populus audiens, et publicani justificaverunt deum baptizati baptismo Joannis
Pharisæi autem, et legisperiti consilium dei spreverunt in semetipsis non baptizati ab eo
Ait autem dominus: cui autem ergo similem æstimabo generationem istam? similes dicam homines generationis hujus? Et cui similes sunt?
Similis est, similes sunt pueris sedentibus in foro, et loquentibus ad invicem, et dicentibus, qui clamantes æqualibus dicunt:
Cecinimus, cantavimus vobis tibiis, et non saltastis. lamentavimus, et non planxistis, et non plorastis.
Venit enim Joannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum; et dicunt, et dicitis: dæmonium habet.
Venit filius hominis manducans et bibens: et dicunt, et dicitis: ecce homo devorator vorax, et potator vini, et bibens vinum: publicanorum, et peccatorum amicus.
Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

Historiæ Compositæ l. 11.

Cap. 39

1. Exprobrat incredulitatem civitatibus
Matth. c. 11. v. 20. ad 24.

Cap. 40.

1. ~~Confitetur Patri~~ Cœnat prima apud Pharisæum.
~~Matth. c. 11. v. 25. ad 30.~~ Lucæ c. 7. v. 36. ad finem.

Cap. 41.

1. Excipit duodecim revertentes ex missione.
~~1. Cœnat prima apud Pharisæum~~
~~Matthæi c. 11. v. 25. ad 30.~~
~~Lucæ c. 7. 36. ad finem~~ ~~et c. 8. v. 1. 2. 3.~~ Diversatur cum discipulis
2. Matth. c. 11. v. 25. ad 30. Lucæ c. 8. v. 1. 2. 3.

Cap. 42.

1. Discipuli domini vellunt spicas sabbato
Matth. c. 12. v. 1. ad 8. Marci c. 2. 23. ad 28. Lucæ c. 6. v. 1. ad 5.

Factum est autem in sabbato secundo primo, et factum est iterum cum dominus sabbatis ambularet per sata; in illo tempore abiit Jesus per sata sabbato, cum transiret per sata: vellebant discipuli ejus spicas, confricantes manibus: et discipuli ejus cœperunt progredi, et vellere spicas discipuli autem ejus esurientes cœperunt vellere spicas et manducare.
Quidam autem Pharisæorum dicebant illis: quid facitis, quod non licet in sabbatis?
Pharisæi autem videntes dicebant, dixerunt ei: ecce, discipuli tui faciunt, quod non licet facere sabbatis. ecce quid faciunt sabbatis quod non licet.
At ille dixit eis, et respondens Jesus ad eos dixit, et ait illis: nonne legistis, nunquam legistis, nec hoc legistis quid fecerit, quod fecit David quando necessitatem habuit, et esuriit, cum esuriret ipse, et qui cum eo illo erant.
Quomodo intravit, intravit in domum dei sub Abiathar principe sacerdotum, et panes propositionis comedit, ~~manducavit~~ sumpsit et manducavit, quos non licebat ei edere, manducare, neque his qui cum eo erant quos non licet manducare, nisi tantum solis sacerdotibus. et dedit eis his qui cum ipso erant.
Aut non legistis in lege, quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt?
Dico autem vobis, quia templo major est hic.
Si autem sciretis, quid est: misericordiam volo et non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes.
Et dicebat eis: sabbatum propter hominem factum est: et non homo propter sabbatum.
Itaque et dicebat illis: quia dominus enim est filius hominis etiam sabbati.

Homilia 12.

Continuatio historiæ Christianæ usque ad sabbatum secundo primum

Post dimissos ab se apostolos quid egerit dominus superiori epitome collectum est. Pertinent ad idem fere tempus quæ subsequuntur.

1. Legatio discipulorum Joannis.
2. Dominus laudat Joannem.
3. Exprobrat incredulos tum sibi, tum Joanni
4. Extendit ~~proximum~~ ad civitates.
5. Cœnat ~~primum~~ ~~redeuntes ex missione~~ apud Simonem
6. Excipit discipulos ~~apud Simonem~~ redeuntes ex missione.
7. Iter facit per civitates, et castella
8. Discipuli vellunt spicas sabbato

Difficultas est in primo, utrum videlicet legatio discipulorum Joannis ad dominum post ea subsecuta sit, cognita ea quæ superius lecta sunt. Illam enim refert

+H

5.

S. Matthæus C. 11. incipiens a v. 2. Ut autem illud, quod difficultatem facere potest, ponatur ante oculos illorum universum, qui hæc considerant, S. Matthæus sic habet C. 11. vv. 1. 2. Et factum est cum consummasset Jesus præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde, ut doceret et prædicaret in civitatibus eorum. Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis etc. Ergo, inquies, legatio discipulorum Joannis missa est iam simul agentibus duodecim cum Domino.

Verum econtra ipso penitus se habet res. Nam cum præcessisset apud S. Matthæum ipsa legatio Apostolorum, sive institutio, sive missio, ut mavis dicere, et subiungat Evangelista: cum consummasset Jesus præcipiens duodecim discipulis transiit inde. Joannes autem etc. fit manifestissimum, remoto penitus arbitrio, sive præsentia duodecim apostolorum successissem legationem discipulorum Joannis. At in illa describenda utitur S. Matthæus eo principio, quod tempus minus proprie determinet, et definite designet. Nullum enim determinat definitum tempus hæc dictio: Joannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ait etc. Igitur consequitur, ut iis habemus expositis et lectis ex Evangelistis, quæ propius missionem domini duodecim apostolorum contigisse visa sunt, ea subiungamus, quæ deinceps eodem tempore, quo Apostoli abfuere a domino contigerunt. In his post ea, quæ hactenus sunt relata nihil apparet in textu sacrosancto antiquius legatione discipulorum Joannis. Illa igitur erit prima ad continuandam hanc partem.

Facile item apud S. Lucam constat, continuationem Christianæ historiæ esse hinc petendam; quia etiam S. Lucas illam statim subiungit post missionem Apostolorum solis intermediis miraculis servi Centurionis, et filii viduæ Nain, de quibus dictum est oratione præcedenti. Porro laudatio Joannis Baptistæ proxime consequitur legationem discipulorum eiusdem, ut ex utroque Evangelista constat. Exprobratio item incredulorum et civitatem sub una illa, eademque oratione videtur comprehendi. Et hactenus S. Matthæus quidem ad v. 24. Cap. 11. excurrit, S. Lucas ad v. 35. C. 7.

Post hæc abeunt in diversa Matthæus, et Lucas. S. Lucas adiungit domini cœnam apud Simonem, quam Latena huius libri textui nostri exhibet C. 40. Eousque aberant duodecim apostoli, de qua illis reticetur in Evangelistis. Excipit lautia Simonis reditus duodecim Apostolorum a Matthæo descriptus Capite 11. v. 25. ad finem; hos enim dominus blande consolabatur, cum ibidem illa diceret v. 28. Venite ad me omnes qui laboratis ~~[illegible]~~

et orando estis, et ego reficiam vos etc.
Vide et intellige, quare S. Lucas deinde c. 9
v. 1. subjungat [illegible] Apostolorum sententiam
dicens: et factum est deinceps, et ipse iter faciebat
per civitates, et castella etc. et duodecim cum illo.
Videlicet paulo ante reversi fuerant, ut audivimus
S. Mattheo diximus.
In illo tempore, idest post illa quae hactenus, dominus
abiit per sata sabbato. de quo itinere tres
Evangelistae concordant. Refert id enim ipsum
Mattheus c. 12. ad v. 8. Marcus c. 2. v. 23.
ad 28. Lucas c. 6. v. 1. ad 5. Continuatio quae
sit, ostendit S. Mattheus, nam apud illum de discipulis
vellentibus spicas sabbato statim post eadem exceptis
ex missione jam facta. Marcus quidem hoc refert
antequam describat missionem Apostolorum. Namque
hanc non refert nisi tandem sequenti c. 6. incipiens
a v. 13. Sed quia eius oratio in hoc argumento
de sabbato, quo vellebant Apostoli spicas sic incipit:
Et factum est iterum cum Dominus sabbatis ambularet
per sata etc., intelligimus dubio procul S. Marcum
hanc rem de loco transtulisse. Quid enim est illud:
et factum est iterum, nisi factum est alio tempore?
Ergo quod proxime ibi sequitur ad aliud pertinet
tempus ab eo, de quo ante loquebatur. Loquebatur
scilicet de querela discipulorum Joannis, et
Pharisaeorum jejunantium, cum discipuli Domini
epularentur in domo Matthaei, id quod in eadem
nostra legis hoc l. c. 25. Subinde itaque hoc
de facto jejunio in sabbato propter facti similitudinem.
Eandem rationem quam S. Marcus etiam Lucas
secutus est. Vides enim et S. Lucam c. 6.
referentem de discipulis, qui vellerent spicas
in sabbato, statim posteaquam praecedenti capite
Dominus in domo Matthaei querelas discipulorum
Joannis et Pharisaeorum confutaverat. Inscripsit
autem S. Lucas de sabbato hoc ultimam [illegible]
spicarum narrationem iis verbis, quae tanto
majori cum celebritate referuntur, quanto magis
profitendo omnes se minime intelligere. S.
Hieronymus ad Nepotianum datis litteris cum
in difficultatem hujus textus praeferetur, ita exorditur.
Allata prope interpretatur saepe quod nescit. Et
cum aliis persuaserit, sibi quoque usurpat scientiam.
Tanta loci difficultas est, ut magnum illum
Nazianzenum magistrum suum Maximus Hieronymus,
laudet magis quod explicare ausus non sit,
quam ut si sententiam interpres professus fuisset.
Liceat ergo multa nescire tantorum virorum exemplo;
aut imo necesse est profiteri ignorantiam, ubi tales

magistri cae tanti desperat sicutiam. Cum tamen in
hunc locum variæ admodum et multæ interpretationes
afferantur, augebo (nisi amplius perfecero) et ego
eorum numerum, qui hoc nescierunt, eum scrutarentur.
Dicit igitur S. Lucas C. 6. v. 1. in hunc modum: factum
est autem in sabbato secundo primo, cum transiret
per sata, vellebant discipuli ejus spicas, et manducabant
confricantes manibus. Quæritur sabbatum secundo
primum quid sit.
Græce legimus ἐν ~~σαββάτῳ~~ σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ
~~δεῦρο~~ δεῦρο et δευρί adverbia sunt Græcis quæ
vim supplent verbi deficientis; nam est et in plurali
δεῦτε, quod idem est, ac sequimini latine, sive secundate.
δεύτερος est igitur latinis non secundus modo, sed
etiam sequens. Proinde in sabbato secundo primo
idem est ac si diceret: in sabbato sequenti primo,
quod scilicet proxime conversionem Matthæi ~~secundum~~
sequutum est. Ut intelligas Dominum ingressum
fuisse ad Matthæum ~~[illegible]~~ ea die, quæ nobis nunc dominica dicitur.
itam sabbato evulsisse domini discipulos spicas, ita
ut a conversione Matthæi ad prandium in domo
Simonis imo ad sequentem diem, quo Apostoli cum
Domino fuerunt vellentes spicas, ~~intelligas~~ contemptos non
amplius aliquid intercessisse temporis, quam ab
una die ~~sabbato~~ ad ~~alterum~~ sabbatum. ~~[illegible]~~
~~[illegible] procedere historiæ [illegible]~~
~~[illegible]~~

Legis enim Luc. C. 5. v. 17. Et factum est in
una dierum etc. ~~Ergo intelligas sequenti pro:~~
~~ximo~~ Sanavit Paralyticum. Divertit eadem
die in domum Matthæi. Subsequuntur proxime
tria miracula. Nam e domo ipsa Matthæi evo-
catur ad filiam Jairi resuscitandam, qua
occasione etiam profluam sanavit. Transiens
a domo Jairi sanavit duos cæcos; tertio item
eadem die et mutum, testante Matthæo eodem
cap. 9. Tum cum dies sequens esset factus
Luca admonente C. 6. v. 13. nominavit
Apostolos. Illi peregre fuerunt ad feriam
sextam; nam sabbato secundo primo, hoc est
sequenti proximo erant iterum cum Domino
Luc. C. 6. v. 1. Ergo intelligas post conversio-
nem Matthæi sequenti proxime

Historiæ Compositæ l. 3.

Cap. [illegible]

1. Sanat manum aridam [illegible]
Matth. Cap. 12. v. 9. ad 13. Marci C. 3. v. 1. ad 5. Lucæ C. 6. v. 6. ad 10.

Factum est autem et in alio sabbato, ut intraret in synagogam, et doceret; et introivit iterum in synagogam.
et cum inde transiret venit in synagogam eorum
Et ecce erat ibi homo manum habens aridam et manus ejus dextra erat arida
Et observabant autem eum Scribæ, et Pharisæi, si sabbatis curaret: ut invenirent, unde accusarent
eum illum.
Ipse vero sciebat cogitationes eorum. et ait homini habenti qui habebat manum aridam surge et sta in
medium et surgens stetit.
Et interrogabant eum dicentes: si licet sabbatis curare, ut accusarent eum
Ait autem ad illos Jesus, et dixit eis: interrogo vos si licet sabbatis benefacere an male? animam salvam
facere an perdere? at illi tacebant.
Ipse autem dixit illis Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam et si ceciderit hæc sabbatis in foveam,
nonne tenebit, et levabit eam? Quanto magis melior est homo ove? itaque licet sabbatis benefacere
Et tunc circumspectis omnibus, circumspiciens eos cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum ait dicit dixit homini:
extende manum tuam. et extendit et restituta est manus ejus illi sanitati sicut altera.

Qu
in

Cap. 47.

1. Pharisæi et Herodiani consilium consultant adversus Jesum.

Matth. c. 12. v. 14. ad 21. Marci c. 3. v. 6. 7. 8. Luc. c. 6. v. 11.

Exeuntes autem Pharisæi statim cum Herodianis, consilium faciebant adversus eum, quomodo eum perderent. [replebantur insipientia, et colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jesu]

Jesus autem sciens, cum discipulis suis recessit inde ad mare: et turba multa a Galilæa, et Judæa secuta est eum.

Et ab Jerosolymis, et ab Idumæa, et trans Jordanem, et qui circa Tyrum, et Sidonem, multitudo magna audientes, quæ faciebat venerunt ad eum.

Et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes.

Et præcepit eis, ne manifestum eum facerent: ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam

Dicentem: Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ.

Ponam spiritum meum super eum, et judicium gentibus nunciabit.

Non contendet, neque clamabit, neque audiet in plateis aliquis vocem ejus.

Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium

Et in nomine ejus gentes sperabunt.

Cap. 48.

1. Sanat mutum dæmoniacum.

2. Respondet maledictis.

Matth. c. 12. v. 22. ad 37. Marci c. 3. v. 9. ad 12. et 22. ad 30. Luc. c. 11. v. 14. 15. et 17. ad 23.

Et dixit discipulis suis, ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum.

Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent, quotquot habebant plagas.

Et spiritus immundi cum illum videbant, procidebant ei, et clamabant dicentes:

Tu es filius dei: et vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum.

Tunc oblatus est ei dæmonium habens cæcus, et mutus: et erat ejiciens dæmonium, et illud erat mutum: et curavit eum, ita ut loqueretur et videret: et cum ejecisset dæmonium locutus est mutus, et admiratæ sunt turbæ.

+17. Et stupebant omnes turbæ, et dicebant, numquid hic est filius David?

Quidam autem ex eis, Pharisæi audientes, et scribæ qui ab Jerosolymis descenderant, dicebant, dixerunt.

Hic non ejicit dæmones, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum: quoniam Beelzebub habet. et quia in Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

Ipse autem Jesus sciens et videns cogitationes eorum dixit eis, et convocatis eis in parabolis dicebat illis: Quomodo potest Satanas Satanam ejicere?

Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare.

Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa stare.

Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, et non poterit stare, sed finem habet

Omne regnum divisum contra se, in se ipsum desolabitur: et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit: et domus supra domum cadet.

Si autem Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia.

Et si Satanas Satanam ejicit, adversum se divisus est: quomodo vero stabit regnum ejus?

Et si autem ego in Beelzebub ejicio dæmones, dæmonia, filii vestri in quo ejiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt.

Porro si autem ego in spiritu dei, in digito dei ejicio dæmonia: igitur profecto pervenit in vos regnum dei.

Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget: et tunc domum ejus diripiet.

Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet.

Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, et vasa ejus diripere, nisi prius alligaverit fortem? et tunc domum illius diripiet.

5. Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet.

Qui non est mecum contra me est: et qui non colligit mecum, spargit, dispergit.

Amen ideo dico vobis quoniam omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus. omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemiæ, quibus blasphemaverint.
Spiritus ~~autem~~ blasphemiæ non remittetur: ~~qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum non habebit remissionem~~
Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro: qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti.
Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.
Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum: aut facite arborem malam, et fructum eius malum: siquidem ex fructu arbor agnoscitur.
Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.
Bonus homo de bono thesauro profert bona: et malus homo de malo thesauro profert mala.
Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.
Ex verbis enim tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

Homilia 15.

Continuatio historiæ Christianæ post sabbatum secundo primum.

~~Desiit continuatio historiæ Christianæ in oratione superiori cum sanatione dexteræ aridæ, quam sabbato sequenti primo post conversionem S. Matthæi diximus contigisse ex D. Luca~~

Desiit continuatio historiæ Christianæ in oratione superiori cum jurgio Pharisæorum, qui culpabant Apostolos quod vellerent spicas sabbato sequenti primo post conversionem S. Matthæi ut auctore S. Luca diximus ex capite 6. v. 1. videndum deinceps quo gressu incedat.

1. Dominus in alio sabbato sanat manum aridam.
2. Pharisæi et Herodiani consilia ineunt contra Dominum.
3. Sanat mutum dæmoniacum, et respondet maledictis Pharisæorum.

Et quidem circa primum difficultas illa nova oritur, utrum recte continuetur post ea quæ præcesserunt. Nam in catena c. 42. desiit Matthæus ubi discipuli vellerent spicas sabbato Cap. 12. v. 8. Marcus c. 2. v. 28. et ultimo, Lucas c. 6. v. 5. Nunc sanatio aridæ manus refertur à Matthæo quidem eodem capite 12. v. 9. Incipit eadem apud Marcum Cap. 3. v. 1. apud Lucam c. 6. v. 6. Dubitatio in eo est quandonam sanatio illa facta fuisse existimetur.

Enimvero ut dicit S. Aug. l. 2 de Cons. Evangelist. c. 35. quem refert S. Thom. in Cat. aurea: Posset putari eadem die factum et de spicis, et de ista sanatione, nisi Lucas aperuisset alio sabbato factum fuisse.

Cujus rei difficultas ut pateat, quæ sit, ecce tibi singulorum Evangelistarum ipsa verba. D. Matthæus ib. v. 9. inquit: et cum inde transisset venit in synagogam eorum. et v. 10. Et ecce homo etc. D. Marcus v. 1. c. 3. Et introivit iterum in Synagogam eorum, et erat ibi homo etc. D. Lucas loc. cit. v. 6. Factum est autem et in alio sabbato etc. Et ne ergo hæc sanatio donata ipso

sabbato quo vellebant Apostoli spicas, velut Matthaeus fidem faceret nisi dissonarent alii Evangelistae, an alio penitus sabbato, ut omnino videtur profiteri Lucas. Quaeritur hoc loco quae conciliatio Evangelistarum sit.

Solutio vera est, quam Natalis Alexander affert, verbis satis perspicuis: dominus videlicet manum aridam sanavit non eodem die, sed alio quodam sabbato, ut refert S. Lucas. Sed explanatio S. Matthaei [illegible] loquutus est. Dividitur enim illa in duas partes [illegible] v. 9. pertineat ad eam diem, qua vellebant Apostoli spicas. Narratio autem aridi [illegible] in sabbato facta refertur, ut nunc connotatio temporis quae praecessit non pertineat ad illam. Ita ut sententia sit v. 9. Et cum transisset inde venit eodem itinere illius diei in synagogam ~~illorum~~ eorum. ~~In eadem~~ et v. 10. In eadem synagoga cum porro esset (intellige quandocumque) ecce homo etc. Ita ut ecce hoc loco non tempus rei gestae, sed magis locum significet, vel potius decursum styli et sequentiae Evangelistae, ut diversis [illegible] est.

Consilium Herodianorum sequitur manifeste post aridi sanitatem. Mox refert S. Matthaeus sanatum a domino mutum in spiritu immundo. Loquitur enim C. 12. v. 22. Tunc oblatus est ei daemonium habens caecus et mutus. Eamque rem gestam amplificat ad v. 37. S. Marcus variat aliquantulum. Nam C. 3. quidem de eadem re loquitur, sed non continenter, neque eodem modo. Nam a v. 9. ad 12. quasi generatim et universe ut non de uno sanato eius generis, sed ut de multis. Post ad versum usque 22 substituit missionem apostolorum, de qua dixi homil. 10. Post haec iterum revertitur ad eandem diem subiungens querelam eandem Pharisaeorum, quae omnino subsequuta est sanitatem, sanitatesque quas paulo ante instituerat referendas, et interposita missione apostolorum praeciderat. Divus Lucas [illegible] est supra ex Cap. 6. usque ad v. 11. qui porro de hoc muto sanato, deque hoc daemonio ejecto, deque his Pharisaeorum querelis consonat iam tandem laudatis Evangelistis C. 11. incipiens a v. 14. ad 23. Videlicet narrat Lucas hoc factum quidem a domino, ita tamen ut tempus non assignet, aut indicat absolute enim sic incipit

5. C. 11. v. 14. Et erat ejiciens daemonium, et illud erat mutum etc.

Historiæ Compositæ l. 3

Cap. 46.

1. Rogatur signum de cœlo.
2. Amplificat comminationem.
3. Mater revocat eum a turba.
4. Prædicatur venter beatus qui eum portavit.
5. Exeunt sui tenere eum.
6. Venit domum.

Matth. C. 12. a v. 38. ad 50. Marci C. 3. v. 20. 21. et 31. ad 35. Luc. C. 8. v. 19. 20. 21. C. 11. v. 16. et 24. ad 32.

Tunc aliqui quidam responderunt ei de scribis et Pharisæis dicentes: Magister volumus a te signum videre: et tentantes signum de cœlo quærebant ab eo.
Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: qui respondens ait illis: Generatio hæc generatio nequam est: Generatio mala et adultera signum quærit: et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ.
Nam sicut enim fuit Jonas signum Ninivitis in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus.
ita erit et filius hominis generationi isti in corde terræ tribus diebus, et tribus noctibus.
Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione hac, ista et condemnabunt eam illam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione ad prædicationem Jonæ: et ecce plus quam Jonas hic.
Regina Austri surget in judicio cum generatione ista, cum viris generationis hujus, et condemnabit eam, illos: quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis: et ecce plus quam Salomon hic.
Cum autem immundus spiritus exierit ab de homine, ambulat per loca arida, inaquosa, quærens requiem, et non invenit. &
Et non inveniens tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi.
Et cum veniens venerit, invenit eam vacantem, scopis mundatam, et ornatam.
Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se: et ingressi habitant habitant ibi:
et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus. Sic erit et generationi huic pessimæ.
Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus et fratres stabant foris quærentes loqui ei: et veniunt autem ad illum mater ejus, et fratres: et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum. et non poterant adire eum præ turba.
Et sedebat circa eum turba, et dicunt ei, et nunciatum est illi: dixit autem ei quidam: ecce mater tua et fratres tui foris quærunt te, foris stant quærentes te, volentes te videre.
At ipse respondens eis, dicenti sibi ait: quæ est mater mea, et qui sunt fratres mei.
Et circumspiciens eos qui in circuitu ejus sedebant, et extendens manum in discipulos suos ait qui respondens dixit ad eos:
~~dixit~~ ecce mater mea, et fratres mei: hi sunt, qui verbum Dei audiunt, et faciunt
Quicunque enim qui fecerit voluntatem Dei patris mei, qui in cœlis est ipse hic meus frater, et soror mea, et mater est.
~~Venerunt autem ad illum mater, et fratres ejus, et non poterant adire eum præ turba~~
~~Et nunciatum est illi~~ Factum est autem cum hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit, et ubera quæ suxisti.
At ille dixit. Quinimo: Beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud.
Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim, quoniam in furorem versus est.
Et veniunt ad domum: et convenit iterum turba: ita ut non possent neque panem manducare.

Homilia 14.

In Catenę Cap. 46. l. 3.

Prȩclare dixit in officiis Cicero l. 1. c. 21. al. 19. quo difficilius hoc prȩclarius. Natura rerum hoc fere facit, ut quo res pulchriores, et prȩstantiores sunt, eo ad consequendum difficiliores sint. In quo tamen nemo sapiens dolet; quoniam honestissimorum laborum quo graviores sunt eo uberior est fructus; et res prȩstantissimȩ non patent ignavis, sed succedunt promeritis. Hoc ego libro tertio Catenę sacrȩ Capite 46. quantum dederit mihi operis quisque intelliget qui attenderit ex quam distractis locis illud compegerim; tamen rerum moles in eo talis et tanta convergit, tantaque claritas ex illo efficitur actis domini pulcherrimis, quȩ dispersa hinc illinc apud Evangelistas habentur, ut laborum meorum merces sit longe uberrima et superaffluens, et bona, et coagitata. Probandum remanet, an recte, et rationabiliter illud composuerim. Esto ergo epitome:

1. dominus rogatur signum de cȩlo.
2. Respondet postulantibus.
3. Mater revocat eum a turba.
4. Prȩdicatur beatus venter qui eum portavit.

Illud primum non est difficile quandonam dominus a Scribis et Pharisȩis rogatus sit signum "de cȩlo." Nam antehac legimus Matthȩi textum ex Cap. 12. usque ad v. 37. nunc Sanctus idem Evangelista v. 38. sequitur: Tunc responderunt ei quidam de Scribis et Pharisȩis dicentes: Magister volumus a te signum videre. Confirmatur id etiam dubio omni procul ex S. Luca, quandoquidem c. 11. v. 15. cum illud scripsisset: quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub principe dȩmoniorum ejicit dȩmonia. Prȩscindens horum blasphemiam interposuit v. 16. veluti rem ejusdem temporis: et alii tentantes signum de cȩlo quȩrebant ab eo. Subsequitur horum postulationem domini responsio. Itaque adeo ut recte contexatur Matthȩi lectio ex citato capite usque ad v. 45.

~~Sequitur autem Capite 12 ad~~ Cum his commisceri quȩ consonant apud S. Lucam, plane ejusdem temporis, sed variato aliquantulum ordine lectionis et orationis. Quȩ sunt hȩc ex Lucȩ c. 11. primo v. 16. 29. 30. secundo versus 31. 32. tertio versus 24. 25. 26

Marcus in capite superiori nostrę Catenę, lectus
est ex capite tertio eiusdem usque ad v. 30. Nunc
recipitur lectio illius a v. 31. ad 35. Cum
consonat Matthęo, qui profitetur in illa turbę
et concitatione ipsa multitudinis, quę mota erat
aliis blasphemantibus in dominum, aliis postulantibus
signum de cęlo, accessisse matrem, et fratres
Domini volentes vel videre illum, vel ei loqui.
Mirum quod Lucas hęc sejungit de suo loco, etenim
leguntur hęc apud illum Cap. 8vo v. 19.
20. 21. Iure igitur huc tres illos versiculos
revocavimus. Esse enim hunc proprium eorum
locum fidem facit auctoritas S. Matthęi, qui
eamdem referens domini orationem quam ibi
S. Lucas iisdem penitus ornatam circumstantiis,
dicit adhuc domino loquente ad turbas hęc
facta fuisse.
Dubium non relinquit S. Lucas ubinam illa addi debeat
de muliere prędicante matrem domini cum pręconio
beatitudinis; nam v. 27. C. 11. Factum est inquit, cum
hęc diceret, cum illa diceret scilicet quę v. 26. referre
desierat.
Dubium facere potest an recte illa subnectantur ad extremum
totius constitutionis Marci C. 3. v. 21. Et cum audissent
sui exierunt tenere eum etc. et illa v. 20. ordine pręposterum
ad extremum: et venirent domum etc. Ut eius rei
cognoscatur ratio, tria sunt attendenda diligenter.
Unum est hęc referri a S. Marco post emissos Apostolos.
Cum tamen emissis Apostolis Dominus domum non
venerit, sed transierit inde, ut prędicaret in civitatibus
et venerit Capharnaum [illegible] Matthęus [illegible]
11. v. 1. et Lucas C. 9. v. 1. Vide nostram Catenam
Cap. [illegible] et C. 32. Neque vero potest facile
intelligi, quomodo post emissos Apostolos illud Marci
dicatur quasi continuata narratione C. 3. v. 20.
et venirent domum, cum per id temporis Dominus
remansisset solus ab Apostolis. Ex quo conficitur
manifestum esse necessarium ut textus S. Marci
pręposterè legatur ut eius ratio constet. Illud
secundo loco attendi debet, adventum illum suorum
ad Dominum quem S. Marcus memorat v. 21. factum
procul dubio esse ob id in ea concitatione turbarum
quę apud eumdem subsequitur incipiendo a v. 22.
Ratio est nam in eo consonant cum textu aliorum
Evangelistarum, tum ipsa factorum species persuadet.
Ergo sui venerunt ad dominum ut eum tenerent
posteriori tempore atque ceperunt clamores illi quos
S. Marcus referre incipit v. 22. Si hęc ita se habeat,
ut per se ea elucent, tertium etiam fit consequens
v. 20. legendum post v. 21. Sicut enim v. 21. ille

continet, quæ ... [illegible]
pars eorum, qui subsequenti narratione tenentur,
ita mirum ... [illegible]
loco esse movendum post v. 21. Patet enim
contineri illo fructum ... Domini,
qui sedata turba ad extremum impetraverunt
ut Dominum domum reducerent; hæc enim causa
fuerat, cur eo contendissent, ut eum viderent,
et alloquerentur, et revocarent. Patet ergo
quæ continuatio rerum sit quam c. 46. in
Catena restituimus. Probatur id etiam ex illo
quod in catena coniunctum exhibetur. Nam S. Marci
c. 4. v. 1. consonat cum S. Matthæo c. 13. v. 1. Porro
ecce tibi textus S. Matth. c. 13. v. 1. In illo die
exiens Jesus de domo sedebat, juxta mare.
Ergo exiit de domo, quia domum venerat
cum suis post illas turbas, quæ S. Matthæus
proxime præcesserunt. Ergo id quod refert Marcus
c. 3. v. 20. Et veniunt domum factum est post
turbas illas memorabiles

Historiæ Compositæ

Cap. 47.

1. Dominus exit de domo.
2. Sedens secus mare loquitur parabolis.

Matth. c. 13. v. 1. ad 9. Marc. c. 4. v. 1. ad v. 9. Luc. c. 8. v. 4. ad 8.

~~Et iterum~~ In illo die exiens Jesus de domo, sedebat secus mare.

Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ: congregata est ad eum turba multa, ita ut in navim naviculam ascendens sederet in mari, ~~sedens~~: et omnis turba staret in littore: circa mare super terram erat.

Et iterum cum autem turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad eum, cœpit docere ad mare: dixit per similitudinem.

Et loquutus est eis multa in parabolis, et docebat eos in parabolis multa: et dicebat illis in doctrina sua dicens: audite:

Ecce exiit ~~qui~~ seminans ad seminandum: qui seminat seminare semen suum.

Et dum seminat, ~~aliud cecidit circa viam~~ quædam ceciderunt secus viam. aliud cecidit circa secus viam, et conculcatum est. et venerunt volucres cœli. et comederunt ea illud.

Alia vero ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam, et continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ.

Aliud vero cecidit super petrosa ubi non ~~habebat~~ habuit terram multam: et statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ.

Sole autem orto æstuaverunt, et quia non habebant radicem aruerunt et quando exortus est sol exæstuavit. et eo quod non habebat radicem exaruit.

Et aliud cecidit super petram: et natum aruit, quia non habebat humorem

Alia autem ceciderunt et aliud cecidit in inter spinas. et creverunt, ascenderunt spinæ et simul exortæ spinæ suffocaverunt ea illud: et fructum non dedit.

Alia autem ceciderunt, et aliud cecidit in terram bonam: et dabant, dabat ortum fecit fructum ascendentem et crescentem centuplum: aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. unum triginta, unum sexaginta, et unum centum.

Hæc dicens clamabat, et dicebat: qui habet aures audiendi audiat.

Cap. 48.

1. Alia Domini Parabola ad turbas easdem.

Matth. C. 13. v. 24. ad 30. Marci C. 4. v. 26. ad 29.

Aliam parabolam proposuit illis dicens, et dicebat. Simile factum est regnum cælorum, ~~sic est regnum~~ homini qui seminavit bonum semen in agro suo. ~~sic est regnum dei, quemadmodum si homo jaciat sementem in terram.~~

Cum autem dormirent homines venit inimicus ejus, et superseminavit zizania in medio tritici, et abiit. etc. usque ad 30.

Marci C. 4. v. 26. 27. 28. 29.

Cap. 49.

1. Aliæ parabolæ ad easdem turbas.

Matth. C. 13. v. 31. 32. 33. 34. 35. Marci C. 4. v. 30. ad 34.

Aliam parabolam proposuit eis dicens, et dicebat: cui assimilabimus regnum dei? et cui parabolæ comparabimus illud?

Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo: quod minimum quidem est omnibus seminibus: sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra:

Cum autem seminatum fuerit et cum creverit, ascendit, et fit est majus omnibus oleribus, et fit arbor, et facit ramos magnos, ita ut volucres cæli veniant, et habitent in ramis ejus: ita ut possint sub umbra ejus aves cæli habitare.

Aliam parabolam locutus est eis: simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.

Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas: et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire.

Sine parabola autem et sine parabolis non loquebatur eis: ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita a constitutione mundi.

Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.

Cap. 50.

1. Edisserit parabolas discipulis.

Tunc dimissis turbis venit in domum: et cum esset singularis ~~accedentes discipuli dixerunt ei~~ et interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim parabolam: interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola: et accedentes discipuli dixerunt ei: quare in parabolis loqueris eis?

Qui respondens ait illis, quibus ipse dixit, et dicebat eis: quia vobis datum est nosse mysteria, mysterium regni dei. illis autem non est datum: illis cæteris autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt:

Ut videntes videant, et non videant, et audientes audiant, et non intelligant. ne quando convertantur, et dimittantur eis peccata.

Qui enim habet dabitur ei, et abundabit: qui autem non habet, et quod habet auferetur ab eo.

Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt

Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis: auditu audietis, et non intelligetis: et videntes videbitis, et non videbitis.

Incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos suos clauserunt ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos.

Vestri autem beati oculi, quia vident, et aures vestræ quia audiunt.

Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ, et justi cupierunt videre, quæ videtis, et audire, quæ auditis, et non audierunt.

Vos ergo, audite parabolam seminantis: et ait illis: nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolas cognoscetis? est autem hæc parabola:

Qu
in

cont.

pa Semen est verbum dei: qui seminat verbum seminat.
7. Omnis qui audit verbum regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in
corde ejus: hic est qui secus viam seminatus est.
Hi autem sunt, qui circa viam ubi seminatur verbum: et cum audierint confestim venit Satanas,
et aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum.
Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt. deinde venit diabolus, et tollit verbum de ore
eorum, ne credentes salvi fiant.
Qui autem super petrosa seminatus est, hic est, qui verbum audit, et continuo cum gaudio accipit
illud: Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum, statim
cum gaudio accipiunt illud: nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt
verbum.
Non habet autem in se radicem, sed est temporalis: et non habent radices in se, sed temporales
sunt: et hi radicem non habent.
Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizatur: deinde orta
tribulatione, et persecutione propter verbum, continuo scandalizantur: qui ad tempus credunt,
et in tempore tentationis recedunt.
Qui autem seminatus est in spinis, hic est qui verbum audit: et sollicitudo saeculi istius, et fallacia
divitiarum suffocat verbum, et sine fructu efficitur.
Quod autem in spinas cecidit, et alii sunt qui in spinis seminantur, hi sunt qui verbum audiunt,
audierunt: et aerumnae saeculi, et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentiae introeuntes
suffocant verbum, et sine fructu efficitur: et a sollicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitae
euntes suffocantur, et non referunt fructum.
Quod autem qui vero in terram bonam seminatus est: et hi sunt qui super terram bonam seminati
sunt, hic est, qui audit verbum, et intelligit, et fructum affert, et facit: qui audiunt verbum
et suscipiunt, et fructificant: aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud vero
trigesimum: unum triginta, unum sexaginta, et unum centum. hi sunt, qui in corde bono, et
optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.
~~Et dicebat illis: numquid venit~~
Et Accesserunt ad eum discipuli ejus dicentes. edissere nobis parabolam zizaniorum agri.
Qui respondens ait illis: et dicebat illis. numquid venit lucerna, ut sub modio ponatur, aut
sub lecto? Nonne ut super candelabrum ponatur?
Nemo autem lucernam accendens operit eam vase, aut subtus lectum ponit, sed super cande-
labrum ponit ut intrantes videant lumen.
Non est enim aliquid absconditum, occultum, quod non manifestetur: nec factum est occultum
absconditum, quod non cognoscatur, et in palam veniat, sed ut in palam veniat.
Videte ergo quomodo auditis: si quis habet aures audiendi audiat: et dicebat illis: videte
quid audiatis.
In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis et adjicietur vobis
Qui enim habet dabitur illi. et quicumque qui non habet, etiam quod habet, quod putat se
habere ab auferetur ab eo illo.
Qui seminat bonum semen est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen hi
sunt filii regni: zizania autem ~~sunt~~ filii sunt nequam.
Inimicus autem qui seminavit ea est diabolus: messis vero consummatio saeculi est.
messores autem ~~sunt~~ angeli sunt.
Sicut ergo colliguntur zizania, et igni comburuntur, sic erit in consummatione saeculi
Mittet filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala, et eos
5 qui faciunt iniquitatem
Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, et stridor dentium
Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.
Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit homo, abscondit,
et prae gaudio illius vadit, et vendit universa quae habet, et emit agrum illum.

Item
et. v.

Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas.
ch. v. 45. ad 52.

Seguita l'abbozzo di quest'opera
nel zibaldone segnato strom. l. 4.

Qu
in

+H

5

Contra
a la
sap
hom
Com
sec
[illegible]

[illegible] ~~Ubi [illegible] contexit hoc capite~~

Ecclesiastes

Continetur hoc capite totius Coeleth, hoc est concionis habitae
a Salomone ad [illegible] [illegible], et ~~[illegible]~~
sapientiae plenissima conclusio. [illegible] enim septem capitibus
hominum veterem exuebat vanitate in eam rationem, [illegible]
[illegible] dicit Apostolus ad Colossenses cap. 3. v. 9. [illegible]
(omnem) malitiam expoliantes vos veterem hominem cum
[illegible] eis. Post illa novum hominem instituturus qui
secundum Deum formatus in iustitia, et sanctitate veri-
tatis, et qui renovatur [illegible] imaginem ejus, qui creavit
illum, ibidem v. 10. Docebat illum officia omne genus,
quibus se ipsum excoleret, et quibus patriam et civitatem
decoraret, et quibus domum juvaret. Nunc docet quibus
officiis Deo serviatur, et homo sub Deo agere debeat
Oratio autem iridi cuidam videtur mihi esse similis, vel crystallo
variis angulis elaborato, qui sub sole facile motu varie lucem
excipiens varios colores aut potius omnem vim, modumque
colorum varie imitatur, atque excipit. Similiter oratio hujus
capitis et finem hominis naturalem repraesentat, quem mortem
dicimus; et finem supernaturalem petit, qui Deus, et beata
vita est. Et principium vitae hominis describit, opponens illum
hominis dissolutioni, et mortalitati, et hominis compositionem
mire describit iuxta duas illius integrantes partes, corpus,
et animam. Et naturam corporis humani definit ex sua
[illegible] materia, et corpus humanum per partes suas praecipuas
graphice describit, et harum [illegible] mirifice distinguit,
et vim, et infirmitatem, et animae originem nos docet,
et immortalitatem confirmat. Tum vero temporis lapsum,
et mutationem, et effectus notat, et artes hominum quae
cursu temporis [illegible] sive quae ad lucra inducunt,
sive quae ad voluptatem sive quae ad civilem dignitatem.
Nam ostia in platea [illegible], cessat negotiatio, si
obsurdescant filiae carminis cessat eloquentia; si excelsa
timent, finem habet imperii majestas. In his quid
praecipue [illegible], non dissimulat; videlicet doc-
trinam pastoris unius, quae traditur per verba sapientium,
et magistrorum [illegible], et [illegible]
bene gerendae sit [illegible] [illegible]
ejus observa. Quis finis exspectandus omnium [illegible]
proponit videlicet judicium [illegible]. Itaque [illegible] capite
sunt capita rerum, quae auctor edisserit, quam verba;
~~[illegible]~~ omnia ita invicem co-
et quod [illegible] dennat, ~~singula~~ [illegible] orationem impleant.
haerent, ut singula totam capitis totius [illegible]
Ita si quis ex illis, quae sunt recensita unum [illegible]
suscipiat ad demonstrandum, ille ad [illegible] poterit totam
hanc orationem ita convertere, quasi de illo uno sit. Quid
autem si tam multis ita enumeratis, atque distinctis [illegible]
[illegible] sententiae omnes
quae hic subjiciuntur explicare [illegible]

[illegible]
[illegible] nisi in ea omnia
[illegible] ut tale expenderet
[illegible]
Hæc cum ita sint [illegible]
et me urgeri pondere longe supra vires, et omnia ad
amussim velim prosequi. Neque vero ullus evaderet dicend[i]
[illegible] enim, atque tam multiplicium
[illegible] annumerem; et nunc, ubi volo non esse
[illegible] fuerim in præcedentium explanatione,
[illegible] dicunt, quod caput faciam, video,
[illegible] teneam. Ille tamen auxilietur, qui
[illegible] in doctrina, quam ipse revelavit
[illegible]
[illegible]
Nescit tamen [illegible]
cap. 5. v. 4. [illegible] Præceptio salutaris, et
inquit S. Ambrosius in Lucam l. [illegible]
[illegible] frequentem animorum ignaviam, admodum
[illegible] etenim vult, et non vult piger, Proverb. cap.
[illegible] ferrea
[illegible] et inde catenam
[illegible] ex voluntate perversa fit libido, et
[illegible]
[illegible]
[illegible] modo non habebant [illegible],
[illegible] ibat. Lex enim peccati est
[illegible] tenetur etiam
[illegible]
[illegible] de corpore mortis hujus,
[illegible]
[illegible] poena, [illegible] ipsa est divinæ inspirati[onis]
[illegible]

ubi enim [illegible] veniat tempus afflictionis, et appropinquent anni de quibus dicas: non mihi placent

Antequam senectus obrepat. Sed pro senectute dicit tempus afflictionis, quod nomen generale est, et [illegible] quicquid est quod deperdit facultatem recordandi, [illegible] serviendi Dominum, quod sane multis modis potest contingere. Quid enim si aversio parvulorum interficiet eos. proverb. cap. 1. v. 32. hoc est, si juvenili penitus, et primæva ætate impii moriantur. [illegible] ibidem vv. 27. 28. Cum [illegible] tempestas irruerit repentina calamitas, et [illegible] tunc invocabunt me, et non exaudiam: mane consurgent, et non invenient me. Quid si [illegible] Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur. Ibidem v. 31. His modis atque aliis multis [illegible] potest, vis, tempus, occasio bene merendi. [illegible] memento creatoris tui in diebus juventutis tuæ [illegible] tempus [illegible] et appropinquent anni [illegible] non mihi placent [illegible] non accedit ad Dominum. [illegible] Proverbium est: Adolescens juxta viam suam [illegible] ad senectutem. Proverb. cap. 22. v. 6. Et enim justo judicio etiam cum senuerit, non recedet ab ea. [illegible] principio, succedente Dei, ut qui negligunt gratiæ favorem [illegible] relinquantur: quare inquit in apo: [illegible] tempore [illegible] adhuc et qui in sordibus est, sordescat adhuc

Ibidem: Et appropinquent anni de quibus dicas non mihi placent propter tres causas: Anni senectutis malis hominibus non placent propter tres causas: primo quia inveteravit consuetudo male agendi, quæ torquet [illegible] et dimitti non potest; secundo quia [illegible] anni commoda, [illegible] tertio [illegible] valetudinem, ~~[illegible]~~ [illegible] consuetudo mortem accelerant. Inveterata male agendi consuetudo [illegible] deflamus cum verbis D. Augustini [illegible] et [illegible] nobis lacrimæ [illegible] quam fecit S. Augustinus confessio l. 10. cap. 40. [illegible] (ancula) ~~[illegible]~~ [illegible] tenebr: tantum con[illegible]

[illegible]

[illegible] autem quod [illegible] habitat in me [illegible] nolo, illud facio, jam non [illegible] alium legem in membris meis repugnantem [illegible] in membris meis. Infelix [illegible] me [illegible] ego homo [illegible]

[illegible] v. 25. Gratia Dei per Jesum [illegible]

[illegible] quandoq [illegible]

[illegible] Atque vero [illegible]

[illegible]

multa enim [illegible]

[illegible]

Non eadem est ætas, non mens [illegible]

constant [illegible] dimum diversis [illegible] Virgilium

[illegible] nemo nasci [illegible]

[illegible] memini me [illegible]

Nunc oblita mihi [illegible]

[illegible]

[illegible] vel quod vel maior timor [illegible] nec, [illegible]

[illegible]

Propter ætatem affici enim corpora [illegible] placeant [illegible]

sentimus, ut non quæ placuere prius placeant [illegible] Delicium.

[illegible]

sed substantiam [illegible]

et absonum a nostra fide est dicere.

[illegible] tertio loco non placent, propterea quod [illegible] sed nostra

[illegible] senectutis [illegible] est ad dicendum [illegible]

[illegible] cap

[illegible]

[illegible] sol, et lumen, et luna, et stellæ.

[illegible]

[illegible] lumen, et lunam, stellas [illegible]

[illegible] Nos enim [illegible]

[illegible]

Aliter Antiochus [illegible] hyeme [illegible] qui prius

cum [illegible] morti [illegible]

ante sidera cæli contingere [illegible] arbitrabatur, hinc [illegible]

ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, [illegible]

non cessantibus doloribus desperare. Sed

[illegible]

5.

[illegible]

Pro viri fortissimi clarius fuerit Hebraicum vertere viri fortissimi si velis, vel ut ego verti in nova translatione vires herois הַחַיִל אַנְשֵׁי. Quinam hi custodes domus [illegible] interpretatur [illegible] custodes domus intelligendi [illegible] corporis, quod est domus hominis. Viri autem [illegible] molem corporis [illegible] totam [illegible] a summo capite ad imas sedes [illegible] propter ætatem [illegible] capite [illegible] Custodes domus Olympiodorus accipit oculos, ac vires animæ. Apposite Cyrannus, Titelmanus, et Vallesius accipiunt omnes sensus; omnes enim [illegible] oculi, et aures quasi custodes, et vigiles excubant, ne quid in corpus noxij [illegible] commoveantur, quia debilitantur, [illegible] sensitivæ vis [illegible] efficiantur, et [illegible]. Optime per viros fortissimos [illegible] hæc enim sunt fortissima [illegible] corporis [illegible] hominis [illegible] viris, ac vigore juventutis [illegible] capite.

[illegible] hominum sententia [illegible] vallabunt stomachum, et vallo inp[illegible] nutabunt intestina: at ob id crura olim firmissima nutabunt. Hinc, veluti scribit Hippocrates in aphorismorum [illegible] 4. [illegible] Senibus accidunt spirandi difficultates, destillationes tussim afferentes, stillicidia urinæ, difficultates urinæ, articulorum dolores, renum mala, vertigines, apoplexiæ, male habitus [illegible] corporis, vigiliæ, ventris, oculorum, et narium humiditates [illegible] oculorum, [illegible] [illegible]

[illegible] molentes [illegible]

[illegible] dentes per [illegible]

S. Hieronymus: Cessare molentes, quia imminuti sint, de [illegible] putant. Quod cum extrema senectus advenerit, dentes quoque aut atteruntur, aut decidunt: quibus [illegible] permoliti cibi in [illegible] transmittuntur. Tenebrescere autem in foraminibus oculos arbitrantur, quod ætate confectis caligat acies, et intuitus obscuretur.

4. Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis. Subdit Tirinus: Claudent ostia, id est oculos, os, aures, nares reddent ineptas vitæ usibus, perinde ac si prorsus essent occlusa. Platea vero dicitur facies hominis aperta, et conspicua, pluribus sensuum, quasi ostiis, et officinis distincta. Illa vero in humilitate vocis molentis explicari possunt inter humilitatem vocis prodeuntis a molentibus, h. e. a dentibus, qui jam deesse incipiunt. Nam ut tradit [illegible] S. Hieronymus: Humilitatem vocis molentis de mandibulis interpretantur, quod cibum [illegible] vox eius tenuis audiri nequeant: et vix spiritu coarctato vox [illegible] diatur.

Ibidem. Et obmutescent omnes filiæ carminis. [illegible] melius habet in S. Hieronymo: Obmutescere quoque, sive ut melius habet in Hebræo surdescere filias carminis aures significat, quod gravior senum auditus fiat, et nulla inter voces valeant scire discrimina, nec carminibus delectari. Filiæ carminis duæ sunt: aures et vox: aures excipientes carmen, vox faciens. Vox etiam [illegible] silentium facit, surdumque in senibus obsurdescit [illegible] vacare solet [illegible] præstat, atque relinquit, quia ab [illegible]

Hinc [illegible] ille Virgilianus ecloga 9.

Omnia fert ætas, animum quoque: sæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.
Nune oblita mihi tot carmina: vox quoque Mœrin
Jam fugit ipsa: lupi Mœrin videre priores.

Quasi, inquit, lupi me priores viderint, de quo ad nos [illegible] credimus luporum visus esse noxius [illegible] [illegible] Plinius [illegible] In Italia [illegible] [illegible] ad mare ad [illegible]

Notæ ad Ecclesiasten

5. [illegible] quoque timebunt, et formidabunt in via. Idest ardua ingredi non valebunt: et lassis [illegible] poplitibus, ac tremente vestigio etiam in plano itinere [illegible] meantes offendent [illegible] formidabunt, excelsa [illegible] littera Vulgata sonat, explicari pedes possunt [illegible] super [illegible] gressum [illegible] ad excelsa [illegible], tum moventur in via [illegible] textu [illegible] iuxta [illegible]

tum apud Septuaginta [illegible]

Ibidem [illegible] et de [illegible] attenuat [illegible] [illegible] metaphoram [illegible] sacram spinam [illegible]. Florem autem amygdali [illegible] decrescentibus nativum carnibus, spinæ interpretantur [illegible] [illegible] et [illegible]

Ibidem. Impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis. [illegible] Hieronymus. Porro quod ait, impinguabitur locusta, [illegible] in Hebræo simpliciter [illegible] [illegible] quod [illegible] apud nos [illegible] est [illegible] et [illegible] et locustam transferunt. Tirinus sic explicat. enim et [illegible] idest crura tumebunt: quin et corpus [illegible] idest [illegible] et aqua intercute, et chiragra, et podagra [illegible] mentum inflatum erit instar ventris locustæ

Ibidem. Dissipabitur capparis. [illegible] refrixerit. Pagninus apud [illegible] [illegible] concupiscentia. Hebraice est הָאֲבִיּוֹנָה [illegible] quod cladam, spinam dorsi, [illegible] varie interpretantur. Vide [illegible] ex Hebraico translationem [illegible]

Ibidem: Quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ et circuibunt in platea plangentes.

[illegible] enim, inquit, paratur iter homini in domum æter: [illegible] in cuius obitu circuibunt in platea [illegible] plangentes. Et, inquit, supremum hoc illum manet [illegible] in terris, ut plangatur in funere, et quamdiu durat [illegible] hora funeris, ab amicis, et propinquis, quod [illegible] non proderit, ut restituatur ad vitam. [illegible] venires in domum Jair. [illegible] enim [illegible] restitueret ad vitam, et diceret Matthæi cap. 9. v. 24. Recedite: non est mortua puella, sed dormit [illegible] ridebant eum. Et, inquit S. Lucas cap. 8. v. 53. deridebant eum, scientes quod mortua esset [illegible] non est refrigerium in fine hominis, et non est [illegible] qui agnitus sit reversus ab inferis. Sapient. cap. [illegible]

6. Antequam [illegible] funiculus argenteus, et recurrat vitta aurea, et conteratur hydria super fontem, et confringatur rota super cisternam.

Locus obscurissimus in Latinis hisce Vulgatæ [illegible] [illegible] Hebraicum [illegible] [illegible] [illegible] non extenuantur [illegible] arteriæ [illegible] defluat exclusum succus: et frangatur vesica apud [illegible] evenerit [illegible] Vidius de anatome l. 5. cap. [illegible] apud Hepar est, quam adiunctam habet [illegible] Vocatur hæc quod bilem recipiat græce χολάδοχος [illegible] enim instituta est a natura, ut sit receptaculum flavæ bilis, non serosæ [illegible]

[illegible] de [illegible]

progressus senectutis, per morosam illam destitutionem ante- hinc, quam facit defectus [illegible] aetatis. Senibus enim accidunt spirandi difficultates, renum mala, difficultates urinae, mali habitus, inquit Hippocrates Aphorismo 13. l. 4. Multa senem circumveniunt incommoda, inquit Horatius omnia talia paucis complexus in arte, de quibus tractat [illegible]. Tirinus ut huius versiculi sententiam conjungat cum superioribus monet illa verba: Antequam rumpatur funiculus argenteus posuisse ante se repetitionem illorum primorum ex v. 1. Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuae. Ita videlicet, ut antequam rumpatur funiculus argenteus etc. dicatur hoc loco per repetitionem illam dictionis figuram, per quam etiam post illa verba primi versiculi dictum est: Antequam [illegible] tempus [illegible] et pariter v. 2. Antequam tenebrescat sol, etc. Accelera igitur converti ad dominum, antequam te occupet senectus per id etiam [illegible] quod rumpatur funiculus argenteus. Funiculus argenteus est (inquit Tirinus) sacra spina dorsi, quae 24. juncturis seu nodis constat, et argentea [illegible], quia tam os, quam medulla ossis albo, et argenteo colore est. Quo dum rumpitur [illegible], aut [illegible], fit homo paralyticus, vel moritur, [illegible] Vide [illegible] de Anatome l. 2. cap. [illegible] per spinam dorsi cava [illegible] media perforata sit transit medulla a cerebro [illegible] unde oriuntur nervi pertinentes fere ad omnes corporis partes.

[illegible] a cranio vitta aurea, [illegible] [illegible] cerebri est involucrum et [illegible] aurea [illegible] [illegible] hominum, necesse est. [illegible] quam ad cerebrum pertinere [illegible] extendi nervorum. Saltem indissolubiliter adhaeret cerebro, et hoc siccato, vel [illegible], ut fit in senibus, etiam ipsa contrahitur, et corrugatur, et recedit a cranio. Unde et cranium a [illegible] Hujus loci [illegible] l. 2. cap. 10.

[illegible] apud [illegible] ibidem. Et conteratur hydria super fontem et confringatur rota super cisternam.

Tirinus. Hydria venae sunt, fons jecur, a quo ut fonte hauriunt omnes sanguinem. [illegible] fons conteritur, cum vel [illegible] ante mors. Rota est vis attractiva venarum, et circumvolutio [illegible] nutritivarum, quae continua attractione ex magno illo receptaculo sanguinis circa cor, vel si lubet ex stomacho tamquam ex cisterna hauriunt sibi necessaria. [illegible] rota confringitur [illegible] vel [illegible] [illegible] vel impeditur. Aliter locus hic intelligi potest de generali dissolutione, seu [illegible] [illegible], quam

[illegible] es facit: totum enim hunc habereit corpus, et qui: [illegible] sunt venae, [illegible] singuli humores, et [illegible] [illegible] vestigia, [illegible] rota [illegible], omnes laxantur [illegible], [illegible], [illegible]. Desinet hinc spiritus animalis [illegible] organum et opificium totius corporis [illegible] spiritus rota est sive [illegible] agitur turbinatim, et [illegible] modum [illegible] machina corporis; corpus ipsum [illegible], in qua contracta rota, quae librabat vitales [illegible] tranquilli fluvii [illegible] et [illegible] sordidissima, incedebant, [illegible] putridam [illegible] in qua sedet mors. Hoc videlicet est, quod ex Septuaginta [illegible] rota apud lacum, [illegible] humani [illegible] in lacum sordescat, [illegible], nam [illegible] vis [illegible] vitae, ut et [illegible] per [illegible]. Tunc fit, quod versiculo [illegible] [illegible]

[illegible]

Credibile est de putrescente, efflorescenteque terra [illegible] dominus tunc emersisse, cum primum formavit [illegible] Deus hominem de limo terrae. Gen. cap. 2. v. 7. [illegible] eundem modum pulvis, limusque revertitur in [illegible]. Utraque [illegible], videlicet [illegible] humani corporis tum formatio, tum [illegible] [illegible] revertaris in terram [illegible] qua sumptus es: quia pulvis es, et in pulverem re[illegible]. Sicut enim formatum fuerat corpus hominis, [illegible], utrumque Deo agente. Anima autem [illegible] quid? Audi

Ibidem. Et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum. [illegible] S. Hieronymus [illegible] satis videndi, qui putant [illegible] anima [illegible] est, donum [illegible]. In illam quaestionem quam multae olim ferebantur opiniones, ubi scilicet origo quaeritur animarum, te docebit idem S. Hieronymus ep. [illegible] Marcellinum, [illegible] et Anapsychiam. Etenim [illegible] et Stoici, Manichaei, et [illegible] an in thesauro habeantur [illegible] stulta persuasione [illegible] Deo fiant, et mittantur in [illegible] scriptum est: [illegible] Pater meus usque modo operatur, et ego operor [illegible] certe ex traduce, ut Tertullianus, [illegible] et maxima pars [illegible]
5\. Apollinaris, [illegible] corpus ex corpore, sic anima paratur [illegible] animantibus conditione [illegible] totius quaestionis, quomodo [illegible] in quibus libris habeatur agitata, [illegible] Pamelium [illegible] de paradiso [illegible] [illegible] Tertullianum [illegible]

8. Vanitas vanitatum dixit [illegible]

9 [illegible] sermonis epilogum, in quo ennumerat summam rerum, [illegible] tota oratione pertractavit. Si velis illa clarius, verba [illegible] Ecclesiastes, stare hic [illegible], et [illegible] addita, qui hoc opus ediderunt, [illegible] sententia hujus versiculi poterit in [illegible] partes [illegible] quarum [illegible] sit veluti assertio, et argumentum operis, altera confirmatio petita ab ipso testimonio Salomonis authoris. Est autem quasi diceret: Igitur hactenus descripta sunt [illegible] vanissima sunt omnia [illegible] [illegible] ut in omnibus [illegible] [illegible] regis [illegible] Ecclesiastes [illegible] populum, et [illegible] esset sapiens [illegible] Ecclesiastes [illegible] [illegible]

1. [illegible] esse Salomonis, sed virorum [illegible] est, librum ediderunt [illegible] 30. [illegible] extat testimonium [illegible] et fuerunt carmina ejus quinque et mille: et disputavit super lignis [illegible] et in Libano usque ad hyssopum, quæ egreditur [illegible] et disseruit de jumentis, et volucribus, et reptilibus [illegible] Illa autem in proposito Cumque etc. Significant illum [illegible] fuisse in more positum, ut [illegible] concione [illegible] populum doceret passim in publica [illegible] voce, quæ per enarraret [illegible] et opera [illegible] ad disciplinam, et [illegible] qualia in [illegible] concione quæ testatur ipse de se in exemplum vanitatis [illegible] [illegible] quæ moliebatur, et [illegible], ut permanerent monimenta sui futura etiam posteris, qualia oppida, [illegible] Nam de his etiam [illegible] [illegible] illo populus foret optima faciendi ratio [illegible] et laus, inquit Cornelius [illegible] principis dos, et [illegible] a Lapide.

10 [illegible] ac veritate plenos

[illegible] Salomon in scribendo [illegible] stilo uteretur docemur hac sententia. Scribebat enim utilia, vera, plena. Plena idest brevia verbo, copiosa sententiis. Hoc novimus ex libris quæ supersunt tanti viri operibus. Nam et in proverbiis, et hic in Ecclesiaste multa ob id sunt obscura, quia nimis verbis parciter enucleantibus ordinem præcipue, compositionem, et argumentationem [illegible]; et præcipue in Cantico Canticorum tam affectata brevitas est, ut qualis esset ipsum illius scripti genus hactenus latuerit interpretes. Fuit enim præcipue ex [illegible] Hebræis in more positum, ut per breves sententias philosophiam suam explicerent; [illegible] de re fuse agentem [illegible] Cornelium a Lapide prolegomenis in Eccle. [illegible]

[illegible] figura [illegible]
Ille ego, qui [illegible]
Carmen, et egressus [illegible]
Ut quamvis avido parerent [illegible]
Gratum opus agricolis: at nunc horrentia Martis

ad [illegible]

11. [illegible] sapientum sicut stimuli, et quasi clavi in altum [illegible] [illegible] datu sunt a pastore uno.

[illegible] rationem [illegible] sermones rectos, [illegible] planos, h. e. breves, concisique stili, antique, ut dicedum; quia scilicet ita decet scribere sapienter: ut verba quasi singula sint quasi stimuli et quasi clavi in altum [illegible] defigenditur pertinet illud Horatianum in arte: [illegible] praecipies, esto brevis: ut cito dicta [illegible]

[illegible]

Talia per magistrorum multorum consilium [illegible] consentientem vocem dantur a pastore uno, quia nimirum una est veritas, [illegible] omnia dependent. [illegible] verum non esse quod [illegible] etiam male. [illegible] testimonio [illegible] Hieronymus ad Damasum praefatione in Evangelistas. Et verum illud Tertulliani l. de testimonio animae quantum ad cognoscendam rerum veritatem per concordiam [illegible]: Omnium gentium unus homo, varium [illegible] Quippe S. Hieronymus praefatione in Josue: [illegible]

[illegible]

12. [illegible] popularem [illegible] [illegible] si breviter. Non enim [illegible] [illegible] sapientia, sed bona [illegible] cuique optimi [illegible] 1. Corinth. [illegible]

[illegible] Haec est finis: frequens [illegible]

Ibidem. [illegible] afflictio est. [illegible] Hic peramat [illegible] Joannis Owen l. 5. epigr. 63: [illegible] praeclara [illegible] egregios cum [illegible] libros [illegible] Sit unum nullus volvere [illegible] librum

[illegible] carnis afflictio est.

Quid Salomon dixisset, si nostra secula videre [illegible]

13. Finem loquendi pariter audiamus omnes [illegible] Finem loquendi dicit, summam [illegible] omnium institutionum.

Ibidem: Deum time, et mandata ejus observa. [illegible] non explicare verbis [illegible] est exhibere factis.

[illegible]

[illegible] est omnis homo. quia [illegible] adducet Deus in judicium [illegible]

[illegible] sive malum. [illegible] Deum time, et mandata ejus custodi, quia [illegible] Quicunque enim est hoc, est [illegible]; quicunque non est hoc, nihil est. Non enim ad veritatis imaginem reformatur, remanens in similitudine vanitatis. Quia omne hoc opus, idest, quod ab homine fit in hac vita, sive bonum sive malum, Deus adducet in judicium: in omni [illegible] idest in omni etiam qui contemptibilis hic videtur: et ideo nec videtur, [illegible] Deus et ipsum videt: nec eum despicit, nec cum [illegible] judicat, praeterit.

Cap. [illegible]

[illegible]

[illegible] me [illegible] [illegible] ut incantamentum [illegible] manum studiorum [illegible] mihi [illegible] [illegible] Dei, [illegible] curarum omnium mearum, atque [illegible] non modo [illegible] et patronum [illegible] regem [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] explicans [illegible] Salomonis et [illegible]

Nempe me interpretatum [illegible] Ecclesiastem Salomonis [illegible] atque attende quanto sit [illegible] cum [illegible] institutis. Quid enim docet Salomon [illegible] Quid [illegible] omnia. [illegible] in mundo, concupiscentia [illegible] Quoniam omne [illegible] et in mundo, concupiscentia [illegible] et superbia vitae, quae non est, et concupiscentia [illegible] ex Patre, sed ex mundo est: et mundus transit, et [illegible] Qui autem facit voluntatem Dei manet in aeternum. Et [illegible] novissima hora est 1. Epist. cap. [illegible] [illegible] 16. 17. 18. Eadem igitur [illegible] et [illegible] propterea [illegible] tibi haec dico [illegible] Atque in [illegible]

[illegible]

quaecunque sunt tibi offeram, ut illis utitur, atque mihi benedicat, et illa pariter atque me sanctificet [illegible] verbi Dei, et ad Ecclesiae utilitatem, impertiat [illegible] tantum favoris, ut quoniam sub tuo quasi nomine ~~[illegible]~~, militant, armis etiam divinae gratiae [illegible] tegantur, et in eo gradu in Ecclesia Dei consistant, ut videantur stare in domo Dei, quae est Ecclesia Dei vivi columna et firmamentum veritatis. 1. Tim. cap. 3. 15. Sane necesse est [illegible] ut quodcumque est affertur in gazophylacium [illegible] perfectum. Qui id per me praestem [illegible] sum in infirmitatibus [illegible] in Ecclesia Dei probatur, [illegible] hoc est non [illegible] in Ecclesia [illegible] [illegible] sint, [illegible] Excipe igitur me totum, atque complectere [illegible] antiquissimas [illegible] charitatem in Christo [illegible] reliquum est, ut me [illegible] Unum mihi, et meis votis [illegible] cui semper [illegible] Jesu Christo Domino nostro, cui semper [illegible] et facias, ac praestes, [illegible] propterea [illegible] et [illegible] patrem [illegible] tempore verum erit in [illegible] facias, cum [illegible] temporis verum erit in seculum [illegible] aeternum. Nunc meis verbis, atque omnibus sensibus et viribus ago gratias immortales illi Patri a quo omnis paternitas, quae in coelis, et quae in terris nominatur; illi Filio qui aequalis est Patri; et Spiritui Sancto, qui unus [illegible] unus Deus. Pone [illegible] me [illegible] divinae salutationem [illegible] a Filio Dei; [illegible] parentis, cui Pater et in Filium a Filio Deo; [illegible] et cum [illegible] sanctorum, et domesticos Dei in coelis, et cum [illegible] quid non [illegible] quia facias [illegible]

Vive.

[illegible] de miseriis meae pulvere terrae [illegible] anno a C. N. 1760.

Tuus addictissimus, obsequentissimus, [illegible], humillimus, amantissimus, officiosissimus [illegible] cliens [illegible] [illegible] Nicolaus [illegible]

Exodus

Ex Hebraica veritate.

1\. At ecce nomina filiorum Israel profectorum in Egyptum [illegible]
cum Jacob: ille et pater ejus ivemint.
[illegible] ren, Simeon, Levi et [illegible]
3 Issachar, Zabulon, et Beniamin.
4 [illegible] Dan, et Nephthali, Gad, et Aser.
Et erat omnes animas [illegible] genitorum femore Jacob
septuaginta animas: cum Joseph esset in Egypto.
6\. At mortuo Joseph, et omni fratre illius, et omni etate
[illegible] Tum filii Israel fructificaverunt, et propagarentur, et
multiplicarentur, et [illegible] in multitudine
multa, et impleretur terra ab illis
8\. Interea surrexerat rex novus super Egyptum.
qui non sciebat Joseph.
9\. Cum diceret populo suo: Ecce populus filiorum
Israel multus, et validus prae nobis.
10\. Eja consideremus de illo, ne multiplicetur:
nam est ut arietinet in stipendio suo aut addi:
tur etiam ipse ad inimicos nostros, aut stipen:
diatur in nos, et ascendit de terra
11\. Ergo imponit illis presides suos indominantes [illegible]
butis in speciem violentie cujuspiam cum [illegible]
one eorum, ut edificaret oppida propter thesauros
Pharaonis Phithom, et Rhamasses
12\. Verum juxta quod violabantur, ex hoc sic multi:
plicabat, et sic numerescabat: et exhibebat in faciem
filii Israel.
13\. Itaque premebant Egypti filios Israel cum [illegible]
14\. Et amaricabant vitam illorum oppressione dura
in cemento, et in lateribus, et in omni oppressione
afflictiva cum omni oppressione illorum, quam pres:
serunt in illos cum sevitia.
15\. Donec diceret Rex Egypti obstetricibus Hebreitatis quarum
nomen uni Sephora, et nomen alterius Phuha:
Et diceret: Obstetricantes vos Hebreas, cum aspicitis
super sellas, si filius est, enecate illum; et si filia
est, hinc vivat.
17 Verum veretur obstetrix divinum [illegible]
juxta quod dixit eis Rex Egypti, et vivificabant
mares.
18\. Et vocat Rex Egypti obstetrices, et dixit eis: Curnam
fecistis verbum hoc, ut vivificaretis mares?
19\. Et dicunt obstetrices ad Pharaonem: quia non sicut
femine Egyptie Hebree: quia vivaces ecce antequam
veniat ad eas obstetrix, jam pepererunt
20\. Ergo adjuvat divinum obstetrices, et auget populum:
et [illegible]

Oppressio esto servitute

21\. Et fit, quia timuerunt obstetrices [illegible],
et edificaret illorum domos
(Illorum, cioè degli [illegible])
22\. Et mandavit hoc Pharao omni populo
suo dicendo: Omnis masculus na[illegible]
in flumen projicite illud, et omne[illegible]
[illegible] bis

[illegible] Moysen, et loquitur ei de
scena martyrii dicens.
2 [illegible] filiis Israel, et precipies eis: homo ex
vobis si postulaverit dona domino de possibilibus
et de bovibus, et de pecudibus offeretis dona vestra.
3. Si olocautomata donum suum ex bovibus masculum
~~immaculatum~~ irreprehensibilem offeret ad januam scenę martyrii;
et offeret ipsum acceptum [illegible] dominum
4 Et superponet manum super caput ~~[illegible]~~ olocarpomatis tenendum sibi supplicando pro se — Tenendum dicitur, quod paulo ante vesti acciperent; aliter si vestas non [illegible]
5 Et mactabunt [illegible] in ante dominum, et offerent
filii Aaron sacerdotes sanguinem: et profundent sanguinem super altare circulo, quod coram januas
scenę martyrii.
6 Et excoriantes olocautoma, membrabunt illud per membra.
7. Et superponent filii Aaron sacerdotes ignem super
altare, et stipabunt ligna super ignem.
8. Et stipabunt filii Aaron sacerdotes dividimina, et
caput, et adipem super ligna quę super ignem, quę
super altare.
9. Tum ventralia, et pedes luent aqua: et superponet
sacerdos omnia super altare: carptio est, incensio, odor beneolentię domino
10. Si autem de pecoribus donum illius domino, de que
agnis, et hędis in holocautomata masculum
~~immaculatum~~ [illegible]bilem offeret ipsum
11. Et superponet manum super caput illius, et
mactabunt illum ex lateribus Boreę in ante do[minum]
et effundent filii Aaron sacerdotes sanguinem illius
super altare circulo:
12. Et divident illud per membra, et caput, et adipem
ejus: et superstivabunt sacerdotes illa super ligna,
quę super ignem, quę super altare
13. Et ventralia, et pedes lavabunt aqua: et offeret
sacerdos omnia, et superponet super altare: carptio
est incensio, odor beneolentię Domino.
14. Si autem de volucribus holocarpoma offeret donum [illegible] Tot. et penitus absoluta decerptio [illegible]
[illegible] item offeret sacerdos pro altari: et [illegible]
15. Et offeret de turturibus, et de columbis donum suum,
caput ejus, et superponet super altare sacerdos: et stillabit sanguinem pro basi altaris
16 Et auferet vesiculam cum plumis: et ejiciet illa procul altare versus orientem ad locum cinerum
17 Et effringet eum ex alis, et non dividet et superponet ipsum sacerdos super altare [illegible]
ligna, quę super ignem: carpoma est, incensio, odor beneolentię Domino

1. Cum vocasset ad Moysen [illegible] dixisset Dom[illegible]
[illegible] de tentorio publicitatis [illegible]
Loquere ad filios Israel uti dixeris ad eos: Adam
[illegible] obtulerit ex vobis oblationem Domino
de pecore, de armento, et de grege offeretis oblationem vestram.
3. Si (Hola) holocaustum oblatio illius [illegible] masculum
integrum offeret illud ad ostium tent[illegible]
offeret illud ad conciliandum se in facie Domini
4. ~~Ponito~~ Tum ponito manum suam super caput (hola)
holocausti: et conciliatur ad illud operiendo propter se.
5. Tum mactat filium armenti in facie Domini, tum
afferunt filii Aaron sacerdotes sangui[illegible] et spargunt
sanguinem super altare circulatim, quod ostii
tentorii publicitatis.
6. ~~Excoria (Hola) holocaustum~~ Ergo excoria (Hola)
holocaustum, et lacera illud in laceramina illius.
7. Tum ponunt filii Aaron sacerdotis ignem super altare
et struunt ligna super ignem.
8. Et struunt filii Aa[illegible] sacerdotes membra capit[illegible]
et adipem super ligna, quæ super ignem qui super altare
9. Et ~~offerunt et [illegible]~~ oblationem suam, et interna
illius lavabit in aqua, et fumigat sacerdos [illegible]
altaris (hola), holocausti igne odore lenissimo ad Dominum.
10. At si de grege oblatio ejus, de agnis, vel de hædis
in (hola) holocaustum masculum integrum offeret illud.
11. Et mactat illud super latus altaris boreale in
faciem Domini: et spargunt filii Aaron sacerdotes
sanguinem illius super altare circulatim.
12. Tum lacera illud juxta laceramina illius: et
caput illius, et adipem, et struit sacerdos [illegible]
super ligna, quæ super ignem, qui super altare.
13. Et intestinum, et crura lavabit in aqua, et
intromittit sacerdos omnia, et fumigat altare (hola)
holocausto ipso igne odore [illegible] ad Dominum.
14. At si de de volucri (hola) holocaustum oblatio illa
[illegible], esto oblatio de turturibus, vel de filiis
columbæ oblatio illa:
15. ~~Tum~~ ~~offeret illam~~ Offert illam sacerdos ad altare [illegible]
secat caput ejus, et fumigat altare: et exhib[illegible]
sanguis [illegible] super marginem altaris.
16. At vesiculam colli ejus cum pluma sua abjicit
illinc juxta altaris orientem super acervum
cineris
17. Tum rumpit illam in alis suis non separaturus
et fumigat ex illo sacerdos altare super ligna,
quæ super ignem. (Hola) holocaustum hoc per ignem
odorum lenissime ad Dominum.

4. Et fit conciliatio [illegible]
ipso adversus illo dum operit victimam quam [illegible]
pro se se.

Juxta Septuaginta

[illegible] anima offerat donum thysian Domino
simila erit [illegible] illius: et effundet super illud
oleum, et superponet super ipsum libanum: thysia est.
2. Et feret illam ad filios Aaron sacerdotes: et
prehendens ab illa plenam prehensionem a simila
cum oleo, et omnem libanum ipsius: et superponet
sacerdos memoriale ejus super thysiasterium:
thysia odor beneolentiæ Domino.
3. Et reliquum de thysia Aaron et filiis ejus munus	munus ἅγιον, quia agitur, sive offertur
munerum a thysiis Domini.
4. Si autem offeras donum thysian coctam in clibano
ex simila, panes azymos commixtos in oleo, et lagana
azyma interuncta in oleo:
5. Si autem thysia de sartagine donum tuum, simila
mixta in oleo azyma erunt
6. Et perfringes ipsa fragmina, et superfundes super
ipsa oleum: thysia est Domino.
7. Si autem thysia ab ara donum tuum, simila
in oleo fingetur: ~~et proferet thysian, quam quidem~~
~~fecerit ex his Domino.~~
8. Et offeret thysian, quam quidem fecerit ex iis
Domino: et offeret ad sacerdotem.
9. Et accedens ad thysiasterium detollet sacerdos
de thysia memoriale illius: et superponet sacerdos
super thysiasterium caption~~em~~ odor beneolentiæ Domino.
10. At relictum de ~~t~~ thysia Aaron, et filiis ejus
munera munerum de captionibus Domini.
11. Omnem thysian, quam quidem offeratis Domino
non facietis fermentatam.
12. Omne enim fermentum et omne mel non profferatis
ab hinc carpendo Domino donum: de principio
offeretis hæc Domino: super autem thysiasterium
non supportabitur in odorem beneolentiæ Domino.
13. Et omne donum thysiæ vestræ sale salietur: et
non intercessabit sal dispositionis vestræ a thysiasmatis
vestris: super omne donum offeretis sal.
14. Si autem offeras thysian primitivorum Domino
nova torrefacta granula tritæ Domino: et
offeres thysian primitiarum.
15. Et effundes super illam oleum, et superpones
super ipsam libanum: thysia est.
16. Et offeret sacerdos memoriale ejus de granulis
[illegible] et omnem libanum ejus: captionem
[illegible]

Caput II.

ex Hebraica veritate.

1. At ~~fidelis~~ fiducia cum obtulerit oblationem (mincha) exceptionis [illegible] similae erit oblatio illius: et effundit super eam oleum: et addidet [illegible] thus.

2. Et adducet [illegible] filios Aaron sacerdotes, et accipiet de quibusquunque implet pugillum suum: de simila illa, et de oleo illo super omne thus illius et fumigat sacerdos signum illud altare igne odoris lenissime ad Dominum.

3. At reliquum de mincha Aaroni, et filiis ejus sanctum sanctorum ab ignibus Domini.

4. At si obtuleris oblationem (mincha) exceptionis [illegible] coctione furni: similae placenta ~~infusa~~ azyma in laqueolis cum oleo: et crustula ~~infusa~~ azyma cum natatiam bus in oleo.

5. At si (mincha) exceptio per frixorium oblatio tua similae ~~infusa~~ confusa in oleo azyma erit: ~~frange~~ ~~eam~~ ~~fragminibus: et fundito super illam oleum.~~

6. Frange illam fragminibus (mincha) ~~exceptio est~~ et fundito [illegible] illam (mincha) exceptio est

7. Et si (mincha) exceptio de aheno oblatio tua, similam in oleo facies.

8. Tum adduces mincham quod faciat coram Domino et offeres illam ad sacerdotem: et frangit illam super altare.

9. Tum destruit sacerdos de mincha memoriale illius et fumigat altare ignis odore lenissime ad Dominum.

10. Tum reliquum de mincha Aaroni, et filiis ejus sanctum sanctorum de ignibus Domini.

11. Omnis mincha, quam offeretis Domino non faciet fermentum: quia omne fermentum, et omne mel non offeretis de illo ignem Domino.

12. Oblationem primitiarum offeretis ex his Domino at super altare non ascendent in odorem lenissimum

13. Et omnem oblationem minchæ tuæ cum sale salies: et non cessabit sal pacto dei tui desuper mincham tuam. super omnem oblationem tuam offeres sal

14. Si autem offeras mincham de coris Domino, spicam [illegible] in igne disjice velut grandinem oblationis mincham de coris tuis

15. Et demitte super eam oleum, et pones super eam thus: mincha est.

16. Et offeret sacerdos memoriale suum de ~~grandi~~ ~~illorum~~ directione illa, et cum oleo super omne thus ignis Domini.

Torquet eos, qui propriissime transferunt מנחה, cum ex multiplici exemplorum quae ejus vocis affert Pagninus, aliud proprie magis non videatur praeseferre, quam munus. Illud non Deo tantum, sed etiam hominibus offerebatur. Differt ab hola עולה holocausto, quia hoc totum comburebatur, mincha vero partim adolebatur Domino, partim cedebat in usus sacerdotum. Ideo exceptionem verto, tu nota in quam rationem quia de munere quod fidelis vir offerebat cessuro in usum sacerdotum, aliquid excipiebatur, quod illud quasi holocaustum [illegible] totum Domino addiceretur.

Sanctum sanctorum dici intellige quia proprium solis sanctis tribuebatur, h. e. sacerdotibus.

Aheno ahenum vertit Pagninus, sive etiam frixorium, quamvis hebraice diversa vox sit ab ea quae supra posita est frixorium. Vulgata dicit craticula.

Coris גרש inquit Pagninus [illegible] proprie aridum

Ex Graeca Septuaginta

1. Si autem thysia salutarii donum illius domino, si quidem ex bovibus illud producat, sive masculum, sive feminam, irreprehensibile producet in ante dominum.
2. Et superponet manus suas super caput doni, et ~~jugulabit~~ mactabit illud juxta januas scenae martyrii: et profundent filii Aaron sacerdotes sanguinem super altare.
3. Et producent de thysia salutarii carpōsinem domino [illegible] cooperientem ventrem, et [illegible] adipem super ventrem.
4. Et duos renunculos, et adipem illum super illos, super femora, et capulum quod super jecur cum renunculis contollet
5. Et sufferent haec filii Aaron sacerdotes super altare: super holocausta, super ligna ea super ignem: carpōsin odor beneolentiae domino.
6. Si autem a pecoribus donum illius, thysia salutarii domino, masculum, vel feminam, irreprehensibile offeret illud.
7. Si agnum produxerit donum suum, producet illud in ante dominum:
8. Et superponet manum super caput doni sui et mactabit illud juxta januas scenae martyrii et profundent filii Aaron sacerdotes sanguinem super altare circulo:
9. Et offeret de thysia salutarii carpōsinem domino adipem, et lumbum irreprehensibilem cum iliibus contollet, et omnem adipem cooperientem ventrem:
10. Et omnem adipem qui super ventrem, et ambos renes, et adipem qui super illos, qui super femora et capulum quod super jecur cum renunculis contollet
11. Sufferet [illegible] dos super altare odorem beneolentiae carpōsinem domino
12. Si autem [illegible] donum illius domino, et [illegible] in ante dominum: et superponet manus super caput illius
13. Et mactabunt illud in ante dominum juxta januas scenae martyrii: et profundent filii Aaron sacerdotes sanguinem super altare circulo:
14. Et sufferet de illo carpōsinem domino adipem cooperientem ventrem, et omnem adipem, qui super ventrem
15. Et duos renunculos: et omnem adipem qui super ipsis, qui super femora: et capulum quod super jecur cum renunculis contollet.
16. Et sufferet sacerdos super altare carpōsinem odorem beneolentiae domino
17. Omnis adeps domino legitimus in [illegible], in generationes vestras in omni condominatione vestra [illegible] adipem, et omnem sanguinem non edite

Caput III. Leviticus.

1 Si autem ~~mactationem~~ gratuitorum offerunt, si de
[illegible] est in oblatio illius, seu masculum, seu feminam;
integrum offerent ob oculos Domini.
2 [illegible] ponet manum suam super caput oblationis
suæ: et immolat illam ostium tentorii publicitatis
et fundunt filii Aaron sacerdotes sanguinem per
altare circuitum
3 Et hæc oblatio de mactatione gratuitorum igne
Domini: cum adipe operiente oblationem, et omni
~~omni~~ adipe qui super oblationem.
~~4 Et duobus renibus et adipe~~ qui super illos, ~~qui super~~
ilia, et cum reliquo super iecur, super ~~renunculos~~
~~adolebitur~~.
4 Et cum duobus renibus, et cum adipe qui super
illos qui super ilia, et cum reliquo super iecur,
super renes comburet illud.
5 Itaque fumigant ex hoc filii Aaron altare inter hola
holocaustum, quod super ligna, quæ super ignem,
in igne odore lenissimo ad Dominum
6 At si de pecore oblatio illius ad mactationem gratuitorum
ad Dominum masculum, sive fœminam integra offeret ille
7 Si agnus est [illegible] oblatio, cum oblatione illius etiam
offert illud [illegible] Domini
8 Et ponit manum suam super caput oblationis suæ,
et mactat illam in oculis tentorii publicitatis: et
spargunt filii Aaron sanguinem illius super altaris circulum
9 Tum oblatio de mactatione gratuitorum igne Domini adipem illius
cauda [illegible]:
10 Item dorsum adolebit illic, etiam cum adipe operiente
oblationem, et cum toto adipe qui super oblationem.
11 Item duos renes, et adipem qui super illos, qui super
ilia, et cum reticulo ~~iecoris~~ super iecur super
renes adolebit simul.
12 Et fumigat hæc sacerdos altare pabulo ignis ad Dominum
13 At si capra oblatio illius, et offert id ob oculos Domini
14 Tum ponit manum suam super caput illius: et mactat
illud ob oculos tentorii publicitatis: et fundunt filii
Aaron sanguinem illius super altaris circulum.
15 Et offert de illo oblationem suam igni Domini adipem
operientem oblationem etiam cum omni adipe qui super oblationem
16 Item cum duobus renunculis, et cum adipe qui
super illos, qui super ilia, et reticulum super iecur
super renes adolebit simul.
17 Et fumigat eis sacerdos altare pabulo ignis in odorem
lenissimum omni adipe ad Dominum.
18 Sanctione perpetua per ætates vestras in omnibus
successionibus vestris omnem adipem, et o[illegible]
sanguinem non edetis.

Zeb. זבח est argumentum huius capitis,
quod vertitur mactatio; in vulgatis hostia pacificorum; vere est oblatio spontanea, vel gratuita
[illegible] non sine parte sua [illegible] ipse [illegible]

Hoc est; At duos renes etc. comburet simul.

mihi videtur quam diceret; si agnus est [illegible]
qui offert agnum offert quod dictum est, et [illegible]
dictum est, ante oculos Domini

Qu
in

Ex [illegible] IV [illegible]

Leviticus

2. Et loquutus est Dominus ad moysen dicens:
[illegible] loquere ad filios Israel dicens. Anima si peccaverit in ante Dominum involuntarie
ab omnibus praeordinationibus Domini quorum non oportet facere et fecerit unum quid ex illis
3. Siquidem Archisacerdos unctus peccaverit ut populus peccaret: tum producet pro peccato
suo quod peccavit vitulum ex bovibus irreprehensibilem Domino propter pe[illegible]
4. [illegible] adducet vitulum ad januam scenae martyrii ante [illegible] et [illegible] imponet
manum suam super ca[illegible] et mactabit [illegible]
5. Et sumet sacerdos ille Christus perfectus manus de sang[illegible]
et inferet illud in scenam martyrii
6. Et tinget sacerdos digitum in sanguinem: et asperget a sanguine septies [illegible] ante
Dominum citra velum sanctum.
7. Et superponet sacerdos de sanguine vituli super cornua altaris thymiamatis compositionis
quod in ante Dominum quod est in scena martyrii: et omnem sanguinem vituli effundet
juxta basim altaris holocarpiosis, quod est contra januas scenae martyrii.
8. Et omnem adipem vituli peccati: detrahet ab ipso adipem cooperientem
intestina, et ~~[illegible]~~ adipem qui super intestinis, et duos renes:
9. Et adipem qui super ipsis, qui est super ipsis, qui est super femora: et
capulum [illegible] per hepar cum [illegible] simul.
10. Quemadmodum aufertur de vitulo thysiae salutarii etiam auferet sacerdos (carp. holocaustum)
super altare carpôsis:
11. Et pellem vituli, et omnem ipsius carnem cum capite ipsius, et summitatibus,
et ventre, et fimo: (circumaestivo [illegible])
12. Et efferent totum vitulum extra circummissionem in locum purum, quo
effundunt cinerem: et comburent ipsum super lignis in igne: super effusione cineris uretur.
[illegible] Si autem omnis congregatio filiorum Israel dementaverit, et latuerit verbum ex oculis
congregationis: et fecerint unum ab omnibus definitis Dei [illegible] quod non fiet, et superbierit ([illegible]
[illegible] Et noscerit ipsis peccatum quod peccaverunt in illo: tum producet synagoga vitulum ex bovibus
irreprehensibilem pro peccato: et producet illum propter januas scenae martyrii.
[illegible] in ante Dominum
[illegible] et inferet sacerdos Christus [illegible] in scenam [illegible]
[illegible] Et tinget sacerdos digitum suum a sanguine vituli: et sparget septies
in ante Dominum ad intuitum expansionis sancti
[illegible] superponet sacerdos super cornua altaris incensorum
compositionis, quod est intuitu Domini, quod est in scena martyrii.
[illegible] Et omnem sanguinem effundet ad basim altaris carpôsium (carp. holocaustum.
[illegible] ad januam scenae martyrii.
[illegible] et sufferet super altare: et faciet
[illegible] pro illis sacerdos; et parcetur illis peccatum.
[illegible] extra [illegible] quemadmodum
combusserunt vitulum priorem: peccatum [illegible]
[illegible]
[illegible] non fiet, involuntarie, et superbierit
[illegible] praeferet donum suum
[illegible] peccato
[illegible] et mactabunt illum in loco
[illegible] holocaustorum intuitu Domini. pro peccato est.
[illegible] Et superponet sacerdos de sanguine eius peccati digito super cornua altaris holocaustorum
et totum sanguinem [illegible]

Ex Hebraica veritate. חטא *chatha* *peccatum*, *error*.

1 Et loquebatur Dominus ad Moysem dicendo:
2 Dic ad filios Israel dicendo: Quis[illegible] cum *erraverit* errore ignorantiam de omnibus
pronunciatis Domini, ut non fiant, et facit ~~exemplum~~ unum de hoc.
3. Si sacerdos unctus erraverit ad errationem populi tum offert pro errore
quem erravit, juvencum filium armenti integrorum Domino pro peccato.
4. Et adducit juvencum ad forem tentorii publicitatis ob oculos Domini; et
[illegible] manum suam super caput juvenci. et mactat juvencum ob oculos Domini.
5. Et [illegible] sacerdos unctus de sanguine juvenci: et infert de illo in tentorium publicitatis.
6. Et tingit sacerdos digitum suum in sanguine: et aspergit de sanguine
septem ictibus ob oculos Domini ab oculis cortinæ sanctuarii.
7 Et ponit sacerdos de sanguine super cornua altaris incensi aromatum ob oculis Domini:
quod in tentorio publicitatis: cum de omni sanguine juvenci effundet ad basim altaris
(*Hola*) holocausti, quod januat tentorium publicitatis.
8. Et de omni adipe juvenci *errationes* tollet de illo cum adipe operiente super
~~[illegible]~~ intestinum, et cum [illegible] adipe [illegible] super ~~[illegible]~~ intestinum:
9. Et duos renes, et adipem qui super illos, qui super ilia: et funiculum
super hepar super renes con[illegible] illud.
10. Sicut quod afferretur de hostia altaris sumtarum [illegible]: et [illegible]
illa sacerdos super altare (*hola*) holocausti.
11. Et pellem juvenci et omnem carnem illius super caput illius, et super
crura illius, et intestinum illius, et fimum illius:
12. Et effert [illegible] vituli extra mansionem ad tumulum purgatum ad effer[illegible]
cineris: et urit illud super [illegible] super effusionem cineris uri[illegible].
13 At si omnis congregatio Israël erra[illegible], et impedivit illos verbum in oc[illegible]
multitudinis: et fecerunt simul ex omnibus interdictis Domini ut ne fierent, et peccaverunt.
14. Et innotuit error, quem erraverunt propter [illegible] tum offerunt multitudo [illegible]
filium armenti ob erratum: et [illegible] illum ob oculos tentorii publicitatis.
15. Et ponunt optimates synagogæ manus suas super caput juvenci ob oculos
Domini et [illegible] juvencum ob oculos Domini.
16. Et inducit sacerdos unctus de sanguine juvenci in tentorium publicitatis
17. Et tingit sacerdos digitum suum de sanguine: et spargit septem ictibus
ob oculos Domini [illegible] oculos cortinæ.
18 Et de sang[illegible] super [illegible] altaris, [illegible] oculos Domini, [illegible]
[illegible] altar[illegible] holocausti [illegible]
19 Et omnem adipem illum sustollet de illo: et fumigat altare.
20 Et [illegible] erratis: sic faciet de illo. et
deprecatur super his sacerdos, et parcitur illis
21. Et effert juvencum ad externum mansionis: et comburit [illegible] sicut
comburit vitulum priorem errati multitudinis ip[illegible]
22 Quotiescunque [illegible] ~~[illegible]~~ *erraverit* [illegible] unum de omnibus interdictis Domini [illegible],
quæ ne fiant per inadvertentiam, et deliquit:
23. Quomodocunque noverit per se erratum suum, [illegible]
[illegible] masculum [illegible].
24 Et [illegible] super caput hirci, et mactat illum in alto, ubi
mactitatur (*hola*) holocaustum ob oculos Domini: *Chatha*[illegible], *error* [illegible].
25. Et sumit sacerdos de sanguine *peccati* cum digito suo; et ponit super c[illegible]
(*hola*) holocausti: et sanguinem illius effundet ad basim altaris (*hola*) holocausti.
26

Et omnem adipem illius sufferet super altare sicut adipem thysiæ salutarii:
et deprecabitur prope eum sacerdos a peccato suo, et parcetur ei
Si autem anima una peccaverit involuntarie ex populo terræ, [illegible]
[illegible] mandatis [illegible] Domini quæ non fiet, et superhens
[illegible] peccavit in illo: [illegible] ferel [illegible]
hyemalem [illegible] ex capris: irreprehensibilem [illegible]
Et superponet manum suam super caput peccati sui et mactabunt
hyemalem eam peccati in loco ubi mactant holocautomata
30. Et sumet sacerdos de sanguine illius digito suo: et superponet super cornua
[illegible] holocautomatum et [illegible] effundet circa basim altaris holocautomatum
[illegible] adipem [illegible], quemadmodum [illegible] adeps de thysia
salutarii: et sufferet sacerdos super altare in odorem beneolentiæ domino
et deprecabitur pro se sacerdos [illegible] eidem ei.
Si autem ovem protulerit donum suum pro [illegible] sufferet illud
33. Et superponet manum suam super caput illius peccati et mactabunt illud
pro peccato in loco, ubi mactant holocautomata, in loco sancto. [illegible]
34. Et sumens sacerdos de sanguine peccati digito suo, superponet super cornua altaris
holocautoseos et omnem illius sanguinem effundet circa basim altaris holocautoseos
35. Et omnem illius adipem contollet, quemadmodum contollitur adeps ovis
a thysia salutarii, et superponet ipsum sacerdos super altare super holocautoma
Domini: et deprecabitur circa ipsum sacerdos circa peccatum, quod peccavit: et parcetur ipsi

[illegible]

Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] altare [illegible] (hola) [illegible]

[illegible]: et deprecatur pro eo sacerdos de errato suo et parcetur illi.

27. Et si quispiam [illegible] peccaverit [illegible] de populo [illegible] faciet

unum de interdictis Domini ut ne fiant, et deliquerit:

28. [illegible] que noverit per se errathum suum quod erravit, [illegible]

oblato [illegible] [illegible] ~~[illegible] capram~~ [illegible] capram integram

feminam pro errato suo [illegible].

29. Et ponet [illegible] super caput [illegible] et mactabit [illegible] (hola) [illegible]

30. Et sumet sacerdos [illegible] in digito suo: et ponet super cor[nua]

(hola) holocausti. et omnem [illegible] illius fundet ad basim altaris.

31. [illegible] illius auferet [illegible] aufertur adeps de super [illegible]

[illegible] sponte [illegible]: et [illegible] sacerdos altare in odorem [illegible] Domino:

et deprecatur pro eo sacerdos: et parcetur illi.

32. Et si ovem [illegible] adduxerit oblationem suam [illegible] feminam integram [illegible]

33. Et ponet manum suam super caput eius: et mactabit illam [illegible] in [illegible]

quo mactatur (hola) holocaustum.

34. [illegible] sumet sacerdos de sanguine peccati in digito suo: et ponit super cornua altaris

[illegible] holocausti. [illegible] omnem sanguinem illius fundet ad basim altaris.

35. Et omnem adipem illius auferet, [illegible] aufertur adeps [illegible] (zebach) [illegible]

spontaneorum: et adolet sacerdos ab illis altare super ignes Domini: et deprecatur

[illegible] illius, quod erravit: et parcetur illi.

25 Ut transitus procellæ etiam ruina impii. at virtuosus ~~[illegible]~~ [illegible] perpetuo propiciet olim. [illegible] alomonis.

26 Ut acetum dentibus, et ut fumus oculis: sic ignavus mittentibus illum.

27 Timor domini augebit dies: at a[illegible] [illegible] [illegible] decurtabuntur. Augebit [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] tempor[illegible]

28. Expectatio virtuosorum felicitas: at firmamentum impiorum perifit.

[illegible] Fortitor pugnatoris religio Domini: et incendium operum violentæ.

30 [illegible] [illegible] in nequaquam movebit[illegible] et impii non [illegible]bitant terram.

[illegible] Os [illegible] [illegible] faecunda amplificabit sapientiam: et lingua inversionum abscindetur. at qui loquitur inconstanter, et varie ut decipiat [illegible]

[illegible] Labia virtuosi ~~[illegible]~~ conciliant favorem. at os impiorum inversiones. [illegible] os impiorum [illegible] animos a [illegible], et contra se turbat, atque irritat

Ca[illegible] [illegible]

Ex Hebraica Veritate.

1 Lances ~~deceptionum~~ fraudis abominatio Domini: et pondus integrum oblectatio ejus. [illegible] et caracter moder[illegible] [illegible] heris arrogans, [illegible] [illegible] caracter [illegible] mo[illegible]

[illegible] Ob arrogantiam, et ob[illegible] contumeliam[illegible] [illegible] derios sapientiam [illegible] sapientiam [illegible] [illegible]rum sapientia.

3. Integritas proborum deducet illos: et deflexio prævaricatorum etiam vastatio illorum.

4. Non proderit opulentia in die exitii: at virtus liberabit a periculo.

5. Virtus integrorum dirigit iter suum: et in impietate sua damnabitur imp[illegible]

6. Virtus proborum liberabit illos: et in copia prævaricatores implicabuntur.

7. In periculo Adam impii peribit spes: et cantatio violentorum [illegible].

8 [illegible] virtuosus cum plausu ornatur: cum ~~[illegible]~~ excedat impius infra illum.

9. In ore simulatoris fovea detrimenti ejus: et propter doct[illegible] virtuosi ornabuntur [illegible]

10 De proventu virtuosorum exultabit civitas: et in [illegible] [illegible] [illegible]orum ovat

11. Propter amplitudinem [illegible] exaltabitur civita[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

Cap. ... Proverbia

... Terasat cives ... argumentationum vir autem argumentationis silentium agit. — Deridens suspendit adunco naso sibi agit: consilia

13. Vir bilinguis revelat voluntates in consessu: probatus ... sua consilia, vel placita.
autem spiritu celat negotia.

14. Quibus non inprincipatur gubernatio, cadunt ut folia: salvatio enim inprincipatur in multa voluntate. — Qui non habent ... gubernationem sibi principantem labantur necesse est propter inconstantiam, ... veluti folia: salus enim publica pendet a principante cum multo arbitrio, voluntate, impens.

... Scelestus malefacit, quoties commiscetur probo: aspernatur porro vocem infallibilitatis.
... Mulier benigna attollit viro gloriam thronus autem dedecoris mulier contemnens justa. Divitiis pigri ... digi fiunt: tum viriles fulciuntur divitiis. — Mulier benigna, habens bonas charites, bene gratiam.

17. Animæ suæ proventum facit vir misericors: dependit autem suam sanitatem in ... — Salutem σῶμα.

18. Neglector facit opera improbata: semen autem probonum merces ... — ... sorte tale ac ...

19. Filius probus evadit in vitam: ... autem neglectoris in mortem. — ... autem hic intellige ... conjunctim εἰς ζωήν ... est mos, vitæ, vita vitæque consuetudo.

20. Inquinatio Domino ... distractæ viæ: accepti autem illi omnes inculpati in more. — more, via ὁδῷ

21. Manus manui immittens injuriose non inanimadversus erit malis: tum seminans probitatem accipiet ... certam. — Inanimadversus impunitus

... Velut inauris aurea in naso suis: sic mulieri dementi pulchritudo.
... omni ... sic neglegentium abolebitur.
... sunt ... propria spargentes, qui plura faciunt. ... et ... congregantes ...

24. Anima benedicta omnis simplex vir autem iracundus non conformis. — vir autem iracundus deformis apparebit.
... benedictio ... autem in caput communicantis.

27. Artificiosus ... quæritat charitatem utile: exquirentem autem mala, comprehendet eum.

28. Confidens super opulentia sua hic cadet: tum qui suscipitur a justis hic ... extolletur.

29. Non attendens suæ ... omni possidebit ventos: ... servient ... mente ...
... talis ... vitæ ... autem impiæ animæ exterminabuntur. — Impiæ ... et ... repente.
31. ... probus ... salvatur: ... et ... peccator

[illegible]

[illegible] [illegible] inane cor: et vir cogitat[illegible] [illegible] arabit.

[illegible] Erro negotiosus cum exili [illegible] constans [illegible] sub tecto loquitur.

Vir vagus, et [illegible] nusquam loco stat, neque [illegible] se posse putat: vir animi constans non deserit suum lo[illegible]

14. Ob vitium factiosorum deficiet populus: et salus in copia consilii.

[illegible] [illegible] [illegible] it quandiu ~~vadatur~~ stipulatur [illegible] [illegible]niam: et aversatur buccinatores fiduciæ.

[illegible] [illegible] quicumque [illegible] exercebit: et nihil tam odit quam [illegible] et præcones pacta publica firmantes

16 Fervor favoris fulcit dignitatem: ut tyranni fulciant vectigal.

17. Proficit ~~animæ suæ vir~~ conamini suo vir gratiosus: et deturbat excellentiam suam truculentus

18. Impius molitur operam fallacem: at seminanti [illegible]titiam merces fidelis.

19. Edificatio justitiæ ad vitam: at sectator detrimenti ad interitum suum.

20. Abominatio Domino pravum cor: at consensio ejus inculpatus mos.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non evacuabit[illegible] [illegible] sparsio [illegible] virtuosorum reperitur

[illegible] [illegible] elargietur ad manum conciliandi [illegible]diam: at liberalitas bonorum non in vacuum abiit, nec sine fructu [illegible]

22 Monile auri in naso porci fervor speciosus et rebellis rationi.

Ornat auro [illegible] porci, qui [illegible] [illegible] sine virtute, et ratione.

23. Finis virtuosorum sola bonitas: expectatio impiorum exitium.

24. Quispiam sortitur, et augetur amplius: et furis contentio solum ad depauperationem.

Tale [illegible] [illegible] [illegible]

25. [illegible] [illegible] in impinguabitur et [illegible] ipse inebriabitur

[illegible] [illegible] largitur [illegible] [illegible]

26. Cohibentem frumentum execrabuntur populi et [illegible] ad principatum [illegible] [illegible]

[illegible] benedictione ad principatum producetur [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible] bonitati [illegible] favor: et quærentem [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

28. Innitens in vectigali suo, hic de[illegible] et ut ver virtu[illegible] [illegible] efflorebunt.

29. Turbator domus [illegible] [illegible] ventum nam serviet fortunarum sapienti corde.

30 Fructus virtuosi arbor ~~vitæ~~ virium: ~~[illegible]~~ acquirit [illegible] spiritu sapiens

31 Ecce virtuosus in terra perficiet: num pariter impius et peccator?

Cap. 12. de Constantia
Ex Græca Septuaginta

~~Filius officiosus obediens patri: filius autem inobediens in abolitione.~~

1. Appetens disciplinam, appetit argumentum: qui autem negligit argumenta, insipiens.

Regula primaria disciplinæ est amare experimenta: qui autem negligit conjecturas experimentorum, mentis inops erit.

2. Constantior reperiens charitatem a Domino Deo: vir autem exlex conticebitur.

~~Quan~~ Vir constans animo et factis reperit gratiam apud Dominum: vir negligens legis erit obscuri nominis.

3. Non erigetur homo ex illicito: at radices justorum non evellentur.

Non assurget more arboris [illegible] homo qui propriâ opera ponit injustitias: radices autem justorum non ~~extollentur~~ extirpabuntur.

4. Mulier virilis corona viro suo: sicut autem in ligno vermis, sic virum abolet mulier malefica.

5. Ratiocinationes justorum discrimina: gubernant autem impii dolos.

Justi ratiocinantur cum verum delectu, et distinctione: impii negotiantur dolose.

6. [illegible] impiorum dolosi in sanguinem: distinctio autem rectorum eruet illos.

Argumentantur impii dolose parantes in sanguinem: qui autem ex veritate loquuntur et [illegible], in distinctione verborum eruent se a periculo.

7. Quocunque vertatur impius, disparet: domus autem justorum permanebunt.

Quicquid [illegible] impius, evanescit: domus justorum stabilietur.

8. Os intelligentis laudatur a viro: segnicors autem derisatur.

9. Constantior vir in deprecatione se [illegible], quam [illegible] circumponens, et indigens pane.

[illegible] est sufficiens [illegible] anne

10. Justus miseratur animas jumentorum suorum: at viscera impiorum immisericordia.

11. Operans suimet terram implebitur panibus: at persequentes vana indigi sensuum.

12. Qui est lætus in vinorum dependitionibus in suis ~~habi~~ munitionibus relinquet dedecus.

Qui [illegible] relinquit memoriam fœdam sui in locis quibus munivit [illegible]

13. Desideria impiorum vitiosa: at radices justorum in munitionibus.

14. Propter peccatum labiorum incidit in laqueos peccator: elabitur autem ex illis prudens.

Peccatum dicit errorem, peccatorem qui errat.

15. Qui aspicit [illegible], [illegible] miserebitur: qui autem occursit in portis affliget animas.

Qui leviter quælibet civilia attendit, non miserebitur: qui autem in singulis principiis examinat, adigit [illegible] animas.

15. De fructibus oris anima viri implebitur bonis: retributio enim labiorum ipsius dabitur ipsi.

16. Viæ amentium rectæ coram ipsorum: exaudit autem [illegible] sapiens.

17. Amens ~~statim~~ statim exercitat iram suam: celat autem suam deprecationem vir officiosus.

Celat contumeliam acceptam, vel ultionem quam parat facere vir officiosus.

18. Demonstrabilem probationem pronunciat justus: at testis iniquorum dolosus.

Cap. 12

Ex Hebraica veritate

1. Amator præceptionis amat scientiam: et negligens correptionis ferit.
2. Bonus proferet charitatem de Domino: et vir astutiarum malignabit.
3. Non decorabitur Adam propter impietatem: et radix iustorum non evelletur.
4. ~~[illegible]~~ Flamma ~~[illegible]~~ strenuitatis columna in ascensionem: et sicut putredo in ligno interficit quempiam ignominia.
5. Arbitria iustorum ex iure: technæ impiorum ex [illegible]
6. Verba impiorum specula sanguinis: et os mod. eripiet illos.

7. Affla impios, et nihilantur: et domus iustorum perennabit.
8. Ob oris prudentiam sui celebrabitur vir: et perversus corde erit ad contemptum.
9. Præstat vilescere, et sufficere sibi, ~~quæ~~ quam excellere, et egere pane.
10. Abundet justus desiderium jumenti sui: et viscera impiorum truculenta.
11. Serviens terræ suæ abundabit pane: et sectator nugarum caret corde.
12. ~~Desiderium impii [illegible]~~ Desiderat impius venari adulis: et radix virtuosi [illegible]dabit.
13. Propter prævaricationem labiorum laqueus malum: ~~[illegible]~~ et emerget de flebi virtuosus.
14. De fructu oris vir saturabitur ~~[illegible]~~ bono: et retributio manuum Adam reddit illi.
15. Via fortunosi recta in oculis ipsius: at audit consilium sapiens. Fortunosus homines; qui [illegible] sua rerum consequente nullo in[illegible].
16. Fortunosus diutius exhibebit iram suam: at dissimulat contumeliam callidus.
17. Compositurus certitudinem loquetur virtuosus: at exercitator mendaciorum [illegible]

19. Sunt qui loquentes [illegible]: [illegible] autem sapientum medentur

20. Labia veracia erigunt testimonium: testis autem festinus linguam habet improbabilem

Erigunt in pretium et [illegible]

21. Dolus in corde fabricantis ~~mala~~ noxia, at [illegible] tes paci celebrabuntur

22. Non placebit justo quidquam injustum: at impii replebuntur malis.

23. Abominatio Domino labia fallacia: qui autem praestat fidem accepti [illegible]

24. Vir intelligens [illegible] experientiae: cor autem dementium occurret execrationibus.

25. Manus electorum dominabitur extense: dolosi autem erunt in ~~depraedatione~~ direptionem

εἰς προνομήν in direptionem, in praedationem

26. Truculentus sermo cor turbat viri prudentis: promissio autem facilis laetificat illum.

27. Innoscens justus suimet custos erit: at sententiae impiorum iniquae.

Peccantes persequentur mala: at via impiorum fallet eos.

28. Non continet dolosus venationem: lucrum autem pretiosum vir purus.

29. In viis justitiae vita: viae autem malestudentium in mortem

Cap. 13
De viro industrio.

ex [illegible]

1. Filius officiosus obediens patri [illegible] dicens in abolitione.
2. De fructibus exemplaritatis edit industrius: [illegible] [illegible] deperit
3. [illegible] suimet os servat [illegible] aspirationem [illegible] autem [illegible] formidabilis [illegible]

[illegible] custodit linguam [illegible]

4. [illegible] est totus inoperosus manus autem [illegible] in [illegible]
5. [illegible] abominatur [illegible] [illegible] et non habebit [illegible]

[illegible] constantem, et [illegible]

6. Exemplaritas custodit innocentem. at impios [illegible] peccatum.

Exemplaritas [illegible] [illegible] studii cum justitia [illegible]

7. Sunt locupletantes seipsos nihil habentes: et sunt [illegible] [illegible] seipsos in [illegible]
8. Liberatio hominis pavoris propria divitiae: trepidus autem non [illegible] comminationem.

Divitiae liberant a pavore: at pauper contremiscit sub dicere [illegible], et minitante

9. Splendor probatis per universum. [illegible] autem [illegible]

[illegible]

18. Quispiam loquendo quasi tela vulnerat: at lingua sapientum medela
19. Labium constantiae valebit in quum, et quum: testorem mendaci lingua fallit.
20. Dolus de corde fingentes laedit: et consultantes integritas respirat.
21. Non contristabit virtuosum quidquam ~~[illegible]~~ quamque: [illegible] impii farcientur detrimento
22. Abominatio Domini labia fallacis: et artifices veritatis ~~[illegible]~~ placent ei.
23. Adam callidus celat scientiam [illegible] cura erratorum vociferabitur fortuita.
24. Manus promptorum dominabitur. at dolosa erit ad tributum. At dolosus serviet [illegible]
25. [illegible] [illegible] exhilarabit [illegible]
26. Remittit offensam suam virtuosus: et [illegible] seducet illo.
27. [illegible] dolosus venabulum suum: at copia Adg appendatur pecunia — Dolosus non obtinebit optatum, ut totius humani generis [illegible]
28. In semita virtutis vires: at incessus erroris [illegible]

Cap. 13.

Ex Hebraica veritate.

1. Filium sapientiat praecepto pater: at dicolus non audit reprehensionem.
2. De fructu oris quisquibet satiabitur officium: at superum [illegible] aeratium contemnitur
3. Observator sermo[illegible] [illegible] aspirationem suam: aperitur [illegible] his suis ustulat os.
4. Inter ~~[illegible]~~ utique et non animus illius pigrescit: at animus sollicitorum deliciabit. — Inter volendum et non volendum homo pusillanimis pigrescit: animositas major implebit deliciis fortes.
5. Verbum iron[illegible] non [illegible] [illegible] et impius [illegible] confundetur.
6. Virtus custodiet incolumem pedetentim: et impietate ~~[illegible]~~ mutabit peccatum.
7. Quispiam ditescit, at nihil ~~[illegible]~~ habebat: depauperatur autem dives multifariam.
8. Robur animae hominis census illius, et pauper non audit [illegible] — Censum hominis valeret illius audaciam, ut ne fiat, ut indigeas [illegible]
9. [illegible] virtuosorum exhilarabit: et lucerna impiorum [illegible]

10. Malus cum contumelia negotiatur mala [illegible] cognitores sapientes

11. Ditio festinata cum iniquitate consumptilis fit: qui autem congerit sibimet cum pietate implebitur.

Pietas εὐσέβεια [illegible]

12. Prudens miseretur, et commodat: melior cum sit auxiliaris corde, promittente, et in spem agente: arbor enim vitae sollicitudo benigna

13. Qui negligit negotium negligetur ab illo: at venerata [illegible]

14. Filio [illegible] prosperum: famulo autem sapienti [illegible] succedentia erunt [illegible] et dirigetur cursus illius.

Succedentia εὔοδοι, prospere progredientia

15. Lex sapientis puteus vitae: at amens sub laqueo morietur

16. Argumentatio [illegible] dat [illegible] at nosse legem cogitationis est inferentis: viae autem despicientium in abolitione.

Qui argumentatur recte inferendo [illegible] principium autem recte [illegible] est [illegible] qui aberrant ab hac sapientia deperduntur

17. Omnis officiosus negotiatur cum scientia: porro amens explicat suimet malitiam.

18. Rex audax cadet in mala: angelus autem sapiens [illegible]

Angelus, legatus [illegible]

19. Inopiam, et [illegible] aufert eruditio: porro studens argumentatus considerabitur.

20. Desiderium negligentium [illegible] [illegible] autem negligentium longe a scientia.

[illegible] faciant

21. Qui congreditur sapientibus, sapiens erit: qui autem congreditur amentibus noscitabitur.

[illegible] noxae [illegible] temere agentes

[illegible] gratiae.

23. Industrius vir ditabit filios filiorum: thesaurizat autem prudentibus dives negligens.

24. Prudentes facient in divitiis annos multos: imprudentes autem deperduntur momento.

25. Qui parcit baculo, deformat filium suum: qui autem adamat [illegible]

26. Prudens comedens [illegible] et [illegible] autem negligentium [illegible]

[illegible]

[illegible] mulieres aedificant domos: at demens defodit manibus illam.

2. [illegible] recte veretur Dominum: at claudicans pedibus suis inhonorabitur.

3. Ex ore dementium baculus contumeliae: labia autem sapientium custodiunt illos.

4. [illegible] sunt boves, [illegible] munda: ubi autem multa [illegible] manifesta bovum vis.

[illegible] munda [illegible] unde [illegible]

5. Testis [illegible] non fallit: effundit autem falsa assertor iniquitatis

6. [illegible] sapientiam ab peccatoribus, et non reperiet: [illegible] autem a peritis exercitatis.

10. Nam post arrogantiam apponetur eventus: at a consiliosis sapientia.

11. Opulentia propter vanitatem decrescet: at lucrum sub manu multiplicabitur.

At intentus ad [illegible] sua in [illegible] erit

12. Expectatio cum prolongatione infirmat cor: et lignum vitæ finis adventus.

13. Contemptor verbi obligabitur ob illud. et venerator iussi enim perficiet.

14. Doctrina sapientis fodina vivum: ob declinandum ab excidiis mortis.

15. Industria bona dabit gloriam: et pravis degenerans [illegible] impeditiorem.

16. Omnia peritus faciet ex [illegible]. et [illegible] temeritatem.

17. Artifex ~~detrimenti~~ improbitatis cadet [illegible]: at fundamentum constantium sanatio.

18. [illegible], et contumeliam abigit eruditio [illegible] et [illegible] argumentorum glorificabitur

19. [illegible] quærulo [illegible] et detestatio imprudentium aversatur a scientia.

20. Perge cum sapientibus, et sapito: nam ~~contubernalis~~ contubernalis imprudentium ~~[illegible]~~ contubernabitur.

Contuberna [illegible] facit velut [illegible] imitatur [illegible]

21. Peccatores persequetur ~~[illegible]~~, et virtuosis federabitur bonum.

22. ~~[illegible]~~ ditabit filios filiorum: et thesaurizat viri [illegible] opulentia peccatoris

23. Multa [illegible] novale principum: et fit consumptibilis ~~[illegible]~~ deficiente administratione.

24. Parcens ferulæ suæ odit filium suum: et accurator illius excitat illum eruditione.

25. Virtuosus comedit ad saturationem appetitionis suæ et venter impiorum egebit

[illegible] veritate

1. Sapientum urbium propagatur ædificatio: at stultitia manu ipsa diruet id.

2. Incedens in regula sua timet Dominum: et detorquens gressus suos vilificat se.

3. In ore temerarii baculus superbiæ: at ~~[illegible]~~ opeculum sapientum custodiet illos.

est dictum sapientis [illegible] cum admiratione ad [illegible] [illegible]

4. In nullo bouum præsepe mundum: at multitudo vitulorum [illegible] principatum

Vitulorum [illegible] est in [illegible] ab [illegible] munditium [illegible] populi [illegible] ad mores vitulantium lasciviendis, illi tandem regiis ornatus, et viro principe digni tenere locum [illegible].

5. Observatio [illegible] non mentitur: at effutiet mendacia assertor [illegible].

qui [illegible] quæ certa [illegible], non [illegible] frustrat, deperdit op[illegible]

6. Perscrutatur derisor [illegible] et frustratur: nam [illegible] [illegible] oriundum veronatur

Cap. 14. ex Hebraeo [illegible]

7. Omnia contraria viro dementi: arma experientiae labia erroris
sapientia.
8. Sapientia [illegible] agros et passus illorum: cor
[illegible] in ore
9. Domus [illegible] vanitatem: domus autem
prudentum [illegible].

[illegible] dirimentes, [illegible]

10. Cor viri expertum, moerens animus ejusdem: cum autem
laetatur, non immiscetur contumeliae.

Animus viri cordati expertus si fuerit malis humanis, facile intuetur propter rem [illegible] curam sollicitudinem quae ad cor: [illegible] autem laetitiam expertus erit non [illegible] [illegible] ad contumeliam [illegible] [illegible] ille qui [illegible] [illegible] assumpsit, et [illegible]

11. Domus [illegible] evanescat: tecta autem erectorum
[illegible]
12. [illegible] est via, neque videtur recta esse per homines: at
finalia illius veniunt ad [illegible] sepulchri.
13. In ex[illegible] honibus non admiscetur dolori finalia aut.
[illegible] gaudii ad luctum veniunt

Qui voluptatibus se effreniter concedit, non praecogitat futurum dolorem: at ad extremum [illegible] succed[illegible].

14. Suis ~~[illegible]~~ gressibus implebitur a[illegible]: ~~ab~~
~~sed prope~~ ~~[illegible]~~ cogitatis illius vir ~~[illegible]~~ prudens.
15. Innocens credit omni verbo: factiosus autem venit ad
dementiam.
16. Sapiens metuens declinat a malo: at demens sibi
met credens miscetur [illegible].
17. Temerarius negotiatur ~~[illegible]~~ confusio: vir autem
peritus multa experitur.
18. Partiuntur imperiti ~~[illegible]~~ errorem at officios tenent
experimentum.

Ignari sedentarium innectant errores: at eruditi [illegible] [illegible] institutis, et experimentis.

19. [illegible] erratore ante [illegible]: et ~~[illegible]~~ ne
[illegible] [illegible] januis [illegible].
20. Amici ~~[illegible] amicos de~~ despicient amicos [illegible]
duos: amici vero ditescentium [illegible]

Am[illegible] deudus qui declinant ad res [illegible] deteriores.

21. Qui inhonorat inopem peccat [illegible] autem [illegible]:
[illegible]
22. Errabundi injuste fabricantur corruptibilia. miseri:
cordiam, et veritatem fabricantur proficientes.

Fabricari [illegible] est.

23. Non sciunt misericordiam et fidem fabri ~~[illegible]~~ cor:
ruptibilium: ~~[illegible]~~ autem, et certitudines
[illegible] artifices proficientes.
24. [illegible] amplius: at [illegible]
[illegible] in indigentia [illegible].

Qui movent [illegible] [illegible]

25. Corona sapientum [illegible] illorum. at [illegible] corruptela [illegible].
[illegible] labiis.

Qui conveniunt sapientes [illegible], [illegible] [illegible] illos: at

26. Creat malis animam asservator f[illegible] ~~[illegible]~~ accendit
autem erratem dolosus.

At dolosus accendit ignem in eo quem decipit.

27. In timore Domini spes [illegible] porro filiis ejus
[illegible] relinquet [illegible] pacis.
28. Timor Domini fons vitae: facit porro declinare ex laqueo
mortis. [illegible] ~~assumptione~~
30. In multa gente gloria regis: et in ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] corruptela [illegible].

1. Perge coram quopiam peccatores et nequaquam sci[illegible] scientiæ.
8. Sapientia callidi indicabit gressum illius: et temere peccatorum cum fallacia
9. Temerarios vanisfaciet deperditio: et intelligentia modestos conciliat
10. Cor noverit rebellionem concupiscentiæ suæ: tum in hilarando illo non miscebitur turbatio.
[illegible] domus imp[illegible] atteretur: et tentorium modestorum efflorebit. — Tentorium, et [illegible].
~~[illegible]~~ via recta ob oculos viri: at postremum ~~illius~~
12. Quispiam incedit modestus ob oculos cujuslibet: at finis hic gressus mortis.
13. Itaque in risum dolebit cura: ~~nam finem hujus hilaritas~~ nam fine sui hilaritas dolebit
14. De moribus suis saturabitur transgressoris cor: et de[illegible] super illum ~~[illegible]~~ quilibet bonus — De suis prom[illegible], quibus assueverit vices habebit qui peccat corde: et quam talis hominis potior conditio semper cujuslibet boni.
15. Improvidus credet ad omne verbum: at [illegible] considerabit regulam suam.
16. Sapiens metuit, et declinat a noxa: et temere [illegible] transilit, et audet.
17. ~~Propere~~ Accelerator finis faciet temeritatem: at vir codecorum [illegible].
18. ~~[illegible]~~ [illegible] propter [illegible]: at callidi coronabunt [illegible].
19. Curvantur mali coram bonis: et impii ante januas virtuosi
20. ~~[illegible] oppressum [illegible]~~ Itaque oppressorem [illegible] [illegible] pauper: gaudentibus propinqui multis
21. Contemptor proximi sui peccat: et auxiliator pauperum beatus ille
[illegible] delirabunt [illegible] detrimenti: at benignitas et fides [illegible]
23. Ex omni labore erit proventus: at verbum gentium dumtaxat ad probrum. — Omnem [illegible] illum, qui nulla ex parte [illegible] gentis omitti[illegible]
24. Coron[illegible] sapientium [illegible] fortuna [illegible] formita. — [illegible] coronant sua frequentia sapientes, [illegible] illis lucrum et divitias.
25. Abripit suspiria assertor constantiæ: at eff[illegible] mendacia fraus. — assertor constantiæ [illegible] const[illegible].
26. In timore Domini firmum scepin: et filiis ejus erit fiducia.
27. Timor Domini fons vitæ: ad evadendum de laqueis mortis.
28. In multitudine populi decor regis: et in absumptione sobolis contritio extenuati.

ex Graeca sept. cap. 14.

31. Longanimis vir multus in ~~solutione~~ consideratione: ~~Errorem~~
at pusillanimis fortiter demens.

32. Lenianimis vir cordi medicus: tinea autem ossium cor sensitivum — Cor sensitivum est quod varia sollicitudine tangitur, et [illegible]

33. Vanagloriosus inopem exacerbat factorem illius: at honorans hunc miseretur pauperem.

34. In lapsu suo ~~[illegible]~~ neglector: qui autem confidit super dominum, manet sanctitate justus.

35. In corde activo viri requiescet sapientia: at in corde inconsideratum non agnoscitur.

37. Justitia exaltat gentem: vilificant autem nationes peccata.

38. Acceptus regi minister mentalis: et manet [illegible] amovebit vituperationem.

Caput 15.

ex Graeca Septuaginta.

1. Ira deperdit enim prudentes: responsio autem submissa avertit furorem, [illegible] autem molesta excitat iras.

2. Lingua sapientum decora proponit: os autem imprudentium accelerat ruinosa.

3. In omni loco oculi Domini tuentur malosque et bonos.

4. Medicina ~~vite aut~~ linguæ arbor vitæ: itaque custodiens illam implebitur spiritu.

5. Imprudens derisat eruditionem patris: igitur attendens definita opera[illegible] — Opiniones magis idoneas ad recta opera

6. In abundante ~~[illegible]~~ exemplaritate vis multa: at neglectores radicitus ex terra perdentur.

7. Omnibus laudabilium vis multiplex, [illegible] autem negligentium deperennt.

8. Labia sapientum ligata sunt experimento. corda autem imprudentium non firma.

9. Sacrificium neglectorum fœtor Domino: vota autem [illegible] accepta apud ipsum.

10. Fœtor Domino viæ neglectoris: sectantes exemplaritatem adamat.

11. [illegible] innocentis [illegible] convenientibus. at odientes [illegible] moriuntur [illegible].

12. Infernus, et [illegible] manifesta ~~apud~~ coram Domino. [illegible] non et corda hominum.

13. Non æstimabit ineruditus arguentes se: cum autem sapientibus non conteretur.

14. Corde lætante [illegible] vivet: in autem doloribus exis[illegible] tente contristat

vermnis

29. Prolongatio finis multum animadvertet: at precox spiritu exaltat vanitatem.

30. Vis carnium cor [sanum]: at putredo ossium invidia.

31. Iurgator pauperis exprobrat factori illius: at honorat illum miserator egeni.

32. Cum noxa sua ruet impius: et sperat in morte periculi iustus.

In corde eruditi quiescet sapientia: et de medio [stultorum] peccatores docebit.

34. Virtus exaltabit nationem: at ignominiet po- [illegible] peccatum.

35. Delectatur Rex in ministro ingenioso: at concitatio [eius] illius erit in confundibilem.

Cap. 15.

Ex Hebraica veritate

1. Alloquutio mollis avertet excandescentiam: et sermo asper extollet indignationem.

2. Lingua sapientum prestabit scientiam: et os peccatorum ebulliet violentiam.

3. In omni statu oculi Domini speculantur corruptores, et bonos.

4. In medicamine linguae arbor vitae: at errans in illa corruit ab aspiratione — Dissipat spem assurgendi ad altiora

5. Temerarius contemnet prescriptionem patris sui: at observator redargutionis callebit

6. Domus iustuosi potitur copia: at in proventu impii perditio.

7. Labia sapientum efferveseant scientia; at cor [stultorum] non sic.

8. [illegible] sapientum abominatio Domini: at quer[imoniae] modestorum oblectatio illius.

9. Abominatio Domini mos impii: at [illegible] iustitiam adamat.

10. Prescriptio noxie ut negligat tempus: odit redargutionem morituus. — Odit argu[illegible] [illegible] novissimum exitum.

11. Infernus, et deperditio constat Domino: nonne ergo corda filiorum Adam? — Deperditio est [illegible] nihilum revocatio

12. Non amabit contumeliosus allatrantem sibi: ad sapientes non accedet

13. Cor laetum ~~[illegible]~~ amplificabit personam: at in tristitia cordis spiritu alteritur

Ex Graeca Septuag. cap. 15. Proverbia

15. Cor rectum quærit experimentum: os autem ineruditorum noscit [illegible]
16. Omni tempore oculi malorum attendunt mala: at boni tranquillescunt omnimode.
17. Melior parva pars cum timore Domini, quam thesauri magni cum irreligiositate.
18. Melior hospitalitas olerum ad amicitiam, et charitatem, quam [illegible] vitulorum [illegible]
19. Vir iracundus convasat pugnas: longanimis autem etiam futuram delinit: longanimis vir extinguet discrimina, at impius excitat magis.
20. Viæ inoperosorum stratæ spinis: at virilium ~~[illegible]~~ tritæ.
21. Filius sapiens animadvertit patrem: filius autem amens denasat matrem suam.
22. Amentis semitæ indigæ rationum: vir autem rationalis erectus progreditur.
23. [illegible] beant vaticinationes qui non verentur consessus: at in [illegible] manet [illegible]
24. Non ~~quidem~~ tamen obedivit malus illi: neque vero dixerit opportunum [illegible] et secundum commune.
25. Viæ vitæ cogitationes [illegible]: ut declinans a [illegible]
Domus contumeliosorum dissipat Dominus: stabilit [illegible]
27. [illegible] injusta: castorum autem [illegible] omnes ve[illegible]
[illegible] donorum acceptiones salvantur
29. Eleemosynis [illegible] et timore [illegible] os autem [illegible] confundit minora.
[illegible] propter autem illas omnem qui est [illegible]
30. Longe abstinet Deus a [illegible]: vota autem [illegible] exaudit.
31. [illegible] parva [illegible]

[illegible] eludere magistratus at [illegible] oblatraret, consiliarii retinent viri [illegible]
Illi [illegible] vel auctoritate arbitrantium.

[illegible] est expectandum fidelis animi, et constantis.
Vir [illegible] attendit verbis, et factis, ut modum sui [illegible] vir [illegible] ore [illegible], omnia temere commiscens, et sine ratione, vel consideratione loquens [illegible]

14. Cura docti exquiret demonstrationem: et frons
peccatorum ~~[illegible] impud~~ impinguabitur infudens.
15 Imaestuosi dies miseri detrimenta: at profina
cura de perfecto jugiter.

At bono providus corde convivabur jugiter de
exquisitiarumis epulis.

16. Praestat parum cum pietate domini: quam
thesaurus multiplex, et labes in illo.
17. Praestat ico pitalitas oleris, et amicitia, loco
tauri saginati, et odii cum illo.
18. Vir iracundus ~~[illegible]~~ rixabitur cum conten.
tione: et patiens finem tranquillabit litis.
19. Via ignavi velut trala spineti: at gressus
studiosorum magnificus.
20. Filius sapiens laetificabit patrem: at peccator
Adam contemptio patris suae:
21. Fortuna exhilaratio vani cordis: at vir intelli:
gentia diriget ~~[illegible]~~ progressum.
22. Confunditur arbitriis in nullo consilio. at in
copia commonentium assurgetur.
23. Laetitia hominis in constantia oris sui: at ~~verum~~
verbum in opportunitate sua quam bonum!
24. Proficitur viribus ad excellentiam ~~industria~~ ob
industria: propterea recedit ab sepulchri via.
25. Domum superborum extirpabit dominus: ut muniat
limitem viduae.
26. Abominatio domino studia detrimenti: et sincera verba
diligit.
27. Deperdit locum suum avarus avaritia: at contem:
ptor muneravationis vigebit.
28. Cura virtuosi meditabitur responsiones: at os
impiorum ~~[illegible]~~ praecipitabit detrimenta.
29. Elongat dominus ab impiis: ut querimoniam
iustorum exaudiat.
30. Aurora oculorum exhilarabit servum: exaudi:
tio gratifica impinguabit convalescentem.
31. Auris audiens redargutionem vitae, in medio sapi:
entum stabulabitur.
32. desertor disciplinae deperdit oganium suum: at
auditor redargutionis armat cor.
33. Timor domini praescriptio sapientiae: et coram majestate
humiliatio.

Cap. 16.

De divina providentia, et premotione.

ex Græca Septuaginta.

1. Cor hominis cogitet justa: ut sub [illegible] dirigantur progressus illius.

2. Attendens oculus decora admonet cor: ~~[illegible]~~ loquutio item ~~[illegible]~~ usurpata impinguat ossa.

~~Qui expellit redarguationes vitæ~~

Qui audit arguitias vitæ, in medio sapientum stabulabitur.

Qui abjicit eruditionem, deformat seipsum. qui autem servat arguitias, magnificat animam suam.

4. Timor Domini eruditio, et sapientia. et principatus gloriæ respondebit illi. occurrit autem humilibus gloria.

5. Omnia opera humilis ~~[illegible]~~ splendida apud Dominum. at impii in die mala peribunt.

[illegible] ad Dominum omnis altè cors. manui autem manus immittens iniquus non impunis etur

[illegible] Principium viæ [illegible] facere laudabilia [illegible] [illegible] apud Deum [illegible] incedere incensa.

[illegible] Qui exquirit Dominum inveniet [illegible] cum laude.

[illegible] Qui autem recte exquirunt illum invenient pacem.

10. [illegible] Domini cum [illegible] autem neglatur in diem malam

[illegible] per labia Regis. et in judicio non quid. [illegible] os illius.

[illegible] stateræ exemplaritas apud Deum. et opera illius stabilimenta probata

13. ~~[illegible] regi qui facit~~ Abominatio regi qui facit mala: nam [illegible] paratur thronus principatus.

14. Pretiosa regi labia laudabilia: eloquia item recta ~~[illegible]~~ remunerantur Dominus.

15. Fervor regis angelus mortis: vir autem sapiens placabit illum.

16. In splendore vitæ filius regis: at excepti illi ut nubes serotina

17. Novellæ sapientiæ acceptiores auro: novellæ et cogitationis acceptiores super argentum.

18. Semitæ vitæ declinant a malis: amplificatio ~~vitæ~~ autem vitæ gressus exemplaritatis. Excipiens eruditionem in ~~[illegible]~~ optimatibus erit: qui et custodit arguitias sapientialiter. Qui observat suimet vias defendet suimet animum diligens autem vitam suam, parcet ori suo.

Prout oculus studiosus fuerit videndi bona, ita etiam cor [illegible] tritur bonis institutis: similiter usus sermonis facit habitum sententiarum animi solidum, et constantem.

Timor Domini summa, et causa est eruditionis, et sapientiæ [illegible] fuerit idoneus erit ad principandum cum gloria quin imo principatus gloria occurret timenti dominum: occurrit [illegible] gloria [illegible] humilibus.

Quidquid autem sategent, non effugient pœnam.

[illegible] est nexus, et complexio omnium bonorum

Deus movet cuncta ad exemplum justitiæ, et magnificentiæ [illegible] quasi quæ moventur sub regula stateræ

Qui item curam [illegible] constantiæ servandæ, et sapientiæ [illegible]

Ex Hebraicâ veritate.

1 ~~[illegible]~~ Adq negotiosum cor: sed [illegible] eloquium linguæ
2 Omnes viæ cujusq̄ manifestum in oculis illius: at ponderat spiritus [illegible]
3 [illegible] artificia tua: et ordinabuntur arbitria tua.
4. Omnia molitur Dominus autore se: etiam porro impium ad diem pœnæ.
5. Abominatio Domino omnis superbus corde: manus ad manum non absolvet.
6. Cum misericordia et fide expiabitur flagitium: et cum [illegible] Domini receditur a pœna.
7. Cum placitæ Domino viæ cujusquam, etiam inimicos [illegible] pacificabit cum illo.
8. Præstat parum cum virtute, quam multum proventuum non jure.
9. Cor Adam explanat viam suam: at Dominus [illegible] iter illius.
10. Oraculum super labia Regis: in judicando ne fallatur os ejus.
11. Trutina, et lances in judicio Domini: et opus illius omnes lapides loculi.
12. ~~[illegible]~~ Opprobrium regum actio impiæ: cum in iustitia ordinetur thronus.
13. Amabilitas Regum labiorum justitia: et sententiam ~~[illegible]~~ prudentium amplexabitur.
14. Furor regis satelles mortis: at vir sapiens deprecabitur id.
15. De splendore faciei [illegible] [illegible], et favor illius velut nubes in vindemia.
16. Compara sapientiam, [illegible] præstat sup[er] pecuniam. nam comparatio doctrinæ optabilis supra [illegible]
17. Semita [illegible] declinat a detrimento: conservator animi sui tuetur progressum suum.

Potestas potestati iuncta non liberabit de manu Domini
Potestas iuncta potestati est amplissima autoritas [illegible] regum sua arbitrio, autoritate, viribus absolutis, et [illegible]

Et quidquid Deus operatur ita certis regulis [illegible] quasi si lapillis è sacculo depromptis appenderetur.

Ante contritionem agitur contumelia: ante casum maleficium.

19. Potior lenianimis cum humilitate, quam qui dividit spolia cum contumeliosis. Studiosus in officiis reperiet emolumentorum: confisus autem super domino beatus.

21. Sapientes, et studiosos fallaces vocant: ideo dulces in eloquio plus audientur.

22. Fons vitae coniecturae possidentibus: eruditio autem amentium labilis.

23. Cor sapientis monebit sua a proprio ore: et super labiis feret doctrinam.

24. Favi mellis eloquia decora: dulcedo et commendatio animi.

25. Sunt viae [illegible] recte [illegible] ipsarum aspiciunt in abyssum inferni.

26. Vir in laboribus laborat [illegible] et debellat suam abolitionem: contra errabundus suomet ore fert abolitionem.

~~[illegible] thesaurizat ignem~~ [illegible] minoris: et discerminat amicos.

[illegible] nam abigit eos viis [illegible] agendis.

27. Vir ~~perversus~~ demens fodit sibimet mala: et super suismet labiis thesaurizat ignem.

28. Vir perversus interponit ruinas: et facem doli ascendit [illegible] et [illegible] amicos

29. Vir exlex abalienat amicos: nam abigit illos viis non agendis.

30. [illegible] in diversa [illegible] autem [illegible] omnia.

31. Corona gloriae senectus: at in viis exemplaritatis reperietur.

32. Melior vir longanimis violento: et vir coniecturam habens [illegible]: et qui tenet iram accipiente urbem.

33. In sinus veniunt omnia dignis: de domino autem omnia digna.

Qui videri possint esse [illegible]

Quod contra interitum suum, ut evadat [illegible]

Quae unum aliquid sibi [illegible] assequi dum [illegible]

Omnia paria promeritis

18. [illegible] desiderat magni[illegible] at spectaculorum offendiculum decalcat [illegible]
19. Præstat humiliare spiritum cum mediocribus, quam dividere prædam cum magnificis.
20. ~~Studiosus super ser~~ Cautus super verbo inveniet [illegible] et confidens in [illegible] beatus ille.
21. Sapientis corde celebratur [illegible] et dulc[illegible] labiorum illius finiet doctrinam. Et dulci eloquio suo summum doctrinæ apicem attinget
22. Fodina virium ingenium possessoris sui: at scholæ fortunosorum forma.
23. Cura sapientis informabit os ejus. [illegible] labiis illius finiet doctrinam.
24. [illegible] mellis sermonum concinnitas: dulcedo animi et medela valetudinis
25. Quædam via regit intuitu cujuspiam: at ultimum illius regionas mortis.
26. Studium laborantis [illegible] illi: dum flectit contra se ipsum os suum. Studendo elaborat tandem [illegible], dum comparata scientia et eloquio didicerit pro arbitrio [illegible]
27. Vir Belial emit detrimentum: et per labia sua quasi ignis incendium.
28. Vir ambagum impellet discordiam. et murmurator dividit principatum.
29. Vir rapax allicitet aggressorem suum: nam præcedit illum in via non bona.
30. Connivet oculis suis ad parandum amb[illegible] fatur labiis suis, perficit ruinam.
31. Corona dignitatis senectutem in via virtutis reperiet
32. Præstat diuturans festino heroe: et imperans in spiritu suo præ tyranno urbis.
33. De sinu egeratur ob sortiendum: sed a domino omnis dispositio huius.

Proverbia

Cap. [illegible]
Ex Graeca [illegible]

1. Melius frustum cum voluptate in pace: quam domus
plena multis proventibus, et improbis [illegible]
rixa.
2. Familiaris studiosus praestabit optimatibus amentibus.
et in fratribus dividet partes.
3. [illegible] probatur in camino argentum, et aurum: ita
electa corda a Domino.
4. Ruinosus obedit linguae exlegum: prudens autem
non attendit labiis fallacibus.
5 Qui deridet trepidum exacerbat factorem illius. at
qui oblectatur de pereunte, non deculpabitur qui
autem afficitur misericordia [illegible].

Non dec. non absolvetur culpa qui autem afficitur pie-
tate, misericordiam obtinebit

6. Corona senum proles proliim. gloria autem prolium
patres illorum.
7. Sincero ~~[illegible]~~ omne paramen pecuniae: at
[illegible] neque obolus.
8. Non aptatuntur insipienti labia sincera: neque prin-
cipi labia fallentia.
Merces gratiarum eruditio utentibus: igitur [illegible]
convertatur, prosperabitur

Eruditio praestat cultoribus suis gratias [illegible]

9 [illegible] injurias, quaerit amicitiam: qui autem
[illegible] sigit celare, separat amicos, et domesticos.
[illegible] minas cor ~~[illegible]~~ considerantis
amens autem verberatus non aestimat.

Non aestimat, nihili facit. [illegible]

[illegible]
[illegible] immisericordem mittet ei
[illegible] verum [illegible]

[illegible], [illegible]

[illegible]
vertgent ruinosa
13. Qui reddit ruinosa pro [illegible] non removebuntur rui-
nosa de domo illius.
14. [illegible] dat verbis principium demonstrationis.
[illegible]
15. Qui [illegible] injurius, et foedus, apud Deum
[illegible] abundarent pecuniae, insipienti viadi [illegible]
[illegible]
[illegible]
17 [illegible] incidit in mala
qui item declinat [illegible]
18. Ad omne tempus amicus adsit tibi: fratres in angus-
tiis [illegible] hujus enim gratia finati.
19. Vir amens applaudit, et [illegible] et
stipulaturus, stipulatur ~~[illegible]~~ suimet amicum: verum
[illegible] ~~[illegible]~~ suis labiis ignem thesaurizat.
20. [illegible] qui [illegible] exaltat [illegible]
met domum quaerit contritionem

[illegible] amat [illegible]

Salomonis

Ex Hebraica veritate

1 Præstat buccella panum et cum quillitas præ domo plena immolatorum litigatio

Quam domus plena conviviis cum lite ac assidua super illis prequisitionis

2 Faber privatus antecellet præ ingenuo ~~de~~ indecoro: et cum redargutione propinquorum lucrabitur prædium.

3 Conflatorium propter argentum, et caminus propter aurum: ita probat corda Dominus.

4. Malus attendit ad exemplum violentiæ. dolosus auscultat apud linguam vanitatis.

5. Derisor inopis ~~exprobat~~ dedecorat factorem suum: ~~gaudens~~ ~~in morte non~~ gloriabundus in ruina non indemnabitur

6. Corona seniorum filii filiorum: et nobilitas filiorum genealogiæ illorum.

7. Non exornat nebulonem historia vetusta: nec ~~propter~~ quidem propter amplificandum historia mentita.

Non ornatur vir stultus propter illustres majorum factos, et historias.

8. Calculus splendoris largitio in oculis: ad quodcunque adspexerit assequetur.

9. ~~Abscondens~~ dissimulator peccati quæritor amicitiæ. at qui iterat de verbo, separat consuetudinem.

10. Sustinet increpationem cum animadversione: plagis peccator centuplicatur.

Etiamsi fueris prudens, sustine patienter quennam: nihil enim tam te poterit affligere, quantum obvenit malorum centuplicetur ... stulto.

11. Siquidem contumaciam quærit malum: et satelles rigidus mittetur in eum.

12. Occurre ~~pauperi~~ ursæ desolatæ a quolibet: at non peccatori in violentia sua.

orbatæ filio quolibet.

13. Qui rependit noxam pro beneficio, non recedet noxa de domo illius.

14. Laxa aquas principia discordiæ: nam præcavendo calumniam altercatio evitatur.

Utere facilitate, veluti aqua in principiis litis et

15. Qui laudat ~~impium et qui improbat~~ impium, et qui improbat laudabilem, abominabile Domino pariter ambo illi.

16. Ad quid tantum pretii machinatur peccator ob asse: ad emendam sapientiam, si corde nullus.

17. Propter omnem opportunitatem benamarere offensorem: et frater ~~in~~ post contumeliam mansuescat.

Nam postquam te vexaverit contumelia, accedet ad benevolum tibi quasi pares similar, et ... Non timeat quo dete, vel si putas ... qui inops est corde. H. e. aude commodare, et misereri.

18. Homini egeno corde ~~plaudat voce~~ entendatur manus stipulando stipulationem ~~propter~~ proximi sodalem suum.

19. Amicus peccati amat pulverationem: celsitudo januæ illi ~~quærit~~ paramen expectationis.

Amat in pulverem convertere opes, et gloriam. Cui januam præclaram habet in domo, ideireo confidit, post

9 pt. cap [illegible]

~~[illegible]~~ Proverbia

22. Excors non occurrit emolumentis: vir autem [illegible] sus incidet in ruinosa: cor enim amentis gemitum habenti illud.

[illegible] Non oblectatur pater in filio [illegible] sapiens [illegible] matrem suam.

22. Cor lætabundum [illegible] siccantur ossa.

23. Insipientis dona ~~[illegible]~~ injuste in marsupiis non progre[illegible] [illegible] impius [illegible] declinat vias ostensionis.

Facies contemplativa [illegible] super cacumina terræ.

Ira patri filius amens: et dolor genitrici ipsius.

27. [illegible] non [illegible] in [illegible] magistratibus [illegible].

[illegible] premibere [illegible], perculsus, [illegible] vir, [illegible].

[illegible] sapientiæ [illegible] [illegible] autem [illegible] seipsum [illegible] videbitur studiosus esse.

Vir sapiens [illegible] superbiam cacumina. [illegible]

Cap. 18.
De homine impio,
h. e. averso ab officiis.
Ex Græca Septuaginta.

1 Prætextus [illegible] vir volens separare amicos: in omni autem tempore vituperabilis erit.

Prætextu [illegible] vel [illegible] est

2. Non usum habet sapientiæ indigus sensuum: potius enim ducitur [illegible].

Cum venerit neglector in fundum vitiorum ~~[illegible]~~ [illegible]: supervenit [illegible] illi [illegible], et [illegible] m.

4. Aqua profunda cogitatio in corde viri: fluvius autem exiliens, et fons vivacitatis.

5. Miran intuitum neglectoris non laudabile neque officiorum declinare probum in judicio.

Vereri obtutum et supercilium impotentis et superbi [illegible] decet: neque evertere in judicio causam viri [illegible] [illegible], et justa postulantis.

6. [illegible] aquat [illegible] in [illegible]: et os illius [illegible] mortem [illegible].

7. [illegible] laqueus [illegible] ejus.

8. Ignavos dejicit metus: animæ autem effeminatorum esurient.

9 Qui non medicatur seipsum in operibus suis frater est deperdentis seipsum.

10. Ex magnitudine fortitudinis nomen Domini, [illegible] autem [illegible] justi exaltabuntur

[illegible] sibi ex magnitudine [illegible] quicumque justi autem [illegible] exaltabuntur

11. [illegible] firmat: at exemplaritas illius valde obumbrat.

[illegible] immortalitatem [illegible] exemplum [illegible] valde observantur.

12. [illegible] exaltatur cor hominis, et propter gloriam [illegible].

Prope vicinæ sunt contritio, et exaltatio hominis, gloria, et humiliatio

13. Qui [illegible] rationem ante audiendum, amentia illi est, et probrum

20 [illegible] corde non assequetur emolumentum: et varius in lingua sua sortietur cum detrimento.

21 Nascitur peccator ad dolorem sibi: et non lætabitur pater nebulonis.

22 Cor lætum exhilarabit valetudo: at spiritus æger tabefaciet ossa.

23 Munerationem de pectore impius eradicabit ob [illegible] [illegible] regularum in judicio [illegible].

24 De facie prudentis sapientia; at oculi peccatoris ad extremum terræ.

Sapiens agnoscitur ex [illegible] [illegible] [illegible] contra stultus divagatur oculis ad ultima terræ.

25 Sollicitat patrem suum filius peccator: et amaritudo matris suæ.

Amaritudo matris suæ est.

26 Ergo lædere justum non decet gladios [illegible] propter æquitatem.

Magistratus autem gladios habent propter [illegible] æquitatis.

27 Qui abscondit verba sua sciet scientiam: nam pro fundi spiritus vir intelligentiæ.

28 [illegible] in silentio sapiens putabitur: occludit labia sua intelligens.

Ex Hebraica veritate.

1. Desiderium vindicabit separabilis: in omni re improbabitur.

2. Non afficietur peccator ex animadversione: nisi jam ex momentis [illegible] sui.

3. Cum ~~[illegible] impius~~ advenerit impius tatam etiam [illegible] temnit: at congregat execrationem indecoram.

4. Aquæ profundæ verba oris cujuspiam: effluens [illegible] dantes ~~unde~~ vena sapientiæ.

Verba oris ignoti. Sit idem ac exquisere in aquis profundis verba haurire de re illius, cuius [illegible].

5. Excipere præsentem impium non decet: ob evertendum probantem in judicio.

6. Labia [illegible] obibunt in litigium [illegible] illius plagas provocabit.

7. Os peccatoris pyra ipsi: et labia illius decipula animæ suæ.

8. Verba susurronis quasi blanditiæ: at illa ~~[illegible]~~ subsectrant penetralia pectoris.

Igitur si occurrenis in assentatorem, [illegible] talis verba examina prius ac [illegible] pedis.

9. [illegible] idolatria [illegible] frater est [illegible]

10. [illegible] accurrat fidelis et extollatur.

11. Opulentia dynastæ oppidum validum illius: et per [illegible] potentia illius.

12. In apparentia opinionis exaltabit cor quispiam: et in apparentia dignitatis humiliatio.

13. [illegible] est illius, et [illegible].

14. Iram viri lenit servus prudens: incautum autem virum quis sufferet
15. Cura prudentis quaerit experimentum: aures porro sapientum experiuntur ratiocinationem.
16. Donum [illegible] amplificat illum. et apud potentes consolatur illum

Dat illi solium, vel sedem.

17. Justus primus accusator in primiverbio: ~~[illegible]~~ cum autem accesserit ad contralitigator, reprehenditur.

Primiverbium, principium sermonis. Justus primus accusator est in principio sermonis: nam si affectaverit gloriam justi [illegible], et contra illum accusator surrexerit, [illegible] sibi justus videatur, [illegible] reprehenditur.

18. Contradictiones lenit sors: in potentibus item definit.
19. [illegible] fratre [illegible], ut urbs [illegible], et [illegible]:
[illegible] et [illegible]
[illegible] ventrem suum. de item
20. [illegible] vir replet ventrem suum. de [illegible]
fructibus labiorum suorum implebitur.
21. Mors et vita in manu linguae: qui vero continet illam, edent fructus illius.
22. Qui reperit mulierem bonam, reperit gratias: ac capit enim a Domino hilaritatem.
23. [illegible] mulierem [illegible], ejicit bona: qui autem cohibet adulteram, amens et impius: imprudentia [illegible] esse ejus: Deum autem [illegible]
[illegible]
24. Preces sonat inops: at dives respondet dura.
25. Vir [illegible] ad [illegible] etiam est ~~[illegible]~~
amicus conglutinatus super fratrem

[illegible] et operis incauti

[illegible] quam [illegible]

[illegible] animadversione animus non alteratur et festinans pedibus exerrat.

[illegible]

3. Inconsideratio viri devastat progressum ejus: dum Deum accusat corde suo.
4. [illegible] apponit observatores multos: dum ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ pauper [illegible] observator derelinquitur
5. Assertor fallax non impunitus erit: sic qui producit injuste non effugiet.
6. Multi obsequuntur obtutibus regis: omnis vero vitiosus fit opprobrium viro.
7. Omnis qui fratrem periclitantem contemnit, [illegible] observantia longe erit. Idea bonae conspicuitur [illegible] [illegible] succedet: vir autem prudens comperiet illum: multa vitiorum [illegible].

[illegible] in periculo, [illegible] observator officiis [illegible] non possit.

8. [illegible] porro ~~[illegible]~~ [illegible]
qui acquirit experientiam, amplificat semetipsum
[illegible] experientiam inveniet [illegible]

Salomonis.

Ex Hebr. ver. cap. 18

[illegible] viri perficiet captum illius. [illegible] Cor eruditum acquiret [illegible] et aures sapientum expectabit eruditionem.

16. Donum Adam amplificabit illum: et coram magnatibus deducet illum.

17. Judicandus principio in lite sua veniat proximus sui; et examinator sui.

18. Lites cessabit suffragium: et doctor contentiosos dividet.

[illegible] Frater [illegible] ab [illegible] validitate: ergo litigatores in scitorem [illegible] Aramea [illegible]

20. De fructibus oris quisque explebitur venter eius: et proventu [illegible] explebitur.

21. [illegible] vires in potestate linguae: et amatores huius vorabit fructus huius.

22. Inveniens flammae invenit bonum: ut hauriet [illegible]

23. Grumaas. obloquetur pauper: et locuples [illegible] contraria.

24. Vir sodalium ad sodalitium: et [illegible] amicus haeret prae fratre

Eruditio [illegible] et sapientes [illegible] auditorem in publico conspectu.

Aramea [illegible] haec serbent [illegible]

Et prout quispiam amaverit haec, ita tenebitur [illegible] bus iisdem.

cap. 19.

Ex Hebraica veritate.

1. Praestat pauper incedens in integritate sua: prae obliquo labiis suis, et eodem [illegible]

[illegible] etiam absque animadversione animus [illegible] fure et urgens pedes vacillat.

3. [illegible] Adae pervertet gradum illius: et [illegible] furet corde suo.

4. Opulentia addet depeculatores multos: et [illegible] depeculatione sui [illegible]

5. Assertor mendaciorum non impunietur: et obloquutor fraudum non evadet

6. [illegible] noxius [illegible]

7. Omnes fratres pauperem contemnunt: quia imo praeter nocere illi [illegible] ad eos [illegible] verba tantum fabula.

8. [illegible] amat [illegible] considerationis ad compunctionem [illegible]

Accidit, ut etiam [illegible] quisque [illegible] studio suo putans se benemereri, contrarium faciat

[illegible]

Impunietur, abibit impunis.

Ex Graeca Sept. cap. 19.

Proverbia

9. Assertor fallax non [illegible] erit: qui siquidem ~~[illegible]~~ accendit nequitiam, abolebitur ab illa.

10. Non confert amenti luxus: nam quidem familiaris incipiet cum contumelia praevalere. — Nam si dominus lucivit [illegible] incipiet per [illegible] li dominari.

11. Misericors vir longanimescit: et gloria illius imminet ex legibus.

12. Regis comminatio similis rugitui leonis: sicut autem [illegible] herbam [illegible] hilaritas illius.

13. [illegible] amens: et non proficua lucra [illegible] meretricis

14. [illegible] et substantiam partiuntur patres filiis: at a Domino aptatur mulier viro — Et quod [illegible] legitur [illegible] Hebraeo [illegible], vertenm [illegible] per arbitrium, hoc est, [illegible] [illegible], et [illegible].

15. Timiditas cohibet effeminatum: animus autem [illegible] [illegible]

16. Qui custodit definitum servat suimet vitam: qui autem negligit suimet progressus abolebitur.

17. Foeneratur Deo qui miseretur pauperis: iuxta autem datum ipsius retribuet illi.

18. Erudi filium tuum: sic enim erit bona-spes: et in contumeliam ne educas animo tuo — Et cave ne alumnum tuum [illegible] in opprobrium [illegible].

19. Despiciens vir multis damnabitur: si autem noceat, etiam vitam suam apponet.

20. Audi, fili, eruditionem patris tui: ut sapiens fias ad [illegible] tua

21. Multae cogitationes in corde viri: sed voluntas Domini in aeternum manebit. — Cogitationes, [illegible], studia, sollicitudines [illegible]

22. Fructus viro misericordia: potior autem trepidus probativus, quam multifarius fallax. — Pro misericordia [illegible], verterim progressio [illegible] [illegible] sententia sit. [illegible] [illegible] hoc autem [illegible] metuere, et [illegible] multa audere, et falli [illegible]

23. Timor Domini ad vitam viro: at intimans stabulabitur in locis ubi non providebit notio.

24. Qui abscondit ad loculos suos manus iniuste, neque [illegible] unquam applicaverit eas.

25. Peste flagellata demens munificentior erit: si autem reprehendas virum prudentem, reminiscetur experientiam.

26. Qui inhonorat patrem, et expellit matrem suam confundetur [illegible] perditu[illegible] erit.

27. Filius desinens custodire eruditionem patris, discet mores malos

28. Praestans puerum insipientem contumeliabit gloriam: Praestans, qui curam spondet pro alumno demente os ~~[illegible]~~ enim negligentium eligurit praecepta.

29. Parantur effraenibus flagella: et supplicia passim [illegible]

Salomonis.

... haud impunietur: et obloquentor fraudum abolebitur.

10. Non decet peccatorem delicia: sed imo servire imperio ... propinquorum.

11. Intelligentia Adq prolongat perennat vultum illius: et ... illius imminet super prevaricatorem.

12. Rugit sicut leo ira Regis. et sicut ros super herbam ...

13. Infortunium patris sui filius peccator: et stillicidium assiduum cum pugna flammae. — Grumnosa calamitas filius malus patri suo est: et quasi imber assiduus inter fulgura, et conversationes pugnaces.

14. ... et opulentia hereditate ... intelligentiae.

15. Pigredo sorbetur somnum: et animus silens esuriet.

... magnorum morum servitate.

17. ... adiumento ... sius solvet ei.

18. ... ad turbationem ... — ... est ... ...

19. Quaerens admonitionem sustinet multum: cum autem profundaveris etiam spolium adiunges. — Qui quaerit admirationem ex peccat, sequuntur multae impedimentum et poenam illi ferunt: aggravatur ... quae multo alieno: cum igitur talis in profundum nequitiae venerit, etiam seipsum tradet expoliandum.

20. Audi conclusionem, et excipe praescriptionem propterea ut sapias in novissimo tui.

21. Multitudo praeparationum de corde quolibet. sed ... Domini est effectus.

22. Summa Adq pietas illius: sic praestat pauper prae quolibet improbo.

23. Timor Domini ad vitam: nam libertas perennabit ... quam usura detrimentum

24. Abscondit piger manum suam sub ... os suum non convertet ...

25. Discolus keret, et carnifex maligraturus: sed ... senectus sentiet rationem — Qui discolus est, procedens in maligraando evadet carnifex ...

Verberator patris ... ignominiosus ... et ... — ... est, erit etiam in alterum

27. Cessat filius meus audire praescriptionem: ut ignoret ...

28. Assertor Belial illudet ... iudicium ... — Qui asserit scelus, capessit, propugnat, motivus ... ipse irritum faciet votum, et iudicium ...

29. Parata sunt discolis iudicia: et verbera ad tergum peccatorum

Proverbia [illegible]

[illegible] XX

[illegible]

[illegible]

Irrecordabilium [illegible] violentia, et turpabilis [illegible] omnis [illegible] [illegible] — Cum res [illegible] non omne [illegible] legem [illegible]

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] dignum [illegible]

[illegible] differt minitando [illegible] autem [illegible] [illegible]

exasperat illum, et [illegible], peccat in [illegible] et

[illegible].

[illegible] honor [illegible] convicio, omnis autem — [illegible] hominis in eo [illegible]

[illegible] in [illegible]

[illegible] piger [illegible] debit. similiter et [illegible] — piger [illegible] rationes bene vivendi nulla [illegible].

[illegible] in [illegible].

5 [illegible] voluntas in corde viri. vir autem

[illegible]

[illegible] pretiorum vir misericors: virum — Pro quis invenire Theod. quis inveniet.

autem probum [illegible] invenire: — [illegible]

Qui conversatur in [illegible] in exemplaritate: beatos

pueros suos relinquet.

8. Cum rex justus sederit super thronum, non [illegible]

[illegible] in oculis [illegible] quidaviam scelestum.

Quis [illegible] castum habere cor: vel quis [illegible]

[illegible] a peccatis

[illegible] maledicentis patrem vel matrem extinguetur splendor

[illegible] in [illegible] videbunt tenebram.

et [illegible] festinata in primis, in ultimis non benedicetur. — Pars, est [illegible], vel lucrum. [illegible] laudabiliter. [illegible]

11 Ne dixeris, ulciscar inimicum: ~~non~~ sed expecta

Dominum, et tibi [illegible] ~~[illegible]~~ adolescens cum [illegible] — ~~prospera progressio illius~~

[illegible] magna, et parva, et [illegible] — [illegible], et oculus ~~[illegible]~~ Domini [illegible]

[illegible] Domini: et ambo, et qui facit illa.

[illegible] consumare, ut ne [illegible] aperi autem

15. ~~oculos~~ tuos, ~~et impletor panibus.~~

~~[illegible] malum dicit emptor: et cum abiverit,~~ tunc

[illegible]

17. Sunt aurum, et copia [illegible] ~~[illegible]~~

et ~~vasa~~ [illegible] [illegible] adolescens cum

[illegible] prospera progressio illius

[illegible] et oculus [illegible] Domini [illegible] — At [illegible], [illegible] Dominus [illegible] et auditionem suam, et visionem.

ambo.

[illegible] consumare, ut ne diripiaris: aperi

autem oculos tuos, et impletor panibus.

[illegible] malum dicit emptor: et cum abiverit,

[illegible]

Sunt aurum, et copia [illegible] pretiorum [illegible]

[illegible] [illegible] et aliena.

[illegible] indusium [illegible]

[illegible]

Salomonis.

[illegible]

[illegible] varia[illegible].

1 [illegible] vini tumultuat negotiose: et omnis conversans [illegible] hoc non sapit.

2 [illegible] rugit quasi leo terror Regis: [illegible] illius peccat vitae suae.

3 Decorum [illegible] [illegible] a lite at [illegible] temeranus commiscebitur.

4 [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] non arabit: mendicabit in messe, et frustra. — Homo vecordis [illegible] cum [illegible] [illegible] aria

5 Aqua profunda [illegible] in [illegible] de hominis: et hominis [illegible] hauriet illum.

6 Eximiae [illegible] vocabit ~~[illegible]~~ quemlibet [illegible] at hominem certitudinum quis reperiet?

7. Ingrediens in integritate sua probus: beati filii illius post eum illius.

8. Rex sedeat super thronum iudicii: dispergit ab oculis suis [illegible]

9. Quis dicet: niteo corde meo? vaco a peccato?

10. Pondus, et pondus, ephus, et ephus abominatio Domini: — Ephus mensura [illegible] dorum continens tria sata. [illegible] [illegible] illo [illegible]

11. Porro ex studiis suis agnoscatur puer prout purum et prout rectum ingenium illius.

12. Auris audit, et o[illegible] videt. Dominus fecit enim utra[illegible]que illa.

13. Ne amaveris somnum, ne pauperescas: aperi oculos tuos, saturator pane.

14. ~~[illegible] et abiens non tam~~ [illegible] [illegible]

[illegible] et vas pretiosum [illegible] [illegible] scientia

[illegible] man qui oppignerat [illegible] — [illegible] qui spondet [illegible]

~~[illegible]~~ integritate alienorum oppignarat eum

17. [illegible] panis dreptus; et postmodo [illegible] os suum lapillo.

20. Preparationes cum consilio accommodabis: et cum animadversionibus negotiare pro pane.

21. [illegible] secreto ambulanti negotiose, et dissolven[illegible] labia sua ne commisceare

22. ~~[illegible]~~ Contumeliator patris sui, et matris suae extinguet lucernam suam in nigredine ~~[illegible]~~ noctis.

2[illegible]. Divitia preparata in principio sui: tum novissimum illius non prosperabitur.

24. Ne dixeris: perficiam malum: confide Domino, et salvabit tibi. — Perficiam [illegible] [illegible]

25. Abominatio D[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]

[illegible] Proverb[illegible]

17 [illegible] suavis homini panis fallax: licet postea impleatur os ipsius [illegible]

18 [illegible] in deliberatione firmantur: gubernationibus autem fit bellum.

19 Qui revelat [illegible] deliberationes in consessu [illegible]: [illegible] bilinguis: ergo cum amplificante ea [illegible] ne misce labia.

23 Abominatio Domino duplex statera: et bilanx dolosa non decorum intuitu illius. coram illo.

24 [illegible] Domino reguntur progressiones viri: mortalis autem [illegible] quidem noverit vias suas?

[illegible] viro celeriter quid proprium sanctificare: post enim sanctificatum esse resipiscere fit.

26 [illegible] impiorum rex sapiens: et injiciet ipsis [illegible].

[illegible] Domini spiritus hominum: qui scrutatur [illegible]

28 [illegible], et alitheia custodia regi: et [illegible] thronum illius. magnificentia, et gloria

29 [illegible] adolescentibus sapientia: gloria [illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible] occurrunt malis [illegible]

item [illegible]

cap. 21.

[illegible] officiorum.

Ex versione Septuaginta.

[illegible] impetus pluviae: sic cor Regis in manu Dei: quocumque [illegible] inclinat ipsum.

2 Omnis vir apparet [illegible]: [illegible] vero corda Dominus. [illegible]

3 Facere probabilia, et [illegible] placita apud Deum Placita, placet magis, quam victimarum sanguis.

4 [illegible] super [illegible]: gloria gloria [illegible] splendor

[illegible] Qui cogitat mensuras et numeros [illegible]

5 [illegible] [illegible] minutiora non cui [illegible]

[illegible]

[illegible]

7 [illegible] volunt

[illegible]

[illegible]
viam suam
27 [illegible] devorabit [illegible] [illegible] volorum [illegible] flagello
Sine [illegible] [illegible] [illegible] avertens [illegible] tum [illegible] [illegible], cum jubet flagello.
28 Exterminator [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super illos vicem.
[illegible] Domini [illegible] [illegible] investigat [illegible] omnia penetralia pectori
30. Beneficentia et constantia custodient regem: et [illegible] in beneficentia [illegible]
31. [illegible] adolescentum virtus illorum: et prestantia [illegible] [illegible]
[illegible] item [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post contritionem: et plag livores [illegible] [illegible]
[illegible]

Cap. 21

Ex Hebraica Veritate.

1. Divisiones aquarum cor regis in manu Domini: in omne quod volet inclinabit illum
2. Omnis consuetudo cujuslibet recta in oculis ipsius: at expendit corda Dominus.
3. Opus justitiæ et præcepti [illegible] apud Dominum præ victima.
4. Altus oculis, et latus corde: indicium impiorum ~~peccati~~ offendiculi
Cum incedit [illegible] [illegible] oculis, et prodigaliter, indicio est et impium esse et errore in [illegible]
5. Damnum pecuniæ siquidem ad excellentiam: et omnis erogatio siquidem ad jacturam
6. Operaris thesaurum per linguæ fallaciam vanitatem sectatur inter lucra periculi.
7. Diabolus impiorum inhabitabit illos: quia detrahunt operari præceptum
8. Distorta assuetudo [illegible], et [illegible]: at sincerus rectificat opus [illegible]
9. Præstat conversari propter angulum tecti quam splendescere inter litigationes et domo communi

10 Anima impii studebit mala: non miserebitur pro ullo hominum.

11. Puniendo intemperante officiosior fit innocens: [illegible] considerans autem [illegible]

12. Considerat pudens corda negligentium: et [illegible]

[illegible]

Qui sepit aures suas, ut ne audiat inf[illegible]

[illegible] dat vas [illegible].

[illegible] iustorum facere [illegible] maleficos.

[illegible]

exlex [illegible]

Vir prudens occasionem capit vivendi pure, et inculpate [illegible] exemplo, vel consuetudine

[illegible]

Thesaurus eximii pretii asservatur [illegible] sapientis

[illegible] et gloriam.

[illegible] municipalitatem in qua fiderant neglectores.

23. Qui custodit os suum, et linguam, asservabit ex [illegible] animam suam.

[illegible] ut memoriam malam [illegible] ut locum.

autem [illegible]

[illegible] ignem occidunt: non enim [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Salomonis [illegible]

[illegible]

11. [illegible] ... los. [illegible] ... sapientem arripiet scientiam.

12. Attentus prudens ad domum impii deflectit impios in perniciem.

13. Claudit aurem suam a prece pauperis: etiam ipse clamabit, et non exaudietur.

14. Donum sub latibulo lenibit indignationem: et largitio sub scripto excandescentiam severam.

15. Voluptas prudentis operari praeceptum: et sepultura facientibus temeritatem.

[illegible] voluptas [illegible] morte [illegible] retinuit stultis et bene [illegible]

16. Adam evagatur a via industriae in [illegible] inrano vum silebit.

Adam [illegible]

17. Quicumque inopiam affectat, adulationem affectat: vinum et unguentum non ditabit.

18. Roborat prudentem impius: nam subest moderator [illegible] peccator.

19. Praestat versari in terra deserta, quam furgere cum [illegible] litantibus et rixa.

20. Thesaurus desiderabilis et pinguis in habitaculo sapientis et peccator Adam deglutiet illum.

21. Consectatio virtutis et benignitatis inveniet vires: virtus, et constantia.

22. Oppidum dynastarum ascendit sapiens. [illegible] redoleat ~~[illegible]~~ baculus de spe.

[illegible] locum dignitatis [illegible] animo hanc [illegible] et praetensat [illegible] gai [illegible] et odore boni [illegible]

23. Custos oris sui, et linguae suae custos ab aerumnis vitae suae.

24. Superbus, ~~[illegible]~~ temerarius, petulans ~~[illegible]~~ devastant magnificantiam ~~[illegible]~~ in diversa insolentiae.

25. Ultimum ignavi occidet illum, cum recusaverint manus eius artificium.

26. Tota die finalizat finem: et virtuosus [illegible] parcet.

[illegible] obtineat [illegible] quod

27. Sacrificium impiorum abominatio, [illegible] quod ~~[illegible]~~ nequitiae proveniat.

28. [illegible] improbaverit [illegible] dit [illegible] dum loquetur

Qui semel [illegible] promiserit quidpiam [illegible] deinceps [illegible] autem [illegible] semper [illegible] habebit [illegible]

29. Pertinax ~~[illegible]~~ pertinaciter [illegible] in facie [illegible] et modestus esse aptabit mores suos.

30. Nihil sapientiae, et nihil doctrinae, et nihil consilium [illegible] Domini.

31. [illegible] in bello. sed Domini salvat.

[illegible]

[illegible] multa

[illegible] gratia [illegible]

[illegible]

Dominus operatur.

3 Versutus videns malignum puniri, constanter ipse eruditur: at dementes pertranseuntes puniuntur. At qui in [illegible] perseveraverint, tandem subeunt [illegible]

4. Origo sapientiæ timor Domini: et divitiæ, et gloria, et vita.

5. Tribuli, et laquei in viis tortuosis: qui autem cus[todit] [illegible] animam abstinebit ab illis.

6. Erudi puerulum juxta indolem illius. nam et cum senuerit non absistet ab illa.

7. Divites pauperibus principantur: et familiares [illegible] potentibus fenerabuntur.

8. [illegible] plaga [illegible] consumabit. [illegible]

[illegible] hilarem, et datorem amat Deus. vas [illegible] autem operum illius consumabit. [illegible] vanitatem operum Deus ad finem efficiet.

9. Qui miseretur pauperem, ipse [illegible] nam suorum panum dat pauperi: victoria, et [illegible] Porro ita divites ad [illegible] movet [illegible]

possidebit.

10. Ejice de consessu pestem, et coexibit illi dissensio dum enim sedent in [illegible] inhonorant

11. Adamat Dominus pios corde: accepti autem omnes inculpabiles in viis ipsorum: labiis parces Rex.

12. At oculi Domini introspiciunt cogitationem: [illegible] autem rationes [illegible]

13. Præfatur, et ratiocinatur ignavus: leo in viis: in plateis interemptores.

14. Fovea profunda os exlegis: qui autem odit [illegible] in illam

[illegible]

[illegible] Qui [illegible] inopem [illegible]

[illegible] fructu in obsequium divitum, [illegible]

[illegible] labiis

[illegible]

Salomonis

...igendum nomen pre vectigali multiplici: pre argento ... [illegible] ... candor officii.

...tides, et pauper ... [illegible]

adhuc [illegible] regnum, et latebit: et improvidi pertransenut. Pertransenut, occurrunt illos etiam non gugrees [illegible]

...paniantur.

...ndamentum humilitas timoris domini vectigalis, et digni...

...tas, et virtutum.

...rma distincta in via pravitatis: custos vite sue assistet ...

...brati puerulum ex ore assuetudinis sue: et [illegible]

... non [illegible]

...ves in pauperes imperabit: et servum conducit ad dominis ... Et, conducit itenim ad serviendum ... in iis ... pacta mercede conducuntur.

...ductionem.

...eminator sceleris metet luctum: et baculo fur ... [illegible]

...nsumetur

...benignus vultus scilicet benedicetur: quia dat de pane suo

[illegible]

... contumelia.

... ~~Amans veritatem, cordis splendore~~ Amor puri cordis, sple...

... labiorum ... [illegible]

[illegible]

tuam etiam
20. Et tu ergo descripsi eā tibi illas tripliciter: ob voluntatem, et memoriam, et notitiam ... latitudinem
...
21. Doces ergo te verum sermonem, et rationes ... utilem poteris reddere: ut respondeas tu rationes eis
...
22. ... ... pauper est: et ne ... ...
... ... in porta.
23. ... dominus iudicabit illius rediviam: et ... ...
... ... animam eius.
24. ... ... viro iracundo: amico autem ...
...
25. ... ... laqueos ...
...
26. ... ... Per rispetti, o compassione
... ...
27. ... ... sumant stratum ... lectum tuum
28. Ne transgrediaris terminos aeternos ...
...
29. ... ... suis
... oportet ... et ne ... ...
...

... ...

1. ... ... potentis, mente ... propositum ...
2. Et extende manum tuam, caveas ... ...
...
3. Si autem insatiabilior es, ne concupisces edulia illius: haec enim habent victum mendacem. ... ... — ... ... constans, neque ...
4. ... ... opinioni ...
5. Si ... ... apparent: ... ... apparet, ... habet enim ... ...
... ... velut aquilae, et ... in caelum ...
6. Ne ... ... invido, neque ... ...
7. ... ...
... ...
8. Et edas buccellam ... ...
et vastabit sermones tuos decoros.
9. ... autem dementis nihil dic: nequando donabit compositos sermones tuos.

Ciomo.

Ex Hebr. verit.

19 Ut sit in Domino audacia tua: Doceo te diuturna post te. Doceo te, quæ vera probabuntur diutius etiam post aetatem tuam

Itaque describo tibi tripliciter in consiliis, et doctrina. Tripliciter h. e. iterum, atque iterum.

Ut ostendam tibi firmamentum verborum: veritatem Logica enim habet tres classes: rationes, responsiones solutiones objectionum.

responsionis: verba veritatis ad solventum te.

Ne diripias pauperem, quia pauper est: et ne conteras egenum cum terrore

23. Quia Dominus iudicabit judicium illorum: et depopulabitur depopulatores illorum animæ

24. Ne consocieris cum compote iracundiæ: et cum viro libet furioso ne incedas.

25. Ne ... illius etiam suscipiendo offend...

... vitæ tuæ.

26. Ne fueris cum ... tibus volam in stipulationibus — Cave ab iis qui possunt obligare fidem tuam in stipulationibus, et vadimoniis clamosis ...

per clamores

27. Si nihil tibi ad solvendum, ob quid evarnet cubile meum de stratis tuis

28. Ne dimoveas limitem veterem, quem posuerunt majores tui

29. Vidisti quempiam promptum in legatione sua: coram Regibus consistet; nec ... plebeiis

30. Il trenta di questo capo nell' Ebraico è il primo nel ...

Ex Hebraica veritate

1. Cum assueveris epulari cum preside, attente attendito quid coram te.

2. Nam collocas cultrum perniciosum tibi, si ... animæ tuæ. — Nam subis periculum præsens vitæ tuæ, si ... liber es, et homo tuæ potestatis

Non concupisces epulas illius: nam habet panis fallacias.

4. Ne elabores ob ditescendum: in parsimonia tua desine. Sed augendi opes modum fac.

5. Num evolabis oculis tuis illuc? at ... facturum faciet sinum alis quasi aquila, et involat cælos

6. Ne ~~comedas de~~ comedas de esu noxii oculi. et ne concupiscas epulas illius.

7. Quia ad modum conjectoris de animo suo disponit iudicium convivio: et bibe, dicet tibi; at cor illius non tecum.

8. Imprudentia tua comedisti ... evomes ill... et perdidit verbarum decorum ...

9. In auribus peccatoris ne loquaris: quia aspernabitur solertiam dictionis tuæ.

Cap. XXIII. ex Græca Sept. Proverbi

10. Ne transponas terminos æternos: et in possessio-
nem orphanorum ne introiveris.
11. Nam qui redimit illos Dominus, fortis est: et
judicabit judicium illorum cum te.
12. Da in eruditionem cor tuum: et aures tuas
prepara sermonibus experientiæ.
13. Ne desine infantem erudire: quia si percusseris
illum virga, haud quidem morietur.
14. Tu enim vero percuties illum virga: at animam
illius ex morte erues.
15. Fili, si sapiens fuerit tuum cor, lætificabis [illegible]
meum cor.
16. Et [illegible] sermones tua labia: ante mea labia
[illegible] sint.
17. Ne [illegible] cor tuum [illegible] peccatores: sed in timore Domini
esto tota die.
18. Si nam custodieris hæc, erunt tibi successiva: et
[illegible] non [illegible]
19. [illegible] fili, [illegible] piens efficitor: et [illegible] cogitationes tu[illegible]
cordis. [illegible] commissurus, Neque impinguari stude, mult[illegible] [illegible] te et pr[illegible] amorum
20. [illegible]
et [illegible] dabo [illegible]
21. [illegible] lacera [illegible]
et [illegible]
[illegible]
quia senuit tua mater.
23. [illegible] acquire, et ne abjicias sapientiam, et
eruditionem, et conjecturam.
24. [illegible] erudit pater prudens [illegible]
sapiente lætificatur anima [illegible]
25. Lætificatur pater, et mater propter te: et gratuletur
quæ genuit te.
26. Da mihi fili tuum cor: et tui oculi meas vias
servanto.
27. Dolium enim fictum est aliena domus: et puteus
angustus alienus.
28. Talis enim cum momento abolebitur: et omnis
[illegible] destruetur.
29. Cui [illegible] cui [illegible] judicia?
[illegible] et [illegible]
[illegible] Quem [illegible] [illegible] oculis [illegible]
[illegible] vestigantium
30. [illegible] ubi
potationes fiunt. Ne inebriemini vino, sed
[illegible] hominibus prudentibus, et conversa-
mini in peripatis.

In peripatis, in ambulacris: ibi enim veteres philoso-
phabantur

ex [illegible]

10. Ne permutes limitem antiquum: et in agros pupillorum ne venias.

11 Quia vindex illorum vigidus est litigabitur litem illorum contra te

12 Accedat ad [illegible] [illegible] cor tuum: et [illegible] verba scientiæ

13. Ne prohibe puerum a præscriptione: quia dimoveris Ab eruditione præscripta.
ille sub virga non morietur.

14. Tu sub virga metire illum: et animam illius de inferno ~~eripi~~ expedies.

15. Fili mi, si sapiens cor tuum gratificabitur cor meum si fueris sapiens, et propterea [illegible] gratiam: [illegible] reperies qui tibi faveant, et studeant
etiam ego.

16. ~~[illegible]~~ Nam lętabuntur omnia mea in sermone labiorum tuorum per singula.

17. Ne emuletur cor tuum in peccatores: quin imo propter timorem Domini tota die.

18. Quippe ut fit præmium: et spes tua non ex[illegible]

19. Audi tu fili mi: et sape: et rege ad rectitudinem Et assuefac ad sapientiam cogitationem tuam.
cor tuum.

20. Ne fueris in ingurgitationibus vini: cum epulonibus carnis talibus.

21. Quia ebriosus, et vorax exhęreditabitur: et laceris Exhęreditabitur, deprędabitur hęreditas
vestietur dormitatio

22. Audi patrem tuum, qui genuit te: et ne contemnas, quia senuerit mater tua.

23. Constantiam comparas, et non vendes sapientiam: Vendes. deperdes ipse, renuncians [illegible]
et præscriptionem, et argumentationem. sapientię

24. Gaudio gaudebit pater tuus: iustus generabit sapientem, et lętabitur in illo.

25 Lętabitur pater tuus et mater tua: et gaudebit [illegible] quia generaverit te
generata te

26 Da fili mi curam tuam mihi: et oculi tui vias meas observent.

27. Quia fovea profunda taberna, et barathrum clamosum gentilitas.

28. Quia ~~hęc~~ velut latro insidiabitur: ~~et~~ prævaricatores in [illegible] augent

29 Cuinam vę? cuinam heu? cuinam damnationes? cuinam jurgia? cuinam vulnera sine quidquam? cuinam rubedines oculorum.

30 Cunctantium super vino, festinantium ad examen mistionis

31. Ne intuearis vinum cum rubeat: cum [illegible] fuerit in vitrum nitor ejus: ingreditur cum rectitudinibus.

Cap. 23. Ex Graeca Sept. Proverbia

Cap. 31. Si enim ad phialas, et pocula dederis oculos tuos,
10. posterius circuibis nudior pistillo
et novissime sicut a serpente [illegible] [illegible] excitatur
11. et sicut a ceraste [illegible] illius sagitta
33. Oculi tui cum videant alienam, os tuum tunc
12. loquetur obliqua.
34. Et jacebis sicut in corde maris, et sicut gubernator in multa procella.
35. Dices autem: verberaverunt me, et non dolebam:
et spreverunt me. Ego autem non videbam,
quando diluculum erit: ut veniens quaerem
cum quibus conveniam.

Cap. 24.
De expectatione novissima
ex Graeca Septuaginta

1. Fili ne aemuleris corruptores viros: neque desideres esse cum illis. — Corruptores, quos vulgo dicimus [illegible].
2. Fallacia enim meditatur cor illorum: et noxas loquuntur.
3. Cum sapientia dominatur domus: et cum collatione surrigitur — Cum sapientia domus id domus, h.e. comparatur, et acquiritur: et collatione utilium [illegible] ampliatur
4. Cum experimento implentur horrea ex [illegible] divitiis pretiosis, et optabilis. — Experimentum h.l. est negotiatio, vulgo [illegible].
5. Potior sapiens forti: et vir prudentiam habens terricola magno
6. Cum gubernatione fit bellum: [illegible] [illegible] cum corde consilioso.
7. Sapientia et animadversio [illegible] in portis sapientum: sapientes non declinabunt ex lege Domini. — [illegible] [illegible], [illegible], [illegible].
8. Sed ratiocinantur in consensibus: ineruditis concurrit mors.
9. [illegible] autem imprudens [illegible] in peccatis immunditia viro pestilenti.
10. [illegible] in die [illegible] et in die tribulationis usque dum deficiat — Invenitur pollutus et sordidus in die mortis.
11. Erue ductos ad mortem: et exime supplices: ne parcas. — [illegible] [illegible] tandem morte.
12. Si autem dicas: non novi hunc: agnosce, quia Dominus corda omnium agnoscit: nam plasmator spiritus animae omnium ipse videt omnia qui reddet secundum opera ipsius

[illegible] et coluber mordebit: et velut basili-
cus effundetur
33. Oculi tui videbunt turbas: ergo cor tuum loquetur
[illegible]
34. [illegible] eris sicut cubans in corde maris: et sicut [illegible]
capite anchorae.
35. Percusserunt me, non [illegible]
ecquando [illegible] adjiciam: requiram illud iterum.

Cap. 24.
ex Hebraica veritate

1. Ne [illegible] in mortalibus nequinam et ne [illegible]
esse cum eis.
2. Nam rapinam studebit cor eorum, et pravitates labia
orum illorum.
3. Per sapientiam [illegible] domus et per [illegible]
[illegible].
4. Et per [illegible] replebuntur omni [illegible],
et chara.
5. Heros sapiens in opportuno: et viri doctrina fortitudo virtutis. — Il savio aspetta il suo tempo tenga preparata la sua dottrina, come si riservano le armi dal forte per quando [illegible]
6. Quia cum catervis efficies bonum bellum: et reprimes
illud in copia consilii.
7. [illegible] fortunosum ~~[illegible]~~ [illegible]
propter metum non aperiet os suum. — [illegible], instituta sapientiae
8. [illegible] non in gradum animae [illegible]
vocabunt.
9. Cogitatio fortunosa offendiculum: et abominatio Adami
Discoli.
10. [illegible] torpueris in die angustiae, [illegible]
11. Libera ~~capti~~ [illegible] ad mortem et periclitantes ad
caedem mox sepelies.
12. Si dixeris: verum non novit [illegible] qui propagat
numerator cogitationes: ecce intelliget: et observator
animae tuae ipse notat, et reperdit [illegible] [illegible].

Cap. 24 ex Graeca Septuag. Proverb.

10 13. Ede mel fili: utile enim favus: ut dulcoretur
tuum guttur.

14. Sic enim [illegible] sapientiam [illegible]
11 inveneris, erit optabilis finis tuus, et spes te non derelin-
quet.

12 15. Ne educas impium stipendio justorum: neque abduca-
ris pabulo ventris.

16. Septies enim cadet justus, et restituetur: at impii
infirmabuntur in ruinis.

17. Si ceciderit inimicus tuus, ne obgaudeas [illegible]
in supplantatione illius ne extollaris.

18. videbit Dominus, et non placebit ei: et avertet
furorem suum ab eo.

19. Ne gaude propter maleficos neque zelare peccatores.

20. Non enim jam fuerint posteri malignis: splendor
autem impiorum [illegible]

21. Time Deum, fili, et regem: et neutiquam alteri
eorum diffideris.

22. Improviso enim punient impios: punitiones
autem amborum quis novit?

23. Haec autem dico vobis sapientibus: agnoscere — Non decet rationem habere personae in judicio.
respectum in judicio non laudabile.

24. Qui dicit impium: justus est: execrabilis populis
erit, et despectus apud gentes.

25. Qui autem arguunt bonos [illegible] super ipsos
autem veniet benedictio facilis.

26. ~~[illegible]~~ exitum labia tamen amabunt — Qui tamen ita loquitur, ut judicium sermonis velit
sermones bonos. — subire cum laude, amat sermones bonos

27. Para ad exitum opera tua, et compone ad
compone ad agrum: et perge post me et
[illegible]

28. Ne sis [illegible] civem [illegible] patinis
[illegible] tuis labiis

29. Dicens quomodo utitur mihi, utar illi:
puniam autem illum quae me injuriavit.

30. [illegible] agricultura vir [illegible] vinea
homo indigens sensu.

31. [illegible] illum silvescet, et herbidabit totus
et fit derelictus. et [illegible] lapidum illius
dissipantur.

7 32. Postremo ego poenitui resipuerim: aspexerim
ut eligam eruditionem.

9 33. Paucum dormito, paucum vespere — [illegible]
obdormio: paucum etiam complector manibus pectus:

8 34. Si autem hoc feceris, veniet praecurrens
inopia tua, et indigentia quasi validus cursor.

Salomonis.

13. Ede fili mi, mel quia pr[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
dulcedo per palatum tuum
14. [illegible] cognitio quoque animo tuo si inveneris: nam
retributio novissima: et expectatio tua ne pereas.
15. Ne insidieris impius ad caulam justi: ne devastes
cubile illius.
16. Quia septies vacillabit justus, et surgit: at impii impin-
gent in ruinam.
17. In casu inimicorum tuorum ne gaudeas: et in
lapsu illius ne exultet cor tuum
18. Ne videat Dominus, et malum in oculis illius: et divertat
de gradu illius iram suam
19. Non armaberis cum malignis: non æmulaberis cum
impiis.
20. Quia non erit præmium malo: lucerna impiorum
extinguetur.
Quia malus ad extremum [illegible]
21. Time Dominum, fili mi, et regem: et cum damnosis ne
commisceans.
22. Quia repente consurget nubes illorum: et exitum
vicis illorum quis noverit?
23. Etiam adjungam sapientibus [illegible] [illegible] in
judicio nequaquam decus:
24. Dicere impio: justus tu: execrabuntur illum populi,
et aspernabuntur illum nationes
25. At reprehensores bonum decebit et super illos
veniet benedictio bona
[illegible] decor, dignitas, laus habebit.
26. Structuras suaviabit circulator verborum perspi-
cuorum.
Structuras (periodos dat dictionis) suaviabit, ornatiores, et dulciores efficiet.
27. Prepara in publicum ~~fabricam~~ eloquentiam tuam: et amplifica
illam agri [illegible] tuam subinde: et ædifica illam domum
tibi.
Fabricam dicit ~~eloquentiam~~
28. Non eris assertor inanis contra nocentem tibi:
quod pateas de labiis tuis
29. Ne dixeris, quomodo fecit mihi, etiam faciam illi.
reddam cuique iuxta opus suum.
30. Per agrum cujusdam ignavi transivi: et per vineam
Ade carentis cura.
31. Et ecce super illud ingruerant urticæ: ope-
ruerant superficiem illius spinæ: et sepimentum lapidum
[illegible]
32. At prædium ego componam: corde meo video: etc.
quod præscriptum
33. Parum dormi, parum somni, parum dormitationis,
parum amplexus manuum ad cubitu.
34. Nam venit laus tua, desiderium tuum ~~[illegible]~~
tuus et detrimenta tua velut vir [illegible].

Proverbia [illegible]

Cap. 25.

~~De circumspectione praecepta~~ [illegible]

[illegible]

[illegible] transtulerunt custodes Ezechiae regis Judae.

[illegible] ~~verbum~~ rationem: gloria autem regis apprehat [illegible]

[illegible]

cor autem regis inargumentabile.

[illegible] versum.

[illegible] thronus illius.

[illegible] sub [illegible] shrens.

7. Potius enim tibi ut dicatur, ascende: quam humiliare te in prospectu dynastae.

[illegible] pertinaciter, ut ne poeniteas ad ultimum: quoniam quidem te vituperaverit [illegible]

9. Recede in ea parte, ne neglige: ne te vituperet unquam observator.

10. Nam pugna tua et dissidium tuum non aberit: sed erit tibi par morti charitas, et [illegible] liberabit: quas [illegible] tibi ipsi, ut ne exprobrabilis fias: sed custodi vias tuas ~~[illegible]~~ [illegible]

11. Malum aureum in [illegible] sardii. sic [illegible] super congruentibus illi

12. Et inaurem auream sardius multum pretiosus ligatus est. [illegible] sermo sapiens ad [illegible]

13. Sicut exitus nivis in messe per aestum prodest: sic angelus fidelis emittentibus illum: animas enim ipso utentium [illegible]

14. Sicut venti et nubes, et pluviae ~~[illegible]~~ evanescentes: sic gloriantes super promisso fallaci.

15. In longanimitate progressus regis: lingua autem mollis conterit ossa.

16. Mel inveniens ede quod satis: ~~[illegible]~~ nauseando impletus evomas.

[illegible]

20. Sicut acetum trahit [illegible] fumus oculis: sic [illegible] in corpore [illegible] dolorat.

[illegible]

quae enim signi[illegible] energiam continuantes [illegible] et [illegible] quae, inquit, semper publici juris fecerunt asservatores literati custodes [illegible] Ezechiae.

Sed tanto gloriosior est, quanto magis investigabiles [illegible] et [illegible]

[illegible]

Quamvis autem regis gloria postulet, ut ipsius benegesta [illegible] publicentur, tamen quam altum ossum est, et profunda terra, tantum decet, ut ille non permittat suorum consiliorum vim revelari, donec tegi utile est.

[illegible] necesse est et [illegible]

[illegible] externum.

[illegible]

[illegible] quales nunquam [illegible]

[illegible] aliter atque aliter [illegible]

[illegible]

et nihil corporis [illegible] vestiendum; [illegible] obligatus est [illegible]

[illegible]

Salomon

cap. 25.
Ex Hebraica veritate

[illegible] liter [illegible] [illegible] Salomonis, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ezechias [illegible] Iuda.

[illegible] [illegible] et antiquum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] historia [illegible] [illegible] et [illegible] historiam

3 Cæli ad altum, et terra ad profundum: at cor regum [illegible] examinat.

Tamen occulta cordis [illegible] [illegible] penetrat [illegible] describet [illegible] [illegible] [illegible] perdat ad exitum, [illegible] consilio facien[illegible] [illegible] revelat, [illegible] [illegible]

4 [illegible] [illegible] de argento: et ~~evadit in conflatili~~ excedet conflatoris [illegible]

5. Removete impium [illegible] coram rege: et firmabit in justitia thronum [illegible]

Ne glorieris coram rege, et [illegible] majorum ne [illegible]

Quia præstat dici tibi: ascende huc, quam humiliari te coram ~~nobili~~ nobili [illegible] [illegible] oculi tui.

coram no[illegible]

Ne properes in multa [illegible]: ne quid facias in fine illius in penetralibus fratris tui noceat tibi.

In fine [illegible] solicitudinis quod [illegible] secreto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

9 Controversiam [illegible] [illegible] cum ~~[illegible]~~, [illegible] tibi et secretum [illegible] ne [illegible].

10. Ne ignominiet te auditor: et infamia tua non avertatur.

11. Poma [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] dictum [illegible] in opportunitate [illegible]

12. [illegible] aurea, et torques [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aurem [illegible]

[illegible] [illegible] dejectio nivis in ~~[illegible]~~ die [illegible] [illegible] probatus in mandatis suis ut [illegible] [illegible] [illegible]

1. Vapores, et venti, et pluvia, nihil vir ~~clamosus~~ clamosus in dando falsa.

In patientia [illegible] [illegible] [illegible] persuadebitur princeps: et lingua mollis effringet ~~arte~~ ossa.

In [illegible] [illegible] [illegible] et lingua mollis effringet animum esse omni [illegible]

16 Mel reperisti? Ede satis tibi: ne repetas illud ut [illegible] illud

[illegible], [illegible] pretiosum et [illegible]

17. Appretia gressum tuum in domum [illegible] satietur te, ut contemnat te.

18. Malleus, et gladius, et sagitta acuta vir respondens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] falsum.

1[illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Qui confidit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo tem[illegible] [illegible] [illegible] nominis [illegible]

.0. Remotio vestimenti in die frigoris, acetum super [illegible], et canticum in canticis super cor pravum

Omnia quæ vana et frustra [illegible] [illegible] [illegible] in frigore, acetum in [illegible], et nitro, et [illegible] cor [illegible], et malum.

Cap. 25. ex [illegible]. Proverbia

22. Sicut tinea in vestimento, et vermis ligno: sic dolor viri lędit cor. [illegible]

21. Si sitiat hostis tuus, ale illum: si sitiat, riga illum.

22. Hoc enim faciens carbones ignis acervabis super caput illius: at Dominus retribuet tibi optata.

23. Ventus Boreę excitat nubes: prospectus autem inverecundus linguam irritat.

24. Potius habitare prope angulum tecti, quam cum muliere iurgatrice in domo ampla.

[illegible] ampla [illegible], qua [illegible] possit [illegible] domus [illegible] amplitudinem

25. Sicut aqua frigida animę sitienti bona: sic nuncium optabile ex terra longinqua.

26. Sicut si quis fontem claudat, et aquę exitum perdat: sic indecorum justum cecidisse intuitu impii.

27. Edere mel multum non optabile: pretiare autem oportet sermones gloriosos.

[illegible] ad gloriam [illegible] [illegible] gloriam postquam [illegible] sunt.

28. Sicut urbs muris dejecta, et immunita: sic vir qui non cum consilio quid peragit.

Cap. 26. ex [illegible]

1. Velut [illegible] et [illegible] non est inferenti [illegible]

[illegible] non est [illegible] [illegible] impune committendi.

Sicut avis [illegible] volat, et [illegible] non perveniet [illegible]

3. Velut flagrum equo, et calcar asino [illegible] egenti e lege.

4. Ne discernito inferenti juxta illius inferentiam: ut ne ~~[illegible] [illegible]~~ comes fias ipsi

Noli acquiescere cum furioso juxta illius voluntatem, ut concordes in illius sententiam.

5. Sed discernito inferenti [illegible] [illegible]: ut [illegible] [illegible]

Sed [illegible] [illegible] ostendens quid sit intolerabile in sententia illius, [illegible] [illegible] se ipso [illegible] qui precellit sapientia.

6. Ex gressibus suis [illegible] patrat qui emittit per properatorem inferentem sermones.

[illegible] sua [illegible] peccat in opprobrium suum, qui negotium quod rationem, et orationem requirit committit [illegible] minus [illegible]

7. Prohibe incessum [illegible] et [illegible] inferentium.

Sicut non licet cursum committere [illegible], ita non [illegible] loqui [illegible] [illegible] in rationem [illegible] non [illegible] pro dignitate rerum habere de jure sermonem

8. Qui decoat lapidem in funda similis est danti inferenti doctrinam.

Quoties. [illegible] enim frustra [illegible]

9. Spinę [illegible] in campo ebriosi. servitus autem in campo inferentium

Inferentium, ineptorum, sic infra hoc in versione pro illo ponitur.

10. Plerumque timor hyemat: omnis caro inerborum: conteritur enim stabilitas ipsorum.

Hyematur, [illegible], pigrescit, ut in hyeme.

[illegible] [illegible]

11. Sicut canis quoties redierit ad suum vomitum ~~et~~ ~~[illegible] [illegible]~~ abominabilis fiat: sic ineptus sui met periculo ~~[illegible]~~ revertens ad suum peccatum.

Quoties [illegible] explico, quia de actionis iterativa sermo est

[illegible] [illegible]

Est [illegible] [illegible] peccatum, et est ignominia [illegible], et gratia.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

12. [illegible] hominem glorientem [illegible] semetipsum sapientem esse: spem tamen accepit potius inferens illo.

Pro sapientem soper splendidum verterim.

[illegible] qui non [illegible]. [illegible] est: Pervenit tamen ad successum quem glorior sperabat ille vir humilis qui id ne cogitabat quidem.

[illegible] ex Hebr. versio

[illegible] omnis

21. Si esurit hostis tuus, ciba illum pane: et si si[tit] [illegible] illum aq[ua].
22. [Quippe prunas] tu congrega super cap[ut] illius: et Dom[inus] [illegible] perficiet tibi.
23. Spiritus [illegible] verberat nimbum [illegible] lingua abscondita.
24. Præstat cessare super angulo tecti, quam [illegible] inter jurgia, et domus sodalis.
25. Aqua frigida ad animam sitibundam: et ex [illegible] [illegible] terra [illegible]
26. Fons [illegible], et put[eus] corruptus [illegible] [illegible]
27. [illegible] in præsen[tia] et expurgare grava[illegible] [illegible] gravis
28. [illegible] destituta [illegible] qui sine coercitione spiritus sui.

[illegible]

[illegible] ex Hebr. [illegible]

1. Velut nix in æstate et [illegible] in [illegible] non decet peccatorem dignitas.
2. Velut a[vis] [illegible] ad ~~volandum~~ sicut hirundo ad volandum [vagandum] [illegible] contumelia [illegible]
3. ~~Flagellum equo, frenum~~ Stimulus equo, frenum asino: et sceptrum in [illegible] [illegible]
4. Ne alloquere peccatorem juxta [illegible] assimileris illi etiam tu.
5. Allo[qu]itur peccator [illegible] stultitiam suam, nullus erit sapiens in [illegible]
6. Succidit [illegible] [illegible] qui mittit verba per manum peccatoris.
7. ~~[illegible]~~ Prohibete claudos ab itinerando: et imperium ab ore peccatorum.
8. Sicut ~~[illegible]~~ lapides [illegible] congeriem: [illegible] dignitatem.
9. Spina ascendit in prædio mercatoris: et imperium in ore peccatorum.
10. Præsul attollit omnia: et remuneratur [illegible] m, et remunerat [illegible]
11. Sicut canis ~~[illegible]~~ conversus ad vomitum suum pec[c]ator abominabilis in stultitia sua.
12. [Vidisti] virum sapientem in oculis suis: sperabis de peccatore quam de [illegible]

[illegible] permittit illi ut contumelias committat in te [illegible] quando vertendas in caput illius ipsius, nam dominus vicem [illegible] reddet tibi.

[illegible] ventorum, et ventosiorem procumbere nimbum: si [illegible] manifestas, et apertas conturbat lingua dolos absconditæ molitur.

imo qui voluptatum vi ingurgitari se vult, suo malo [illegible]

qui errat omni gressu suo; et furorem bibit ut [illegible] ministro oris sui, et [illegible]

lapides enim co[illegible] præcipitem acervum.

[illegible] ‏ידי‏ [illegible]

Sicut qui deditus est mercaturæ negligit agricolturam, ita ut non attendat, an in campo suo spinæ nascantur: ita dedecet imperii authoritas, vel potius [illegible] est in ore peccatorum.

Princeps omnia movenet in republica per potestatem qua et peccatorem suo merito punire potest, et dignos ac ~~[illegible]~~ [illegible] præmiare.

[Sicut] canis sordet in vomitu suo, ad illum se convertens, ita peccator in stultitia sua.

Sperandum bene potius de omni stulto, et malo, quam de illo qui sibi videtur sapiens in oculis suis.

[illegible] Proverbia

13\. Cogitat [illegible] in [illegible] | Cogitat [illegible]
[illegible] occisores
14\. Sicut foris vertitur super cardinem, sic piger super lectum suum.
[illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] dividit negotium. | [illegible]
17\. Sicut qui tenet cauda canem, sic qui [illegible]est alieno [illegible] | Sic qui vult [illegible]
[illegible] et qui tentant, permittunt verba in homines, qui autem occurrit ~~[illegible]~~ verbo, primus ~~[illegible]~~ desiccabitur: | [illegible] animadvertere [illegible] quid sit mentis adversarii [illegible] facile laborum [illegible]
19\. Si omnes [illegible] cum autem [illegible] | [illegible] corrigere quasi puerum pro [illegible]
20\. [illegible] flamma [illegible] autem [illegible] rixa.
21\. Ara carbonibus, et ligna flammae: vir autem conviciator in turbationem rixae.
22\. Verba versutorum mollia: ipsa autem feriunt in intima viscerum.
[23\.] Argentulum datum cum dolo sicut testa [illegible] mandum: labia dolosa cor celant malignum.
24\. Labiis omnia ementitur deflens inimicus: at in corde fabricatur dolos. | Deflens h. e. simulans [illegible], pietatem, [illegible]
25\. Si te deprecatur inimicus magna voce, ne fidens: septem enim sunt nequitiae in anima ipsius.
26\. Qui celat odium componit dolum: abscondit autem septem suimet ruinas, agnoscibilis in consessu. | Ruinas [illegible]
27\. Qui haurit foveam propinquo, incidet in illam: [illegible] super illum [illegible] | [illegible] offendiculum.
[illegible]tabitur.
28\. Lingua fallax [illegible] os autem [illegible] | [illegible] evidentiam, detorquet, detrectat veritatem. [illegible] quod cautius agendo [illegible]

[illegible] Salomonis

13. Dicit ignavus: aspis in via: leo per plateas.
14. Ostium ~~vertitur~~ vertatur super cardinem suum: et ignavus super lectulum suum.
15. Abs[illegible] propter [illegible] laborat ut vertat ad os suum.
16. [illegible] ignavus in oculis suis prae septupliciter vertentibus sententiam.
17. ~~[illegible]~~ Qui apprehendit et auribus [illegible] transit pertransiens [illegible] rixam non de se.
18. [illegible] insanit generat scintillas, sagittas, et
19. mortem: ita [illegible] substulit sodalem suum: et dicit: nonne lusum ego?
20. [illegible] absumptione lignorum deficiet flamma: et in nihilatione susurronis conticeset certamen
21. ~~[illegible]~~ Carbo ad prunas, et ligna ad flammam: et vir certaminum ad emulandum ~~[illegible]~~ [illegible]
22. Verba susurronis quasi parvis: at illa perveniunt intima pectoris.
23. Argentum scoriarum cum scypho apud testam exempla [illegible] et cor [illegible]
24. De labiis suo dissimulabit inimicus: et de intimo suo condensabit concitationem.
25. Cum submiserit vocem suam, non fides in ea: quum septuplex abominationum in corde illius.
26. Contege odium in tranquillitate: eorigabit malitia ejus in congregatione [illegible]
27. ~~[illegible]~~ Fossor foveae in eam trepidabit: item volvens lapidem, super illum everteris
28. [illegible] attritores [illegible] os anceps [illegible]

Velut qui torq[illegible] canem ad auribus, ita qui inmiscuit se sollicite in rixam quae ad eum non pertinet.

[illegible] argenteus [illegible] testacea supellex sunt etiam [illegible] vius, et [illegible] ita qui tumet ira elatione, et superbia, et fertur suo corde in praecepis proximus [illegible]

[illegible] quantumvis tranquilla, [illegible] ejus [illegible] in oculis omnium.

Trepidabit, vacillabit, periclitabitur.

Arma linguae ut despiciat sapientem, a quo confunditur

Proverbia

Cap. 27.

1. Ne jactites ea in crastinum: non enim nosti quid pariet illa futura.
Ne glorieris de crastino; ignoras enim quid fieri possit futura dies.

2. Concelebret te propinquus, et non tuum os: alienus, et non tua labia.
ἐγκωμιαζέτω; h. e. in vicus celebret.

3. Grave lapis, et importabile arena: superbia autem dementis gravior ambobus.
Superbia ὀργὴ [illegible]

4. Immisericors ira, et aspera superbia: sed nihil sustinet zelus.

5. [illegible] redargutiones detectæ absconditæ blanditia.
Insidiosa adulatione.

6. Fide-digniora vulnera amici, quam adulatoria oscula inimici.

7. Anima in plenitudine existens favis colludit: animæ autem in inopia etiam amara dulcia videntur.
favos fastidit et contemnit.

8. Sicut cum avicula devolaverit ex proprio nidulo suo: sic homo servitutur, cum peregrinatur a suis locis.
In servitem adigitur δουλοῦται

9. Unguentis, et vinis, et incensis delectatur cor: dirumpitur autem sub accidentibus cor.
ὑπὸ συμπτωμάτων. intelligam sub deficientibus, hoc est si unguenta, vina, suffimenta inciderint, et deperdita fuerint.

10. Amicum tuum, et amicum [illegible] ne derelinquas: [illegible] in [illegible] inveniris infortunio. [illegible]
Potior amicus prope quam frater longe habitans.
Idem [illegible] custodem, tutorem, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἀτυχῶν. Alii explicant [illegible] intelligere, [illegible] [illegible] verum. Sic non [illegible] sententia convenit cum precedente in idem, [illegible] Ne derelinquas virum cujus gene[illegible] vel tibi [illegible] vel [illegible] tuo; neque in domum fratris tui, vel proximi unquam venens, ut [illegible], vel [illegible] illi [illegible].

11. Sapiens efficitor fili, ut commoneatur tuum cor: et averte a te vituperabiles cogitationes.
Commoneatur εὐφραίνηται, [illegible] mentis, et intelligentiæ bonis. Sed rem uno verbo [illegible] non explicat. Et cave ab iis cogitandis, quæ [illegible] vel pudorem tibi possint ingerere.

12. [illegible] in [illegible] ~~supereminentibus~~ [illegible] abscondetur. [illegible] dementes autem occurrentes pœnam pendent.
[illegible] κακά, [illegible] vir [illegible], qui omnia experitur.

13. Aufer indusium hujus: evenerit enim contumeliose, quicumque aliena lædit.

14. Quisquis benedicit amicum pridem magna voce, maledicenti nihil differre videtur.

15. Stillæ ejiciunt hominem in die hyemali ex domo ipsius: similiter et mulier jurgatrix a propria domo.

16. Boreas durus ventus: nomine autem prepotens vocatur.
Prepotens ἐπιδέξιος, alii dexter vertunt. Ita autem quia [illegible], et [illegible] [illegible] fit.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Ita vir coram adstante [illegible] alius [illegible].

18. Qui serit ficum, edit fructus illius. qui autem observat suum met dominum, honorabitur.
Qui servit ficum mittet ficum: qui servit domino metet præmia cum honore.

19. Sicut non similes facies faciebus: sic neque corda hominum similia

autem illa, ille. Ib. Testes Jerusalem, testes in Jerusalem. Ib. n. 15. σοφία, corr. σοφίᾳ. Pag. 432. κρῶμα corr. χρῶμα. Ib. n. 30. σὸν corr. σύν. Ib. n. 31. turbarum, tubarum. Ib. obvium obviam. Pag. 432. n. 36. nemo sit, scit. Ib. n. 12. aversione, eversione. Pag. 439. n. 35. Ipse hora, ipsa. Pag. 440. n. 42. claritate, charitate. Pag. 447. v. 15. meum parem, mecum. Pag. 450. ille argumento, illo.... illa Judam, ille. Pag. 451. n. 27. satis et....legat, satis est....legas. Pag. 452. n. 1. metalegice, metaleptice. Pag. 453. n. 5. per vivifica meam, per vivificam. Pag. 455. v. 25. Pectus Jesus, Jesu. Pag. 465. v. 20. si sermonem servaverunt, si sermonem meum. Pag. 469. et dispergimini et dispergemini. Pag. 470. facturus est unus, futurus. Ib. n. 7. ad intelligenda, ad haec. Ib. n. 9. natum mihi, natura mihi. Pag. 472. n. 22. ferendum universum, mundum universum.

L.

Nova
Libri Psalmorum
methodus et interpretatio
ex translatione Septuaginta
et
ex Hebraica veritate.

In intellectu sacræ Scripturæ respui non debet quidquid sanæ fidei non resistit. Sicut enim ex uno auro alii murenulas, alii annulos, alii dextralia ad ornamentum faciunt: ita ex una Scripturæ scientia expositores quique per innumeros intellectus quasi varia ornamenta componunt: quæ tamen omnia ad decorem cælestis sponsæ proficiunt. S. Gregorius l. 10. epp. cap. 101. ad Dominicum metropolitanum.

Jam vero aliud quoque genus Cappadoces primi invenerunt id quod Nablium appellatur, quemadmodum Assyrii quoque dichordon. Clemens Alexandr. Stromat. l. 1. p. 307. D.
Et Olympus Mysius in musica harmoniam Lydiam artificiose invenit: et qui vocantur Troglodytæ sambucam instrumentum invenere musicum. Aiunt autem obliquam quoque fistulam Satyrum invenisse Phrygem, quemadmodum Phrygiam harmoniam, et mixophrygiam, et mixolydiam Marsiam
ἁρμονίαν ... seu modos Olympum similiter Phrygem.
[illegible] ... ibid.
[illegible] ... citharas
[illegible] ... marinæ
[illegible] ... Barbari
[illegible] ... Terpander
[illegible] ... ad te

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17
inches 1 2 3 4 5 6 7
Farbkarte
Sachverständigen-Zubehör.de
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White Grey Black